

รูปแบบการพัฒนาอาชีพพี่ซัพพอร์ตอินทรีของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษาแบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษาแบบ 2.1 ปริญญาตรีบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE MODEL OF ORGANIC VEGETABLE CAREER DEVELOPMENT
OF THAI FAMILY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for Doctor of Philosophy (DEVELOPMENT EDUCATION)
Department of Education Foundations
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2017
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	รูปแบบการพัฒนาอาชีพพี่ซัพพอร์ตอินทรีของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
โดย	นภาพรณ บัวแก้ว
สาขาวิชา	พัฒนศึกษาแบบ 2.1 ปรัชญาคุณฐิบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคุณฐิบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลุยก วิระนาวิน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุวรี ผลพันธ์)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(อาจารย์ ดร. จุรีวรรณ จันปลา)

57260903 : พัฒนศึกษาแบบ 2.1 ปรัชญาคุชฌีบัณฑิต

คำสำคัญ : การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์, การพัฒนาที่ยั่งยืน

นางสาว นภาพรณ์ บัวแก้ว: รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 4) พัฒนารูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยรายกรณีในลักษณะของพหุเทศกรณีศึกษา (Multisite Multicase Studies)

ผลการวิจัย พบว่า การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เกิดจากการทำอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นพืชเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างแก่ครอบครัวทั้งในเรื่องต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาหนี้สิน ปัญหาสุขภาพ และปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม และการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เนื่องจากทำการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์แล้วมีความต้องการของตลาดเฉพาะด้านสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น จึงมีการรวมกลุ่มดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ และมีการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการ รวมทั้งมีกฎระเบียบสำหรับใช้เป็นแนวปฏิบัติ สำหรับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 2) กระบวนการเรียนรู้ 3) ปริมาณการผลิต 4) คุณภาพผลผลิต 5) การวางแผนการผลิต 6) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 7) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 8) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม 9) ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต 10) การจัดการ 11) การบริหารจัดการ และ 12) การสนับสนุนจากหน่วยงาน ส่วนวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 2) การวางแผนการผลิตของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 3) การบริหารจัดการที่ดี 4) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 5) กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีตลาดที่มั่นคง และช่องทางการตลาดหลายช่องทางในการเข้าถึงผู้ซื้อ/ผู้บริโภค และ 6) กระบวนการเรียนรู้ สำหรับรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยสนับสนุน 4) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย (1) ทุนมนุษย์ (2) ทุนทรัพยากร (3) ทุนทางปัญญา และ (4) ทุนทางสังคม 5) กระบวนการ โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินการ 12 ประการ ได้แก่ (1) การวางแผนการผลิต (2) ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (3) กระบวนการเรียนรู้ (4) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (5) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม (6) ปริมาณการผลิต (7) คุณภาพผลผลิต (8) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต (9) การจัดการ (10) การบริหารจัดการ (11) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และ (12) การสนับสนุนจากหน่วยงาน และ 6) ผลลัพธ์ 3 ด้านคือ (1) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (2) ความยั่งยืนด้านสังคม และ (3) ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้การประเมินรับรองรูปแบบแล้ว

57260903 : Major (DEVELOPMENT EDUCATION)

Keyword : ORGANIC VEGETABLE CAREER DEVELOPMENT, SUSTAINABLE DEVELOPMENT

MISS NAPAPORN BUAKAEW : THE MODEL OF ORGANIC VEGETABLE CAREER DEVELOPMENT OF THAI FAMILY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR CHAIYOS PAIWITHAYASIRITHAM, ED.D.

The purposes of this research were 1) to study the performance conditions of organic vegetable career group of Thai family for sustainable development, 2) to study the factors affected the success of organic vegetable career development of Thai family for sustainable development, 3) to study the best practices of organic vegetable career development of Thai family for sustainable development and 4) to develop the model of organic vegetable career development of Thai family for sustainable development. The procedure employed the mixed methods research between quantitative research and qualitative research by means of case study research of multisite multicase studies.

The results of this research revealed that the performance conditions of most organic vegetable career groups were developed because chemical agriculture had many problems with families such as high cost of production, debt problem, health problem and environmental degradation. Besides, organic vegetable career groups were developed because of the demand of organic vegetable niche market. Organic vegetable career groups had managed in the form of official committee. Moreover, the regulations are regarded for the performance. The factors affected the success of organic vegetable career development of Thai family for sustainable development consisted of: 1) production planning, 2) organic standards certification system, 3) learning process, 4) participation in group, 5) best practice in farm, 6) production quantity, 7) product quality, 8) post harvest management, 9) organization management, 10) administration management, 11) consumer needs marketing and 12) organization support. The best practices of organic vegetable career development of Thai family for sustainable development were: 1) working group of organic vegetable career development, 2) production planning of organic vegetable career group, 3) good administration management, 4) best practice in farm, 5) stable market and many marketing channels access to the consumers and 6) learning process. The model of organic vegetable career development of Thai family for sustainable development comprised: 1) Principle, 2) Objective, 3) Support Factors, 4) Input consisted of: (1) human capital; (2) resource capital; (3) intellectual capital; and (4) social capital, 5) Process consisted of 12 components: (1) production planning; (2) organic standards certification system; (3) learning process; (4) participation in group; (5) best practice in farm; (6) production quantity; (7) product quality; (8) post harvest management; (9) organization management; (10) administration management; (11) consumer needs marketing; and (12) organization support and 6) Outcome consisted of: (1) environment sustainability; (2) social sustainability; and (3) economic sustainability. Additionally, this model evaluation is certified by eminent persons.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขอย่างดีและต่อเนื่อง มาโดยตลอด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลွ่ง วีระนาวิน ที่ได้กรุณาเป็นประธานและให้คำแนะนำเป็นอย่างดี อันมีค่ายิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวรี ผลพันธิน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมได้ให้ข้อคิดเห็นต่างๆ และ อาจารย์ ดร.จรีวรรณ จันทลา ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่กรุณาให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ ผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของ อาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุณารมย์เลิศ ที่ได้ให้ คำปรึกษาแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ให้มีความสมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาเป็นผู้ประเมินรูปแบบ อันทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จ ได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ และผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพ พี่ชนักอินทรีย์ ในการวิจัยเชิงปริมาณ สมาชิกกลุ่มอาชีพพี่ชนักอินทรีย์ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการให้ข้อมูล ต่างๆ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลการวิจัยจากคณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มอาชีพพี่ชนักอินทรีย์คือ กลุ่มพี่ชนักอินทรีย์ตำบลแม่ทา กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต และกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ เป็นอย่างสูงที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนด้านการศึกษา มาตลอด และขอขอบคุณทุกคนในครอบครัวที่มีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัย จึงทำให้การวิจัย ในครั้งนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ครอบครัว และครูอาจารย์ ทุกท่านที่ให้ความรู้ คำแนะนำ ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนทุนในการค้นคว้าวิจัย ประจำปี 2559 จากมูลนิธิ พระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ.....	ฒ
สารบัญแผนภูมิ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	10
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	15
1. แนวคิดเกษตรอินทรีย์.....	15
1.1 ความหมายของเกษตรอินทรีย์.....	15
1.2 ความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์.....	18
1.3 หลักการของเกษตรอินทรีย์.....	20
1.4 รูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย.....	25
1.5 ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์.....	26

1.6 ประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์.....	32
1.7 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	42
1.8 การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์.....	45
1.9 การตลาดเกษตรอินทรีย์	54
2. แนวคิดทฤษฎีการยอมรับ.....	60
2.1 ความหมายของการยอมรับ	60
2.2 กระบวนการยอมรับ	61
2.3 คุณลักษณะของผู้ยอมรับนวัตกรรม.....	65
2.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ.....	67
3. แนวคิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศ	72
3.1 ความหมายของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)	72
3.2 ความสำคัญของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice).....	74
3.3 เหตุผลสำคัญและประโยชน์ของการค้นหาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ.....	75
3.4 แนวคิดการเปรียบเทียบสมรรถนะ.....	76
4. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	79
4.1 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน	81
4.2 ความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน	85
4.3 ลักษณะและแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน	86
5. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	88
5.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง	88
5.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	89
5.3 ลักษณะและรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียง	92
6. แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น	99
6.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom).....	99

6.2 ความสำคัญและลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น	102
6.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	105
7. แนวคิดทุนทางสังคม.....	108
7.1 ความหมายทุนทางสังคม	108
7.2 องค์ประกอบทุนทางสังคม.....	110
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	112
8.1 งานวิจัยในประเทศ	112
8.2 งานวิจัยต่างประเทศ.....	143
9. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	154
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	155
การดำเนินงานวิจัย.....	155
ขั้นตอนที่ 1.....	155
ขั้นตอนที่ 2.....	159
ขั้นตอนที่ 3.....	170
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	174
ตอนที่ 1 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	174
ส่วนที่ 1 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	175
1. บริบทและประวัติความเป็นมา	175
2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่.....	178
3. การดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่.	183
4. ผลความสำเร็จการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่.....	202

5. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	208
6. หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่.....	209
7. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในอนาคตของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	210
ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	211
1. บริบทและประวัติความเป็นมา	211
2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	215
3. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา.....	230
4. ผลความสำเร็จการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	250
5. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา.....	254
6. หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	255
7. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในอนาคตของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	256
ส่วนที่ 3 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม	257
1. บริบทและประวัติความเป็นมา	257
2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม.....	260
3. การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม.....	264

4. ผลความสำเร็จการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม	277
5. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม	282
6. หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม	283
7. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขนาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัด นครปฐม	284
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	287
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	287
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย	304
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว ไทย	313
ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของ ครอบครัวไทยด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)	320
ส่วนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย	321
ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย	332
ตอนที่ 3 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	352
ส่วนที่ 1 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบล แม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	352
ส่วนที่ 2 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของ กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	356

ส่วนที่ 3 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 เกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม..... 359

ตอนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน..... 392

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 440

    สรุปผลการวิจัย..... 441

    อภิปรายผล..... 445

    ข้อเสนอแนะ..... 450

        ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้..... 450

        ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป..... 451

    รายการอ้างอิง..... 453

    ภาคผนวก..... 465

        ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย 466

        ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ..... 468

        ภาคผนวก ค การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย ด้วยการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง
 (Index of Item Objective Congruence: IOC) แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพ
 พืชผักอินทรีย์ และ การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha
 Coefficient) แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์..... 470

        ภาคผนวก ง เครื่องมือการวิจัย..... 478

        ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ..... 497

        ภาคผนวก ฉ ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการ
 พัฒนาที่ยั่งยืน..... 503

        ภาคผนวก ช หนังสือราชการ..... 508

    ประวัติผู้เขียน..... 526

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์.....	150
ตารางที่ 2 แสดงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์.....	151
ตารางที่ 3 ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย.....	160
ตารางที่ 4 ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามจังหวัดแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ..	160
ตารางที่ 5 ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามจังหวัดที่มีกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ แต่ละภูมิภาคของประเทศไทย.....	161
ตารางที่ 6 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย	164
ตารางที่ 7 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย	165
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ แยกตามภูมิภาค.....	288
ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการปฏิบัติที่ดี ในฟาร์ม	305
ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านกระบวนการ เรียนรู้.....	306
ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านปริมาณ การผลิต	306
ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านคุณภาพ ผลผลิต.....	307
ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการ วางแผนการผลิต	308
ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการจัดการ หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต	308
ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการตลาดที่ ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค	309

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการมีส่วนรวมภายในกลุ่ม.....	310
ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านระบบมาตรฐานรับรองการผลิต.....	311
ตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน.....	312
ตารางที่ 19 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม....	313
ตารางที่ 20 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสังคม.....	314
ตารางที่ 21 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ.....	315
ตารางที่ 22 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ และความยั่งยืนโดยรวม.....	316
ตารางที่ 23 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยรายด้าน รายข้อ และโดยรวม.....	317
ตารางที่ 24 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อหรือพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย.....	320
ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม.....	363
ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ.....	394
ตารางที่ 27 ผลการประเมินรูปแบบ “รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของผู้ทรงคุณวุฒิ.....	435
ตารางที่ 28 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์.....	471
ตารางที่ 29 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบ “รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของผู้ทรงคุณวุฒิ.....	504

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่.....	177
ภาพที่ 2 เป้าหมายของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาภายใต้สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด ...	178
ภาพที่ 3 โครงการเกษตรอินทรีย์ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด .	181
ภาพที่ 4 สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด.....	182
ภาพที่ 5 สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา และจุดเรียนรู้เกษตรยั่งยืนตำบลแม่ทา	182
ภาพที่ 6 การดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาภายใต้สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด	183
ภาพที่ 7 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) โครงการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทาภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด.....	185
ภาพที่ 8 เมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	186
ภาพที่ 9 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	187
ภาพที่ 10 การจัดการน้ำในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	187
ภาพที่ 11 การจัดการปุ๋ยของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	188
ภาพที่ 12 การปลูกพืชแนวกันชนในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา	188
ภาพที่ 13 ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	189
ภาพที่ 14 การดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	190
ภาพที่ 15 การป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชโดยใช้ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา.....	190
ภาพที่ 16 วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	191
ภาพที่ 17 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	191
ภาพที่ 18 การจดบันทึกกระบวนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา....	192

ภาพที่ 19 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	193
ภาพที่ 20 ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	193
ภาพที่ 21 กลยุทธ์การตลาดผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา ภายใต้แบรนด์แม่ทาออร์แกนิก (Maetha organic)	194
ภาพที่ 22 การกำหนดราคาขายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา ร่วมกับสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน และผู้บริโภค.....	194
ภาพที่ 23 ตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ “ช่วงเกษตรอินทรีย์” ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.....	195
ภาพที่ 24 สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาจําหน่ายขายปลีกผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ ที่ตลาดหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.....	196
ภาพที่ 25 ตลาดระบบสมาชิก (Community Supported Agriculture: CSA) ของกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา.....	197
ภาพที่ 26 ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน “ร้านแม่ทาออร์แกนิก (Maetha organic)” ของกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา.....	200
ภาพที่ 27 ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	200
ภาพที่ 28 สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาจําหน่ายขายปลีกผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ โดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ “ช่วงเกษตรอินทรีย์” ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.....	201
ภาพที่ 29 สภาพแวดล้อมที่ดีภายในแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา ...	203
ภาพที่ 30 ครอบครัวยุคใหม่ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา	204
ภาพที่ 31 รายได้จากผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา.....	206
ภาพที่ 32 รายได้ที่ต่อเนื่องและมั่นคงจากอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา	207
ภาพที่ 33 ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทามีอาชีพที่มีความมั่นคง	208
ภาพที่ 34 ที่ทำการกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	215
ภาพที่ 35 สมุดประจำตัวสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต	233

ภาพที่ 36 การประชุมประจำเดือนสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต.....	233
ภาพที่ 37 การเก็บเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต.....	234
ภาพที่ 38 ส่วนขยายพันธุ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต.....	235
ภาพที่ 39 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต.....	235
ภาพที่ 40 การจัดการน้ำ / แหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต	236
ภาพที่ 41 การจัดการปุ๋ยสำหรับการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต	237
ภาพที่ 42 การปลูกพืชเป็นแนวกันชนในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต.....	238
ภาพที่ 43 ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต.....	239
ภาพที่ 44 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราทำการปลูกพืชผักอินทรีย์ในโรงเรือน.....	239
ภาพที่ 45 การปลูกดอกไม้ไล่แมลงศัตรูพืชในบริเวณแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต.....	240
ภาพที่ 46 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต	241
ภาพที่ 47 บันทึกกระบวนการผลิตของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต	242
ภาพที่ 48 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต	243
ภาพที่ 49 ผลิตภัณฑ์เมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต	244
ภาพที่ 50 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขตจำหน่ายส่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์ให้กับร้านเลมอนฟาร์ม.....	245
ภาพที่ 51 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขตขายปลีกผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ที่ตลาดสีเขียวอาคารริเวณท่าเสา ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร	246
ภาพที่ 52 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขตขายปลีกผลผลิตพืชผักอินทรีย์ในงานมหกรรมเกษตรปลอดภัย นำไทยสู่ความยั่งยืน ณ ศูนย์การค้าสยามพารากอน กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะมีการแสดงใบรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แก่ผู้บริโภค	247

ภาพที่ 53 ที่ทำการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม.....	259
ภาพที่ 54 ศูนย์เรียนรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม	264
ภาพที่ 55 กลุ่มเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์....	264
ภาพที่ 56 การประชุมประจำเดือนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์	266
ภาพที่ 57 การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์	266
ภาพที่ 58 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์.....	267
ภาพที่ 59 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์.....	268
ภาพที่ 60 การจัดการปุ๋ยของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์.....	268
ภาพที่ 61 การปลูกพืชเป็นแนวกันชนในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีของสมาชิกกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์.....	269
ภาพที่ 62 ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์แบบการปลูกพืชหมุนเวียนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์	270
ภาพที่ 63 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตร ทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์.....	271
ภาพที่ 64 แปรนต์ราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์.....	273
ภาพที่ 65 การประกันราคาพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ .	274
ภาพที่ 66 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ขายปลีกผลผลิตพืชผักอินทรีย์ ที่ตลาดสุขใจทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์	275
ภาพที่ 67 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์จำหน่ายขายปลีกพืชผักอินทรีย์ โดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ตลาดสุขใจ	277
ภาพที่ 68 สภาพแวดล้อมที่ดีในแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์.....	278

ภาพที่ 69 สมาชิกภายในครอบครัวร่วมกันในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
เกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์..... 279

ภาพที่ 70 สัมภาษณ์คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา 343

ภาพที่ 71 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (COR) และ
มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา 345

ภาพที่ 72 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา..... 345

ภาพที่ 73 การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่ม
ผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา..... 354

ภาพที่ 74 ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์และตลาดในท้องถิ่นของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา
..... 355

ภาพที่ 75 ช่องทางการตลาดของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต 358

ภาพที่ 76 การตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์
..... 360

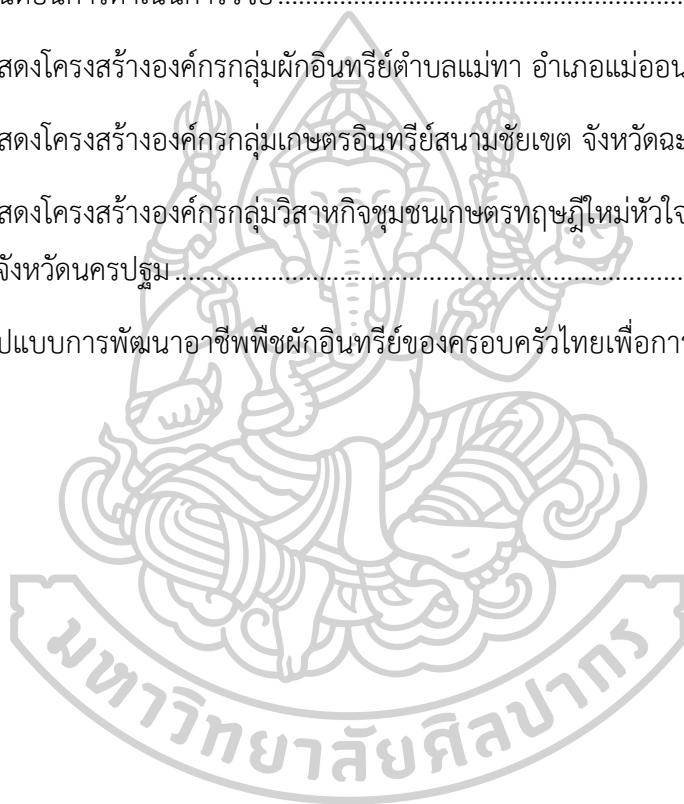
ภาพที่ 77 การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่
หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม..... 362

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการเปรียบเทียบสมรรถนะ การเทียบเคียง และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ	78
แผนภูมิที่ 2 ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	152
แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย	154
แผนภูมิที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	173
แผนภูมิที่ 5 แสดงโครงสร้างองค์กรกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่... ..	184
แผนภูมิที่ 6 แสดงโครงสร้างองค์กรกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	232
แผนภูมิที่ 7 แสดงโครงสร้างองค์กรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม	265
แผนภูมิที่ 8 รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	428

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเริ่มตั้งแต่การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) จนถึงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) มีข้อเท็จจริงที่ยอมรับกันดังที่สรุปว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” เป็นภาพสะท้อนความจริงให้เห็นถึงการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ของตะวันตก ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุลอย่างรุนแรง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539: 10) ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศทั้งในด้านกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและด้านแนวคิดใหม่ที่เปลี่ยนจากการมุ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักมาเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีพร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมมีกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับทุกมิติทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวทางการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทยและนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ยังคงยึดหลักการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) และการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ยึดหลักการพัฒนาอย่างบูรณาการเป็นองค์รวมทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันและเสริมรากฐานด้านต่างๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนเพื่อประโยชน์สุขของคนในสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน ทรัพยากร การประกอบอาชีพ ยกระดับรายได้ และสร้างความมั่นคงทางสังคมให้ทุกคนในสังคมไทย และการเสริมสร้างทักษะให้มีศักยภาพทั้งการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต เกิดความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชน

และสังคมให้มั่นคง และเอื้อต่อการพัฒนาคนอย่างสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมในอนาคตเพื่อสามารถรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะภาคเกษตรเป็นฐานรายได้หลักและความมั่นคงด้านอาหารของประเทศก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านทั้งแหล่งสร้างงาน แหล่งผลิตอาหารและเชื่อมโยงวิถีชีวิตของสังคมไทย มีส่วนสำคัญในการลดความยากจน สร้างงานและลดผลกระทบจากภาวะโลกร้อนโดยชุมชนท้องถิ่นเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นพลังหลักในการพัฒนาฐานรากของประเทศให้มั่นคง ซึ่งชุมชนพึ่งตนเองสามารถบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

จากการพัฒนาประเทศไทยในอดีตที่มุ่งเน้นการสร้างความเร็วเติบโตทางเศรษฐกิจมาเป็นเวลานานมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเป็นลำดับ สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความซับซ้อนอย่างมีพลวัตอยู่ตลอดเวลาตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ชุมชน และกลุ่มคนต่างๆ ส่งผลให้ประชาชนต้องเผชิญกับความเสี่ยงในรูปแบบต่างๆ หลากหลายมากขึ้น และมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้างทำให้สังคมไทยนำไปสู่ปัญหาสังคมต่างๆ อาทิ ความยากจน ปัญหาคุณภาพคนด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ปัญหาการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานต่างๆ ปัญหาที่ทับถมอย่างต่อเนื่องกลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายทุน กระจาย ความเจริญและผลประโยชน์จากการพัฒนา และความไม่เป็นธรรมด้านการกระจายรายได้ระหว่าง กลุ่มคนและพื้นที่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบกับ สังคมไทยยังคงเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นอิทธิพล จากสภาพแวดล้อมภายนอกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อสังคม เศรษฐกิจ นอกจากนี้การพัฒนาที่ผ่านมาได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานการผลิตและใช้จนเกิน ระดับความเหมาะสมทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ เพราะสถานะทางสังคมมีการแข่งขันอย่างรุนแรงทั้งยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ทุนทางสังคมที่มี อยู่ภายในประเทศมาเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองมากนักเพื่อให้สามารถพร้อมรับ ความเสี่ยงจากความผันผวนของปัจจัยภายในและภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้นส่งผลให้ภูมิคุ้มกันของคนและสังคมไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ลดน้อยลงซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า การพัฒนาที่ผ่านมายังขาดความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

การพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจทุนนิยมของประเทศไทยทำให้ความยากจนของประชาชนลดลง แม้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวจะสูงขึ้นแต่ยังมีความเหลื่อมล้ำที่สูงอยู่ทั้งด้านรายได้และทรัพย์สิน (ปราณี ทินกร, 2555: 1) ซึ่งแสดงถึงสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประเทศไทยยังไม่ดีขึ้นและกำลังกลายเป็นสาเหตุสำคัญต่อภาวะไร้เสถียรภาพทางสังคม (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2555: 2) นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมเป็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวจะเน้นกำไรสูงสุดโดยไม่คำนึงถึงส่วนอื่นๆ ในสังคมเกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย อาทิ ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหายาเสพติด เป็นต้น ปัญหาการเมืองการปกครอง ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาโลกร้อน ปัญหาปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้ผลของการใช้ยากำจัดศัตรูพืชทำให้มีปัญหามลพิษตามมาและปัญหาที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมที่เป็นการทำลายวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนอย่างสิ้นเชิงเป็นสังคมต่างคนต่างอยู่ ซึ่งสังคมมนุษย์ทุกวันนี้ขาดความสมดุลในทุกด้านเพราะมุ่งเน้นต่อการผลิตหรือเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวจึงส่งผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน วิถีชีวิต จิตใจ วัฒนธรรม การศึกษา สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง เศรษฐกิจ ปัญหาที่ตามมาคือ ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจส่งไปไม่ถึงคนยากจน สิ่งแวดล้อมถูกทำลายทำให้เกิดภัยพิบัติที่รุนแรง และสังคมเสื่อมทรามลง สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการพัฒนาที่ผิดแนวทาง (มานิต กิตติจุงจิต, 2555: 58-62) และจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรพบว่า ประเทศไทยมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรมีปริมาณสูงมาก ในปี พ.ศ. 2557 มีการนำเข้าปุ๋ยและสารเคมีการเกษตร 5,549,397 ตัน มูลค่า 85,460 ล้านบาท โดยนำเข้าปุ๋ยเคมี 5,415,020 ตัน มูลค่า 66,103 ล้านบาท ส่วนการนำเข้าสารเคมีทางการเกษตร 134,377 ตัน มูลค่า 19,357 ล้านบาท และจากข้อมูลของสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อมพบว่า ในปี พ.ศ. 2554 จากการตรวจเลือดเกษตรกร 533,524 คน ใน 74 จังหวัด เกษตรกรอยู่ในระดับเสี่ยงไม่ปลอดภัย ร้อยละ 32 และข้อมูลจากรายงานการเฝ้าระวังโรคของสำนักโรคระบาดวิทยาและผู้ป่วยได้รับพิษจากสารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช พ.ศ. 2545-2554 เฉลี่ยปีละ 1,840 คน ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาชีพทำเกษตรกรรม ร้อยละ 41.06 ซึ่งการใช้สารเคมีทางการเกษตรมีความเสี่ยงกับความปลอดภัยของอาหารและความมั่นคงของภาคการเกษตรอันเป็นผลมาจากการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร นอกจากเป็นต้นทุนทางการเกษตรแล้ว ยังมีต้นทุนด้านสาธารณสุขตามมาภายหลัง รัฐบาลต้องใช้งบประมาณในการดูแลจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมด้วย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) ปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นเนื่องจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นปัญหาใหญ่และรุนแรงมากของสังคมไทยโดยเฉพาะผลกระทบต่อเกษตรกรและประชาชนทั่วไป (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข, 2558)

สังคมไทยแต่เดิมเป็นสังคมเกษตรกรรม และต่อมาระบบเกษตรกรรมในประเทศไทยมีรูปแบบที่เปลี่ยนจากระบบเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมมาเป็นเกษตรกรรมแผนใหม่หรือเกษตรกรรมเคมี

เป็นเกษตรกรรมกระแสหลัก จุดเปลี่ยนดังกล่าวได้ส่งผลให้วิถีชีวิตของเกษตรกรส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปเน้นการลงทุนจำนวนมากทำให้เกษตรกรเกิดภาวะหนี้สินและไม่สามารถดำรงชีพได้อย่างเพียงพอ ยังส่งผลให้เกิดความเสียหายด้านทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศเนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นจำนวนมาก ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้เกิดข้อสรุปที่ประจักษ์แล้วว่า เกษตรกรรมเชิงเดี่ยวที่ได้รับการส่งเสริมเป็นกระแสหลักกลับไม่สามารถทำให้เกษตรกรเลี้ยงตัวเองได้ ทั้งยังได้รับผลตรงข้ามคือ เกิดภาวะหนี้สินและครอบครัวแตกแยก (พงศธร โพธิ์พูลศักดิ์, 2554)

ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ยังคงการประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยการใช้ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรยังคงมีปริมาณที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เกษตรกรยังคงมีพฤติกรรมการใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณมากเกินความต้องการของพืชและใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อเร่งการเจริญเติบโตโดยเฉพาะการผลิตพืชผัก นอกจากนี้ทำให้ต้นทุนในการผลิตมีมูลค่าสูงแล้ว (กรมวิชาการเกษตร, 2558) ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรม อาทิ ดินมีความเป็นกรดมากขึ้น โครงสร้างของดินเสื่อมสภาพและเกิดการสะสมของไนเตรตในดินและแหล่งน้ำ (Savci, 2012) ก่อให้เกิดการสะสมของสารพิษในพืชผัก เช่น ไนเตรต (Muramoto, 1999) เมื่อร่างกายได้รับอาหารที่มีการปนเปื้อนของสารไนเตรตในปริมาณสูงจะก่อให้เกิดความเสี่ยงของการเกิดโรคมะதிโมโกลบินีเมีย และโรคมะเร็งในระบบทางเดินอาหาร (Santamaria, 2006) การทำเกษตรสมัยใหม่มุ่งเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรด้วยการใช้สารเคมีและปัจจัยภายนอกระบบการเกษตรส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตและสิ่งแวดล้อมทำให้คนไทยมีปัญหาสุขภาพและก่อให้เกิดปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญโดยเฉพาะโรคมะเร็ง และอาหารเป็นพิษ (อุมพร อาลัย และ ชลิตา ตระกูลสุนทร, 2555: 629)

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำการเกษตรในรูปแบบใหม่ในประเทศไทยประกอบกับทิศทางการพัฒนาทั้งของโลกและในประเทศได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นตามกระแสความห่วงใยสุขภาพ การบริโภคอาหารปลอดภัย และมุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนมากขึ้นทำให้เกษตรกรบางส่วนที่ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบต่างๆ จากการทำเกษตรเคมีได้มีการรวมกลุ่มและตัดสินใจทำเกษตรกรรมทางเลือกเป็นการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี สามารถพัฒนาแนวคิดจากระดับปัจเจกบุคคล และครอบครัวไปสู่การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายพัฒนาระบบการผลิตในรูปแบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อการพึ่งตนเองและยกระดับการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตรอินทรีย์ถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีศักยภาพเพื่อการพัฒนาการเกษตรของไทยอย่างยั่งยืนที่ทำให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคงและความปลอดภัยในสุขภาพโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีความสอดคล้องกับการขยายตัวของกระแสความต้องการผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ในประเทศและต่างประเทศจะทำให้พัฒนาไปสู่การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนและการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2558)

การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ขึ้นกับการจัดการระบบนิเวศน์มีความเหมาะสมกับประเทศกำลังพัฒนาที่สามารถมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคม (Scherr & McNeely, 2008; Willer, Yussefi, & Internation Federation of Organic Agriculture Movements, 2004) แนวทางเกษตรยั่งยืนมีความสัมพันธ์กับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ (Rigby & Caceres, 2001) การเกษตรที่ยั่งยืนเป็นหลักสำคัญของเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มีความจำเป็นทำให้มีการเติบโตของอาหารได้อย่างเพียงพอสำหรับประชากรที่เพิ่มขึ้น (Azadi et al., 2011) การเกษตรที่ยั่งยืนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์เป็นหนึ่งในหลายแนวคิดที่นำไปสู่วัตถุประสงค์ของการเกษตรที่ยั่งยืน (Aman Deep Kaur, 2014) สามารถช่วยการพัฒนาชนบทโดยมีส่วนร่วมช่วยกิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน และรายได้สนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยเฉพาะประเทศยากจน (Hulsebusch, 2007; Scialabba, 2000) และการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มีประโยชน์ในระยะยาว ซึ่งในประเทศกำลังพัฒนา การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มีผลผลิตที่มากกว่าเกษตรแบบเคมีสามารถผลิตอาหารเพียงพอสำหรับประชากรที่มีพื้นที่เพาะปลูกไม่มาก (Badgley et al., 2007) การเพาะปลูกผักอินทรีย์ตั้งอยู่ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนในการรักษามาตรฐานและคุณภาพ (Food and Agriculture Organization, 1998) ดังนั้นอิทธิพลของการยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ถูกพิจารณาทั้งมิติสิ่งแวดล้อมในเรื่องป้องกันทรัพยากรน้ำและดิน และควบคุมความหลากหลายทางชีวภาพ มิติสังคมนำไปสู่ความมั่นคงทางสังคมในเรื่องการป้องกันการย้ายถิ่นของประชาชนชนบท ปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความรู้ของเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ และการพัฒนาการมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันของประชาชนชนบท และมิติทางเศรษฐกิจเกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งเรื่องราคาผลผลิต ลดบทบาทพ่อค้าคนกลาง สร้างความสมดุลระหว่างปริมาณและความต้องการผลผลิตทางการเกษตร รายได้ระยะสั้นและระยะยาว และกลวิธีที่เหมาะสมต่อการลงทุนในภาคเกษตร (EM Hersman, 2004) และจากผลการวิจัยเรื่องระบบอาหารที่ยั่งยืนในกรณีการเพาะปลูกผักอินทรีย์พบว่า การสนับสนุนระบบอาหารที่ยั่งยืนเป็นความพอเพียงทางเศรษฐกิจ และการส่งเสริมโอกาสทางสังคมโดยมีความชัดเจนในเรื่องผลทางสุขภาพด้วยเป็นอาหารที่ไม่มีสารเคมีและคุณภาพที่ดี ผลทางสิ่งแวดล้อม และผลทางเศรษฐกิจ การพัฒนาปริมาณอาหารท้องถิ่นเป็นการกระจายการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งการสร้างระบบเกษตรยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการเปลี่ยนเป็นอาหารอินทรีย์เพื่อบรรเทาการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศก่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร ความยุติธรรมทางสังคมระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่เพียงกำไรสูงสุดเป็นการไม่เอาเปรียบผู้บริโภคด้านราคาขณะเกิดภัยพิบัติ (McCarthy, 2014: 1-12) อาหารอินทรีย์นับเป็นตัวแทนที่ดีของอาหารที่ยั่งยืนเนื่องจากส่งเสริมเศรษฐกิจของผู้ผลิตท้องถิ่น มีความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

ท้องถิ่น และก่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว (Torjusen, Sangstad, O’Doherty Jensen, & Kjaernes, 2004) ซึ่งการบริโภคที่ยั่งยืนได้ถูกผลักดันให้เป็นนโยบายสำคัญในระดับโลกเกิดขึ้น ในปี พ.ศ. 2535 ณ การประชุมสุดยอดที่นครริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล และเป็นประเด็นการพัฒนาหนึ่งของแผนปฏิบัติการ 21 เรื่องการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการบริโภค และต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ในการประชุมระดับรัฐมนตรี ณ กรุงออสโล ประเทศนอร์เวย์ได้ให้คำจำกัดความของการบริโภคที่ยั่งยืน เป็นการใช้น้ำและบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ในขณะที่เดียวกันต้องรบกวนทรัพยากรธรรมชาติให้น้อยที่สุด ควบคุมการเกิดของเสียและปลดปล่อยมลพิษให้น้อยที่สุด ที่สำคัญที่สุดคือ การบริโภคที่ยั่งยืนนั้นจะต้องไม่เบียดเบียนความต้องการของคนรุ่นหลังด้วย รวมทั้งในปี พ.ศ. 2541 องค์การสหประชาชาติให้คำจำกัดความการบริโภคอย่างยั่งยืนโดยเน้นผลกระทบจากกระบวนการผลิตต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Bruyer et al., 2004) มีการเติบโตของตลาดอาหารอินทรีย์แม้ว่าราคามักจะสูงโดยมีเหตุผลของความต้องการอาหารอินทรีย์ขึ้นอยู่กับผลดีที่ได้รับซึ่งมีการวิจัยมากมายพบว่า อาหารอินทรีย์มีประโยชน์ที่ดีต่อร่างกายและมีความปลอดภัยต่อสุขภาพ มีโภชนาการและรสชาติดี รวมทั้งเป็นการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ มีความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพดินที่ดี และมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์น้อย (Yezi Dong, 2009) ปัจจุบันความต้องการบริโภคอาหารที่ยั่งยืนหรืออาหารที่มีกระบวนการผลิตที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นมีมากขึ้นทั้งในระดับโลกและในประเทศไทย อาหารที่ยั่งยืนในประเทศไทยส่วนมากเป็นสินค้าประเภทผักและผลไม้ (คนางค์ คันธมธูรพจน์, 2556: 145)

ผักเป็นสินค้าเกษตรและอาหารที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่งของประเทศไทยจากข้อมูลของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2552 พบว่า มูลค่าการส่งออกผักสดแช่เย็นแช่แข็งและแห้ง ผักกระป๋องและแปรรูป และเมล็ดพันธุ์ผักเป็นมูลค่าถึง 20,760.5 ล้านบาท โดยเป็นผักสดแช่เย็นและแช่แข็งมีมูลค่า 5,745.7 ล้านบาท หรือร้อยละ 27.7 ของสินค้าผักทั้งหมด การที่สามารถส่งออกสินค้าผักไปจำหน่ายยังประเทศที่มีข้อกำหนดของมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารสูง ได้แก่ ญี่ปุ่น และสหภาพยุโรปแสดงถึงความสามารถในการดำเนินงานของผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดสายโซ่อุปทานผักที่เชื่อมโยงกันได้เป็นอย่างดี และแสดงถึงการใช้อุปสงค์ ได้แก่ ความต้องการของตลาดต่างประเทศทั้งในด้านปริมาณผลผลิตตามเวลาที่กำหนด คุณภาพผลผลิตที่ได้มาตรฐาน มีความปลอดภัยและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้มากำหนดให้ผู้ผลิตหรือกลุ่มผู้ผลิตทำการผลิตได้โดยการจัดการของบริษัทเอกชนที่ทำธุรกิจส่งออก ร่วมกับการสนับสนุนของภาครัฐในการตรวจสอบรับรองระบบการผลิตที่ดีและเหมาะสม และตรวจสอบความปลอดภัยก่อนส่งออก อย่างไรก็ตามรูปแบบการผลิตผักตามพลังอุปสงค์นี้ส่วนใหญ่ใช้ได้ผลสำเร็จเป็นอย่างดีในการผลิตผักเพื่อการส่งออก หากได้มีการนำรูปแบบการผลิตผักแบบนี้มา

ใช้เป็นต้นแบบสำหรับการผลิตผักเพื่อผู้บริโภคในประเทศให้ได้แบบเดียวกันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอันจะทำให้คนไทยและสังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างยั่งยืน และจากผลการวิจัยเรื่องการจัดการโซ่อุปทานผักสดในจังหวัดนครปฐม มีข้อเสนอแนะแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะดำเนินการระดับต้นน้ำ อาทิ สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อทำให้มีผลผลิตที่มากพอที่ส่งเข้าโรงงานและเพิ่มอำนาจต่อรอง (กมล เลิศรัตน์, 2553: 114-126)

ในประเทศไทยนโยบายการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ของรัฐบาลได้ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2551-2554 และแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2551-2554 แต่ผลการดำเนินงานตามแผนไม่ประสบความสำเร็จ จากการศึกษาของกรีนเนทพบว่ามีการจัดอบรมให้กับเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ 1.75 ล้านครอบครัว หรือประมาณ 34 % ของครอบครัวเกษตรกรในประเทศไทย หรือจากข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดินได้จัดกิจกรรมส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรเพื่อใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร จำนวน 53,616 กลุ่ม จำนวน 2,551,071 คน แต่ในขณะเดียวกันปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมียังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนโยบายการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ของภาครัฐยังขาดความต่อเนื่อง (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2556) ในปี พ.ศ. 2555-2556 การพัฒนาเกษตรอินทรีย์มีการชะลอตัวลง และปี พ.ศ. 2556 เกษตรอินทรีย์ของไทยหดตัวลงร้อยละ 6.4 ซึ่งภาครัฐยังไม่มีนโยบายพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ทำให้เกษตรอินทรีย์ของไทยขยายตัวอย่างเชื่องช้า (กรีนเนท, 2557) รวมทั้งนโยบายส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานของภาครัฐตั้งแต่การส่งเสริมให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ การให้ความรู้ในการจัดการผลผลิตหรือการแปรรูปผลผลิต การจัดการระบบชลประทาน การดูแลในยามที่มีปัญหาจากภัยธรรมชาติ รวมทั้งการหาตลาดในประเทศหรือต่างประเทศ และการจัดการด้านราคาที่ยุติธรรม (สุนัฐวิทย์ น้อยโสภာ, 2558: 89)

แกนหลักของภาคการเกษตรในเกือบทุกประเทศทั่วโลกคือ เกษตรกรครอบครัวมีจำนวนมากกว่า 500 ล้านครอบครัวทั่วโลกคิดเป็นสัดส่วนเกือบ 90% ของฟาร์มเกษตรและผลิตอาหารมากกว่า 80% ที่ใช้บริโภคทั่วโลก ดังนั้นการสนับสนุนเกษตรกรครอบครัวจึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาความไม่มั่นคงด้านอาหารและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตามเกษตรกรครอบครัวมีความแตกต่างหลากหลายมาก การพัฒนานวัตกรรมใหม่ในการสนับสนุนเกษตรกรครอบครัวจึงต้องพิจารณาถึงปัจจัยด้านนิเวศการเกษตรและสังคมเศรษฐกิจของเกษตรกร รวมทั้งความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันทั้งในแง่ของการเพิ่มผลผลิต การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่มรายได้ และสภาพแวดล้อมด้านนโยบายและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Sustainable Organic Agriculture Action Network (SOAAN), 2013)

สถาบันวิจัยด้านการเกษตรอินทรีย์ (Forschungsinstitut für biologischen Landbau-FiBL) และสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) จัดทำรายงานสถิติที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ประจำปี ค.ศ. 2013 พบว่า ในปี ค.ศ. 2011 มีเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์กว่า 1.8 ล้านคนทั่วโลก โดยมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองแล้วรวมระยะปรับเปลี่ยนด้วยทั้งหมด 37.2 ล้านเฮกเตอร์ หรือ 232.5 ล้านไร่ โดยประเทศที่มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มากที่สุดอันดับแรกคือออสเตรเลีย 75 ล้านไร่ รองลงมาอาร์เจนตินา 23.75 ล้านไร่ และสหรัฐอเมริกา 12 ล้านไร่ แต่ประเทศที่มีเกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ อินเดีย ยูกันดา และเม็กซิโก สำหรับในทวีปเอเชียมีเกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์กว่า 6 แสนครอบครัว มีพื้นที่ใช้ทำการเกษตรอินทรีย์รวมกันทุกประเทศประมาณ 23 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 10 ของพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์โลก โดยประเทศที่มีพื้นที่ใช้ทำเกษตรอินทรีย์มากที่สุด 5 ลำดับแรกคือ จีน 11.88 ล้านไร่ อินเดีย 6.6 ล้านไร่ คาซัคสถาน 1.2 ล้านไร่ ฟิลิปปินส์ 0.6 ล้านไร่ และอินโดนีเซีย 0.46 ล้านไร่ ส่วนประเทศไทยอยู่อันดับ 7 ส่วนตลาดเกษตรอินทรีย์ในเอเชียเติบโตอย่างต่อเนื่องเช่นกันเนื่องจากความตื่นตัวของผู้บริโภคโดยเฉพาะในประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี เช่น ญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง มาเลเซีย และสิงคโปร์ และรายงานสถิติที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ประจำปี ค.ศ. 2015 พบว่า ปี ค.ศ. 2013 จำนวนประเทศที่มีข้อมูลด้านเกษตรอินทรีย์มี 170 ประเทศ พื้นที่เกษตรอินทรีย์ 43.1 ล้านเฮกเตอร์ (11 ล้านเฮกเตอร์ ในปี ค.ศ. 1999) ประเทศออสเตรเลียมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มากที่สุด 17.2 ล้านเฮกเตอร์ รองลงมาคืออาร์เจนตินา 3.2 ล้านเฮกเตอร์ และสหรัฐ 2.2 ล้านเฮกเตอร์ (ในปี ค.ศ. 2011) เป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 1 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมดในโลก ประเทศที่มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มากกว่าร้อยละ 10 มี 11 ประเทศ นำโดยฝรั่งเศส ร้อยละ 36.3 ลิกเตนสไตน์ ร้อยละ 31 และออสเตรเลีย ร้อยละ 19.5 ในปี ค.ศ. 2013 มีเกษตรกรอินทรีย์ 2 ล้านคน ประมาณ 3 ใน 4 อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา ในประเทศอินเดียมีมากที่สุด จำนวน 650,000 คน ตามด้วยยูกาตา จำนวน 189,610 คน และเม็กซิโก จำนวน 169,703 คน โดยมีสหรัฐเป็นตลาดเกษตรอินทรีย์ที่ใหญ่ที่สุดมีมูลค่า 27.5 ล้าน US dollar รองลงมาคือเยอรมนีมีมูลค่า 8.6 ล้าน US dollar ฝรั่งเศสมีมูลค่า 5 ล้าน US dollar สวิสมีมูลค่า 238 US dollar และเดนมาร์กมีมูลค่า 184 US dollar ซึ่งในปี ค.ศ. 2013 ตลาดเกษตรอินทรีย์มีมูลค่า 72 ล้าน US Dollar (มีมูลค่า 15.2 ล้าน US Dollar ในปี ค.ศ. 1999) การซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ต่อคนต่อปีโดยเฉลี่ย 10 US dollar ซึ่งสหภาพยุโรปถือเป็นหนึ่งในสามตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เมื่อรวมตลาดของสหภาพยุโรปเข้ากับสามตลาดใหญ่คือ อเมริกา ฝรั่งเศส และแคนาดาแล้วมีสัดส่วนของตลาดเกษตรอินทรีย์ของโลกถึงร้อยละ 95

จากการสำรวจของมูลนิธิสายใยแผ่นดินพบว่า ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2545 พื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีแนวโน้มเติบโตเพียงเล็กน้อย แต่หลังจากปี พ.ศ. 2545 มีการขยายตัวของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง และมีการสะดุดบ้างในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจโลก

ปี พ.ศ. 2551 หลังจากนั้นมีการขยายตัวต่อเนื่อง และในปี พ.ศ. 2553 มีพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ 0.213 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.16 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดของประเทศ และผลิตผลเกษตรอินทรีย์ที่ใช้พื้นที่ผลิตมากที่สุดเรียงตามลำดับคือ ข้าว พืชไร่ ผัก ผลไม้ ชา/กาแฟ

ประเทศไทยมีการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกผัก 273 ล้านไร่ ได้ผลผลิตผักปีละ 4.3 ล้านเมตริกตัน มีการบริโภคภายในประเทศปีละ 4.1 ล้านเมตริกตัน และสามารถส่งผักออกสู่ตลาดโลกได้ปีละ 0.2 ล้านเมตริกตัน มีมูลค่า 6,300-8,000 ล้านบาท ผักส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพดฝักอ่อน หน่อไม้ฝรั่ง กระเจี๊ยบเขียว และผักบริโภคใบชนิดต่างๆ ซึ่งวิทยาการและความรู้ในการเพาะปลูกผักเกษตรอินทรีย์สามารถผลักดันให้การส่งออกไปยังตลาดโลก ประเทศไทยกลายเป็นผู้ส่งออกผักเกษตรอินทรีย์อันดับต้นของตลาดเพราะไม่มีการแข่งขันในผลผลิตผักเกษตรอินทรีย์ด้วยความปลอดภัยที่สูงที่สุดจากการไม่มีสารพิษตกค้างในผลผลิต (คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน, 2553)

ประเทศไทยถือเป็นแหล่งผลิตและส่งออกสินค้าผักและผลไม้อินทรีย์ไทยมีศักยภาพในการเติบโตได้อีกมากในตลาดต่างประเทศโดยมีตลาดส่งออกสำคัญในสหภาพยุโรปเนื่องจากการส่งออกผักและผลไม้อินทรีย์ของไทยยังมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับการเติบโตของตลาดสินค้าอาหารอินทรีย์ในสหภาพยุโรปที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2554: 27) ผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์จะมีโอกาสทางการตลาดสูง แต่ปัจจุบันพื้นที่ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยยังมีไม่มากโดยเฉพาะพืชผักและไม้ผลโดยมีแปลงปลูกพืชที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพียง 1,084 ไร่ รวมพื้นที่ประมาณ 10,000 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นผักอินทรีย์ประมาณ 500 ไร่ เกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน 300 ไร่ ไม้ผลอินทรีย์กว่า 100 ไร่ ยังมีชาเห็ดและสมุนไพรอินทรีย์ (กรมวิชาการเกษตร, 2558)

รายงานการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ปี ค.ศ. 2012 ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNPD) กล่าวถึงดัชนีการพัฒนามนุษย์ใน 187 ประเทศของโลก ซึ่งเป็นดัชนีแสดงระดับรายได้ การศึกษา และสุขภาพของประชาชนในแต่ละประเทศที่แสดงคุณภาพการพัฒนามนุษย์มากที่สุดอันดับหนึ่งของโลกคือ นอร์เวย์ที่ 0.955 สำหรับประเทศไทยดัชนีคุณภาพมนุษย์ที่ 0.690 อันดับที่ 103 ของโลกจากทั้งหมด ซึ่งมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลของกลุ่มประเทศโลกใต้จะต้องดำเนินนโยบายอุดหนุนคนฐานะด้อยในสังคม และลงทุนสินค้าสาธารณะที่เป็นประโยชน์กับคนจน โดยเฉพาะการศึกษา โภชนาการ สุขภาพ ทักษะและฝีมือ และการมีงานทำ

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีกรอบความคิดการพัฒนาเป็นมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มีความเชื่อมโยงใช้เป็นทิศทางการพัฒนาของโลกใน 15 ปีข้างหน้าตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2573 ประกอบด้วย 17 เป้าหมายคือ 1) ขจัดความยากจน 2) ขจัดความอดอยาก สร้างความมั่นคงทางอาหาร และ

ส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน 3) การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี 4) การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5) ความเท่าเทียมทางเพศ 6) น้ำและสุขาภิบาลได้รับการจัดการอย่างยั่งยืน 7) การมีพลังงานสะอาดใช้อย่างเพียงพอ 8) งานที่มีคุณค่าและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ 9) พัฒนาอุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐานให้พร้อม 10) ลดความเหลื่อมล้ำ 11) สร้างชุมชนเมืองที่ยั่งยืน 12) มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน 13) การดูแลสภาพภูมิอากาศ 14) การดูแลทรัพยากรทางน้ำ 15) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืนของระบบนิเวศ 16) การสร้างความสงบความยุติธรรมและสถาบันที่เข้มแข็ง และ 17) สร้างความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากข้อมูลและสภาพปัญหาที่พบดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาสาขาวิชาพัฒนศึกษาซึ่งมีการนำเอาการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาในด้านต่างๆ จึงมีความสนใจทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและการขยายผลสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการนำไปปรับและประยุกต์ใช้ได้จริงในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์อย่างกว้างขวางที่ทำให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคอันนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงอย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยอะไรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอย่างไร
4. รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

4. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิจัยในพื้นที่ที่มีกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยที่มีสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นครอบครัวทำการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศและมีความเข้มแข็งในการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

2. ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร ครอบครัวที่ทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 583 คน

2. กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 238 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

3. ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินรูปแบบ จำนวน 15 คน และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบประเมินรูปแบบ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินรูปแบบ ประกอบด้วย

1. ผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ในการทำวิจัยด้านการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 5 คน

2. ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 5 คน

3. ผู้ที่มีบทบาทด้านการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ในระดับชุมชน จำนวน 5 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ทำการวิจัยกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) และมีความเข้มแข็งในการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ดังนี้

1. เป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ก่อตั้งและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลา 3 ปีขึ้นไป
2. เป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีการดำเนินงานทั้งการผลิตและการตลาดแบบครบวงจร
3. เป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่สมาชิกกลุ่มมีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM)

สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 36 คน ประกอบด้วย

1. ประธานกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 3 คน
2. กรรมการกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 12 คน
3. สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 21 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยในเรื่องการดำเนินงาน ความสำเร็จ และปัญหาอุปสรรค ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย และวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยในเรื่องการดำเนินงาน การบริหารจัดการ และผลการดำเนินงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาอาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพที่มีการพัฒนากระบวนการผลิตและกระบวนการตลาดซึ่งในการพัฒนากระบวนการผลิตมีการบริหารจัดการด้านทุน แรงงาน ที่ดินหรือสถานที่ให้เกิดผลผลิตที่ดีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและในการพัฒนากระบวนการตลาดมีการบริหารจัดการด้านการตลาดโดยมีผลผลิตที่มีส่วนครองตลาดได้ตามความต้องการของลูกค้า แสดงถึงความมั่นคงในอาชีพ

เกษตรอินทรีย์ หมายถึง การทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติเป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาความสมดุลของธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีระบบการผลิตอาหารด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เน้นการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้ศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และระบบนิเวศ หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์เป็นการลดปัจจัยการผลิตจากภายนอกซึ่งอาจสร้างมลพิษในสภาพแวดล้อม และการใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับปรุงบำรุงความอุดมสมบูรณ์ในการเพิ่มผลผลิต และต้านทานต่อโรคและแมลง

การปฏิบัติที่เป็นเลิศ หมายถึง ความรู้ วิธีการปฏิบัติงานได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และมีประสบการณ์ต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องประสบความสำเร็จและก้าวสู่ความเป็นเลิศ วิธีปฏิบัติสามารถส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่นำเอาทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจัดการเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคง มีความสมดุลเพิ่มขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ หมายถึง ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง มีสภาพแวดล้อมที่ดี ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้ การไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม และลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

2. ความยั่งยืนด้านสังคม หมายถึง ครอบครัวมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ มีความอบอุ่นและเข้มแข็ง คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้นและช่วยเหลือตนเองได้ มีการรวมกลุ่มอาชีพโดยการมีส่วนร่วมของคนในสังคมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำเกิดความร่วมมือในการพัฒนาอาชีพ ทำให้เกิดทุนทางสังคมเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ และมีผลผลิตเป็นอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม

3. ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพ มีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้ การลดต้นทุนในการผลิตและการลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. ทำให้ได้ทราบถึงวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์
4. หน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์สามารถนำรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและปรับใช้ในการส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยต่อไปได้ และการประยุกต์ใช้ขยายผลการพัฒนาอาชีพที่มั่นคงอย่างมีทิศทางและรูปธรรมที่ชัดเจนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวของประเทศไทย

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยสาระสำคัญมีดังนี้

1. แนวคิดเกษตรอินทรีย์
2. แนวคิดทฤษฎีการยอมรับ
3. แนวคิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศ
4. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
6. แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น
7. แนวคิดทุนทางสังคม
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. แนวคิดเกษตรอินทรีย์

การพัฒนาเกษตรอินทรีย์มีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นทางเลือกของการพัฒนาไปสู่ประโยชน์สุขของคนและสังคมอย่างยั่งยืน

1.1 ความหมายของเกษตรอินทรีย์

สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements-IFOAM) ได้นิยามเกษตรอินทรีย์หมายถึง ระบบเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใยด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจโดยเน้นหลักการปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และระบบนิเวศเกษตร เป็นระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของสุขภาพดิน ระบบนิเวศ และผู้คน เกษตรอินทรีย์พึงพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และวงจรธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่แทนที่จะใช้ปัจจัยการผลิตที่มีผลกระทบทางลบ เกษตรอินทรีย์ผสมผสานองค์ความรู้พื้นบ้าน นวัตกรรม

และความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีของทุกคนและสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เกษตรอินทรีย์เป็นการเกษตรแบบองค์รวม ที่ให้ความสำคัญในเบื้องต้นกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ได้ละเลยมิติด้านสังคมและเศรษฐกิจเพราะความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ โดยแยกออกจากความยั่งยืนทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรและสังคมโดยรวม

USDA National Organic Standards Board (1997) ได้กำหนดความหมายของเกษตรอินทรีย์คือ การจัดการระบบนิเวศเพื่อเสริมสร้างความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต วงจรสิ่งมีชีวิต กิจกรรมของสิ่งมีชีวิตในดิน หลักการคือการนำเอาวัตถุดีมาใส่ในไร่นาไม่มากแต่ให้มีการหมุนเวียนของสารอาหารในไร่นาให้มีความยั่งยืนพอกพูนของระบบนิเวศ เป้าหมายแรกคือ สุขภาพ และกิจกรรมที่ใส่ใจต่อดิน สิ่งแวดล้อม ชุมชน สัตว์ และมนุษย์

มูลนิธิวิจัยเกษตรอินทรีย์ (organic farming research foundation) (2006) ได้ให้นิยามเกษตรอินทรีย์คือ ระบบการทำเกษตรที่คำนึงถึงการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพในแปลง เพื่อให้มีความหลากหลายของชนิดแมลง และเพื่อรักษาและฟื้นฟูสารอาหารในดิน และไม่อนุญาตให้มีการใช้สารเคมีฆ่าแมลงหรือปุ๋ยเคมี หลักการสำคัญการผลิตเกษตรอินทรีย์คือ การวางแผนการเกี่ยวคู่กันของสิ่งมีชีวิต มีการสร้างโซนแบ่งกันออกจากฟาร์มเคมีเพื่อป้องกันการปนเปื้อน

มูลนิธิเกษตรกรรม (2549) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์คือ การทำการเกษตรที่เลียนแบบธรรมชาติเป็นการทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีใดๆ หัวใจของการทำการเกษตรอินทรีย์อยู่ที่ดิน กระบวนการปรับปรุงดินที่ตายแล้วคืนสู่ดินมีชีวิต จะไม่มีความยากลำบากใดๆ ต่อเกษตรกรที่มีความตั้งใจที่จะเปลี่ยนมาสู่เกษตรกรรมที่ก้าวหน้า และมีสุขภาพพลานามัยหรือคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพทำให้การเปลี่ยนแปลงตามปกติเมื่อปฏิบัติไปได้สักระยะหนึ่ง เมื่อดินได้ถูกปรับสภาพแล้ว ผลผลิตของเกษตรอินทรีย์จะผิดไปจากเกษตรกรรมเคมีคือรสชาติอร่อย เก็บไว้ได้นาน น้ำหนักดี สีสวย ไร้สารพิษ ปราศจากอันตรายต่อชีวิตผู้ผลิต และผู้บริโภค เมื่อดินถูกปรับสภาพจะทำให้ผลผลิตตกตลอดปี เศรษฐกิจดีกว่าเก่า ปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชจะลดลง เพราะจุลินทรีย์จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกัน ภูมิคุ้มกันทางธรรมชาติ ใบอ่อนของพืชจะไม่ถูกทำลาย ใบแก่ที่ขาดภูมิคุ้มกันทางธรรมชาติอาจถูกทำลายจากศัตรูพืชบ้าง

กรมวิชาการเกษตร (2550) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์คือ ระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนต่างๆ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรม ที่อาจก่อให้เกิดมลพิษในสภาพแวดล้อมเน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เพื่อให้ต้นพืชมีความแข็งแรง ต้านทานโรค

และแมลงได้ รวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ ผลผลิตที่ได้ปลอดภัยและไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงด้วย

สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2552) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาความสมดุลของธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีระบบการจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนต่างๆ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมซึ่งอาจสร้างมลพิษในสภาพแวดล้อมเน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงความอุดมสมบูรณ์เพื่อต้นพืชมีความแข็งแรง สามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเอง รวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ ดังนั้นผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารพิษทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมทั้งไม่ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมในระยะยาว

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2560) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์คือ ระบบการจัดการด้านการเกษตรแบบองค์รวมที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ วงจรชีวภาพ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงวัตถุพิษที่ได้จากการสังเคราะห์ และไม่ใช้พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่ได้มาจากการตัดแปรพันธุกรรม (Genetic Modification) หรือพันธุวิศวกรรม (Genetic Engineering) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวังเพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน

ปรัชญา รัศมีธรรมวงศ์ (2547) ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์คือ การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อลดและเลิกการใช้สารเคมี แล้วหันมาเข้าสู่กระบวนการผลิตตามธรรมชาติโดยใช้ปุ๋ยน้ำหมักทางชีวภาพแทนการใช้สารเคมีในระยะแรกการใช้ปุ๋ยน้ำหมักอาจจะยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร แต่พอใช้สักระยะก็จะเห็นผลในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงขึ้น ค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยเคมีลดลง สภาพแวดล้อมดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเงื่อนไขของดินที่กลับคืนมาสู่ความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน

มัทนา อภัยมูล (2549) ได้กล่าวถึงเกษตรอินทรีย์คือ การทำเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนการผลิต โดยมีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เน้นการปรับปรุงบำรุงดินและเน้นระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใย การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติ สัตว์ และนิเวศการเกษตรเกษตรอินทรีย์จึงลดปัจจัยการผลิตจากภายนอกมีการพยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืชและสัตว์เลี้ยงที่สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิศาสตร์ สภาพอากาศและวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย

สมภพ โคตรวงษ์ (2553) กล่าวถึงการเกษตรอินทรีย์คือ การทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติบนพื้นที่การเกษตรที่ไม่มีสารพิษตกค้างและหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนของสารเคมีทั้งทางดิน ทางน้ำ ทางอากาศเพื่อส่งเสริมความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศน์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สมดุลธรรมชาติ โดยไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์หรือสิ่งที่ได้มาจากการตัดต่อทางพันธุกรรม ใช้ปัจจัยการผลิตที่มีแผนการจัดการอย่างเป็นระบบในการผลิตภายใต้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูง อุดมด้วยคุณค่าทางอาหารและปลอดภัยโดยมีต้นทุนการผลิตต่ำเพื่อคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจพอเพียงแก่มวลมนุษยชาติและสรรพสิ่ง

เจตน์สิริ ปุชปุณณัฐ (2553) ได้กล่าวถึงเกษตรอินทรีย์คือ ระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารปลอดภัยแบบองค์รวมให้มีความยั่งยืนทั้งทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจโดยเน้นหลักการที่การปรับปรุงบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ การอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ ธรรมชาติของพืชและสัตว์ให้มีความหลากหลายทางชีวภาพและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยใช้การปรับปรุงธรรมชาติตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ทางวิชาการเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มความต้านทานต่อโรคของพืชและสัตว์เลี้ยง เทคนิคเกี่ยวกับการให้ธาตุอาหารพืชและป้องกันกำจัดสิ่งมีชีวิตอื่น การฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ

กล่าวสรุปได้ว่า เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการทำการเกษตรด้วยหลักธรรมชาติ เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาความสมดุลของธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีระบบการผลิตอาหารด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจโดยเน้นหลักการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้ศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และระบบนิเวศเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์เป็นการลดปัจจัยการผลิตจากภายนอก ซึ่งอาจสร้างมลพิษในสภาพแวดล้อมเน้นการใช้อินทรีย์วัตถุในการปรับปรุงบำรุงความอุดมสมบูรณ์ในการเพิ่มผลผลิต และพัฒนาความต้านทานต่อโรคและแมลง

1.2 ความสำคัญของการทำเกษตรอินทรีย์

ระบบเกษตรอินทรีย์ที่ใช้สารชีวภาพเพื่อการเกษตรมีความสำคัญกับระบบเกษตรกรรมเพื่อนำมาใช้ทดแทนสารเคมีทางการเกษตรถือเป็นทางเลือกที่ประยุกต์ใช้กลุ่มจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ทางการเกษตรทำให้สามารถผลิตอาหารที่ปลอดภัยกับผู้บริโภค และช่วยฟื้นฟู บำรุง รักษา ระบบสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ในสภาพที่สมดุลตลอดไป ซึ่งสรุปความสำคัญได้ดังนี้ (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2555b)

1. ความสำคัญต่อระบบสิ่งแวดล้อม

1) ช่วยหมุนเวียนธาตุอาหารในดิน สารชีวภาพทางการเกษตรเป็นการนำกลุ่มจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพสูงและมีประโยชน์นำมาใช้ในการผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะการผลิตพืช

ซึ่งจัดว่าพืชเป็นผู้ผลิตในระบบนิเวศที่สำคัญที่ต้องอาศัยดินเป็นที่เกาะยึดเป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ และแหล่งอากาศ โดยเฉพาะธาตุอาหารของพืชนั้นจะถูกปลดปล่อยออกมาจากดินและออกมาจากชิ้นส่วนของพืชในรูปของสารอินทรีย์ สัตว์และจุลินทรีย์ที่ตายในรูปของสารอินทรีย์ให้พืชดูดไปใช้ ซึ่งจุลินทรีย์ดินมีบทบาทสำคัญต่อการย่อยสลายสารอินทรีย์เหล่านั้นทำให้เกิดการหมุนเวียนธาตุอาหาร ในวัฏจักรคาร์บอน วัฏจักรไนโตรเจน วัฏจักรฟอสฟอรัส และวัฏจักรกำมะถันที่มีส่วนสำคัญเป็นประโยชน์กับพืช หากดินมีสารพิษตกค้างจากการใช้สารเคมีย่อมทำให้จุลินทรีย์ลดจำนวนลงหรือไม่มีการหมุนเวียนธาตุอาหารในดินที่เป็นประโยชน์กับพืชหยุดชะงักทำให้ไม่เจริญเติบโตตามวงจรชีวิต ต้องใช้ปุ๋ยเคมีในการเพิ่มธาตุอาหารเพิ่มทำให้ดินเสื่อมโทรมในที่สุด

2) ทำให้ดินมีชีวิต การใช้สารชีวภาพทางการเกษตรในดินที่มีคุณสมบัติทางชีวภาพที่ดี ย่อมไม่มีผลกระทบกับสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นเพราะสารชีวภาพไม่มีผลตกค้างในสิ่งแวดล้อม แต่ทำให้สิ่งมีชีวิตในดินเพิ่มจำนวนตามธรรมชาติได้มากขึ้นเพราะมีแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ ส่วนการใช้สารชีวภาพทางการเกษตรในดินที่เสื่อมโทรมร่วมกับการใส่อินทรีย์วัตถุช่วยฟื้นฟูดินให้มีสิ่งมีชีวิตในดินเพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการช่วยหมุนเวียนธาตุอาหารพืชในที่สุด ทำให้ดินบริเวณนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ตามสภาพธรรมชาติ

3) ช่วยลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการทำการเกษตร การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการประมงทำให้เกิดกลิ่นเหม็นจากการเลี้ยงสัตว์ น้ำเน่าเสียจากการประมง ดังนั้นหากนำสารชีวภาพทางการเกษตรที่มีคุณสมบัติในการช่วยลดกลิ่น และช่วยบำบัดน้ำเสียย่อมทำให้ลดผลกระทบจากสาเหตุดังกล่าวได้เป็นอย่างดีและทำให้สารพิษตกค้างในดินและน้ำลดน้อยลง

2. ความสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจ

1) ลดต้นทุนในการผลิต การใช้สารชีวภาพทางการเกษตรสามารถใช้ทดแทนสารเคมีทางการเกษตรในระยะยาวได้เป็นอย่างดี หากผู้ใช้เข้าใจหลักการผลิตและใช้ที่ถูกต้องทำให้ลดค่าใช้จ่ายการซื้อสารเคมีทางการเกษตร

2) สร้างอาชีพการผลิตสารชีวภาพเชิงธุรกิจ การใช้สารชีวภาพทางการเกษตรเป็นทางเลือกหนึ่งของการทำการเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรผสมผสานหรือเกษตรทฤษฎีใหม่ที่คำนึงถึงความปลอดภัยของผลผลิตเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ผลิตสารชีวภาพสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน หรือชุมชนอีกทางเลือกหนึ่ง

3) เป็นพื้นฐานในการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียงคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ตนเอง ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ หากนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตรต้อง

พิจารณาแนวทางการผลิตแบบพึ่งพาตนเอง ผลิตไว้ใช้ในครัวเรือน หากมีเหลือแจกจ่ายหรือขาย ดังนั้นการใช้สารชีวภาพทางการเกษตรมาใช้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพึ่งตนเอง

3. ความสำคัญต่อสภาพทางสังคม

1) สร้างภูมิคุ้มกันสุขภาพอนามัยให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภค การใช้สารชีวภาพทางการเกษตรเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันสุขภาพอนามัยให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภคที่สำคัญเพราะสารชีวภาพทางการเกษตรไม่มีสารพิษหรือเชื้อโรคที่เป็นสาเหตุทำให้มนุษย์เจ็บป่วย ผู้ผลิตจึงมีความปลอดภัยในการใช้ ส่วนผู้บริโภคได้อาหารที่ปลอดภัยบริโภค

2) สร้างความเข้มแข็งให้ครัวเรือนและชุมชน การใช้สารชีวภาพเพื่อป้องกันศัตรูพืชและสัตว์ทางการเกษตรย่อมต้องอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องใช้พืชสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ในการผลิต การหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นควรใส่ใจต้นทุนทางทรัพยากร ทุนทางสังคม และวัฒนธรรมที่สั่งสมมาในชุมชนแต่ละชุมชนเพื่อการผลิตแบบพึ่งตนเอง หากได้รับการขับเคลื่อนที่ดี ย่อมทำให้ครัวเรือนและชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นสามารถลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกได้

การทำเกษตรอินทรีย์เป็นอาชีพที่ให้ความสำคัญทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งเป็นการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ สร้างอาชีพและรายได้ให้ครัวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้ และครัวเรือนและชุมชนมีความเข้มแข็ง

1.3 หลักการของเกษตรอินทรีย์

ศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2558) กล่าวถึงแนวคิดของเกษตรอินทรีย์คือ การบริหารจัดการการผลิตทางการเกษตรแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาด และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของฟาร์ม แนวทางเกษตรอินทรีย์อาศัยกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศในการทำการผลิต จึงปฏิเสธการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมีเนื่องจากมีผลกระทบต่อกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของวงจรของธาตุอาหาร การประหยัดพลังงาน การอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตร และการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพยังให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่น มุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกร ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชน เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและ การบริหารจัดการฟาร์มเพิ่มขึ้นด้วย จึงเป็นการเกษตรที่ตั้งอยู่บนกระบวนการแห่งการเรียนรู้และ ภูมิปัญญาเพราะเกษตรกรต้องสังเกต ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการทำการเกษตรของฟาร์มตนเอง ซึ่งจะมีเงื่อนไขทั้งทางกายภาพ เช่น ลักษณะของดิน ภูมิอากาศ และภูมินิเวศ รวมถึงเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นเพื่อคัดสรรและพัฒนา

แนวทางเกษตรอินทรีย์ที่เฉพาะและเหมาะสมกับฟาร์มของตัวเอง จึงเป็นระบบการเกษตรที่มีลักษณะเป็นองค์รวมที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศการเกษตร และทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ได้ละเลยมิติด้านสังคมและเศรษฐกิจ เพราะความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมไม่อาจดำรงอยู่ได้ โดยแยกออกจากความยั่งยืนทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

หลักการเกษตรอินทรีย์ หลักการสำคัญ 4 ข้อมีดังนี้ (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2549)

1. มิติด้านสุขภาพ เกษตรอินทรีย์ต้องส่งเสริมและสร้างความยั่งยืนให้กับสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมของดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และโลก สุขภาวะของสิ่งมีชีวิตแต่ละปัจเจกและของชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกันกับสุขภาวะของระบบนิเวศ การที่ผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์ทำให้พืชพรรณต่างๆ แข็งแรง มีสุขภาพที่ดี ส่งผลต่อสัตว์เลี้ยงและมนุษย์ที่อาศัยพืชพรรณเหล่านั้นเป็นอาหาร สุขภาวะเป็นองค์รวมและเป็นปัจจัยที่สำคัญของสิ่งมีชีวิต การมีสุขภาพที่ดีเป็นภาวะแห่งความเป็นอยู่ที่ดีของกายภาพ จิตใจ สังคม และสภาพแวดล้อมโดยรวม ความแข็งแรง ภูมิคุ้มกันและความสามารถในการฟื้นตัวจากความเสื่อมถอย บทบาทของเกษตรอินทรีย์ไม่ว่าจะเป็นการผลิตในไร่นา การแปรรูป การกระจายผลผลิต หรือการบริโภคมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิตทั้งปวงตั้งแต่สิ่งมีชีวิตที่มีขนาดเล็กสุดในดินจนถึงตัวมนุษย์ เกษตรอินทรีย์จึงมุ่งผลิตอาหารที่มีคุณภาพสูง และมีคุณค่าทางโภชนาการเพื่อสนับสนุนให้มนุษย์มีสุขภาพที่ดี เกษตรอินทรีย์จึงปฏิเสธการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และสารปรุงแต่งอาหารที่มีอันตรายต่อสุขภาพ

2. มิติด้านนิเวศวิทยา เกษตรอินทรีย์ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของระบบนิเวศวิทยาและวัฏจักรแห่งธรรมชาติ การผลิตการเกษตรต้องสอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติ ทำให้ระบบและวัฏจักรธรรมชาติเพิ่มพูนและยั่งยืนมากขึ้น หลักการเกษตรอินทรีย์อยู่บนกระบวนทัศน์ที่มองเกษตรอินทรีย์ในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศที่มีชีวิต ดังนั้น การผลิตการเกษตรจึงต้องพึ่งพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยาและวงจรของธรรมชาติโดยการเรียนรู้และสร้างระบบนิเวศให้เหมาะสมกับการผลิตแต่ละชนิด เช่น กรณีการปลูกพืช เกษตรกรจะต้องปรับปรุงดินให้มีชีวิต การจัดการเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขท้องถิ่น ภูมินิเวศ วัฒนธรรม และเหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม เกษตรกรควรใช้ปัจจัยการผลิตและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพเน้นการใช้ซ้ำหมุนเวียนเพื่อที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

3. มิติด้านความเป็นธรรม เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องอยู่บนความสัมพันธ์ที่มีความเป็นธรรมระหว่างสิ่งแวดล้อมโดยรวมและสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับควรมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นธรรมทั้งเกษตรกร ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้า และผู้บริโภค ทุกคนควรได้รับโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและช่วยแก้ไขปัญหาคาความยากจน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้ในการผลิตและการบริโภคควรต้องดำเนินการอย่างเป็นธรรมทั้งทางสังคมและทางนิเวศวิทยา รวมทั้งต้องมีการอนุรักษ์ปกป้อง

ให้กับอนุชนรุ่นหลัง ความเป็นธรรมนี้รวมถึงว่าระบบการผลิต การจำหน่าย และการค้าผลผลิต เกษตรอินทรีย์จะต้องโปร่งใส ความเป็นธรรม และมีการนำต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มาพิจารณาเป็นต้นทุนการผลิตด้วย

4. มิติด้านการดูแลเอาใจใส่ การบริหารจัดการเกษตรอินทรีย์ต้องดำเนินการอย่าง ระมัดระวังและรับผิดชอบต่อเพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งพิทักษ์ปกป้องสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย จะต้องระมัดระวังอย่าให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม

แนวคิดหลักพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ที่มุ่งเน้นการทำการเกษตรที่อนุรักษ์และฟื้นฟู สิ่งแวดล้อม แนวทางปฏิบัติของเกษตรอินทรีย์จึงเน้นการผลิตความสอดคล้องกับวิถีธรรมชาติโดยการ ประยุกต์ปรับใช้กลไกนิเวศธรรมชาติสำหรับการทำเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การหมุนเวียนธาตุอาหาร การสร้างความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความสัมพันธ์แบบสมดุลของสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย การอนุรักษ์ และฟื้นฟูนิเวศการเกษตร การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต การพึ่งพากลไกธรรมชาติในการทำ เกษตร เป็นต้น (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2549)

1. การหมุนเวียนธาตุอาหาร ในป่าธรรมชาติต้นไม้พืชพรรณได้รับธาตุอาหารจากดินและ อากาศ โดยธาตุอาหารในดินจะถูกดูดซึมผ่านทางราก ส่วนธาตุอาหารในอากาศพืชจะได้รับจากการ หายใจทางใบ เมื่อพืชได้รับแสงก็จะสังเคราะห์ธาตุอาหารเหล่านี้มาเป็นสารอาหารต่างๆ ซึ่งทำให้พืช เจริญเติบโต และเพิ่มชีวมวลของพืชเองไม่ว่าจะเป็นลำต้นที่ขยายใหญ่ขึ้น กิ่งก้านและใบเพิ่มขึ้น เมื่อ ใบหรือกิ่งแก่ล่วงร่วงหล่นลงดินหรือบางส่วนของพืชอาจถูกสัตว์หรือแมลงกัดแทะ และเมื่อสัตว์ถ่ายมูล ออกมา มูลเหล่านั้นก็กลับคืนลงสู่ดินทั้งชีวมวลจากพืชและมูลสัตว์ที่กินพืชที่เรียกอินทรีย์วัตถุ เมื่อ กลับคืนสู่ดินจะถูกย่อยสลายโดยจุลินทรีย์และปลดปล่อยธาตุอาหารออกมา ซึ่งรากพืชจะดูดซึม กลับไปเป็นธาตุอาหารอีกครั้งหนึ่ง วัฏจักรหรือวงจรธาตุอาหารที่หมุนเวียนไปอย่างสมดุลทำให้พืชใน ป่าสามารถเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืนเพราะธาตุอาหารทั้งหมดหมุนเวียนอยู่ในระบบนิเวศนั้นๆ อย่างต่อเนื่อง

การทำเกษตรไม่ว่าจะเพื่อยังชีพ หรือเพื่อจำหน่าย ธาตุอาหารส่วนหนึ่งย่อมสูญหายไป จากระบบนิเวศการเกษตรจากการบริโภคผลผลิต เกษตรกรจำเป็นต้องหาวิธีการที่เหมาะสมในการหา ธาตุอาหารจากภายนอกฟาร์มมาชดเชยส่วนที่สูญเสียไป แต่ปัญหาการสูญเสียธาตุอาหารในฟาร์มที่ สำคัญกว่าคือ การสูญเสียธาตุอาหารในดินที่เกิดขึ้นจากการชะล้างหน้าดิน การกัดเซาะของลม ฝน และน้ำ ธาตุอาหารที่ไหลลงดินลึกชั้นล่าง รวมถึงที่สูญเสียไปทางอากาศ ดังนั้นเกษตรอินทรีย์จึงให้ ความสำคัญกับการป้องกันการสูญเสียธาตุอาหารที่เกิดจากระบบการผลิตมีเป้าหมายเพื่อลดการพึ่งพา แหล่งธาตุอาหารจากภายนอกฟาร์มที่มากเกินไป แนวทางการหมุนเวียนธาตุอาหารในฟาร์มอาศัย หลักการทางธรรมชาติด้วยการใช้ธาตุอาหารพืชที่อยู่ในรูปของอินทรีย์วัตถุที่สามารถย่อยสลายได้

โดยจุลินทรีย์ ซึ่งจะช่วยให้วงจรธาตุอาหารหมุนเวียนได้อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างของการหมุนเวียนธาตุอาหารในแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญคือ การใช้ปุ๋ยหมัก การคลุมดินด้วยอินทรีย์วัตถุ การปลูกพืชเป็นปุ๋ยพืชสด และการปลูกพืชหมุนเวียน

2. ความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน ความอุดมสมบูรณ์ของดินถือเป็นหัวใจของเกษตรอินทรีย์ ผิวดินในระบบนิเวศป่าธรรมชาติจะมีเศษซากพืชและใบไม้ปกคลุมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอินทรีย์วัตถุที่คลุมดินนี้ นอกจากจะช่วยป้องกันการกัดเซาะและการพังทลายของหน้าดินแล้ว ยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นเพราะอินทรีย์วัตถุเหล่านี้เป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ที่อยู่ในดิน ดังนั้น การมีอินทรีย์วัตถุคลุมหน้าดินจึงทำให้ดินมีชีวิตขึ้น ซึ่งเมื่ออินทรีย์วัตถุเหล่านี้ย่อยสลายผุพังโดยการทำงานของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดินจะทำให้เกิดฮิวมัส ซึ่งทำให้ดินร่วนซุยและสามารถเก็บกักน้ำและธาตุอาหารต่างๆ ได้เพิ่มมากขึ้น ดินจึงมีความชื้นอยู่ตลอดเวลาและมีธาตุอาหารเพียงพอให้กับพืชพรรณในบริเวณดังกล่าวเจริญเติบโตได้อย่างสมบูรณ์แข็งแรง ดังนั้น หลักการของการทำเกษตรอินทรีย์จำเป็นต้องหาอินทรีย์วัตถุต่างๆ มาคลุมหน้าดินอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นฟาง ใบไม้ หรือแม้แต่พืชขนาดเล็ก เช่น พืชที่ใช้ปลูกคลุมดิน ซึ่งอินทรีย์วัตถุเหล่านี้จะกลายเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน ทำให้ดินฟื้นกลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง การไม่ใช้สารเคมีต่างๆ ที่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน เช่น สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เป็นการช่วยทำให้ดินสามารถฟื้นความสมบูรณ์ของตัวเองได้อย่างรวดเร็วเมื่อดินมีความสมบูรณ์พืชที่ปลูกก็แข็งแรง มีความต้านทานต่อโรคและแมลง รวมทั้งให้ผลผลิตสูง

3. ความหลากหลายที่สัมพันธ์กันอย่างสมดุลในระบบนิเวศ ป่าธรรมชาติมีพืชพรรณและสิ่งมีชีวิตต่างๆ อยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย สิ่งมีชีวิตต่างๆ มีทั้งที่พึ่งพาอาศัยกัน แข่งขันกันหรือเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตอีกชนิดหนึ่ง แต่ต่างสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุลและมีเสถียรภาพพืชพรรณต่างๆ แม้จะมีแมลงหรือศัตรูที่กินพืชนั้นเป็นอาหารบ้าง แต่ก็ไม่ได้ทำลายพืชนั้นจนเสียหายไปทั้งหมด ทั้งนี้เพราะพืชเองมีความสามารถที่จะฟื้นฟูตัวเองจากการทำลายของศัตรูพืชได้ และนอกจากนี้เมื่อมีแมลงศัตรูพืชเกิดขึ้นมากก็จะมีสิ่งมีชีวิตอื่นที่เป็นศัตรูตามธรรมชาติมาควบคุมประชากรของศัตรูพืชให้ลดลงอยู่ในภาวะที่สมดุล จากหลักการนี้การทำเกษตรอินทรีย์ต้องหาสมดุลของการเพาะปลูกพืชที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นปลูกพืชร่วมหลายชนิดในเวลาเดียวกัน หรือเลื่อมเวลากัน ตลอดจนการปลูกพืชหมุนเวียนต่างชนิดกัน รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้การทำเกษตรที่หลากหลาย ซึ่งเรียกกันว่าเกษตรผสมผสานนับเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า และยังเป็นการลดความเสี่ยงจากปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดอีกด้วย นอกจากนี้การไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะมีส่วนช่วยให้ศัตรูธรรมชาติสามารถแสดงบทบาทในการควบคุมศัตรูพืช ซึ่งเป็นการสร้างสมดุลนิเวศการเกษตรอีกรูปแบบหนึ่ง เพราะการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะทำลายศัตรูธรรมชาติในสัดส่วนที่มากกว่าศัตรูพืชทำให้ศัตรูพืชกลับยิ่งระบาดรุนแรงมากขึ้นอีก

4. การอนุรักษ์และฟื้นฟูนิเวศการเกษตร แนวทางสำคัญของเกษตรอินทรีย์คือ การอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตรและสิ่งแวดล้อมด้วยการปฏิเสธการใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิด ทั้งนี้เพราะปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ทำลายสมดุลของนิเวศการเกษตรและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชไม่ว่าจะเป็นสารเคมีฆ่าแมลง สารเคมีป้องกันกำจัดเชื้อราและสารเคมีกำจัดวัชพืชมีผลต่อสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่อยู่ในฟาร์มทั้งที่อยู่บนผิวดินและใต้ดิน เช่น สัตว์แมลง และจุลินทรีย์ในกลไกธรรมชาติ สิ่งมีชีวิตต่างๆ เหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลของนิเวศการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการช่วยควบคุมประชากรของสิ่งมีชีวิตอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งศัตรูพืช หรือการพึ่งพาอาศัยกันในการดำรงชีวิต เช่น การผสมเกสร และการช่วยย่อยสลายอินทรีย์วัตถุซึ่งสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ส่วนใหญ่มีทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อพืชที่เกษตรกรเพาะปลูก หรืออย่างน้อยไม่ได้สร้างผลเสียกับพืชที่ปลูกแต่อย่างใด แต่การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชนั้นมีผลทำลายสิ่งมีชีวิตทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งมีชีวิตที่เป็นประโยชน์ ในขณะที่โรคและแมลงศัตรูพืชมักจะมีความสามารถพิเศษในการพัฒนาภูมิคุ้มกันต่อสารเคมี ดังนั้นเมื่อมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช แมลงที่เป็นประโยชน์จึงถูกทำลายได้ง่าย ในขณะที่แมลงศัตรูพืชสามารถอยู่รอดได้โดยไม่เป็นอันตราย แม้แต่ปุ๋ยเคมีก็มีผลเสียต่อจุลินทรีย์และสิ่งมีชีวิตในดินทำให้สมดุลของนิเวศดินเสีย

แนวทางเกษตรอินทรีย์ยังเน้นให้เกษตรกรต้องฟื้นฟูสมดุลและความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศด้วย แนวทางหลักในการฟื้นฟูนิเวศการเกษตรคือ 1) การปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ ดินถือว่าเป็นกุญแจสำคัญเพราะการปรับปรุงบำรุงดินทำให้ต้นไม้ได้รับธาตุอาหารอย่างครบถ้วนและสมดุล ซึ่งจะช่วยให้ต้นไม้แข็งแรง มีความต้านทานต่อการระบาดของโรคและแมลงอันจะทำให้เกษตรกรไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทั้งยังสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างยั่งยืนกว่าการเพาะปลูกด้วยระบบเกษตรเคมีอีกด้วย นอกจากนี้ผลผลิตของเกษตรอินทรีย์ยังมีรสชาติดี และมีคุณค่าทางโภชนาการที่ครบถ้วน และ 2) การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพสำหรับระบบเกษตรอินทรีย์ การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในไร่นาเป็นสิ่งจำเป็นเป็นเรื่องสำคัญต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศการเกษตรเพราะสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิดอยู่ร่วมกันย่อมก่อให้เกิดความเกื้อกูลและสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างกระบวนการและพลวัตทางธรรมชาติที่เกื้อหนุนต่อการทำเกษตรอินทรีย์ วิธีการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพทำได้หลายรูปแบบ เช่น การปลูกพืชร่วม พืชแซม พืชหมุนเวียน ไม้ยืนต้น การฟื้นฟูแหล่งนิเวศธรรมชาติในไร่นาหรือบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

5. การพึ่งพากลไกธรรมชาติในการทำเกษตร เกษตรอินทรีย์ตั้งอยู่บนปรัชญาแนวคิดการเกษตรที่ยั่งยืนต้องเป็นการเกษตรที่เป็นไปตามครรลองของธรรมชาติเป็นการเรียนรู้จากธรรมชาติและปรับระบบการทำเกษตรให้เข้ากับวิถีแห่งธรรมชาติ กลไกในธรรมชาติที่สำคัญต่อการทำเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ วงจรการหมุนเวียนธาตุอาหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งวงจรไนโตรเจนและคาร์บอน วงจรการหมุนเวียนของน้ำ พลวัตของภูมิอากาศและแสงอาทิตย์ รวมทั้งการพึ่งพากันของสิ่งมีชีวิต

อย่างสมดุลในระบบนิเวศทั้งในเชิงของการเกื้อกูล การพึ่งพา และห่วงโซ่อาหารตามที่ต่างๆ ทั่วโลก ย่อมมีระบบนิเวศและกลไกตามธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไป เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ จำเป็นต้องเรียนรู้ถึงสภาพเงื่อนไขของท้องถิ่นที่ทำการเกษตรอยู่ การหมั่นสังเกต เรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และทำการทดลองเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่องเพื่อที่ว่าระบบ ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรแต่ละรายจะได้ใช้ประโยชน์จากกลไกธรรมชาติและสภาพนิเวศ ท้องถิ่นอย่างเต็มที่

6. การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต เกษตรอินทรีย์มีแนวทางที่มุ่งให้เกษตรกร พยายามผลิตปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ด้วยตนเองในฟาร์มให้ได้มากที่สุด ในกรณีที่เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้เอง เช่น มีพื้นที่การผลิตไม่พอเพียง ต้องมีการลงทุนสูงการผลิต ปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต้องใช้ เกษตรกรสามารถซื้อหาปัจจัยการผลิตจากภายนอกฟาร์มได้ แต่ควร เป็นปัจจัยการผลิตที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น แนวทางนี้เป็นการสร้างสมดุลของวงจรธาตุอาหารที่กระตุ้นให้ เกษตรกรจัดสมดุลของวงจรธาตุอาหารในระบบที่เล็กที่สุดซึ่งคือ ในฟาร์มของเกษตรกร และมีความ สอดคล้องกับนิเวศของท้องถิ่นอันจะช่วยสร้างเสถียรภาพและความยั่งยืนของระบบการผลิตใน ระยะยาว การเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และ ลดปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขนย้ายปัจจัยการผลิตเป็นระยะทางไกลๆ การพึ่งพาตนเอง ด้านปัจจัยการผลิตมีนัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญเป็นวิถีชีวิตและขบวนการทางสังคม การส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในระบบเกษตรอินทรีย์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง ความเข้มแข็งและความเป็นอิสระของเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

1.4 รูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

รูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีดังนี้ (วิฑูรย์ ปัญญากุล และเจษณี สุขจิรัตติกาล, 2546)

1. เกษตรอินทรีย์แบบพึ่งตนเองเป็นเกษตรอินทรีย์ซึ่งพัฒนามาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานรับรองเน้นลดต้นทุนการผลิต โดยการลดปัจจัยนำเข้าที่ต้องซื้อจากภายนอก ได้แก่ ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต ซึ่งสามารถสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ในระดับหนึ่ง

2. เกษตรอินทรีย์แบบรับรองมาตรฐานเป็นการทำเกษตรอินทรีย์แบบมีการรับรอง มาตรฐานมุ่งเน้นเพื่อจำหน่ายผ่านทางระบบตลาดทั่วไปหรือการตลาดทางเลือก ซึ่งเมื่อได้รับการ รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แล้ว ผู้บริโภคจะพิจารณาเลือกซื้อจากความเชื่อถือในตรารับรอง และหากตรารับรองมาตรฐานทัดเทียมกับมาตรฐานจากต่างประเทศจะทำให้ผลผลิตสามารถส่งออก

ไปจำหน่ายในต่างประเทศได้ด้วย หรือสำหรับผู้ผลิตผู้ประกอบการที่ต้องการส่งออกมักจะขอรับรองมาตรฐานของประเทศนั้นๆ ที่ต้องการส่งออก

1.5 ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์

พืชผักหมายถึง พืชที่มีลำต้นหรือส่วนใดส่วนหนึ่งที่อวบน้ำ เป็นพืชที่มนุษย์ใช้บริโภคเป็นอาหารประจำวันมีอายุสั้นคือ มีระยะปลูกจนเก็บเกี่ยวภายในฤดูปลูกเดียว ยกเว้นพืชยืนต้นบางชนิดที่นำมาบริโภคเป็นผัก เช่น ชะอม สะตอ มะรุม สะเดา ผักหวาน แคน เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอาหารที่ให้ธาตุอาหารและวิตามินมีคุณค่าทางอาหารสูง ผักมีคุณค่าทางโภชนาการหลากหลายเป็นทั้งแหล่งของคาร์โบไฮเดรต โปรตีน วิตามิน แร่ธาตุ และสารต้านอนุมูลอิสระ บางชนิดมีคุณสมบัติเป็นยารักษาโรค (ปริยานุช จุลกะ, ม.ป.ป.)

1. การปลูกพืชผัก

การปลูกพืชผักมีข้อควรพิจารณาก่อนการปลูกผักดังนี้ (ปริยานุช จุลกะ, ม.ป.ป.)

1. การเลือกพื้นที่หรือทำเล

ควรเลือกพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ เป็นที่โล่ง ได้รับแสงแดด ผักโดยส่วนใหญ่ต้องการแสงแดดและน้ำอย่างเต็มที่ ผักบางชนิดไม่จำเป็นต้องได้รับแสงแดดตลอดทั้งวัน เช่น พริกชี้หูสวน ชะพลู สะระแหน่ ตะไคร้ ขิง ข่า โหระพา กระเพรา เป็นต้น

ขนาดพื้นที่เป็นปัจจัยที่จำกัดชนิดพืชที่จะปลูก ถ้ามีพื้นที่น้อย ควรเลือกปลูกไม้ที่มีขนาดทรงพุ่มเล็กหรือที่ใช้บริโภคเป็นประจำ เช่น กระเพรา โหระพา สะระแหน่ พริกชี้หู เป็นต้น ถ้ามีพื้นที่มากสามารถเลือกปลูกได้หลากหลายชนิด แต่ต้องระวังไม่ให้บังแสงกันและกัน

2. การเลือกชนิดผักสำหรับปลูก

การปลูกพืชผักสำหรับบริโภคเองควรปลูกผักมากชนิดเพื่อจะได้มีผักไว้บริโภคหลายๆ อย่าง เพิ่มความหลากหลายและได้รับสารอาหารที่ครบถ้วน ควรคำนึงถึงความชอบของคนในครอบครัว ความปลอดภัย และคุณค่าที่จะได้รับ หากเป็นการปลูกสำหรับจำหน่ายจะต้องคำนึงถึงตลาดและความต้องการของผู้บริโภคด้วย ควรเลือกปลูกผักชนิดที่ตลาดต้องการ ผักบางชนิดปลูกแล้วทยอยเก็บได้ตลอดทั้งปี เช่น พริกชี้หูสวน สะระแหน่ กระเพรา โหระพา แมงลัก มะเขือต่างๆ ผักหวานบ้าน กระถิน ข่า ตะไคร้ เป็นต้น บางชนิดทยอยเก็บเกี่ยวได้ประมาณ 2-6 เดือน เช่น กระเจี๊ยบเขียว มะเขือเทศ พริกหวาน พริกหยวก แตงกวา มะระ บวบ ผักบางชนิดเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วจำเป็นต้องปลูกใหม่ (ผักฤดูเดียว) หรืออาจเก็บได้ 1-2 ครั้ง โดยเก็บเมื่อต้นยังเล็กและเก็บเมื่อต้นโตเต็มที่ เช่น ผักคะน้า ผักกาดกวางตุ้ง ผักกาดหอม ผักบุ้งจีน ผักโขม เป็นต้น

3. ฤดูกาลที่เหมาะสมต่อการปลูกผัก

ฤดูกาลปลูกผักเกี่ยวข้องกับอุณหภูมิ ความชื้น ฝน แสง และลม

ผักที่ชอบอากาศเย็นในการเจริญเติบโต เช่น บร็อคโคลี่ กะหล่ำปลี ผักกาดเขียวปลี ปวยเล้ง มะเขือเทศ พริกหวาน แครอท มันฝรั่ง ถั่วลันเตา ผักกาดหอมห่อ (ผักกาดแก้ว) และผักที่มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อนอื่นๆ

ผักที่ปลูกได้ในอากาศอุ่นหรือร้อน เช่น แตงกวา ฟักทอง บวบหอม บวบงู บวบเหลี่ยม มะระ ฟักเขียว น้ำเต้า ถั่วฝักยาว ข้าวโพดฝักอ่อน กระเจียบเขียว ผักบุ้ง กวางตุ้ง ผักกาดหอมใบ และผักเขตร้อนอื่นๆ

2. ข้อกำหนดการผลิตพืชผักอินทรีย์

การปลูกพืชผักในระบบเกษตรอินทรีย์จะต้องมีการรับรองแปลงการผลิตจึงจะสามารถระบุผลผลิตที่ได้เป็นผลผลิตพืชผักอินทรีย์ซึ่งข้อกำหนดหลักของการจัดการและการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้ (สุพจน์ กาเข็ม, ม.ป.ป.)

1. ห้ามใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิด (ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนเคมีสังเคราะห์)
2. เน้นการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยพืชสด ตลอดจนการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อให้พืชแข็งแรงมีความต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืช
3. รักษาความสมดุลของธาตุอาหารโดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาหมุนเวียนให้เกิดประโยชน์
4. ป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากภายนอกฟาร์มทั้งจากดิน น้ำ และอากาศ โดยจัดสร้างแนวกันชนด้วยการขุดคู หรือปลูกพืชยืนต้น และพืชล้มลุก การจัดการแหล่งน้ำในแปลง เพื่อเป็นจุดพักและบำบัดน้ำในกรณีที่ต้องใช้แหล่งน้ำร่วมจากคลองธรรมชาติ หรือชลประทาน
5. ใช้พันธุ์พืชหรือสัตว์ที่มีความต้านทาน และมีหลากหลาย ห้ามใช้พันธุ์พืชหรือสัตว์ที่ได้จากการตัดต่อสารพันธุกรรม
6. การกำจัดวัชพืชใช้เตรียมดินที่ดี และแรงงานคนหรือเครื่องมือกลแทนการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช
7. การป้องกันกำจัดศัตรูพืชใช้สารสกัดจากพืช สารสกัดจากสัตว์ หรือจุลินทรีย์ ปฏิเสธกำจัดศัตรูพืชแทนการใช้สารเคมีสังเคราะห์
8. ใช้ฮอร์โมนที่ได้จากธรรมชาติ เช่น น้ำสกัดชีวภาพแทนการใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์
9. รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการรักษาไว้ซึ่งพันธุ์พืช หรือสัตว์ สิ่งที่มีชีวิตทุกชนิดที่มีอยู่ในท้องถิ่น ตลอดจนปลูกหรือเพาะเลี้ยงขึ้นมาใหม่
10. การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูปให้ใช้วิธีธรรมชาติและประหยัดพลังงาน

11. ให้ความเคารพสิทธิมนุษยชนและสัตว์ เช่น การใช้ปุ๋ยคอกจะต้องมาจากฟาร์มสัตว์เลี้ยงที่ปลอดภัย

12. ต้องเก็บบันทึกข้อมูลไว้อย่างน้อย 1-3 ปีเพื่อรอการตรวจสอบ

13. การขอใบรับรองแปลงอาจต้องใช้ระยะเวลาในการพักแปลงหากพื้นที่ดังกล่าวมีประวัติการใช้สารเคมีมาก่อน โดยพืชผักใช้เวลา 8-12 เดือน ส่วนไม้ผลอาจใช้เวลา 12-18 เดือน หากเป็นพื้นที่ที่ไม่มีประวัติการใช้สารเคมีมาก่อนสามารถแจ้งขอยกเว้นการพักแปลงได้

14. การขอใบรับรองแปลงในกรณีที่มีพื้นที่ผลิตพืชแบบเคมี จะต้องแจ้งผู้ตรวจให้ทราบชนิดพืชโดยเฉพาะชนิดพืชคู่ขนานที่มีการปลูกทั้งระบบอินทรีย์และเคมี ซึ่งเกษตรกรต้องให้ข้อมูลในการจัดการแยกผลผลิตพืชที่ได้จากทั้ง 2 ระบบอย่างชัดเจน

15. มีการจัดการด้านบัญชี ปัจจัยการผลิตนำเข้าและเอกสารรับรองผลิตภัณฑ์ชีวภาพ

16. มีการจัดการพื้นที่การผลิต ปัจจัยการผลิตและการจัดเก็บ เช่น กองปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก พื้นที่ผลิตน้ำหมักชีวภาพ พื้นที่ผลิตจุลินทรีย์ และสารสกัดพืชควบคุมแมลงศัตรูพืช

17. มีการจัดการแหล่งพักผลผลิตที่ปลอดภัยจากการปนเปื้อน และข้อมูลการค้าขาย หรือการนำผลผลิตที่ได้ไปใช้ การขนส่ง การบรรจุผลผลิต

18. มีการจัดการด้านบัญชีผลผลิตและรายรับรายจ่ายที่ชัดเจน

19. มีระบบบริหารจัดการแรงงานในระบบการผลิตที่ชัดเจนกรณีมีลูกจ้าง

3. องค์ประกอบของการปลูกพืชผักอินทรีย์

องค์ประกอบของการปลูกพืชผักอินทรีย์มีดังนี้ (สุพจน์ กาเซ็ม, ม.ป.ป.)

1. การวางแผนระบบการผลิต หมายถึง การจัดการที่มีแผนการในทุกขั้นตอนการผลิต เนื่องจากการผลิตพืชอินทรีย์เชิงพาณิชย์ หรือเพื่อเป็นอาชีพต้องมีมาตรฐานรับรอง ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนตั้งแต่เริ่มต้นทั้งด้านพื้นที่ที่เหมาะสม และอยู่ในทำเลที่ยอมรับได้ของหน่วยงานที่จะให้ใบรับรอง แหล่งน้ำเพียงพอและไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อน มีปัจจัยการผลิตในฟาร์มพร้อมใช้ การคมนาคมขนส่งที่สามารถลดต้นทุนได้ รวมทั้งการจัดการองค์ความรู้ที่ต้องเป็นเชิงวิทยาศาสตร์ที่สามารถหาปัจจัยการผลิตต่างๆ ทดแทนการใช้สารเคมีได้

2. การจัดการระบบการปลูกพืชที่มีแผนการในทุกขั้นตอนการผลิต และปัจจัยการผลิต ตั้งแต่เริ่มเตรียมพื้นที่จนถึงเก็บเกี่ยว โดยไม่ใส่ปัจจัยที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ ใช้เฉพาะสารอินทรีย์ การเตรียมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความรู้เรื่องดินและการปรุงดิน ระบบการปลูก การเลือกชนิดพืชปลูก เมล็ดพันธุ์ การจัดการสุขภาพพืช การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช การผลิตชีวภัณฑ์และสารสกัดพืชด้วยตนเองสำหรับควบคุมและจัดการศัตรูพืชซึ่งจำเป็นต้องมีการเรียนรู้จึงจะสามารถผลิตพืชอินทรีย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์

การผลิตพืชผักอินทรีย์จะมีระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ที่เหมือนกับระบบการปลูกผักทั่วไปซึ่งระบบการปลูกผักคือ การปลูกผักชนิดเดียวกันหรือต่างชนิดกันบนพื้นที่หนึ่งโดยปลูกหลายครั้งภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ระบบปลูกที่เหมาะสมจะทำให้ได้ผลผลิตและผลตอบแทนจากพื้นที่มากขึ้น ระบบการปลูกผักมีหลายชนิดดังนี้ (ปริยานุช จุลกะ, ม.ป.ป.)

1. ระบบการปลูกพืชชนิดเดียว การปลูกผักชนิดเดียวกันซ้ำๆ ติดต่อกัน มีข้อดีคือการจัดการง่ายสะดวกกว่าปลูกหลายๆ ชนิด แต่มักทำให้เกิดการสะสมและการระบาดของศัตรูพืชต่างๆ และการขาดจุลธาตุบางชนิด ผักที่นิยมปลูกแบบนี้ เช่น มะเขือเทศ กระเทียม เป็นต้น

2. ระบบการปลูกพืชตามลำดับ เป็นการปลูกพืชตามลำดับโดยการปลูกผักหลายชนิดต่อเนื่องกันไปในพื้นที่ผืนหนึ่งในระยะเวลามากกว่า 1 ปี อาจเป็นการปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อลดข้อจำกัดของฤดูกาลและสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน เช่น การปลูกแตงกวาตามด้วยถั่วฝักยาวแล้วต่อด้วยปลูกข้าวโพดอ่อนในแปลงหนึ่งอย่างต่อเนื่อง หรือเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม ปลูกแตงกวา เดือนกันยายน-ตุลาคม ปลูกกวาดำ ตั้ง เดือนพฤศจิกายน-เมษายน ปลูกมะเขือเทศ และเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ปลูกผักกาดหอม เป็นต้น ทำให้ลดระยะเวลาการเตรียมดิน

3. ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน เป็นการปลูกพืชหมุนเวียนไปบนพื้นที่แปลงต่างๆ กันอย่างต่อเนื่องเป็นวงจรเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการสะสมโรคและแมลงศัตรูพืชในดินบางชนิด มักเลือกกลุ่มผักที่มีอายุการเก็บเกี่ยวที่ใกล้เคียงกัน และอยู่ในวงศ์ต่างกัน เช่น การปลูกผักคะน้าหรือผักกาดกวาดำ หมุนเวียนกับผักกาดหอมและผักบุงจิ้น โดยผักคะน้าและผักกาดกวาดำมีโรคและแมลงชนิดเดียวกัน จึงควรเลือกปลูกอย่างใดอย่างหนึ่งก่อน แล้วหมุนเวียนกับผักกาดหอมหรือผักบุงจิ้น แล้วจึงกลับมาปลูกผักคะน้าอีกครั้ง

4. ระบบการปลูกพืชสลับ เป็นการปลูกพืชสลับโดยการปลูกผัก 2 ชนิดสลับกันไปบนพื้นที่แปลงเดียวกันต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เพียงพอต่อการเจริญเติบโต ผักที่สามารถปลูกโดยระบบนี้ เช่น มะเขือเทศกับผักซีฟรัง ถั่วฝักยาวกับผักกาดกวาดำ ผักกาดหอมกับแตงกวา พริกหวานกับหอมหัวใหญ่ เป็นต้น

5. ระบบการปลูกพืชแทรก เป็นการปลูกพืชแทรกโดยการปลูกผักชนิดหนึ่งลงไป ในแถวของผักอีกชนิดหนึ่งก่อนการเก็บเกี่ยวพืชชนิดแรกเพื่อช่วยลดระยะเวลาการเตรียมดินเพื่อการปลูกพืชชนิดที่สองมักใช้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่จำกัด ดินมีโครงสร้างดินที่ดีและมีการเตรียมดินอย่างดี เช่น แปลงปลูกผักกาดหอมเมื่อผักกาดหอมอายุประมาณ 30 วันหลังปลูก แล้วจึงย้ายกล้ามะเขือเทศที่มีอายุ 25 วันหลังปลูกลงไปแปลงผักกาดหอมจะช่วยคลุมดินและรักษาความชื้นหน้าดินไว้ ช่วยให้ต้นกล้ามะเขือเทศตั้งตัวเร็วขึ้นและเมื่อเก็บเกี่ยวผักกาดหอม เมื่ออายุ 40-45 วัน

หลังปลูกต้นมะเขือเทศก็พร้อมที่จะออกดอกและให้ผลผลิต ทั้งนี้จะต้องให้ธาตุอาหารพืชอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ

6. ระบบการปลูกพืชแบบผสม เป็นการปลูกแบบผสมโดยการปลูกผักคะฉุนชนิดกันบนพื้นที่เดียวกันโดยเลือกผักที่มีระบบรากและการเจริญเติบโตแตกต่างกัน ผักที่มีระบบรากไม่รบกวนกัน เช่น ผักกาดหอมกับผักกาดหัว หรือผักที่มีการเจริญเติบโตแตกต่างกัน เช่น โหระพากับถั่วฝักยาว หรือผักที่มีอายุเก็บเกี่ยวแตกต่างกัน เช่น หอมแบ่งกับกะหล่ำดอก หรือปลูกกะหล่ำปลีซึ่งแมลงชอบเข้าทำลายมีอายุเก็บเกี่ยว 75-90 วัน และผักชีซึ่งกลิ่นฉุนช่วยไล่แมลงมีอายุเก็บเกี่ยว 30 วัน

5. ขั้นตอนการปลูกพืชผัก

การปลูกพืชผักมีขั้นตอนการปลูกดังนี้ (ปริยานุช จุลกะ, ม.ป.ป.)

1. การเลือกพันธุ์หรือเมล็ดพันธุ์ผัก

ผักสามารถปลูกได้จากทั้งเมล็ด กิ่งพันธุ์ เหง้า หรือหัว พันธุ์ปลูกมีส่วนอย่างมากในการปลูกให้ประสบความสำเร็จ การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี พันธุ์ดี ทำให้ได้ต้นกล้าที่แข็งแรง ระบบรากแข็งแรงดูดน้ำและธาตุอาหารได้ดี ผักจะเจริญเติบโตได้ดีและแข็งแรงสามารถทนทานต่อการเข้าทำลายของโรคและแมลงได้ดี

2. การเตรียมดินหรือพื้นที่ปลูก

ดินที่ดีควรมีความอุดมสมบูรณ์ ร่วนซุย น้ำไม่ท่วมขัง การเตรียมดินในแปลงควรขุดหน้าดินให้ลึกประมาณ 30-40 เซนติเมตร และตากดินทิ้งไว้ประมาณ 7-14 วัน เพื่อกำจัดแมลงและโรคที่อยู่ในดิน ใส่ปุ๋ยอินทรีย์รองพื้นคลุกเคล้าให้เข้ากัน หลังจากนั้นควรมีการพรวนดินเพื่อให้ดินร่วนซุย อุ่มน้ำและระบายอากาศได้ดีขึ้น ในพื้นที่ลุ่มควรยกแปลงสูงประมาณ 15-30 เซนติเมตรจากผิวดิน ถ้าดินเดิมเป็นดินทรายหรือดินเหนียวจำเป็นต้องปรับปรุงให้เนื้อดินดีขึ้น โดยการใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกอัตราประมาณ 2-3 กิโลกรัมต่อเนื้อที่ 1 ตารางเมตร คลุกเคล้าให้เข้ากัน ดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกผักต้องโปร่งและระบายน้ำดี

ผักแต่ละชนิดจะใช้ระยะปลูกที่แตกต่างกันตามขนาดทรงพุ่ม เช่น พริก ควรใช้ระยะ 75×100 เซนติเมตร ผักกาดหอม 15-20×15-20 เซนติเมตร เป็นต้น จึงควรกำหนดหลุมปลูกเพื่อเป็นการกำหนดระยะห่างระหว่างต้นของผัก

3. การเพาะเมล็ดและการดูแลรักษาต้นกล้า

วิธีการปลูกผักมีทั้งการหยอดหรือหว่านเมล็ดพันธุ์หรือท่อนพันธุ์โดยตรงในแปลง และการเพาะกล้าหรือชำท่อนพันธุ์ก่อน แล้วจึงย้ายปลูก ผักที่นิยมหยอดหรือหว่านเมล็ดโดยตรงในแปลง เช่น ผักกาดหอม คื่นช่าย ผักบุ้ง กวางตุ้ง หรือผักที่มีเมล็ดขนาดเล็ก ส่วนการเพาะกล้าแล้วจึงย้ายปลูก นิยมใช้กับเมล็ดที่มีราคาแพง หรือผักมีอายุปลูกและเก็บเกี่ยวนานเพราะสามารถเลือกต้นที่แข็งแรงได้ง่าย ไม่สิ้นเปลืองเมล็ด และการดูแลรักษาทำได้สะดวกกว่าในแปลงปลูก โดยเฉพาะเมล็ดใน

เถาพืชมะเขือเทศ กล้วยพลาสติก กระบะ หรือภาชนะอื่นๆ แล้วจึงย้ายปลูกลงแปลง พยายามย้ายปลูกในช่วงที่เย็นที่สุดของวัน หรือวันที่มีแสงแดดไม่จัดหรือตอนเย็น และให้มีดินติดรากมากๆ ต้นกล้าที่ถอนขึ้นมาต้องวางไว้ในที่ร่มเพื่อไม่ให้ต้นกล้าเหี่ยวเฉา ย้ายปลูกต้นกล้าตามระยะที่กำหนด ต้องระมัดระวังไม่ให้รากถูกรบกวนเกินความจำเป็น หลังย้ายปลูกควรรดดินรอบโคนต้นให้แน่น

4. การดูแลรักษาผัก

หลังจากเพาะเมล็ดหรือย้ายกล้าผักลงแปลงปลูกแล้ว ควรมีการดูแลรักษาอย่างเหมาะสม ดังนี้

4.1 การให้น้ำ เพื่อให้ดินมีความชุ่มชื้นอยู่เสมอ ควรให้น้ำเป็นฝอยละเอียดในระยะแรก ไม่ควรให้กล้าผักได้รับแรงกระแทกโดยตรง ในช่วงอากาศร้อนสามารถให้น้ำแก่ผักได้บ่อยครั้ง แต่ต้องใช้น้ำที่ไม่ร้อนเกินไป โดยในฤดูร้อนให้น้ำเช้า กลางวัน เย็นทุกวัน ฤดูฝนให้น้ำทุก 3-5 วัน และฤดูหนาวให้น้ำทุกวัน

4.2 การให้ปุ๋ย ระยะต้นอ่อน การให้ปุ๋ยเป็นการเพิ่มธาตุอาหารพืชในดิน โดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมัก ใส่วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ไกลบเศษซากพืชและวัชพืช เพิ่มและอนุรักษ์สิ่งมีชีวิตในดิน โดยทั่วไปเริ่มให้ปุ๋ยครั้งแรกเมื่อกกล้าอายุ 15 วัน สัปดาห์ละครั้งจนกว่าจะย้ายกล้าควรให้น้ำสะอาดบางๆ ภายหลังจากการรดปุ๋ยแล้วเพื่อล้างใบป้องกันไม่ให้ใบไหม้ การให้ปุ๋ยไนโตรเจนช่วยให้ใบมีสีเขียวสดใส ต้นแข็งแรง ระยะออกดอกควรให้ปุ๋ยที่มีฟอสฟอรัสสูงในช่วงออกดอก ปุ๋ยฟอสฟอรัสสูงช่วยเร่งการออกดอกและออกผลได้เร็วขึ้น ระยะติดผลใส่ปุ๋ยที่มีโพแทสเซียมสูง ปุ๋ยโพแทสเซียมช่วยให้ลำต้น กิ่งก้านแข็งแรง บำรุงผลและราก ช่วยให้ระบบรากแข็งแรง ทำให้ผลเจริญเติบโตดี รสชาติดีและเก็บเกี่ยวได้เร็วขึ้น

4.3 การให้ร่มเงา และการพรางแสง ในระยะกล้าหรือต้นอ่อนไม่ควรให้ผักได้รับแสงแดดจัดโดยตรง ผักบางชนิดไม่ต้องการแสงแดดจัดระหว่างการเจริญเติบโต เช่น ขึ้นฉ่าย บวบ ผักบางชนิดต้องการการพรางแสงในช่วงติดผลเพื่อป้องกันไม่ให้ผลไหม้ เช่น มะเขือเทศ พริกหวาน ผักบางชนิดไม่ต้องการแสงในช่วงก่อนเก็บเกี่ยว เช่น กุยช่ายขาว เป็นต้น

4.4 การถอนแยกและการปลูกซ่อม เป็นการถอนแยกต้นกล้าอ่อนแอ ยอดหรือใบล่างเหี่ยว หลังจากย้ายกล้าแล้ว 3-5 วัน และปลูกซ่อมเพื่อทดแทนต้นกล้าที่ตายไป และยังเป็นการจัดระยะต้นกล้าให้พอเหมาะ ช่วยให้ใบไม่เหลื่อมบังแสงกัน

4.5 การคลุมดิน ช่วยรักษาความชื้นในดินและอุณหภูมิรอบๆ ต้นผักให้สม่ำเสมอ ช่วยลดปริมาณวัชพืช โดยใช้วัสดุต่างๆ เช่น ฟาง แกลบสด หญ้าแห้ง พลาสติกคลุมแปลง เป็นต้น

4.6 การปักค้ำหรือทำร้าน จำเป็นสำหรับผักเถาเลื้อย เช่น ถั่วฝักยาว แตงกวา มะระ มะเขือเทศ ตำลึง บวบต่างๆ เป็นต้น หรือลำต้นตั้งแต่กิ่งก้านมีมาก ผลใหญ่ โดยใช้ไม้ปักค้ำหรือตัดแปลงวัสดุอื่นๆ แทน

4.7 การตัดแต่งลำต้นหรือกิ่ง เพื่อเป็นการจัดทรงพุ่ม บังคับขนาดต้น และบังคับให้พืชออกดอกติดผล ผักที่ควรตัดแต่งกิ่งเป็นระยะๆ เช่น กะเพรา โหระพา ชะอม พริก มะเขือ เป็นต้น

4.8 การควบคุมกำจัดโรค แมลง และวัชพืช การเตรียมดินปลูกที่ดี เลือกใช้เมล็ดพันธุ์ดี หรือการคลุมดินเป็นการลดปริมาณโรค แมลง และวัชพืช อาจมีการใช้สารชีวภัณฑ์หรือสารสกัดจากพืช เช่น สะเดา เพื่อช่วยในการไล่แมลง หรือการปลูกผักบางชนิดที่มีกลิ่นไล่แมลง ปลูกร่วมกับผักที่อ่อนแอ เช่น การปลูกกะหล่ำปลีร่วมกับผักชี เป็นต้น

4.9 การเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผักที่มีคุณภาพดี หลักของการเก็บเกี่ยวต้องเก็บเกี่ยวผักที่อายุเหมาะสมให้ถูกวิธี ในช่วงที่อากาศเย็นหรือในช่วงที่มีอุณหภูมิต่ำ และอย่าวางผักไว้กับพื้นโดยตรงหรือกลางแจ้ง

1.6 ประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์มีประโยชน์ในด้านต่างๆ สรุปได้มีดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

เกษตรอินทรีย์มีจุดมุ่งหมายให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ทั้งด้านรายได้ อาหารและปัจจัยการผลิต และมีอิสระในการเลือกปัจจัยการผลิต การใช้เทคนิคการผลิต การจัดสรรผลผลิต และการกระจายผลผลิต (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2555a)

1) รายได้ การทำเกษตรอินทรีย์จะได้ผลผลิตน้อยในระยะแรกเท่านั้น เมื่อดินเริ่มฟื้นมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติแล้ว ผลผลิตจะสูงขึ้นและคุณภาพที่ดีกว่า ในระยะเริ่มต้นเกษตรอินทรีย์อาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการทั้งด้านผลผลิตและรายได้ แต่ในระยะยาวความมั่นคงด้านอาหารและรายได้เป็นตัวเงินจะมีอย่างสม่ำเสมอเพราะเทคนิควิธีการผลิต และการจัดการทรัพยากรแบบเกษตรกรรมยั่งยืนช่วยให้เกษตรกรลดภาระค่าใช้จ่ายอีกด้วย เช่น ค่าปุ๋ยเคมี ค่าสารเคมีต่างๆ ค่าน้ำมัน ค่าอาหาร เป็นต้น ส่วนรายได้จะมาจากการขายผลผลิตที่เกินความต้องการบริโภคในครอบครัว และเกษตรกรมีอิสระในการกำหนดชนิดสินค้าและราคาที่จะขายไม่ต้องอาศัยพ่อค้าคนกลาง เกษตรอินทรีย์อาจให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำกว่าในบางพื้นที่ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากมีการปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดินไว้ แต่ถ้าหากคิดต้นทุนและความเสียหายที่เกิดจากการชะล้าง และการเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ของดิน มลพิษที่เกิดจากสารเคมีเกษตรแล้ว เกษตรอินทรีย์ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ยิ่งในบางสถานการณ์ เช่น กรณีเกิดความแห้งแล้งขึ้นเกษตรอินทรีย์ให้ผลดีกว่าเนื่องจากมีวัสดุปกคลุมดินทำให้โครงสร้างของดินสามารถต้านทานการขาดน้ำได้ดีกว่า

2) อาหาร เกษตรอินทรีย์ปฏิเสธการผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียวแต่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและตลาดท้องถิ่นเป็นสำคัญ รูปแบบการผลิตจึงเป็นการปลูกพืชหลายชนิดที่ให้ผลผลิตหมุนเวียนไปตลอดปีเพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัวและชุมชน

3) ปัจจัยการผลิต มีการใช้ปัจจัยการผลิตที่จัดหาได้ในครอบครัวและชุมชน ไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกชุมชน ซึ่งอยู่เหนือการควบคุมและการตัดสินใจของเกษตรกร

4) เกษตรอินทรีย์ทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจทั้งเรื่องราคาผลผลิต ลดบทบาทพ่อค้าคนกลาง สร้างความสมดุลระหว่างปริมาณและความต้องการผลผลิตทางการเกษตร รายได้ระยะสั้นและระยะยาว และกลวิธีที่เหมาะสมต่อการลงทุนในภาคเกษตร (EM Hersman, 2004)

แม้ว่าตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์จะเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยระหว่างปี พ.ศ. 2541-2545 อัตราการเติบโตอยู่ที่ 17.7% (IFOAM, 2006 อ้างถึงใน Sheng et al., 2009) แต่อย่างไรก็ตามตลาดยังอยู่ในวงจำกัด ดังนั้น สิ่งที่เกษตรกรจะได้รับนอกเหนือจากราคาที่เพิ่มขึ้นแล้วยังคงมีปัจจัยอื่นๆ ดังนี้ (พันธ์จิตต์ สีเหนียง, 2559)

1) ต้นทุนการผลิต จากผลการศึกษาเรื่องข้าวในประเทศฟิลิปปินส์ของ Scialabba and Hattam (2002) พบว่า การปฏิบัติแบบเกษตรอินทรีย์ช่วยเกษตรกรลดต้นทุนการผลิตได้เนื่องจากไม่ต้องซื้อปัจจัยการผลิตภายนอกฟาร์ม ในขณะที่เดียวกันได้ผลผลิตที่คงที่ ส่วนในประเทศไทยจากผลการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตข้าวหอมมะลิในภาคอีสานพบว่า โดยภาพรวมการทำเกษตรอินทรีย์มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าเหตุผลเพราะเกษตรกรใช้ปัจจัยการผลิตภายนอกลดลง ในขณะที่ราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Pornpratansombat, 2010) นอกจากนี้จากการเปรียบเทียบต้นทุนการดูแลจัดการฟาร์มของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง จังหวัดนครปฐม และผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ในจังหวัดสระแก้วพบว่า ต้นทุนการผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ต่ำกว่าหน่อไม้ฝรั่งแบบเคมีถึง 59.26% (ไพชยนต์ เอื้อทวีกุล, 2551, อ้างถึงใน พันธ์จิตต์ สีเหนียง, 2559: 12)

2) ความเสี่ยงในการผลิต จากผลการศึกษาของ Rodale institute farming systems trial ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ทำการทดลองต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 15 ปี พบว่า หลังจากระยะปรับเปลี่ยนระยะแรก ประมาณ 4 ปี ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ให้ผลผลิตไม่แตกต่างไปจากฟาร์มทั่วไป และในปีที่มีสภาพอากาศแปรปรวน เช่น ภัยแล้ง ฟาร์มเกษตรอินทรีย์จะให้ผลผลิตที่ดีกว่า (Lotter, Seidel, & Liebhard, 2003) นอกจากนี้ยังสามารถช่วยลดความเสียหายของผลผลิตเนื่องจากการชะล้างพังทลายของพายุได้อีกด้วย (ISP, 2003 อ้างถึงใน พันธ์จิตต์ สีเหนียง, 2559: 12)

3) กำไรในการผลิต จากผลการศึกษาของ UNESCAP (2002) พบว่า กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ได้รับรายได้สูงกว่าเกษตรกรทั่วไปถึง 2 เท่า เนื่องมาจากปัจจัยการผลิตที่ถูกกว่า และนำมาสู่ค่าใช้จ่ายด้านสินค้าที่น้อยลง นอกจากนี้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ยังได้รับราคาพิเศษ (Premium price) ที่สูงกว่าผลผลิตเกษตรเคมีประมาณร้อยละ 10-27 ซึ่งในการศึกษาเปรียบเทียบกำไรเฉลี่ยในการผลิตข้าวอินทรีย์กับเคมีพบว่า การเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ทำให้ได้กำไรในการผลิตเพิ่มขึ้น 617.39 บาท/ไร่ หรือประมาณร้อยละ 16 ของรายได้ที่เคยได้รับจากการทำข้าวเคมี แม้ว่าผลผลิตต่อ

ไร้อาจลดลงก็ตามเนื่องจากราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงกว่า และถึงแม้ราคาตลาดจะไม่แตกต่างกัน แต่คุณภาพของผลผลิตที่ได้ส่งผลให้ราคาต่างกัน (Pornpratansombat, 2010)

4) เกษตรอินทรีย์ต่อเศรษฐกิจโดยรวม จากผลการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาของ Lohr (2002) พบว่า ในจังหวัดที่มีเกษตรอินทรีย์จะมีการกระจายของเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นผ่านการขายสินค้า รายได้จากฟาร์ม ภาษี การจ้างงาน การขายปัจจัยการผลิต และการบริการเกี่ยวกับการดูแลรักษาเครื่องจักรกล และ Horrigan et al. (2002) อธิบายว่า กำไรที่เกิดจากผู้ผลิตรายย่อยจะมีผลต่อชุมชนและสามารถขยายผลไปสู่เศรษฐกิจระดับท้องถิ่นได้ นอกจากนี้เกษตรอินทรีย์ยังสามารถช่วยลดการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืชลงได้คิดเป็นมูลค่าไม่ต่ำกว่าปีละ 50,000 ล้านบาท ประหยัดเงินตราต่างประเทศ และยังสามารถสร้างงานและรายได้ให้กับคนไทยที่ผลิตปุ๋ยชีวภาพและสารธรรมชาติกำจัดศัตรูพืชขึ้นทดแทนได้อีกด้วย ตลอดจนสามารถช่วยแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่มีสารเคมีที่เป็นพิษเจือปน และถูกประเทศผู้นำเข้าตั้งข้อรังเกียจที่จะนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศไทย หากปรับเปลี่ยนมาใช้การผลิตโดยวิธีเกษตรอินทรีย์จะทำให้ประเทศไทยส่งออกสินค้าเกษตรได้มากขึ้นทั้งปริมาณและมูลค่า (คณะกรรมการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, ม.ป.ป.)

2. ด้านสังคม

เกษตรอินทรีย์มุ่งสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รวมถึงความเท่าเทียมกันและความยุติธรรมทางสังคม (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2555a)

1) การบริโภค ผู้บริโภคต้องปรับเปลี่ยนแบบแผนการบริโภคควบคู่กับผู้ผลิตที่ต้องปรับเปลี่ยนแบบแผนการผลิต เช่น การปรับเปลี่ยนค่านิยมการบริโภคเนื้อสัตว์มาเป็นการบริโภคผักและธัญพืช เนื่องจากสัตว์มีประสิทธิภาพในการสังเคราะห์และแปรรูปธาตุอาหารต่ำกว่าพืช ดังนั้นการผลิตอาหารที่มีปริมาณพลังงานเท่ากัน การเลี้ยงสัตว์จะต้องใช้ทรัพยากรมากกว่าการผลิตพืชอาหาร การบริโภคอาหารจากธรรมชาติโดยตรง ผู้บริโภคและเกษตรกรผู้ผลิตไม่ต้องเสี่ยงต่อสารพิษที่อาจก่อให้เกิดโรคร้ายที่เป็นอันตรายต่อชีวิต การเกษตรอินทรีย์เป็นสิ่งดีที่เป็นการสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติจะนำไปสู่ระบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน มั่งคั่งและปลอดภัย ให้คุณภาพชีวิต และคุณภาพจิตที่ดีกว่า

2) วิถีชีวิต รูปแบบการดำรงชีวิตจะต้องสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ รู้จักบริโภคทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นาของตนอย่างมีประสิทธิภาพ มีความขยันขันแข็งในการทำงาน หมั่นหาความรู้ในการเกษตรและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ลดความต้องการด้านวัตถุที่เกินความจำเป็นลง

3) การพึ่งพาอาศัยกัน วิธีการผลิตของเกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่ร่วมกันของชาวบ้าน เกษตรกรจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน หรือรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กรท้องถิ่นของเกษตรกรที่ทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืนเพื่อเป็นหลักประกันความสำเร็จของการพัฒนาเกษตรกรรม

ในระยะยาว ช่วยให้ฐานทรัพยากรของชุมชนมั่นคง เศรษฐกิจดีขึ้น เกษตรกรพึ่งตนเองได้ และมีสุขภาพแข็งแรง

4) การจัดการทรัพยากร ลักษณะการกระจายผลผลิตในไร่นาช่วยลดความจำเป็นในการใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ของเกษตรกรแต่ละราย จึงสามารถกระจายการถือครองที่ดินให้เกษตรกรที่ไร้ที่ดินทำกินได้ การบริหารจัดการทรัพยากรในระดับครอบครัวเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน และบทบาทที่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง ส่วนการบริหารจัดการทรัพยากรในระดับชุมชน ส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน

5) อุดมการณ์ จุดมุ่งหมายขั้นสูงสุดของเกษตรกรรมแบบยั่งยืนคือ การแก้ปัญหาวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมที่ต้นเหตุโดยการปรับเปลี่ยนแนวความคิดที่มองโลกแบบแยกส่วนมีมนุษย์เป็นศูนย์กลางและเป็นผู้ควบคุมธรรมชาติมาสู่แนวความคิดแบบองค์รวม ยอมรับว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

6) เกษตรอินทรีย์นำไปสู่ความมั่นคงทางสังคมในเรื่องการป้องกันการย้ายถิ่นของประชาชนชนบท การปรับปรุงคุณภาพชีวิต และความรู้ของเกษตรกรในการทำเกษตรอินทรีย์ และการพัฒนาการมีส่วนร่วมและการร่วมมือกันของประชาชนชนบท (EM Hersman, 2004)

7) เกษตรกรรายย่อยมีความรู้ที่ได้สั่งสมผ่านวัฒนธรรมประเพณีมายาวนาน หรือเรียกว่าภูมิปัญญาและมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันในกลุ่ม ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้สามารถใช้ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของเกษตรกร เช่น เทคนิคในการปรับปรุงดินโดยใช้พืชปุ๋ยสด (Pornpratansombat, 2010) นอกจากนี้ผลการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาของ Flora (1995) พบว่า เกษตรกรที่สามารถทำการเกษตรแบบยั่งยืนจะมีความสามารถในการจัดการหรือเคลื่อนย้ายทรัพยากรในท้องถิ่นได้ดี และจะตื่นตัวในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจหรือการสร้างธุรกิจใหม่

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

การผลิตแบบเกษตรอินทรีย์จะไม่ใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาปราบวัชพืชและฮอร์โมน จึงไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์ต่อสิ่งแวดล้อมมีดังนี้ (วิฑูรย์ ปัญญากุล, 2555a)

1) อนุรักษ์ดินและน้ำ เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จะต้องปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การไม่เผาตอซัง การป้องกันการชะล้างหน้าดินทำให้ทรัพยากรดินได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู ในกรณีทรัพยากรน้ำเช่นกัน เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จะต้องใช้น้ำอย่างประหยัด ใช้น้ำพุ่มเพื่อเย็นเกินจำเป็น และต้องระมัดระวังไม่ให้น้ำที่อยู่ใต้ดินหรือบริเวณใกล้เคียงปนเปื้อนหรือเสื่อมโทรมลง

2) รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ เนื่องจากการไม่ใช้สารเคมีฟาร์มเกษตรอินทรีย์ จึงมีพืชและสัตว์ต่างๆ หลากหลายชนิดมากกว่า รวมถึงสัตว์ที่เป็นประโยชน์ที่คอยควบคุมแมลง ศัตรูพืชอยู่อย่างหลากหลายด้วยความหลากหลายทางชีวภาพนี้ทำให้ฟาร์มเกษตรอินทรีย์มีเสถียรภาพ จากการรบกวนของโรคและแมลงศัตรูพืชเพราะธรรมชาติควบคุมกันเอง

3) ลดภาวะโลกร้อน การผลิต ขนส่ง และการใช้สารเคมีการเกษตรทำให้เกิดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจกที่เป็นสาเหตุของโลกร้อน ระบบเกษตรอินทรีย์ปฏิเสธการใช้สารเคมีจึงมีการปล่อย ก๊าซเรือนกระจกต่ำกว่า นอกจากนี้วิธีการจัดการฟาร์มของเกษตรอินทรีย์ เช่น การใช้จุลินทรีย์ที่ใช้ อากาศในการย่อยอินทรีย์วัตถุหรือการใช้อาหารหยาบในการเลี้ยงสัตว์ทำให้มีการปล่อยก๊าซ เรือนกระจกลดลงอีกด้วย

ผลจากการวิจัยพบประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์ต่อสิ่งแวดล้อมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (พันธ์จิตต์ สีเหนียง, 2559: 11)

1) ความหลากหลายทางพันธุกรรม MacRae et al. (2004) ได้ทำการรวบรวมและ เปรียบเทียบงานวิจัย 33 เรื่องได้ข้อสรุปว่า เกษตรอินทรีย์นำไปสู่การสร้าง ความหลากหลายทาง ชีวภาพโดยเฉพาะนก พันธุ์พืช และแมลง นอกจากนี้ยังทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ถูกทำลายไปโดยสารเคมี กลับฟื้นคืนทำให้มีอาหารจากธรรมชาติ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นต้น (คณะกรรมการส่งเสริมเกษตร อินทรีย์แห่งชาติ, ม.ป.ป.)

2) ความอุดมสมบูรณ์ของดิน จากผลการวิจัยเกษตรอินทรีย์ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ธาตุไนโตรเจนที่มีประโยชน์ (Nitrogen mineralization potential) ในระบบเกษตรอินทรีย์สูงกว่าเกษตรทั่วไปถึง 3 เท่า และมีคาร์บอนอินทรีย์ในดิน (Organic carbon) สูงกว่าถึง 28% ซึ่งเป็นตัวชี้วัดปริมาณของอินทรีย์วัตถุในดินและทำให้เกิดโรคต่อพืชลดลง (Drinkwater et al., 1995, อ้างถึงใน Cleary, 1999; ISP, 2003; Hepperly, 2003) นอกจากนี้ ในผลงานวิจัยอื่นยังแสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์สามารถเพิ่มไนโตรเจนในดิน (Soil nitrogen) 7-15 % (Cleary, 1999; Hepperly, 2003)

3) การจัดการน้ำและของเสีย เกษตรอินทรีย์สามารถจัดการของเสียได้ดีกว่าโดยผ่าน การปฏิบัติ ได้แก่ การคลุมดินด้วยเศษพืช (Mulching) เป็นต้น นอกจากนี้การทำเกษตรอินทรีย์ ยังไม่มีความเสี่ยงต่อปัญหาน้ำปนเปื้อนสารเคมีทางการเกษตร ในขณะที่การใช้มูลสัตว์แทนปุ๋ยเคมี รวมทั้งการทำปุ๋ยหมักยังช่วยลดการรั่วไหลของมูลสัตว์ลงในแหล่งน้ำอีกด้วย

4) ผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ จากผลการศึกษาของ IFOAM พบว่า เกษตรอินทรีย์สามารถลดก๊าซเรือนกระจก และมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนเมื่อพบกับความ แปรปรวนของอากาศได้ดีกว่า (Kotschi & Muller-Samaan, 2004)

4. ด้านสุขภาพและโภชนาการ

ประโยชน์ของเกษตรอินทรีย์ต่อสุขภาพและโภชนาการ เกษตรอินทรีย์เป็นการผลิตอาหารอินทรีย์เป็นอาหารที่มีประโยชน์ที่ต่อร่างกายและมีความปลอดภัยต่อสุขภาพ มีโภชนาการและรสชาติดี (Yezi Dong, 2009)

เนื่องจากระบบเกษตรอินทรีย์เป็นการทำเกษตรกรรมแบบองค์รวมทำให้พืชใช้แร่ธาตุในดินได้อย่างมีประสิทธิภาพประกอบกับการรบกวนของศัตรูพืชทำให้พืชเกิดความเครียดและสร้างสารต้านอนุมูลอิสระมากขึ้น (Worthington, 1998) จากการวิจัยการตรวจสอบคุณภาพทางเคมีและจุลชีววิทยาของตัวอย่างผักอินทรีย์พบว่า ผักอินทรีย์มีคุณภาพทางเคมีโดยรวมดีกว่าผักชนิดอื่นๆ มีปริมาณวิตามินซีมากกว่าผักชนิดอื่นๆ ซึ่งอยู่ในกลุ่มสารต้านอนุมูลอิสระและมีความปลอดภัยทางจุลินทรีย์ดีกว่า (อุมาพร อาลัย และ ชลิตา ตระกูลสุนทร, 2555) และพบว่าผักอินทรีย์มีปริมาณวิตามินซีและสารประกอบพฤกษเคมีสูงและมีปริมาณไนเตรตต่ำกว่าอาหารทั่วไป (Dangour et al., 2010)

จากผลการศึกษาข้อมูลงานวิจัยที่ได้รับรวบรวมและศึกษาผลงานวิจัยต่างๆ ที่มากที่สุดทั่วโลกโดยทีมนักวิจัยจากทั่วโลกที่นำทีมโดยนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยนิวคาสเซิล ประเทศอังกฤษ เป็นการทบทวนผลการศึกษางานวิจัยต่างๆ จำนวน 343 เรื่อง งานวิจัยเป็นการวิจัยที่ได้รับการพิจารณากลั่นกรองบทความวิจัยหรือบทความทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิและมากกว่าครึ่งของงานวิจัยที่นำมาศึกษาเป็นงานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่หลังปี พ.ศ. 2549 และใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่ก้าวหน้าและมีความน่าเชื่อถือมีเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจนอย่างละเอียดยืนยันว่าอาหารอินทรีย์ดีกว่าอาหารที่ผลิตโดยระบบเกษตรที่ใช้สารเคมีจริงโดยเฉพาะในผัก ผลไม้ ธัญพืช และอาหารที่เป็นผลิตภัณฑ์จากพืชที่เพาะปลูกในระบบเกษตรอินทรีย์จะมีสารต้านอนุมูลอิสระ (แอนตี้ออกซิแดนท์) สูงกว่าถึง 60% ผลการศึกษาได้ข้อสรุปที่สำคัญ 5 เรื่อง มีดังนี้ (Marcin Baranski & others, 2014)

1. วิธีการเพาะปลูกมีผลต่อคุณภาพของผลผลิตโดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นผลการศึกษาล่าสุดที่น่าเชื่อถือ และรอบด้าน/กว้างขวางมากที่สุดยืนยันว่า คุณภาพของอาหารแตกต่างกันตามวิธีการผลิต

2. สารต้านอนุมูลอิสระมากกว่า ผลผลิตพืชที่ปลูกในระบบเกษตรอินทรีย์ไม่ว่าจะเป็นธัญพืช ผัก และผลไม้มีสารต้านอนุมูลอิสระพวกโพลีฟีนอลิกส์ ((poly) phenolics) ที่สูงกว่าอาหารที่ไม่ใช่ออร์แกนิกอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ฟีนอลิกส์ (phenolics) สูงกว่า 19% ฟลาวาโนน (flavanones) สูงกว่า 69% สติลเบิน (stilbenes) 28% ฟลาโวน (flavones) 26% และฟลาวานอล (flavanols) 50% ดังนั้นการเปลี่ยนมาบริโภคอาหารอินทรีย์ช่วยทำให้ร่างกายได้สารต้านอนุมูลอิสระมากขึ้นกว่าเดิม 20-40% โดยไม่เพิ่มแคลอรี

3. สารเคมีกำจัดศัตรูพืชน้อยกว่า อาหารอินทรีย์มีสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างในระดับที่ต่ำกว่าโดยผลไม้ที่ไม่ใช่ผลไม้อินทรีย์มีสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างมากถึง 75% รองลงมาคืออาหารแปรรูปจากพืช 45% และผัก 32%

4. อาหารอินทรีย์มีแคดเมียมตกค้างน้อยกว่า แคดเมียมเป็นโลหะหนักที่เป็นสารพิษต่อมนุษย์มีตกค้างปนเปื้อนในอาหารอินทรีย์ 48%

5. อาหารอินทรีย์มีไนโตรเจนตกค้างน้อยกว่า ซึ่งมีงานวิจัยหลายเรื่องแสดงให้เห็นว่าการบริโภคอาหารที่มีไนโตรเจนตกค้างจะเพิ่มความเสี่ยงการเป็นโรคมะเร็งบางอย่างโดยเฉพาะมะเร็งกระเพาะอาหาร

จากผลการศึกษาขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) เกี่ยวกับผลความสำเร็จของฟาร์มที่ปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ในการเพิ่มผลผลิตโดยมีการศึกษาข้อมูลจาก 79 โครงการในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า ในเขตเกษตรน้ำฝน ผลผลิตต่อพื้นที่เพิ่มขึ้นราว 50-100% ในขณะที่เขตชลประทาน ผลผลิตเพิ่มขึ้น 5-10% ซึ่งการที่เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์โดยที่ผลผลิตไม่ลดลงและกลับเพิ่มมากขึ้นได้เกิดจากผลของการอนุรักษ์และการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์และอินทรีย์วัตถุอย่างจริงจัง (Scialabba and Hattam, 2002)

โดยทั่วไปเกษตรกรเกือบทั้งหมดที่ต้องใช้สารเคมีการเกษตรมักมีปัญหาสุขภาพเรื้อรังอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันผู้บริโภคเองก็มีโอกาสที่จะได้รับสารเคมีการเกษตรที่ตกค้างอยู่ในอาหารได้ค่อนข้างมากเช่นกัน (พันธ์จิตต์ สีเหนียง, 2559) แม้ว่าในระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์จะปฏิเสธการใช้สารเคมีการเกษตรทุกชนิด และในมาตรฐานการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมีการเกษตรและมลพิษจากภายนอก แต่ในทางปฏิบัติอาจยังคงสามารถพบสารเคมีการเกษตรปนเปื้อนในผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งในทางเกษตรอินทรีย์ก็ยอมรับความจริงในข้อนี้เพราะสิ่งแวดล้อมโดยรวมทั่วโลกถูกปนเปื้อนจากสารเคมีการเกษตรทั้งสิ้น การปนเปื้อนของสารเคมีการเกษตรในผลผลิตเกษตรอินทรีย์ควรจะอยู่ในระดับต่ำกว่าผลผลิตทั่วไป นอกจากผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะมีความปลอดภัยมากกว่าผลผลิตทั่วไปแล้วประโยชน์ต่อสุขภาพโดยตรงที่ผู้บริโภคได้จากการบริโภคอาหารเกษตรอินทรีย์ก็คือ คุณค่าทางโภชนาการ จากผลการศึกษาของ Worthington (2001) อ้างถึงใน โครงการนโยบายสาธารณะเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารและเศรษฐกิจการค้าที่ยั่งยืน (2549) พบว่า คุณค่าทางโภชนาการของผลผลิตเกษตรอินทรีย์สูงกว่าผลผลิตทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งคาดว่าจะเกิดจาก 2 ปัจจัยสำคัญมีดังนี้

1) การปรับปรุงบำรุงดินในระบบเกษตรอินทรีย์ซึ่งทำให้พืชเกษตรอินทรีย์มีระบบเมตาโบลิซึมที่ดีกว่า ส่งผลให้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีวิตามินซี ธาตุเหล็ก แมกนีเซียม และฟอสฟอรัสที่สูงกว่าผลผลิตที่ไม่ใช่เกษตรอินทรีย์ รวมทั้งมีไนเตรทและโลหะหนักตกค้างที่น้อยกว่า

2) ผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีปริมาณน้ำในผลผลิตต่ำกว่า (เฉลี่ย 20%) ซึ่งทำให้มวลแห้ง (Dry matter) สูงกว่าผลผลิตทั่วไป ส่งผลให้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีปริมาณธาตุอาหารต่างๆ ในสัดส่วนที่มากกว่าผลผลิตทั่วไป

นอกจากนี้ ยังมีผลการศึกษาวิจัยถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการทำเกษตรอินทรีย์ในด้านพลังงาน ซึ่งจากผลการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ของ Hoepfner, Entz, McConkey, Zentner, and Nagy (2006) พบว่า การใช้พลังงานของเกษตรอินทรีย์ต่ำกว่าการเกษตรทั่วไป 50% ขณะที่พลังงานที่ได้รับ (Energy output) เกษตรทั่วไปให้มากกว่า 30% แต่โดยภาพรวมแล้วประสิทธิภาพของพลังงาน (Output energy/input energy) สูงกว่าในการจัดการแบบเกษตรอินทรีย์

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2555a) ได้กล่าวถึงรูปธรรมเกษตรอินทรีย์สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขและป้องกันปัญหาวิกฤติของภาคเกษตรมีดังนี้

1. เกษตรอินทรีย์กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.1 ทรัพยากรดิน ดินชั้นบน (หน้าดิน) เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการทำการเกษตร แต่การจัดการฟาร์มของระบบเกษตรทั่วไปเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการชะล้างและการพังทลายของหน้าดินโดยสาเหตุสำคัญมาจากการใช้ที่ดินเกินกว่าศักยภาพของผืนดิน จากข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดิน (2555) ในกรณีของประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรที่มีความเสี่ยงต่อการชะล้างหน้าดิน คิดเป็น 63.5 % ของพื้นที่เกษตรของประเทศซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างไม่ถูกต้อง

เกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการจัดการดินเป็นอย่างมากเพราะดินเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการเกษตร เกษตรอินทรีย์เป็นระบบในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรดินค่อนข้างมาก เช่น การเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน การเพิ่มพูนกิจกรรมทางชีววิทยาในดิน และการป้องกันการชะล้างหน้าดิน เป็นต้น

1.2 ทรัพยากรน้ำ ปัญหาผลกระทบหลักของระบบเกษตรทั่วไปต่อทรัพยากรน้ำคือ ปัญหาเกี่ยวกับมลพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี

ระบบเกษตรอินทรีย์มีบทบาทสำคัญในการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาของทรัพยากรน้ำได้เพราะเกษตรอินทรีย์ไม่อนุญาตให้ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี ดังนั้นจึงลดปัญหามลพิษดังกล่าวได้อย่างมาก

1.3 การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลก การทำเกษตรทั่วไปเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกที่เรียกว่า โลกร้อน ทั้งการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี การเกษตรที่ต้องผลิตจากปิโตรเลียม ปัญหาโลกร้อนไม่เพียงแต่สร้างผลกระทบต่อภาคการเกษตร แต่ยังมีผลคุกคามต่อสุขภาพอนามัย และความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยรวมอีกด้วย

เกษตรอินทรีย์เป็นแนวทางการเกษตรที่สามารถมีส่วนช่วยในการลดก๊าซเรือนกระจกได้มากกว่าระบบเกษตรเคมีทั่วไป

1.4 ความปลอดภัยด้านอาหาร การใช้สารเคมีทางการเกษตรเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความไม่ปลอดภัยในอาหาร ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อมนุษย์ทั้งหมด รวมถึงปัญหาของสารเคมีที่ตกค้างหรือปนเปื้อนในระบบนิเวศเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตต่างๆ อย่างมาก

ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ปฏิเสธการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทุกชนิด หรือแม้แต่สารธรรมชาติที่อาจมีผลข้างเคียงต่อสุขภาพของมนุษย์ก็ไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในการเพาะปลูก ดังนั้น ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์จึงมีความปลอดภัยมากกว่าระบบเกษตรทั่วไปโดยเฉพาะในส่วน of ผลผลิตที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพโดยตรงที่ผู้บริโภคได้จากการบริโภคอาหารเกษตรอินทรีย์คือ คุณค่าทางโภชนาการ และการช่วยป้องกันการเกิดโรค เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ เป็นต้น รวมทั้งช่วยบรรเทาอาการที่เกิดจากระบบประสาทที่เสื่อมถอยในผู้สูงอายุได้ด้วย

1.5 ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีบทบาทในการรักษาเสถียรภาพและสมดุลของระบบนิเวศ รวมถึงการเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุกรรม

ฟาร์มเกษตรอินทรีย์โดยส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางพันธุกรรมมากกว่าฟาร์มเกษตรทั่วไป นอกจากนี้ส่วนใหญ่มีกิจกรรมการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป หรืออย่างน้อยจะต้องมีการปลูกพืชร่วมและ/หรือพืชหมุนเวียนช่วยทำให้เกิดความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในฟาร์มเพิ่มมากขึ้น และการปฏิเสธการใช้สารเคมีการเกษตรโดยเฉพาะสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและสารเคมีกำจัดวัชพืชจะช่วยทำให้เกิดความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตต่างๆ และการจัดการฟาร์มต้องเอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเกิดความหลากหลายของระบบนิเวศในฟาร์มในฟาร์มเกษตรเพิ่มขึ้นเนื่องจากระบบนิเวศท้องถิ่นช่วยทำหน้าที่เป็นกันชนให้กับความแปรปรวนของสภาพแวดล้อม รวมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชพื้นบ้านและแมลงที่เป็นประโยชน์ต่อการเกษตร

1.6 การอนุรักษ์พลังงาน การใช้พลังงานของภาคการเกษตรแบ่งออกได้ 2 ส่วนสำคัญคือ การใช้โดยตรง เช่น น้ำมันในเครื่องจักรกลการเกษตร การแปรรูป-บรรจุ และการขนส่ง และการใช้โดยอ้อม เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การชลประทาน ซึ่งมีความแตกต่างกันแล้วแต่ชนิดของพืชและวิธีการเพาะปลูก โดยส่วนใหญ่แล้วการใช้พลังงานทางอ้อมจะมีปริมาณที่สูงกว่าการใช้พลังงานโดยตรง

ระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ใช้สารเคมีการเกษตรและปุ๋ยเคมีจะช่วยลดการใช้พลังงานและค่าใช้จ่ายลงได้มาก

2. เกษตรอินทรีย์กับความมั่นคงด้านอาหาร

2.1 มีอาหารเพียงพอ

2.1.1 ผลิตภาพ (Productivity) เมื่อปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์

จากการศึกษาพบว่า การปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์นั้น ไม่จำเป็นต้องทำให้ผลิตภาพของฟาร์มลดลง ในกรณีที่ฟาร์มก่อนการปรับเปลี่ยนมีการพึ่งพาปัจจัยการผลิตภายนอกน้อยอยู่แล้วโดยเฉพาะในเขตพื้นที่แห้งแล้งและเขตที่สูง การปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์ไม่น่าจะทำให้ผลผลิตลดลง และผลผลิตอาจเพิ่มขึ้นด้วยซ้ำ แต่ในกรณีที่ฟาร์มก่อนปรับเปลี่ยนมีการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกสูงโดยเฉพาะในเขตภูมิภาคเขตอบอุ่น เขตชลประทาน และเขตร้อนชื้นที่ผลิตภาพอาจลดลงในระยะแรกค่อนข้างมาก และผลผลิตในระยะยาวอาจไม่ปรับตัวเพิ่มขึ้นเท่ากับระดับเดิมก่อนการปรับเปลี่ยน ซึ่งการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสม ตลอดจนการฝึกอบรมเกษตรกร และการจัดหาแหล่งปุ๋ยอินทรีย์อย่างเพียงพอจะช่วยลดการลดลงของผลผลิตได้

2.1.2 ผลผลิตอาหารพอเลี้ยงโลก

จากการศึกษาพบว่า ถ้าเปลี่ยนระบบเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกเป็นเกษตรอินทรีย์แล้วจะทำให้ประชากรโลกมีอาหารเฉลี่ยสูงกว่าระดับการบริโภคอาหารของผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดี

2.2 มีอาหารสม่ำเสมอ

จากการศึกษาพบว่า การจัดการฟาร์มในระบบเกษตรอินทรีย์จะใช้น้ำน้อยกว่าฟาร์มเกษตรทั่วไปเพราะฟาร์มเกษตรอินทรีย์ทั้งที่อาศัยแหล่งน้ำชลประทานหรืออาศัยน้ำฝนใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเนื่องจากมีการไถพรวนดินน้อยกว่า เลือกใช้พืชพื้นบ้านที่ใช้น้ำน้อย การจัดการฟาร์มที่ลดความต้องการน้ำของพืช การปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุทำให้ดินจับตัวเป็นก้อนได้ดี อีกทั้งสิ่งมีชีวิตในดินเพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ดินเก็บอุ้มน้ำได้มากขึ้นส่งผลให้มีการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ดินในแปลงเกษตรอินทรีย์จะมีสัตว์ในดินค่อนข้างมากเนื่องจากแปลงเกษตรอินทรีย์มีอินทรีย์วัตถุที่เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ในดินมากกว่าส่งผลให้ดินในแปลงเกษตรอินทรีย์มีความชื้นสูงกว่าแปลงเกษตรทั่วไป นอกจากนี้ ระบบเกษตรอินทรีย์ช่วยลดมลพิษในแหล่งน้ำลงได้เพราะน้ำทิ้งและน้ำที่ไหลผ่านแปลงเกษตรอินทรีย์มีการปนเปื้อนสารเคมีการเกษตรน้อยกว่าทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติบริเวณรอบแปลงเกษตรอินทรีย์มีคุณภาพดีกว่า

ระบบเกษตรอินทรีย์มีภูมิคุ้มกันที่ช่วยบรรเทาความผันผวนของสภาพอากาศได้เพราะระบบเกษตรอินทรีย์มีเกราะที่ช่วยปกป้องนิเวศเกษตรได้ดีกว่าเกษตรทั่วไปอย่างน้อย 2 ด้าน คือ ความหลากหลายของระบบ ทำให้เกษตรอินทรีย์มีความยืดหยุ่นสูงต่อความผันผวนของสภาพอากาศได้ดีกว่า และการพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต ทำให้ฟาร์มเกษตรอินทรีย์อาจได้รับ

ผลกระทบจากความผันผวนของสภาพอากาศสามารถที่จะฟื้นตัวได้เร็วกว่าเพราะไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตที่ต้องขนส่งมาจากที่ไกลๆ หรือรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก

ระบบเกษตรอินทรีย์จึงมีศักยภาพในการที่จะผลิตอาหารได้อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องภายใต้ภาวะการณ์ที่เลวร้ายทั้งในกรณีของการขาดแคลนน้ำ และความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งจะเป็นหลักประกันสำคัญประการหนึ่งของความมั่นคงด้านอาหารในมิติเกี่ยวกับการมีอาหารสม่ำเสมอ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การทำเกษตรอินทรีย์มีประโยชน์ทั้งในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพและโภชนาการ และการอนุรักษ์พลังงาน ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.7 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นเกณฑ์ข้อกำหนดขั้นต่ำที่เกษตรกรผู้ผลิตจะต้องปฏิบัติตาม และหน่วยงานรับรองจะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจประเมินการผลิตและตัดสินใจในการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานนั้นๆ ปกติในการกำหนดมาตรฐานโดยส่วนใหญ่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์กลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้ค้า ผู้บริโภค รวมทั้งนักสิ่งแวดล้อม และนักวิชาการด้านต่างๆ จะมีส่วนร่วมในการให้ความคิดเห็น และตัดสินใจในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละข้อ ความคาดหวังหรือการให้คุณค่ากับการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละส่วนจะถูกตรวจสอบและยอมรับหรือปฏิเสธโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ผลิตและผู้ประกอบการเพราะผู้ผลิตและผู้ประกอบการจะเป็นผู้ที่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดเหล่านั้น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติมีดังนี้ (จิฑูรย์ ปัญญากุล, 2547)

1. ระบบนิเวศการเกษตร

ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ต้องเอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ผลิตจะต้องดำเนินการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพและสภาพนิเวศท้องถิ่นดั้งเดิมไว้เพื่อให้พืชพรรณและสัตว์ท้องถิ่นสามารถมีที่อยู่อาศัยได้อย่างเพียงพอ นอกเหนือจากการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพแล้ว เกษตรอินทรีย์ยังจำเป็นต้องมีมาตรการในการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างจริงจังอีกด้วย โดยในการอนุรักษ์ดินนั้น ครอบคลุมตั้งแต่การป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน การอัดแน่นของหน้าดิน ดินเค็ม และการเสื่อมสภาพของดินด้วยเหตุปัจจัยอื่นๆ ส่วนการอนุรักษ์น้ำนั้นเป็นเรื่องของการใช้น้ำอย่างประหยัด ป้องกันไม่ให้เกิดน้ำเสียหรือปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ การหมุนเวียนน้ำน้ำมาใช้ใหม่ ซึ่งอาจดำเนินการโดยการเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุในดิน การออกแบบวิธีและระยะเวลาของการเพาะปลูกอย่างเหมาะสม การใช้วิธีการให้

น้ำที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการออกแบบวางแผนการทำงานเกษตร โดยคำนึงถึงเงื่อนไขข้อจำกัดของทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ในท้องถิ่น

2. การปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์

การปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ควรเริ่มจากการมีแผนการปรับเปลี่ยนที่ชัดเจนโดยแผนการปรับเปลี่ยนจะต้องสอดคล้องกับข้อกำหนดของมาตรฐาน โดยอาจจะปรับเปลี่ยนฟาร์มทั้งหมดเข้าสู่เกษตรอินทรีย์พร้อมกัน หรือค่อยๆ ปรับเปลี่ยนบางส่วนของฟาร์มเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ก็ได้ ทั้งนี้แผนการปรับเปลี่ยนจะต้องระบุถึงขั้นตอนและระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนฟาร์มทั้งหมดเข้าสู่เกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการจัดแยกกระบวนการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์และไม่ใช่เกษตรอินทรีย์ออกจากกัน ซึ่งในแต่ละมาตรฐานอาจกำหนดระยะเวลาของการปรับเปลี่ยนแตกต่างกันไป ซึ่งในช่วงระยะปรับเปลี่ยนนี้อาจใช้เวลา 12-36 เดือนขึ้นกับมาตรฐาน โดยในช่วงนี้เกษตรกรสามารถทำการเพาะปลูกหรือทำการผลิตตามปกติ แต่จะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และผลผลิตที่ผลิตขึ้นมาจะไม่สามารถใช้ตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ (มีบางมาตรฐานอาจมีข้อกำหนดให้ใช้ตรารับรองมาตรฐานระยะปรับเปลี่ยนได้)

3. การผลิตพืช

ในระบบการปลูกพืช ควรเลือกปลูกพืชที่หลากหลายชนิดและพันธุ์เพื่อสร้างเสถียรภาพและความยั่งยืนของนิเวศฟาร์ม นอกจากนี้การปลูกพืชหลากหลายพันธุ์ยังเป็นการช่วยรักษาความหลากหลายของพันธุกรรมพืชไว้ด้วย ในการสร้างความหลากหลายของการปลูกพืชนี้ควรมีการปลูกพืชหมุนเวียน โดยมีพืชที่เป็นปุ๋ยพืชสดรวมอยู่ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพืชตระกูลถั่วและพืชที่มีระบบรากลึก โดยจัดระบบการปลูกพืชให้มีพืชคลุมดินอยู่ตลอดทั้งปี สำหรับเมล็ดพันธุ์พืชและส่วนขยายพันธุ์ มาตรฐานมีข้อกำหนดที่ต่างกันออกไป โดยหลักทั่วไปจะกำหนดให้เลือกใช้พันธุ์พืช (เมล็ด กิ่งพันธุ์ ต้นกล้า) ที่ผลิตจากระบบเกษตรอินทรีย์ แต่ในกรณีที่ไม่สามารถหาเมล็ดพันธุ์เกษตรอินทรีย์ได้มาตรฐานอาจมีข้อยกเว้นให้ใช้เมล็ดพันธุ์ทั่วไปได้

4. การจัดการดินและธาตุอาหาร

การจัดการดินที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบเกษตรอินทรีย์ การปรับปรุงดินและการบริหารจัดการดินและธาตุอาหารมีเป้าหมายเพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ซึ่งรวมถึงการจัดการให้มีธาตุอาหารอย่างเพียงพอกับพืชที่เพาะปลูก และเพิ่มพูนอินทรีย์วัตถุให้กับดินอย่างต่อเนื่องโดยการสร้างกลไกของการหมุนเวียนธาตุอาหารในฟาร์ม รวมทั้งการป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และการสูญเสียของธาตุอาหาร ซึ่งการจัดการแหล่งธาตุอาหารพืชควรเน้นที่ธาตุอาหารที่ผลิตขึ้นได้ภายในระบบฟาร์มโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการให้มีการหมุนเวียนธาตุอาหารในฟาร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ปุ๋ยธาตุอาหารทั้งจากหินแร่ธาตุหรือปุ๋ยอินทรีย์และอินทรีย์วัตถุธาตุอาหารในฟาร์ม

5. การป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ในระดับฟาร์มการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในระบบเกษตรอินทรีย์จะเน้นที่การเขตรกรรม การจัดการศัตรูพืชโดยชีววิธีและวิธีกลเป็นหลักโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างสมดุลของระบบนิเวศ การเกษตรที่ทำให้พืชที่เพาะปลูกพัฒนาภูมิคุ้มกันโรครวมและแมลง และสภาพแวดล้อมของฟาร์ม ไม่เอื้ออำนวยต่อการระบาดของโรคและแมลง ต่อเมื่อการป้องกันไม่เพียงพอ เกษตรกรจึงอาจใช้ ปัจจัยการผลิตสำหรับควบคุมและกำจัดแมลงศัตรูพืช ซึ่งกำหนดอนุญาตไว้ในมาตรฐาน

6. การป้องกันมลพิษ การปนเปื้อน และการปะปน

ในระดับฟาร์ม เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้องมีมาตรการในการป้องกันมิให้ดิน และผลผลิตเกษตรอินทรีย์ปนเปื้อนจากมลพิษ และสารเคมีสังเคราะห์ทางการเกษตรที่ไม่ได้รับ อนุญาตให้ใช้ในระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งรวมถึงโลหะหนักและมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมและ ชุมชน รวมทั้งมีมาตรการในการลดการปนเปื้อน เช่น การจัดทำแนวกันชนรอบแปลงเกษตรอินทรีย์ ที่มีพื้นที่ติดกับแปลงเกษตรเคมีที่มีการใช้สารเคมีต้องห้าม หรือการทำบ่อพักน้ำ และมีการบำบัดน้ำ ด้วยชีววิธีก่อนที่จะนำน้ำนั้นมาใช้ในแปลงปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการทำความสะอาดเครื่องมือ ทางการเกษตรที่อาจปนเปื้อนสารเคมีต้องห้ามก่อนนำมาใช้ในแปลงเกษตรอินทรีย์

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แต่ละแห่งจะมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการจัดการแนวกันชน (buffer zone) ที่แตกต่างกัน โดยอาจมีการกำหนดทั้งระยะห่างระหว่างแปลงเกษตรอินทรีย์กับแปลง เกษตรเคมี หรือการปลูกพืช หรือการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างที่เป็นแนวป้องกันการปนเปื้อนในพื้นที่แนวกัน ชนที่แตกต่างกันได้ โดยทั่วไปจะมีการกำหนดเกณฑ์แนวกันชนขั้นต่ำไว้ในมาตรฐาน ซึ่งหน่วยงาน รับรองอาจจะพิจารณาให้เกษตรกรต้องมีการจัดการแนวกันชนเพิ่มเติมจากข้อกำหนดขั้นต่ำ โดยการพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงของฟาร์มแต่ละแห่ง

ในขั้นของการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูป ผู้ผลิตและผู้ประกอบการ จะต้องมีการจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์โดยป้องกันมิให้วัตถุพิษหรือผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ปะปน กันกับวัตถุพิษหรือผลิตภัณฑ์หรือสัมผัสกับปัจจัยการผลิตหรือสารต้องห้ามต่างๆ ที่กำหนดไว้ใน มาตรฐานเพราะจะทำให้วัตถุพิษหรือผลิตภัณฑ์นั้นสูญเสียสถานะของการได้รับการรับรองมาตรฐานได้ ตัวอย่างเช่น การไม่ใช้กระสอบที่บรรจุปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีมาใช้บรรจุผลผลิตเกษตรอินทรีย์ หรือ ในการจัดเก็บผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในโรงเก็บจะต้องไม่มีการใช้สารกำจัดศัตรูในโรงเก็บในขณะที่มี การเก็บผลผลิตเกษตรอินทรีย์ และขนส่งผลผลิตเกษตรอินทรีย์

กล่าวได้ว่า ในการทำเกษตรอินทรีย์จะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มี หน่วยงานรับรองการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและได้รับ การยอมรับจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในการประกอบอาชีพได้

1.8 การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นกระบวนการปฏิบัติเพื่อยืนยันว่า ผลิตภัณฑ์และบริการเป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐาน ซึ่งการรับรองนี้อาจดำเนินการโดยหน่วยงานที่เป็นผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์หรือให้บริการนั่นเอง (First party) หรือผู้รับรองอาจเป็นผู้ซื้อผลิตภัณฑ์หรือให้บริการนั้น (Second party) หรือการตรวจรับรองโดยหน่วยงานอิสระที่ไม่ได้เป็นทั้งผู้ผลิต ผู้ให้บริการ หรือผู้ซื้อ (Third party) ดังนั้น การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีทั้งการรับรองจากหน่วยงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นหน่วยงานราชการและองค์กรอิสระที่ให้การตรวจรับรองเป็นการรับรองแบบบุคคลที่สาม (Third-party certification) และการตรวจรับรองภายในกลุ่มผู้ผลิต (First party) หรือการตรวจรับรองโดยผู้ซื้อ (Second party) โดยมีการรับรองระบบการบริหารจัดการฟาร์ม และระบบการจัดการผลผลิตเป็นส่วนหนึ่งของการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในลักษณะของการรับรองระบบคุณภาพ กล่าวคือ การรับรองจะมีผลต่อเนื่องตราบเท่าที่ระบบการบริหารจัดการฟาร์ม และระบบการจัดการผลผลิตยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทำให้เกษตรกรสามารถที่จะทำการเพาะปลูกในฤดูถัดไป หรือจัดการผลผลิตในครั้งถัดไป โดยผลผลิตนั้นยังคงได้รับการรับรองมาตรฐานว่าเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์ โดยไม่ต้องมีการตรวจสอบซ้ำจากหน่วยรับรองอีก แต่ยังคงต้องมีการตรวจรับรองการผลิตอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

การรับรองเกษตรอินทรีย์เป็นระบบที่ผสมผสานการรับรองผลิตภัณฑ์กับการรับรองระบบคุณภาพเข้าด้วยกัน เพราะสิ่งที่สำคัญของการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือ การรับรองระบบและกระบวนการผลิต ดังนั้น การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จึงให้ความสำคัญทั้ง “ความเป็นเกษตรอินทรีย์” ของผลิตภัณฑ์ และขั้นตอนปฏิบัติในการผลิตตั้งแต่ปลูก เก็บเกี่ยว จนถึงการแปรรูป บรรจุ และจำหน่ายด้วยเพราะเกษตรอินทรีย์นั้นครอบคลุมการปฏิบัติในฟาร์ม และในการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการแปรรูปผลผลิต ซึ่งคุณภาพหรือความเป็นเกษตรอินทรีย์ของผลิตภัณฑ์ได้จากการตรวจสอบขั้นตอนและวิธีการเพาะปลูกและการจัดการผลผลิต เช่น การใช้ปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน หรือการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพจะต้องใช้วิธีการตรวจประเมินฟาร์มเป็นหลัก ในบางกรณี การทดสอบผลิตภัณฑ์ในห้องปฏิบัติการอาจเป็นเครื่องมือหนึ่งในการประเมินการละเมิด หรือการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานของผู้ผลิต/ผู้ประกอบการได้ เช่น การสุ่มตรวจผลิตภัณฑ์ อาจช่วยในการประเมินว่า เกษตรกรผู้ผลิตอาจแอบใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ไม่อนุญาตให้ใช้ หรืออาจละเลยไม่จัดทำแนวกันชนที่ตีพอสื่อที่จะป้องกันการปนเปื้อนจากละอองของสารเคมีที่มีการใช้ในแปลงข้างเคียง

เป้าหมายหลักของการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือ การสร้างหลักประกันความมั่นใจให้กับผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์และการช่วยให้ผู้บริโภคสามารถ

เลือกซื้อหาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ได้อย่างถูกต้องโดยสังเกตจากตรารับรองเกษตรอินทรีย์ การตรวจสอบรับรองจึงเป็นกลไกที่ช่วยเอื้อประโยชน์ให้กับทั้งเกษตรกรและผู้บริโภค

เกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตที่เกษตรกรจะต้องยึดถือปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่กำหนดและมีการตรวจสอบรับรองจากองค์กรที่มีหน้าที่ตรวจสอบรับรองสินค้าชนิดนั้นจึงได้รับอนุญาตให้ติดตราเพื่อแสดงว่าเป็นสินค้าเกษตรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

หน่วยงานที่ทำการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีดังนี้ (ชมชวน บุญระหงษ์, 2551: 49)

1. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เป็นหน่วยงานระดับกรมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งขึ้นตามกฎหมายเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2545 มีภารกิจหลักในการผลักดันมาตรฐานสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูปและอาหารครบวงจรตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานและการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารจากระดับไร่นาจนถึงผู้บริโภค ซึ่งมีสองหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์โดยตรงคือ สำนักงานมาตรฐานสินค้าและระบบคุณภาพจะรับผิดชอบในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและเกณฑ์การตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์เพื่อใช้ในการรับรองระบบงานให้กับหน่วยงานรับรองเกษตรอินทรีย์ และสำนักรับรองมาตรฐานสินค้าและระบบคุณภาพทำหน้าที่เป็นหน่วยรับรองระบบงาน

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ได้จัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งชาติเรื่องการผลิต แปรรูป แสดงฉลากและจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ 21 พฤษภาคม 2546 ประกอบด้วย มาตรฐานการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเกษตรอินทรีย์ เกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เป็นเกณฑ์ข้อกำหนดสำหรับหน่วยงานรับรองมาตรฐานที่จะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์เหล่านี้เพื่อจะได้รับการรับรองระบบงานจากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

ในปี พ.ศ. 2547 สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ได้เปิดการให้บริการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2547 หน่วยงานแรกที่ขอการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์จากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) คือ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)

2. สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ก่อตั้งปี พ.ศ. 2538 เป็นองค์กรอิสระให้บริการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยโดยการสนับสนุนของเครือข่ายเกษตรทางเลือก องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ องค์กรผู้บริโภค สื่อมวลชนและเครือข่ายร้านค้าสีเขียวที่ทำงานสนับสนุนระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) เป็นมาตรฐานกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ยอมรับโดยทั่วไปในสากล ซึ่งรวมถึงการห้ามใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ให้มีการฟื้นฟูสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน รวมทั้งการปรับปรุงและควบคุมสารเคมี และระยะการปรับเปลี่ยนฟาร์มก่อนผลิตผักจะได้รับอนุญาตให้ใช้ตราเกษตรอินทรีย์

การตรวจสอบรับรองของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ได้รับการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์ IFOAM จาก IOAS ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นหน่วยงานแรกในทวีปเอเชียที่ได้รับการรับรองระบบงานนี้ และรัฐบาลประเทศสวิตเซอร์แลนด์ซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้าเกษตรอินทรีย์รายสำคัญของโลกได้ให้การยอมรับการตรวจสอบรับรองของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ว่าเป็นหน่วยตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ที่สามารถทำการตรวจสอบรับรองตามเกณฑ์ข้อกำหนดเกษตรอินทรีย์ของรัฐบาลประเทศสวิตเซอร์แลนด์ได้ซึ่งผลของการรับรองระบบงานและการยอมรับการรับรองจากองค์กรต่างประเทศทำให้การตรวจรับรองของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานจำนวนมากทั่วโลก รวมทั้งสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) สามารถให้บริการตรวจรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์กระทรวงเกษตร สหรัฐ (USDA) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (COR) ด้วย

3. สถาบันพืชอินทรีย์ สำหรับหน่วยงานราชการการยกย่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และจัดตั้งหน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ริเริ่มโดยสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการส่งออก และกรมวิชาการเกษตร ซึ่งกรมวิชาการเกษตรได้ประกาศใช้มาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2544 และในปี พ.ศ. 2545 กรมวิชาการเกษตรมีคำสั่งจัดตั้ง “สถาบันพืชอินทรีย์” ในวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2545 และได้มีการอนุมัติตรารับรอง “Organic Thailand”

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานองค์กรที่ให้บริการตรวจสอบและรับรองเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ซึ่งเป็นลักษณะของการตรวจรับรองภายในกลุ่มผู้ผลิต (First party) หรือการตรวจรับรองโดยผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ (Second party) หรือโดยหน่วยงานอิสระ ขึ้นอยู่กับนโยบายและวิธีการทำงานขององค์กรนั้นๆ รวมทั้งมีหน่วยงานตรวจรับรองจากต่างประเทศที่เข้ามาตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย มีดังนี้

1. องค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) เป็นองค์กรเอกชนที่ให้บริการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์เฉพาะในภาคเหนือจัดตั้งโดยความร่วมมือของหลายฝ่าย ได้แก่ เกษตรกร ผู้บริโภค นักวิชาการจากองค์กรของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้สนใจทั่วไป โดยมีมุ่งหวังเป็นองค์กรที่ทำการรับรองผลผลิตของเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เกษตรกรและผู้บริโภคว่า ผลผลิตที่ได้รับการรับรองจากองค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นผลผลิตที่ปลอดจากสารพิษ สารเคมีสังเคราะห์ และยังเอื้อต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริงด้วย มีวัตถุประสงค์ขององค์กรคือ 1. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ผลิตลด ละ เลิกการใช้สารเคมีสังเคราะห์

ทางการเกษตร 2. เพื่อรับรองและควบคุมกระบวนการผลิต และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของสมาชิก ให้เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ 3. เพื่อพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์และเผยแพร่ โดยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ เพื่อประโยชน์ของสาธารณชน และไม่แสวงหากำไรใดๆ ทั้งสิ้น 4. เพื่อ เสริมสร้างความมั่นใจในตรามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือแก่ผู้บริโภค 5. เพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งของชุมชนให้มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง ตลอดจนเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ครอบครัว 6. เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือกันขององค์กรผู้ผลิต องค์กรผู้บริโภค หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และสาธารณชน และ 7. เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการ เกษตรอินทรีย์ (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2559)

2. Bio Agri Cert จากประเทศอิตาลี เป็นหน่วยงานรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจ รับรองกับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

3. Soil Association จากประเทศอังกฤษ เป็นหน่วยงานรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการ ตรวจรับรองกับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

4. BCS จากประเทศเยอรมัน เป็นหน่วยงานรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจรับรอง กับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

5. IMO จากประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เป็นหน่วยงานรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจ รับรองกับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

6. Eco Cert จากประเทศฝรั่งเศส เป็นหน่วยงานรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจ รับรองกับผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

7. OMIC จากประเทศญี่ปุ่น เป็นหน่วยงานรับรองภาคเอกชนที่ให้บริการตรวจรับรองกับ ผู้ส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไปยุโรป

การตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบกลุ่มเป็นวิธีการตรวจรับรองเกษตร อินทรีย์สำหรับผู้ผลิตที่มีการผลิตที่ใกล้เคียงกันและอยู่ในละแวกเดียวกันที่รวมกลุ่มกันขายผลผลิต ร่วมกัน และกลุ่มจะต้องจัดทำระบบควบคุมภายในเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบติดตามระบบ การผลิตของเกษตรกรสมาชิกให้เป็นไปตามมาตรฐานและข้อกำหนดเกษตรอินทรีย์เป็นการตรวจ รับรองภายในกลุ่มผู้ผลิต (First party)

ระบบชุมชนรับรองเป็นการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์รูปแบบหนึ่งที่เป็นารรับรอง เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มโดยองค์กรผู้ผลิตเอง (First party certification) บางกรณีอาจเป็น การดำเนินการของผู้ซื้อผลผลิตจากเกษตรกร (Second party certification) แต่ไม่ใช่เป็นการตรวจ รับรองโดยหน่วยงานอิสระ (Third party certification) โดยระบบชุมชนรับรองจะให้ความสำคัญกับ การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในระบบการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มากกว่าระบบการตรวจ รับรองแบบอื่น

ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System: PGS) เป็นการริเริ่มของสมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) กับหน่วยงานระหว่างประเทศและองค์กรท้องถิ่นอีกหลายแห่งซึ่งเห็นร่วมว่าระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระจากภายนอกนั้นไม่ได้เหมาะกับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์เพื่อขายในท้องถิ่นเพราะระบบการตรวจสอบรับรองโดยองค์กรอิสระมีระเบียบข้อกำหนดที่ค่อนข้างเข้มงวดที่สลับซับซ้อนและมากเกินความจำเป็นสำหรับการทำการตลาดผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในท้องถิ่น ความซับซ้อนของระเบียบข้อกำหนดนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้หน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ต้องมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงในการขึ้นทะเบียนเพื่อให้ได้รับการยอมรับระบบการตรวจรับรอง ส่งผลให้หน่วยตรวจรับรองต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตรวจรับรองที่สูงจากผู้ผลิตและผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ ด้วยระเบียบที่เข้มงวดทำให้การตรวจรับรองของหน่วยงานอิสระไม่สามารถเปิดให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในระบบการตรวจรับรองได้มากนัก รวมทั้งไม่เปิดโอกาสให้มีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ในการตรวจรับรองที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยทั้งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติจึงมีการพัฒนาระบบที่สมาชิกกลุ่มผู้ผลิต/ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกันเองเรียกว่า Participatory Guarantee System (PGS) หรือระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม

สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติได้ให้คำนิยามระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System: PGS) เป็นระบบประกันคุณภาพในระดับท้องถิ่นที่เน้นให้การรับรองผู้ผลิตและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และตั้งอยู่บนฐานของความเชื่อถือไว้วางใจ เครือข่ายทางสังคม และการแลกเปลี่ยนความรู้

ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems) มีวัตถุประสงค์เดียวกับระบบการรับรองแบบ Third party certification systems อันนำมาซึ่งการรับประกันที่น่าเชื่อถือสำหรับผู้บริโภคที่แสวงหาผลิตภัณฑ์อินทรีย์ (มูลนิธิสายใยแผ่นดิน, 2558)

องค์ประกอบสำคัญของระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วมมีดังนี้

1. วิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคในหลักการพื้นฐานของระบบชุมชนรับรอง ซึ่งการมีส่วนร่วมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละโครงการได้
2. การมีส่วนร่วม (participatory) ของผู้ที่สนใจในการบริโภคและการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์จากระบบนี้ หลักการและมาตรฐานการผลิตเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้ผลิต ที่ปรึกษา ผู้บริโภค) ซึ่งทำให้ระบบมีความน่าเชื่อถือ
3. ความโปร่งใส (transparency) ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงกลไกและกระบวนการในการตรวจรับรองทั้งหมด และในขณะเดียวกันก็ต้องมีการปกป้องข้อมูลที่น่าจะเป็นข้อมูลส่วนตัวหรือข้อมูลที่เป็นความลับทางการค้า

4. ความเชื่อมั่นต่อกัน (trust) ระบบชุมชนรับรองตั้งอยู่บนฐานความเชื่อที่เราสามารถเชื่อถือเกษตรกรได้ และการใช้กลไกควบคุมทางสังคม/วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ได้

5. กระบวนการเรียนรู้ (learning process) ระบบชุมชนรับรองเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชนและเกษตรกรอินทรีย์

6. ความเชื่อมโยงแนวราบ (horizontality) ที่เป็นการแบ่งปันอำนาจและความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะรูปแบบสำคัญของระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วมมีดังนี้

1. มาตรฐานและข้อกำหนดถูกพัฒนาขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. มีฐานจากองค์กรรากหญ้า
3. เหมาะกับการเกษตรของเกษตรกรรายย่อย
4. มีหลักการและระบบคุณค่าที่มีเป้าหมายในการยกระดับความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกรและส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์

5. มีเอกสารที่อธิบายระบบการบริหารจัดการและขั้นตอนการทำงานซึ่งควรกำหนดให้เกษตรกรต้องจัดทำเอกสารข้อมูลเท่าที่จำเป็นจริงๆ แต่ระบบชุมชนรับรองควรต้องมีระบบการบันทึกที่แสดงให้เห็นได้ว่า เกษตรกรได้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์จริง

6. มีกลไกในการยืนยันการปฏิบัติตามมาตรฐานของเกษตรกร
7. มีกลไกในการสนับสนุนเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรสามารถทำเกษตรกรอินทรีย์ได้จริง
8. มีข้อตกลงหรือสัตยาบันของเกษตรกรในการปฏิบัติตามข้อกำหนดและมาตรฐาน
9. มีตรารับรองที่เป็นหลักฐานแสดงสถานะความเป็นเกษตรกรอินทรีย์
10. มีบทลงโทษที่ชัดเจนและแจ่มแจ้งล่วงหน้าสำหรับเกษตรกรที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน และมีการบันทึกการลงโทษในระบบฐานข้อมูล หรือเปิดเผยให้สาธารณะได้รับทราบ

ข้อแตกต่างของระบบการตรวจรับรองระหว่างระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory certification) และการตรวจรับรองโดยหน่วยงานอิสระ (Third party certification) มีดังนี้

1. ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory certification)
  - ใช้กับเกษตรกรผู้ผลิตรายย่อยเท่านั้น
  - ตรวจสอบกระบวนการผลิตเป็นไปตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์
  - ผู้มีส่วนร่วมตรวจประเมินประจำปี
  - ตรวจสอบเยี่ยมฟาร์มสม่ำเสมอตลอดปีอันเป็นการควบคุมทางสังคมพร้อมกับการปรึกษาและเสนอข้อแนะนำ

- มีการจัดการเอกสารรายงานผลการตรวจประเมิน
  - เกษตรกรมีส่วนร่วม
  - ค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองต่ำ
2. การตรวจรับรองโดยหน่วยงานอิสระ (Third party certification)
- ใช้กับเกษตรกรรายย่อยและรายใหญ่
  - ตรวจกระบวนการผลิตเป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
  - ตรวจประเมินฟาร์มปีละครั้ง
  - ห้ามให้คำปรึกษา
  - มีการจัดการเอกสารรายงานผลการตรวจประเมิน
  - เกษตรกรไม่มีส่วนร่วม
  - ค่าใช้จ่ายในการตรวจรับรองสูง

สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ได้พัฒนาเกษตรอินทรีย์บนพื้นฐานหรือหลักการ 4 ประการคือ 1. วิธีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์นั้น นอกจากจะกอบกู้การบริโภคที่ดีต่อสุขภาพแล้ว 2. ที่สำคัญยังช่วยฟื้นฟูคุณภาพของผืนดินและระบบนิเวศ 3. สร้างความเป็นธรรม 4. ความใส่ใจระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค และความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรมการทำงานด้านการสร้างมาตรฐาน และการดูแลคุณภาพควบคู่ไปกับกิจกรรมด้านการเรียนรู้และการเสริมสร้างศักยภาพ ในช่วงต้นการทำงานของสมาพันธ์ฯ ยังมีการทำงานแบบการร่วมดูแลคุณภาพระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยเฉพาะที่เป็นฟาร์มขนาดเล็กมีชุมชนผู้บริโภคอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงควบคู่ไปกับการทำงานการขยายตัวสู่การผลิตของฟาร์มขนาดกลางไปจนถึงฟาร์มขนาดใหญ่เชิงพาณิชย์ที่มักเน้นตลาดการส่งออกเป็นสำคัญ จนผลผลิตเกษตรอินทรีย์เข้าสู่วงจรธุรกิจการตลาดในรูปแบบการค้าสมัยใหม่ที่ผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อเท่านั้นจึงจะเข้าถึงได้ สินค้าอินทรีย์ได้อาศัยการรับรองจากหน่วยงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ให้การตรวจรับรองเป็นการรับรองแบบบุคคลที่สาม (Third-party certification) โดยผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทในกระบวนการตรวจสอบและการให้การรับรองความมุ่งมั่นที่จะให้ วิถีเกษตรอินทรีย์ขยายสู่ชนทุกกลุ่มเริ่มไม่สอดคล้อง สินค้าอินทรีย์ได้จำกัดวงอยู่ในกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้ระดับกลางถึงระดับสูง และการตรวจสอบรับรองเริ่มเป็นภาระต่อเกษตรกรรายย่อยและการส่งเสริมของนักพัฒนา และต่อผู้บริโภคที่ต้องการเข้าถึงอาหารอินทรีย์ที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ความตระหนัก และความตื่นตัวจึงทำให้หาแนวทางการรับรองทางเลือกที่เกษตรกรผู้ผลิตผู้ประกอบการสังคม นักพัฒนาการเกษตรแบบอินทรีย์ รวมทั้งผู้บริโภคสีเขียวร่วมมือกันเป็นรูปแบบการให้หลักประกันคุณภาพอย่างมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นตามที่แตกต่างกัน เป็นการรับรองทางเลือกเรียกว่าระบบการรับรองอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS) เป็นการสร้างหลักประกันคุณภาพร่วมกัน มีรูปธรรมของระบบการรับรองอย่างมีส่วนร่วม (Participatory

Guarantee Systems : PGS) ที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ของโลกมีดังนี้ (สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ, 2557)

1. มูลนิธิคีร์สตัน ประเทศอินเดีย
2. มูลนิธิอีโควิดา อะโกรอีโคโลจี เน็ตเวิร์ก ประเทศบราซิล
3. เซอร์ติฟายด์เนเชอแรลลี โกรน ประเทศสหรัฐอเมริกา
4. ออร์แกนิกฟาร์ม ประเทศนิวซีแลนด์
5. เนเจอร์ แอนดีโปรเกรส ประเทศฝรั่งเศส

หน่วยงานที่ดำเนินการระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems : PGS) ในประเทศไทยมีดังนี้

1. มูลนิธิสายใยแผ่นดิน
2. มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย

ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS ในประเทศไทย

ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS ในประเทศไทย (มูลนิธิสายใยแผ่นดิน, 2558)

เครือข่ายไทย PGS เกษตรอินทรีย์+ เป็นหน่วยงานระดับประเทศที่สร้างขึ้นในกลางปี พ.ศ. 2556 เพื่อประสานงานและสนับสนุนหน่วยงานที่ทำระบบชุมชนรับรองในประเทศไทย

หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระบบชุมชนรับรองในประเทศไทยได้ร่วมประชุมกันที่สำนักงานกรีนเนทเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 และมีมติร่วมกันจัดตั้งเป็น "เครือข่ายไทย PGS เกษตรอินทรีย์+" ขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการประสานและสนับสนุนกิจกรรมชุมชนรับรอง (participatory guarantee system: PGS) สำหรับเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย โดยหน่วยงานที่ได้ร่วมกันจัดตั้งเครือข่ายไทย PGS เกษตรอินทรีย์+ ประกอบด้วย ร้านเลมอนฟาร์ม เครือข่ายเมล็ดพันธุ์เกษตรอินทรีย์ กรีนเนท โครงการกาแฟอินทรีย์รักษาป่ากรีนเนท เอสอี เครือข่ายวนเกษตร สหกรณ์กรีนเนท จำกัด และมูลนิธิสายใยแผ่นดิน

ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม PGS ในเครือข่ายนี้มีจุดร่วมกันที่เป็นไปตามหลักการเกษตรอินทรีย์สากลคือ นิเวศ สุขภาพ เป็นธรรม และดูแลเอาใจใส่ กลุ่มผู้ผลิตอาจมีข้อกำหนดเพิ่มเติมจากหลักการเกษตรอินทรีย์นี้ เช่น ระบบ PGS ของโครงการกาแฟอินทรีย์รักษาป่ามีข้อกำหนดให้เกษตรกรสมาชิกต้องมีมาตรการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าที่เป็นพันธุ์ไม้พื้นถิ่นและการปลูกพืชหลายระดับขั้นที่เป็นจำลองสภาพป่าธรรมชาติในแปลงกาแฟ หรือระบบ PGS ของเครือข่ายวนเกษตรมีข้อกำหนดให้เกษตรกรสมาชิกต้องมีพื้นที่วนเกษตรที่ปลูกพืชสำหรับ "กิน-ใช้สอย-สร้างหลักประกัน" รวมทั้งต้องมีชนิดพืชไม่น้อยกว่า 100 ชนิดด้วย ดังนั้น สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่ใช่เพียงปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นไปตามหลักการเกษตรอินทรีย์ แต่ยังมีข้อกำหนดเฉพาะของกลุ่มที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อก่อให้เกิดการก้าวไปข้างหน้าของการรักษาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาสังคม

ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบ PGS ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย

ระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) เป็นเครื่องมือการตรวจรับรองและให้ความสำคัญของการประสานงาน การมีส่วนร่วม เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนทักษะ โปร่งใสบนพื้นฐานของความไว้วางใจทำให้เกิดพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหมาะกับเกษตรกรรายย่อยและผู้บริโภคในท้องถิ่นต่างกับระบบการตรวจประเมินโดยหน่วยตรวจรับรองจากภายนอกที่มุ่งเน้นการตรวจประเมินให้เป็นไปตามระบบตามข้อกำหนด ทั้งนี้ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบ PGS ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทยเป็นรูปแบบเดียวกันกับระบบ PGS ของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movement : IFOAM) (มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย, 2558)

ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย มีดังนี้

- เป็นระบบตรวจประเมินและรับรองความเป็นอินทรีย์โดยผู้มีส่วนร่วม ทั้งนี้กระบวนการผลิตเป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกษ.9000) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  - เป็นระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมในแนวทาง IFOAM PGS
  - เป็นระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์สำหรับใช้ร่วมกันในกลุ่มเกษตรกรที่ขอขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกเครือข่ายของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทยโดยใช้ตราสัญลักษณ์ร่วมกัน
  - เป็นระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ
  - เป็นเครื่องมือที่จะส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ได้รวมกลุ่มกันอย่างมั่นคงและยั่งยืนพร้อมกับการรับรองเกษตรอินทรีย์อย่างครอบคลุม
- ประโยชน์จากระบบชุมชนรับรองแบบมีส่วนร่วมด้านการรับรองเกษตรอินทรีย์ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทยมีดังนี้
- ใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกษ. 9000 (เกษตรอินทรีย์) และเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่กำกับดูแลมาตรฐานอันเป็นการขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน
  - เป็นระบบการตรวจรับรองหนังสือซึ่งเอื้ออำนวยให้เกษตรกรรายย่อยที่มุ่งมั่นกับการทำเกษตรอินทรีย์มีช่องทางเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยตรวจรับรองจากภายนอก
  - เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เกี่ยวข้องที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
  - สร้างความเข้มแข็งแก่วิถีเกษตรอินทรีย์ในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
  - ผู้บริโภคสามารถทราบถึงความเป็นมาของอาหารอินทรีย์จากวิถีเกษตรอินทรีย์ของแต่ละชุมชนที่ปฏิญาณตนบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต
  - เกิดความเป็นธรรมในการซื้อขายผลผลิต

1.9 การตลาดเกษตรอินทรีย์

ช่องทางการตลาดของผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์โดยรวมแล้วแบ่งได้เป็น 2 แบบหลักๆ คือ ตลาดทางเลือก และตลาดกระแสหลัก มีดังนี้ (ศุภชัย หล่อโลหการ และคณะ, 2550: 124-133)

1. ตลาดทางเลือกคือ รูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแบบใหม่ ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคที่คำนึงถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเกื้อหนุนให้เกิดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และรับผิดชอบซึ่งกันและกัน กิจกรรมการซื้อขายในระบบตลาดทางเลือกตั้งอยู่บนคติที่ว่าทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันและพัฒนาไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของทั้งสองฝ่าย

รูปแบบการทำตลาดทางเลือกในสังคมไทย สามารถสรุปได้ 2 รูปแบบ มีดังนี้

- เริ่มต้นจากผู้ผลิตในพื้นที่ที่มีพัฒนาการมาจากการทำเกษตรทางเลือกและกลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มแม่บ้านรวมตัวกันทำการตลาดโดยประสานงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มผู้บริโภค ลักษณะการขายมีทั้งการเปิดร้านค้าปลีก การขายตามตลาดนัดในท้องถิ่น ตั้งแผงขายในสถาบันการศึกษาและโรงพยาบาล การขายส่งพ่อค้า การออกร้านตามงานต่างๆ ขายตรงตามบ้าน ส่งขายระหว่างองค์กรชาวบ้านด้วยตนเอง

- เริ่มต้นจากผู้บริโภคที่มีสำนึกในด้านความคุ้มครองผู้บริโภคและพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมโดยมีรูปแบบเปิดร้านค้าปลีกเฉพาะด้านเป็นรูปแบบหลักหรือประสานกับกลุ่มผู้ผลิตในการกระจายผลผลิตในหน่วยงานต่างๆ โดยรูปแบบของตลาดทางเลือกสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ตลาดท้องถิ่น ตลาดท้องถิ่นมีแนวโน้มที่จะให้คำตอบแทนต่อเกษตรกรสูงกว่าตลาดแบบอื่นเนื่องจากเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตให้กับผู้บริโภคได้โดยตรง ถึงแม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าขนส่งและค่าแรงเพิ่มขึ้นแต่จัดว่าไม่สูงมากเพราะตลาดเหล่านี้มักไม่ได้อยู่ห่างไกลกับแหล่งผลิตและด้วยปริมาณการขายที่น้อย แรงงานที่ใช้ในการจัดเตรียมผลผลิตมักเป็นแรงงานในครัวเรือน ประโยชน์อีกด้านหนึ่งของตลาดท้องถิ่นคือ ช่วยทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคเกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นชุมชน มีเอกลักษณ์ และมีความผูกพันกัน เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ทำให้เกษตรกรมีโอกาที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคและความเปลี่ยนแปลงของตลาด

2) ตลาดในชุมชน ตลาดในชุมชนส่วนใหญ่เป็นตลาดที่เปิดขายในช่วงเช้าตรู่ และมักจะเปิดขายในช่วงระยะเวลาสั้นๆ เพียง 1-2 ชั่วโมง สมาชิกในชุมชนนำสินค้าที่ผลิตได้ในครอบครัวมาจำหน่าย สินค้าส่วนใหญ่มักเป็นอาหารสดหรืออาหารแปรรูปอย่างง่าย ตลาดในชุมชนเหมาะกับผลผลิตจากเกษตรกรรายย่อยเป็นผลผลิตที่ไม่ค่อยมีการผลิตในชุมชนมากนักและควรเป็นผลผลิตที่มีความต่อเนื่อง แต่ไม่เหมาะกับผลผลิตที่มีปริมาณมากเพราะตลาดชุมชนมักมีขนาดเล็ก ข้อดีของตลาดในชุมชนคือ เกษตรกรผู้ผลิตเสียค่าใช้จ่ายในการขายผลผลิตต่ำมากทำให้เกษตรกรได้รับรายได้เต็มจากการขายซึ่งได้เงินสดเป็นรายได้ประจำจะช่วยแบ่งเบาภาระสำหรับค่าใช้จ่ายประจำวันของ

ครอบครัวเกษตรกรได้แต่ราคาผลิตผลที่จำหน่ายในตลาดชุมชนนี้มักจะมีราคาค่อนข้างต่ำเพราะความสามารถในการซื้อสินค้ามีอยู่น้อย นอกจากนี้ตลาดในชุมชนมักจะไม่ใช้ตลาดเฉพาะผลผลิตเกษตรอินทรีย์เท่านั้น

3) ตลาดนัดท้องถิ่น ตลาดนัดในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นตลาดคล้ายกับตลาดชุมชน แต่อาจมีขนาดใหญ่กว่า และมักจัดในที่ที่มีผู้บริโภคอยู่หนาแน่น เช่น โรงพยาบาล สถานที่ราชการต่างๆ ตลาดนัดนี้จะเปิดขายเฉพาะวันที่กำหนดไว้ ระยะเวลาในการเปิดขายอาจเพียงครึ่งวันหรือเต็มวัน ขึ้นอยู่กับปริมาณของผู้บริโภคและข้อจำกัดของสถานที่ ในตลาดนัดเช่นนี้มักจะต้องมีการกลุ่มบุคคลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งทำหน้าที่ในการประสานงานกับเจ้าของพื้นที่และประชาสัมพันธ์ให้กับผู้บริโภคซึ่งกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นผู้จัดตลาดนัดอาจมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณสมบัติของเกษตรกรที่จะนำผลผลิตเข้ามาจำหน่ายในตลาดนัด ความชัดเจนในนโยบายลักษณะนี้ช่วยให้ตลาดนัดเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญได้

4) ตลาดสมาชิก ตลาดระบบนี้ได้รับอิทธิพลมาจากระบบเกษตรในต่างประเทศ เช่น ระบบชุมชนสนับสนุนการเกษตรในสหรัฐอเมริกา (Community Supported Agriculture: CSA) ระบบเตเก้ในญี่ปุ่น (Teikie) และระบบกล่องผักในยุโรป (Box scheme) ตลาดสมาชิกเน้นที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคโดยมีการวางแผนการผลิตร่วมกันระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภค มีการตกลงราคาล่วงหน้าและอาจมีการสนับสนุนเงินทุนล่วงหน้าให้กับเกษตรกรเพื่อใช้ลงทุนในการผลิต โดยผู้ผลิตจะจัดส่งผลผลิตให้กับผู้บริโภคโดยตรง ระบบตลาดสมาชิกจะเน้นผลผลิตที่เป็นผักสดเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจมีผลไม้ร่วมด้วยบ้างเล็กน้อย นอกจากนี้เกษตรกรผู้ผลิตหรือผู้จัดส่งจำเป็นต้องมีรถบรรทุกและแรงงานในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

5) ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน (Specialized shop) อาจเป็นร้านค้าที่มีนโยบายในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์โดยตรง หรืออาจเป็นร้านสุขภาพและมีผลผลิตเกษตรอินทรีย์ร่วมจำหน่ายด้วย สินค้าที่มีจำหน่ายในร้านค้าปลีกเฉพาะด้านมักได้จากการรวบรวมมาจากแหล่งต่างๆ กัน ไม่จำกัดเฉพาะในละแวกของชุมชนตัวเอง บางร้านอาจมีสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ กลุ่มผู้บริโภคที่สนใจในผลผลิตเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีความสนใจด้านการรักษาสุขภาพ มีการศึกษา ร้านค้าปลีกเฉพาะด้านเหล่านี้มักพบได้ในตัวเมืองที่เป็นชุมชนของผู้บริโภคเป็นหลัก

6) ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน เป็นการขายผลผลิตให้กับร้านอาหาร โรงแรม หรือโรงครัวขององค์กร เช่น โรงเรียน และโรงพยาบาล ตลาดประเภทนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้บริโภคโดยรวมมีความตื่นตัวเรื่องเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างสูงเพราะทั้งผู้บริหารและผู้บริโภคที่มาใช้บริการต้องเข้าใจและมีความสนใจเรื่องเกษตรอินทรีย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาของผลผลิตอินทรีย์ที่สูงกว่าผลผลิตทั่วไป ตลาดประเภทนี้มีการวางแผนสั่งซื้อล่วงหน้าทำให้ผู้ผลิตสามารถวางแผนการผลิตได้ชัดเจน มีปริมาณการสั่งซื้อมากและต่อเนื่อง

2. ตลาดกระแสหลัก ตลาดกระแสหลักมีทั้งซูเปอร์มาร์เก็ตในประเทศ ตลาดส่งออกซึ่งต้องมุ่งเน้นการเสนอสินค้าที่มีคุณภาพสม่ำเสมอ และแม้ว่าตลาดกระแสหลักจะมีศักยภาพในการขยายตลาดให้ครอบคลุมผู้บริโภคให้กว้างขวางขึ้นแต่มีจะเสียค่าใช้จ่ายสูง ผู้ผลิตจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการวางสินค้า ต้องดูแลในการส่งและจัดวางสินค้าเอง นอกจากนี้ระบบการชำระเงินใช้เวลานานนับเป็นข้อจำกัดสำหรับเกษตรกรรายย่อย และตลาดแฟร์เทรด (Fairtrade) เป็นระบบกลไกการค้าเพื่อทำให้ผู้ผลิตที่ด้อยโอกาสสามารถมีช่องทางในการจำหน่ายผลผลิตของตนได้อย่างเป็นธรรม

กรมวิชาการเกษตรได้กล่าวถึงรูปแบบตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ดังนี้

รูปแบบที่ 1 ระบบตลาดสมาชิกเป็นการเชื่อมต่อโดยตรงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตกับผู้บริโภคเช่น ระบบ TEIKI ของญี่ปุ่น ระบบ Community Support Agriculture (CSA) และระบบ BOX ของยุโรปและสหรัฐอเมริกา ลักษณะของระบบตลาดดังกล่าวผู้บริโภคจะทำความตกลงกับเกษตรกรผู้ผลิตในการซื้อผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตได้ตามฤดูกาลโดยผู้บริโภคชำระเงินล่วงหน้าให้กับเกษตรกรหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตจะถูกส่งไปยังจุดกระจายย่อยที่ทำการตกลงไว้แล้วผู้บริโภคที่เป็นสมาชิกจะเป็นผู้มารับผลผลิตดังกล่าว ซึ่งระบบการตลาดลักษณะนี้จะทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างกันโดยตรง ผู้บริโภคสามารถไปเยี่ยมแปลงผลิตของเกษตรกรได้

รูปแบบที่ 2 ตลาดนัดเป็นการกำหนดจุดจำหน่ายและวันเวลาที่แน่นอน โดยไม่เปิดจำหน่ายทุกวัน ส่วนใหญ่มักจัดขึ้นตามแหล่งชุมชนที่มีผู้บริโภคอาศัยหนาแน่นและเปิดจำหน่ายเพียงครั้งวันเท่านั้น โดยผู้จำหน่ายต้องมาจากหลากหลายกลุ่มเพื่อให้เกิดความหลากหลายของสินค้าโดยอาจเป็นเกษตรกรเองหรือผู้อื่นเป็นผู้จำหน่ายแทนก็ได้

รูปแบบที่ 3 ตลาดช่องทางเฉพาะเป็นตลาดที่เกิดจากผู้ประกอบการที่จัดทำตลาดเพื่อสินค้าอินทรีย์เป็นการเฉพาะมีร้านจำหน่ายที่แน่นอน เปิดให้บริการแก่ผู้บริโภคทุกวัน โดยสินค้าที่นำมาจำหน่ายมีความหลากหลายมากกว่า 2 รูปแบบข้างต้น ลักษณะของสินค้าเป็นสินค้าแปรรูปมากขึ้น สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น ตลาดรูปแบบนี้ในประเทศไทย เช่น ร้านเลมอนฟาร์ม เป็นต้น

รูปแบบที่ 4 การตลาดทั่วไป โดยเข้าสู่ระบบตลาดปกติ ซึ่งสินค้าอินทรีย์เข้าไปเป็นสินค้าส่วนหนึ่งของตลาดทั่วไปในการค้าโมเดิร์นเทรดทั้งในซูเปอร์มาร์เก็ต และซูเปอร์เซ็นเตอร์ (Discount Store) เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้กว้างขวางขึ้น อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของโมเดิร์นเทรดให้เป็นการค้าที่รักษสิ่งแวดล้อมซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันมากขึ้นโดยเฉพาะการแสวงหาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ และเกิดการแข่งขันด้านราคาอีกด้วย

ระบบตลาดสมาชิก เกษตรที่สนับสนุนโดยชุมชน (Community Support Agriculture : CSA) เป็นทางเลือกที่ดีมีหลักคือ ผู้บริโภคต้องจ่ายเงินให้เกษตรกรล่วงหน้าและได้รับพืชผลกลับมา

ในปริมาณที่แน่นอน ทั้งนี้รูปแบบการดำเนินงานอาจแตกต่างกันไปบ้าง มีดังนี้ (เฮเลนา นอร์เบอร์-ฮอดจ์ และคณะ, 2545)

1. ระบบสมาชิกฟาร์มที่ผู้บริโภคซื้อหุ้นในผลผลิตตั้งแต่ต้นฤดูกาล เมื่อฟาร์มทำงานประมาณเสร็จแล้วก็ตีมูลค่าแต่ละหุ้น ผู้บริโภคร่วมรับความเสี่ยงของฟาร์ม มีส่วนร่วม และมีอิทธิพลต่อการกำหนดผลผลิตที่ได้รับ

2. ฟาร์มชุมชนเป็นเจ้าของโดยทุกคนมีเกษตรกรเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน

3. รูปแบบที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือ โครงการกล่องผัก ผู้บริโภคจะจ่ายเงินตามจำนวนการส่งมอบที่แน่นอนในแต่ละสัปดาห์ จะไปรับกล่องผักที่ฟาร์มหรือจุดศูนย์กลางรับส่งกล่องผัก หรืออาจส่งตรงถึงบ้านผู้บริโภค ผลผลิตในกล่องผักจะเหมือนกันสำหรับผู้บริโภคทุกรายเป็นไปตามกำหนดเก็บเกี่ยวในแต่ละสัปดาห์

เกษตรที่สนับสนุนโดยชุมชนนี้ช่วยส่งเสริมความหลากหลายของพืชที่ปลูก เกษตรกรได้ประโยชน์ที่ว่ามีตลาดที่แน่นอน มีคน มีรายได้ล่วงหน้าก่อนการเก็บเกี่ยวพืชผล ส่วนผู้บริโภคจะมีความสัมพันธ์ส่วนบุคคลกับเกษตรกรผู้ปลูก สมาชิกที่เป็นผู้บริโภคไปเยี่ยมเกษตรกร หรือไปช่วยงานในฟาร์ม และที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริโภคได้รับประทานอาหารสดและมีคุณค่า

การตลาดออนไลน์ (Online Marketing) สินค้าเกษตรอินทรีย์ (คณวัฒน์ ธีรนิธิวัฒน์, 2559) การตลาดออนไลน์ (Online Marketing) เป็นช่องทางการตลาดอีกช่องทางหนึ่งของสินค้าเกษตรอินทรีย์ การทำตลาดออนไลน์ (Online Marketing) เนื่องจากคนเราจะตัดสินใจซื้อสินค้าอะไร ทุกคนมักพิจารณาที่คุณภาพ ราคา ความน่าเชื่อถือ และคุณค่าอื่นๆ ของแต่ละแบรนด์ แต่ละสินค้าเป็นสิ่งสำคัญ เว็บไซต์หรือเครื่องมือออนไลน์ต่างๆ เช่น Facebook Twitter เป็นต้น เป็นเพียงสื่อกลางที่เชื่อมผู้ซื้อและผู้ขายเข้าหากันเท่านั้นไม่ใช่ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากนัก

โมเดลธุรกิจออนไลน์ (Online Business Model) โมเดลธุรกิจออนไลน์ที่ดีควรประกอบด้วย 3 สิ่งคือ 1) รูปแบบธุรกิจ (Business Model) มีความสำคัญ 60% 2) การตลาดออนไลน์มีความสำคัญ 25% และ 3) เว็บไซต์/เครื่องมือออนไลน์ มีความสำคัญ 15% ตามลำดับ ขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ทั้ง 3 สิ่งสำคัญหมดแต่ไม่เท่ากัน

รูปแบบธุรกิจ (Business Model) รูปแบบธุรกิจสำคัญที่สุด รูปแบบธุรกิจเป็นเข็มทิศที่คอยนำทางกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ กลยุทธ์การตลาดต้องชัดเจน รูปแบบธุรกิจจึงเป็นกรอบความคิดที่กำหนดว่าคุณค่าที่จะส่งมอบให้ลูกค้า (Value Proposition) คืออะไร ลูกค้าคือใคร เราจะส่งมอบคุณค่าได้อย่างไร สินค้าแบบเดียวกันถ้ารูปแบบธุรกิจ (Business Model) แตกต่างกันจะนำมาซึ่งแหล่งรายได้และระดับของกำไร (Revenue Model) ที่แตกต่างกัน เช่น สินค้าเห็ด

1. ฟาร์มเห็ด เน้นขายปลีกดอกเห็ดสด

Value Proposition : ดอกเห็ดคุณภาพดี ปลอดภัยสารพิษ เน้นเรื่องสุขภาพ

กลุ่มลูกค้าหลัก : ลูกค้าปลีกทั่วไป

การส่งมอบคุณค่า : มาซื้อที่หน้าฟาร์ม

Revenue Model : ซื้อด้วยเงินสด อัตราส่วนกำลังต่อหน่วยอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าค่าส่ง

2. ฟาร์มเห็ดขนาดใหญ่ เน้นขายส่ง

Value Proposition : ดอกเห็ดคุณภาพดีในราคาตลาด

กลุ่มลูกค้าหลัก : ตลาดค้าส่ง เช่น ตลาดไท ปากคลองตลาด สี่มุมเมือง

การส่งมอบคุณค่า : จัดรถมาส่งที่ตลาด (มีต้นทุนเพิ่ม)

Revenue Model : ซื้อด้วยเงินสด หรือ ให้เครดิต (ได้รับเงินล่าช้า) ยอดขายสูงเพราะ

ส่งจำนวนมาก

3. ตัวกลาง รับซื้อดอกเห็ด และผักปลอดสารเพื่อจัดเป็นชุดอาหารสุขภาพส่งตามบ้าน

Value Proposition : สุขภาพที่ดีจากการรับประทานผักปลอดสารพิษ

กลุ่มลูกค้าหลัก : ผู้ที่ใส่ใจในการดูแลสุขภาพของตนเอง และครอบครัว

การส่งมอบคุณค่า : ส่งถึงบ้าน หรือมาซื้อเองที่หน้าร้าน

Revenue Model : ลูกค้าจ่ายล่วงหน้าเป็นรายเดือน อัตราส่วนกำลังต่อหน่วยอยู่ใน

เกณฑ์สูงกว่าค่าส่ง

4. โรงงานแปรรูปเห็ด

Value Proposition : เห็ดแปรรูปคุณภาพสูงในราคาที่แข่งขันได้

กลุ่มลูกค้าหลัก : ผู้นำเข้าในแต่ละประเทศ

การส่งมอบคุณค่า : ทางเรือ หรือทางอากาศ

Revenue Model : ลูกค้าจ่ายเงินค่าสินค้าผ่านธนาคาร ยอดขายสูงเพราะส่งจำนวนมาก

5. ฟาร์มเห็ด และศูนย์เรียนรู้การเพาะเห็ดครบวงจร

Value Proposition : 1) ดอกเห็ดคุณภาพดีในราคาตลาด 2) ความรู้การเพาะเห็ด

3) ก้อนเห็ด วัสดุและอุปกรณ์เพาะเห็ด

กลุ่มลูกค้าหลัก : กลุ่มที่ 1 : ดอกเห็ด : ลูกค้าปลีกทั่วไป กลุ่มที่ 2 : ศูนย์เรียนรู้ : คนที่

ต้องการเพาะเห็ดทานเองในครอบครัว และต้องการทำอาชีพเสริม หรือต้องการทำเป็นอาชีพหลัก

การส่งมอบคุณค่า : ที่ฟาร์ม

Revenue Model : ดอกเห็ด : เงินสด อัตราส่วนกำลังต่อหน่วยอยู่ในเกณฑ์สูงกว่าค่าส่ง

ศูนย์เรียนรู้ : เงินสด

สินค้าตัวเดียวคือ เห็ด สามารถสร้างรูปแบบธุรกิจ (Business Model) ที่แตกต่างออกมาได้มากมายและความเฉพาะตัวของรูปแบบธุรกิจ (Business Model) จะเป็นตัวกำหนดกลยุทธ์การตลาดออนไลน์และการออกแบบเว็บไซต์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น เว็บไซต์ของโรงงานแปรรูปเห็ด

เพื่อส่งออกอาจเน้นความมีมาตรฐานของการผลิต ความน่าเชื่อถือจากลูกค้าจากประเทศทั่วโลกมีการวิจัยและพัฒนาที่ทันสมัย รวมทั้งระบบตรวจสอบคุณภาพที่ได้มาตรฐานระดับสากล การออกแบบเว็บไซต์เน้นไปที่กลยุทธ์การตลาดมุ่งไปที่ผู้นำเข้า หากเป็นเว็บไซต์เกี่ยวกับอาหารสุขภาพ จะเน้นไปที่ประโยชน์ของเห็ดและผักต่อสุขภาพ โทเนสส์บายตา ให้ความรู้สึกผ่อนคลาย สดใส กลยุทธ์เน้นไปที่ผู้สนใจสุขภาพ เว็บไซต์ที่ดีที่มีประสิทธิภาพด้านการตลาดต้องสร้างจากรูปแบบธุรกิจที่ตกผลึกทางความคิดและกลยุทธ์การตลาดที่ชัดเจน หน้าแต่ละหน้าของแต่ละเว็บไซต์จะต้องเชื่อมโยงกับรูปแบบธุรกิจ (Business Model) โดยเฉพาะคุณค่าที่จะส่งมอบให้ลูกค้า (Value Proposition) เช่น การทำเว็บไซต์จะเน้น 2 เรื่องคือ Keyword และ Link คำ (Keyword) ที่เป็นคำที่กลุ่มลูกค้าหลัก (Target Customer) ใช้ในการค้นหาสินค้า/บริการ หรือแบรนด์จากออนไลน์ ดังนั้นควรออกแบบโครงสร้างและเนื้อหาของเว็บไซต์ให้มีคำ (Keyword) และลิงค์ (Link) เหล่านั้น มีอยู่ คำ (Keyword) นำมาจากรูปแบบธุรกิจ (Business Model) และคุณค่าที่จะส่งมอบให้ลูกค้า (Value Proposition) เว็บไซต์ที่ขายอาหารสุขภาพใช้คำ (keyword) เช่น อาหารสุขภาพ เมนูเห็ดเพื่อสุขภาพผักสุขภาพพรีเมียมส่ง เป็นต้น

สภาพสังคมในโลกยุคดิจิทัลในปัจจุบัน ออนไลน์ถือเป็นช่องทางการตลาดที่มีความสำคัญเชิงกลยุทธ์การตลาดสมัยใหม่ (Modern Marketing) จึงเกิดจากการผสมผสานระหว่างการตลาดแบบดั้งเดิม (Traditional Marketing) และการตลาดออนไลน์ (Online Marketing) เข้าด้วยกัน บางธุรกิจให้น้ำหนักการตลาดแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ที่เหลือเสริมด้วยการตลาดออนไลน์ ขณะที่ในบางธุรกิจให้น้ำหนักที่ช่องทางการตลาดออนไลน์เต็มรูปแบบ เช่น ธุรกิจสีเขียวหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นฟาร์มเห็ด ปลูกผัก สวนกล้วยไม้ ร้านต้นไม้ ร้านอาหารออร์แกนิก ทองเที่ยวเชิงเกษตร สิ่งแรกที่ทำให้ในการเลือกซื้อสินค้าคือ การสืบค้นข้อมูลทำการเปรียบเทียบราคา คุณภาพ และความคิดเห็น หรือคำแนะนำของคนอื่นๆ ที่เคยใช้สินค้า/บริการแล้วในโลกออนไลน์ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าเหนือกว่าจากการโฆษณาของเจ้าของสินค้า

การตลาดออนไลน์จึงเป็นช่องทางการตลาดช่องทางหนึ่งในโลกออนไลน์ที่ทำให้ผู้ประกอบการมีโอกาสได้เข้าถึงกลุ่มคนที่เป็นเป้าหมาย ดังนั้นการตลาดออนไลน์ถือเป็นการตลาดที่ใช้งบประมาณต่ำมาก จึงควรมีเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพด้านการตลาดออนไลน์เนื่องจากเครื่องมือการตลาดออนไลน์ทำให้ทำการตลาดได้ตลอด 24 ชั่วโมง ใน 7 วัน การดำเนินกลยุทธ์การตลาดผ่านช่องทางออนไลน์จะมีนัยยะสำคัญเชิงกลยุทธ์สูง

กล่าวสรุปได้ว่า การทำเกษตรอินทรีย์มีช่องทางการตลาดหลายรูปแบบทั้งตลาดท้องถิ่น ตลาดในชุมชน ตลาดนัด ตลาดระบบสมาชิก ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน ซูเปอร์มาร์เก็ตในประเทศ การตลาดออนไลน์ และตลาดส่งออก

2. แนวคิดทฤษฎีการยอมรับ

2.1 ความหมายของการยอมรับ

Foster (1973: 146) กล่าวถึงการยอมรับหมายถึง การที่ประชาชนได้เรียนรู้โดยผ่านการศึกษาศึกษา สามารถบรรยายได้โดยผ่านขั้นการรับรู้ การยอมรับจะเกิดได้หากมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้นั้นจะได้ผลต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ทดลองปฏิบัติ เมื่อแน่ใจแล้วว่าสิ่งนั้นสามารถให้ประโยชน์อย่างแน่นอนจึงกล้าลงทุนเพื่อสิ่งนั้น

Rogers and Shoemaker (1983: 172) ได้ให้ความหมายของการยอมรับหมายถึง การตัดสินใจที่จะนำนวัตกรรมนั้นไปใช้อย่างเต็มที่เพราะนวัตกรรมนั้นเป็นวิถีทางที่ดีกว่า และมีประโยชน์กว่า การยอมรับนวัตกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการเริ่มตั้งแต่ได้สัมผัสนวัตกรรม ถูกชักจูงใจให้ยอมรับนวัตกรรม ตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธ ปฏิบัติตามการตัดสินใจ และยืนยันการปฏิบัตินั้น กระบวนการนี้อาจใช้เวลาช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือ ตัวบุคคลและลักษณะของนวัตกรรม

Gordon (1999: 121) ได้กล่าวถึงความหมายของการยอมรับไว้ว่า เป็นสิ่งที่บุคคลหรือกลุ่มมีความเห็นต่อสิ่งต่างๆ ว่าถูกต้องหรือเหมาะสมโดยอยู่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้นๆ และมีการตัดสินใจเพื่อนำไปปฏิบัติงานจริงๆ ต่อไป

บุญสม วราเอกศิริ (2529: 162) ได้ให้ความหมายของการยอมรับว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรหลังจากได้รับความรู้ แนวความคิด ความชำนาญ ประสบการณ์ใหม่ๆ และได้ยึดถือปฏิบัติตาม

ธนพร ศรียา (2543: 61) ได้สรุปความหมายของการยอมรับไว้ว่า การยอมรับเป็นกระบวนการทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ โดยแบ่งเป็นปัจจัยหลัก 3 ปัจจัยคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม ปัจจัยการสื่อสาร และปัจจัยทางด้านความทันสมัย

วิศิษฐ์ ใฝ่จันทร์ (2544: 32) ได้กล่าวว่า การยอมรับเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทางจิตใจ เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนตั้งแต่การรับรู้จนถึงขั้นนำไปปฏิบัติโดยการยอมรับจะมีปัจจัยและเงื่อนไขต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในตัวผู้รับและเทคโนโลยีหรือสิ่งที่จะรับด้วย

กรุงสินทร์ ศรีโมรา (2551: 19) ได้สรุปว่า การยอมรับคือ การที่บุคคลได้เปลี่ยนความคิดของตนเองที่เคยมีเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นทางจิตใจ การรับเอาสิ่งใหม่ๆ ที่ได้รับรู้ไปปฏิบัติจนเห็นผลเป็นที่พอใจ โดยการยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ ย่อมมีปัจจัยต่างๆ เช่น พื้นที่ทำกิน อาชีพ รายได้ ความรู้ ประสบการณ์ การรับข่าวสาร ตลอดจนการติดต่อกับเจ้าหน้าที่และปัจจัยต่างๆ อีกมากมายที่เข้ามามีส่วนในกระบวนการยอมรับด้วย

ดังนั้น สรุปได้ว่า การยอมรับเป็นกระบวนการที่บุคคลรับสิ่งใหม่ที่ได้รับรู้ เรียนรู้และทดลองปฏิบัติ และเห็นว่ามีประโยชน์แล้วรับไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจโดยการยอมรับยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น

2.2 กระบวนการยอมรับ

Rogers and Shoemaker (1983: 163) ได้อธิบายการยอมรับนวัตกรรม (Adoption of Innovation) หมายถึง กระบวนการซึ่งบุคคลเป้าหมายเปิดรับ พิจารณา และท้ายที่สุดมีการปฏิเสธ (Reject) หรือยอมรับ/ปฏิบัติ (Practice/adopt) ตามนวัตกรรมใดนวัตกรรมหนึ่ง โดยมีกระบวนการที่เรียกว่า เป็นการตัดสินใจในนวัตกรรม (Innovation-Decision Process) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอนมีดังนี้

1) ขั้นความรู้ (Knowledge Stage) ผู้รับนวัตกรรมได้รับความรู้หรือเสาะหาความรู้เพิ่มเติม ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมนั้นๆ

2) ขั้นโน้มน้าว (Persuasion Stage) ผู้รับนวัตกรรมให้ความสนใจ มีทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรมมากขึ้นเกิดความโน้มเอียงที่จะเห็นดีเห็นงามต่อนวัตกรรมนั้นๆ มากขึ้น

3) ขั้นการตัดสินใจ (Decision-making Stage) ผู้รับนวัตกรรมพิจารณาถึงข้อดีข้อเสีย ก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามนวัตกรรมนั้น

4) ขั้นลงมือปฏิบัติ (Implementation Stage) ผู้รับนวัตกรรมลงมือปฏิบัติตามนวัตกรรม

5) ขั้นยืนยันการปฏิบัติ (Confirmation Stage) ผู้รับนวัตกรรมปฏิบัติซ้ำตามนวัตกรรมนั้น

การยอมรับที่มีต่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี (adoption and innovation theory) เรียกว่ากระบวนการยอมรับ ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่แสดงออกถึงการยอมรับนำไปปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน มีดังนี้ (Rogers & Shoemaker, 1978: 76)

ขั้นที่ 1 การรับรู้ (awareness stage) เป็นขั้นแรกที่จะนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธ สิ่งใหม่ วิธีการใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมของบุคคล ยังไม่มีความรู้สึกซึ่งทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นต่อไป

ขั้นที่ 2 สนใจ (interest stage) เป็นขั้นที่เริ่มมีความสนใจ ทารายละเอียดเกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ เพิ่มเติมจะทำให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใหม่ๆ หรือสิ่งใหม่ๆ มากขึ้น

ขั้นที่ 3 ประเมินค่า (evaluation stage) เป็นขั้นที่จะได้ไตร่ตรองถึงประโยชน์ในการลองใช้วิธีการหรือวิทยาการใหม่ๆ ดีหรือไม่ เมื่อนำมาใช้แล้วจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองหรือไม่ โดยบุคคลนั้นมักจะคิดว่าการใช้วิทยาการใหม่ๆ เป็นการเสี่ยงทำให้ไม่แน่ใจถึงผลที่จะได้รับ ในขั้นนี้จึงเป็นการสร้างแรงเสริม (reinforcement) เพื่อให้เกิดความแน่ใจยิ่งขึ้นว่าสิ่งที่เขาตัดสินใจเพื่อเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีต่อนวัตกรรมมีคุณค่าและมีประโยชน์

ขั้นที่ 4 ทดลอง (trial stage) เป็นขั้นที่ใช้วิทยาการใหม่ๆ กับสถานการณ์ตนเองเป็นการทดลองบางส่วนก่อนเพื่อจะได้ดูว่าผลลัพธ์และประโยชน์ที่จะได้รับว่าดีจริงอย่างที่คิดไว้ในขั้นประเมินซึ่งผลการทดลองจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจที่จะปฏิเสธหรือยอมรับต่อไป

ขั้นที่ 5 ยอมรับ (adoption stage) เป็นขั้นที่บุคคลรับวิทยาการใหม่ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมของตนอย่างเต็มที่ หลังจากได้ทดลองปฏิบัติดูแลเห็นประโยชน์แล้วยอมรับนวัตกรรมเหล่านั้น

Beal and Bohlen's (1957) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการยอมรับจากการสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กระบวนการยอมรับมีขั้นตอนทั้งหมด 5 ขั้นคือ รับรู้ สนใจ ประเมินค่า ทดลองทำ และยอมรับ พฤติกรรมในแต่ละขั้นตอนแตกต่างกัน และสามารถจะวัดได้

2. ความซับซ้อนของการยอมรับเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนั้น ความซับซ้อนแบ่งออกเป็น 4 ระดับมีดังนี้

2.1 ระดับที่ง่ายที่สุดคือ การเปลี่ยนวัสดุและเครื่องมือเครื่องใช้

2.2 ระดับที่สองคือ ปรับปรุงวิธีการให้ดีขึ้น

2.3 ระดับที่สามคือ การเปลี่ยนจากวิธีเดิมไปใช้วิทยาการแผนใหม่ที่มีประสิทธิภาพ

มากกว่า

3. มีความแตกต่างเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่บุคคลจะรับในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการแพร่ขยาย เป็นต้นว่าขั้นตอนการรับรู้ซึ่งเป็นระดับต่ำ ข้อมูลมักจะมาจากสื่อสารมวลชน แต่ในระดับที่สูงขึ้นมาข้อมูลมักจะได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากบุคคล

4. มีความแตกต่างในแต่ละบุคคลในกระบวนการแพร่ขยาย เช่น ผู้ชอบของใหม่ ผู้นำการยอมรับ ผู้ที่อยู่ในกลุ่มใหญ่ที่รับก่อน ผู้ที่อยู่ในกลุ่มใหญ่ที่รับทีหลัง หรือผู้ที่อยู่ในกลุ่มล้าหลัง

E. M. Rogers (1962: 306) ได้แบ่งโครงสร้างการยอมรับออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ สิ่งที่มีอยู่เดิม (Antecedents) กระบวนการ (Process) และผล (Results) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สิ่งที่มีอยู่เดิม (Antecedents) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรซึ่งมีอยู่เดิมก่อนการเผยแพร่นวัตกรรม แบ่งเป็น 2 กลุ่มมีดังนี้

1.1 ลักษณะบุคลิกภาพของบุคคล ได้แก่ ทักษะคติ ค่านิยม ความเชื่อมั่น ความสามารถทางสมอง ทักษะความคิดรวบยอด สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตลอดจนการติดต่อกับโลกภายนอก และการเป็นผู้นำทางความคิด ซึ่งมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในการยอมรับ

1.2 การรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปทัสถานของระบบสังคมในด้านความไวในการยอมรับ การได้มีโอกาสติดต่อกับบุคคลอื่นในวงสังคมอื่นๆ ความรู้สึกว่าการ

นวัตกรรม บรรทัดฐานของสังคม นับเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับได้

2. กระบวนการ (Process) การพัฒนาด้านความคิดตั้งแต่การรับรู้ ความสนใจ ประเมินค่า และทดลอง จนถึงการยอมรับ ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการ สิ่งสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้กระบวนการนี้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพหรือยับยั้งให้ช้าลงและมีผลในทางตรงข้ามมีหลายอย่าง เช่น ส่วนที่เกี่ยวกับตัวของบุคคลคนนั่นเอง แหล่งให้ความรู้ การรับรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของวิทยาการแผนใหม่ ได้แก่ ประโยชน์ ความซับซ้อน ความสอดคล้องกับวิธีการที่ทำอยู่เดิม ผลผลิตสูงกว่าเดิม และสามารถทดลองดูได้ เป็นต้น

3. ผล (Results) ผลของนวัตกรรมเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เกิดขึ้นหลังจากมีสิ่งประดิษฐ์คือ นวัตกรรมที่การเผยแพร่ผ่านกระบวนการยอมรับ นวัตกรรมไปจนถึงขั้นการยืนยัน ได้แก่ การยอมรับ หรือเลิกใช้นวัตกรรม ส่วนผลที่เกิดขึ้นเป็นไปในทางด้านบวก หรือทางด้านลบขึ้นอยู่กับกรณีที่นวัตกรรมสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ดีเพียงใด ผลที่เกิดจากนวัตกรรมอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ง่ายชัดเจน หรือเป็นไปได้โดยทางอ้อมแฝงอยู่ โดยที่สมาชิกในสังคมไม่อาจทราบถึงผลได้ชัดเจน ระยะเวลาที่เกิดผลนวัตกรรมจะเห็นได้ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับประเภทของสมาชิกสังคม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับ นวัตกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

คุณลักษณะของบุคคลที่ยอมรับนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ๆ โดยพิจารณาจากค่านิยม คุณลักษณะส่วนตัว พฤติกรรมการสื่อสารความรู้ และความสัมพันธ์ทางสังคม สามารถแบ่งประเภทบุคคลได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ผู้นำการยอมรับ (Innovator) มีร้อยละ 2.5 เป็นบุคคลที่ชอบกล้าได้กล้าเสีย อายุน้อยที่สุด สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูงที่สุด มีความสามารถเฉพาะทางสูง มีการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับแหล่งความรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้นำการยอมรับคนอื่นๆ สามารถจะใช้แหล่งความรู้ที่มีใช้บุคคลมากกว่าคนอื่น เป็นผู้นำความคิดเห็นในบางครั้งมีการติดต่อกว้างขวาง

2. ผู้ยอมรับเร็ว (Early Adopter) มีร้อยละ 13.5 มักได้รับการยกย่องนับถือจากคนอื่น เป็นแบบอย่างแก่คนทั่วไป สถานภาพทางสังคมสูงและมีความสามารถเฉพาะทางสูง มีการติดต่อระหว่างผู้นำสูง เป็นผู้นำทางเฉพาะในหน่วยงานของตน

3. ผู้ยอมรับปานกลาง (Early Majority) มีร้อยละ 34.0 รอบคอบสุขุมจะยอมรับต่อเมื่อคนกลุ่มเดียวกับตนยอมรับไปแล้ว สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจธรรมดา มีการติดต่อระหว่างผู้นำบ้างพอสมควร เป็นผู้นำทางความคิดบ้างโอกาส

4. ผู้ยอมรับค่อนข้างช้า (Late Majority) มีร้อยละ 34.0 มักจะระแวงสงสัยก่อนยอมรับ สถานภาพทางสังคมค่อนข้างต่ำ มักจะได้รับความคิดจากคนอื่นและประโยชน์จากการติดต่อสื่อสารน้อย ไม่ใคร่แสดงความคิดเห็น

5. ผู้ยอมรับช้า (Laggard) มีร้อยละ 16.0 ยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิมติดฝังอยู่แต่ในอดีต มีความถนัดเฉพาะเล็กน้อย สถานภาพทางสังคมต่ำ การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่ในกลุ่มเพื่อนและญาติ แสดงความเป็นผู้นำน้อยมาก

Lionberger (1968: 22) แบ่งกระบวนการยอมรับออกเป็น 5 ขั้นตอน มีดังนี้

1. ขั้นรับทราบ (Awareness Stage) เป็นขั้นที่บุคคลเป็นเป้าหมายของการส่งเสริมตื่นตัว และรับทราบว่ามิอะไรมีเกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหรือกิจกรรม แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ในเรื่องนั้น

2. ขั้นสนใจ (Interested Stage) เป็นขั้นที่บุคคลถูกใจให้ค้นหารายละเอียดเกี่ยวกับวิชาการใหม่ๆ นั้นเพิ่มเติม และนำรายละเอียดที่ได้ผสมผสานกับความรู้และประสบการณ์เก่าของตนเอง

3. ขั้นพิจารณาโดยตรง (Evaluation Stage) เป็นขั้นที่บุคคลนั้นพิจารณาไตร่ตรองถึงวิชาการใหม่ๆ นั้นว่าเพื่อนำมาใช้แล้วจะแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมของเขาดีขึ้นหรือไม่

4. ขั้นทดลอง (Trial Stage) บุคคลจะทำการทดลองในขนาดจำกัดว่า ผลจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ซึ่งส่วนมากมักจะทดลองปฏิบัติก่อนที่จะนำไปปฏิบัติจริงเสมอ

5. ขั้นยอมรับ (Adoption Stage) เป็นขั้นที่บุคคลสนใจรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติ หลักจากได้ทดลองปฏิบัติ และทราบผลเป็นที่พอใจแล้ว จุดสำคัญของขั้นนี้เป็นการพัฒนาผลการทดลองในขั้นที่ 4 และตัดสินใจแน่วแน่ที่จะปฏิบัติต่อไปเต็มรูปแบบตามแนวความคิดใหม่

ดิเรก ฤกษ์หทัย (2527: 145) กล่าวถึงกระบวนการยอมรับมี 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตื่นตัวหรือขั้นรับทราบ (Awareness) เป็นขั้นแรกที่บุคคลรับรู้ว่ามีแนวคิดใหม่ สิ่งใหม่หรือวิธีปฏิบัติใหม่ๆ เกิดขึ้นแล้วนวัตกรรมมีอยู่จริง แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์สิ่งนั้นอยู่

2. ขั้นสนใจ (Interest) เป็นขั้นที่บุคคลจะรู้สึกสนใจในนวัตกรรมนั้นทันทีที่เห็นว่าตรงกับปัญหาที่ประสบอยู่หรือตรงกับความสนใจ และจะเริ่มหาข้อเท็จจริงและข่าวสารมากขึ้นโดยอาจสอบถามจากเพื่อนซึ่งได้เคยทดลองใช้มาแล้ว หรือเสาะแสวงหาความรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมนั้นเพื่อสนองตอบความอยากรู้ของตนเอง

3. ขั้นประเมินผล (Evaluation) เป็นขั้นที่บุคคลพิจารณาว่า นวัตกรรมนั้นจะเหมาะสมกับเขาหรือไม่จะให้ผลคุ้มค่าเพียงใด หลังจากที่ได้ศึกษานวัตกรรมนั้นมาระยะหนึ่งแล้ว นวัตกรรมนั้นมีความยากและข้อจำกัดสำหรับเขาเพียงใด และจะปรับใช้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างไร แล้วจึงตัดสินใจว่าจะทดลองใช้ความคิดใหม่ๆ นั้นหรือไม่

4. ขั้นทดลอง (Trial) เป็นขั้นตอนที่บุคคลได้ผ่านการไตร่ตรองมาแล้ว และตัดสินใจที่จะทดลองปฏิบัติตามความคิดใหม่ๆ ซึ่งอาจทดลองเพียงบางส่วนหรือทั้งหมด การทดลองปฏิบัตินี้เป็นเพียงการยอมรับนวัตกรรมชั่วคราวเพื่อดูผลว่าควรตัดสินใจยอมรับโดยถาวรหรือไม่

5. ขั้นยอมรับปฏิบัติ (Adoption) ถ้าการทดลองของบุคคลได้ผลเป็นที่น่าพอใจก็จะยอมรับแนวคิดใหม่ๆ อย่างเต็มที่ และขยายการปฏิบัติออกไปเรื่อยๆอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งนวัตกรรมนั้นกลายเป็นวิธีการที่เขายึดถือปฏิบัติโดยการถาวรต่อไป ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการยอมรับนวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติเกิดขึ้นเป็นขั้นตอนตั้งแต่ขั้นรับรู้ ขั้นสนใจ ขั้นประเมินผล ขั้นทดลอง และสุดท้ายคือขั้นยอมรับ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยอมรับนวัตกรรมของบุคคลจะขึ้นกับคุณลักษณะของแต่ละบุคคล และปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการเกิดความเชื่อมั่นของเกษตรกรในการยอมรับ

2.3 คุณลักษณะของผู้ยอมรับนวัตกรรม

ผู้รับนวัตกรรมแบ่งเป็นกลุ่มตามอัตราของการยอมรับนวัตกรรมได้ดังนี้ (E. M. Rogers, 1962)

1. กลุ่มผู้รับเร็ว (Innovators) มีจำนวนร้อยละ 2.5 มีความพร้อมทางเศรษฐกิจในการเสี่ยงทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กล้าได้กล้าเสีย ไม่กลัวความล้มเหลว แต่ไม่ถือเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้รับนวัตกรรมในกลุ่มอื่นๆ ที่รับช้ากว่าได้

2. กลุ่มผู้รับที่พิจารณาการรับให้รอบคอบ (Early Adopters) มีจำนวนร้อยละ 13.5 เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนอื่นๆ ในสังคม ชุมชน มีการใคร่ครวญ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบในการตัดสินใจ ประสบผลสำเร็จในอาชีพมีฐานะทางสังคมที่ดี เป็นแบบอย่างให้แก่ผู้อื่นได้ ในการทำงานถ่ายทอดเทคโนโลยี อาจใช้ประโยชน์จากผู้รับนวัตกรรมในกลุ่มนี้โดยขอความร่วมมือให้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ ผู้รับนวัตกรรมในกลุ่มอื่นๆ ได้

3. กลุ่มผู้รับที่ยอมรับตามผู้อื่นที่ค่อนข้างเร็ว (Early Majority) มีจำนวนร้อยละ 34.0 เป็นกลุ่มใหญ่ของผู้ยอมรับที่ต้องอาศัยการดูอย่างผู้อื่นที่ประสบผลสำเร็จก่อนเพื่อให้เกิดความมั่นใจมากขึ้นแล้วจึงตัดสินใจ

4. กลุ่มผู้รับที่ยอมรับตามผู้อื่นที่ค่อนข้างช้า (Late Majority) มีจำนวนร้อยละ 34.0 เป็นกลุ่มผู้รับกลุ่มใหญ่อีกกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะที่ขาดความมั่นใจในการตัดสินใจ

5. กลุ่มผู้รับที่รับช้า (Laggards) มีจำนวนร้อยละ 16.0 มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมไม่ค่อยดี ยึดถือความเชื่อ และค่านิยมเดิมอย่างเหนียวแน่น มีความลังเลสงสัยในสิ่งแปลกใหม่ มีความเป็นอนุรักษ์นิยมสูง

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2536: 9) จำแนกการยอมรับนวัตกรรมของบุคคลเป็น 5 กลุ่ม มีดังนี้

1. กลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือผู้บุกเบิก เป็นกลุ่มบุคคลที่ต้องการทดลองความคิดใหม่ๆ มักมีฐานะทางเศรษฐกิจดี การศึกษาสูง มีจำนวนประมาณ 2.5% ของประชากรทั้งหมด
2. กลุ่มผู้ยอมรับเร็ว เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมในสังคมมากกว่ากลุ่มแรก เป็นผู้นำในความคิดเห็นของสังคมเป็นที่ปรึกษา เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น จะยอมรับตามปทัสถานทางสังคมมากกว่าผู้บุกเบิก มีจำนวนประมาณ 13.5% ของประชากรทั้งหมด
3. กลุ่มผู้ยอมรับปานกลาง กลุ่มนี้การยอมรับจะช้ากว่ากลุ่มแรกและกลุ่มที่สองแต่การยอมรับจะเกิดจากการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แต่ยังมีความกลัวต่อความล้มเหลวในระดับสูงด้วย การยอมรับสิ่งใหม่ๆ จึงใช้เวลาในการไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อให้โอกาสล้มเหลวน้อยที่สุด มีประมาณ 34% ของประชากรทั้งหมด
4. กลุ่มผู้ยอมรับช้า เป็นกลุ่มที่จะยอมรับต่อเมื่อได้รับการกระตุ้นหรือแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคมมักเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ การศึกษาค่ำ มีจำนวนประมาณ 34% ของประชากรทั้งหมด
5. กลุ่มผู้ยอมรับช้าที่สุดหรือพวกกล้าหลัง เป็นกลุ่มสุดท้ายที่จะมีการยอมรับสิ่งปฏิบัติใหม่ เป็นพวกที่มีความเชื่อเก่าๆ อย่างเหนียวแน่น มีความระแวงสงสัยในสิ่งใหม่ๆ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ กลัวความล้มเหลวสูง มักมีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาค่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ มีจำนวนประมาณ 16% ของประชากรทั้งหมด

บุญธรรม จิตตอนันต์ (2540: 215) ได้จัดแบ่งกลุ่มบุคคลเป้าหมายคือ เกษตรกรเป็น 5 ประเภทมีดังนี้

1. พวกรับเร็ว-ทันสมัย (Innovators) เรียกว่าพวกหัวก้าวหน้าเพราะว่าเป็นพวกแรกในท้องถิ่นที่ยอมรับความคิดใหม่ไปปฏิบัติตามในทันที ยอมเสี่ยงกับความเสียหายที่อาจบังเกิดขึ้น ชอบทำการทดลองเพื่อให้เกิดผลกับคนหมู่มาก
2. พวกไม่รีรอ (Early Adopters) พวกนี้ยอมรับตามพวกทันสมัยไปอย่างรวดเร็ว ไม่รีรอ ซักช้าเสียเวลา
3. พวกขอให้แน่ใจ (Early Majority) พวกนี้จะเฝ้าดูผลจาก 2 พวกแรกที่กล่าวมาก่อน ต้องใช้เวลาพอสมควร แต่พอแน่ใจแล้วก็ยอมรับไปปฏิบัติโดยไม่ซักช้า
4. พวกไปทีหลัง (Late Majority) เป็นพวกอนุรักษ์นิยม มีความระมัดระวังมาก จะไม่ยอมรับแนวความคิดใหม่จนกว่าคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นจะยอมรับไปก่อนแล้ว
5. พวกรั้งท้าย (Late adopters or Laggards) เป็นพวกสุดท้ายในท้องถิ่นที่ยอมรับแนวความคิดใหม่หลังจากที่ผู้อื่นยอมรับไปหมดแล้ว

2.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ

Rogers (อ้างถึงใน ชัชวาล ชมศิริตระกูล, 2542: 49-50) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่มีดังนี้

1. ปัจจัยลักษณะส่วนตัว ปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วย อายุ สถานภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงรายได้ ขนาดที่ดินถือครอง หรือทรัพย์สินต่างๆ ที่ครอบครองอยู่ ความรู้ความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษา

2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมสื่อสาร พฤติกรรมสื่อสารของแต่ละบุคคล ประกอบด้วย พฤติกรรมการติดตามข่าวสาร ซึ่งมีทั้งข่าวสารที่มาจากแหล่งข่าวสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ข่าวสารที่มาจากภายนอกชุมชน ความใกล้ชิดกับข่าวสาร ซึ่งพฤติกรรมสื่อสารของแต่ละบุคคล ประกอบด้วย ผู้สื่อสารหรือแหล่งกำเนิดข่าวสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับข่าวสาร ซึ่งในองค์ประกอบดังกล่าว ช่องทางการสื่อสารมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่เป็นตัวกำหนดว่าข่าวสารประเภทใดที่ผู้ส่งข่าวสารจะใช้เพื่อก่อให้เกิดผลสำเร็จในอันที่จะให้เกิดความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมใหม่ๆ แก่ผู้รับข่าวสารในทิศทางที่ผู้ส่งข่าวสารต้องการได้ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทช่องทางการสื่อสารออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

2.1 ช่องทางการสื่อสารมวลชน เป็นการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนทั้งหมด เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2.2 ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลที่มีจำนวนไม่มากนัก รวมถึงการติดต่อกับผู้นำท้องถิ่น ญาติ เพื่อนฝูง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

Harrar and Wortman (1969) กล่าวถึงการที่จะทำให้การเกษตรแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปสู่การเกษตรแบบสมัยใหม่ได้จะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. วิธีการผลิตใหม่หรือการใช้ปัจจัยใหม่ต้องให้ผลตอบแทนสูงและมีกำไร เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการเดิม

2. ต้องมีการแนะนำและสาธิตให้เกษตรกรเข้าใจถึงวิธีปฏิบัติและเกษตรกรสามารถทำตามได้

3. ปัจจัยการผลิตใหม่ต้องมีอยู่ตลอดเวลาและเกษตรกรสามารถหาซื้อได้ในราคาพอสมควร

4. ระบบราคาและตลาดจะต้องมีประสิทธิภาพ

ดิเรก ฤกษ์หรรษา (2527: 57-62) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับสิ่งใหม่ มีดังนี้

1. ปัจจัยเงื่อนไขหรือสภาวะการณ์ ได้แก่

1.1 สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิตมากกว่า มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงง่ายกว่าและเร็วกว่าเกษตรกรที่มีปัจจัยการผลิตน้อยกว่า

1.2 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม มวลชนที่อยู่ในชุมชนหรือสังคมที่รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าๆ อย่างเคร่งครัดมากกว่า มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดกว่า มีค่านิยมและความเชื่อที่เป็นอุปสรรคต่อการนำการเปลี่ยนแปลงมากกว่า จะมีผลทำให้เกิดการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่ช้าลงและน้อยลงด้วย

1.3 สภาพทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่สามารถติดต่อกับท้องที่อื่นๆ โดยเฉพาะท้องที่ที่เจริญทางด้านเทคโนโลยีได้มากกว่า หรือเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในการผลิตมากกว่าจะมีผลให้เกิดแนวโน้มในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เร็วกว่าและมากกว่า

1.4 สมรรถภาพในการทำงานของสถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันสินเชื่อเพื่อการเกษตร สถาบันวิจัยและส่งเสริมการเกษตร สถาบันจัดการเกี่ยวกับการตลาด เป็นต้น สถาบันเหล่านี้ถ้ามีประสิทธิภาพในการดำเนินการที่ทำให้ประโยชน์แก่บุคคลจะทำให้การยอมรับการเปลี่ยนแปลงเป็นไป得更เร็วและง่ายขึ้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่

2.1 บุคคลเป้าหมาย หรือผู้รับการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของเกษตรกรเป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่

2.1.1 พื้นฐานทางบุคคล พบว่า เพศหญิงยอมรับการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าเพศชาย กลุ่มที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์สูงกว่า มีการติดต่อเจ้าหน้าที่มากกว่า จะยอมรับเร็วกว่า กลุ่มคนที่มีอายุน้อยกว่าจะมีการยอมรับเร็วกว่ากลุ่มคนที่มีอายุมากขึ้น

2.1.2 พื้นฐานทางเศรษฐกิจ เกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดินมากกว่า มีรายได้มากกว่ามีทรัพยากรที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการผลิตมากกว่า มีแนวโน้มที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าและมากกว่าเกษตรกรที่มีน้อยกว่า

2.1.3 พื้นฐานในการติดต่อสื่อสารของเกษตรกร ประสิทธิภาพในการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน รวมทั้งความคิดที่มีเหตุผลเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการยอมรับมากขึ้น

2.1.4 พื้นฐานในเรื่องอื่นๆ เกษตรกรที่มีแรงจูงใจ มีความพร้อมทางด้านจิตใจ มีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่และต่อเทคโนโลยีที่นำมาเพื่อการเปลี่ยนแปลงจะมีแนวโน้มที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากกว่าและเร็วกว่า

2.2 นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีทางการเกษตร

2.2.1 ต้นทุนและกำไร เทคโนโลยีที่ลงทุนน้อยที่สุด กำไรมากที่สุด การยอมรับจะสูงกว่าและเร็วกว่า

2.2.2 ความสอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนคือ ไม่ขัดต่อ
ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของบุคคลในชุมชนและเหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของ
ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนด้วย

2.2.3 ความสามารถปฏิบัติได้และเข้าใจได้ง่าย ไม่เป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนและ
ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ยุ่งยากจนเกินไป

2.2.4 สามารถเห็นได้ว่าปฏิบัติได้ผลมาแล้ว และเห็นว่าเกิดผลดีมาก่อนจะปฏิบัติ
ตามหรือยอมรับได้ง่ายและเร็วกว่า

2.2.5 สามารถแบ่งแยกเป็นขั้นตอนหรือเรื่องๆ ได้

2.2.6 ใช้เวลาน้อยหรือประหยัดเวลา

2.2.7 เป็นการตัดสินใจของกลุ่ม

2.3 ผู้นำการเปลี่ยนแปลงหรือเจ้าหน้าที่ที่ต้องมีอุดมการณ์ในการทำงาน สร้างความไว
เนื้อเชื่อใจเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร มีความสามารถในการถ่ายทอดและรับข่าวสาร และที่สำคัญ
ต้องมีความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีที่จะนำไปเปลี่ยนแปลง มีความรู้ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี
นั้นๆ และมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลเป้าหมาย

ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทั้งหมดนี้ ถ้ามีครบมากที่สุดการยอมรับนวัตกรรมหรือ
เทคโนโลยีการเกษตรจะรับได้เร็วและมากกว่า

บุญสม วราเอกศิริ (2529: 162) ได้เสนอว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับ
มีดังนี้

1. แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากหนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ต้องขึ้นอยู่กับ
เกษตรกรว่ามีความสามารถในการรับข้อมูลข่าวสารนั้นหรือไม่

2. ระดับการศึกษาจะมีความสำคัญต่อการรับรู้ข่าวสารของเกษตรกร

3. ประเภทของการศึกษาอบรมจะมีผลต่อความสามารถในการประกอบอาชีพของ
เกษตรกร

4. อายุ ผู้ที่มีอายุน้อยจะสามารถยอมรับสิ่งใหม่ๆ ได้ดีกว่าผู้ที่มีอายุมาก

5. ภูมิหลังในการประกอบอาชีพจะมีผลในการยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ

6. ขนาดของพื้นที่ทำกิน เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำกินขนาดใหญ่สามารถยอมรับนวัตกรรมได้
ง่ายกว่า

7. การศึกษาด้านการเกษตรของบุตรหลานจะมีผลต่อการสนับสนุนและยอมรับนวัตกรรม
ใหม่ๆ ทางเกษตร

8. การเยี่ยมเยือนของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นสามารถให้ความช่วยเหลือ
ในด้านข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรทั้งในและนอกพื้นที่

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับปฏิบัติมีดังนี้

1. ปัจจัยของผู้รับนวัตกรรมเป็นปัจจัยเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันออกไป และมีส่วนส่งผลให้การยอมรับนวัตกรรมต่างกัน ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1.1 ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจและสังคม บุคคลที่มีความมั่นคงพอควรหรือดีจะรับนวัตกรรมได้ง่ายกว่าบุคคลที่อยู่ในสภาพที่มีความมั่นคงน้อย

1.2 ทักษะคติโดยทั่วไปเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง บุคคลที่มีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มักจะยอมรับนวัตกรรมได้ง่ายกว่าบุคคลที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง

1.3 ความรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจ บุคคลที่ระดับความรู้ต่างกัน ตลอดจนสติปัญญาและความสามารถในการตัดสินใจต่างกัน ย่อมเป็นผลให้รับนวัตกรรมเร็วหรือช้าต่างกัน กล่าวคือ บุคคลที่มีความรู้สูงมักตัดสินใจรับหรือไม่รับเร็วกว่าบุคคลที่มีความรู้ต่ำกว่า และบุคคลที่มีความสามารถในการตัดสินใจหรือบุคคลที่โลเล ไม่ค่อยยอมที่จะตัดสินใจเรื่องหนึ่งเรื่องใด กล่าวคือ ถ้าระดับการศึกษาสูง (อาจมีสติปัญญาดี) ได้เรียนรู้วิชาการต่างๆ มากากก็จะต้องใช้เหตุผลต่างๆ ซึ่งแน่จริงจะเปลี่ยนทัศนคติได้ แต่ถ้าระดับการศึกษาไม่สูงคงไม่ทราบถึงวิชาการระดับสูงนัก จึงไม่จำเป็นต้องใช้หลักวิชาการมากเพื่ออ้างอิงในการจูงใจ

1.4 อายุ บุคคลที่มีอายุน้อยมักยอมรับนวัตกรรมได้เร็วกว่าบุคคลที่อายุมากเนื่องจากบุคคลที่มีอายุน้อยมักได้รับการศึกษามากกว่า หรือประกอบกับบุคคลที่มีอายุน้อยมีความใคร่รู้ใคร่แสวงหา บุคคลที่มีอายุน้อยมีกรอบแห่งการอ้างอิงไม่สมบูรณ์นัก การให้ข่าวสารใหม่ที่มีเหตุผลจึงสามารถจูงใจบุคคลกลุ่มนี้ได้ง่าย

1.5 เพศ โดยทั่วไปเพศชายจะถูกจูงใจได้ยากกว่าเพศหญิงเนื่องจากสภาพสังคมสอนให้เพศชายต้องมีความกล้าต่อสู้ เป็นผู้นำในการดำเนินชีวิตครอบครัว จึงต้องระมัดระวังในการรับการจูงใจใดๆ

1.6 การอยู่ใกล้เมืองและความสนใจในข่าวสาร โดยทั่วไปนวัตกรรมมักนำจากในเมืองหรือแหล่งเจริญแล้วไปสู่ชนบท ดังนั้นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับข่าวคราวในเมืองอาจโดยตรง เช่น การเดินทางไปในเมืองด้วยกิจธุระใด หรือทางอ้อม เช่น ฟังรายการวิทยุ ชมรายการโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ หากมีระดับสูงกว่าผู้ที่ไม่มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับข่าวคราวในเมืองแล้วปรากฏว่าผู้ที่มีความใกล้ชิดกับข่าวคราวในเมืองมากกว่ามักเป็นผู้ยอมรับนวัตกรรมเร็วกว่า

1.7 การมองเห็นความจำเป็นในการรับนวัตกรรมนั้น บุคคลที่กำลังพบปัญหาในขณะนั้น มีการยอมรับนวัตกรรมได้เร็วกว่าบุคคลที่ไม่ประสบปัญหานั้นๆ

1.8 ทักษะคติและความเชื่อดั้งเดิม เมื่อบุคคลมีทัศนคติและความเชื่อดั้งเดิมในสิ่งหนึ่งในระดับสูง การที่จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อยอมเป็นเรื่องยาก นอกจากนี้ผู้ที่มีทัศนคติเช่นไรมักจะ

ไม่รับข่าวสารด้านอื่นๆ หรือถ้ารับฟังไปแล้วพบว่ามีความขัดแย้งกับความเชื่ออย่างมากหรือมีข้อโต้แย้งหรือบิดเบือนข้อมูลที่รับฟังให้ลดความสำคัญลง

2. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและสังคม สังคมใดมีระเบียบข้อบังคับที่ยอมให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างจากคนอื่นๆ ได้มากจะมีโอกาสรับนวัตกรรมได้ดีกว่าสังคมที่มีระบบชัดเจนให้สมาชิกอยู่ตามกรอบหรือสภาพทางวัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมต่างๆ ที่ไม่สอดคล้องกับนวัตกรรมน่าจะเป็นตัวเหนี่ยวรั้งต่อการยอมรับนวัตกรรม

2.1 กลุ่มจะกำหนดข้อปฏิบัติในพฤติกรรมต่างๆ ของสมาชิกและมีแนวทางการควบคุมให้เป็นไปตามข้อกำหนดดังกล่าว

2.2 การที่สมาชิกยอมมีอิทธิพลต่อสมาชิกในกลุ่มโดยการให้การสนับสนุนให้ความเห็นชอบให้ความมั่นคงและกำลังใจ ตลอดจนคุ้มครองและให้แนวการตัดสินใจในพฤติกรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้จะมีแนวทางการลงโทษหากปฏิบัติไม่เหมาะสม

2.3 กลุ่มย่อยมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติและการปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกรณีต่อไปนี้

2.3.1 กลุ่มยังมีสิ่งดึงดูดใจสมาชิกทำให้สมาชิกมีความปรารถนาจะอยู่ในกลุ่มมากเท่าไรก็จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทัศนคติและการปฏิบัติมากกว่าขั้นเท่านั้น

2.3.2 มีเรื่องราวสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับกลุ่ม เช่น มีปัญหาความอยู่รอดของกลุ่ม เป็นต้น

2.3.3 สมาชิกในกลุ่มมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมไม่แตกต่างกัน

2.3.4 มีการกระจายข่าวสารพฤติกรรมและความเห็นของสมาชิกในกลุ่มสู่มวลสมาชิกในกลุ่มอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

2.3.5 การมีสมาชิกมีโอกาสพบปะกันในฐานะที่เท่าเทียมกันบ่อยครั้งย่อมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันดีมาก

2.3.6 การที่สมาชิกมีส่วนในทางตรงและเต็มที่ในการกำหนดมาตรฐานและแนวปฏิบัติในเรื่องที่สำคัญของกลุ่ม

2.3.7 การที่สมาชิกมีความชอบพอซึ่งกันและกัน

2.4 กลุ่มย่อยมีสภาพการปฏิบัติ ความรู้และพฤติกรรมคล้ายกันทำให้นวัตกรรมที่สอดคล้องเข้าไปได้ง่าย

สุเมธา คาราโก (2544: 14) กล่าวถึงการยอมรับนวัตกรรมใดๆ ย่อมมีปัจจัยหรือเงื่อนไขอันเป็นผลต่อการยอมรับนวัตกรรมนั้น ปัจจัยต่างๆ แบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ฐานะทางการเงิน การครอบครองที่ดิน แรงงานในการทำงานและการมีเครดิตที่ดี

2) ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการทำงานอาชีพ 3) ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การรับข่าวสารต่างๆ และการพบปะเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กล่าวสรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการทำเกษตรจะต้องคำนึงถึงลักษณะของกลุ่มบุคคล และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับการพัฒนาอาชีพหลายปัจจัยด้วยกันคือ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการฝึกอบรม ลักษณะทางเศรษฐกิจ และลักษณะทางสังคมของการประกอบอาชีพ สภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการผลิต หน่วยงานสนับสนุน มีการบริหารจัดการในรูปของกลุ่ม และตลาดที่มีประสิทธิภาพจะมีส่วนเอื้อให้เกิดความมั่นใจในการยอมรับปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จได้

3. แนวคิดการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

3.1 ความหมายของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

พจนานุกรมของเว็บสเตอร์ได้ให้ความหมายวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศหมายถึง การดำเนินงานแบบเป็นระบบเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เป็นการปฏิบัติหรือกระบวนการในการทำบางสิ่งบางอย่างให้สำเร็จและการทำงานที่เป็นระบบซ้ำๆ แบบเดียวกันจนเกิดความชำนาญ สร้างเสริมประสบการณ์เพิ่มพูนจนถึงระดับเชี่ยวชาญจนกลายเป็นวิชาชีพ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2549: 2-3)

American Productivity and Quality Center (1996: 85-92) ให้คำจำกัดความของการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) คือ การปฏิบัติทั้งหลายที่สามารถก่อให้เกิดผลที่เป็นเลิศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการค้นพบวิธีการทำงานที่ผู้ปฏิบัติงานได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ในการพัฒนาคุณภาพทำให้บรรลุผลลัพธ์ที่ตอบสนองความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องและเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพทำให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จและก้าวสู่ความเป็นเลิศมีแนวทางการพิจารณา 6 ประการว่าวิธีการนั้นเป็นเลิศมีดังนี้

1. วิธีปฏิบัตินั้นดำเนินการบรรลุผลได้สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือเป็นวิธีปฏิบัติที่สร้างความพึงพอใจให้ผู้ปฏิบัติงาน
2. วิธีปฏิบัตินั้นผ่านกระบวนการนำไปใช้อย่างเป็นวงจรถนเห็นผลชัดเจนว่าทำให้เกิดคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือมีกระบวนการวงจรคุณภาพ PDCA ถนเห็นแนวโน้มของตัวชี้วัดความสำเร็จที่ดีขึ้น
3. สามารถบอกเล่าถึงวิธีปฏิบัติได้ว่าทำอะไร (What) ทำอย่างไร (How) และทำไม (Why)
4. ผลจากวิธีการปฏิบัติสอดคล้องเป็นไปตามมาตรฐานตัวบ่งชี้หรือกลยุทธ์ จุดเน้นตามกลยุทธ์

5. วิธีปฏิบัตินั้นสามารถระบุได้ว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญที่ชัดเจน และปัจจัยนั้นก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

6. วิธีปฏิบัตินั้นใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM: Knowledge Management) เช่น กิจกรรมเรื่องเล่าเร้าพลังในการถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงาน

บุญดี บุญญากิจ และ กมลวรรณ ศิริพานิช (2545: 10) ได้ให้ความหมายการปฏิบัติที่ดีว่าเป็นวิธีการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ หรือกล่าวได้ว่า การปฏิบัติที่ทำให้องค์กรสู่ความเป็นเลิศ ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ดีที่แต่ละองค์กรมองหาซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ 1) มีลักษณะเป็นกระบวนการ 2) มีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายขององค์กร และ 3) มีผลของกระบวนการนั้นๆ สนับสนุน

สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (2547) ให้ความหมาย Best Practices เป็นแนวทางหรือวิธีปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ที่นำองค์กรไปสู่ความสำเร็จและบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เป็นแนวทางที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จเป็นเลิศ โดยใช้ประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ลดระยะเวลาในการปรับปรุงให้สั้นลง

บุรุษย์ ศิริมหาสาคร (2548) ให้ความหมาย Best Practices คือ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติจริงแล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้นเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของตนเอง

ชัต บุญญา (2550) กล่าวถึงวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) เป็นความรู้ เทคนิควิธีการที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน ทำให้งานประสบความสำเร็จเกินเป้าหมายที่กำหนด และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นผลงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่ผู้อื่นสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ภายใต้ข้อจำกัดของวิธีการและหน่วยงานนั้นๆ

สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (2552: 2) ให้ความหมายวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) คือ วิธีการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือเป็นการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรก้าวสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งวิธีปฏิบัตินั้นรวมถึงความรู้ เทคนิค วิธีการที่พัฒนาปรับปรุงมาจากการได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

สมพร เพชรสงค์ (2554: 15) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นวิธีการทำงานที่ดีที่สุดในเรื่องนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นระบบบริหาร และเทคนิควิธีการต่างๆ ที่ทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายระดับสูงสุด ดังนั้นวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ จึงเป็นการทำงานที่ดีกว่าหรือดีที่สุด ซึ่งมีทั้งการทำงานในเชิงระบบบริหาร และเทคนิควิธีการต่างๆ ทำให้ผลงานนั้นบรรลุเป้าหมายสูงสุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) หมายถึง ความรู้วิธีการปฏิบัติงานได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและมีประสบการณ์ต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพทำให้

ผู้ที่เกี่ยวข้องประสบความสำเร็จและก้าวสู่ความเป็นเลิศ วิธีปฏิบัติสามารถระบุได้ว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญที่ชัดเจน และปัจจัยนั้นส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

3.2 ความสำคัญของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

ความสำคัญของการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) มีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้มีการใช้ความรู้ทั้งในระดับบุคคล และระดับองค์กรมีดังนี้ (สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2552: 5-6)

1. ส่งเสริมให้คนในองค์กรมี Best Practices ในการทำงานที่ช่วยเพิ่มผลผลิตทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ดังที่ Peter Senge กล่าวว่าความรู้คือ ความสามารถในการทำอะไรก็ตามอย่างมีประสิทธิภาพ และ Edward Lee Thorndike (พ.ศ. 2417-2492) นักจิตวิทยาอเมริกันผู้ค้นพบทฤษฎีความต่อเนื่อง (Connectionism) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการลองผิดลองถูก เช่น เมื่อให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรอย่างหนึ่งซึ่งไม่มีความรู้ในเรื่องนั้นมาก่อน ผู้เรียนจะทำแบบลองผิดลองถูกเพื่อเลือกสิ่งที่เป็นจริง มีคุณค่า และละทิ้งที่ไม่มีคุณค่าหรือมิใช่ความจริง จนกระทั่งค้นพบว่า ควรทำอย่างไรจึงจะถูกต้องและรวดเร็วก็จะเลือกทำด้วยวิธีนั้นในครั้งต่อไปนั่นคือ ผู้เรียนได้สร้าง Best Practices ในการทำงานของตนเอง ซึ่ง Best Practices ของผู้เรียนแต่ละคนอาจจะเหมือนหรือไม่เหมือนกันก็ได้เพราะเป็นข้อสรุปวิธีการทำงานที่ต่างคนต่างค้นพบตามแนวทางของตนเองเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกันจึงจะรู้ว่าวิธีการของใครดีที่สุด

2. ส่งเสริมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เดวิด การ์วิน กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ รวมทั้งแปลงความรู้ของคนไปเป็นความรู้ของการเรียนรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ รวมทั้งแปลงความรู้ของคนไปเป็นความรู้ขององค์กร การจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องมีทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลองศึกษาหาแนวทางใหม่ๆ การเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตการเรียนรู้จากวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของคนอื่น และการถ่ายทอดความรู้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพทั่วทั้งองค์กรจะเห็นว่า Best Practices เป็นหนึ่งในห้าของทักษะในองค์กรแห่งการเรียนรู้ (David Garvin อ้างถึงใน บุญดี บุญญากิจ และคณะ, 2547: 26)

3. ส่งเสริมองค์กรให้มีการพัฒนาแบบกระโดด วิธีการที่ใช้พัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มผลผลิตอย่างต่อเนื่องมีหลายวิธี แต่วิธีที่สามารถทำให้องค์กรพัฒนาแบบก้าวกระโดด (Leap Frog) สามารถย่นระยะเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรมีอยู่ไม่กี่วิธี และวิธีการหนึ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางคือ การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือ Best Practices ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือทำได้ดีกว่าเรา แล้วนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดีกว่าเดิม เช่น โรงเรียนที่เพิ่งวางระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หากต้องการความสำเร็จใน

การดำเนินงานอย่างรวดเร็วก็สามารถไปศึกษาเรียนรู้วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศจากโรงเรียนที่ได้ดำเนินการมาก่อนและประสบผลสำเร็จเป็นโรงเรียนต้นแบบ

นอกจากนี้ Best Practices กับนวัตกรรม (Innovation) ยังมีความสัมพันธ์กันกล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการ หรือประสิทธิภาพขององค์กร รวมทั้งสร้างมูลค่าใหม่ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นวัตกรรมเป็นการรับเอาความคิด กระบวนการ เทคโนโลยี หรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งอาจเป็นของใหม่หรือนำมาปรับใช้เพื่อการใช้งานในรูปแบบใหม่ ทั้งนี้ นวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จในระดับองค์กรเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยหลายขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการแบ่งปันความรู้ การตัดสินใจที่จะดำเนินการ การดำเนินการประเมินผลและการเรียนรู้แม้ว่านวัตกรรมมักเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี แต่นวัตกรรมสามารถเกิดได้ในทุกกระบวนการที่สำคัญขององค์กร ซึ่งอาจได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงแนวทางหรือผลผลิต นวัตกรรม อาจรวมถึงการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของโครงสร้าง

3.3 เหตุผลสำคัญและประโยชน์ของการค้นหาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ

สำหรับเหตุผลสำคัญที่ทำให้ต้องมีการค้นหาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศมีเหตุผลหลักๆ ที่สำคัญ 4 ประการมีดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2549: 2)

1. ต้องการตัวอย่างหรือต้นแบบที่ดีเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในเรื่องนั้นๆ
2. ต้องการให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. ต้องการให้คนในองค์กรเกิดการเรียนรู้จากบทเรียนและประสบการณ์ที่ดีที่ควรเรียนรู้ร่วมกัน
4. มุ่งเน้นหาคำตอบถึงวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศว่าเป็นอย่างไร และอะไรอยู่เบื้องหลังความสำเร็จ บางครั้งผลสำเร็จของกระบวนการมีสิ่งที่ไม่มองเห็นได้ในกระบวนการนั้น แต่อาจมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกื้อกูลให้การดำเนินงานสำเร็จ เช่น วัฒนธรรมองค์กร และภาวะผู้นำ เป็นต้น

สำหรับประโยชน์จากการค้นหาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศมีดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2549: 6)

1. มีตัวอย่างหรือต้นแบบที่เป็นวิธีการหรือแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศต่อการปรับปรุงและพัฒนางาน
2. เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน
3. ลดเวลา ขั้นตอน ค่าใช้จ่าย และอื่นๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาการทำงาน
4. มีการสร้างฐานข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการเปรียบเทียบผลงานกับองค์กรอื่นๆ
5. การนำเสนอผลงานหรือวิธีการปฏิบัติงานที่ผู้นำเสนอคิดว่าดีเลิศของตนต่อผู้อื่น
6. สร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์กร

การค้นหาวិธีปฏิบัติที่เป็นเลิศคือ การค้นหาวិธีการหรือวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด ดังนั้นการที่เราจะทราบได้ว่าสิ่งไหนดีที่สุด กระบวนการใดดีที่สุด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงกับสิ่งที่ดีกว่าที่เราเป็นอยู่ซึ่งเรียกว่า Benchmarking จะทำให้สามารถค้นหาจุดแตกต่างระหว่างสิ่งที่ดีกับสิ่งที่ไม่ดีได้ การเทียบเคียงจึงเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนางานหรือกระบวนการที่กำลังทำอยู่ ซึ่งทำให้การค้นหาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2549: 3)

3.4 แนวคิดการเปรียบเทียบสมรรถนะ

การเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร

3.4.1 ความหมายของการเปรียบเทียบสมรรถนะ

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน (2532: 235) ให้ความหมายของการเปรียบเทียบสมรรถนะหมายถึง เกณฑ์เปรียบเทียบสมรรถนะ ซึ่งให้ความหมายไปในเรื่องของ การวัดเปรียบเทียบความสามารถเช่นกัน

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2545: 51) ได้ให้ความหมายของการเปรียบเทียบสมรรถนะหมายถึง วิธิการในการวัดและเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ บริการ และวิธิการปฏิบัติกับองค์กรที่สามารถทำได้ดีกว่าเพื่อนำผลของการเปรียบเทียบมาใช้ในการปรับปรุงองค์กรของตนเองเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในธุรกิจ หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นกระบวนการของการวัดหรือการค้นคว้าการเปรียบเทียบสมรรถนะเพื่อนำไปสู่การได้มาซึ่งวิธิการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) ที่จะนำกลับมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงองค์กรของตนเอง ผลที่ได้รับจากการทำการเปรียบเทียบสมรรถนะคือ ทำให้รู้ว่าใครที่เป็นผู้ปฏิบัติได้ดีที่สุดและมีวิธิการปฏิบัติอย่างไร

ปรัชญนันท์ นิลสุข (2554: 1) กล่าวถึง Benchmarking เป็นการค้นหาจุดเด่นจุดด้อยในองค์กรของเราโดยใช้วิธีเปรียบเทียบกับองค์กรอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าหรือองค์กรที่เป็นผู้นำ จากนั้นนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาปรับปรุงองค์กรของเราได้ดียิ่งขึ้น

3.4.2 ประเภทของการเปรียบเทียบสมรรถนะ

การเปรียบเทียบสมรรถนะสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท มีดังนี้ (บุญดี บุญญากิจ และกมลวรรณ ศิริพานิช, 2545: 10-12)

1. แบบอ้างอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) เป็นการระบุคุณลักษณะของการปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับหน้าที่ การเปรียบเทียบสมรรถนะคือ การวัดความสำเร็จในการบรรลุเกณฑ์นั้น เช่น เรื่องเงิน อัตราส่วนสภาพคล่องควรมีค่ามากกว่าหนึ่ง ถ้าองค์กรสามารถผ่านเกณฑ์ดังกล่าวได้หมายความว่า ผ่านเกณฑ์เปรียบเทียบสมรรถนะ เกณฑ์เปรียบเทียบสมรรถนะอาจเป็นเพียงรายการ

ตรวจสอบ (Check List) คุณลักษณะสำคัญของการปฏิบัติที่ดีก็ได้ว่ามีจุดไหนที่ยังบกพร่องอยู่เพื่อให้เกิดการปรับปรุงขึ้น

2. แบบเชิงปริมาณ (Quantitative) บางกรณีเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องจำแนกความแตกต่างตามระดับการบรรลุผล ซึ่งแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ บ่อยครั้งที่เดียวที่ความแตกต่างนี้เป็นสัญญาณที่บ่งชี้ถึงการปฏิบัติที่ดี

การแบ่งการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงาน สามารถแบ่งได้ 4 ประเภท มีดังนี้ (ธีรยุทธ วัฒนาศุภโชค, 2548: 29-31)

1. การเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงาน (Performance Benchmarking) คือ การเปรียบเทียบเฉพาะผลการปฏิบัติงานหลักๆ ของกิจการเรากับกิจการอื่นๆ ว่าแตกต่างกันอย่างไร เช่น เปรียบเทียบผลกำไรสุทธิ ยอดขาด ต้นทุนการผลิต สัดส่วนของเสียจากการผลิต สภาพคล่องส่วนเกิน ต้นทุน ด้านบุคลากร แต่มักเป็นการเปรียบเทียบขั้นต้นเท่านั้นเพื่อให้ทราบถึงผลการปฏิบัติที่แตกต่างกันโดยที่ยังไม่สามารถวิเคราะห์ลึกลงไปถึงสาเหตุหรือวิธีการในการปรับปรุงที่จะตามมา

2. การเปรียบเทียบกระบวนการ (Process Benchmarking) เป็นการเปรียบเทียบโดยมุ่งเน้นที่จะเรียนรู้ถึงวิธีปฏิบัติที่ดีกว่ากิจการอื่นๆ แล้วนำมาปรับใช้กับกิจการของเรา เช่น ศึกษากระบวนการสร้างตราสินค้าของบริษัทโคคา โคล่าที่มีมูลค่าของแบรนด์ติดอันดับสูงสุดแห่งหนึ่งของโลก

3. การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ (Product Benchmarking) คือ การเปรียบเทียบคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์/บริการของเราต่อผลิตภัณฑ์/บริการของกิจการอื่นๆ ในด้านความพึงพอใจของลูกค้าเพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อน จุดแข็งแล้วนำไปปรับปรุงพัฒนาในแง่มุมต่างๆ ต่อไป

4. การเปรียบเทียบกลยุทธ์ (Strategy Benchmarking) เป็นการศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์ระหว่างกิจการของเรากับกิจการอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งต้องใช้ทักษะการวิเคราะห์และเก็บข้อมูลภายในอย่างลึกซึ้งเนื่องจากเป็นการมอบที่ครอบคลุมการดำเนินการทุกด้านขององค์กร

สำหรับการทำการเปรียบเทียบสมรรถนะไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การทำที่กระบวนการใดกระบวนการหนึ่งหรือระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น สำหรับการเปรียบเทียบสมรรถนะสามารถนำไปใช้ได้ทั่วทุกที่ในองค์กรทั้งระดับกลยุทธ์และระดับปฏิบัติการ หรือการเปรียบเทียบสมรรถนะกระบวนการโดยการเปรียบเทียบที่ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) หรือผลลัพธ์ (Result) ของกระบวนการ เราสามารถทำการเปรียบเทียบสมรรถนะได้ทุกอย่างแล้วแต่ว่าจะนำไปใช้ในเรื่องอะไร (นรินทร์ สังข์รักษา และธีรศักดิ์ อุณาภรณ์เลิศ, 2550: 64)

3.4.3 ความสัมพันธ์ของการเปรียบเทียบสมรรถนะ การเทียบเคียงและวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ความสัมพันธ์ของการเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) การเทียบเคียง (Benchmark) และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) สามารถแสดงได้ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของการเปรียบเทียบสมรรถนะ การเทียบเคียง และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ
ที่มา: บุญดี บุญญากิจ และกมลวรรณ ศิริพานิช. (2545). Benchmarking: ทางลัดสู่ความเป็นเลิศ
ทางธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

จากภาพแสดงให้เห็นว่า กระบวนการทำการเปรียบเทียบสมรรถนะนำไปสู่การ
ค้นหา ผู้ที่สามารถนำมาเทียบเคียงว่าเป็นใคร และผู้ที่นำมาเทียบเคียงสามารถตอบคำถามได้ว่าวิธี
ปฏิบัติที่เป็นเลิศใดที่จะนำไปสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปรียบเทียบสมรรถนะเป็นกระบวนการ
เรียนรู้วิธีปฏิบัติจากผู้อื่นซึ่งเป็นการกระทำอย่างเปิดเผย เป็นระบบ และมีจุดประสงค์ ไม่ใช่เพียง
การออกแบบ แต่เป็นการนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับตนเอง ทั้งนี้
การเปรียบเทียบสมรรถนะไม่จำเป็นต้องทำเฉพาะกับคู่แข่งเท่านั้นเราสามารถที่จะทำกับใครที่มี
วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศและต้องการที่จะเรียนรู้จากเขา บางคนเข้าใจว่าการเปรียบเทียบสมรรถนะเน้น
เฉพาะที่การเปรียบเทียบตัววัด แต่อันที่จริงแล้วการเปรียบเทียบตัววัดเป็นเพียงส่วนเดียวของ
การทำการเปรียบเทียบสมรรถนะเท่านั้น แท้ที่จริงแล้วการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศจากผู้อื่นแล้วนำ
วิธีการปฏิบัตินั้นมาใช้ปรับปรุงตนเอง (บุญดี บุญญากิจ และกมลวรรณ ศิริพานิช, 2545: 11-12)

3.4.4 แนวทางการเปรียบเทียบสมรรถนะ

การทำการเปรียบเทียบสมรรถนะ สามารถทำได้ 2 แนวทางมีดังต่อไปนี้
(บุญดี บุญญากิจ และกมลวรรณ ศิริพานิช, 2545: 18-20)

1. การเปรียบเทียบสมรรถนะแบบกลุ่ม

การทำการเปรียบเทียบสมรรถนะโดยเราเข้าไปรวมกลุ่มกับองค์กรอื่นที่มีความ
ต้องการทำการเปรียบเทียบสมรรถนะเหมือนกัน การรวมกลุ่มอาจมีบุคคลที่สามเป็นผู้ประสานและ

ดำเนินการในการเก็บข้อมูลให้โดยบุคคลที่สามนี้อาจเป็นสมาคม ตัวแทนสถาบัน หรือที่ปรึกษา ก็ได้ ข้อดีของการรวมกลุ่มในลักษณะนี้คือ ไม่ต้องการเสียเวลาในการหาผู้เชี่ยวชาญเปรียบเทียบ เพราะผู้เชี่ยวชาญก็คือแต่ละองค์กรที่เข้ามารวมกลุ่มนั่นเอง ซึ่งทำให้ประหยัดเวลาในการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูลอีกด้วยเนื่องจากการรวมกลุ่มแต่ละครั้งองค์กรสามารถมีปฏิสัมพันธ์ถึงกันทำให้เกิดความไว้วางใจกัน ดังนั้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลจึงมีความสะดวกใจมากขึ้น แต่ข้อจำกัดคือองค์กรไม่สามารถทำตามสิ่งที่ต้องการได้หมดทุกอย่าง

2. การเปรียบเทียบสมรรถนะแบบเดี่ยว

การทำการเปรียบเทียบสมรรถนะโดยองค์กรเดียวมีความต้องการที่จะทำการเปรียบเทียบสมรรถนะ จึงกำหนดสิ่งที่ต้องการทำและดำเนินการตามกระบวนการเปรียบเทียบสมรรถนะตามที่ได้วางแผนไว้ การทำการเปรียบเทียบสมรรถนะแบบเดี่ยวนี้นี้ต้องเป็นผู้ดำเนินการคนเดียวทั้งหมด นับตั้งแต่กำหนดสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบ หากผู้เชี่ยวชาญ เก็บข้อมูล พัฒนาแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปข้อมูล ข้อดีของการทำแบบเดี่ยวคือ องค์กรสามารถเลือกสิ่งที่คุณเองมีความสนใจที่จะทำการเปรียบเทียบสมรรถนะได้หรืออาจเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่อยู่ในความสนใจและสามารถควบคุมระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการทั้งหมดได้ รวมถึงสามารถเลือกผู้ที่จะเป็นคู่เปรียบเทียบได้ ข้อเสียของการทำแบบนี้คือ ก่อนข้างจะใช้เวลายาวนานกว่าแบบกลุ่มเพราะต้องเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด หากเป็นองค์กรเล็กๆ การหาผู้ที่จะมาเปรียบเทียบกับก่อนข้างทำได้ลำบาก

การเปรียบเทียบสมรรถนะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ถูกนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรโดยการเปรียบเทียบสมรรถนะคือ การรับรู้ในสิ่งที่องค์กรหรือคนอื่น ๆ ทำได้ดีเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับตัวเราหรือองค์กร

สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศเป็นความรู้ วิธีการปฏิบัติงานที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้โดยทำการเปรียบเทียบสมรรถนะเพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

4. แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวทางหรือมาตรการที่จะปกป้องตัวเองจากผลเสียต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นหรือแนวทางการพัฒนาที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของรายได้และประสิทธิภาพการผลิต พร้อมไปกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์, 2544)

แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนเริ่มมีการคำนึงถึงในช่วงใกล้เคียงกับการตื่นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อม แต่เริ่มแพร่หลายอย่างกว้างขวางจนมีการให้คำนิยามการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจัดทำโดย

สมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission On Environment and Development : WCED) หรือ (Brundland Commission) โดยเรียกร้องให้ชาวโลกเปลี่ยนแปลงวิธีการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยและสอดคล้องกับข้อจำกัดของธรรมชาติ รวมทั้งเสนอว่า มนุษยชาติสามารถทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นมาได้

ในปี ค.ศ. 1987 ได้มีรายงานบรันด์แลนด์ (Brundland Report) กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนจริงจังเป็นครั้งแรก โดยมีการให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

ในปี ค.ศ. 1991 หน่วยงานนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม 3 หน่วยงานคือ IUCN, UNEP และ WWF ได้ทำเอกสารเสนอแนะแนวทางเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนเพื่อการอยู่อาศัยในสังคมและธรรมชาติได้อย่างกลมกลืนโดยสังคมภายใต้ระบบภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่ามีความเป็นชุมชนที่ยั่งยืนเปรียบพร้อมทั้งความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้ริเริ่มรณรงค์สร้างสนธิสัญญาร่วมกับนานาประเทศเพื่อให้มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาไปสู่หนทางแห่งความยั่งยืนขึ้นในการประชุมสุดยอดในเรื่องโลก (Earth Summit) ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิลในชื่อว่า การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ในปี ค.ศ. 1992 ชื่อ Agenda 21 หรือข้อตกลงร่วมกันสำหรับศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นแผนแม่บทของโลกที่ประเทศสมาชิกต้องตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นความสำคัญที่จะร่วมกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นในโลก เป็นมติของสหประชาชาติให้นานาประเทศรับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนไปปฏิบัติเพื่อให้มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน และยังคงกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและแหล่งความรู้อันเป็นประโยชน์

ชุมชนถือเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลายตามภูมินิเวศน์ การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมายทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ สาเหตุสำคัญเพราะคนไทยไม่สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับสังคมมีลักษณะเป็นสังคมสองระบบที่มีทั้งระบบทุนและระบบชุมชนทำให้เกิดการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย มีการใช้จ่ายเกินตัว ชุมชนพึ่งตนเองได้น้อยลงส่งผลให้ชุมชนมีความอ่อนแอ ปัญหาด้านหนี้สิน สูญเสียวัฒนธรรมในการพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีการแก่งแย่งแข่งขัน ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม การพัฒนาในอดีตที่ผ่านมาจะพิจารณาที่ประสิทธิภาพ และความเป็นธรรมที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาภายใต้กำหนดเวลาสั้นๆ และยังให้ความสำคัญเฉพาะคนในรุ่นปัจจุบัน แต่จากกระแสเรียกร้องในสังคมที่ต้องการให้การพัฒนาคำนึงถึงการอยู่รอดและการกินดีอยู่ดีของคนในอนาคตร่วมกันจึงเป็นเหตุให้มีความยั่งยืนเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาและกระบวนการ

ตัดสินใจจึงนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้ชุมชนสามารถกำหนดชีวิตและดำเนินชีวิตตามความต้องการของตนเองได้มากขึ้นจึงจะนำมาสู่ชุมชนที่มีความเข้มแข็งและสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวความคิดการพัฒนาที่ต้องการแสวงหาทางออกที่นำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศร่วมกันของคนในชาติ มีเป้าหมายสูงสุดคือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพคุณธรรม ก่อเกิดชุมชนเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืนนำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นส่งผลให้คนมีความสุขอย่างแท้จริง

4.1 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์การสหประชาชาติ (United Nations) (1983) ได้บัญญัติศัพท์การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายความว่า การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่มีผลกระทบต่อขีดความสามารถที่จะตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

คณะกรรมการสมัชชาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development: WCED) (1983) ให้คำจำกัดความของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง รูปแบบของการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของตนเอง รวมความถึงการพัฒนา 3 ด้านคือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันทั้ง 3 มิติ

คณะกรรมการบริรักษ์แลนด์ (1987) ได้นิยามการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ทำให้ความสามารถที่คนในอนาคตจะตอบสนองความต้องการของเขานั้นลดลงโดยให้การพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมทั้งสามด้านนี้ต่างส่งเสริมและพึ่งพาซึ่งกันและกัน

Ekins (1997) อธิบายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความยั่งยืนหมายถึง ความยั่งยืนของทั้งระบบนิเวศ สังคม และวัฒนธรรม และเศรษฐกิจไปพร้อมๆ กัน ที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องไปสู่ออนาคต การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้นจะต้องไม่เป็นการมุ่งแต่จะหากำไรสูงสุดเพื่อให้คนในรุ่นปัจจุบันเท่านั้น แต่จะต้องไม่ไปทำให้สมรรถภาพการผลิตและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของคนรุ่นใหม่ในอนาคตต้องสูญเสียไปด้วย ส่วนในทางเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาอย่างยั่งยืนหมายถึง การพัฒนาที่ก่อให้เกิดทรัพย์สินทุนที่สำคัญ 4 ประเภทด้วยกันคือ ทุนธรรมชาติ ทุนฝีมือมนุษย์ ทุนสังคม และทุนมนุษย์ เงื่อนไขของการนำไปสู่ความยั่งยืนคือ การพัฒนาที่ไม่ทำให้สมรรถภาพการผลิตของประชากรในรุ่นต่อไปลดลง ซึ่งก็คือในการพัฒนานั้นทรัพย์สินทุนทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวจะต้องอยู่คงที่หรือเพิ่มขึ้น จึงจะนำไปสู่ความยั่งยืนได้

สมพร เทพสิทธิ์า (2536) กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ดังนี้

1. การพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การพัฒนาที่สมดุลใน 3 เรื่องคือ เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ทำให้ดีกว่าเดิมในปัจจุบันและไม่ขัดขวางการพัฒนาที่ดีกว่าในอนาคต
3. การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนต่อความสามารถของคนรุ่นต่อไป
4. การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเริ่มจากตนเองโดยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสิ่งแวดล้อมในสังคม โดยให้ความรู้ ความเข้าใจ การอบรมให้ทราบถึงปัญหา สาเหตุของปัญหาและผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อม การรักษาและการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดปัญญา ความรอบรู้ รู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูกสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ มีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตน

ชลกาญจน์ ฮาซันนารี (2542) ได้กล่าวถึงความยั่งยืนในแนวทางของกระบวนการพัฒนาว่ามีลักษณะพิเศษที่เน้นถึงความสัมพันธ์อย่างครบวงจรของสรรพสิ่งต่างๆ มากขึ้นไม่ว่าจะจะเป็นมนุษย์ สังคม เศรษฐกิจ และธรรมชาติแวดล้อมที่เชื่อมโยงสอดคล้องกันเป็นองค์รวม (Holistic) เพราะสรรพสิ่งต่างๆ เป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาที่มองรอบด้านหรือแนวคิดแบบองค์รวม

มิตรา สามารถ (2543) ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง การพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน สามารถสืบทอดต่อเนื่องในอนาคตโดยไม่กระทบต่อโอกาสในการพัฒนาของคนรุ่นหลัง การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงต้องคำนึงถึงมิติของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลมีดังต่อไปนี้

1. การสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ
2. การพัฒนาที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต จิตใจ และปัญญา

ในการจัดทำข้อเสนอของประเทศไทยในการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 คณะอนุกรรมการกำกับการณ์ตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้หาข้อยุติด้านคำนิยามของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทไทยเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย

ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกันเพื่อสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546) ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนมีหลักการที่เหมือนๆ กัน กล่าวคือ การพัฒนาที่ดำเนินไปโดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมและสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคตเป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวมคือ มองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งอื่นๆ ดังนั้นการพัฒนาแนวนี้จึงยึดหลักการความรอบคอบ และค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคีการพัฒนาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย และการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าจะต้องปฏิรูประบบเทคโนโลยี เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นควรเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำลาย จึงสรุปความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนมีแนวคิดมาจาก 3 แนวทางใหญ่ๆ ด้วยกันมีดังนี้

1. แนวทางด้านนิเวศวิทยา การพัฒนาที่ยั่งยืนให้ความสำคัญเป็นลำดับสูงกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นเรื่องความยั่งยืนของการทำงานและประสิทธิภาพของระบบนิเวศเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนทางนิเวศในระยะยาว ทั้งนี้เพื่อส่งมอบทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ และทุนที่สร้างขึ้น ได้แก่ ปัจจัยการผลิตและสินค้าต่างๆ ให้คนรุ่นอนาคตได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

2. แนวทางด้านสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมและกลุ่มชนระดับต่างๆ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่สำคัญคือ การรักษาคุณภาพชีวิตของประชากรให้มีระดับสูงขึ้นอย่างยาวนาน

3. แนวทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนยาวนานบนพื้นฐานการสงวนรักษาทุนธรรมชาติไว้ใช้ประโยชน์สำหรับคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นอนาคต ทั้งนี้จำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างทางการผลิตและการบริโภค และการพัฒนาเทคโนโลยีที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

สปันซ์ ซิตานนท์ (2547) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่าเป็นการพัฒนาที่บูรณาการให้เกิดองค์รวมคือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือ มีดุลยภาพ กล่าวคือ ธรรมชาติแวดล้อมกับเศรษฐกิจจะต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน จะทำให้เกิดสภาพที่เป็นภาวะยั่งยืนทั้งในทางเศรษฐกิจและในทางสภาพแวดล้อม การคุ้มครองสภาพแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้มนุษย์เป็นแกนกลางการพัฒนาเพื่อสร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างคนธรรมชาติ และสรรพสิ่งเพื่อให้อยู่ร่วมกันด้วยความเกื้อกูลกัน ไม่ทำลายล้างกัน ทุกสิ่งในโลกจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2549) ได้กล่าวถึงการพัฒนาแบบยั่งยืนคือ ยุทธศาสตร์ การพัฒนานำเอาทรัพยากรทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ มนุษย์ การเงิน และกายภาพมาจัดการเพื่อ ก่อให้เกิดความมั่งคั่ง ความอยู่ดีกินดี และความสุขสมบูรณ์ที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้นอยู่กับ การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องและเหมาะสม กล่าวโดยสรุปว่าการพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ อยู่ภายใต้ขีดจำกัดทางนิเวศ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2549) ได้ให้นิยามการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ว่าเป็นการพัฒนาเพื่อ ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนทั้งยุคปัจจุบันและยุคต่อๆ ไป และสร้างความสมดุลระหว่าง การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม

เอกลักษณ์ ทองเสมียน (2550) กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง การพัฒนาที่สามารถ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติเพื่อให้ คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์อย่างไม่เดือดร้อน โดยมีลักษณะที่มีดุลยภาพ (Balance) ระหว่างกิจกรรม ของมนุษย์กับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติโดยใช้เทคโนโลยีให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2551) ได้กล่าวถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีลักษณะเป็น การพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) อันหมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องต้องมาประสานกันจนครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือ มีดุลยภาพ (Balance) คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เป็นความหมายที่ซ่อนสลับไปซึ่งเป็นตัวรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

จิรศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์ (2554: 58-59) กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะของ การพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) หมายความว่า องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือ ดุลยภาพ (balance) ลักษณะที่เป็นบูรณาการ ได้แก่ การเอาภารกิจในการคุ้มครองแหล่ง ทรัพยากรธรรมชาติมาบูรณาการเข้าได้กับภารกิจในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยจะต้องทำ การพัฒนาทั้งสองภารกิจให้ไปด้วยกันได้ การให้ได้ทั้งคู่เรียกว่า บูรณาการ เกิดเป็นองค์รวม เป็นการบูรณาการธรรมชาติแวดล้อมกับเศรษฐกิจแล้วจะทำให้เกิดสภาพที่เป็นภาวะความยั่งยืนทั้ง ในทางเศรษฐกิจและในทางสภาพแวดล้อม การคุ้มครองธรรมชาติแวดล้อมควบคู่กันไปกับการพัฒนา เศรษฐกิจคือการผูกสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเข้าด้วยกัน การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับ กฎเกณฑ์ของธรรมชาติเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนถือได้ว่าเป็นลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความหมายในแง่มุ่งทางเศรษฐกิจว่าเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความ ต้องการของประชากรและการค้าโดยไม่ลดทอนความสามารถในการรองรับชีวิตของสิ่งแวดล้อม สำหรับคนรุ่นอนาคต

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่นำเอาทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจัดการโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกันภายใต้การจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคง และมีความสมดุลเพิ่มขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

4.2 ความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ธนากร สังเขป (2556: 122-124) ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ มีดังนี้

1. ความสมดุล การพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้มีความสมดุลทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตอบสนองความต้องการของมนุษย์อย่างเพียงพอทั้งในรุ่นปัจจุบัน และในอนาคตมนุษย์ได้ตอบสนองสิทธิในความต้องการอย่างเท่าเทียมกัน

2. ความเป็นธรรม การพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายได้รับความเป็นธรรมคือ ความเป็นธรรมจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเป็นธรรมของรายได้และโอกาสต่างๆ เช่น โอกาสในการเข้าถึงระบบสวัสดิการต่างๆ ของสังคม โอกาสในการศึกษาและพัฒนาตนเอง โอกาสในการเข้าถึงระบบโครงสร้างต่างๆ ในสังคม เช่น การประกอบอาชีพ แหล่งทุน เป็นต้น

3. ปัญหาสังคมน้อยลง การพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้ปัญหาสังคมมีน้อยลงเพราะการพัฒนาที่ยั่งยืนจะมุ่งความเจริญก้าวหน้าที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา การพัฒนาที่ยั่งยืนจะไม่ทำให้เกิดปัญหาที่มากไป และถึงขั้นวิกฤต

4. จิตใจมนุษย์ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะยกระดับของความเป็นมนุษย์ให้สูงขึ้นคือ มนุษย์มีจิตใจที่ดีงามไม่เอาเปรียบผู้อื่น กิเลสน้อยลง เป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์เองด้วย มนุษย์จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งที่มีชีวิตอื่น มนุษย์กับธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความยั่งยืน

5. การพึ่งตนเองและการพัฒนาจากรากฐานรากของชุมชน การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนจะพึ่งทุนเทคโนโลยีจากภายนอกนำไปสู่ระบบการพึ่งพา ซึ่งทำให้ไม่ยั่งยืน แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะพึ่งตนเองพัฒนาจากรากฐานที่ทำให้ชุมชนเจริญก้าวหน้าต่อเนื่องมากขึ้นตามลำดับ ถ้าพัฒนาถูกทางและยังมีแหล่งทุนและเทคโนโลยีจากภายนอกสนับสนุนส่งเสริมยังมีโอกาสเจริญก้าวหน้ามากขึ้นเร็วขึ้น การพัฒนาจากรากฐานที่เป็นภูมิปัญญาของตนเอง ภูมิปัญญาของชุมชน ภูมิปัญญาในท้องถิ่นโดยนำเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าจากสังคมที่พัฒนาแล้วมาปรับใช้เป็นการเสริมมูลค่าเพิ่ม สร้างความสำคัญให้เป็นจุดเด่นของชุมชนท้องถิ่นเป็นมรดกทางปัญญาถึงคนรุ่นต่อไปตามเงื่อนไขการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นผลดีต่อตนเองและสังคมโดยรวมทุกระดับ

6. การเมืองการปกครอง การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ ฝ่ายการเมืองการปกครองจะต้องมีความละเอียดรอบคอบในการกำหนดนโยบายและดำเนินนโยบายเพราะจะต้องให้ความเป็นธรรมกับทุกสิ่ง จะต้องคำนึงถึงความสมดุล ครอบคลุม การบูรณาการ การกระทำอย่างนี้จะช่วยยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของฝ่ายการเมืองการปกครอง ซึ่งมีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของชีวิตทุกคน

7. ต้นทุนของเวลา การพัฒนาที่ยั่งยืนให้ความสำคัญกับมิติของเวลา การดำเนินการถ้าไม่มีความต่อเนื่อง ต้นทุนของเวลาที่ลงไปก็สูญเปล่า เมื่อไม่เกิดผลหรือต้องเริ่มต้นใหม่ก็เป็นการใช้เวลาที่ไม่คุ้มค่า ระดับการพัฒนาสังคมเกิดขึ้นได้น้อย และเกิดขึ้นได้ช้า การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ย่อมไม่เป็นธรรมในแต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมา การดำเนินงานพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

4.3 ลักษณะและแนวทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน

Brown and Others (1987) ได้เสนอแนวความคิดและแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืนมีดังนี้

1. มีความต่อเนื่องของเผ่าพันธุ์มนุษย์บนโลกโดยมีการให้ดำเนินชีวิตใหม่ และผู้ที่เกิดใหม่สามารถอยู่รอดเติบโตมีลูกหลานสืบเนื่องไปในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย
2. สามารถรักษาปริมาณสำรอง (Stock) ของทรัพยากรทางชีวภาพและสามารถให้ผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน
3. มีจำนวนประชากรคงที่
4. สามารถจำกัดการเติบโตทางเศรษฐกิจ
5. เป็นการพัฒนาในระดับจุลภาค (Small Scale) และในรูปของการพึ่งตนเองได้
6. สามารถรักษาระบบนิเวศและสภาพของสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2542) กล่าวถึงความโดดเด่นของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าอยู่ที่สามารถทำให้ความเจริญเติบโตกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขโดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงระบบที่ดำรงอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกตลาดและระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลก ซึ่งหลักการที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้นั้นสามารถสรุปได้ 3 ประเด็นมีดังนี้

1. รักษาและกระตุ้นให้เกิดความหลากหลายด้วยความเชื่อที่ว่าแนวทางมากมายที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ไม่ได้ผูกขาดเฉพาะรูปแบบที่ถูกต้องที่สุดตามรูปแบบใดเท่านั้น
2. ต้องพัฒนาหรือสร้างระบบเศรษฐกิจที่รวมเอาสิ่งแวดล้อม และเวลาในอนาคตเข้าไว้ในกระบวนการตัดสินใจ

3. ต้องแสวงหาแนวทางที่เห็นร่วมกันบนพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรมและศีลธรรมที่มีความหลากหลาย

จุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาในแต่ละด้านจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2549)

1. มิติทางเศรษฐกิจ การทำให้เกิดดุลยภาพของการพัฒนาคือ เศรษฐกิจที่มีรากฐานมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขันและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแนวคิดหลักใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัย และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

2. มิติทางสังคม จะต้องรวมหมายถึงวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของสังคมที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และให้รวมถึงศาสนาธรรม ซึ่งเป็นระเบียบจิตใจของคนในสังคมที่ทำให้สังคมอยู่ได้โดยสงบสุข สิ่งเหล่านี้ล้วนถือเป็นการสร้างเงื่อนไขสังคมใหม่ ให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาที่พึงปรารถนาก่อให้เกิดความเอื้ออาทร ความรัก ความสามัคคีสมานฉันท์ต่อกัน ชุมชนสังคมมีความเข้มแข็ง

3. มิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งเป็นสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศน์ที่สามารถให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์ได้ทั้งที่ขึ้นกับความสมดุลหรือไม่สมดุลของระบบนิเวศ โดยจะต้องมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีและการพลังงานที่สะอาด ปลอดภัย ปลอดภัยปลอดภัยเพื่อการมีสภาพแวดล้อมที่ดี

4. มิติทางการเมืองการปกครอง ให้มีการกระจายอำนาจภารกิจหน้าที่ให้แก่ท้องถิ่นโดยแท้จริงให้สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นและพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง

กล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาและการเจริญเติบโตอย่างมีสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน อันจะเป็นองค์ประกอบในการทำให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดี อีกทั้งยังก่อให้เกิดทุนธรรมชาติ ทุนทางสังคม และทุนทางปัญญาที่ส่งผลให้อยู่ดีมีสุขได้ทั้งสำหรับคนในรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต

5. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงชีวิตเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในการเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์

5.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2542) ได้สรุปนิยามเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองโดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวกนำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ ตัวอย่างภาคปฏิบัติที่รู้จักแพร่หลายตัวอย่างหนึ่งของหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ทฤษฎีใหม่ที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มต้นจากการสร้างความมั่นคงในระดับครัวเรือนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่งก่อนแล้วก้าวเข้าสู่การรวมตัวกันทำกิจกรรมต่างๆ ในรูปกลุ่ม ชุมชน หรือกลุ่มธุรกิจต่อเนื่องเพื่อร่วมมือกันสร้างสรรค์ และป้องกันแรงกระแทกทางลบจากภายนอก สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และท้ายสุดเป็นการสร้างความเชื่อมโยงกับธุรกิจขนาดใหญ่ ภาครัฐ หรือองค์กรต่างๆ นอกกลุ่มเพื่อขยายขอบเขตความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ไปสู่ระดับประเทศ

ประเวศ วะสี (2544) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง เศรษฐกิจสมดุล เป็นการกลับสู่สมดุลของสังคม เศรษฐกิจ จิตใจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความพอเพียง 7 ด้านคือ ครอบครัพอพเพียง จิตใจ (เอื้ออาทร) พอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง ปัญญาพอเพียง ฐานะวัฒนธรรมพอเพียง และมีความมั่นคงพอเพียง ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการคือ 1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัวไม่ทอดทิ้งกัน 2. จิตใจพอเพียง รักและเอื้ออาทรคนอื่น 3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง 4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียงสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ 5. ปัญญาพอเพียงมีการเรียนรู้ร่วมกัน 6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง 7. มีความมั่นคงพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุลคือ ความเป็นปกติและยั่งยืนคือเศรษฐกิจทางสายกลางเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้าด้วยกันทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น ในเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ชั้นที่ 1 ผลิตอาหารบริโภคเอง เหลือขาย กินอ้อม

ไม่ติดหนี้ มีเงินออม ชั้นที่ 2 รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนทำเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบต่างๆ ชั้นที่ 3 เชื่อมโยงกับบริษัททำธุรกิจขนาดใหญ่

ธันวา จิตต์สงวน (2545) ให้ความหมายเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณเป็นการปฏิบัติตัว การผลิตหรือการพัฒนาตามทางสายกลาง ไม่สุดโต่ง อัตราเติบโตที่มั่นคง ไม่รีบร้อน ไม่ก้าวกระโดด ไม่ช้าเกินไป ไม่เร็วเกินไป ไม่ใหญ่เกินไป ไม่เล็กเกินไป มีการพัฒนาจากเล็กไปหาใหญ่ อย่างเป็นขั้นตอน เวลา ทุน และทรัพยากรที่จัดสรรอย่างสมดุล ความมีเหตุผล ความเหมาะสมกับฐานทรัพยากร สภาพสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมตามสถานะเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณี มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขัน ศักยภาพที่มีอยู่ในปัจจุบันและสามารถพัฒนาในอนาคต และการมีภูมิคุ้มกันตนเอง การมีระบบที่หลากหลาย ผสมผสาน กระจายตลาด กระจายสินค้า มีระบบตรวจสอบป้องกัน การประกันภัย ตลาดล่วงหน้า กองทุนออมทรัพย์ กลุ่ม องค์กรทุนสังคม มีเครือข่ายในการช่วยเหลือสนับสนุนเข้มแข็งจากระดับท้องถิ่นถึงนานาชาติ ภูมิคุ้มกันภัยทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติในการพัฒนาชีวิตครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจ สังคมในทุกภาคส่วนบนพื้นฐานวิถีสังคมไทยที่จะทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภัยในทุกระดับ

มานิต กิตติจุงจิต (2555) ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง เศรษฐกิจที่เน้นความพอประมาณไม่ทำสิ่งที่เกินตัว กินพอดี อยู่พอดี ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสมเหตุสมผลและความสมดุลที่เกิดขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันตนเองเมื่อเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นแนวคิด หลักการ และแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่เน้นการพึ่งตนเองให้มากที่สุดให้พอมีพอกินสามารถเลี้ยงดูตนเองได้ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม ชุมชน เครือข่าย องค์กร สังคม และประเทศ เพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้โดยให้มีความสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ร่วมกับสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (2545) ได้จัดทำโครงการพัฒนากรอบแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นระบบ พบว่า ปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง จำแนกได้ 5 ส่วนคือ กรอบแนวคิด คุณลักษณะ ค่านิยม เงื่อนไข แนวทางปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ สรุปได้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากรอบทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ได้ดังนี้

กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตร มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยมีแนวคิดทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของกรอบแนวคิด

ค่านิยมความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีเพื่อเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น

เงื่อนไขการตัดสินใจในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยทั้งเงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ อย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในการนำไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย จิตใจที่ตระหนักในคุณธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาและในระดับปฏิบัติรอบคอบในการดำเนินชีวิต

แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและการพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อให้สมดุลต้องมีความสมดุลในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความรู้/เทคโนโลยี ความสมดุลของการกระทำทั้งเหตุและผลที่เกิดขึ้นในมิติของเวลาจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนาหรือความดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องของทุนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางภูมิปัญญา วัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ และมีความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางต่อผลกระทบจากด้านต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ สังคม

สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดีจะทำให้เกิดทั้งวิถีการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอนโดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความอดทน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีอยู่ 2 แบบคือ แบบพื้นฐานกับแบบก้าวหน้า ดังนี้

ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานเทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝนและประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่พอเพียง มีที่ดินพอเพียงในการขุดบ่อเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำจะทำให้เกษตรกรมีข้าวเพื่อการบริโภคและยังชีพได้ในระดับหนึ่ง และใช้ที่ดินส่วนอื่นๆ สนองความต้องการขั้นพื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งขยายในส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ใช้เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว

ความพอเพียงในระดับชุมชนและระดับองค์กรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 ที่สนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม สหกรณ์ หรือเครือข่ายวิสาหกิจที่มีความพอเพียงขั้นพื้นฐานเป็นเบื้องต้น แล้วร่วมมือกันสร้างประโยชน์ให้แก่กลุ่มและส่วนรวมบนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและความสามารถของตน ทำให้ชุมชนโดยรวมหรือเครือข่ายวิสาหกิจนั้นๆ เกิดความพอเพียงในวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง

ความพอเพียงในระดับประเทศเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น บริษัท ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือเช่นนี้เป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนาทำให้ประเทศเป็นสังคมใหญ่ที่ประกอบด้วย ชุมชน องค์กร และธุรกิจที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงเชื่อมโยงกันด้วยหลักแบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

สมพร เทพสิทธา (2546) ให้ความละเอียดว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่างๆ

มาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานทุกขั้นตอน และจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา ความรอบคอบ สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม และสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี ประชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีมิติ 4 ด้าน มีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตกซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจ ซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจทุนนิยมหรือเศรษฐกิจธุรกิจเพราะครอบคลุมถึง 4 ด้านคือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคม และมิติด้านวัฒนธรรม

1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพอมีพอกินให้มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพเพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยเกษตรกรจำนวนมากให้มีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพพ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน พึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอคือ พอดี พอประมาณ และพอใจ ในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเองโดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคงโดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตามทางสายกลาง

3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาวัดเอาเปรียบกัน และการมุ่งร้ายทำลายกัน

4. มิติด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยมซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน

5.3 ลักษณะและรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียง

บุญเสริม บุญเจริญผล (2544) ได้กล่าวถึงลักษณะของการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชีวิตที่มีความสุขมีลักษณะดังนี้

1. ต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุดคือ ทำเอง กินเอง ใช้เอง ต้องพยายามอาศัยตนเองให้มากที่สุด อาศัยปัจจัยหรือคนภายนอกน้อยที่สุด ในระดับครอบครัวพึ่งการผลิตภายในครอบครัว ระดับชุมชนพึ่งการผลิตในชุมชน ระดับชาติพึ่งการผลิตภายในชาติ เช่น ในระดับครอบครัว เราต้องรับประทานอาหารก็ปลูกพืชไว้รับประทานเอง ปลูกต้นไม้ไว้สำหรับทำเชื้อเพลิง ทำเครื่องเรือนของใช้ที่ต้องใช้พยายามทำเอง พยายามซื้อให้น้อยที่สุด ในระดับชุมชน มีโรงสีของชุมชน มีสหกรณ์ของ

ชุมชน ในระดับชาติ ผลผลิตสินค้าที่จำเป็นที่ประชาชนใช้กันตามบ้านเรือนไม่มุ่งพึ่งสินค้านำเข้ามากนัก เมื่อมีปัญหาในระดับชาติต้องพึ่งคนในชาติช่วยกันแก้ปัญหา

2. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าที่สุดต้องพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลดีมากที่สุด
3. ไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลัง แสวงหาความพอเหมาะพอดีได้ดุลยภาพ
4. ต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือกันและกัน เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงต้องพยายามผลิตสินค้าและบริการใช้เองให้มากที่สุด พยายามหลีกเลี่ยงการซื้อขายจากตลาด แต่মনุषย์ทุกคนไม่สามารถผลิตสินค้าและบริการที่ตนต้องการได้ทุกอย่าง จึงต้องอาศัยผู้ที่อยู่ใกล้เคียงในชุมชนที่เป็นหมู่บ้านหรือตำบลเดียวกัน

เสนห์ จามริก (2544) ได้กล่าวถึงทัศนวิสัยเศรษฐกิจพอเพียง ควรต้องมีการวางเป้าหมายต้นทางและเป้าหมายปลายทางให้เป็นหลักการและแนวทางปฏิบัติเพื่อจะได้มีทิศทางที่เป็นที่เข้าใจและอยู่ในสำนึกร่วมกัน เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนการสังคมอันเป็นพลวัต เป้าหมายต้นทางได้แก่ การเกษตรขั้นพออยู่พอกิน ในยามวิกฤติการเงินควรต้องเปิดช่องทางโอกาสให้ได้มีการเรียนรู้พัฒนาตนเองต่อไป สู่เกษตรกรรมยั่งยืนจนถึงเป้าหมายปลายทางคือ เศรษฐกิจชุมชน สองสามระดับเศรษฐกิจนี้ข้อที่ควรเน้นคือ เรื่องหลักการพึ่งตนเองและนิเวศ ซึ่งต้องมีระบบและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งระดับการสร้างความสำนึกและระดับปฏิบัติจริง ความจริงทั้งสองด้านของหลักการคือการพึ่งตนเองกับนิเวศสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเพราะนิเวศเป็นรากฐานสร้างเสริมให้การพึ่งตนเองได้สัมฤทธิ์ผลและยั่งยืน หลักความคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้องนับว่ามีส่วนสำคัญที่จะช่วยแก้ไขให้เกิดความสมดุล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทางการเกษตรในระดับต่างๆ ตั้งแต่เกษตรพออยู่พอกินไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืนและเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน แต่ทว่าจะเป็นการเรียนรู้พัฒนาเป็นไปตามหลักมนุษยนิยมที่มุ่งให้จิตสำนึกภายในของมนุษย์เราได้บรรลุความเป็นอิสระที่จะเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างรอบด้านและสามารถเติบโตในวิถีชีวิตอันสร้างสรรค์ของตนเองอย่างแท้จริง ต้องตั้งทิศทางเป้าหมายของระบบและกระบวนการเรียนรู้ให้ดีเพื่อความสัมฤทธิ์ผลจริงจังและยั่งยืนของการพัฒนาพึ่งตนเองจะต้องไม่ตกหลุมพรางของเรื่องรายได้ซึ่งต้องอาศัยการลงทุนจากภายนอกเป็นใหญ่แล้ว ในความเป็นจริงแหล่งที่มาของรายได้อันยั่งยืนถาวรก็คือทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นต้นทุนชีวิตและคุณภาพชีวิตโดยธรรมชาติของท้องถิ่น อยู่ที่ว่าสร้างวัฒนธรรม การเรียนรู้ใหม่เพื่อเป็นการฟื้นฟูและพัฒนาจิตสำนึกควบคู่ไปกับทักษะวิชาชีพอันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาขีดความสามารถพึ่งตนเองและพัฒนาตนเอง เป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อความมั่นคงยั่งยืนและความผาสุกทั้งของตนเองและชุมชน วัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่มุ่งเน้นทั้งคน ครอบครัว สถาบันสังคม และชุมชนท้องถิ่นทั้งหมดเป็นกระบวนการสัมพันธ์เชื่อมโยงและสร้างสรรค์ทางสังคมใน 3 มิติใหญ่ๆ ของวิถีชีวิตและสังคม ดังนี้

1. มิติการจัดการต้นทุนชีวิต ได้แก่ การฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดิน การจัดการแหล่งน้ำไร่นา ความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดทำเกษตรประณีต เป็นต้น
2. มิติคุณภาพชีวิต ได้แก่ การบริโภค โภชนาการ สุขภาพ ครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อม เป็นต้น
3. มิติการพัฒนาชีวิตและสังคม ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้และประดิษฐ์คิดค้นใหม่ๆ เช่น การแปรรูปเพิ่มมูลค่า การออม กองทุน/ธนาคารชุมชน การพัฒนาความหลากหลายของกิจการงาน อาชีพ และฐานเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น ทั้งสามมิติประกอบกันเป็นหลักการเรียนรู้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถพึ่งตนเองเพื่อเสริมสร้างฐานความเป็นชุมชน และเพื่อการพัฒนาชีวิตและสังคม รวมทั้งรู้จักคัดสรรความรู้วิทยาการใหม่ๆ ที่สอดคล้องส่งเสริมคุณค่าชีวิตและสังคมของตนเองในโลกของการเปลี่ยนแปลง หลักการและขั้นตอนทางความคิดสามารถมองภาพเป็นกระบวนการอันเป็นพลวัตของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่เพื่อการพึ่งตนเองและพัฒนาตนเอง ดังนั้น กระบวนการพัฒนาตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีฐานที่เกษตรกรรวมอยู่พอกันด้วยกระบวนการเรียนรู้ยกระดับขั้นสู่เกษตรกรรมยั่งยืนโดยนัยของหลักการของเศรษฐกิจใหม่นี้หน่วยพื้นฐานหลักคือ ไร่นาระดับครัวเรือน ซึ่งจะกระจายออกไปเป็นเครือข่ายกว้างขวางขึ้นตามลำดับ และบนพื้นฐานเกษตรกรรมยั่งยืนที่ขีดความสามารถของระบบไร่นาครัวเรือนจะได้พัฒนาให้มีบทบาทหน้าที่รอบด้านขึ้นตั้งแต่เรื่องการผลิตอาหารการกินอย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์อันอบอุ่นมั่นคงภายในครอบครัว การสร้างเสริมคุณภาพชีวิตในระดับชุมชนและเครือข่าย รวมตลอดไปถึงระดับธุรกิจคือการผลิตเพื่อขายและการสร้างงาน เป้าหมายเบื้องต้นของเกษตรกรรมยั่งยืน เช่น เกษตรผสมผสาน ไร่นาสวนผสม หรือวนเกษตรแล้วแต่สภาพพื้นที่อันหลากหลายคือ เป็นช่องทางส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยเหล่านี้ได้สามารถพัฒนาตนเอง เมื่อพัฒนาขึ้นไปถึงอีกระดับหนึ่งจากเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนโดยเฉพาะการผลิตอาหารปลอดภัยสารพิษสารเคมี ย่อมแผ่ถึงบรรดากลุ่มผู้บริโภคทั้งในเมืองและชนบทด้วย ซึ่งจะมีส่วนให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นอันเป็นช่องทางให้เกิดกำลังการออม การเรียนรู้ในการแปรรูปการลงทุนและขยายกิจกรรมสร้างงานในท้องถิ่นด้วยผลของพัฒนาการเป็นไปตามกระบวนการธรรมชาติเช่นนี้ วิถีชีวิตของท้องถิ่นชนบทจะทวีความหลากหลายยิ่งขึ้นไปทั้งในด้านอาชีพ ทักษะ กิจการงานธุรกิจ และอื่นๆ อีกมากมายที่จะมีตามมา พร้อมทั้งขยายเครือข่ายกว้างขวางออกไปตามลำดับ แม้ว่าจะเป็นการอันยาวนาน แต่ทว่ามีพื้นฐานมั่นคง มีเอกลักษณ์หลักการสังคมของตนเองไม่ว่าจะเป็นในด้านการผลิต การบริโภค ความสัมพันธ์การตลาด เทคโนโลยี รวมถึงการศึกษา และทั้งหมดต่างรวมกันอยู่ในวัฒนธรรมการเรียนรู้อันสอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกันตามนัยของหลักการเศรษฐกิจพอเพียง เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นชนบทเป็นเป้าหมายปลายทางของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการนำและกระบวนการทางสังคมเป็นเป้าหมายของการกลับมาสู่ฐานชีวิตเศรษฐกิจที่แท้จริงเพื่อบูรณะเสริมสร้างชีวิตสังคมและการดำรงคงอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนและ

สันติสุขกับทั้งมีนัยเพื่อสร้างความสมดุลของชีวิตเศรษฐกิจทั้งในระดับชาติและระดับโลก ทั้งนี้โดยตั้งหลักเริ่มจากฐานเกษตรพออยู่พอกินและเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพอเพียงและเป็นอิสระขึ้นไปถึงขั้นแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือน และธุรกิจกว้างขวางออกไป เป็นการสร้างงานอาชีพและทักษะทางวิชาการที่หลากหลายเกิดตลาดแลกเปลี่ยนซื้อขาย สะสมทุนทั้งหมดบนหลักการพึ่งตนเองและนิเวศ และบนพื้นฐานเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นที่เศรษฐกิจชาติจะพัฒนาอย่างมั่นคงทั้งในด้านต้นทุนทางสังคม กำลังทุน กำลังซื้อ และตลาดภายในประเทศ รวมทั้งเทคโนโลยีซึ่งจะค่อยๆ ริเริ่มพัฒนาขึ้นมาอย่างมั่นคงยั่งยืนจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชาติ และคัดสรรเรียนรู้จากสังคมโลกภายนอก เศรษฐกิจพอเพียงจึงทำหน้าที่ภูมิคุ้มกันให้กับสังคมไทยเป็นไปในวิถีทางที่เอื้อต่อความมั่นคงยั่งยืนและประโยชน์สุขของคนไทย

สรุทธร จันสุข (2548) ได้กล่าวถึงประเภทเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งออกตามลักษณะการจับต้องได้ และตามระดับพฤติกรรมแสดงออกของบุคคล ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงตามลักษณะการจับต้องได้ แยกออกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงอย่างวัตถุนิยมคือ ต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอพอสมควรกับอัตราตรงกันกับการพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ

1.2 เศรษฐกิจพอเพียงอย่างจิตนิยมคือ มีความรู้สึกเพียงพอ พอในความรู้สึก บางคนมีเป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดเดียวก็พอเป็นการพอเพียงทางจิตใช้ทรัพยากรเพื่อดำรงอยู่เท่านั้น

2. เศรษฐกิจพอเพียงตามระดับพฤติกรรมแสดงออกของบุคคล เป็นการจำแนกเศรษฐกิจพอเพียงตามระดับของผลที่แสดงออกจากพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งแบ่งได้ 3 ระดับ ดังนี้

2.1 เศรษฐกิจพอเพียงระดับจิตสำนึก เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกชุมชนแต่ละคนตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี รู้สึกถึงความพอเพียงในการดำเนินชีวิตอย่างสมถะ ประกอบสัมมาอาชีพหาเลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้องไม่อดอยาก ไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น จนเกินความจำเป็น คิดเผื่อแผ่แบ่งปันยังสมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนด้วย ระดับความพอเพียงของสมาชิกแต่ละคนไม่เท่าเทียมกัน แต่สมาชิกทุกคนที่ดำเนินชีวิตตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง ยึดมั่นในหลักการสำคัญคือ หลักการใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง รู้จักพัฒนาตนเองด้านทำจิตใจให้ผ่องใสอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง หลักการคิดพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันและกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เมื่อมีปัญหาจากการดำเนินชีวิตสามารถใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขไปตามเหตุและด้วยความสามารถและศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ด้วยการปรึกษาหารือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชนก่อน และหลักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักลดกิเลสความต้องการของตนเองลงเพื่อให้เหลือแรงกำลังและเวลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประโยชน์แก่ส่วนรวม

2.2 เศรษฐกิจพอเพียงระดับปฏิบัติ เป็นการนำหลักการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับสมาชิกในชุมชนโดยยึดหลักของการพึ่งตนเองได้ในระดับครอบครัวก่อน มีการบริหารจัดการ

ครอบครัวอย่างพอดี ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย โดยสมาชิกแต่ละคนต้องรู้จักตนเองโดยรู้ข้อมูลรายรับและรายจ่ายในครอบครัว รู้จักการรักษาระดับการใช้จ่ายของตนไม่ให้เกินหนี้หรือเป็นหนี้ให้เกิดผลในการสร้างภูมิคุ้มกันโดยไม่ทำให้ครอบครัวเดือดร้อนรู้จักนำเอาศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สุดโดยเฉพาะความสามารถพึ่งตนเองในเรื่องปัจจัยสี่ เมื่อพึ่งตนเองด้านปัจจัยสี่ได้แล้วสมาชิกทุกคนควรพัฒนาตนเองให้สามารถอยู่ได้อย่างพอเพียงคือ ดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาของพระพุทธศาสนาให้ตนเองอยู่ได้อย่างสมดุลมีความสุขที่แท้โดยไม่รู้สึกขาดแคลน ไม่คิดเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม ดำเนินชีวิตให้มุ่งทำการเกษตรแบบพออยู่พอกิน ปลูกพืชไว้กินเองก่อน หากเหลือจึงขายและขยายพันธุ์ สนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกแทนการใช้เทคโนโลยีอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร แบ่งปันไปให้ผู้อื่น ซึ่งทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดี ลดความเห็นแก่ตัวและสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจทำให้สมาชิกมีทรัพยากรใช้หมุนเวียนได้ตลอดทั้งปีอย่างพอเพียง เก็บไว้เพื่อยังชีพ มีจิตใจคำนึงถึงการแบ่งปันกันให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมสร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยง ให้สมาชิกรู้จักพัฒนาตนเองโดยการเรียนรู้จากธรรมชาติ ประสบการณ์ของตน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตของตนเองและชุมชนร่วมกัน มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นสังคมที่ใช้คุณธรรมเป็นตัวนำในระดับปฏิบัติ มีกิจกรรมชุมชนที่สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับปฏิบัติมี 3 กิจกรรม ได้แก่

2.2.1 กิจกรรมการผลิตภาคเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมแต่ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าด้วยการหมุนเวียนทุนทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นที่ วิธีการทำเกษตรเน้นปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนก่อนด้วยการกิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักและข้าวปลอดสารพิษ การทำสวนสมุนไพรของชุมชน การคิดค้นสารไล่แมลงสมุนไพร การทำถ่านชีวภาพ การแปรรูปผลผลิตและการทำเกษตรแบบผสมผสานเพื่อการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล

2.2.2 กิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกชุมชนด้วยทุนทางสังคมที่มีอยู่ ชุมชนได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนผ่านศูนย์การเรียนรู้หรือโรงเรียนเกษตรกรในพื้นที่ วัฒนธรรมประเพณีชุมชน ร้านค้าของชุมชน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ การจัดทำแผนแม่บทชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมการผลิตของกลุ่มต่างๆ เพื่อค้าขายหรือผลิตแลกเปลี่ยนระหว่างกันและขยายผลการพัฒนาไปยังเครือข่าย

2.2.3 กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจิตสำนึกท้องถิ่น ริเริ่มกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังจริยธรรมความดีงามและจิตสำนึกรักท้องถิ่นให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกของชุมชน ให้ชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน ส่งเสริมให้สมาชิกทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างโปร่งใสและสุจริต รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนพึ่งตนเอง

2.3 เศรษฐกิจพอเพียงระดับภูมิลักษณ์เป็นผลการปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สมาชิกชุมชนได้พัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นเริ่มจากการพัฒนาจิตใจให้เกิดความพอเพียงในทุกระดับ ได้แก่ ภูมิลักษณ์ระดับครอบครัวเป็นการที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ในลักษณะที่พึ่งพาตนเองได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจสามารถดำเนินชีวิตได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งไม่เป็นหนี้ แต่สามารถหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองได้โดยมีส่วนเหลือสำหรับออมในครอบครัวด้วย ภูมิลักษณ์ระดับชุมชนเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกมีความพอเพียงในระดับครอบครัวก่อน และรู้จักรวมกลุ่มกันทำประโยชน์ส่วนรวมในการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน จัดการกับภูมิปัญญาหรือศักยภาพของสมาชิกในท้องถิ่นให้สามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง และสมดุลกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชน และภูมิลักษณ์ระดับสังคมเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนหลายแห่งที่มีผลปฏิบัติระดับชุมชนมารวมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนและสังคมแห่งความพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549) ได้ให้รายละเอียดถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ และระดับต่างๆ มาปฏิบัติ มีดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกันไม่เสี่ยงเกินไป
2. ด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย
4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน
5. ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

ทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือ การเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่าและนำไปปฏิบัติด้วยตนเองแล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

1. ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว มุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงในอนาคตและเป็นที่ยอมรับให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น หาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจาก

การประกอบสัมมาชีพ รู้ข้อมูลรายรับรายจ่าย ประหยัด อด ละเอียด อบายมุข สอนให้เด็กรู้จักคุณค่า รู้จักใช้ และรู้จักออมเงินและสิ่งของเครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพ มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

2. ความพอเพียงระดับชุมชน คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้รักสามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน ในชุมชนและนอกชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ องค์การการเงิน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง

3. ความพอเพียงในองค์การการเงินชุมชน การบริหารจัดการการเงินของชุมชนต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมให้สมาชิกมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ มีความอยู่ดีกินดี มีสันติสุข และเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านการเงินในชุมชนโดยส่งเสริมการออมทรัพย์ของสมาชิก จัดหาทุนและบริการสินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต จัดหาปัจจัยการผลิต รวมกันซื้อและขายสินค้าและบริการ มีสวัสดิการด้านต่างๆ ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและชุมชน

4. ความพอเพียงระดับประเทศ เป็นการบริหารจัดการประเทศโดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้รักสามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมแห่งความพอเพียงในที่สุด

ประเวศ วะสี (2544) ได้นำนามธรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยการชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงคือ เศรษฐกิจพื้นฐานซึ่งพื้นฐานที่มีอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศคือ ชุมชนโดยเศรษฐกิจพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 ลักษณะสำคัญคือ 1. เป็นเศรษฐกิจของคนทั้งหมด 2. มีชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจ 3. มีความเป็นบูรณาการเข้มแข็งไปพร้อมๆ กันหมดทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม 4. เติบโตบนพื้นฐานที่เข้มแข็งของเราเอง เช่น ด้านการเกษตร หัตถกรรม สมุนไพร อาหาร อุตสาหกรรมเกษตร การท่องเที่ยว เป็นต้น 5. มีการจัดการที่ดีเป็นพื้นฐาน ส่งเสริมการเกิดนวัตกรรมต่างๆ ให้สามารถนำมาใช้งานได้อย่างต่อเนื่องและรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. มีชุมชนเข้มแข็งเป็นพื้นฐาน
2. มีการรวมตัวทางอาชีพที่เข้มแข็ง เป็นกองทุนชุมชน กลุ่มอาชีพเกษตรผสมผสาน กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มธุรกิจชุมชน เช่น ธุรกิจเกษตร การท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น
3. ผลที่ได้จะเป็นการบูรณาการให้เข้มแข็งไปพร้อมๆ กันในทุกด้านทั้งทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทุนทางเศรษฐกิจ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงเกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้การดำเนินชีวิตสามารถพึ่งตนเองได้ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม ชุมชน เครือข่ายองค์กร สังคม และประเทศเพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้โดยเฉพาะสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมยั่งยืนได้

6. แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่เป็นองค์รวม ซึ่งรวบรวมความรู้ต่างๆ ให้มาสัมพันธ์กันจนทำให้เกิดมิติรอบด้าน หรือเห็นวิถีชุมชนกล่าวคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานการดำรงชีวิตของกลุ่มชนที่สำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสรรพวิชาความรู้ทั้งหมดที่ชุมชนท้องถิ่นใช้แก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่มีการสั่งสมมีการประยุกต์ใช้มายาวนาน หรือความรู้ที่ชุมชนท้องถิ่นรับมาจากภายนอกล้วนแต่เป็นความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่าเข้ากันได้กับวิถีด้านอื่นๆ ของชุมชนท้องถิ่นล้วนเป็นประโยชน์ในการเลี้ยงชีพหรือประโยชน์ด้านอื่นๆ ในการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและปัจเจกชน (ชวน เพชรแก้ว, 2547)

กรมส่งเสริมการเกษตร (2536) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง องค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนานมีการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมา สำหรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับตัว และดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาแสดงออกมาทั้งที่เป็นนามธรรม เช่น โลกทัศน์ ความคิด ความเชื่อ หรือปรัชญาในการดำเนินชีวิต และในเชิงรูปธรรม เช่น เทคโนโลยีการทำมาหากิน การเกษตร ศิลปะ หัตถกรรม หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

เสรี พงศ์พิศ และคณะ (2536) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้ง

กว้างทั้งลึกที่ชาวบ้านสามารถคิดเองทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย ภูมิปัญญาเกิดจากการสะสม การเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงไปหมดในทุกสาขาวิชา ฉะนั้นวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การใช้จ่าย การศึกษา และวัฒนธรรมจะผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันหมด

กระทรวงศึกษาธิการ (2539) ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญหาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดมานานเป็นศักยภาพที่ใช้แก้ปัญหา จัดการปรับตน เรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุกเป็นแก่นของชุมชนที่จรรโลงความเป็นชาติให้อยู่รอดจากทุกภัยพิบัติทั้งปวง

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2543) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนหรือลักษณะสากลที่หลากหลายท้องถิ่นมีคล้ายกัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นเกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและวิถีชีวิตชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน เป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับ มีลักษณะเด่นคือ สร้างสำนึกเป็นหมู่คณะทั้งในระดับครอบครัวและเครือญาติ พื้นเพจากฐานความรู้ของชาวบ้าน หรือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ด้วยตนเองหรือเรียนรู้จากบรรพบุรุษหรือความรู้ที่สั่งสมสืบทอดกันมาทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมอันเป็นสติปัญญาเป็นความรู้ที่ชาวบ้านคิดได้เองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้มีดังนี้

1. ความรู้ ความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์
2. ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ในการปรับตัวและดำรงชีพตามสภาพแวดล้อมของธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติโดยผ่านกระบวนการทางจารีต

ประเพณี การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายเพื่อให้เกิดความสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน และในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง

4. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีการทำนา การไถนา การนำกระบือมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยการใช้กระบือ รู้จักสานกระบุง ตะกร้า เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องไม้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น

ประการ แก้ววรรณ (2549) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ องค์ความรู้ ประสบการณ์หรือทุกสิ่ง ทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเองเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และเกิดสิ่งสมมาเป็นเวลานานและมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งในท้องถิ่นเพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

พระประจักษ์ จกกรมโม (2549) ได้ให้ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสั่งสมเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชา เป็นสหวิทยาการที่ผสมกลมกลืนและเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ การศึกษา การปกครอง และวัฒนธรรม

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิธีการปฏิบัติ ซึ่งชาวบ้านได้มาจากประสบการณ์ แนวทาง แก้ปัญหาแต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งมีเงื่อนไข ปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการทางปัญญา เป็นอิสระและสร้างสรรค์ มีโครงสร้างเชื่อมโยงภูมิปัญญาระหว่างกันของชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจผลักดันให้สังคมเปลี่ยนแปลงสู่สันติสุข

4. ภูมิปัญญาเกิดจากการสั่งสมความรู้ มีการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลานานและเชื่อมโยงกัน

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ และมีประสบการณ์ต่อกันมาทั้งทางตรงคือประสบการณ์ด้วยตนเองหรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้ที่สั่งสมสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นคือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองนำมาแก้ปัญหาได้สำเร็จ กลายเป็นสติปัญญา และเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตโดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้ผสมผสานความกลมกลืนระหว่างสภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม การประกอบอาชีพ ซึ่งจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ เป็นระยะเวลายาวนานโดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ การปรับตัวและการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตจนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธรรมชาติและสังคมเพื่อให้บุคคลดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุขอันเป็นการสั่งสมทุนทางปัญญาซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นการสั่งสมประสบการณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ แล้วพัฒนาความรู้เพื่อใช้

ประกอบการดำรงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมให้ดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

6.2 ความสำคัญและลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติหรือชุมชนได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรจรโลงชีวิต และวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพ และเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิม เพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัยภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีคุณค่าต่อท้องถิ่นและผู้คนยังเอื้อประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง

6.2.1 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอันจะส่งผลถึงการพัฒนาประเทศชาติโดยรวม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านและชุมชน เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ รากฐานของการพัฒนาประเทศ (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2536) ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตัวเองได้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ด้วยความคิด ความสามารถของชาวบ้านท่ามกลางสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาใดๆ จึงควรคำนึงถึงความรู้ความสามารถของชาวบ้านเพื่อให้แนวทางการพัฒนาเป็นไปอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความเป็นอยู่ (สามารถ จันทร์สุรย์, 2536) ดังนั้นการพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นความรู้ดั้งเดิม นอกจากนี้ ตัวภูมิปัญญาเองยังมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นความเจริญงอกงามของชุมชนซึ่งต้องใช้ปัญญาค้นหาสิ่งที่มีอยู่แล้วมาฟื้นฟู ประยุกต์ และสร้างสิ่งใหม่บนรากฐานความรู้ที่ค้นพบ (พนิตนาฎ ทัศนาศิลป์, 2534)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อชาวบ้าน ครอบครัว และชุมชนมีดังนี้ (สมจิตร พรหมเทพ, 2543)

1. เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่อดีตอันยาวนานจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวัน
2. เป็นมรดกทางสังคมที่ได้จากการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาของกลุ่มคน
3. เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่าอย่างยิ่งไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์
4. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

5. เป็นแนวทางนำไปสู่การปรับตัวของชุมชน และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของชุมชน

6. ช่วยเพิ่มความสมดุลระหว่างธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมกับประชาชน

6.2.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะที่เป็นความรู้ประเภทหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ลักษณะสำคัญบางประการของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุและเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพราะมีการถ่ายทอดและต่อยอดความคิดอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ (สามารถ จันทร์สุริย์, 2536)

ประเวศ วะสี (2536) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. มีความจำเพาะของท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นสั่งสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ

2. มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริง จึงมีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมการเกษตร (2536) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีดังนี้

1. เป็นความรู้แบบองค์รวมที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้หรือกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต

2. เป็นวิถีความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

3. มีลักษณะเป็นพลวัตคือ เปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยและมีพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา

4. มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน

5. มีลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ในตนเอง

เสรี พงศ์พิศ และคณะ (2536) ได้แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม เช่น ความรู้สึกนึกคิด และความเชื่อเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน และ 2) ลักษณะเป็นรูปธรรมเป็นเรื่องเฉพาะด้านๆ เช่น การทำมาหากิน เกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่นๆ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น 2 แบบนี้ต้องมีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของชุมชนจากภายในและภายนอก จนเกิดการเรียนรู้สั่งสมและปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย

กรมวิชาการ กองวิจัยทางการศึกษา (2539) ได้แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ลักษณะมีดังนี้

1. ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตหมายถึง ความรู้ และประสบการณ์ที่ชาวบ้านค้นพบและนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ คติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่างๆ เช่น คำสอนทางศาสนา ความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพร การไหว้ครู การบวงสรวง เป็นต้น

2. ความรู้ ความคิด ในการสร้างสรรค์ แบบแผนของการดำรงชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาหมายถึง สิ่งที่ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้หรือความคิดลงไปในวรรณกรรมต่างๆ เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น

3. การประกอบอาชีพที่ยึดหลักการพึ่งตนเองหมายถึง ความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพโดยอาศัยหลักธรรมชาติ ไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอก แต่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย เช่น การปลูกพืชแบบเกษตรธรรมชาติ การทอผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. การประกอบอาชีพที่เกิดจากการผสมผสานความรู้เดิมกับแนวคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่นำความรู้เดิมของชาวบ้านมาผสมผสานกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ใช้ในการแก้ปัญหาในหมู่บ้านหรือชุมชน เช่น เทคโนโลยีการหล่อโลหะทองเหลือง การนวดข้าว การก่อสร้าง เป็นต้น

ชลภัศร์ วงษ์ประเสริฐ (2551) ได้สังเคราะห์ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้มีดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านที่คิดขึ้นจากสติปัญญาของชาวบ้านเป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอย่างเหมาะสมโดยได้รับการสั่งสม ถ่ายทอด ปรับตัวผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นประสบการณ์ของชาวบ้านเป็นความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ปรับตัวและดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อาจมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชนมีการบูรณาการโดยมีวัฒนธรรมเป็นฐาน

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความสามารถของชุมชนท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่คิดค้น สั่งสม สืบทอด ปรับปรุง เรียนรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นใหม่เป็นศักยภาพหรือความสามารถในการสร้างสรรค์นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และใช้ในการแก้ไขปัญหาทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแบบแผนวิถีชีวิตเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนเป็นกระบวนการทัศน์ของกลุ่มคนในท้องถิ่นที่มีต่อด้านต่างๆ เป็นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติในท้องถิ่นนั้นๆ

5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทุนทางปัญญา กระบวนการทางปัญญาเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ จิตใจ พฤติกรรม สังคม องค์กร วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยีการผลิต ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นจะเกี่ยวข้องกับการกระบวนการผลิตและวิถีชีวิตของชาวบ้าน

6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งแทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันสอดแทรกในพิธีกรรมต่างๆ เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ผู้อาวุโสสั่งสอนเยาวชนจนเป็นที่รู้จักเกิดการยอมรับและนำไปถ่ายทอดพัฒนาและเป็นพลังที่หลอมรวมผู้คนในชุมชนท้องถิ่นให้อยู่รวมกันได้อย่างสงบสุข

จากลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นที่ปรับตัวและดำรงชีวิตในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม อาจมีการปฏิสัมพันธ์ของคนในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชน มีความเป็นบูรณาการสูงทั้งเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ จิตใจ พฤติกรรม สังคม องค์กร วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยีการผลิต ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการผลิตและวิถีชีวิตของชาวบ้าน

6.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534) แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้าน
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะ
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาและวรรณกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่น 10 ประเภท มีดังนี้

1. เกษตรกรรม หมายถึง ความรู้ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น ทำการเกษตรแบบผสมผสาน เป็นต้น

2. อุตสาหกรรมและหัตถกรรม หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้

3. แพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนด้วยสมุนไพรและรักษาโรคแบบโบราณ

4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

5. กองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในด้านบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชนทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

6. สวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

7. ศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ทัศนศิลป์ ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

8. การจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการ ดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน ศาสนา การศึกษา ตลอดจนองค์กรอื่นๆ ในสังคมไทย

9. ภาษาและวรรณกรรม ความสามารถในการผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย ตลอดจนทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

10. ศาสนาและประเพณี ความสามารถประยุกต์ปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความเชื่อ และประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (2547) ได้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไว้ 9 ด้าน มีดังนี้

1. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม และพึ่งพาตนเองได้

2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ ความสามารถในการรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัยอันเป็นกระบวนการที่จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้

3. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชนโดยใช้วิธีแบบดั้งเดิมและสามารถรักษาหรือบำบัดได้อย่างปลอดภัย

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

6. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษาคือ ภาษาถิ่น หรือวรรณกรรมท้องถิ่น

7. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อ และประเพณีที่มีคุณค่า รวมไปถึงการถ่ายทอดวรรณกรรม

8. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์ และปรุงแต่งอาหารและยาที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ รวมไปถึงสามารถผลิตผลงานออกเป็นสินค้าและบริการส่งออกได้

9. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานด้านศิลปะสาขาต่างๆ ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม ดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

ประกาศ แก้ววรรณ (2549) ได้สังเคราะห์ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 2 ประเภท มีดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาของชาวบ้าน เป็นศักยภาพหรือความสามารถในการแก้ไขปัญหา การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของชาวบ้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น เช่น ชาวบ้านต้องการฟื้นฟูดินที่มีสภาพเสื่อมโทรมจากการใช้ปุ๋ยเคมีทำให้จุลินทรีย์ที่มีอยู่ในดินถูกทำลายจนดินเสื่อมสภาพ ชาวบ้านในชุมชนจึงร่วมกันหาวิธีการนำจุลินทรีย์ที่มีอยู่ในธรรมชาติมาเลี้ยงเพื่อปรับปรุงคุณภาพดินและใช้ประโยชน์ในการเกษตรอื่นๆ เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา เป็นองค์ความรู้ความสามารถของชาวบ้านที่คิดค้น สืบทอด ปรับปรุง พัฒนา เป็นศักยภาพหรือความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนาปลาร้าในรูปแบบดั้งเดิมเป็นปลาร้าก๊อ หรือปลาร้าคนอร์ เป็นการสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง เป็นการพัฒนาที่ผสมผสานความรู้สากลบนฐานของภูมิปัญญาดั้งเดิมเป็นการสร้างความรู้ใหม่ สร้างปัญญาตอบสนองความจำเป็น ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่ใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพทำให้บุคคล ครอบครัว และชุมชนพึ่งตนเองได้ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นซึ่ง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สามารถนำมาใช้ในการประกอบอาชีพการทำเกษตรส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

7. แนวคิดทุนทางสังคม

7.1 ความหมายทุนทางสังคม

Lyda Ju Hanifan (1920) ได้กล่าวถึงการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตและพัฒนาสังคมให้มีความทันสมัย จำเป็นต้องอาศัยทุนทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และทุนทางสังคมเป็นปัจจัยเสริม เพราะจะช่วยลดต้นทุนการผลิตลง ทั้งนี้ ทุนทางสังคม ได้แก่ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี (Good will) การสร้างมิตรภาพ (Fellowship) ความเห็นอกเห็นใจ (Sympathy) และความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relations) เป็นต้น

Putnam (1993) ได้นิยามแนวคิดทุนทางสังคมเกิดจากการร่วมกันสร้างบรรทัดฐานของการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมกันเพื่อส่วนรวมอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจต่อกันในสังคม หากคนในสังคมสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ร่วมกันในชุมชนจะเป็นการเพิ่มศักยภาพการทำงานได้มากกว่าการทำงานแบบปัจเจกบุคคลสามารถแก้ไขปัญหาด้วยกันได้ง่ายขึ้น โดยสังคมที่มีทุนทางสังคมจะมีคุณภาพชีวิตและฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าชุมชนที่ขาดทุนทางสังคมเพราะคนในชุมชนที่มีทุนทางสังคมสามารถเชื่อมโยงกันได้ด้วยความซื่อสัตย์ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนของการทำงาน อีกทั้งยังช่วยให้คนในชุมชนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหา รวมทั้งสามารถดำเนินธุรกรรมได้ดียิ่งขึ้น

อัมรา พงศาพิชญ์ (2543) ให้ความหมายทุนทางสังคมคือ ความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งในแนวราบและแนวตั้งระหว่างบุคคล สถาบัน องค์กรต่างๆ ทั้งในรูปปัจเจก กลุ่ม และเครือข่ายทั้งค่านิยม บรรทัดฐานที่สังคมยึดถือซึ่งมีผลต่อวิถีการผลิตในระดับครอบครัว ชุมชน และประชาคม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงทุนทางสังคมโดยเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ที่มีค่านิยมในการตอบแทนบุญคุณซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนแบบไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งการมีเครือข่ายการตอบแทนและการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

อเนก นาคะบุตร (2545) กล่าวถึงทุนทางสังคมในลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนว่าเป็นคุณค่าเดิมไม่ว่าจะเป็นความมีน้ำใจต่อกัน การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ความเอื้ออาทรต่อกัน การเกาะเกี่ยวกันทางสังคม การรวมกลุ่มเป็นองค์กร หรือการจัดตั้งเป็นเครือข่ายต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรผสมผสาน เครือข่ายโรงสีชุมชน เป็นต้น ทุนทางสังคมคือพลังที่จะขับเคลื่อนชุมชนต่างๆ ให้มีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าและทุนทางสังคมให้กับชุมชนตนเองมากขึ้น มีความเท่าทันต่อปัญหาและมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาได้มากขึ้น และสามารถพึ่งพา

ตนเองได้จริงในระยะยาว ทั้งนี้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ในสังคมไทยมีอยู่ 5 รูปแบบเป็นพลังสำคัญในการสร้างระบบโครงข่ายความคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Network) ให้กับชุมชนฐานรากในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจคือ 1) จิตวิญญาณ ระบบคุณค่า สำนึกรักท้องถิ่น 2) ทุนทางปัญญา 3) ทรัพยากรมนุษย์ 4) ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และ 5) การจัดการกองทุนสาธารณะชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) เห็นว่าหากมีการพัฒนาทุนทางสังคม และนำมาใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดจะมีส่วนช่วยทำให้การพัฒนาประเทศไทยมีความยั่งยืน และประชาชนส่วนใหญ่มีคุณภาพที่ดีขึ้น ภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงได้กำหนดความหมายและขอบเขต/องค์ประกอบของทุนทางสังคมในบริบทของสังคมไทยกล่าวคือ ทุนทางสังคมในความหมายแคบเป็นการรวมกลุ่มในแนวนราบ (Horizontal Association) ระหว่างประชาชนโดยอาศัยเครือข่ายทางสังคม (Social Networks) และบรรทัดฐานร่วมกัน (Associated Norms) เพื่อที่จะบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ซึ่งมีคุณลักษณะในเชิงองค์การทางสังคมหรือเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมในความหมายกว้าง เป็นการรวมเอากลุ่มในแนวตั้งเข้ามาพร้อมกับกลุ่มในแนวนราบ ซึ่งการรวมกลุ่มในแนวตั้งจะมีลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงลำดับชั้นและมีความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายอำนาจระหว่างสมาชิกกลุ่ม จึงเป็นการรวมเอาความสัมพันธ์ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐเข้าด้วยกัน ภายใต้วัตถุประสงค์ที่มีความหลากหลาย เมื่อพิจารณาโดยรวมทุนทางสังคม หมายถึง ผลรวมของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมทั้งในส่วนที่ได้จากการสั่งสมและการต่อยอด รวมถึงการรวมตัวของคนที่มีคุณภาพเพื่อสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมบนพื้นฐานของความไว้วางใจ สายใยแห่งความผูกพันวัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งหากนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมแล้วจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติและสังคมให้สมดุลและยั่งยืน

วรุณี โรมรัตนพันธ์ (2548) กล่าวถึงทุนทางสังคมเป็นเรื่องของระบบคิดของคนในสังคมที่จะส่งผลถึงวิถีปฏิบัติในหมู่ประชาชนที่จะสร้างประโยชน์ร่วมกันในด้านต่างๆ ทุนทางสังคมจึงมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ เช่น การลดต้นทุน หรือสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้ เป็นต้น และทุนทางสังคมในมิติของระบบและกระบวนการทางสังคมโดยมองทุนทางสังคมที่เป็นเรื่องของระบบคิดและอยู่ในรูปของค่านิยม วัฒนธรรมของประชาชน ความไว้วางใจ ความสำนึก ร่วมกันในความเป็นเจ้าของ และความเป็นชุมชนเดียวกัน มีความเคารพต่อกัน มีความไว้วางใจ มีจารีตและค่านิยมต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน จะมีผลต่อความสัมพันธ์ของคนซึ่งจะส่งผลต่อการจัดระเบียบเศรษฐกิจ สังคม ความเป็นชุมชน และเกิดผลดีต่อการดำเนินกิจกรรม ทุนทางสังคมจึงหมายถึง ทุนที่มาจากความร่วมมือร่วมใจของคนทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือสถาบันขึ้น โดยความสัมพันธ์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจกัน ความเอื้ออาทร และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่ยิ่งใช้จะมีเพิ่มมากขึ้น

สรุปได้ว่า ทูทางสังคมเป็นระบบคิดหรือวิถีคิดของคนในชุมชนและสังคมที่ผ่านการสั่งสม สืบทอดวิธีการปฏิบัติและนำไปใช้ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มองเห็นเป็น รูปธรรมได้ ได้แก่ วิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิธีการสืบทอดทางภูมิปัญญา ท้องถิ่น วิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของคนผ่านจารีตประเพณี เป็นต้น และสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความเอื้ออาทรต่อกัน ความรัก ความสามัคคี ความเชื่อ ความศรัทธาสร้างแรงยึดเหนี่ยวความ เป็นชุมชนไว้ด้วยกันทำให้ชุมชนมีความเป็นตนเองอย่างมีเอกลักษณ์ มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

7.2 องค์ประกอบทูทางสังคม

Putnam (1993) ได้จำแนกประเภททูทางสังคมออก 3 ประเภท มีดังนี้

1. ทูผูกพันทางสังคม (Bonding Social Capital) หมายถึง ความผูกพันระหว่างคนที่ ต้องเผชิญกับสถานการณ์เดียวกันหรือมีปัญหาเหมือนกัน อาทิ คนในครอบครัวเดียวกัน หรือเพื่อนสนิท เป็นความผูกพันจากภายใน ซึ่งความผูกพันเช่นนี้จะเป็ประโยชน์ต่อการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ที่เกี่ยวข้องกัน

2. ทูสะพานเชื่อมต่อทางสังคม (Bridging Social Capital) หมายถึง การรวมตัวของคนที่ มีความใกล้ชิดกันแต่ไม่มากเหมือนดังเช่นทูผูกพันทางสังคม ทั้งนี้เป็ความผูกพันที่พิจารณาจาก ภายนอก เช่น มิตรภาพระหว่างเพื่อนที่ไม่ถึงกับสนิทกัน ผู้ร่วมงาน และผู้ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ทูผูกพันทางสังคม อาทิ การเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์ของทรัพย์สิน การกระจายข้อมูลข่าวสารใน วงที่กว้างขึ้น

3. ทูเชื่อมโยงทางสังคม (Linking Social Capital) หมายถึง การเชื่อมโยงที่แผ่กระจาย ไปในกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นความผูกพันที่พิจารณาจากภายนอก เช่นเดียวกับ ประเภทที่ 2 แต่มีวงที่กว้างมากกว่า โดยเป็นการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม/ชุมชนที่ช่วยให้ชุมชนสามารถ เข้าถึงทรัพยากรและข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างและหลากหลายมากขึ้นโดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่ต้อง เผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ทูทางสังคมคือ เครือข่าย (Networks) บรรทัดฐาน (Norms) และความไว้วางใจ ในสังคม (Social Trusts) ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างการดำเนินการร่วมใน การพัฒนา แก้ไขปัญหา และรักษาผลประโยชน์ร่วมกันในสังคม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) เห็นว่าองค์ประกอบ ของทูทางสังคมประกอบด้วยมีดังนี้

1. ทูมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ สติปัญญา ทักษะ มีคุณธรรม วัฒนธรรม มีวินัยและ ความรับผิดชอบมีทัศนคติที่ดีในการทำงานโดยเฉพาะมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างทำ ประโยชน์ส่วนรวม

2. ทุหน้าที่เป็นสถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ศาสนา การเมือง รวมทั้งองค์กรที่ตั้งขึ้นมา เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน สมาคมวิชาชีพ เป็นต้น

3. ทูหนทางปัญญาและวัฒนธรรม ครอบคลุมถึงระบบคุณค่า เช่น คุณธรรม วินัย จิตสำนึก สาธารณะ วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี เป็นต้น

องค์ประกอบหลักที่มีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคมทั้ง 4 ด้านดังนี้

1. คนมีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกมิติทั้งด้านสุขภาพ ที่มุ่งให้คนมีร่างกายแข็งแรงสามารถดูแลตนเองได้ ด้านจิตใจให้เป็นคนที่มีจิตใจดีเอื้ออาทรมีการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมด้านให้มีศักยภาพ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกัน เป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

2. สถาบันมีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชน/สังคม และการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่หล่อหลอมคนให้รู้จัก ผิดชอบชั่วดี รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม สถาบันศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมให้ ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี

3. สถาบันการเมืองการปกครองทำหน้าที่กำกับดูแลให้สังคมอยู่ในระเบียบแบบแผนและให้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดร่วมกัน สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งสร้างความรู้ทาง วิชาการควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในสังคม ภาคธุรกิจเอกชนใช้หลัก บรรษัทภิบาลในการดำเนินธุรกิจที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมหาศาล และสื่อเป็นสถาบันที่สามารถชี้แนะและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรมและค่านิยมของคนในสังคมในวงกว้าง

4. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนานอยู่ในรูปของความเชื่อ จารีตประเพณีที่ ดิงาม ยังมีในรูปแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วัฒนธรรมเป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึง รากเหง้าของตนเองภูมิใจที่จะรักษา อนุรักษ์ พัฒนาและต่อยอดเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ

5. องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น ศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นฐานคิดและหลักเกณฑ์การ กำหนดคุณค่าและจริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมายาวนาน ทำให้เกิดความหลากหลายของ ความรู้ที่นำมาใช้ประโยชน์ได้และสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคนและธรรมชาติ

แนวคิดทุนทางสังคมไม่เพียงการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเท่านั้น แต่เป็นการสร้าง กระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ให้ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกัน มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของ ตนเอง มีความสามารถในการจัดการกิจกรรมของชุมชนได้ และคนในชุมชนมีคุณธรรมจริยธรรม มีสายใยของความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

กล่าวสรุปได้ว่า ทูทางสังคมเป็นปัจจัยที่ช่วยในการทำงานร่วมกันในด้านต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งทูทางสังคมในลักษณะการรวมกลุ่มที่มีส่วนร่วม ร่วมมือ และช่วยเหลือกัน และมีความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะช่วยบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยเฉพาะการดำเนินงานพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยใช้การพัฒนาทูทางสังคม จะทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

เจษฎา มิ่งฉาย (2552) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องเกษตรอินทรีย์: การวิเคราะห์เชิงนโยบายในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการวิเคราะห์นโยบายเกษตรอินทรีย์ในประเด็นของเนื้อหาและพฤติกรรมนโยบายที่เกิดจากการดำเนินงานของหน่วยงานองค์กร ศึกษาปัจจัยทางการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติโดยศึกษาในประเด็นการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยทางการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ การทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยทางการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ การวิเคราะห์และเปรียบเทียบขนาดและทิศทางของปัจจัยทางการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติ และศึกษาถึงทิศทางการพัฒนาเชิงนโยบายและรูปแบบการจัดการระบบเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมของภาคเหนือในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ผลการวิจัยมีดังนี้

1. นโยบายเกษตรอินทรีย์เป็นนโยบายสาธารณะที่มีลักษณะเชิงเดี่ยวรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ระบบการเมืองและรัฐบาล มีการสั่งการผ่านโครงสร้างของรัฐที่มีลำดับชั้นและมีการดำเนินงานภายใต้แนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาล ทั้งนี้มีเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดนโยบายเกษตรอินทรีย์คือ ความปลอดภัยของอาหาร และมาตรฐานการผลิต การค้าเสรีและบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศ ในประเทศไทยพบรูปแบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ 2 รูปแบบคือ 1) เกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานสากลเป็นการผลิตเป็นพืชเชิงเดี่ยวที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการค้าและการแข่งขัน และ 2) เกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน เป็นการผลิตพืชหลายชนิดโดยใช้มาตรฐานท้องถิ่นและมีเป้าหมายเพื่อความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนและชุมชน

2. ปัจจัยทางการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยทางการบริหารจัดการทั้ง 5 ปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติคือ 1) ปัจจัย

สภาพแวดล้อมของนโยบาย 2) ปัจจัยทรัพยากรดำเนินงานของนโยบาย 3) ปัจจัยเนื้อหาสาระของนโยบาย 4) ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร 5) ปัจจัยการประสานงานและความร่วมมือ ทั้งนี้ ปัจจัยสภาพแวดล้อมของนโยบายมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยการประสานงานและความร่วมมือมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลทางตรงต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ สำหรับปัจจัยทรัพยากรดำเนินงานของนโยบาย ปัจจัยเนื้อหาสาระของนโยบายและปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้ปัจจัยทางการบริหารจัดการสามารถทำนายประสิทธิผลของการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติได้ ร้อยละ 26.1

3. ทิศทางการพัฒนาเชิงนโยบายและรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมสำหรับเกษตรอินทรีย์ต้องสร้างแนวคิดแบบเครือข่ายนโยบายที่เชื่อมโยงการผลิตกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สากลโดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคธุรกิจ องค์กรภาควิชาการ เครือข่ายเกษตรกร และองค์กรผู้บริโภคโดยให้ท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง การขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การสร้างระบบอาหารท้องถิ่นที่มีลักษณะครอบคลุมทั้งห่วงโซ่อาหาร สำหรับกระบวนการทัศน์ของการผลิตเกษตรอินทรีย์รูปแบบใหม่ควรมีฐานคิดของการเกษตรแบบยั่งยืน โดยใช้ความเป็นสถาบันเป็นวิธีการสำหรับการบริหารจัดการและการขับเคลื่อน และมีการค้าที่เป็นธรรมเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของระบบเกษตรอินทรีย์ตามแนวคิดของเศรษฐกิจแบบตลาดและสภาพแวดล้อมโดยนำหลักการเสรีภาพในตลาดมาผสมผสานกับความสมดุลทางสังคมและต้นทุนทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตลาด รัฐ และกลุ่มพลังสังคมควรมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดโดยเป้าหมายทางสังคมมีความสำคัญเท่ากับเป้าหมายทางเศรษฐกิจมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพ เสรีภาพ และความเสมอภาคในสังคม

สถาพร ซ้อนสุข (2552) ได้ทำการศึกษาศักยภาพการผลิตผักอินทรีย์และแนวทางการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาคการผลิตและการตลาดผักอินทรีย์อย่างครบวงจร มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพการผลิตผักอินทรีย์ของผู้ปลูกผักอินทรีย์ ผลการศึกษาพบว่าผู้ปลูกผักอินทรีย์สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือ การผลิตผักอินทรีย์แบบเศรษฐกิจพอเพียง และการผลิตแบบใช้การตลาดเป็นปัจจัยนำ โดยผู้ปลูกผักอินทรีย์มีพื้นที่การผลิตตั้งแต่ 1 งาน-50 ไร่ สามารถผลิตผักอินทรีย์เพื่อการค้าได้ จำนวน 50 ชนิด ขณะที่การจัดการโรควิธีที่นิยมมากที่สุดคือ การปลูกพืชสลับ ส่วนการจัดการแมลง วิธีที่นิยมมากที่สุดคือ การใช้น้ำหมัก ส่วนการจัดการวัชพืชวิธีที่นิยมมากที่สุดคือ การใช้แรงงานคน ขณะที่การขนส่งผลผลิตสู่ตลาด ส่วนใหญ่ผู้ปลูกผักจะขนส่งผลผลิตด้วยตนเองโดยช่องทางการตลาด เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงพยาบาล โรงเรียน สถานบริการด้านสุขภาพ รวมถึงการส่งตรงถึงบ้านจากการซื้อขายผ่านอินเทอร์เน็ตหรือ

การสร้างตลาดเฉพาะของตนเอง เช่น ตลาดนัดในท้องถิ่น การจำหน่ายโดยตรงในฟาร์ม แต่ผู้ปลูกผักส่วนใหญ่สนใจที่จะขยายตลาดในท้องถิ่นและในประเทศมากกว่าการส่งออก เป็นต้น

จำเนียร บุญมาก และคณะ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านธุรกิจเกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลและการติดตามผลการดำเนินงานธุรกิจเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือธุรกิจเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ และการพัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้ด้านธุรกิจเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการประชุมกลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีความรู้ความเข้าใจในทุกด้านคือ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการบัญชี และด้านการเงินอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ต้องการความช่วยเหลือทางด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการจัดการ ด้านการบัญชีและการเงิน ส่วนการประเมินผลเครื่องมือทางการเงินของกลุ่มทำการประเมิน 3 ส่วน ได้แก่ ประเมินแบบฟอร์มการวางแผนกำไร การประเมินแบบฟอร์มการบันทึกเงินสดรับจ่าย และประเมินแบบฟอร์มงบกำไรขาดทุน เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เข้าใจการบันทึกบัญชี และไม่สามารถพยากรณ์ยอดขายและต้นทุนการผลิตได้ กลุ่มเกษตรอินทรีย์เข้าร่วมกิจกรรมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือธุรกิจเกษตรอินทรีย์มีทั้งหมด 10 กลุ่ม โดยการเข้าร่วมเครือข่ายเกิดจากมีแนวคิดหรือความต้องการที่คล้ายกันคือ ต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง และลดต้นทุนการผลิตที่เกิดจากการทำการเกษตรเคมี ซึ่งเครือข่ายที่สร้างขึ้นมีการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ของคณะกรรมการที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนาเครือข่าย ส่วนการพัฒนาระบบการจัดการองค์ความรู้ด้านธุรกิจเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีรูปแบบการจัดการธุรกิจเกษตรอินทรีย์ที่หลากหลาย ซึ่งความรู้ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในเรื่องของการจัดการ การผลิต การตลาด การเงิน และบัญชีได้นำมาจัดทำเป็นต้นแบบของระบบการจัดการองค์ความรู้ของธุรกิจเกษตรอินทรีย์โดยการนำเอาองค์ความรู้มาแสดงในรูปแบบของ Web Application โดยใช้ภาษาโปรแกรมพีเอชพี และระบบฐานข้อมูลมายเอสคิวแอลมาพัฒนาใช้ชื่อเว็บไซต์ว่า “ชุมชนคนเกษตรอินทรีย์” ภายใต้อาдрес www.maejoorganic.com

สมภาพ โคตรวงษ์ (2553) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องตัวแบบการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เชิงนโยบายมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัจจัยความสัมพันธ์หรือตัวแปรต่างๆ ที่ทำให้การดำเนินนโยบายเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จและ/หรือล้มเหลว ศึกษาและเข้าใจถึงจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการทำเกษตรอินทรีย์อันจะนำไปสู่การเปรียบเทียบกับการดำเนินนโยบายเกษตรอินทรีย์ถึงความสอดคล้องของปัญหาและการแก้ไขปัญหาของการเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย และพัฒนาตัวแบบนโยบายเกษตรอินทรีย์ที่สามารถใช้ในการแก้ไขปรับปรุงการกำหนดและการดำเนินนโยบายเกษตรอินทรีย์ให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ปัจจัยความสำเร็จและล้มเหลวของการดำเนินนโยบายเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมา พบว่า

- 1) การดำเนินนโยบายต้องมีการร่วมกันพิจารณาจากหลายๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเพื่อกำหนดนโยบายให้ไปในทิศทางเดียวกันให้ชัดเจน
- 2) การสนับสนุนส่งเสริมและผลักดันนโยบายอย่างต่อเนื่องและไม่มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง
- 3) การนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องมีการร่วมมือกันของหน่วยงานต่างๆ จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความมั่นใจ และจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 4) ในทุกขั้นตอนตั้งแต่ผู้ผลิตไปจนถึงผู้บริโภคจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนนับตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การจัดสรรพื้นที่ การจัดหาแหล่งน้ำ การอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร การจัดหาพันธุ์พืชและสัตว์ การปรับปรุงพันธุ์ การวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิต ราคาที่เหมาะสมและผลผลิตที่ได้มาตรฐาน การรวมกลุ่มกันเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมไปถึงการรวมกลุ่มของผู้บริโภค
- 5) การส่งเสริมการผลิตนักวิชาการ นักวิจัย และเกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์

2. ตัวแบบการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เชิงนโยบายของประเทศไทยด้วยตัวแบบ 4P&D (4P&D Model) มีองค์ประกอบของตัวแบบ 5 องค์ประกอบคือ (1) นโยบาย (Policy) (2) ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ (Producer) (3) กระบวนการผลิต (Process) (4) องค์กรภาคเอกชน (Private Organization) และ (5) อุปสงค์หรือความต้องการของผู้บริโภค (Demand) โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้เป็นรูปแบบการเกษตรหลักของประเทศไทย และพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไปสู่ความยั่งยืน

(1) นโยบาย (Policy) เป็นหน้าที่ของภาครัฐในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติรวมทั้งภาครัฐควรปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ปฏิบัติมาเป็นผู้สนับสนุนโดยเน้นการทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและเป้าหมายการพัฒนา โดยภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ การกำหนดนโยบายการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ การวิจัย การสร้างมาตรฐานและกฎระเบียบที่เหมาะสม การสนับสนุนด้านการเงินและการลงทุนแก่ผู้ผลิตที่ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ และการกำหนดมาตรการทางด้านภาษีเพื่อสนับสนุนเกษตรอินทรีย์

(2) ผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ (Producer) ผู้ผลิตจำเป็นต้องมีส่วนร่วมและรับรู้แนวทางการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ รวมกลุ่มสร้างชุมชนและสังคมที่เข้มแข็งที่มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกโดยนำทุนทางสังคมมาเป็นรากฐานโดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความมั่นคงด้วยการพึ่งพาตนเองในระดับครัวเรือนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายด้วยการสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการพัฒนาต่อยอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยกย่องคุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชน และการเปิดเวทีภาคประชาชนในการประสานงานและจัดทำข้อเสนอต่างๆ นโยบายที่สำคัญต่อผู้ผลิต ประกอบด้วย การพัฒนาการรวมกลุ่มผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ การเสริมสร้างความ

เข้มแข็งของชุมชน การส่งเสริมการศึกษาและความรู้เกษตรกรอินทรีย์แก่ผู้ผลิต การกระตุ้น การจ้างงาน ในภาคเกษตรอินทรีย์ การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนจากเกษตรดั้งเดิมไปเป็นเกษตรอินทรีย์ และ การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และภาคประชาชน

(3) กระบวนการผลิต (Process) ผู้ที่มีส่วนในองค์ประกอบด้านกระบวนการผลิต ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ผลิต ภาครัฐ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตรอินทรีย์ กระบวนการผลิตเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เนื่องจากจะส่งผลต่อคุณภาพ ราคา และรายได้ของผู้ผลิต ควรเริ่มต้นด้วยการจัดทำแผนการผลิตและแผนการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาด ฤดูกาล และความเหมาะสมของภูมิเวศและภูมิสังคม และการมีข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นโยบายที่สำคัญ ได้แก่ นโยบายการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาระบบการผลิตในทุกภาคส่วนของห่วงโซ่เกษตรอินทรีย์ (Organic Chain) การเสริมสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติและ การกระตุ้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานที่กำหนด

(4) องค์กรภาคเอกชน (Private Organization) ทำงานร่วมกับภาครัฐและมีส่วนในการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ เป็นผู้นำการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ทำงานร่วมกับเกษตรกร หน้าที่ที่สำคัญ ได้แก่ การวิจัยการกำหนดมาตรฐาน การควบคุมคุณภาพสินค้าและการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

(5) อุปสงค์หรือความต้องการของผู้บริโภค (Demand) ผู้บริโภคมีส่วนร่วมและสนับสนุนการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ความสนใจต่อปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อมโดยรวม เป็นภาคีรณรงค์และเป็นการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ โดยมีนโยบายประกอบด้วย การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์แก่ผู้บริโภค

แนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดการเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยอย่างยั่งยืน ด้วยตัวแบบบูรณาการนโยบายเกษตรอินทรีย์และการสนับสนุนของนโยบายด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในด้าน (1) การพัฒนาพื้นที่เกษตร (2) การวิจัยและพัฒนา (3) การตลาดและประชาสัมพันธ์ และ (4) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ในการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์ไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จยังต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนในอนาคตอีกด้วย

ดลกร ขวัญคำ และคณะ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการธุรกิจเกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะของผู้ที่สนใจผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ความต้องการพฤติกรรมรวมถึงแรงจูงใจและความรู้สึกต่อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ การจัดการตลาด การเสริมสร้าง

สมรรถนะด้านทรัพยากรมนุษย์ การเพิ่มศักยภาพการบริหารด้านการผลิต การพัฒนาระบบบัญชี การเงินและระบบบัญชีเพื่อการบริหาร การสร้างความเข้มแข็งทางการเงิน การวิเคราะห์และพัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับระบบสารสนเทศและระบบฐานความรู้ของธุรกิจเกษตรอินทรีย์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อาชีพรับราชการเป็นคนชนชั้นกลางขึ้นไปอยู่ในวัยกลางคนได้ให้ความสำคัญต่อสุขภาพ และต้องการดูแลสุขภาพของครอบครัว มีทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ผู้บริโภครู้สึกพอใจในเรื่องที่ผู้จำหน่ายสามารถให้คำแนะนำและพอใจสถานที่จำหน่ายเดินทางสะดวกในการซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ส่วนรูปแบบการจัดการการตลาดผลิตภัณฑ์ต้องผ่านกระบวนการแบบปลอดภัยทุกขั้นตอน แต่ขาดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และความต่อเนื่องในการผลิตผลิตภัณฑ์เป็นไปตามฤดูกาล การกำหนดราคาใช้วิธีการประชุมกับสมาชิกเพื่อกำหนดราคาาร่วมกัน แต่ยังคงเสถียรภาพ การจัดจำหน่ายโดยตรงไปยังผู้บริโภคในรูปแบบของตลาดนัด ตลาดเฉพาะ และตลาดทั่วไป การส่งเสริมการตลาดใช้ทุกเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้ซื้อ รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าด้วย แต่ยังคงงบประมาณอยู่มาก ทางด้านทรัพยากรบุคคลเกิดจากความต้องการที่เหมือนกันของเกษตรกรคือ ต้องการมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ต้นทุนการทำเกษตรเคมีเพิ่มขึ้น เกษตรกรยังมีความรู้ด้านการจัดการเกษตรอินทรีย์น้อย การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกขาดความต่อเนื่อง ด้านการผลิตมีการวางแผนผลิตแบ่งพื้นที่เพาะปลูกแต่ละประเภทผสมผสานกันไป ไม่มีการบันทึกต้นทุนการผลิตทางการบัญชี ยังไม่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานการรับรองเกษตรอินทรีย์ ส่วนทางด้านบัญชีการเงิน สมาชิกที่ทำหน้าที่บันทึกบัญชีไม่มีความรู้และขาดทักษะทางด้านบัญชี จึงบันทึกรายการโดยใช้การจดบันทึกช่วยจำตามความเข้าใจของผู้บันทึกซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการบัญชี ข้อมูลที่ได้จึงขาดความน่าเชื่อถือและไม่สามารถจัดทำข้อมูลได้ตามความต้องการใช้งานเพื่อการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมการค้าดำเนินงานได้ ดังนั้นระบบบัญชีที่เหมาะสมกับกลุ่มคือ เป็นระบบบัญชีที่ใช้การบันทึกบัญชีอย่างง่าย และบันทึกบัญชีโดยใช้ระบบใบสำคัญกำหนดให้มีผังบัญชีสมุดเงินสดรับและสมุดเงินสดจ่ายซึ่งเป็นสมุดบันทึกบัญชีขั้นต้น สมุดทะเบียนสินทรัพย์ แบบฟอร์มบันทึกต้นทุนการผลิต เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรับเงินและใบสำคัญจ่ายเงิน รายงานรายรับรายจ่าย ประจำเดือนจนสามารถทำงบดุลและงบกำไรขาดทุนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจในเชิงธุรกิจได้จริง ปัญหาของกลุ่มคือ ไม่มีการควบคุมทางการเงิน การขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน ดังนั้นจึงมีการสร้างเครื่องมือทางการเงินคือ แบบฟอร์มบันทึกข้อมูลเพื่อใช้วางแผนทางการเงินและควบคุมเงินสดของกลุ่ม สำหรับด้านการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสำหรับระบบสารสนเทศ และระบบฐานความรู้ กลุ่มเกษตรกรยังขาดความรู้ในการเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีความถนัดในการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีและกลุ่มเกษตรกรไม่เห็นความสำคัญของระบบฐานความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ทำให้

ระบบฐานความรู้ของธุรกิจเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังไม่บรรลุผล ดังนั้นรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันได้คือ การประยุกต์วิธีการด้านธุรกิจในเรื่องการรู้ถึงความต้องการ แรงจูงใจที่ส่งผลถึงพฤติกรรมของผู้ซื้อ เพื่อนำมาบริหารจัดการในองค์กร โดยการนำมาวางแผน การตลาด การผลิต การจัดการด้านบุคคล และด้านการเงินและบัญชี เก็บรวบรวมข้อมูลในระบบสารสนเทศทำให้ง่ายต่อการนำข้อมูลไปตัดสินใจวางแผนขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรภาครัฐ และเอกชนให้ความรู้และให้ความช่วยเหลือแก้ปัญหาอุปสรรคดังกล่าวจะทำให้ธุรกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนได้จริง

พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ และคณะ (2553) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาประสิทธิภาพทางเทคนิค การผลิตผักอินทรีย์มีวัตถุประสงค์เพื่อประมาณฟังก์ชันพหุคูณการผลิตกรณีผลผลิตอินทรีย์หลายชนิด วัดประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตผักอินทรีย์ เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตผักอินทรีย์ และผักทั่วไปได้นำมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพทางเทคนิคจากแบบจำลอง Stochastic Frontier Production Function และการวิเคราะห์ต้นทุนหรือผลตอบแทนของรูปแบบการผลิตผักอินทรีย์เปรียบเทียบกับรูปแบบการผลิตอื่นๆ ผลการวิจัยพบว่า การผลิตผักอินทรีย์มีประสิทธิภาพทางเทคนิค ร้อยละ 78 การผลิตผักของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างนำไปวัดประสิทธิภาพทางเทคนิคได้ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตผักอินทรีย์ ได้แก่ จำนวนแรงงาน ที่ใช้ และปริมาณการใช้ปัจจัยการผลิตอื่น ซึ่งปริมาณการใช้แรงงานตั้งแต่การเตรียมดิน การเพาะปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว มีอิทธิพลต่อผลผลิตผักอินทรีย์ในทิศทางที่เพิ่มขึ้น ถ้ามีการใช้แรงงานเพิ่มขึ้นย่อมทำให้ผลผลิตผักอินทรีย์เพิ่มขึ้น สำหรับการใช้จ่ายการผลิตอื่น เช่น น้ำส้มควันไม้ สารไล่แมลง เป็นต้น ถ้ามีปริมาณการใช้จ่ายการผลิตอื่นเพิ่มขึ้นจะทำให้ผลผลิตผักอินทรีย์ลดลง แสดงให้เห็นว่าการใช้จ่ายอื่นๆ เหล่านี้ไม่ควรใช้ในปริมาณที่มากเกินไป ซึ่งจะส่งผลให้ผลผลิต ผักอินทรีย์ลดลง และการผลิตทั้ง 4 รูปแบบคือ รูปแบบทั่วไป รูปแบบปลอดภัย รูปแบบปลอดภัยจากสารพิษ และรูปแบบอินทรีย์ ซึ่งถือว่าการพัฒนาสูงสุดมีความคุ้มค่าต่อการผลิต การผลิตผักของกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ส่วนใหญ่ยังคงมีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีอยู่ มีเพียงส่วนน้อยที่มีการผลิตรูปแบบอินทรีย์ ส่วนต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตผัก การผลิตผักทุกรูปแบบมีความคุ้มค่าในการลงทุนเนื่องจากมีผลตอบแทนมากกว่าต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่จ่ายออกไป รวมทั้งมีระยะเวลา คืนทุนสั้น สภาพคล่องสูง และความเสียดำโดยเฉพาะรูปแบบการผลิตผักทั่วไปที่สูงกว่ารูปแบบการผลิตอื่นๆ และมีระยะเวลาคืนทุนสั้น ส่วนการผลิตผักรูปแบบอินทรีย์มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนซึ่งเป็นระบบการผลิตที่มีการพัฒนาสูงสุด และมีความปลอดภัยเมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตรูปแบบอื่นๆ

อัญชลี ยิ้มสมบุรณ์ และคณะ (2554) ทำการวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงครามมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ

สภาพปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรอำเภอบางคนที่จังหวัดสมุทรสงครามโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประยุกต์ใช้และใช้ประโยชน์จากความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับมาก เกษตรกรนำความรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ช่วยลดต้นทุนในการผลิต ผลผลิตและรายได้เพิ่มมากขึ้นสามารถนำความรู้และประสบการณ์ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับมาปรับเป็นแนวทางแก้ปัญหาและเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพได้และยังช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้สุขภาพกายและสุขภาพจิต คุณภาพชีวิตในครอบครัว สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น

รชนีวรรณ กุมภาคม และคณะ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่มาตรฐานสากลของจังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่สู่มาตรฐานสากล รูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกรูปแบบการทำเกษตรของกลุ่มเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่ และหาแนวทางส่งเสริม และพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืนก้าวสู่มาตรฐานสากลเพื่อเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรทำการเกษตรอินทรีย์มีพื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย 7.17 ไร่ มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรอินทรีย์มาเป็นเวลาเฉลี่ย 9.25 ปี แต่ศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรมีมาตรฐานบางข้อที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดในระดับสากล พบว่ามาตรฐานในด้านการจัดการฟาร์มโดยรวมยังมีมาตรฐานไม่เป็นไปตามระดับสากล ได้แก่ การแบ่งแยกแปลงที่ทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรเคมี และการนำสารเคมีมาใช้ ในขณะที่มาตรฐานในด้านการผลิตพืชอินทรีย์ เกษตรกรมีปัญหาในการจัดการแปลงปลูกที่อยู่ในระยะการปรับเปลี่ยน การปลูกพืชบำรุงดิน การป้องกันการพังทลายของดินการปนเปื้อนมลพิษของน้ำและอากาศ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างเกษตรกรที่ทำการเกษตรอินทรีย์และเกษตรกรเคมีพบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีเพศ การประกอบอาชีพอื่นๆ นอกจากการทำการเกษตร ระยะเวลาที่ทำการเกษตร รายได้ ผลตอบแทนของกำไร คະแนนความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เบื้องต้น และทัศนคติในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในบางประเด็นแตกต่างกัน

ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องความยินดีที่จะจ่ายและความสามารถที่จะจ่ายได้สำหรับผักสดอินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินค่าความยินดีที่จะจ่ายสำหรับผักสดอินทรีย์ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความยินดีที่จะจ่ายของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อวิเคราะห์ความสามารถที่จะจ่ายซื้อผักสดอินทรีย์ได้ของผู้บริโภคในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะราคาามากที่สุด รองลงมาคือ ตรารับรองมาตรฐาน สำหรับการประมาณค่าความยินดีจ่ายสำหรับผักสดอินทรีย์พบว่า ผู้บริโภคมีความยินดีที่จะจ่ายสำหรับผักสดอินทรีย์ในราคาสูงขึ้น ร้อยละ 53.38-87.03 ปัจจัยที่

มีผลต่อความยินดีจ่ายสำหรับผักสดอินทรีย์ในเชิงบวก ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความถี่ในการซื้อผักสด พฤติกรรมการรับประทานอาหารจากธรรมชาติ (ปลอดสารเคมี) ประสบการณ์การซื้อผักอินทรีย์ในอดีต การตัดสินใจซื้อผักสดอินทรีย์ในอนาคต รวมถึงตัวแปรเชิงทัศนคติเกี่ยวกับผักสดอินทรีย์ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความสามารถเพียงพอที่จะจ่ายซื้อผักสดอินทรีย์เพื่อบริโภคโดยปริมาณที่สามารถจะจ่ายซื้อผักสดอินทรีย์ได้ไม่เกิน 20 กิโลกรัมต่อเดือน

ปัทมา วรณวงษ์ (2555) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องการยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์มาตรฐานของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร การยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์มาตรฐานของเกษตรกร ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์มาตรฐานของเกษตรกร และปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีการยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์มาตรฐานแล้วนำไปปฏิบัติคือ 1. ด้านการเตรียมพื้นที่ ยอมรับไปปฏิบัติปานกลาง 2. ด้านการจัดการดิน น้ำ และปุ๋ย ยอมรับไปปฏิบัติปานกลาง 3. ด้านการจัดการพันธุ์พืช ยอมรับไปปฏิบัติปานกลาง 4. ด้านการจัดการวัชพืช ศัตรูพืช และโรคพืช ยอมรับไปปฏิบัติปานกลาง 5. ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ยอมรับไปปฏิบัติปานกลาง 6. ด้านการจัดการขององค์กรรักษามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ยอมรับไปปฏิบัติปานกลาง ส่วนความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์มาตรฐานของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่คือ 1. ด้านการเตรียมพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญคือจำนวนพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ประสบการณ์การทำเกษตรอินทรีย์ การฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 2. ด้านการจัดการดิน น้ำ และปุ๋ยมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญคือ เพศ จำนวนพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 3. ด้านการจัดการพันธุ์พืชมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญคือ เพศ ระดับการศึกษาและจำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ 4. ด้านการจัดการวัชพืช ศัตรูพืช และโรคพืชมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญคือ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ และการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์ในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา 5. ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญคือ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ 6. ด้านการจัดการขององค์กรรักษามาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญคือ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ส่วนปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรคือ 1. โรคและแมลงทำลายผลผลิต 2. เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการทำปุ๋ยชีวภาพ 3. การตลาดเกษตรอินทรีย์ที่ยังไม่แน่นอน 4. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลจัดการในด้านการตลาดของผลผลิตเกษตรอินทรีย์

ธนรัชช์ เมฆขยาย และคณะ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการฟาร์มเกษตรอินทรีย์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจสังคม ปริมาณและชนิดของผลผลิต ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิต และศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรสมาชิกกลุ่ม เกษตรอินทรีย์ และสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้นอกภาคเกษตรสูง อีกทั้งสมาชิกในครอบครัวไม่ถึงครึ่งให้การช่วยเหลือด้านแรงงานเกษตรในการปลูกพืชอินทรีย์ อย่างไรก็ตาม สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ทั้งหมดให้ความสนใจทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันในการปลูกพืชอินทรีย์ รวมทั้งสิ้น 25 ชนิด โดยให้ความสนใจผักกาด ถั่วฝักยาว และพริกมากกว่าพืชชนิดอื่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่มีเงินลงทุนทำการปลูกพืชเป็นของตนเอง มีเพียงส่วนน้อยที่กู้ยืมมาจากภายนอกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ แต่อย่างไรก็ตาม มูลค่าทรัพย์สินต้นทุนในการผลิต รายได้จากการจำหน่ายและผลกำไรของเกษตรกรในแต่ละแห่งก็แตกต่างกันไป และจากการวิเคราะห์ทางการเงิน กลุ่มเกษตรอินทรีย์มีศักยภาพสูงในการผลิตเกษตรอินทรีย์ หากร่วมกันดำเนินการกลุ่มอย่างต่อเนื่องจะสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกได้เพิ่มขึ้น และยังช่วยสร้างประโยชน์ให้แก่ผู้บริโภคโดยรวมด้วย และปัญหาที่สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ประสบมากที่สุดคือ การดูแลและการบริหารจัดการแปลง พืชอินทรีย์เนื่องจากการรบกวนจากโรคและแมลงศัตรูพืช และเป็นปัญหามากในฤดูฝน อีกทั้งสมาชิกขาดกำลังใจในการทำการผลิตเนื่องจากต้นทุนสูงและค่อนข้างใช้เวลาในการบริหารจัดการดิน

เทียน เสร้ามัญญ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการกลุ่มผักอินทรีย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา รูปแบบการจัดการกิจการของกลุ่มผักอินทรีย์ที่เหมาะสมกับบริบทของสมาชิกชุมชน แสวงหารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับกลุ่มตามหน้าที่ทางการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และเพื่อวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตามแนวทางการบริหารธุรกิจ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มสมาชิกโครงการผักอินทรีย์ชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีกลุ่มสมาชิกในตำบลหนองป่าครั่งที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 15 ราย ผลการวิจัยมีดังนี้

1. รูปแบบการจัดการกิจการของกลุ่มผักอินทรีย์ที่เหมาะสมกับบริบทของสมาชิกชุมชน โครงการนี้จะเน้นกิจกรรมการปลูกพืชผักที่ปลอดภัยจากสารเคมีเพื่อให้สมาชิกและผู้บริโภคปลอดภัยและเป็นโครงการที่ดำเนินการเพื่อสมาชิกชุมชนหนองป่าครั่งเป็นหลัก และกำหนดรูปแบบการจัดการของกลุ่มออกเป็น 2 ระดับคือ ระดับคณะกรรมการบริหารงาน และระดับคณะผู้ปฏิบัติงาน คณะกรรมการบริหารงาน ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มกรรมการที่ทำหน้าที่

ในการวางแผน กำหนดระบบการจัดองค์การ และการควบคุมติดตามผลการปฏิบัติงาน และส่วนระดับคณะผู้ปฏิบัติงานแบ่งตามโครงสร้างองค์การตามหน้าที่โดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบหลัก และมีทีมผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้รับผิดชอบฝ่ายผลิต ผู้รับผิดชอบฝ่ายการตลาดและจัดซื้อและผู้รับผิดชอบฝ่ายการเงินและบัญชี

2. รูปแบบบริหารจัดการที่เหมาะสมกับกลุ่มตามหน้าที่ทางการจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนรูปแบบการบริหารของกลุ่มโครงการ SML พ.ศ. 2555 กลุ่มผักปลอดภัยหนองป่าครึ่งตามหน้าที่ทางการจัดการมีกระบวนการสำคัญ 4 ประการดังนี้

1. การวางแผน (Planning) แผนงานของโครงการ ประกอบด้วย 3 แผนคือ แผนการเตรียมดินเพื่อการเพาะปลูกผักปลอดภัย แผนการลงปลูกและบำรุงรักษา และแผนการเก็บผลผลิตและการจำหน่าย

2. การจัดองค์การ (Organization) ทางโครงการได้กำหนดโครงสร้างองค์การแบบแบ่งตามหน้าที่ที่มีประธานกลุ่มเป็นผู้บริหารสูงสุด และแบ่งผู้รับผิดชอบออกเป็นฝ่ายต่างๆ ตามหน้าที่งาน ได้แก่ ฝ่ายผลิต ฝ่ายตลาด และฝ่ายการเงินและบัญชี

3. การชี้นำ (Leading) ตามบริบทของโครงการนี้เป็นความรับผิดชอบของประธานกลุ่ม ใช้วิธีการชี้นำกลุ่มสมาชิกด้วยการสร้างความสนิทสนมกับกลุ่มสมาชิก สมาชิกโครงการจะพบปะกันเป็นประจำทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์ ทั้งนี้ ประธานโครงการจะใช้วิธีการนัดประชุมกลุ่มสมาชิกและคณะกรรมการโครงการเพื่อชี้แจงและสร้างความกระจ่างอย่างเป็นทางการในกรณีที่มีเรื่องสำคัญหรือเรื่องเร่งด่วน

4. การควบคุม (Controlling) คณะกรรมการได้กำหนดเป้าหมายของการควบคุมไว้ 4 ประการ ได้แก่ การควบคุมประสิทธิภาพของผักปลอดภัยที่ได้เพาะปลูก การควบคุมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในโครงการ การควบคุมกระบวนการตลาด และการควบคุมการเงินด้วยรายการทางบัญชีซึ่งทางคณะกรรมการได้ใช้เทคนิคการควบคุมการดำเนินงาน 2 แบบคือ เทคนิคการควบคุมระหว่างการดำเนินงาน และเทคนิคการควบคุมหลังการดำเนินงาน

3. การดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตามแนวทางการบริหารธุรกิจ สมาชิกกลุ่มได้ตกลงใช้แนวทางการบริหารเป็นแบบวิสาหกิจภายใต้ชื่อโครงการ SML พ.ศ. 2555 กลุ่มผักปลอดภัยหนองป่าครึ่ง โดยหากระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้ทางกลุ่มสมาชิกลดการพึ่งพาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้น้อยลง และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไปยังสมาชิกให้มากขึ้น ทั้งนี้ การดำเนินงานของกลุ่มที่สอดคล้องกับบริบทของสมาชิกคือ แนวทางการบริหารจัดการออกเป็น 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายผลิต ฝ่ายตลาด และจัดซื้อ และฝ่ายการเงิน-บัญชี โดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบทีมงานการปฏิบัติงานของกลุ่มเป็นหลัก

พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจ และระบบการผลิตที่เหมาะสมของผักที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) สู่เกษตรกรอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบนมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจของผักที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และระบบการผลิตที่เหมาะสมของผักที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ผลการวิจัยพบว่า มูลค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value Added : EVA) มีค่าเป็นบวก แสดงว่า เกษตรกรที่ปลูกผักในระบบ GAP มีรายได้สูงกว่าต้นทุน และการผลิตผัก GAP ทำให้เกิดกำไรสูงสุดให้แก่ครัวเรือนเกษตรกร และเป็นการผลิตผักมากกว่าหนึ่งชนิดในพื้นที่เดียวกันเพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงด้านรายได้ อีกทั้งการผลิตผักตามมาตรฐานการรับรอง GAP ถือเป็นแรงจูงใจที่จะเกิดการพัฒนาต่อยอดให้เป็นการผลิตอินทรีย์ในอนาคตได้เนื่องจากมาตรฐาน GAP นั้นเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการปรับปรุงมาตรฐานการผลิตพืชของการตรวจสอบรับรองกระบวนการผลิตพืช

ณัชชา ลูกรักษ์ และคณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการปรับเปลี่ยนเพื่อการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดราชบุรีที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคต่อการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ และการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปรับเปลี่ยนเป็นการผลิตพืชผักอินทรีย์ กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรจังหวัดราชบุรีที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อลดการใช้สารเคมี ปี พ.ศ. 2554 ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับการห้ามใช้ปุ๋ยเคมีและใช้สารเคมีใดๆ ในระบบการผลิตพืชรวมทั้งประเด็นเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยคอกจะต้องนำมาผ่านกระบวนการหมักก่อนที่จะนำไปใช้ ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีทัศนคติที่ดีต่อเกษตรอินทรีย์ แต่ยังเห็นว่าเกษตรกรอินทรีย์มีกระบวนการที่ซับซ้อนสร้างความลำบากให้กับเกษตรกรทั้งเกษตรกรยังเลือกที่จะใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืช และภายหลังการอบรมตามโครงการฯ เกษตรกรร้อยละ 50 ยังคงทำการเกษตรในระบบเกษตรเคมี รองลงมาทำการเกษตรตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) เกษตรไร้สารพิษ และทำตามแบบเกษตรอินทรีย์ทั้งหมดแต่ยังไม่ได้รับการรับรอง คิดเป็นร้อยละ 38, 7 และ 5 ตามลำดับ การศึกษาแนวทางแก้ปัญหาจากการสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประเทศไทยแล้วพบว่า เกษตรกรใช้หลักการจัดการระบบนิเวศ ใช้สารชีวภัณฑ์ และจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ในการจัดการระบบการผลิตพืชภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น การแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นต้องถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ หลักการจัดการระบบนิเวศ การใช้สารชีวภัณฑ์และจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ทดแทนการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ตลอดจนต้องให้เกษตรกรไปศึกษาดูงานจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อให้เกษตรกรเห็นตัวอย่างที่สามารถทำได้จริงและประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแรงจูงใจและเกิดความเชื่อมั่นต่อ

ระบบเกษตรอินทรีย์ จัดเป็นแนวทางให้เกษตรกรนำข้อเท็จจริงหรือความรู้ต่างๆ มาพิจารณาไตร่ตรอง และปรับใช้ตามแนวทางของเกษตรกรแต่ละคนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผลในระดับมากที่สุด ส่งผลให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรอินทรีย์ได้เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์ทำให้ต้นทุนการผลิตในส่วนของปัจจัยการผลิตลดลง เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น ราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์สูงกว่าเกษตรเคมี อัตราผลผลิตต่อไร่มีปริมาณมากกว่า มีตลาดรองรับสินค้าที่แน่นอน มีผู้บริโภคที่มีความต้องการสินค้า ในขณะที่ปัจจัยด้านสังคมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวสนับสนุนด้านนโยบาย ด้านแรงงาน และด้านความรู้ข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรในพื้นที่ข้างเคียงประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ รัฐบาลสนับสนุนด้านเงินทุน สภาพสิ่งแวดล้อมของพื้นที่จะดีขึ้นและสุขภาพทั้งเกษตรกรและผู้บริโภคจะดีขึ้น

ปัญหาในการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือ การใช้ปุ๋ยเคมี การใช้สารเคมีสังเคราะห์ต่างๆ ในการกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช และการใช้ฮอร์โมนสังเคราะห์ เนื่องจากยังขาดองค์ความรู้ในการใช้สิ่งทดแทนปุ๋ยและสารเคมีเหล่านี้ทั้งยังขาดความสนใจและขาดความเชื่อมั่นต่อการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ความสนใจต่อระบบเกษตรอินทรีย์และระบบเกษตรที่ทำในปัจจุบันเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความรู้ทัศนคติ และปัญหาในการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ในการแก้ปัญหาจึงต้องสร้างแรงจูงใจโดยมุ่งเน้นที่เกษตรกรที่ยังคงทำเกษตรเคมีอยู่ และใช้แนวทางการแก้ไขโดยนำวิธีการของเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จมาใช้เป็นแนวทาง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยในเบื้องต้นพบว่า ความสนใจต่อระบบเกษตรอินทรีย์ระบบเกษตรที่ทำในปัจจุบันเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ทั้งกับความรู้ ทัศนคติและปัญหาในการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จึงต้องเริ่มจากการอบรมเพิ่มเติมให้แก่เกษตรกร โดยเลือกเกษตรกรเป้าหมายที่ยังทำเกษตรแบบเคมีอยู่เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความสนใจต่อเกษตรอินทรีย์ด้วยการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ผ่านการจัดอบรมที่นำเสนอทั้งข้อดีและข้อเสียของเกษตรอินทรีย์และเกษตรเคมี ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ใช้หลักการจัดการระบบนิเวศ ใช้สารชีวภัณฑ์และจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์ทดแทนการใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการจัดการศัตรูพืชและวัชพืช ตลอดจนต้องจัดกิจกรรมทัศนศึกษาให้เกษตรกรได้ไปศึกษาดูงานจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อให้เกษตรกรได้เห็นตัวอย่างที่สามารถทำได้จริงและประสบความสำเร็จอันเป็นแรงจูงใจและเกิดความเชื่อมั่นต่อเกษตรอินทรีย์ ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะเป็นแนวทางให้แก่เกษตรกรได้นำข้อเท็จจริงหรือความรู้ที่ได้เรียนรู้มาพิจารณาและนำมาปรับใช้ตามแนวทางที่เหมาะสมของแต่ละคน

ธิดารัตน์ ไชยมงคล และ บุศรา ลิ่มนิรันดร์กุล (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรหมู่บ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้านโพธิ์ทองเจริญ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรกรมีพื้นที่การทำเกษตรอินทรีย์ขนาดเล็กไม่เกิน 1 ไร่ ภายในพื้นที่มีการปลูกผักหลากหลายชนิดรวมกัน ผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรมีตลาดรองรับที่แน่นอน การหาตลาดรองรับผลผลิตถูกดำเนินการด้วยตัวเกษตรกรเอง รวมถึงเกษตรกรรวมกลุ่มกันและยังมีการสนับสนุนจากองค์กรภายในท้องถิ่น การขยายตัวของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ไปได้ช้าทั้งที่ยังมีความต้องการของผู้บริโภค ส่วนการขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์นั้นกลุ่มเกษตรกรมีหน่วยงานของภาครัฐคอยให้การช่วยเหลือทั้งในด้านเงินทุนและปัจจัยการผลิตเบื้องต้น มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตสำหรับผู้สนใจเข้ามาศึกษาการทำเกษตรอินทรีย์โดยการให้ความรู้จากผู้นำกลุ่มซึ่งเป็นหมอดินและมีความรู้ด้านการผลิตผักเกษตรอินทรีย์ รวมไปถึงการเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกรรายอื่นในชุมชนเพื่อลดการใช้ปริมาณปุ๋ยเคมี พร้อมทั้งให้ความรู้ในด้านกระบวนการจัดการผลิตผักอินทรีย์และแนะนำเทคนิคการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์แก่ผู้สนใจซึ่งพบว่า ความสำเร็จของการขยายผลของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านโพธิ์ทองเจริญขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการการผลิต การบริหารจัดการกลุ่มและการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรเองต้องมีการพัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ โดยการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยหมู่บ้านโพธิ์ทองเจริญนั้นมีปัจจัยหลายอย่างที่เอื้อต่อโอกาสการพัฒนาของกลุ่มต่อไป ในด้านต้นทุนการผลิตนั้นเกษตรกรมีการลดต้นทุนการผลิตโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสมุนไพรกำจัดแมลงที่ทำขึ้นเองภายในกลุ่ม แล้วยังสามารถจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง การดำเนินการปลูกและเก็บเกี่ยวทุกขั้นตอนเกษตรกรได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองรวมทั้งเกษตรกรยังมีการปลูกพืชผักไว้กินเองภายในครัวเรือน ซึ่งจากกิจกรรมเหล่านี้ช่วยลดค่าใช้จ่ายของเกษตรกรลงได้ รายรับของเกษตรกรเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีระบบตลาดที่แน่นอน ผลผลิตของเกษตรกรเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในท้องถิ่นทำให้บางครั้งผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด แม้ว่ากลุ่มยังประสบปัญหาด้านระบบการผลิตและเงินทุน แต่ยังมีหน่วยงานของภาครัฐคอยให้การช่วยเหลือในด้านเงินทุนการผลิตบางส่วน การให้ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์พร้อมให้คำปรึกษาและหาแนวทางแก้ไขปัญหภายในกลุ่มเกษตรกรและจากศูนย์การเรียนรู้ในอนาคตการรวมกลุ่มผลิตผักอินทรีย์จะยังคงมีอยู่และดำเนินต่อไปเนื่องจากมีประชาชนรายอื่นๆ ในหมู่บ้านให้ความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์โดยเริ่มมีการทำแปลงผักอินทรีย์ไว้ในบริเวณบ้านเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน เกษตรกรบางรายที่ทำการเกษตรแบบเคมี เริ่มมีการปรับเปลี่ยนการผลิตด้วยการปรับลดการใช้สารเคมีทั้งปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เข้ามาทดแทน อย่างไรก็ตามการพัฒนาความรู้จากการแลกเปลี่ยนภายในกลุ่มยังไม่เพียงพอต่อการขยายผล ในขณะที่การบริหารจัดการการผลิตในรูปแบบกลุ่ม เช่น การวางแผนการผลิตร่วมกันอย่างเป็นระบบยังมีความสำคัญต่อ

ความสำเร็จและการขยายผลเกษตรกรอินทรีย์ซึ่งกลุ่มเกษตรกรผู้สนใจภายในกลุ่มมีการขยายผลจำนวนค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรจากภายนอกที่ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาดูงานและสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง ซึ่งมีตัวแทนเกษตรกรจากหมู่บ้านอื่นๆ เข้ามาศึกษาการผลิตผักอินทรีย์และการทำปุ๋ยของกลุ่มเพื่อนำไปปฏิบัติเองและถ่ายทอดให้ความรู้แก่เกษตรกรรายอื่นต่อไป และในอนาคตการรวมกลุ่มผลิตผักอินทรีย์จะยังคงมีอยู่และดำเนินต่อไปเนื่องจากแนวโน้มจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มของหมู่บ้านจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

สมคิด แก้วทิพย์ และคณะ (2556) ทำการวิจัยเรื่อง เกษตรอินทรีย์ : ข้อจำกัดของการมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อย่างเพียงพอในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของช่องทางการตลาดปัจจุบัน พัฒนารูปแบบการตลาดและแผนยุทธศาสตร์การตลาดเกษตรอินทรีย์ วิเคราะห์ช่องว่างของนโยบายการส่งเสริมการตลาดเกษตรอินทรีย์เกี่ยวกับตลาดเกษตรอินทรีย์ และวิเคราะห์ช่องว่างการปฏิบัติตามแผนและนโยบาย ผลการวิจัยพบว่า

ผลผลิตเกษตรอินทรีย์นั้นมีความแตกต่างจากผลผลิตการเกษตรรูปแบบอื่นๆ เนื่องจากกระบวนการผลิตที่ไม่ใช้สารเคมี และมีกระบวนการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีอย่างรอบด้าน และกระบวนการผลิตนั้นได้คำนึงถึงความปลอดภัยจากสารเคมีของผลผลิตเกษตรอินทรีย์เพื่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสุขภาพอนามัยของเกษตรกรทำให้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีความซับซ้อนและค่อนข้างเข้มงวด ผู้ผลิตต้องใช้เวลากว่าจะประสบความสำเร็จทำให้ผู้ผลิตมีจำนวนน้อยที่ทำได้ ปัจจุบันผลผลิตเกษตรอินทรีย์นั้นยังมีปริมาณน้อย คุณภาพและความต่อเนื่องของผลผลิต ไม่สามารถจัดจำหน่ายในหลายช่องทาง ช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตของเครือข่ายเกษตรกรมยังยืนจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนทำได้เฉพาะระบบตลาดนัดเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากระบบตลาดนัดเกษตรกรเป็นผู้ขายผลผลิตเองสามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้โดยตรงถึงระบบการผลิตที่ไม่สามารถให้ปริมาณ คุณภาพและความต่อเนื่องของผลผลิตทำความเข้าใจกับผู้บริโภคให้บริโภคตามฤดูกาลและระบบตลาดนัดยังสร้างความพึงพอใจให้กับเกษตรกรในระบบเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างมากเพราะเป็นระบบตลาดที่เกษตรกรสามารถกำหนดราคาเองได้และมีอิสระภาพ นอกจากนี้มีการจำหน่ายในรูปแบบระบบสมาชิกและขายในชุมชน

ส่วนผู้บริโภคที่ต้องการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มเฉพาะที่มีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจากการบริโภคอาหารที่มีสารเคมีปนเปื้อน บางส่วนมีความเข้าใจระบบการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความเป็นธรรมแก่เกษตรกร จึงทำให้กลุ่มผู้บริโภคที่มีความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริงยังเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ ที่ขยายตัวค่อนข้างช้า

นโยบายเกษตรอินทรีย์ได้ถูกนำมาใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ ในการดำเนินการตามนโยบายโดยแผนยุทธศาสตร์ในภาพรวมแม้จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ด้วยข้อจำกัดหลายประการ ข้อจำกัดประการหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญคือการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาครัฐทั้ง 3 หน่วยงานหลักไม่ว่าจะเป็นสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดมีภารกิจและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน การทำงานจึงเป็นลักษณะแยกส่วนจึงเกิดช่องว่างทางนโยบายขึ้น ดังนั้นการประสานความร่วมมือในระหว่างหน่วยงานภาครัฐมีข้อจำกัด จึงทำให้การบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการผลิต การบริโภค และการตลาดเกษตรอินทรีย์ไม่ว่าจะเป็นระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มเกษตรกร ภาคเอกชน ภาควิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชนยังไม่สามารถทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพได้ การทำงานจึงเป็นลักษณะต่างคนต่างทำตามเป้าหมายของแต่ละฝ่าย ไม่ได้มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน หากจังหวัดเชียงใหม่มีการประสานความร่วมมือแบบบูรณาการโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการเชื่อมประสานทางนโยบายเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกลไกทางด้านนโยบายและงบประมาณที่ยืดหยุ่น และสามารถทำงานประสานความร่วมมือกันทุกฝ่ายได้โดยมีข้อจำกัดน้อยกว่าหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทางนโยบายและกระบวนการการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการปฏิบัติการได้มากกว่า ทั้งนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกด้านเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและแผนยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี และที่สำคัญต้องมีความตระหนักถึงความสำคัญของเกษตรอินทรีย์ทั้งด้านการผลิต การบริโภค และการตลาด อย่างไรก็ตามในทุกภาคส่วนควรต้องมีการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดและสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันรวมทั้งการเชื่อมการทำงานกับเครือข่ายชุมชนทั้งในเมืองและชนบทเพื่อให้ลดช่องว่างทางนโยบายให้ได้มากที่สุด จึงจะสามารถขับเคลื่อนนโยบายและแผนยุทธศาสตร์จังหวัดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างเต็มศักยภาพซึ่งต้องมีการกำหนดเป็นแผนจังหวัด โดยมีการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องด้วยการบูรณาการเพื่อให้เกิดการทำงานที่สอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในการกำหนดแผนจังหวัดต้องสร้างระบบการทำงานร่วมกัน รวมถึงการจัดการด้านงบประมาณจากส่วนกลางให้มีความยืดหยุ่นและเครือข่ายชุมชนสามารถเข้าถึงได้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินการการลดช่องว่างทางนโยบายจึงมีความจำเป็นและต้องเชื่อมโยงเพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแบบบูรณาการโดยให้บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว และกำหนดให้มืองค์กรกลางในการเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมและเชื่อมประสาน

ทุกฝ่ายให้มีการทำงานแบบบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาการผลิต การบริโภค และการตลาดเกษตรอินทรีย์ให้มีการขยายตัวและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนวงกว้างอย่างแท้จริง

ทั้งนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์และทำงานในเชิงการให้ความรู้และความตระหนักแก่ผู้บริโภคให้ผู้บริโภคมีการขยายตัวมากขึ้นเพื่อให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ให้คุณค่าแก่การบริโภคตามฤดูกาล มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานและให้การสนับสนุนเกษตรกรในกระบวนการ การผลิตและการตลาด ซึ่งผู้บริโภคจำเป็นต้องมีจิตสำนึกทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจจึงจะทำให้การบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีการขยายตัว ผู้ผลิตอยู่ได้ มีเศรษฐกิจที่ดี ความเป็นอยู่ดีขึ้น จะสามารถช่วยให้ปริมาณผู้ผลิตมีมากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย ทั้งนี้แม้จะให้บทบาทแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น แต่หน่วยงานราชการและรัฐส่วนกลางควรมีการสนับสนุนเชิงนโยบายแบบมีส่วนร่วมให้มากที่สุดด้วย

นอกจากนี้ในภาคประชาชนทั้งในส่วนของเกษตรกร ผู้บริโภค และผู้ขาย รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและภาควิชาการควรได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการผลักดันเชิงนโยบายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานร่วมกันเนื่องจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของทุกภาคส่วนคือ หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร สุขภาพของคนในสังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร และสามารถขยายผลออกไปสู่สังคมในวงกว้างได้รวดเร็วขึ้น

พิรภาว์ ทวีสุข (2556) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องอิทธิพลของกลยุทธ์การตลาดและวิธีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อต่อการประเมินภายหลังการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินภายหลังการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ศึกษาปัจจัยทางด้านแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อวิธีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ศึกษาปัจจัยด้านวิธีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อสินค้าที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย และศึกษาอิทธิพลของวิธีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินภายหลังการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยพบว่า ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ โดยให้ความสำคัญกับตราสินค้าและใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้าเป็นหลัก รองลงมาให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ช่องทางการกระจายสินค้าโดยช่องทางที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การขายผ่านอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะในเครือข่ายสังคมออนไลน์และขายผ่านร้านค้าปลีก เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านค้าระบบสมาชิก เช่น สหกรณ์ เป็นต้น จุดขายที่ผู้ประกอบการโดยส่วนมากให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การรักษาคุณภาพการผลิตสินค้า สำหรับการสร้างเครือข่าย

ความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการจะมีการสร้างความร่วมมือโดยการจัดตั้งโครงการต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าและสร้างความร่วมมือร่วมกันในการหาตลาดเพื่อกระจายสินค้าและสาเหตุโดยส่วนมากที่ผู้ประกอบการมีความสนใจเพาะปลูกเกษตรอินทรีย์เพราะต้องการเลิกการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก

ส่วนผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ประเภทผัก/ผลไม้เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ข้าว/ธัญพืช และสินค้าประเภทอื่นๆ โดยสาเหตุที่สนใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์เพราะต้องการรักษาสุขภาพ รองลงมาคือ ตระหนักถึงอันตรายจากสารเคมีและเพื่ออนามัยของครอบครัว และผู้ซื้อที่มีความคิดเห็นว่าราคาขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ควรมีราคาสูงกว่าสินค้าประเภทเดียวกันแต่ไม่ได้ผลิตด้วยกระบวนการเกษตรอินทรีย์ไม่เกิน 17 เปอร์เซ็นต์ วิธีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยส่วนมากจะมีการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์หลากหลายชนิด และโดยส่วนมากผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ความสนใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งผู้ซื้อสินค้าส่วนมากให้ความคิดเห็นว่าการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จะได้รับความปลอดภัยในการบริโภคสินค้า รองลงมาจะเป็นผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ต่อไปในอนาคต และผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์จะทำให้สุขภาพที่ดีขึ้น สำหรับความคิดเห็นของผู้ซื้อที่มีต่อกลยุทธ์การตลาดสำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ผู้ซื้อให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดมาเป็นอันดับหนึ่งโดยให้ความสำคัญกับการมีพนักงานขายที่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับสินค้าเป็นอย่างดี อันดับสองคือ กลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าที่ดีเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การที่ผู้ประกอบการมีใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้าและการมีสินค้าบรรจุภัณฑ์หรือหีบห่อที่ดีสวยงาม อันดับสามคือ กลยุทธ์ช่องทางการกระจายสินค้า ส่วนใหญ่ผู้ซื้อจะซื้อสินค้าผ่านช่องทางในห้างสรรพสินค้า เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต รองลงมาคือ ตลาดนัดชุมชน เช่น งานแสดงสินค้าเกษตรอินทรีย์ และซื้อที่ร้านจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ เช่น ฟู้ดแลนด์ โกลเด้นเพลส เลมอนฟาร์ม อันดับสี่คือ กลยุทธ์ด้านราคา ผู้ซื้อสินค้าโดยส่วนใหญ่เห็นว่าราคามีผลต่อแนวโน้มการซื้อสินค้าเพิ่มในอนาคต และราคามีผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้า และยังมีผลต่อแนวโน้มการกลับมาซื้อสินค้าใหม่ในอนาคต

การตลาดในยุคปัจจุบันควรมีการพัฒนาจุดขายด้วยการใช้กลยุทธ์เชิงบูรณาการเพื่อให้มีความสอดคล้องระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดที่ผู้ประกอบการใช้กับความต้องการของผู้ซื้อดังนี้

1. กลยุทธ์ทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการประเมินภายหลังการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการประเมินภายหลังการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์มากที่สุดคือ กลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ รองลงมาคือ กลยุทธ์ช่องทางการกระจายสินค้า และกลยุทธ์ด้านราคา

2. ปัจจัยทางด้านแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยคือการคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า การคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองในเรื่องสุขภาพ เพื่ออนามัยของครอบครัว และตระหนักถึงอันตรายจากสารเคมีมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์

3. ปัจจัยด้านวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีภาพรวมของวิถีการดำเนินชีวิตที่หลากหลายมักจะเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญกับภาพรวมกลยุทธ์การตลาดของผู้ประกอบการมาก ปัจจัยด้านวิถีการดำเนินชีวิตด้านความคิดเห็นของผู้ซื้อสินค้าซึ่งเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับสุขภาพเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ความปลอดภัยต่อร่างกายจะทำให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น สินค้าเกษตรอินทรีย์มีคุณค่าทางโภชนาการด้านอาหารมากกว่าสินค้าทั่วไป เป็นต้น

4. วิถีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินภายหลังการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 พบว่า ถ้าผู้ซื้อประเมินผลประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้าสอดคล้องกับผลประโยชน์ที่ผู้ซื้อคาดหวังแล้วจะนำไปสู่ความตั้งใจในการซื้อสินค้าได้ ถ้าผู้ประกอบการสามารถที่ยืนยันปัจจัยที่ผู้ซื้อคาดหวังได้ก็อาจจะส่งผลต่อแนวโน้มความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการได้

จากผลการวิจัยพบอิทธิพลทางตรงของกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยบูรณาการความคิดเห็นของผู้ซื้อสินค้าเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับประโยชน์ที่ผู้ซื้อจะได้รับ ซึ่งในภาพรวมพบว่า ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะในเรื่องใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้าและตราสินค้า แต่ผู้ซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดมาเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีความเกี่ยวข้องกับพนักงานขายเป็นหลัก มีเพียงภาคใต้เท่านั้นที่ผู้ซื้อให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ดังนั้นกลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการให้ความสนใจโดยรวมยังไม่มี ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อ

ตะวัน ห่างสูงเนิน (2556) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องระบบเกษตรอินทรีย์ในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในเขตลุ่มน้ำแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการผลิต การบริหารทรัพยากร และการจัดการฟาร์มของเกษตรกรที่ทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ในเขตลุ่มน้ำแม่ริม และศึกษาความสัมพันธ์ของการปฏิบัติตามแนวทางการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ลุ่มน้ำแม่ริมเป็นลุ่มน้ำที่มีการทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์แหล่งใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่

มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์รวมประมาณ 692.28 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.04 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งลุ่มน้ำ มีรูปแบบการจัดการฟาร์มในระบบเกษตรอินทรีย์ 2 ระบบคือ เกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรผสมผสาน คิดเป็นร้อยละ 36.6 และเกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรเชิงเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 63.4 ของจำนวนผู้ทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ในลุ่มน้ำแม่มิม สำหรับความสัมพันธ์ของการทำเกษตรอินทรีย์ที่มีต่อการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรที่ผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์มีความพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน ความรู้และคุณธรรมในระดับที่สูงมาก ทั้งนี้มีประเด็นที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมากที่สุดคือ ด้านคุณธรรม ด้วยเหตุผลคือ ความหวังดีที่มีต่อผู้บริโภคที่ไม่ใส่สารเคมีในการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรที่ยอมรับเกษตรอินทรีย์และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากกระบวนการปรับตัวภายใต้ความต้องการ 5 ประการคือ 1) ต้องการมีรายได้เพิ่มมากขึ้น 2) ต้องการลดหนี้สิน 3) มีปัญหาสุขภาพ 4) ความต้องการได้รับการยอมรับจากสังคม และ 5) ต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมตามลำดับซึ่งนำมาสู่กระบวนการยอมรับเกษตรอินทรีย์และกระบวนการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์เป็นการผลิตที่สามารถลดต้นทุนและพึ่งตนเองด้านอาหารและด้านปัจจัยการผลิตรวมทั้งลดความเสี่ยงในการผลิต อาทิ การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารไล่แมลงและปุ๋ยคอก

สุวรรณา ประณีตวาทกุล และคณะ (2557) ได้ทำการวิจัยโครงการสารเคมีกำจัดศัตรูพืชสิ่งแวดล้อม และความเปราะบางสู่ความยากจนของครัวเรือนเกษตรกรในประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่อาจนำไปสู่ความเปราะบางสู่ความยากจน และประมวลทางเลือกในการจัดการศัตรูพืชและการเกษตรเพื่อลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมด้านปริมาณการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่รายได้เงินสดสุทธิภาคการเกษตรโดยเฉลี่ยในภาพรวมระดับประเทศมีแนวโน้มเพิ่มในอัตราที่ลดลงชี้ให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันของการพึ่งพาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ในขณะที่ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการปนเปื้อนของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชวัดผ่านคุณภาพน้ำในเกณฑ์ดีมีแนวโน้มลดลงในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาเช่นกัน เมื่อพิจารณาสถานภาพในระดับครัวเรือนเกษตรกรพบว่า ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชรบกวนมากเป็นปัญหาหลักของเหตุการณ์ข้อของครัวเรือน การแก้ไขปัญหาคือ การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้นสำหรับการคาดการณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอีก 5 ปีข้างหน้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุการณ์ที่จะทำให้เกิดความเสี่ยงในด้านการเกษตรคือ โรคพืชและแมลงระบาดเพิ่มขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรที่เกิดจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่เกษตรกรตัวอย่างรับรู้และเป็นปัญหาที่สำคัญคือ มีการระบาดของแมลงศัตรูพืชเพิ่มขึ้น แมลงต้องยาเพิ่มขึ้น และแมลงที่มีประโยชน์ในแปลงเกษตรลดลง สำหรับการใส่สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของครัวเรือนตัวอย่างโดยภาพรวมเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจำนวนมากทั้งใน

ด้านปริมาณ การใช้และจำนวนความถี่ในการฉีดพ่น แม้ว่าสารเคมีส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภท U ที่ไม่มีพิษรุนแรงเมื่อใช้ในระดับปกติ แต่เกษตรกรตัวอย่างยังคงมีการใช้สารเคมีประเภท Ia Ib และ II ซึ่งจัดเป็นสารเคมีชนิดรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอยู่เช่นกัน ซึ่งนานาประเทศทั่วโลกได้กำหนดให้ยกเลิกการใช้สารเคมีประเภท Ia และ Ib แล้ว ผลกระทบของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชส่วนใหญ่ร้อยละ 69-74 เกิดขึ้นกับระบบนิเวศเป็นหลัก รองลงมาเป็นผลกระทบของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อเกษตรกรและผู้บริโภคตามลำดับ เมื่อพิจารณาความแปรปรวนสู่ความยากจนโดยอาศัยค่าเฉลี่ยของความน่าจะเป็นที่ครัวเรือนจะแปรปรวนสู่ความยากจนของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดพบว่า มีครัวเรือนที่แปรปรวนสู่ความยากจนโดยเปรียบเทียบเฉลี่ยจำนวน 79 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 40 และเป็นครัวเรือนที่ไม่แปรปรวนสู่ความยากจนเท่ากับ 118 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 60 สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความแปรปรวนสู่ความยากจนของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างปีการเพาะปลูก 2556 พบว่า ปัจจัยด้านผลกระทบจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความแปรปรวนสู่ความยากจนของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหมายความว่า หากครัวเรือนใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ครัวเรือนมีโอกาสเกิดความแปรปรวนสู่ความยากจนเพิ่มขึ้นได้เช่นกัน ดังนั้น มาตรการหรือแนวทางเลือกในการลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจึงมีความสำคัญเพื่อการพัฒนาภาคการเกษตรและระบบเศรษฐกิจไทยให้ยั่งยืน และบรรเทาผลกระทบของการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีต่อมนุษย์และระบบนิเวศที่อาจนำไปสู่ความแปรปรวนสู่ความยากจนของครัวเรือนเกษตรกรในอนาคต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี ให้เกิดการรวมกลุ่มและจัดทำแปลงสาธิตประจำหมู่บ้าน สนับสนุนอุปกรณ์และเงินทุนอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธี งานวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์ และพฤติกรรมความเสี่ยงของเกษตรกรในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชควรมีการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สำหรับการศึกษางานวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังต่อไปนี้

ยุพเยาว์ โตศิริ (2553) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องรูปแบบความสัมพันธ์ของการจัดการระบบนิเวศเกษตรอินทรีย์จากกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรต้นแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและเปรียบเทียบรูปแบบความสัมพันธ์ของการจัดการระบบนิเวศในฟาร์มเกษตรบนพื้นฐานการเรียนรู้จากการปฏิบัติของเกษตรกรต้นแบบที่ทำเกษตรอินทรีย์และฟาร์มเกษตรที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์วิเคราะห์และเปรียบเทียบองค์ประกอบของระบบนิเวศ ปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบและการหมุนเวียนของทรัพยากรในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรต้นแบบกับฟาร์มที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้และถอดบทเรียนกรณีวิธีการจัดการระบบนิเวศเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรต้นแบบและเกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ และศึกษาและเปรียบเทียบผลลัพธ์ของการ

ปฏิบัติในการเรียนรู้และการจัดการระบบนิเวศเกษตรโดยวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของเกษตรกรต้นแบบและเกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ ผลการวิจัยมีดังนี้

1. รูปแบบความสัมพันธ์ของการจัดการระบบนิเวศในฟาร์มเกษตรบนพื้นฐานการเรียนรู้จากการปฏิบัติของเกษตรกรต้นแบบที่ทำเกษตรอินทรีย์และฟาร์มเกษตรที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนเนื่องจากเกษตรกรต้นแบบมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบควบคู่ไปกับการจัดการระบบนิเวศอย่างเป็นองค์รวม และมีการพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่งจึงทำให้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการทำการเกษตรและด้านการพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิตของเกษตรกรและครอบครัวดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่เกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ไม่มีกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบปฏิบัติตามที่บิดามารดาได้สอนมาโดยไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์ความรู้ แต่ให้ความสำคัญกับคำแนะนำของผู้จำหน่ายสารเคมีจึงไม่ส่งผลต่อการจัดการระบบนิเวศโดยรวมและเพิ่มภาระค่าใช้จ่าย ดังนั้นคุณภาพชีวิตของเกษตรกรจึงไม่ดีขึ้น

2. องค์ประกอบของระบบนิเวศ ปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบและการหมุนเวียนของทรัพยากรในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรต้นแบบกับฟาร์มที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์พบว่า องค์ประกอบของระบบนิเวศในฟาร์มเกษตรอินทรีย์และฟาร์มที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ในด้านทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ สัดส่วนการใช้ที่ดิน พืชพรรณ แมลงสัตว์หน้าดิน และสัตว์เลี้ยงมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งโดยภาพรวมองค์ประกอบของระบบนิเวศฟาร์มเกษตรอินทรีย์มีลักษณะที่เอื้อต่อการผลิตทางเกษตรดีกว่าในฟาร์มที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ในทุกด้านเนื่องจากเกษตรกรต้นแบบมีการจัดการองค์ประกอบทางกายภาพให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตและการดำรงอยู่ของทรัพยากรชีวภาพ รวมทั้งมีการจัดการทรัพยากรอย่างเป็นองค์รวมทำให้ทุกองค์ประกอบในระบบนิเวศเกษตรอินทรีย์มีความเกื้อกูลกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการหมุนเวียนธาตุอาหารของระบบนิเวศในฟาร์ม ความสัมพันธ์เหล่านี้เกิดจากการคัดสรรและปรุงแต่งของเกษตรกรอย่างเอาใจใส่โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก ทดลองปฏิบัติ และปรับวิธีการจนเกิดเป็นกรรมวิธีที่เหมาะสมกับพื้นที่จึงส่งผลให้องค์ประกอบและทรัพยากรต่างๆ ในฟาร์มแสดงบทบาทหน้าที่เฉพาะและเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ระบบนิเวศเกษตรที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรไม่ได้คำนึงถึงปฏิสัมพันธ์หรือความเกื้อกูลกันภายในระบบนิเวศ แต่เน้นการสร้างผลผลิตให้ได้ปริมาณมากที่สุด กิจกรรมในฟาร์มจึงไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการองค์ประกอบในระบบนิเวศอย่างเป็นองค์รวม การจัดการระบบการเกษตรที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์จึงเป็นแบบแยกส่วนและนำไปจายจากภายนอกมาใช้เป็นส่วนใหญ่

3. กระบวนการเรียนรู้และกรรมวิธีการจัดการระบบนิเวศเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรต้นแบบและเกษตรกรที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์พบว่า ในฟาร์มเกษตรอินทรีย์เกษตรกรมีการจัดการแบบเป็นองค์รวมเน้นให้มีผลผลิตที่หลากหลายและต่อเนื่อง แต่ในฟาร์มที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรไม่ได้ให้ความสำคัญกับองค์รวมของระบบนิเวศมุ่งเน้นไปที่การได้ผลผลิตสูงสุด ดังนั้น การจัดการระบบนิเวศจะแตกต่างกันซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรจากทั้ง 2 ฟาร์มด้วย โดยในฟาร์มเกษตรกรอินทรีย์เกษตรกรต้นแบบมีการดำเนินงานเกษตรกรอินทรีย์โดยมีการจัดการระบบนิเวศอย่างเป็นองค์รวมพร้อมทั้งมีการพัฒนาการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบควบคู่กันไปจนกระทั่งได้กรรมวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มส่งผลให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเพียงพอต่อการบริโภคและสร้างรายได้หมุนเวียนในครัวเรือน ฟาร์มเกษตรกรอินทรีย์แห่งนี้จึงเป็นฟาร์มเกษตรกรที่ยั่งยืน ในขณะที่ฟาร์มที่ไม่ได้ทำเกษตรกรอินทรีย์เกษตรกรไม่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากเกษตรกรเป็นเพียงการเรียนรู้ที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบิดามารดาแล้วปฏิบัติตามโดยไม่ได้มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ฟาร์มที่ไม่ได้ทำเกษตรกรอินทรีย์จึงยังคงเป็นระบบการเกษตรที่มุ่งเน้นผลผลิตโดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ ดังนั้นรูปแบบการจัดการระบบนิเวศเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรต้นแบบสามารถเป็นแนวทางในการปฏิบัติของเกษตรกรรายอื่นเมื่อทำด้วยความมุ่งมั่นเช่นเดียวกันกับเกษตรกรต้นแบบก็จะสามารถประสบความสำเร็จและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

4. ผลลัพธ์ของการปฏิบัติในการเรียนรู้และการจัดการระบบนิเวศ เกษตรกรต้นแบบที่ทำเกษตรกรอินทรีย์มีรูปแบบการจัดการระบบนิเวศเกษตรแบบองค์รวมโดยปฏิบัติตามกรรมวิธีการเกษตรอินทรีย์ที่ได้เรียนรู้และพัฒนาขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ของตนทำให้เกษตรกรต้นแบบประสบความสำเร็จ ผลลัพธ์ของการดำรงชีพอย่างยั่งยืนดีกว่าในฟาร์มที่ไม่ได้ทำเกษตรกรอินทรีย์ทุกด้านจึงทำให้ครอบครัวของเกษตรกรต้นแบบมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผลลัพธ์ของการจัดการทรัพยากรในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ด้วยหลักของระบบนิเวศของเกษตรกรต้นแบบสามารถดำรงชีพอย่างยั่งยืนใน 5 ด้านคือ 1) มีความมั่นคงทางด้านอาหารปลอดภัยเพียงพอทั้งเพื่อการบริโภค และจำหน่าย 2) สามารถสร้างผลผลิตได้อย่างต่อเนื่อง 3) มีรายได้ที่พอเพียง 4) ครอบครัวอบอุ่น อยู่เย็นเป็นสุข และ 5) สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ในขณะที่เกษตรกรในฟาร์มที่ไม่ได้ทำเกษตรกรอินทรีย์คุณภาพชีวิตไม่ดีขึ้น

ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ของไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลของภาพรวมและโครงสร้างของเกษตรกรอินทรีย์สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ของประเทศไทย วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการผักเกษตรกรอินทรีย์ และวิเคราะห์อุปสรรคหลักและบทเรียนในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้ผลิตเกษตรกรอินทรีย์ในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารในประเทศไทย ผลการวิจัยมีดังนี้

ปัจจัยความสำเร็จของผักเกษตรกรอินทรีย์มีปัจจัยที่สำคัญ 14 ปัจจัยมีดังนี้

1. การจัดการปัจจัยการผลิตให้เพียงพอตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์และสามารถเข้าถึงได้
2. การจัดการระบบการผลิตที่ดีและเหมาะสมในเรื่องการวางแผนการผลิตและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว รวมทั้งความรู้ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจผักเกษตรกรอินทรีย์ของผู้ผลิต

3. ศักยภาพในการผลิตผักเกษตรอินทรีย์และทัศนคติที่ดีต่อผักเกษตรอินทรีย์ของผู้ผลิตและผู้ประกอบการ

4. การตลาดผักเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อให้ผู้บริโภคเข้าใจผักเกษตรอินทรีย์และขยายความต้องการของผู้บริโภค

5. การจัดการโลจิสติกส์ที่สนับสนุนผักเกษตรอินทรีย์

6. พฤติกรรมผู้บริโภคผักเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมและความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

7. การรวมกลุ่มและเครือข่ายผักเกษตรอินทรีย์ที่ครอบคลุมและเข้มแข็ง

8. การสื่อสารและประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงพฤติกรรมที่ดีต่อผักเกษตรอินทรีย์ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

9. มาตรฐานและระบบการรับรองผักเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจนและเหมาะสม

10. ฐานข้อมูลผักเกษตรอินทรีย์ที่น่าเชื่อถือและสามารถเข้าถึงได้ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน

11. การวิจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานผักเกษตรอินทรีย์

12. การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

13. ศักยภาพและทัศนคติที่ดีต่อเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

14. นโยบายและกฎหมายที่สนับสนุนผักเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสม

แนวทางสู่ความสำเร็จต้องเป็นแนวทางที่ทุกกลุ่มจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังและมีความต่อเนื่อง กลุ่มดำเนินการที่ประกอบด้วย ผู้ผลิต ผู้ค้าปลีกจัดการผลิต ผู้ผลิตผักเกษตรอินทรีย์และผู้ประกอบการผักเกษตรอินทรีย์ (แปรรูปและจัดจำหน่าย) ต้องมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันเพื่อให้เกิดห่วงโซ่อุปทานที่เข้มแข็ง กลุ่มผู้บริโภคจะต้องได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์อย่างถูกต้องทั้งจากภาครัฐและเอกชน ส่วนกลุ่มสนับสนุนภาครัฐและเอกชนควรสร้างหรือปรับปรุงเครื่องมือต่างๆ เช่น กฎหมาย ทุกระเบียบ ระบบฐานข้อมูลการวิจัย เป็นต้น ให้ไปส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างแท้จริง

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารในประเทศไทย มีดังนี้

1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 3 หลักการ และ 2 เงื่อนไขคือ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกัน เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม นั้นมีความสอดคล้องกับหลักการของเกษตรอินทรีย์ในหลายด้าน เช่น ความพอประมาณที่เป็นทางสายกลาง ที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการควบคุมความรู้สึกนึกคิด ความปรารถนา และพฤติกรรมเพื่อให้มีการประพฤติปฏิบัติที่อยู่ในขอบเขตอันมีเหตุผล มีความใกล้เคียงกับหลักการเกษตรอินทรีย์ด้านสุขภาพ ความเป็นธรรม และความเอาใจใส่ และเกษตรกรที่ได้ประยุกต์ใช้หลักการ

เศรษฐกิจพอเพียงได้มากจะมีระดับความเป็นเกษตรอินทรีย์สูงกว่าเกษตรกรที่ประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงแต่เพียงเล็กน้อยหรือไม่ได้ประยุกต์ใช้เลย

2. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็มีความสอดคล้องกับมิติของความมั่นคงด้านอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่เน้นให้มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับความมั่นคงด้านอาหารได้ในทุกมิติ และเกษตรกรที่ได้ประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงได้มากจะมีระดับความมั่นคงด้านอาหารสูงกว่าเกษตรกรที่ประยุกต์ใช้หลักการเศรษฐกิจพอเพียงแต่เพียงเล็กน้อยหรือไม่ได้ประยุกต์ใช้เลย หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับความมั่นคงอาหารในหลายมิติดังนี้

- การเก็บผลผลิตจากฟาร์มไว้เพื่อการบริโภคในครอบครัว ซึ่งตรงกับมิติในเรื่องการมีอาหารเพียงพอของความมั่นคงด้านอาหาร

- การมี (หรือเข้าถึง) ที่ดิน แหล่งน้ำ การเกษตร และเมล็ดพันธุ์ ซึ่งตรงกับมิติในเรื่องการเข้าถึงอาหารของความมั่นคงด้านอาหาร

- การมีระบบการผลิตในฟาร์มที่มีความผสมผสานเกื้อกูลกัน รวมทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงองค์ความรู้ใหม่ๆ และการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีผลทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรในการช่วยเหลือกัน ซึ่งตรงกับมิติเรื่องเสถียรภาพของอาหารของความมั่นคงด้านอาหาร

3. การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมกลุ่มเกษตรกรและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและการสร้างภูมิคุ้มกันไม่เพียงแต่จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับเกษตรกร แต่ยังมีศักยภาพในการช่วยทำให้เกิดการพัฒนาชนบทและชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ด้วย ซึ่งในการส่งเสริมในเรื่องนี้ควรจะต้องเน้นการสร้างหลักประกันในเรื่องปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตคืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม บ้าน และยารักษาโรคที่เกษตรกรสามารถผลิตขึ้นได้เองในฟาร์ม รวมทั้งมีแหล่งสำรองไว้ในฟาร์มเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉินด้วย

ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ (2554) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบนมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบการผลิตพืชอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระบบการผลิต วิเคราะห์ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนโดยรวมของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน และวิเคราะห์รูปแบบระบบการผลิตพืชอินทรีย์ที่เหมาะสมในเขตภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยมีดังนี้

ระบบการผลิตพืชอินทรีย์ พืชที่เกษตรกรทำการเพาะปลูกส่วนใหญ่สามารถเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีระบบการปลูกพืชอินทรีย์แบบผสมผสานมากกว่า สำหรับการใช้

ทรัพยากรในการผลิตส่วนใหญ่เกษตรกรใช้ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น ทรัพยากรส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ในส่วนของแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร เกษตรกรใช้น้ำจากห้วย/หนอง/คลอง/บึง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติส่งผลให้บางฤดูกาล เกษตรกรประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ ทั้งนี้การจัดการจัดการในกระบวนการผลิตพืชอินทรีย์ เกษตรกรมีการจัดการดิน การจัดการน้ำ การจัดการปุ๋ย และการจัดการศัตรูพืช/วัชพืชในสัดส่วนที่สูงมาก ในขณะที่การจัดทำแนวกันชนและการป้องกันการปนเปื้อนพบว่า มีการปฏิบัติที่น้อยมาก และเมื่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จสิ้นแล้วเกษตรกรมีการจัดการวัสดุที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวโดยนำไปใช้ต่อมากกว่าใช้วิธีการกำจัดทิ้ง ด้านการกระจายผลผลิตส่วนใหญ่ผลิตเพื่อเชิงพาณิชย์โดยมีแหล่งตลาดในท้องถิ่น และมีช่องทางการตลาด 2 รูปแบบคือ ขายเองโดยตรง และขายผ่านพ่อค้าคนกลาง ทั้งนี้รูปแบบการขนส่งใช้วิธีการขนส่งเองเป็นส่วนใหญ่ สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการผลิต อันดับ 1 คือ สภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วมขังในแปลง ขาดแคลนน้ำ เป็นต้น อันดับ 2 คือ ปัญหาเรื่องศัตรูพืช อันดับ 3 คือ ราคาสินค้าตกต่ำ อันดับ 4 คือ ผลผลิตตกต่ำ อันดับ 5 คือ โรคพืช เช่น เชื้อรา อันดับ 6 คือ การขาดแคลนเงินทุน อันดับ 7 คือ การขาดแคลนแรงงาน อันดับ 8 คือ สภาพดินไม่เหมาะสมหรือสภาพดินเสื่อมโทรม เมล็ดพันธุ์ไม่ได้คุณภาพ และต้นทุนการผลิตสูง อันดับ 9 คือ การขาดแคลนหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน และอันดับ 10 คือ การขนส่งมีระยะทางไกล

ความยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์แบ่งเป็นความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสังคม ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนโดยรวม ระดับของตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีผลผลิตภาพการผลิตและความสามารถในการสร้างกำไรในระดับต่ำ ในขณะที่ตัวชี้วัดทางด้านเสถียรภาพ ความหลากหลาย และความยืดหยุ่นส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับของตัวชี้วัดทางสังคมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความมั่นคงทางสังคมในระดับสูง ในขณะที่ตัวชี้วัดความสามารถในการปรับตัว และความสามารถพึ่งพาตนเองอยู่ในระดับปานกลาง และระดับของตัวชี้วัดทางสิ่งแวดล้อมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการใช้ดินแบบอนุรักษ์ในระดับปานกลาง ในขณะที่มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสูง ส่วนค่าดัชนีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ค่าดัชนีความยั่งยืนทางสังคม ค่าดัชนีความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และค่าดัชนีความยั่งยืนโดยรวมพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสังคม ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนโดยรวมในระดับปานกลาง

รูปแบบการผลิตพืชอินทรีย์ที่เหมาะสมในเขตภาคเหนือตอนบนโดยวิเคราะห์จากกลุ่มที่มีระดับความยั่งยืนโดยรวมสูงพบว่า รูปแบบระบบการผลิตพืชอินทรีย์ที่เหมาะสมในเขตภาคเหนือตอนบนมีลักษณะที่สำคัญคือ 1) มีการรวมกลุ่มภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชน 2) ใช้วิธีการปลูกพืชแบบผสมผสาน 3) มุ่งเน้นการใช้ฐานทรัพยากรในชุมชนและที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง 4) การนำเอาความรู้ที่ได้จากการอบรมหรือสัมมนาไปปรับใช้ในการจัดการในกระบวนการผลิต

โดยมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และมีการเผยแพร่ความรู้ไปยังสมาชิกคนอื่นๆ รวมถึงบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่ม 5) การแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำโดยมีการขุดบ่อไว้ใช้เพื่อการเกษตร 6) การนำเอาวัสดุที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการเกษตร 7) ผลผลิตที่ได้เมื่อบริโภคในครัวเรือนแล้ว ส่วนที่เหลือนำไปขายและใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ และ 8) มุ่งเน้นการตลาด ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นโดยช่องทางการขายใช้วิธีการขายสินค้าโดยตรง ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง และมีการขนส่งสินค้าด้วยตนเอง

บุญร่วม คำจันทราช (2554) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องกิจกรรมในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนในชนบทมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินกิจกรรมในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนในชนบท พบว่า กิจกรรมในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ มีการปลูกพืชหลายชนิดในแปลงเดียวกันเป็นการประหยัดพื้นที่ปลูก ปุ๋ย แรงงาน สามารถป้องกันโรคและแมลง การปลูกพืชที่ยั่งยืนเป็นการปลูกพืชให้มากกว่าครั้งในพื้นที่ ใช้ทรัพยากรปลูกหลายชนิดร่วมกัน การจัดการแปลงผักเกษตรกรได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการเอื้อประโยชน์ระหว่างชนิดของพืชให้เกิดการเอื้อเพื่อเกื้อกูลกันอย่างเหมาะสมและยั่งยืน เกษตรกรมีหลักการวางแผนการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เชิงพื้นที่และฤดูกาลในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ การจัดการดินเน้นกระบวนการเกษตรอินทรีย์มีการเพิ่มอินทรีย์วัตถุมากขึ้น ส่งผลให้แปลงเกษตรอินทรีย์สามารถปลูกพืชได้หลากหลายชนิด จนทำให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น การควบคุมแมลงศัตรูพืชใช้หลักการปรับปรุงดินมากกว่าแก้ไขด้วยการกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช การวางแผนในการปลูกพืช การปลูกพืชเพื่อล่อและไล่แมลงศัตรูพืช ใช้วิธีปลูกพืชแบบผสมผสาน กรณีที่มีการระบาดของศัตรูพืชมาก เกษตรกรจะไล่แมลงด้วยน้ำหมักชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ น้ำกลั่นสมุนไพร ซึ่งได้ผลดีและยังช่วยบำรุงดินและต้นพืชตลอดทั้งช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีคุณภาพ อีกทางหนึ่งด้วย การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในฟาร์มมีการจัดการดินและน้ำ การใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรเพื่อการผลิตที่จำเป็น เช่น การจัดหาและจัดทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ น้ำสกัดสมุนไพร น้ำส้มควันไม้ การจัดการทรัพยากรเหล่านี้มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว ผลผลิตที่ปลอดภัย และการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร ส่วนการเก็บเกี่ยวผลผลิตในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรจะใช้แรงงานคนเป็นหลักในการดำเนินงานและเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยว ซึ่งจะเก็บเกี่ยวก่อนกำหนดเล็กน้อยเพื่อให้ลดการสูญเสียของผลผลิตและคงไว้ซึ่งคุณภาพทั้งของผลผลิต ตลอดจนถึงการรักษาความสมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในฟาร์ม พร้อมทั้งได้สร้างงานและฝึกทักษะให้กับเครือญาติและบุตรหลานของเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ส่วนการหมุนเวียนทรัพยากรเพื่อการเพาะปลูกพืชเกษตรกรจะใช้หลักการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยการผลิตภายในฟาร์มเกษตรอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การอนุรักษ์และเพิ่มทรัพยากรที่มีอยู่ให้สมบูรณ์มากขึ้น การจัดการระบบฟาร์มเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรได้ลดปัจจัยการผลิตที่นำมาจากภายนอกเพื่อใช้ในการเกษตรโดย

ไม่ใช่สารสังเคราะห์ทั้งหลาย แต่เกษตรกรจะใช้หลักการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรในฟาร์มให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเพิ่มผลผลิตที่มีอยู่ให้สมบูรณ์มากขึ้น โดยปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ ได้แก่ ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยน้ำอินทรีย์ชีวภาพจากพืชและสัตว์ที่เกษตรกรผลิตขึ้นเองจากภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างเหมาะสม โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ สร้างความมั่นคงด้านอาหารปลอดภัยสำหรับผู้ผลิตและผู้บริโภค เกษตรกรมีรายได้อย่างยั่งยืน พัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมดีขึ้นเอื้อต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน จึงทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต รวมถึงได้เป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนในชนบท เกษตรกรมีความมั่นใจในกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์เป็นทางเลือกที่จะทำให้การประกอบอาชีพประสบผลสำเร็จ การเกษตรยั่งยืนทำให้คุณภาพชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของเกษตรกรสมดุล มั่นคง และยั่งยืนซึ่งรูปแบบในการดำเนินกิจกรรมในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรที่ยั่งยืน มีดังนี้

1. แนวคิดสู่เกษตรอินทรีย์ ดำเนินการดังนี้

1.1 เกษตรกรต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ การฝึกอบรม และการศึกษาดูงานเพื่อให้เกิดความรู้และทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการเกษตรอินทรีย์ทั้งจากหน่วยงานของรัฐ ผู้นำเกษตรกรที่เคยผ่านการอบรมและได้ปฏิบัติจนเห็นผลประจักษ์แล้ว

1.2 การดำเนินงานกิจกรรมฟาร์มเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรต้องได้รับทราบแนวทางในการจัดการทรัพยากรโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ ฝึกอบรม และปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดถึงการหมุนเวียนการใช้ทรัพยากรของตนให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนและไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษ

2. การดำเนินงานกิจกรรมฟาร์มเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรสามารถดำเนินกิจกรรมฟาร์มเกษตรอินทรีย์สัมฤทธิ์ผลแบบยั่งยืนกับคุณภาพชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมต้องดำเนินการดังนี้

2.1 ต้องมีกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับการยกระดับจิตสำนึก เป็นกระบวนการปรับวิธีคิดเพื่อพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน และกระบวนการสร้างและศึกษาหาองค์ความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติจริงซึ่งสามารถดำเนินการได้ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนชาวบ้าน

2.2 มีการจัดหาทรัพยากรในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ด้วยหลักการนำระบบนิเวศเกษตรภายใต้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยจะมีความสัมพันธ์กับผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อผลิต

2.3 มีการหมุนเวียนทรัพยากรในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ระบบฟาร์มเกษตรอินทรีย์เป็นระบบที่มีการจัดหาทรัพยากรในฟาร์มด้วยหลักการจัดการระบบนิเวศเกษตร ที่ประกอบด้วย

1) การแบ่งและการใช้ประโยชน์ที่ดิน 2) การจัดการระบบเกษตรอินทรีย์ 3) การจัดการทรัพยากรดิน

น้ำ พืช สัตว์ จุลินทรีย์ และ 4) การจัดการวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ซึ่งเกษตรกรจะต้องมีการบริหารจัดการด้วยการเรียนรู้ การศึกษาดูงาน ทดลองใช้และปรับปรุงด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จจะได้วิธีปฏิบัติที่เหมาะสมจนสามารถยกระดับการผลิตที่ได้มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ของประเทศไทยให้สำเร็จและเกิดความยั่งยืนได้

รุ่งนภา กำเพ็ญ (2556) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องปัจจัยความสำเร็จในการจัดการสวนผักอินทรีย์ของกลุ่มกัลยาณมิตรด้วยระบบ Community Supported Agriculture (CSA) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการจัดการสวนผักอินทรีย์ของกลุ่มกัลยาณมิตรด้วยระบบ Community Supported Agriculture (CSA) ได้ดำเนินการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับเกษตรกรกลุ่มกัลยาณมิตรที่ทำฟาร์มในระบบ Community Supported Agriculture ในตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งทำการศึกษาทางด้านการผลิต ด้านการขนส่ง ด้านการบริหารจัดการผู้บริโภค และด้านการบริหารจัดการภายในฟาร์มรวมทั้งสิ้น 5 ฟาร์ม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรสวนผักอินทรีย์กลุ่มกัลยาณมิตร และการสังเกตการณ์ในพื้นที่ศึกษาจริง ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการผลิต พื้นที่ของกลุ่มกัลยาณมิตรจะใช้ประโยชน์ร่วมกับบิตามารดา ซึ่งทำเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว โดยมีการแบ่งส่วนหนึ่งเพื่อใช้ทำเกษตรอินทรีย์โดยระบบ CSA กลุ่มกัลยาณมิตรมีการประชุมทุกสัปดาห์เพื่อวางแผนทางด้านการผลิต มีการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องประกอบการตัดสินใจ มีการลงความเห็นโดยสมาชิกกลุ่ม และมีการกระจายงานให้แก่ละฟาร์มตามความเหมาะสม การควบคุมกระบวนการปลูกผักคือ มีการควบคุมคุณภาพตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภายใต้สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด มีการพัฒนาความรู้ในด้านการปลูกผักโดยรับการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์จากองค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) และองค์กรเอกชนต่างๆ โดยกิจกรรมประกอบด้วย การไปดูงานเกษตรอินทรีย์ การถอดองค์ความรู้จากเกษตรกรรุ่นบิตามารดา และการสั่งสมประสบการณ์ในการปลูกพืชอินทรีย์ด้วยตนเอง

ด้านการขนส่ง สมาชิกกลุ่มกัลยาณมิตรมีการขนส่งโดยรถจักรยานยนต์และรถยนต์ส่วนตัว มาส่งรวมกันที่จุดศูนย์รวมในการบรรจุจะทำการจัดลงไปในกล่องโฟมซึ่งภายในกล่องจะใส่เจลรักษาความเย็นด้วยเพื่อรักษาความสดของผักไว้ ในการขนส่งสินค้าไปยังผู้บริโภคมีการใช้รถกระบะโดยจะทำการขนส่งสินค้าจากจุดศูนย์รวมสินค้าไปยังจุดนัดพบสำหรับผู้บริโภคที่ทางลูกค้าและทางกลุ่มได้มีการตกลงล่วงหน้าไว้ก่อนแล้ว

ด้านการบริหารจัดการผู้บริโภค สมาชิกที่เป็นผู้ปลูกของกลุ่มกัลยาณมิตรมีจำนวน 5 ฟาร์ม และมีสมาชิกที่เป็นลูกค้า 20 ราย วิธีการติดต่อสื่อสารกับระหว่างผู้บริโภคและกลุ่มกัลยาณมิตรคือ มีการพบปะพูดคุย โทรศัพท์ E-mail และ Facebook โดยทางกลุ่มได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ อาทิ ให้ผู้บริโภคเที่ยวชมฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม

ด้านการบริหารจัดการภายในฟาร์ม กลุ่มกัลยาณมิตรมีการจัดหน้าที่ของแต่ละคนตามความเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน โดยรายได้จากการจำหน่ายสินค้าสมาชิกจะทำการแบ่งกันตามสัดส่วน ส่วนรายได้จากการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน สมาชิกนำไปใช้เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนและพัฒนาศักยภาพของสมาชิก การควบคุมและการประเมินการทำงานภายในกลุ่มทำโดยวิธีการประชุม ระบบ CSA มีสมาชิก 2 แบบคือ สมาชิกผู้ปลูกผักอินทรีย์ และสมาชิกที่เป็นผู้บริโภค ซึ่งสมาชิกทั้ง 2 แบบเรียกว่า หุ้นส่วน สมาชิกผู้ปลูกผักอินทรีย์และสมาชิกที่เป็นผู้บริโภค จะมีการทำงานร่วมกัน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในส่วนของการดำเนินงานของระบบ CSA

ปัญหาในการจัดการสวนผักอินทรีย์ด้วยระบบ CSA คือ พื้นที่ในการผลิตบางฟาร์มอยู่ใกล้กับลำห้วยในช่วงฤดูฝนมีปริมาณน้ำในลำห้วยมากกว่าปกติ ซึ่งบางครั้งน้ำมาปริมาณมากทำความเสียหายให้กับพืชผล รวมถึงสมาชิกส่วนใหญ่ยังสื่อสารภาษาอังกฤษไม่ได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้หรือตอบปัญหาข้อซักถามของลูกค้าต่างชาติซึ่งเป็นลูกค้ากลุ่มหลักของกลุ่มกัลยาณมิตร

รุ่งฤดี รัตนวิไล (2556) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกรที่ปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อย วิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ และวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรให้ประสบความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยพบว่าสภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์และเกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีพื้นที่ทำการเกษตร 1-15 ไร่ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน ซึ่งน้อยกว่าเกษตรกรรายย่อย ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์อยู่ในช่วง 1,000-5,000 บาท ซึ่งน้อยกว่าเกษตรกรรายย่อยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรรายย่อยเหมือนกันคือ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์มีค่า Beta เท่ากับ .463 และเกษตรกรรายย่อยมีค่า Beta เท่ากับ .516 รองลงมาคือ การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม ปริมาณการผลิตที่เพียงพอ คุณภาพผลผลิตตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ และการวางแผนการผลิต ซึ่งปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์คือ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต รองลงมาคือ ปริมาณการผลิตที่เพียงพอ การวางแผนการผลิต คุณภาพผลผลิตตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ และการปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม และปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตในการผลิต

พืชเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยคือ การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต รองลงมาคือ การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม ปริมาณการผลิตที่เพียงพอ คุณภาพผลผลิต และการวางแผนการผลิต สำหรับ ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรรายย่อยเหมือนกันคือ แนวปฏิบัติในการสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้าด้านราคา โดยสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์มีค่า Beta เท่ากับ .381 และเกษตรกรรายย่อยมีค่า Beta เท่ากับ .389 ซึ่งปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์คือ แนวปฏิบัติในการสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้าด้านราคา รองลงมาคือ แนวปฏิบัติในการสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้าด้านพัฒนาผู้ผลิต และปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยคือแนวปฏิบัติในการสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้าด้านราคา รองลงมาคือ แนวปฏิบัติภายในหน่วยงานด้านทุน ดังนั้น ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ต้องมีปัจจัยหลัก 2 ด้านควบคู่กันไปคือ ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิต และปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการตลาดจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันเกษตรกรถึงจะสำเร็จได้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์คือ เกษตรกรผู้ผลิตสามารถนำผลการศึกษาด้านปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดปรับใช้ในการทำเกษตรอินทรีย์ให้ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติและเป็นที่ยอมรับของตลาดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตของตน และเกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันในการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ สร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองและกลุ่มสามารถกำหนดราคาผลผลิตที่ขายในตลาดได้เองและมีการประกันราคาผลผลิตที่แน่นอนและนำไปสู่ราคาที่มีเสถียรภาพ

ภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความหมายของการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากเกี่ยวกับกฎแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม และเพื่อพยากรณ์ถึงแนวโน้มของการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในอนาคตในจังหวัดนครปฐมเพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการวางแผนการตลาดตัดสินใจในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตอันพึงประสงค์อันจะนำไปสู่การจัดการที่มีประสิทธิภาพในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่า การผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ มีความหมาย 2 ความหมายคือ ประสิทธิภาพด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและประสิทธิภาพด้านการจัดการ ซึ่งประสิทธิภาพด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรคือ มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกร และประสิทธิภาพด้านการจัดการที่ดี 5 ประเด็นในเรื่องระบบการบริหารจัดการที่ดี มีการควบคุมการเพาะปลูกที่ดีมีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบของเกษตรกรในทุกขั้นตอนการเพาะปลูก สามารถพึ่งพาตนเองและมีความยั่งยืน การรวมกลุ่มของเกษตรกร และการวางแผนในการเพาะปลูก จะทำให้

เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและความยั่งยืนในการผลิตผักที่มีความปลอดภัยส่งผลให้เกษตรกรเกิดประสิทธิภาพในด้านการจัดการเป็นหนทางในการนำไปสู่ประสิทธิภาพด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน กุญแจแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดภัยสารพิษและผักอินทรีย์มี 9 ประการคือ การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การจัดการภายในฟาร์ม การใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง การตรวจสอบศัตรูพืช มีการใช้ระบบ GAP มีแผนการเพาะปลูก การจัดการรายได้ที่เป็นระบบ การคำนึงถึงผู้บริโภค และความสามารถในการใช้ข้อมูลทางการเกษตร และแนวโน้มในการผลิตผักปลอดภัยสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐมมี 3 ด้านคือ 1) สถานการณ์อนาคตที่ดีคือ มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรน้อยลงและไม่ใช้เลย 2) สถานการณ์อนาคตที่ไม่ดีคือ มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรมากขึ้น และ 3) สถานการณ์อนาคตที่เป็นไปได้มากที่สุดคือ แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดเกษตรกรในจังหวัดนครปฐมเริ่มหันมาให้ความสนใจมากขึ้น เพียงแต่ต้องการผู้ที่ให้ความรู้และแหล่งข้อมูลที่มีคุณภาพในการที่จะปรับเปลี่ยนจากการปลูกแบบทั่วไปมาเป็นแบบปลอดภัยสารพิษและอินทรีย์มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้ ส่งเสริมการปลูกมีการนำผลผลิตที่ได้มาตรวจสอบจากห้องปฏิบัติการเพื่อแสดงให้เห็นเป็นเชิงปริมาณให้เกษตรกรผู้ปลูกเห็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์หาว่ามีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคจริง เกษตรกรรายอื่นๆ จะได้หันมาให้ความสนใจมากขึ้นค่อยๆ พัฒนาผลิตผัก ในอนาคตพื้นที่ปลูกผักในจังหวัดนครปฐมอาจจะเป็นพื้นที่ปลูกผักปลอดภัยสารพิษและผักอินทรีย์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างผสมผสาน มีการใช้ระบบการจัดการ และหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีเข้ามาดำเนินการ มีแผนการปลูกใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง และถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตผักปลอดภัยสารพิษและผักอินทรีย์ไปสู่รุ่นลูกหลานให้ผลิตสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคต่อไป

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Endrit Kullaj (2007) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องนโยบายเกษตรอินทรีย์สำหรับการพัฒนาชนบทอย่างยั่งยืนของประเทศอัลบาเนียมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสหภาพยุโรปเกี่ยวกับการพิจารณานโยบายเกษตรอินทรีย์จะได้ประเด็นที่สำคัญของนโยบายเกษตรอินทรีย์ที่จะนำไปใช้เป็นนโยบายในประเทศอัลบาเนีย เพื่ออธิบายลักษณะภาคเกษตรอินทรีย์และขบวนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในประเทศอัลบาเนีย และเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายและให้ความรู้สำหรับการตัดสินใจในการสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนานโยบายเกษตรอินทรีย์ในสหภาพยุโรปมีความใกล้ชิดกับองค์กรนอกภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะขบวนการทางสังคมและเกษตรอินทรีย์เป็นเครื่องมือของนโยบายเกษตรกรรมซึ่งเกษตรอินทรีย์เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนของพื้นที่ชนบทเนื่องจากทำให้เพิ่มรายได้ของเกษตรกรที่รับประกันความมั่นคงในระยะยาว ขบวนการเกษตรอินทรีย์ในประเทศอัลบาเนียขับเคลื่อนได้โดยการสนับสนุนทางการเงินและเทคนิคการผลิตของภาคเอกชนซึ่งมีการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์บนพื้นฐานของผลดีที่เป็น

ประโยชน์มากมายทั้งในเรื่องอาหารสุขภาพ ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์และมีส่วนช่วยเหลือเศรษฐกิจชนบทเกษตรอินทรีย์มีผลกระทบที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าเกษตรกรรมสมัยใหม่ เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรอินทรีย์ในประเทศอัลบาเนียมีผลทางเศรษฐกิจที่ไม่แตกต่างกันแต่มีตัวชี้วัดทุนทางสังคมที่แตกต่างกัน เกษตรกรเกษตรอินทรีย์ทำการผลิตโดยอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันในทางการเกษตรและสิ่งแวดล้อมแต่เกษตรกรที่ไม่ทำเกษตรอินทรีย์อาศัยการจ้างงานนอกฟาร์มทำการเกษตร ดังนั้นศักยภาพของเกษตรอินทรีย์มีส่วนช่วยเหลือเศรษฐกิจชนบทได้

Chifumi Takagi (2010) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องการยอมรับการผลิตพืชผักอินทรีย์ในจังหวัดชวาตะวันตกและจังหวัดบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซียมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายระบบการผลิตผักศึกษาลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจ ความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติในการผลิตผักอินทรีย์ ศึกษาเกษตรกรที่ยอมรับการปฏิบัติแบบเกษตรอินทรีย์ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของเกษตรกรเกี่ยวกับการปฏิบัติแบบเกษตรอินทรีย์ และผลกระทบของเกษตรกรที่ตัดสินใจยอมรับการปฏิบัติแบบเกษตรอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่า การประกอบอาชีพการปลูกพืชผักอินทรีย์สามารถทำการผลิตได้ตลอดทั้งปีทั้งการปลูกพืชผักอินทรีย์ทั้งปีถ้ามีน้ำ การปลูกพืชผักอินทรีย์ที่ใช้น้ำน้อยในฤดูแล้งและระบบปลูกพืชผักอินทรีย์หลากหลายชนิดนำไปสู่การทำอาชีพการปลูกพืชผักอินทรีย์ได้ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการปลูกพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรต้องมีความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักของการผลิตพืชผักอินทรีย์มีในเรื่องทำเลที่ตั้ง เพศ ระดับการศึกษา ระยะทางไปฟาร์ม โอกาสที่เป็นฟาร์มทดลองนำร่อง และแหล่งข้อมูลข่าวสาร

P.S.K. Sudheer (2011) ทำวิทยานิพนธ์เรื่องเกษตรอินทรีย์ในทางเศรษฐกิจ กรณีศึกษาในรัฐอานธรประเทศมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มของการผลิตและผลิตภาพของผลผลิต วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนระหว่างการทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรกรรมแผนใหม่ ประเมินประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของการผลิตเกษตรอินทรีย์ และปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพทางเทคนิค ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ฟาร์มขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตมากกว่าพื้นที่ฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็ก เทคนิคการผลิตเกษตรอินทรีย์มีประสิทธิภาพสูงในพื้นที่ฟาร์มขนาดใหญ่ซึ่งอายุของเกษตรกร ระดับการศึกษา ระยะทางไปตลาด และประสบการณ์ของเกษตรกรเป็นตัวแปรที่มีผลสูงสุดต่อประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งเกษตรกรที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์จะใช้ปัจจัยการผลิตที่มีประสิทธิภาพทำให้ได้กำไรสูงกว่าเกษตรกรรมแผนใหม่ และมีข้อดีของเกษตรอินทรีย์ในเรื่องลดต้นทุนการผลิต มีความอุดมสมบูรณ์ของดิน ผลผลิตที่ดีต่อสุขภาพ และได้ผลตอบแทนที่ดีขึ้น การพัฒนาอาชีพการผลิตพืชอินทรีย์ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ระดับการศึกษา ความรู้ ประสบการณ์การผลิตพืชอินทรีย์ แหล่งน้ำ มีปัจจัยการผลิตปุ๋ยจาก

มูลสัตว์ เป็นต้น จึงจะเกิดประสิทธิภาพการผลิตและมืองค์ประกอบที่เอื้อทำให้มีต้นทุนการผลิตที่น้อย และมีประโยชน์ที่ดีต่อเกษตรกรทั้งทางเศรษฐกิจ ระบบนิเวศ และสุขภาพ รวมทั้งต้องมีตลาดรองรับซื้อผลผลิตที่ได้รับผลตอบแทนที่ดีและต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ

Sarker, Itohara, and Hoque (2011) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับการศึกษารูปแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศบังคลาเทศมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่าความเข้าใจของเกษตรกรต่อการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มีนัยยะสำคัญมากต่อการตัดสินใจยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ในเรื่องการเพิ่มรายได้ เพิ่มปริมาณอาหารปลอดภัย และลดมลภาวะของสิ่งแวดล้อม รายได้ของครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ การเข้าถึงของครอบครัวต่อบริการส่งเสริม และจำนวนแรงงานของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญกับการตัดสินใจต่อการยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งความเข้าใจของเกษตรกรต่อการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ มีความสำคัญมากต่อการตัดสินใจยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ในเรื่องการเพิ่มรายได้ เพิ่มปริมาณอาหารปลอดภัย และลดมลภาวะของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีต้นทุนการผลิตต่ำและราคาสูงนำไปสู่การเพิ่มกำไร จำเป็นต้องทำให้เกษตรกรทราบถึงผลดีของการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ โดยการเผยแพร่ให้ความรู้ และมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานทั้งภาคเอกชนและภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่อการสนับสนุนการขยายอย่างรวดเร็วของการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสิ่งที่จำเป็นต่อการกำหนดนโยบายส่งเสริมการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ต้องพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจยอมรับของเกษตรกรด้วย

Binod Kafle (2011) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเพาะปลูกผักอินทรีย์ในตำบลจิตวัน ประเทศเนปาลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการยอมรับการเพาะปลูกผักอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมมีในเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์เกี่ยวกับการฝึกอบรมและการดูงาน และขนาดพื้นที่เพาะปลูก รวมทั้งความเข้าใจของเกษตรกรต่อการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ในเรื่องการเข้าถึงของการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ต่อสถานการณ์ของเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ในกลุ่มเกษตรกร

Rezvanfar, Eraktan, and Olhan (2011) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยการตัดสินใจที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรขนาดเล็กในประเทศอิหร่านมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการตัดสินใจที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจของเกษตรกรและแรงจูงใจเกี่ยวกับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการส่งเสริมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรขนาดเล็ก

Prathanthip Kramol (2011) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องการยอมรับและประสิทธิภาพของระบบการผลิตผักปลอดภัยและสะอาดในภาคเหนือของประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์โดยเน้นต้นทุนจากการใช้แรงงานครัวเรือน ผลการวิจัยพบว่า การผลิตผักในระบบเกษตรทางเลือกนั้น เมื่อนำต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการใช้แรงงานครัวเรือนและปัจจัยการผลิตที่ผลิตเองมาใช้ในการวิเคราะห์ พืชผักในระบบอินทรีย์และระบบปลอดสารพิษให้ผลตอบแทนต่ำกว่าพืชผักทั่วไป จากการวิเคราะห์ในกรณีไม่รวมค่าเสียโอกาสของแรงงานและปัจจัยการผลิตพืชผักในระบบอินทรีย์และปลอดสารพิษให้ผลตอบแทนสูงกว่าพืชผักทั่วไปถึงร้อยละ 30 ส่วนผักปลอดภัยให้ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนเงินสดไม่ต่างจากผักทั่วไป การผลิตในระบบเกษตรทางเลือก เช่น การผลิตผักในระบบอินทรีย์ ผักปลอดสารพิษ และผักปลอดภัยมีเทคโนโลยีการผลิตที่ต่างกัน และให้ผลผลิตที่สะอาดและปลอดภัยต่างกัน ระบบผักในระบบอินทรีย์จัดอยู่ในระดับความสะอาดและปลอดภัยสูงที่สุดเนื่องจากมีกระบวนการผลิตที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีประกอบทุกชนิดไม่มีการใช้สารเคมีปรุงแต่งในการผลิต รองลงมาคือ ผักปลอดสารพิษ ส่วนผักปลอดภัยนั้นยังมีการใช้สารเคมีค่อนข้างสูงซึ่งใกล้เคียงกับผักทั่วไป เนื่องจากการควบคุมการใช้ให้อยู่ในขนาดและช่วงเวลาที่เหมาะสมทำให้ผักปลอดภัยยังจัดอยู่ในระดับความสะอาดและปลอดภัยสูงกว่าผักทั่วไปซึ่งศักยภาพของระบบการผลิตพืชผักที่สะอาด ปลอดภัยมีผลดีต่อสิ่งแวดล้อม และมีการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ รวมถึงการใช้แรงงานในครัวเรือนสามารถรองรับแรงงานครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจในเมือง และยังเป็นผลดีต่อสภาพสังคมและสุขภาพของคนในครัวเรือน การศึกษายังไม่ได้นำผลดีทางสังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมเข้ามาร่วมในการวิเคราะห์ซึ่งหากนำเข้าร่วมวิเคราะห์จะทำให้เห็นผลกระทบทางบวกจากการผลิตผักอินทรีย์และผักปลอดสารพิษมากขึ้นซึ่งควรมีการศึกษาต่อไป

Charalampos Konstantinidis (2012) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องเกษตรอินทรีย์และการปฏิรูปชนบทในสหภาพยุโรปตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาความรู้ในการวางนโยบายการเกษตรในระบบเกษตรอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรอินทรีย์ในสหภาพยุโรปเป็นเครื่องมือในการรักษาปกป้องประชาชนในพื้นที่ชนบท การเปลี่ยนไปทำเกษตรอินทรีย์มีผลที่มียุทธศาสตร์สำคัญต่อการสร้างภาคเกษตร เกษตรอินทรีย์สามารถแก้ปัญหาที่เกิดจากเกษตรกรรมแผนใหม่เนื่องจากลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ รักษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ชนบท ลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกในการทำการเกษตรและช่วยรักษาสุขภาพภูมิอากาศ เกษตรอินทรีย์ที่ทำในสหภาพยุโรปเป็นกลไกก่อให้เกิดความสำเร็จทั้งเป้าหมายทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม เกษตรอินทรีย์มีการเติบโตมากในสหภาพยุโรปโดยเฉพาะพื้นที่ฟาร์มขนาดใหญ่ ส่วนฟาร์มขนาดเล็กจะมีปัญหาหลายอย่าง แม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ นโยบายการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ เกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรขนาดเล็กในการพัฒนาชุมชนชนบทจำเป็นต้องสร้างพลังอำนาจและการรวมกลุ่มเป็นองค์กรของเกษตรกรขนาดเล็กที่เข้มแข็ง รวมทั้งการสนับสนุนทางด้านเทคนิคและทาง

เศรษฐกิจแก่เกษตรกร การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกรอินทรีย์แก่เกษตรกรขนาดเล็กในการพัฒนาชุมชนชนบททำให้สมาชิกในครอบครัวเกษตรกรเป็นแรงงานในการทำเกษตรอินทรีย์ส่งผลกระทบต่อหลายด้าน การพัฒนาอาชีพเกษตรกรอินทรีย์จึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญกับการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม

Seyed Jamal Hosseini and Zahra Ajoudani (2012) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลในการยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศอิหร่านมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการให้ความรู้/การส่งเสริมและปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีผลกับการยอมรับการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ ปัจจัยด้านการให้ความรู้/การส่งเสริมมีในเรื่องการฝึกอบรมมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีในเรื่องให้เงินอุดหนุนการซื้อปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรมากที่สุด และมีข้อเสนอแนะในเรื่องการฝึกอบรมและการศึกษาเพื่อเปลี่ยนทัศนคติของเกษตรกรและส่งเสริมความมั่นใจเกี่ยวกับบทบาทของการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนานโยบายที่มีผลต่อเกษตรกรขนาดเล็ก

Aman Deep Kaur (2014) ได้ทำการวิจัยเรื่องเกษตรอินทรีย์เพื่อเกษตรยั่งยืนมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจในความต้องการสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์ในประเทศอินเดียโดยใช้ประสบการณ์ของต่างประเทศ ประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรอินทรีย์ และวิเคราะห์ข้อจำกัดในการทำเกษตรอินทรีย์ในประเทศอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า ในปลายปี ค.ศ. 2010 ภูมิภาคที่มีพื้นที่การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ใหญ่ที่สุดคือ โอเชียเนีย ประกอบด้วย ประเทศออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ 33% รองลงมาเป็นประเทศในยุโรป 29% ลาตินอเมริกา 23% เอเชีย 3.7 % อเมริกาเหนือ 2.8 % และแอฟริกา 1.1 % ของพื้นที่เพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ทั่วโลก และผู้ผลิตที่ทำการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ใหญ่ที่สุดคือ ประเทศอินเดีย 400,551 ราย รองลงมาเป็นประเทศยูกันดา 188,625 ราย เม็กซิโก 128,862 ราย และเอธิโอเปีย 123,062 ราย และการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ในประเทศอินเดียมีผลิตผลที่น้อยกว่าการเพาะปลูกแบบเคมีแต่เป็นการปรับปรุงคุณภาพดินทั้งกายภาพและชีวภาพส่งผลทำให้ดินดีขึ้นและการผลิตพืชมีความยั่งยืนในระบบการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรที่เพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มักจะนำผลิตผลแบบเกษตรอินทรีย์ร่วมกับบริษัทผู้ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศซึ่งไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการจำหน่ายและรับประกันผลิตผล แต่ยังมีเกษตรกรขนาดเล็กเพาะปลูกได้ผลไม่คุ้มทุนจำนวนมาก จึงได้ข้อสรุปในการทำงานนโยบายของรัฐบาลกลางเพื่อขยายการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มีในเรื่องการสนับสนุนทางการเงินที่จำเป็นในระดับท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาตลาดสำหรับผลิตผลเกษตรอินทรีย์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมระดับครอบครัว การลดค่าใช้จ่ายของใบรับรองและมีกระบวนการที่ง่าย รวมทั้งจำเป็นต้องมีการรณรงค์อย่างแข็งขันเกี่ยวกับความตระหนักที่เพิ่มขึ้นต่อผลดีที่ได้รับจากการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรและผู้บริโภค

Ahmed Abu Shaban (2015) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเปลี่ยนเป็นการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ กรณีศึกษาฉนวนกาซ่า ประเทศอิสราเอลมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดอธิบายให้ชัดเจนถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเปลี่ยนไปสู่การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการทำนายที่ดีที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเปลี่ยนไปสู่การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มี 2 ปัจจัยคือ 1) การศึกษาของเกษตรกร เกษตรกรมีระดับการศึกษาสูงตั้งแต่มัธยมต้น 80% มัธยมปลาย 92% และมหาวิทยาลัย 83% และ 2) ทักษะที่ดีของเกษตรกรต่อการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ในเรื่องความตระหนักต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นจริงได้ในการตัดสินใจของเกษตรกรในการเปลี่ยนไปสู่การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มากกว่าฐานะทางเศรษฐกิจ ขนาดพื้นที่เพาะปลูก และความชัดเจนการปฏิบัติทางเศรษฐกิจของการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มีผลน้อยกว่าระดับการศึกษาสูง ทักษะที่ดีของเกษตรกรต่อการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ในเรื่องความตระหนักต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ส่วนความชัดเจนการปฏิบัติทางเศรษฐกิจของการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ยอมรับเกี่ยวกับความชัดเจนการปฏิบัติทางเศรษฐกิจของการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มีนัยยะสำคัญสูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ปฏิเสธ และระดับการศึกษาสูงของเกษตรกรและทักษะที่ดีของเกษตรกรต่อการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์เป็นไปได้มากในการเปลี่ยนไปสู่การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ซึ่งพิสูจน์ว่า ความสำคัญของการศึกษาและความตระหนักต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเปลี่ยนไปสู่การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ การส่งเสริมความรู้ของเกษตรกร และผลกระทบทางบวกเกี่ยวกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์มีความสำคัญเท่ากับหรือสูงกว่าการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายสำหรับการส่งเสริมการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ควรคำนึงถึงการพิจารณาปัจจัยที่ไม่ใช่ทางเศรษฐกิจและปัจจัยที่ไม่ใช่ทางเทคนิคทำให้สามารถเปลี่ยนไปสู่การเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์อย่างกว้างขวางด้วย

สำหรับการศึกษางานวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังต่อไปนี้

Zachary Schrank (2013) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องตลาดล่วงหน้า: การเคลื่อนไหวตลาดเฉพาะของขบวนการอาหารเกษตรอินทรีย์ของท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ทางสังคมของตลาดเกษตรอินทรีย์ของท้องถิ่นที่เป็นหุ้นส่วนระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่าตลาดอาหารเกษตรอินทรีย์ของท้องถิ่นในประเทศสหรัฐอเมริกามีการเติบโตมากมาย ตลาดทางเลือกของเกษตรอินทรีย์ท้องถิ่นเจริญขึ้นในรูปแบบระบบการตลาดที่ผู้บริโภคให้การสนับสนุนผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ (Community Supported Agriculture: CSA) ตลาดเกษตรกร ร้านค้าชุมชน และร้านอาหารสำหรับผู้มีรายได้สูง CSA เป็นทางเลือกของตลาดเกษตรอินทรีย์ที่มีการเติบโตแม้เศรษฐกิจ

จะไม่ดีและเป็นการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาใหม่ของตลาดเฉพาะซึ่งเป็นการขายโดยตรงในตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์ของท้องถิ่นและรูปแบบ CSA เป็นความสัมพันธ์ที่มีความหมายระหว่างเกษตรกรและผู้ซื้อผลผลิต ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อ สามารถเยี่ยมชมฟาร์มเห็นการผลิตที่แท้จริงในฟาร์มได้เป็นธุรกิจที่ลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเนื่องจากเป็นอาหารสุขภาพที่ไม่ใช้สารเคมีและส่งเสริมความยั่งยืนในการผลิตอาหารท้องถิ่นด้วยเหตุที่การตลาดที่ทำบรรจุภัณฑ์และสร้างตราสินค้าเป็นข้อจำกัด รูปแบบการตลาด CSA จึงทำให้เกษตรกรสามารถมุ่งไปในการทำการผลิตได้มากกว่าเกษตรกรเกษตรกรอินทรีย์และสมาชิก CSA จะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำเร็จใน 2 วัตถุประสงค์หลักคือ ทำการตลาดซึ่งเป็นต้นทุนที่แท้จริงของการผลิตเกษตรกรอินทรีย์และเป็นการสร้างตลาดระยะยาวที่มั่นคงสำหรับเกษตรกรอินทรีย์ขนาดเล็กในท้องถิ่น สมาชิก CSA เต็มใจสนับสนุนเงินทุนล่วงหน้าแก่ฟาร์มในการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ที่มีคุณค่าต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมการผลิตอาหารท้องถิ่นจะทำให้มีการผูกติดกับที่ดินและแรงงานในพื้นที่ทางเศรษฐกิจและสังคมเกษตรกรอินทรีย์สามารถทำงานใกล้ชิดครอบครัวซึ่งไม่เพียงมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ยังทำให้ดินดีสมบูรณ์และสร้างความเข้มแข็งของโครงสร้างทางสังคมของชุมชนในวิถีอย่างแท้จริงมาก ตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์ที่ติดต่อกันโดยตรงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคเป็นหุ้นส่วนกันทำให้ผู้บริโภคได้รู้จักการผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกร ได้อาหารปลอดภัย ผลผลิตใหม่และเกษตรกรมีตลาดที่แน่นอนซึ่งสร้างรายได้แก่เกษตรกรเป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เจริญเติบโตได้ การพัฒนาตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์ทำให้มีหุ้นส่วนที่เกื้อกูลกันระหว่างผู้บริโภคครอบครัวเกษตรกรและชุมชน ในการพัฒนาตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์แบบ CSA members เป็นการให้กลไกสังคมเข้าร่วมการทำงานทางเศรษฐกิจซึ่งเกษตรกรขนาดเล็กที่มีตลาดที่แน่นอนสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์สามารถอยู่ได้แม้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีเนื่องจากอาหารเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องบริโภคเป็นประจำ ตลาดอาหารท้องถิ่นทำให้เกษตรกรอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน การพัฒนาและการขยายตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์จะเป็นทั้งการปฏิบัติทางสังคมในการสนับสนุนทางเศรษฐกิจท้องถิ่นและยังช่วยสุขภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่ดีด้วย

จากการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ดังนี้

แนวคิดการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ประกอบด้วย สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ การบริหารจัดการในรูปของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งการผลิตและการตลาดนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยต้องใช้การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ซึ่งได้มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีผู้ศึกษาวิจัยแล้วดังตารางที่ 1

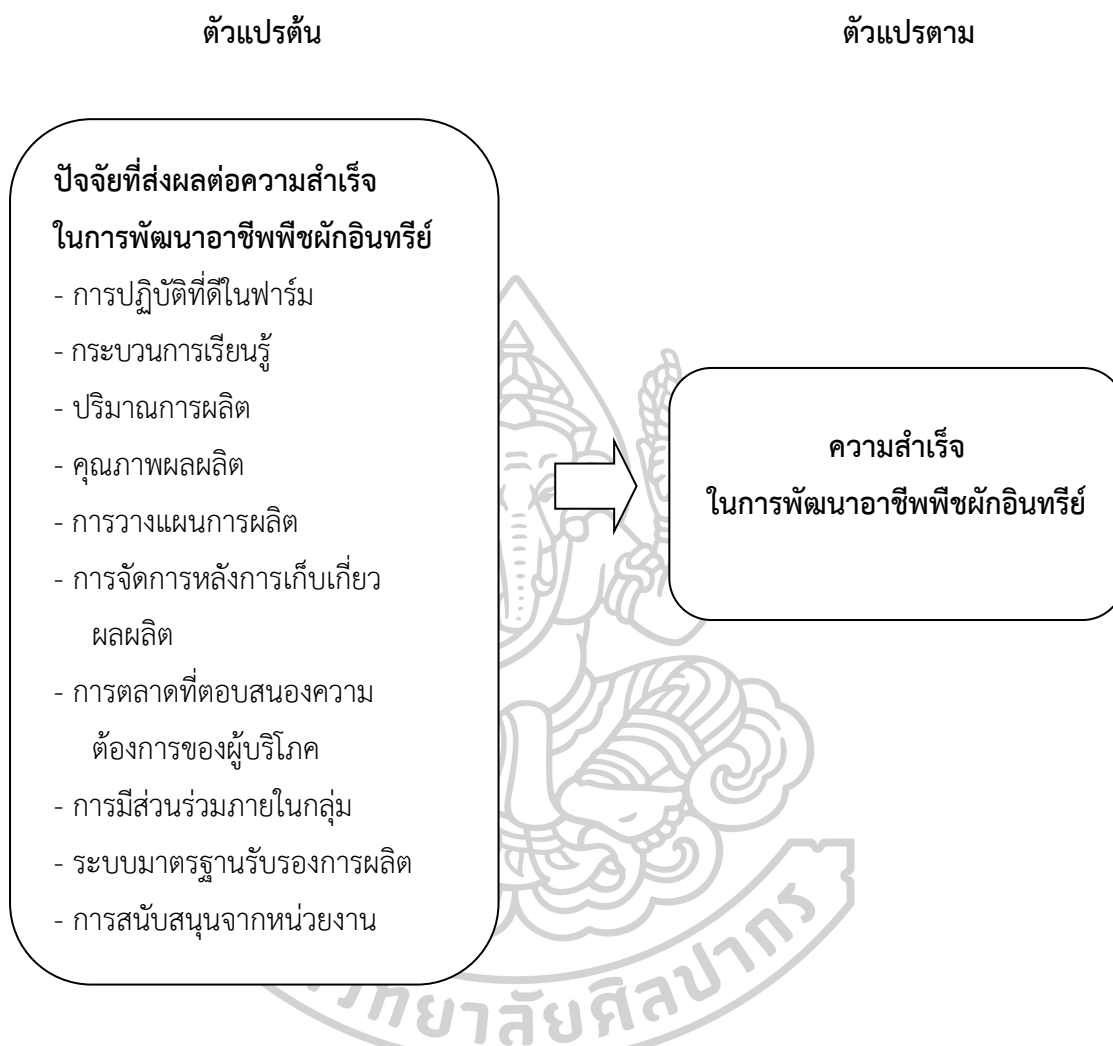

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย ต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างเป็นสิ่งประกอบ ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ครั้งนี้ได้ทำการสังเคราะห์จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผู้ศึกษาวิจัยแล้วและสอดคล้องกันตั้งแต่ 3 ท่านขึ้นไป จึงนำมาพิจารณาเป็นปัจจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และในการวิจัยครั้งนี้ พบทั้งสิ้น 10 ปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้ ปริมาณการผลิต คุณภาพผลผลิต การวางแผนการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต และการสนับสนุนจากหน่วยงาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

ปัจจัย	ผู้วิจัย								รวม
	ภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ (2557)	รุ่งฤดี รัตนวิไล (2556)	รุ่งนภา กำเพ็ญ (2556)	บุญร่วม คำจันทราช (2554)	ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ (2554)	ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ (2553)	ยุพเยาว์ โตศิริ (2553)	Zachary Schrank (2013)	
การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม	✓	✓		✓	✓		✓		5
กระบวนการเรียนรู้			✓	✓	✓		✓		4
ปริมาณการผลิต		✓	✓				✓		3
คุณภาพผลผลิต	✓	✓	✓	✓			✓		5
การวางแผนการผลิต	✓	✓	✓	✓		✓			5
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต		✓	✓			✓			3
การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค	✓	✓			✓	✓		✓	5
การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม	✓	✓			✓	✓			4
ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต	✓		✓			✓			3
การสนับสนุนจากหน่วยงาน			✓	✓		✓			3

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีผู้ศึกษาวิจัยและสอดคล้องกันนำมาใช้ในการวิจัยถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ครั้งนี้ตั้งแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

ตัวแปรต้นมี 10 ปัจจัยคือ การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้ ปริมาณการผลิต คุณภาพผลผลิต การวางแผนการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต และการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ตัวแปรตามคือ ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

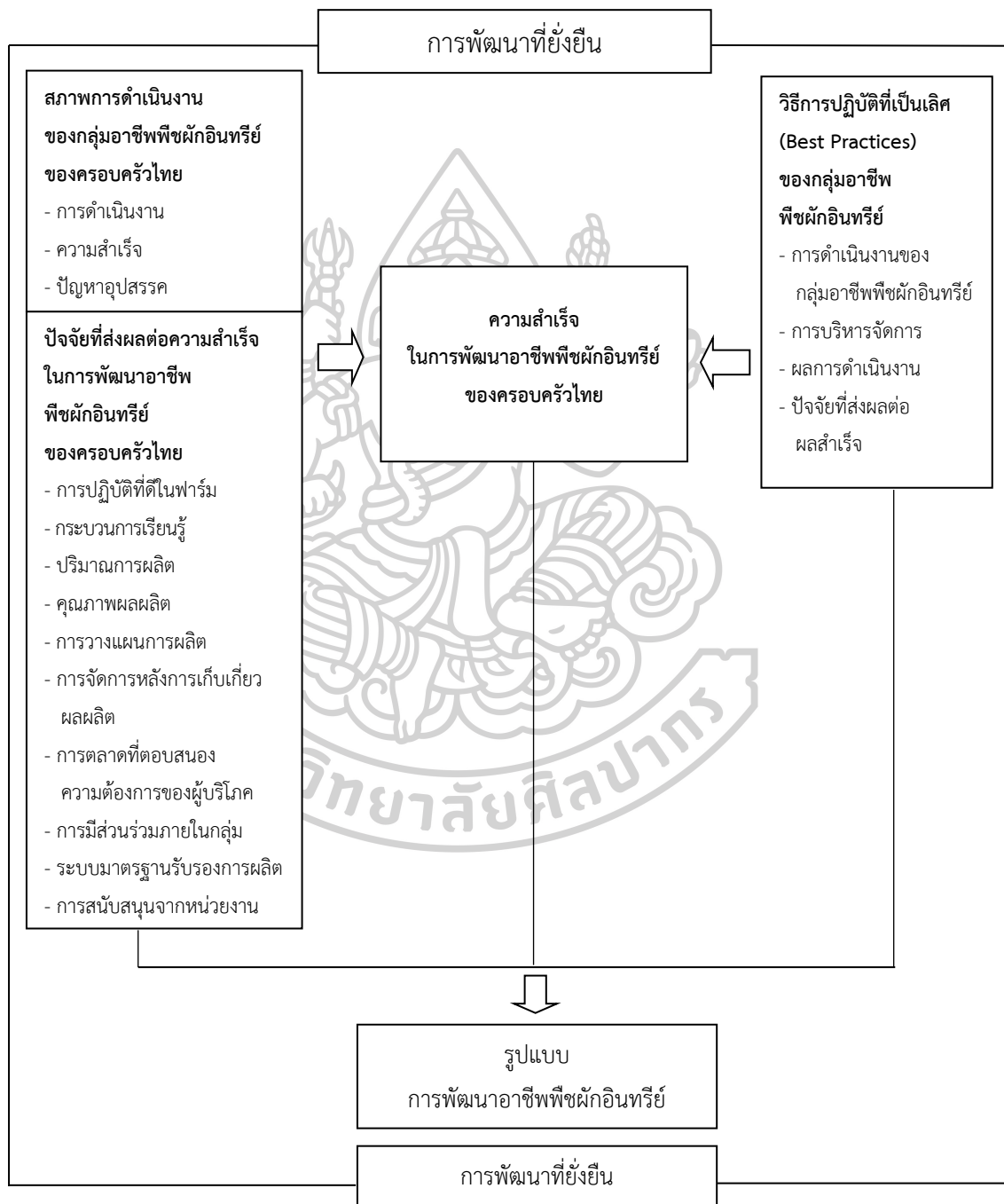
การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยทำการวิจัยกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 3 กลุ่มอาชีพที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศและเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีความเข้มแข็งในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่องซึ่งมีสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) และการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ประสบความสำเร็จทั้งด้านการผลิต และการตลาด เพื่อนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ และผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับแนวคิดความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยจะเน้นให้ความสำคัญถึงความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน 3 ด้านคือ ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ความยั่งยืนด้านสังคม และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนการสร้างรูปแบบนั้น การสร้างรูปแบบที่มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงจะเป็นรูปแบบที่ดี ทำให้มีประโยชน์ในการนำไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ และในการนำไปปฏิบัติจริงจะก่อให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งในการสร้างรูปแบบจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการสร้างรูปแบบ และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปประเมินตรวจสอบความเหมาะสมก่อนเป็นการรับรองรูปแบบนั้น เพื่อให้ได้รูปแบบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด โดยการประเมินรูปแบบเป็นการตรวจสอบรูปแบบเพื่อช่วยให้รูปแบบมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และน่าเชื่อถือต่อการนำไปใช้ ผลของการประเมินรูปแบบจะนำไปสู่การยอมรับรูปแบบนั้น และนำไปสู่การสร้างแนวความคิดหรือทฤษฎีใหม่ ซึ่งการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ใช้การประเมินรูปแบบตามแนวคิด และแนวทางการประเมินรูปแบบของ Eisner (1976: 192-193); Madaus, Scriven, and Stufflebeam (1983: 399-402); อุทุมพร จามรมาน (2541: 21-26) อุทุมพร จามรมาน (2541: 21-26) กล่าวคือ การประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีประสบการณ์ และความชำนาญที่เป็นผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ มาประเมิน ซึ่งทำให้มีการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งผสมผสานปัจจัยสิ่งต่างๆ ในการพิจารณาที่มีมาตรฐานของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ ความเหมาะสมของสิ่งที่ประเมิน มีความถูกต้อง ครอบคลุม ครบถ้วน และน่าเชื่อถือได้ มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อผู้ใช้รูปแบบที่ต้องการนำไปปฏิบัติจริง โดยผลการประเมินที่มีการตรวจสอบนำไปสร้างรูปแบบ ซึ่งการสร้างรูปแบบครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Keeves (1988: 559-562) ในการสร้างรูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ (Schematic Model) และรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ที่ใช้ข้อความในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาให้เห็นองค์ประกอบอย่างมีโครงสร้างเพื่อความสมบูรณ์และชัดเจนของรูปแบบที่สร้างขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้

9. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังแผนภูมิที่ 3 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยรายกรณีในลักษณะของพหุเทศกรณีศึกษา (Multisite Multicase Studies) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แบ่งการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย และการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนใช้การวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมทั้งนำข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณมาประกอบการวิเคราะห์ด้วย

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดของขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

การศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้ทำการวิจัยกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศและเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีความเข้มแข็งในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของ

ครอบครัวไทยโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ดังต่อไปนี้

1. เป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ก่อตั้งและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลา 3 ปีขึ้นไป

2. เป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีการดำเนินงานทั้งการผลิตและการตลาดแบบครบวงจร

3. เป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่สมาชิกกลุ่มมีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ซึ่งเป็นารรับรองผลผลิตในระดับการค้าระหว่างประเทศ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยพหุเทศกรณีศึกษา (Multisite Multicase Studies) ดังนั้นในการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้เลือกพื้นที่ทำการวิจัยในพื้นที่ จำนวน 3 จังหวัด ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

2. กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

3. กลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์พี่น้องสองตำบล+สาม จังหวัดนครปฐม ซึ่งปัจจุบันได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

สาเหตุที่เลือกพื้นที่ดังกล่าวเพราะได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต (Internet) และข้อมูลในเว็บไซต์ (Website) และได้มีการติดต่อประสานข้อมูลจากองค์กร และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น คณะกรรมการกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เป็นต้น รวมทั้งได้มีการลงพื้นที่พบว่า ในพื้นที่มีกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศและมีความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย และอีกหลายๆ แห่งยังมีปัญหาด้านการผลิต และการตลาด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่ทำการวิจัย 3 พื้นที่ รวม 36 คน มีดังนี้

1. คณะกรรมการกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 3 คน และกรรมการกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 12 คน

2. สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้มีดังนี้

1.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร ใช้ในการวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ เอกสารทางราชการ เอกสารท้องถิ่น หนังสือวารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อจะได้เข้าใจข้อมูลเบื้องต้นที่จะช่วยทำความเข้าใจในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลต่างๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร จะทำให้ได้เห็นภาพบริบทและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม

1.2 แบบสังเกต ใช้ในการสังเกตในพื้นที่ (Observation) การสังเกตที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในพื้นที่ภาคสนาม รวมทั้งเข้าไปคลุกคลีมีส่วนร่วมและเรียนรู้สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์แต่ละแห่ง ตลอดจนร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น โดยในการสังเกตผู้วิจัยจะกำหนดแนวทางการสังเกตไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ บางครั้งอาจใช้การสัมภาษณ์ประกอบการสังเกตเพิ่มเติมขึ้นอยู่กับสถานการณ์

1.3 ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อย ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ของผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ประธานกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ กรรมการกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ และสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อศึกษาข้อมูลกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์และให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1.4 แบบสัมภาษณ์ สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย ประธานกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ กรรมการกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ และสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้องและครอบคลุมครบถ้วนประเด็นที่ทำการวิจัย

2. การสร้างเครื่องมือ

2.1 การศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งการสังเกต การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์มาประมวลเพื่อกำหนดโครงสร้างและขอบเขตของเครื่องมือให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ที่วิจัย

2.3 กำหนดประเด็นของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพแต่ละประเภททั้งการสังเกต การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์ โดยนำประเด็นที่สร้างเสร็จเสนออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อให้ข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำประเด็นของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพแต่ละประเภทที่ใช้ในการวิจัย ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย

2.5 นำประเด็นของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพแต่ละประเภทที่ใช้ในการวิจัยที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่ละประเภท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสังเกตในพื้นที่ภาคสนาม (Observation) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปมอบกับบุคคล และหน่วยงานองค์กรที่จะเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะของเครื่องมือแต่ละประเภท

ขั้นตอนที่ 3 ทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือแต่ละประเภททั้งการสังเกต การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร การสังเกต การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Pattern Matching) รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) ในการสร้างข้อสรุป พร้อมทั้งใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) และการนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

สำหรับการตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ต้องนำมาตรวจสอบโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) สำหรับวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการตรวจสอบข้อมูลคือ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) และ

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) (Denzin, 1978: 294-304) มีรายละเอียดดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้อาจมาจากแหล่งต่างๆ นั้นว่ามีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

สำหรับวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งเวลา ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือแตกต่างกันหรือไม่
2. แหล่งสถานที่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือแตกต่างกันหรือไม่
3. แหล่งบุคคล ถ้าผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนกันหรือแตกต่างกันหรือไม่

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าถ้ามีการใช้แนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เน้นการใช้วิธีการหลายๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อรวบรวมข้อมูลในประเด็นหรือเรื่องเดียวกัน ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะใช้วิธีการใดในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้การรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมควบคู่กับการสัมภาษณ์ และการศึกษาข้อมูลเอกสาร

การตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้วยวิธีการดังกล่าวข้างต้น จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและครอบคลุม รวมทั้งมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

ขั้นตอนที่ 2

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพีชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร

ประชากร ครอบครัวที่ประกอบอาชีพพีชผักอินทรีย์ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์และเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพีชผักอินทรีย์ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 583 คน

ตารางที่ 3 ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย

ภูมิภาค	จำนวนประชากร
ภาคเหนือ	277
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	160
ภาคกลาง	136
ภาคใต้	10
รวมทั้งสิ้น	583

ตารางที่ 4 ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามจังหวัดแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

ที่	ภูมิภาค	จังหวัดที่มีกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์	จำนวนสมาชิกของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
1	ภาคเหนือ	1. จังหวัดเชียงใหม่	250
		2. จังหวัดลำพูน	19
		3. จังหวัดพิษณุโลก	8
		รวมภาคเหนือ	277
2	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1. จังหวัดนครราชสีมา	160
		รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	160
3	ภาคกลาง	1. จังหวัดนครปฐม	28
		2. จังหวัดราชบุรี	25
		3. จังหวัดกาญจนบุรี	18
		4. จังหวัดฉะเชิงเทรา	41
		5. จังหวัดปราจีนบุรี	24
		รวมภาคกลาง	136
4	ภาคใต้	1. จังหวัดสุราษฎร์ธานี	10
		รวมภาคใต้	10
		ประชากรรวมทั้งสิ้น	583

ตารางที่ 5 ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามจังหวัดที่มีกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แต่ละภูมิภาคของประเทศไทย

ที่	ภูมิภาค/จังหวัด	กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	จำนวนสมาชิก กลุ่ม (คน)	มาตรฐาน เกษตรอินทรีย์	
1	ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่	1. กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน	24	I FOAM, มอน.	
		2. กลุ่มเกษตรกรสันกำแพงยั่งยืน 1 อำเภอสันกำแพง	15	มอน.	
		3. กลุ่มเกษตรกรสันกำแพงยั่งยืน 2 อำเภอสันกำแพง	15	มอน.	
		4. กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านสันทราย อำเภอดอยสะเก็ด	45	มอน.	
		5. กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อำเภอสันทราย	30	มอน.	
		6. กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ลุ่มน้ำฮาว อำเภอแม่แตง	80	มอน.	
		7. กลุ่มเกษตรอินทรีย์ถ้ำดอกคำ อำเภอพร้าว	30	มอน.	
		8. กลุ่มเกษตรอินทรีย์สะเมิง อำเภอสะเมิง	11	มอน.	
		รวมจังหวัดเชียงใหม่		250	
2	จังหวัดลำพูน	1. กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านทาปลาตุ๊ก อำเภอแม่ทา	2	I FOAM	
		2. กลุ่มเกษตรอินทรีย์ อำเภอทุ่งหัวช้าง	17	มอน.	
		รวมจังหวัดลำพูน		19	
3	จังหวัดพิษณุโลก	1. กลุ่มเยาวชนชนบ้านใหม่พนมทอง หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านกลาง อำเภอวังทอง	8	Organic Thailand	
		รวมจังหวัดพิษณุโลก		8	
		ภาคเหนือ รวมทั้งสิ้น		277	

ตารางที่ 5 ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามจังหวัดที่มีกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แต่ละภูมิภาคของประเทศไทย (ต่อ)

ที่	ภูมิภาค/จังหวัด	กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	จำนวนสมาชิก กลุ่ม (คน)	มาตรฐาน เกษตรอินทรีย์
1	ภาคตะวันออก เฉิงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา	1. กลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร่สารพิษ วังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว	60	Organic Thailand
		2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ หมู่ที่ 4 ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว	100	Organic Thailand
		รวมจังหวัดนครราชสีมา	160	
	ภาคตะวันออกเฉิงเหนือ รวมทั้งสิ้น		160	
1	ภาคกลาง จังหวัดนครปฐม	1. กลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์ พี่น้องสองตำบล+สาม ชิงโน ปัจจุบันใช้ชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์	19	I FOAM, Organic Thailand, PGS
		2. กลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ บ้านคลองโยง-ลานตากฟ้า	6	I FOAM, PGS
		3. กลุ่มเกษตรอินทรีย์หอมเกร็ด อำเภอสมาพราน	3	I FOAM, PGS
	รวมจังหวัดนครปฐม		28	
2	จังหวัดราชบุรี	1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผักอินทรีย์ อำเภอบ้านคา	15	PGS
		2. กลุ่มผู้ปลูกผักอินทรีย์ บ้านห้วยต้นห่าง หมู่ที่ 6 ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ	10	Organic Thailand
	รวมจังหวัดราชบุรี		25	
3	จังหวัดกาญจนบุรี	1. กลุ่มผู้ผลิตผักอินทรีย์บ้านเขาโจด หมู่ที่ 1 ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์	18	Organic Thailand
		รวมจังหวัดกาญจนบุรี	18	

ตารางที่ 5 ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามจังหวัดที่มีกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แต่ละภูมิภาคของประเทศไทย (ต่อ)

ที่	ภูมิภาค/จังหวัด	กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	จำนวนสมาชิก กลุ่ม (คน)	มาตรฐาน เกษตรอินทรีย์
4	จังหวัด ฉะเชิงเทรา	1. กลุ่มเกษตรอินทรีย์ สนามชัยเขต	41	IFOAM
		รวมจังหวัดฉะเชิงเทรา	41	
5	จังหวัดปราจีนบุรี	รวมจังหวัดปราจีนบุรี	24	
		ภาคกลาง รวมทั้งสิ้น	136	
1	ภาคใต้ จังหวัด สุราษฎร์ธานี	1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ เกาะพะงัน ตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน	10	PGS
		รวมจังหวัดสุราษฎร์ธานี	10	
		ภาคใต้ รวมทั้งสิ้น	10	
		ประชากรรวมทั้งสิ้น	583	

ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2559 จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.)
กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และ
เว็บไซต์ของหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยการใช้สูตรของยามาเน่
(Yamane, 1973: 727) ในการคำนวณเพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มอาชีพ
พืชผักอินทรีย์ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 5 %
จะใช้ค่า 0.05 แทนค่าในสูตรการคำนวณเพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีรายละเอียดของ
การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่ทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐาน
เกษตรอินทรีย์ และเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ดังนี้

สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้

$$n = \frac{583}{1 + 583(0.05)^2}$$

$$n = 237.2329$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 238 คน

2. เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 238 คน แล้วนำมาเทียบสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างกับประชากรเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่ทำกรประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในทุกภูมิภาคของประเทศไทยได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย

ภูมิภาค	ครอบครัวที่ทำกรประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ภาคเหนือ	277	114
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	160	64
ภาคกลาง	136	55
ภาคใต้	10	5
รวมทั้งสิ้น	583	238

3. สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ซึ่งมีวิธีการสุ่มหลายแบบร่วมกัน มีรายละเอียดดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster or Area Sampling) (บุญธรรม จิตตอนันต์, 2546: 94-95) ทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4 กลุ่ม (ภาค) คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

2. การสุ่มตัวอย่างกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภาคโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากแบบไม่แทนที่ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545: 8) ให้ได้จำนวนตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังตารางที่ 7

3. กลุ่มตัวอย่างครอบครัวที่ทำกรประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ซึ่งอยู่ในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (บุญธรรม จิตตอนันต์, 2546: 96) ให้ได้จำนวนตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

ตารางที่ 7 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย

ที่	ภูมิภาค/จังหวัด	กลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์	จำนวนสมาชิกของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
1	ภาคเหนือ 1. จังหวัดเชียงใหม่	1. กลุ่มเกษตรกรสันกำแพง ยั้งยืน 2 อำเภอสันกำแพง	14
		2. กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสันทราย	27
		3. กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ ลุ่มน้ำฮาว อำเภอแม่แตง	73
		รวมภาคเหนือ	114
2	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1. จังหวัดนครราชสีมา	1. กลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษ วังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว	24
		2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ หมู่ที่ 4 ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว	40
		รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	64

ตารางที่ 7 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย (ต่อ)

ที่	ภูมิภาค/จังหวัด	กลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์	จำนวนสมาชิกของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
3	ภาคกลาง 1. จังหวัดฉะเชิงเทรา 2. จังหวัดปราจีนบุรี	1. กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์	41
		สนามชัยเขต	14
		รวมภาคกลาง	55
4	ภาคใต้ 1. จังหวัดสุราษฎร์ธานี	1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรอินทรีย์ เกาะพะงัน ตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน	5
		รวมภาคใต้	5
		กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น	238

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนครั้งนี้ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ลักษณะของแบบสอบถาม

สำหรับแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วย คำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questions) และคำถามแบบปลายปิด (Close-Ended Questions) แบ่งออกเป็น 4 ตอน มีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย ประกอบด้วย การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้ ปริมาณการผลิต คุณภาพผลผลิต การวางแผนการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต และการสนับสนุนจากหน่วยงาน ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย ซึ่งเป็นลักษณะคำถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย ซึ่งเป็นลักษณะของคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้แสดงความคิดเห็นถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

สำหรับแบบสอบถามที่มีลักษณะของคำถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) จะใช้มาตรวัดประเมินค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ที่มีระดับของการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-74) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	คิดเป็นคะแนน	5	คะแนน
มาก	คิดเป็นคะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	คิดเป็นคะแนน	3	คะแนน
น้อย	คิดเป็นคะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	คิดเป็นคะแนน	1	คะแนน

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามรายข้อคำถามใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1977: 179-187) ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50-4.49	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50-3.49	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50-2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

2. การสร้างแบบสอบถาม

2.1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพพีชผักอินทรีย์มาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็น ที่ทำการวิจัย

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อให้ ข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาหาคุณภาพของแบบสอบถาม

2.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการวิจัย

3. การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

สำหรับวิธีการหาคุณภาพของแบบสอบถาม เมื่อสร้างแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถาม ที่ได้สร้างขึ้นทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย มีดังนี้

3.1 ความตรง (Validity) เป็นการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้คณะผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ให้ความเห็นประเมินเนื้อหาของข้อคำถามเป็นรายข้อแล้วมาหา ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังต่อไปนี้

+1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย

0 รู้สึกไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย

-1 รู้สึกแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย

สำหรับสูตรการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีรายละเอียดดังนี้ (Rovinelli & Hambleton, 1977: 49-60)

สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาในประเด็นที่ ต้องการวิจัย

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5-1.00 แสดงว่า มีค่าความตรงสูงใช้ได้

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของทุกข้อคำถามสูงกว่า 0.6 ซึ่งผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.6-1.00 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (ตามตารางที่ 28 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) แบบสอบถาม ภาคผนวก ค)

3.2 ความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการพิจารณาตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการปรับปรุงแก้ไข และขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ก่อนนำแบบสอบถามไปหาความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือการวิจัย โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยที่กำหนดไว้เพื่อตรวจสอบเกี่ยวกับความเข้าใจ ความหมาย และการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์หาความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .9205 ซึ่งแยกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 2 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .8885 และตอนที่ 3 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .9369 ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นแบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลให้กับกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

ขั้นตอนที่ 2 ขอความร่วมมือให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่มาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของแบบสอบถามโดยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้ทำการคัดเลือกแล้วมาจัดระเบียบข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วที่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์มาจัดระเบียบข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์ โดยข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้เทคนิคทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดการดำเนินการวิจัยเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนที่ 3

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้ในขั้นตอนที่ 1-2 ทุกขั้นตอนมาประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเที่ยงตรง ซึ่งนำไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อทำการสร้างรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเสร็จเรียบร้อยแล้วจากนั้นจึงมีการประเมินรูปแบบเพื่อทำการรับรองรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจะใช้การประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีประสบการณ์ และความชำนาญที่เป็นผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ จำนวน 15 ท่าน ทำการประเมินรับรองรูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมที่สุดสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบหรือปรับประยุกต์นำไปปฏิบัติใช้ได้จริงเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไปได้ โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ในการทำวิจัยด้านการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์
2. ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์
3. ผู้ที่มีบทบาทด้านการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ในระดับชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้คือ แบบประเมินรูปแบบ

1. ลักษณะของแบบประเมินรูปแบบ

สำหรับแบบประเมินรูปแบบที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยมีการประเมิน 4 ด้านคือ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ประโยชน์ และความเป็นไปได้ โดยพิจารณาในเรื่อง 1) หลักการสร้างรูปแบบ 2) ความเชื่อมโยงของรูปแบบ 3) หลักการของรูปแบบ 4) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 5) ปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ 6) องค์ประกอบของรูปแบบ 7) การอธิบายรูปแบบ และ 8) ภาพรวมของรูปแบบ

แบบประเมินรูปแบบที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้เป็นลักษณะคำถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) จะใช้มาตรวัดประเมินค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) ที่มีระดับของการประเมิน 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-74) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

มากที่สุด	คิดเป็นคะแนน	5	คะแนน
มาก	คิดเป็นคะแนน	4	คะแนน
ปานกลาง	คิดเป็นคะแนน	3	คะแนน
น้อย	คิดเป็นคะแนน	2	คะแนน
น้อยที่สุด	คิดเป็นคะแนน	1	คะแนน

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามรายข้อคำถามใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1977: 179-187) ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50-5.00	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50-4.49	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50-3.49	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50-2.49	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

2. การสร้างแบบประเมิน

2.1 ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาแบบประเมินรูปแบบขึ้นโดยให้ครอบคลุมประเด็นที่ทำการวิจัย

2.2 นำแบบประเมินรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นชอบเพื่อให้ข้อเสนอแนะและนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำแบบประเมินรูปแบบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินรูปแบบ

2.3 ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินรูปแบบที่ได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปมอบให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 2 นำแบบประเมินรูปแบบให้กับผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านทำการประเมินรูปแบบที่สร้างขึ้น

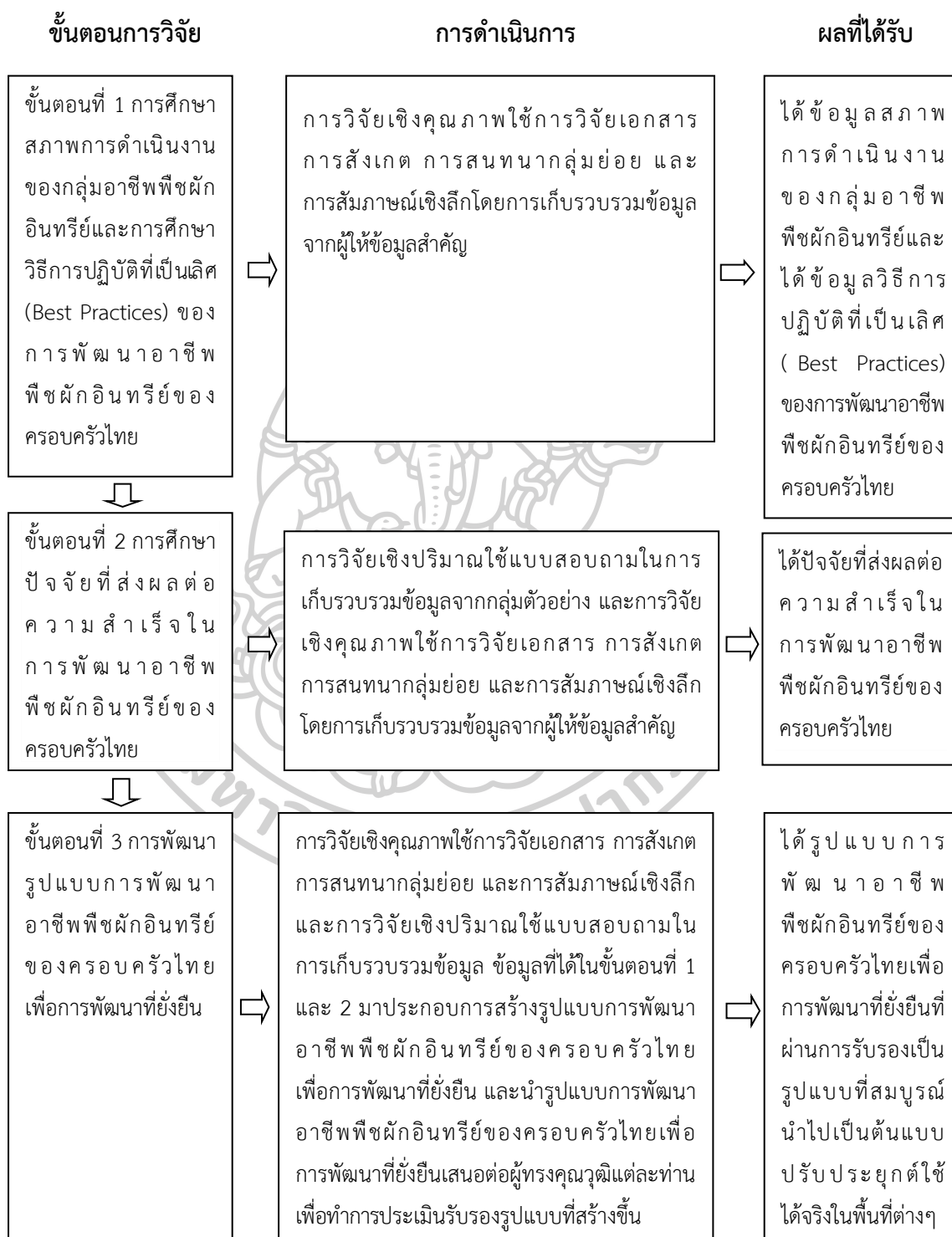
ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมแบบประเมินรูปแบบที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบประเมินรูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินรูปแบบที่มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์ โดยจะใช้เทคนิคทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการประเมินรูปแบบที่ยอมรับได้ต้องมีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-5.00 ถือได้ว่าผลการประเมินรูปแบบมีความน่าเชื่อถือต่อการนำไปใช้นำไปสู่การยอมรับรูปแบบได้

จากการดำเนินการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
 ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 4 ตอน มีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ 3 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จำนวน 3 แห่ง ซึ่งแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน มีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ส่วนที่ 3 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์จังหวัดนครปฐม

การนำเสนอข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ แบ่งการวิเคราะห์ในแต่ละกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ออกเป็น 7 ประเด็น มีดังต่อไปนี้

1. บริบทและประวัติความเป็นมา
2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

4. ผลความสำเร็จการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
  5. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
  6. หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
  7. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ในอนาคตของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
- ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถทำการวิเคราะห์ที่ได้ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. บริบทและประวัติความเป็นมา

ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากอำเภอแม่ออน 30 กิโลเมตร อยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดเชียงใหม่ และห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 70 กิโลเมตร มีพื้นที่ 116 ตารางกิโลเมตร หรือ 72,680 ไร่ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 4,660 คน 1,346 ครัวเรือน และการปกครองแบ่งออกเป็น 7 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 1 บ้านท่าม่อน หมู่ที่ 2 บ้านท่าข้าม หมู่ที่ 3 บ้านค้อกลาง หมู่ที่ 4 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 5 บ้านปานอด หมู่ที่ 6 บ้านดอนชัย และหมู่ที่ 7 บ้านใหม่ดอนชัย ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลทาปลาตุ๊ก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลวอแก้ว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนเก่าแก่ประมาณ 374 ปี สภาพภูมิประเทศตั้งอยู่บริเวณที่ราบหุบเขา มีเทือกเขาใหญ่น้อยสลับซับซ้อน ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ 500-700 เมตร พื้นที่ร้อยละ 80 เป็นป่าเขาที่ล้อมด้วยเทือกเขาฝิ่ป่นน้ำอันเป็นต้นกำเนิดห้วยเล็กๆ หลายสายที่ไหลรวมเป็นลำน้ำแม่ทาเป็นสายหลักในการดำรงชีวิต พื้นที่บริเวณตอนกลางของตำบลตั้งแต่เหนือจดใต้ มีลักษณะเป็นที่ราบริมน้ำ ภูเขาในพื้นที่ตำบลคือ ดอยม่อนแก้ว ดอยม่อนครั้ง ดอยน้ำขุ่น อยู่ด้านทิศตะวันตกของตำบล และดอยขมตา ดอยแม่คอม อยู่ทางทิศตะวันออกของตำบล แหล่งน้ำในพื้นที่มีอ่างเก็บน้ำห้วยบอน และอ่างเก็บน้ำห้วยขุ่น พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา สภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะต่อการทำการเกษตรโดยเฉพาะการปลูกพืชผัก

ผลไม้ ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลแม่ทามีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ข้าวโพด ทำสวนปลูกผักสวนลำไย สวนมะม่วง เลี้ยงวัว อุตสาหกรรมในครัวเรือนซึ่งแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

ชุมชนตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทำเกษตรแผนใหม่อย่างเข้มข้นในช่วงปี พ.ศ. 2510 โดยมีบริษัทสนับสนุนปัจจัยการผลิตทั้งพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี และรับซื้อผลผลิตในราคาประกัน บริษัทนำยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียมาให้ปลูกแทนพันธุ์พื้นเมือง หลังเก็บใบยาสูบส่งให้เตาบ่มแล้วบริษัทจะหักค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น ค่าพันธุ์ ค่าปุ๋ย แล้วจึงจ่ายเงินที่เหลือให้ชาวบ้าน ต่อมาบริษัทจ่ายเงินล่าช้า มีระบบคัดเกรดใบยาสูบมากขึ้น ชาวบ้านจึงปลูกยาสูบส่งให้บริษัทน้อยลงแล้วหันไปปลูกขิง กระเจี๊ยบ มันฝรั่ง อ้อย ถั่วลิสง ถั่วฝักยาวแทน พอปี พ.ศ. 2513 มีถั่วลิสงพันธุ์ไต้หวันมาปลูกได้ผลผลิตดี ชาวบ้านหันมาปลูกถั่วลิสงมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2518 และบริษัทได้นำยาสูบพันธุ์เวอร์จิเนียมาส่งเสริมอีกครั้งและใช้ทุนที่สูงกว่าเดิมเพื่อเพิ่มผลผลิต เป็นช่วงเดียวกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เข้ามาสนับสนุนเงินกู้ ชาวบ้านจึงหันมาปลูกยาสูบและใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในปริมาณมาก ปี พ.ศ. 2524 เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลได้นำข้าวพันธุ์ กข. 6 มาส่งเสริมทดแทนพันธุ์ข้าวพื้นบ้านซึ่งต้องใช้ปุ๋ยเคมี และต่อมามีบริษัทธุรกิจเข้ามาส่งเสริมให้ปลูกข้าวโพดฝักอ่อนเพื่อบรรจุกระป๋อง จนกระทั่งข้าวโพดฝักอ่อนเป็นพืชหลักของชุมชน

ตำบลแม่ทาเป็นชุมชนที่มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันด้วยความเป็นเครือญาติ ต่อมาเมื่อประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรเชิงเดี่ยวที่จำเป็นต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตและกลไกจากภายนอกเป็นหลักทั้งเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำมาหากิน ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวคือ ต้นทุนการผลิตสูง ดอกเบี้ยแพง ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางกดราคาขายผลผลิต ราคาขายเท่าเดิมหรือลดลง ส่งผลให้เกิดการขาดทุนและเกษตรกรบางรายมีหนี้สิน จำเป็นต้องอพยพไปขายแรงงานนอกชุมชนเพื่อหาเงินมาปลดภาระหนี้สินครอบครัวล่มสลายและชุมชนแตกแยก รวมทั้งประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม อีกทั้งคนในชุมชนยังมีปัญหาสุขภาพ และปัญหาหนี้สินอันเป็นผลสืบเนื่องจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว และการใช้สารเคมี ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้วิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนเริ่มสูญหายไป

ในปี พ.ศ. 2529 มีมูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชนซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามาเก็บข้อมูลชุมชนในทุกเรื่องและได้นำข้อมูลที่สำคัญมาพูดคุยวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับชาวบ้านเพื่อหาทางแก้ปัญหา จึงได้ข้อสรุปร่วมกันว่าอาชีพเกษตรกรรมเชิงเดี่ยวทำให้มีปัญหานี้สินเป็นปัญหาที่สำคัญในขณะนั้น ทำให้กลุ่มแกนนำชุมชนเห็นความจำเป็นที่ต้องแก้ไขปัญหภายในตำบลแม่ทาจึงริเริ่มรวมกลุ่มทำกิจกรรม เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มธนาคารข้าว เป็นต้น และกลุ่มกิจกรรมอื่นๆ ตามมา แต่ยังมีปัญหภายในแต่ละกลุ่ม แกนนำของชุมชนจึงได้ประชุมทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อแก้ไขที่ประชุมจึงมีมติจัดตั้งคณะกรรมการกลางตำบลแม่ทาซึ่งคณะกรรมการดำเนินงานมาจากสมาชิกของแต่ละกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกเข้ามากลุ่มละ 2 คน รวม 36 คน บทบาทของคณะกรรมการ

จะครอบคลุมกิจกรรมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งมีรูปแบบกิจกรรม เช่น การซื้อปุ๋ยร่วมกันทำให้ได้ปุ๋ยราคาถูกและลดต้นทุนการผลิต การขายผลผลิตร่วมกัน เป็นต้น การดำเนินงานในรูปแบบนี้ส่งผลดีทำให้เครือข่ายชุมชนแม่ทามีความเข้มแข็งมากขึ้น และกิจกรรมด้านการเกษตรทางเลือกหนึ่งคือ การผลิตพืชผักปลอดสารพิษเพื่อบริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายผลผลิตเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว โดยนายพัฒนา อภัยมูล เป็นเกษตรกรคนแรกที่บุกเบิกทำเกษตรกรรมยั่งยืนในชุมชนตำบลแม่ทา หลังจากล้มเหลวจากการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวจนมีหนี้สินเป็นจำนวนมาก นายพัฒนา อภัยมูลได้ปรับเปลี่ยนจากวิธีการเกษตรเชิงเดี่ยวมาสู่วิธีการเกษตรแบบยั่งยืนโดยเริ่มกระบวนการปรับเปลี่ยนในช่วง ปี พ.ศ. 2529 และใช้เวลาประมาณ 3 ปี จึงประสบผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนทำให้มีคนปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบยั่งยืนเพิ่มขึ้น มีเกษตรกรที่ทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพียง 6 ครอบครัว เกิดเครือข่ายในการเรียนรู้ร่วมกัน มีการลองผิดลองถูก การเรียนรู้จากผู้อื่น และร่วมกันดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าว จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2535 ชุมชนตำบลแม่ทาได้รวมตัวกันเพื่อลด ละ เลิกการใช้สารเคมีทางการเกษตรหลังพบว่าการเกษตรเชิงเดี่ยวที่ผ่านมามีต้นทุนการผลิตสูง ดินเสื่อมโทรม สุขภาพทรุดโทรม คนในชุมชนตำบลแม่ทาจึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรผสมผสาน ซึ่งในวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 มีการจัดตั้งกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา มีสมาชิกเริ่มต้นจำนวน 14 ครอบครัว มีการรวมกลุ่มกันทำเกษตรแบบผสมผสาน ทำการผลิตพืชผักปลอดสารพิษ ซึ่งมีการผลิตพืชผักไว้บริโภคเพื่อลดรายจ่ายของครอบครัว และจำหน่ายผลผลิตเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และด้วยความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านตำบลแม่ทาในการแก้ไขปัญหาก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน และเกิดการสร้างจิตสำนึก รักษาทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีสมาชิกจำนวน 24 ครอบครัว อยู่ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด โดยเครือข่ายคณะกรรมการกลางตำบลแม่ทา ได้ยกระดับขึ้นมาเป็นนิติบุคคลทำการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด เพื่อให้การดำเนินงานที่สะดวก ซึ่งสหกรณ์มีระบบที่มีการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับการจัดการของกลุ่มชาวบ้าน และจดทะเบียนเป็นสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2544

ภาพที่ 1 ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

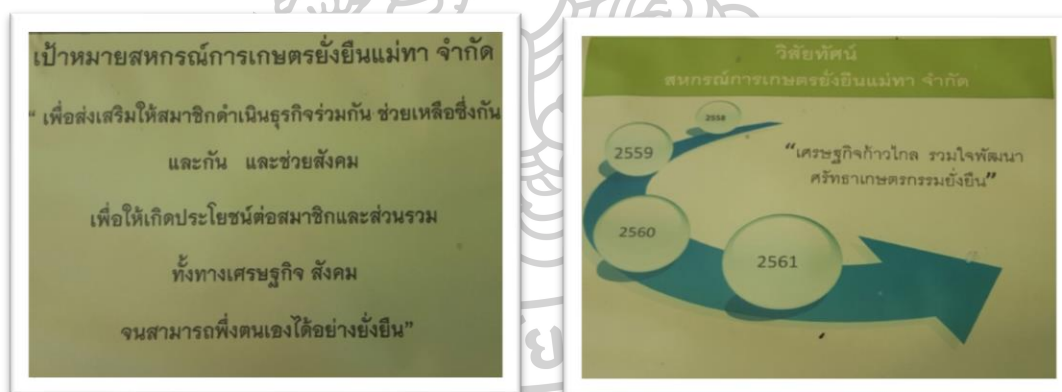
2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

2.1 วัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

2.1.1 วัตถุประสงค์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านทำการเกษตรกรรมแบบยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของครอบครัว และพัฒนาชุมชน

2.1.2 เป้าหมายของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการดำเนินธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และช่วยสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและส่วนรวมทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม จนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 เป้าหมายของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาภายใต้สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด

2.2 กฎระเบียบ / ข้อตกลงของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

กฎระเบียบ / ข้อตกลงของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาที่นำผลผลิตไปจำหน่ายยังตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ต้องได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติหรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ

โดยให้กรรมการกลุ่มสำรวจความพร้อมของผู้ที่ต้องการเข้าร่วมกลุ่ม จากนั้นให้กรรมการกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาเข้าสำรวจแปลงพืชผัก หากยังไม่ได้รับมาตรฐานหรืออยู่ในช่วงระยะปรับเปลี่ยน จะไม่สามารถนำไปจำหน่ายได้ แต่จะเป็นการปลูกเพื่อบริโภคเองในครัวเรือนหรือจำหน่ายในตลาดอื่นๆ ทั่วไปที่ไม่ใช่ตลาดอินทรีย์ หากผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แล้วจึงจะสามารถนำผลผลิตไปจำหน่ายในตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ได้

2.2.2 การจัดการกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาจะมีกลุ่มย่อยๆ ในแต่ละกลุ่มย่อยจะมีสมาชิกโดยประมาณ 4 ราย โดยมีโครงสร้างกลุ่มย่อยประกอบด้วย ประธาน ผู้ประสานงาน เทรย์ญิก และประชาสัมพันธ์ดูแลซึ่งกันและกันทั้งในเรื่องของการผลิต การควบคุมมาตรฐาน และการจำหน่าย กิจกรรมของสมาชิกกลุ่มที่ทำร่วมกันในกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา เช่น การออมเงินร่วมกันวันละ 10 บาท และการออมเงินรายปีๆ ละ 120 บาท เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนให้แก่สมาชิกในกลุ่มกรณีเดือดร้อน หรือเกิดเหตุฉุกเฉิน

2.2.3 การตรวจสอบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทามี 2 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ขององค์การมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ และกรณีผลผลิตพืชผักอินทรีย์จำหน่ายขายส่งให้กับสหกรณ์กรีนเนท จำกัด และบริษัทต่างๆ จะใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)

2.2.4 กฎระเบียบและบทลงโทษของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาที่เป็นเกษตรกรผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์อินทรีย์ มีดังต่อไปนี้

- 2.2.4.1 กฎระเบียบของเกษตรกรผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์อินทรีย์ มีดังนี้
1. ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา
  2. ต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์สอดคล้องกับกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาในการลด ละ เลิกจากการใช้สารเคมี
  3. ต้องผ่านการอบรมเสริมแนวคิดเทคนิคเกษตรกรรมยั่งยืน พร้อมทั้งตั้งใจทำสวนของตนให้มีความหลากหลาย
  4. สินค้าที่นำมาจำหน่ายต้องผ่านกระบวนการแบบปลอดสารเคมีทุกขั้นตอน
  5. สินค้าที่นำมาจำหน่าย เมื่อเครือข่ายเห็นว่าผิดปกติสามารถตรวจสอบที่มาที่ไปได้

6. ต้องติดบัตรประจำตัวทุกครั้ง หากขายต้องเสียค่าทำบัตร 10 บาท ถ้าขายอีกคิดเพิ่มเป็น 20 บาท

7. ต้องติดป้ายกลุ่มทุกครั้ง และติดป้ายกลุ่มในที่เห็นได้ชัดเจน หากขายต้องเสียค่าทำป้ายใหม่ 30 บาท ถ้าขายอีกคิดเพิ่มเป็น 40 บาท

8. การมาขายสินค้าแต่ละครั้งต้องเสียค่าบำรุงตลาดครั้งละ 10 บาท เพื่อสมทบกองทุนกลุ่มแม่ภาค (ผู้ชาย) หรือเป็นไปตามกำหนดของกลุ่มนั้นๆ

9. ต้องมีการจดบันทึกพืชผักอินทรีย์ที่นำมาจำหน่ายในแต่ละวัน

10. สมาชิกสามารถฝากขายสินค้าได้ แต่ต้องเป็นสมาชิกที่ถูกต้องตามกฎหมายของเครือข่าย และทำเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างจริงจัง

11. สมาชิกใหม่ที่จะนำสินค้ามาขาย ต้องมีระยะปรับเปลี่ยนอย่างน้อย 1 ปี และต้องตรวจสอบตามมาตรฐานของตลาดนัดผักอินทรีย์

12. ให้สมาชิกแม่ภาคทุกคนเข้าร่วมประชุมประจำเดือน กรรมการเครือข่ายทุกครั้ง

13. ห้ามซื้อกล้าพืชผักล้มลุกจากภายนอกมาปลูกในแปลง แต่ซื้อจากสมาชิกภายในกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาได้

2.2.4.2 บทลงโทษของเกษตรกรผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์อินทรีย์

1. สมาชิกคนใดไม่ปฏิบัติตามกฎที่ร่วมกันวางไว้นี้ต้องถูกระงับการขายตั้งแต่ 3 เดือน ถึง 3 ปี โดยอยู่ที่ดุลยพินิจของคณะกรรมการเครือข่าย สมาชิกสามารถชี้แจงเหตุผลได้

2. หากพบสมาชิกทำผิดกฎระเบียบให้กลุ่มดำเนินการตามกฎระเบียบโดยเคร่งครัด

3. หากทางกลุ่มไม่สามารถดำเนินการได้ ให้แจ้งคณะกรรมการเครือข่ายดำเนินการ

4. หากสมาชิกทำผิดกฎระเบียบแล้วทางกลุ่มปกปิดไว้ หากเครือข่ายทราบภายหลัง จะถูกตัดออกจากการเป็นสมาชิกทั้งกลุ่ม

2.2.5 ลักษณะการปลูกพืชผัก เกษตรกรสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทานครบถ้วนปลูกผักตามฤดูกาลและผักพื้นบ้าน เช่น ถั่วหนาว ปลูกกะหล่ำปลี กะหล่ำดอก บล๊อคโคลี ถั่วฝักยาว ปลูกกระเจี๊ยบแดง ข้าวโพดอ่อน ถั่วลิสง และถั่วร่อน ปลูกผักบุ้ง ต้นหอม ผักชี เป็นต้น

2.2.6 การเก็บเกี่ยวและการจัดการผลผลิต เกษตรกรสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทามีการเก็บเกี่ยวผลผลิตก่อนวันจำหน่าย 1 วัน หลังจากการเก็บเกี่ยวแล้วจะทำการตกแต่งและแบ่งผลผลิตสำหรับจัดจำหน่ายในวันรุ่งขึ้น

2.2.7 การเดินทาง และการขนส่ง เกษตรกรสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา จะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเดินทางไปยังตลาดโดยรถเช่า ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะจ่ายค่ารถแบ่งกันโดยการนับจำนวนตะกร้าผลผลิตที่นำไปจำหน่ายทั้งหมดแล้วแบ่งหารว่าแต่ละรายนำผลผลิตไปเท่าไร เพื่อความยุติธรรม กรณีที่เกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่ายไม่เท่ากัน

2.2.8 การตั้งราคาขาย กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทามีการประชุมกลุ่มทุก 2 เดือน และร่วมการประชุมกลุ่มเครือข่ายแม่กาเด็ใหญ่ (ผู้จำหน่าย) ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ทุก 3 เดือน เพื่อสอบถามถึงปัญหาและประชุมในเรื่องต่างๆ รวมถึงการตั้งราคาขายสินค้าด้วยเพื่อให้เป็นธรรม ทั้งแก่ผู้จำหน่ายและผู้บริโภค

2.2.9 การแปรรูปผลผลิต สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทานำสินค้าแปรรูปมี ทั้งปรุงสำเร็จ และนำมาปรุงที่ตลาดก่อนขายได้ เช่น อาหารคาว ขนม แยม น้ำดื่มสมุนไพร เป็นต้น

2.3 กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 3 โครงการเกษตรอินทรีย์ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด

2.3.1 สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด

การดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ภายใต้สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงานในการจัดการปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการผลิตมาบริการให้สมาชิก เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ร่วมกันศึกษา อบรม และเผยแพร่ความรู้ทักษะการผลิตหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการทำ การเกษตรกรรมยั่งยืน การจัดการผลผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนของสมาชิกให้จำหน่ายในราคาที่เป็นธรรม เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การประสานงานของคณะกรรมการแต่ละกลุ่ม แต่ละหมู่บ้าน และเสริมสร้างหรือพัฒนากองทุนของกลุ่มและเครือข่ายให้เติบโตเพื่อการพึ่งตนเอง

และสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด ได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์กรีนเนท จำกัดในการจัดทำโครงการเกษตรอินทรีย์แก่กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 4 สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด

2.3.2 สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา

สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทาเป็นสถาบันการเรียนรู้ของชาวบ้านมีการก่อตั้งเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2543 มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาคนในชุมชนและคนนอกชุมชนให้เข้าใจในเรื่องงานทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืน 2) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมเรียนรู้จากสิ่งที่ทำ และ 3) เพื่อพัฒนาวิทยากรชาวบ้านในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นต่อไป โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีการดำเนินงานภายใต้สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทามีภารกิจเกี่ยวกับกิจกรรมจัดฝึกอบรมเป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานในเรื่องการจัดการทรัพยากร เกษตรกรรมยั่งยืน กลุ่ม/เครือข่าย การจัดตั้งกลุ่มองค์กรการบริหารจัดการระดับองค์การ กระบวนการทำงานระบบกลุ่ม ธุรกิจชุมชน/ตลาด ร้านค้าอาหารสัตว์แปรรูป ข้าวโพดอินทรีย์ พืชผักอินทรีย์ จัดค่ายพัฒนาการเรียนรู้ บทบาทคนรุ่นใหม่ในงานพัฒนาชุมชน และพลังงานชุมชน อาทิ เต่าเผาถ่าน แก๊สชีวภาพระดับครัวเรือนและระดับฟาร์ม

ภาพที่ 5 สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา และจุดเรียนรู้เกษตรยั่งยืนตำบลแม่ทา

3. การดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การดำเนินงานของคณะกรรมการและโครงสร้างและการบริหารจัดการของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 6 การดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาภายใต้สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด

3.1.1 คณะกรรมการกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

คณะกรรมการกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ประธาน เหมัญญิก กองเลขา และกรรมการ จำนวน 8 คน ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด

3.1.2 โครงสร้างและการบริหารจัดการของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

3.1.2.1 โครงสร้างการบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

3.1.2.3 กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีการประชุมสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่เป็นประจำโดยมีการประชุมทุก 2 เดือน ซึ่งในช่วงเช้าของวันที่ทำการประชุม คณะกรรมการผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่จะแบ่งกันทำการตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่ม และช่วงบ่ายเป็นการประชุมการดำเนินงาน การวางแผนการผลิต และการตลาด ตลอดจนมีการประชุมปรึกษาหารือในการดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มที่ได้ไปทำการตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์มาในช่วงเช้า กรณีมีปัญหาจะนำมาพูดคุยปรึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น นอกจากนี้ยังมีการประชุมประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เช่น การสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกกลุ่ม การทำระบบน้ำ การพัฒนาความรู้ด้านเทคนิคการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น และการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ในปีต่อไป

3.2 การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) เป็นมาตรฐานการรับรองแบบกลุ่ม (Grower Group Certification) โดยได้รับการสนับสนุนจากสหกรณ์กรีนเนท จำกัด และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ขององค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ โดยสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ภาพที่ 7 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) โครงการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด

3.3 การผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ในเรื่องต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จะเน้นให้มีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ไว้ใช้ในการเพาะปลูก ของตนเอง หรือซื้อจากสมาชิกกลุ่ม นอกจากเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์บางชนิดไม่สามารถเก็บเองได้ จะซื้อจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ที่เชื่อถือได้ และกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ได้มีกฎระเบียบข้อบังคับกำหนดห้ามซื้อกล้าพืชผักล้มลุกจากภายนอก มาปลูกในแปลง แต่ซื้อจากสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาได้

ภาพที่ 8 เมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.3.2 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดิน สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่จะมีการเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินในแปลงที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์เน้นใช้ปัจจัยการผลิตภายในฟาร์มมากที่สุดเพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่อง เช่น ใช้อินทรีย์วัตถุในฟาร์มทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น จะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดินมากขึ้น เมื่อดินที่ปลูกพืชผักอินทรีย์มีความอุดมสมบูรณ์ พืชผักอินทรีย์ที่ปลูกจะแข็งแรงมีความต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืช รวมทั้งให้ผลผลิตสูง และมีการใช้ปุ๋ยในการปรับปรุงบำรุงดินในการแปลงพืชผักอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น ทั้งช่วงก่อนการเพาะปลูก และระหว่างการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์

ภาพที่ 9 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.3.3 การจัดการน้ำ / แหล่งน้ำ สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอมะออน จังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งน้ำในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเอง เช่น บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล ประปาหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อมีน้ำไว้ใช้สำหรับการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์

ภาพที่ 10 การจัดการน้ำในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.3.4 การจัดการปุ๋ย กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอมะออน จังหวัดเชียงใหม่ เน้นให้สมาชิกกลุ่มทำปุ๋ยไว้ใช้ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของตนเอง โดยสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอมะออน จังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่จะทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองภายในครัวเรือน และมีการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มและประชาชนในชุมชนเลี้ยงวัวเพื่อนำมูลวัวมาทำปุ๋ยหมักในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของตนเอง หรือจำหน่ายแก่สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาได้

ภาพที่ 11 การจัดการปุ๋ยของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.3.5 วิธีการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี เช่น แนวกันชน เป็นต้น สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่จะมีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด มีการปลูกต้นไม้เป็นแนวกันชนกรณีแปลงข้างเคียงเป็นแปลงปลูกพืชเคมี เช่น กระถิน ไม้ ขนุน ตะไคร้ เป็นต้น โดยดูจากความสูงของพืชเคมีที่ปลูกโดยทำแนวกันชนให้สูงกว่า หรือมีร่องน้ำมีระยะห่างจากแปลงเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ 2 เมตร ในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากแปลงข้างเคียง และกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีกฎระเบียบให้สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผักอินทรีย์ตำบลแม่ทามีการเลิกใช้สารเคมีในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์

ภาพที่ 12 การปลูกพืชแนวกันชนในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.3.6 การเพาะปลูกและระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีการปลูกพืชผักอินทรีย์ในแต่ละฤดูกาลมีทั้งผักพื้นบ้าน ผักจีน และผักเมืองหนาว จะใช้ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์มีดังต่อไปนี้

1. ระบบการปลูกพืชแบบผสมเป็นการปลูกผักคละชนิดกันบนพื้นที่เดียวกัน โดยการปลูกผักที่มีระบบรากไม่รบกวนกันและการเจริญเติบโตแตกต่างกัน

2. ระบบการปลูกพืชตามลำดับเป็นการปลูกผักหลายชนิดโดยปลูกทีละชนิดต่อเนื่องกันไปในพื้นที่ผืนหนึ่งในระยะเวลามากกว่า 1 ปี
3. ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนเป็นการปลูกผักต่างชนิดที่มีอายุเก็บเกี่ยวใกล้เคียงกันโดยปลูกทีละชนิดหมุนเวียนไปบนพื้นที่แปลงต่างๆ กันอย่างติดต่อกันเป็นวงจร
4. ระบบการปลูกพืชแทรกโดยการปลูกผักชนิดหนึ่งลงไปใแแถวของผักอีกชนิดหนึ่งก่อนการเก็บเกี่ยวพืชชนิดแรก
5. ระบบการปลูกพืชสลับโดยการปลูกผัก 2 ชนิดสลับกันไปบนพื้นที่แปลงเดียวกัน

การเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จะใช้ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์คือระบบการปลูกพืชหมุนเวียน และระบบการปลูกพืชแบบผสม

ภาพที่ 13 ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีข้อตกลงเกี่ยวกับพืชที่ปลูกเป็นแนวกันชนไม่ถึงเป็นพืชอินทรีย์ และไม่อนุญาตให้ทำการจำหน่ายเป็นพืชอินทรีย์

3.3.7 การดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่จะมีการดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์โดยการให้น้ำ และทำตาข่ายพรางแสงให้พืชผักอินทรีย์เพื่อไม่ให้ผลผลิตเสียหาย การใส่ปุ๋ยตามชนิดของผักแต่ละชนิด และมีกำจัดวัชพืชในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามความเหมาะสม

ภาพที่ 14 การดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.3.8 วิธีการจัดการศัตรูพืชในเรื่องการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จะเน้นการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เน้นการปลูกพืชผักตามฤดูกาลแต่ละชนิดของพืชผักและใช้ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช กรณีมีแมลงศัตรูพืชจะใช้การกำจัดโดยการจับออกจากแปลง ส่วนการกำจัดวัชพืชในแปลงพืชผักอินทรีย์ใช้การถอนด้วยมือ

ภาพที่ 15 การป้องกันโรคแมลงศัตรูพืชโดยใช้ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.3.9 วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิต สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีวิธีการเก็บเกี่ยวพืชผักอินทรีย์เมื่อได้เวลาตามกำหนดการเก็บเกี่ยวของพืชผักชนิดนั้น และจะเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์ทั้งตอนเช้าและตอนเย็นขึ้นอยู่กับลักษณะของพืชผักอินทรีย์แต่ละชนิด อาทิ ผักกระหล่ำปลี จะตัดตอนเช้ามีด และให้มีใบห่อมาก ทำให้เก็บผลผลิตที่มีคุณภาพดีได้

ภาพที่ 16 วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.3.10 วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีวิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์โดยมีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิตผักอินทรีย์ให้สดใหม่ พืชผักอินทรีย์บางชนิดต้องล้างน้ำให้สะอาดก่อนนำไปจำหน่าย เช่น ต้นหอม ผักสลัด เป็นต้น ต้นหอมเมื่อล้างแล้ว ทำการตัดแต่ง มัดเป็นกำ และผักสลัดเมื่อล้างแล้วใส่ตะกร้า เมื่อแห้งแล้วใช้ผ้าชุบน้ำคลุมไว้เพื่อให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์มีความสดใหม่

ภาพที่ 17 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

นอกจากนี้ ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ต้องมีการจดบันทึกกระบวนการผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อใช้ในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

บัญชีรายการผลิตฝักอินทรีย์
วัย - อ่าง - คัทธกัมบ้าน
นางขุไธส กั้นตะดา

ปี 2557 = 313,376 บาท
ปี 2558 = 329,702 บาท
ปี 2559 = 308,195 บาท

วันที่	ชื่อ	ชนิด	ราคา	รวม
20/11/59	จิ๋ว	สม	60 กก	600
28/11/59	จิ๋ว	บร	100 -	1000
10/11/59	เม็ดพืช 502	2-3	ช่อ	1500
29/11/59	จิ๋ว	บร	200 กก	2000
28/11/59	จิ๋ว	สม	30 กก	300
10/12/59	จิ๋ว	*	50 กก	3330
5/2/60	จิ๋ว	บร	100 กก	1300
20/2/1-	จิ๋ว	บร	+100 กก	1300
15/2/60	จิ๋ว	บร	70 กก	2400
10/2/1-	จิ๋ว	บร	130 กก	

ภาพที่ 18 การจดบันทึกกระบวนการผลิตพืชฝักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มฝักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.4 การตลาดพืชฝักอินทรีย์ของกลุ่มฝักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

ระบบการตลาดพืชฝักอินทรีย์ของกลุ่มฝักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.1 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชฝักอินทรีย์ของกลุ่มฝักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

3.4.1.1 ผลผลิตพืชฝักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มฝักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ผลผลิตพืชฝักอินทรีย์ของกลุ่มฝักอินทรีย์ตำบลแม่ทาจะเป็นไปตามฤดูกาลของฝักแต่ละชนิด จำนวนและชนิดของพืชฝักอินทรีย์ที่ทางกลุ่มฝักอินทรีย์ตำบลแม่ทา มีจำนวน 84 ชนิดคือ สาระแห่น ฝักซี ยอดฟักทอง มะเขือใหญ่ มะเขือเทศเล็ก โหระพา กระเพรา ฝักซี่สูด ฝักซีฝรั่ง ขมิ้น แมงลัก ฝักเหือด พริกไทย ขมิ้นขาว ชะอม ตำลึง ชงโค เชียงดา ฮ้วนหมู ตะไคร้ ก้านเถิง ข่า ฝักซีเหล็ก พริกซีหนู พริกติบ มะนาว ลูกมะกรูด ใบมะกรูด เพกา ต้นหอม ดอกต่าง ดอกต่อม มะรุม ฝักหวานจีน ฝักจอยนาง ถั่วฝักยาว บวบ ฝักบุงจีน ฝักโขมจีน กระเทียม หอมแดง ฝักกาดหอม สลัดคอส มะเขือหวาน คะน้า บลือกโคลี กะหล่ำปลี ดอกกะหล่ำ โกราบี่ ถั่วแขก หัวไชเท้า ข้าวโพดฝักอ่อน มะระหวาน คื่นช่าย ตั้งโอ้ ปวยเล้ง ฝักกาดกวางตุ้ง ฝักกาดฮองเต้ มะเขือเทศราชินี กระเจี๊ยบเขียว มะเขือม่วง ฝักซีลาว ฝักปลั่ง หน่อ ข่า ยอดมะม่วง หน่อไม้ เห็ด ฝักกูด มะแห้ว ฝักพอค้า ฝักบอนเต่า กระชาย ฝักหวานป่า ยอดมะกอก ดอกอาว มะกอก ฝักบัว ฝักแวน ฝักป่าไฮ ฝักป่าฮ้อ รีบอน ฝักหนอก ฝักจุ่มป่า และลูกป่าฮ้อย

ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มฝักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตพืชฝักอินทรีย์เป็นฝักสด

ภาพที่ 19 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.4.1.2 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย ผักสดใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ เช่น ผักสลัด มะเขือ เป็นต้น ผลผลิตอาหารแปรรูป ชุดผักสดพร้อมปรุง ชุดกล่องผัก ผลผลิตอาหารปรุงสำเร็จรูป เมล็ดพันธุ์ และส่วนขยายพันธุ์ เช่น กิ่งพันธุ์ หน่อ เป็นต้น

ภาพที่ 20 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

การผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย จำนวน 2 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ขององค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ภาคเหนือ และกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดทำแบรนด์ตราสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางภายใต้แบรนด์แม่ทาออร์แกนิก (Maetha organic)

ภาพที่ 21 กลยุทธ์การตลาดผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา ภายใต้แบรนด์แม่ทาออร์แกนิก (Maetha organic)

3.4.2 การกำหนดราคาขายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การกำหนดราคาขายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ใช้วิธีการกำหนดราคาตามต้นทุน กำหนดราคาตามตลาด และกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยมีการกำหนดราคาขายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ใช้อิงราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์โดยสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนที่มีการประชุมกำหนดราคา ร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภคในทุก 3 เดือน เพื่อใช้เป็นราคากลางในการจำหน่ายในตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่

ราคาส่งผลผลิตเกษตรอินทรีย์ ระบุวันเดือนปี - มิถุนายน 2560 (ต่อชิ้น)

โดยสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน 363 หมู่ที่ 4 อ.แม่ใจ-แม่ใจใต้ ต.หนองเขื่อน อ.แม่ใจ จ.เชียงใหม่ 50210

โทรศัพท์และโทรสาร : 053-354053-4

รายการผลผลิต	ราคาขายปลีก		รายการผลผลิต	ราคาขายปลีก		รายการผลผลิต	ราคาขายปลีก	
	ม.ค. - มี.ค. 60	เม.ย. - มิ.ย. 60		ม.ค. - มี.ค. 60	เม.ย. - มิ.ย. 60		ม.ค. - มี.ค. 60	เม.ย. - มิ.ย. 60
กล้วย	30-50	30-50	กล้วยหอม	40	30	กล้วยน้ำว้า	40-50	30-50
ฟักเขียว	30	50	แตงกวา	30	30	แตงกวาสอง	60	40
มะเขือ	40	30	แตงโม	50	50	ฟักไข่	50	50
ฟักข้าว	40	30	มะเขือขื่น	100	100	แตงโม	50	50
มะเขือ	30	30	ผักหวานสวนครัว	50	50	ผักคะน้า	60	60
แตงกวา	100	100	ผักคะน้า	50	50	ผักขี้เหล็ก	100	100
ผักขี้เหล็ก	30	50	ผักขี้เหล็ก	50	50	แตงโม	50	90
แตงกวา	30	50	แตงโม	70	30	แตงกวา	50	50
แตงกวาขื่น	200	100	แตงโม	50	50	แตงกวา	50	90

ภาพที่ 22 การกำหนดราคาขายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา ร่วมกับสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน และผู้บริโภค

3.4.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของ
กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของ
กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ในตลาดรูปแบบต่างๆ มีดังนี้

3.4.3.1 ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์

ภาพที่ 23 ตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ “ช่วงเกษตรอินทรีย์” ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่

สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัด
เชียงใหม่ขายปลีกโดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ช่วงเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์
อยู่ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทุกสัปดาห์ๆ ละ 2 วันคือ วันจันทร์ และวันพฤหัสบดี
เวลา 13.00-18.00 น. ซึ่งเป็นตลาดที่สนับสนุนโดยการจัดการด้านการตลาดแก่กลุ่มอาชีพ
เกษตรอินทรีย์ของสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (Institute for a Sustainable Agriculture
Community-ISAC) เป็นผู้ดำเนินการและการประสานงานในการจัดพื้นที่เป็นตลาดจำหน่ายเฉพาะ
สินค้าเกษตรอินทรีย์

3.4.3.2 ตลาดในท้องถิ่น

ภาพที่ 24 สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาจำหน่ายขายปลีกผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ที่ตลาดหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ขายปลีกโดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ตลาดในท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่จะมีการหมุนเวียนสมาชิกกลุ่มไปจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ในตลาดมีดังนี้

1. ตลาดสดสันป่าข่อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทุกสัปดาห์ ละ 2 วันคือ วันจันทร์ และวันศุกร์
2. ตลาดสดหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทุกสัปดาห์ ละ 2 วันคือ วันอังคาร และวันอาทิตย์
3. ตลาดเจเจมาร์เก็ต หรือจริงใจ มาร์เก็ต ถนนอัษฎาธร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทุกสัปดาห์ ละ 2 วันคือ วันพุธ และวันเสาร์
4. ร้านอาหาร 0 บาท ภายในชมรมมังสวิรัตติ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทุกสัปดาห์ ละ 1 วันคือ วันพุธ

3.4.3.3 ตลาดระบบสมาชิก

ตลาดระบบสมาชิก (Community Supported Agriculture: CSA) ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มย่อยในชื่อกลุ่มผักกัลยาณมิตร ซึ่งปัจจุบันกลุ่มผักอินทรีย์กัลยาณมิตรได้จดทะเบียนเป็นทางการเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก ซึ่งเป็นการดำเนินงานภายใต้กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ สมาชิกกลุ่มเป็นบุตรหลานของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน

จังหวัดเชียงใหม่ที่รวมกลุ่มย่อยทำตลาดระบบสมาชิก (Community Supported Agriculture: CSA) ซึ่งการทำเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบตลาดระบบสมาชิกแบบ Community Supported Agriculture (CSA) เป็นรูปแบบการตลาดที่เชื่อมต่อโดยตรงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคตกลงกับเกษตรกรผู้ผลิตในการซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตได้ตามฤดูกาล โดยผู้บริโภคจะชำระเงินล่วงหน้าให้กับเกษตรกร หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตจะถูกจัดส่งไปยังสมาชิกผู้บริโภค การตลาดระบบสมาชิกทำให้เกษตรกรมีหลักประกันทางเศรษฐกิจ และมีโอกาสในการสื่อสารโดยตรงกับผู้บริโภค ส่วนผู้บริโภคสามารถไปเยี่ยมเยือนฟาร์มเกษตรกรเพื่อดูการผลิตในฟาร์มได้

ภาพที่ 25 ตลาดระบบสมาชิก (Community Supported Agriculture: CSA) ของกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลแม่ทา

ตลาดระบบสมาชิกด้วยระบบ Community Supported Agriculture (CSA) มีการรวมกลุ่มขึ้นในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2553 ในนามของกลุ่มกัลยาณมิตร ด้วยเหตุผลที่พบจากรุ่นบิดามารดาที่ได้ทำเกษตรอินทรีย์คือ มีผักเหลือจากการจำหน่ายในตลาดเจเจ มาร์เก็ต หรือจริงใจ มาร์เก็ต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จึงมีการรวมกลุ่มเพื่อทำเกษตรอินทรีย์ระบบ CSA กลุ่มผักอินทรีย์กัลยาณมิตรเป็นกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันปลูกผักปลอดสารพิษ จำนวน 5 คน เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีบทบาทหาวิธีการผลิต และหาช่องทางการตลาดใหม่ๆ และต่อยอดอาชีพจากรุ่นพ่อแม่ที่ทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนาการเกษตรในชุมชน ปัจจุบันกลุ่มผักอินทรีย์กัลยาณมิตรได้จดทะเบียนเป็นทางการเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิก โดยมีข้อตกลงภายในกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 ประเภท มีดังนี้

1. สมาชิกผู้ผลิต สมาชิกผู้ผลิตมีข้อตกลงในการเข้าร่วมกลุ่มด้วยระบบ Community Supported Agriculture (CSA) มีดังนี้

1.1 ต้องทำเกษตรอินทรีย์

1.2 ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือไม่ต้องได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และได้รับการตรวจสอบการผลิตในฟาร์มจากสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด ภายใต้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และองค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ

2. สมาชิกผู้บริโภค สมาชิกผู้บริโภคมีข้อตกลงและเงื่อนไขการสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้บริโภค มีดังนี้

2.1 กลุ่มจะจัดส่งพืชผักผลไม้อินทรีย์ให้ทั้งผักพื้นบ้านตามฤดูกาล ผักจีน ผักในป่าตามธรรมชาติโดยทำการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์

2.2 กลุ่มมีบริการส่งผักทุกวันพุธ เวลา 7.00 น. บริเวณในตัวเมืองเชียงใหม่

2.3 มูลค่าในการจัดส่งผักอินทรีย์จำนวน 200-300 บาทต่อสัปดาห์ต่อคน ประกอบด้วย ผักอินทรีย์ 5-10 รายการ โดยรวมจ่ายเงินล่วงหน้าชำระค่าผักอินทรีย์ก่อนเป็นเวลา 10 อาทิตย์ และผลไม้ตามฤดูกาล ตามการตกลงกันเป็นครั้งๆ ซึ่งการจ่ายเงินจะทำการจ่ายส่วนเพิ่มจากราคาผักอินทรีย์

2.4 ผู้บริโภคและผู้ผลิตสามารถสอบถามแลกเปลี่ยนให้ข้อเสนอแนะร่วมกันได้

2.5 ผักอินทรีย์จากสมาชิกกลุ่มได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และองค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ

2.6 ในการรับผักครั้งแรก สมาชิกที่เป็นผู้บริโภคจ่ายค่ากล่องโคมของตนเองมูลค่า 150 บาทต่อกล่อง

2.7 รายการผักอินทรีย์สามารถเลือกได้ตามรายการเมนูพืชในแต่ละเดือนหรือทางกลุ่มจะจัดรายการผักให้ได้ครบตามมูลค่าแล้วแต่ตกลงกัน

2.8 ในการรับผักในโครงการ ผู้บริโภคช่วยรับผิดชอบค่าขนส่งจากตำบลแม่ทาอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ถึงจุดรับผักโดยวิธีการแบ่งค่าใช้จ่ายร่วมกัน

2.9 ผู้บริโภคและผู้ผลิตสามารถสอบถามแลกเปลี่ยนให้ข้อเสนอแนะร่วมกันได้

2.10 ผู้บริโภคสามารถยกเลิกการรับผักได้โดยต้องแจ้งล่วงหน้า 1 เดือน

2.11 กลุ่มอาจจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกันในอนาคต เช่น ให้ผู้บริโภคเที่ยวชมฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น

จำนวนและชนิดของผักอินทรีย์ของกลุ่มที่จัดจำหน่ายมีการอ้างอิงการปลูกผักอินทรีย์ในแต่ละฤดูกาลจากสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด ซึ่งผลผลิตที่ได้จะเป็นไปตามฤดูกาลของผักและผลไม้แต่ละชนิด จำนวนและชนิดของผักอินทรีย์และผลไม้อินทรีย์ที่กลุ่มจัดจำหน่าย มีจำนวน 96 ชนิด ได้แก่ สาระแหน่ ผักชี ยอดผักทอง มะเขือใหญ่ มะเขือเทศเล็ก โหระพา กระเพรา ผักขี้ชู้ต ผักชีฝรั่ง ขมิ้น แมงลัก ผักเหือด พริกไทย ขมิ้นขาว ชะอม ตำลึง ชงโค เชียงดา ฮ้วนหมู ตะไคร้ ก้านเลียง ข่า ผักชีเหล็ก พริกขี้หนู พริกติบ มะนาว ลูกมะกรูด ใบมะกรูด เพกา ต้นหอม ดอกต๋อม ดอกต๋อม มะรุม ผักหวานจีน ผักจอยนาง ถั่วฝักยาว บวบ ผักบุ้งจีน ผักโขมจีน กระเทียม หอมแดง ผักกาดหอม สลัดคอส มะเขือหวาน คะน้า บล๊อคโคลี่ กะหล่ำปลี ดอกกะหล่ำ โกรบี่ ถั่วแขก หัวไชเท้า ข้าวโพดฝักอ่อน มะระหวาน คื่นช่าย ตั้งโอ๋ ปวยเล้ง ผักกาดกวางตุ้ง ผักกาดฮ่องเต้ มะเขือเทศราชินี กระจับปี่เขียว มะเขือม่วง ผักชีลาว ผักปลัง หน่อ ข่า ยอดมะม่วง หน่อไม้เห็ด ผักกูด มะแขว่ง ผักพอค้า ผักบอนเต่า กระชาย ผักหวานป่า ยอดมะกอก ดอกอาว มะกอก ผักบัว ผักแว่น ผักป่าไฮ ผักป่าฮ้อ ไร่บอน ผักหนอก ผักจุ่มป่า ลูกป่าฮ้อย และอาจมีผลไม้บางชนิด อาทิ มะละกอ กล้วยน้ำว่า ลูกหม่อน ลำไย ฝรั่ง ขนุนสุก มะม่วง น้อยหน่า กระท้อน มะม่วง ส้มโอ เสาวรส ซึ่งทางกลุ่มจะจัดรายการผักและผลไม้ตามฤดูกาล

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิกมีการวางแผนการผลิตตามฤดูกาลของชนิดผักโดยจะทำการประชุมทุกสัปดาห์เพื่อทำการวางแผน และมีการกระจายงานให้แต่ละฟาร์มเป็นการวางแผนการปลูกผักอินทรีย์ตามฤดูกาล และใช้การสั่งซื้อจากลูกค้าเป็นตัวกำหนดปริมาณการผลิต ส่งผลให้ปริมาณผักอินทรีย์ที่ทำการผลิตมีปริมาณผลผลิตผักอินทรีย์ที่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า และการปลูกผักอินทรีย์ในแต่ละฟาร์มมีการวางแผนการผลิตผักอินทรีย์ร่วมกันล่วงหน้าก่อนแล้วจึงทำให้ไม่เกิดปัญหาในการดำเนินงาน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่ทาออร์แกนิกมีสมาชิกที่เป็นผู้ผลิตมีจำนวน 5 ฟาร์ม และสมาชิกที่เป็นผู้บริโภค จำนวน 20 ราย การจ่ายเงินของผู้บริโภคแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) ลูกค้ากลุ่มที่มีการจ่ายเงินล่วงหน้า 10 อาทิตย์ หรือจำนวน 2,000 บาท และ 2) ลูกค้ากลุ่มที่มีการจ่ายเงินรายสัปดาห์

3.4.3.4 ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน

ภาพที่ 26 ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน “ร้านแม่ทาออร์แกนิก (Maetha organic)” ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีการเปิดร้านแม่ทาออร์แกนิก (Maetha organic) เพื่อจำหน่ายอาหารอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ เช่น เมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป เป็นต้น โดยสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ทำการจำหน่ายปลีกโดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ร้านแม่ทาออร์แกนิก (Maetha organic) ทุกวัน ตั้งแต่เวลา 10.00-16.00 น.

ภาพที่ 27 ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

3.4.3.5 ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน

กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จำหน่ายขายส่งผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ในบางฤดูกาลที่ได้รับการสั่งซื้อ เช่น สหกรณ์กรีนเนท จำกัด ร้านเลมอนฟาร์ม บริษัทสังคมสุขภาพ และบริษัทกรีนเดย์โกบอล เป็นต้น

3.4.3.6 ขายปลีกตามโรงเรียน

สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ขายปลีกโดยตรงแก่ผู้บริโภคที่มาซื้อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่โรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในบางวันในช่วงเปิดเทอม เช่น โรงเรียนดาราวิทยาลัย โรงเรียนปรั้นส์รอยแยลส์วิทยาลัย เป็นต้น

3.4.3.7 ขายปลีกในแปลงพืชผักอินทรีย์

สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ขายปลีกโดยตรงแก่ผู้บริโภคที่มาซื้อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่แปลงพืชผักอินทรีย์

3.4.4 การส่งเสริมการขายพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

การส่งเสริมการขายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ เช่น การขายโดยผู้ผลิตเองที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคโดยตรง การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขายร่วมกับสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อให้ผู้บริโภคจะได้พบปะพูดคุยกับผู้ผลิตโดยตรงจะเกิดความมั่นใจในสินค้า และรู้จักแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ เช่น ให้ผู้บริโภคเที่ยวชมไร่เกษตรอินทรีย์ของผู้ผลิตในกลุ่ม รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ทางแผ่นพับ และสื่อออนไลน์ Facebook (เฟสบุ๊ก) เป็นต้น เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค รวมทั้งสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มของผลผลิตและผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 28 สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาจําหน่ายขายปลีกผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์โดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ “ช่วงเกษตรอินทรีย์” ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้น กลยุทธ์การตลาดของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ในเรื่องผลิตภัณฑ์ (Product) เน้นการพัฒนาคุณภาพของสินค้าเกษตรอินทรีย์ ใ้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการจัดทำแบรนด์ตราสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าเป็นอันดับแรก มีใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า และแบรนด์ตราสินค้าเกษตรอินทรีย์ ส่วนราคาของสินค้า (Price) กำหนดจากต้นทุน กำหนดจากตลาด และกำหนดจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ สถานที่จำหน่าย (Place) มีช่องทางการจัดจำหน่ายหลายช่องทางทั้งขายปลีกและขายส่ง ตลาดระบบสมาชิก และร้านค้าปลีก เฉพาะด้าน และการส่งเสริมการขาย (Promotion) ในการขายปลีกสินค้าเกษตรอินทรีย์เน้นมีผู้ผลิต มาจำหน่ายโดยตรงแก่ผู้บริโภคเพื่อให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์แก่ผู้บริโภคได้ เป็นอย่างดี การทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการขาย และมีการประชาสัมพันธ์ทางแผ่นพับและสื่อออนไลน์ Facebook (เฟสบุ๊ก) ด้วย

4. ผลความสำเร็จการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีความสำเร็จใน การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่เน้นการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวิถีเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นระบบไม่ใช้สารเคมีการเกษตร ที่เชื่อมโยงเรื่องราวการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ครอบครัวได้อยู่กับสภาพแวดล้อมที่ดี อากาศดี และมีความอุดมสมบูรณ์

ภาพที่ 29 สภาพแวดล้อมที่ดีภายในแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

4.1.2 อาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เน้นการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยชีวภาพ เป็นต้น เพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่อง ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้พืชผักอินทรีย์เจริญเติบโตได้ดี รวมทั้งสมาชิกในกลุ่มยังช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เน้นการปลูกพืชผสมผสาน จึงทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี

4.1.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ที่เป็นวิถีเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นระบบไม่ใช้สารเคมี การเกษตรที่เชื่อมโยงเรื่องราวการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพดินที่เป็นสิ่งสำคัญในการเพาะปลูก อีกทั้งยังทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตของพืชผักอินทรีย์ จึงทำให้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวมาเป็นเวลานาน

4.1.4 สมาชิกของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์อย่างเคร่งครัดตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จึงทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม

4.1.5 สมาชิกของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัดและต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานทำให้ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้เป็นอย่างมาก

4.2 ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เกิดความยั่งยืนด้านสังคม

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เกิดความยั่งยืนด้านสังคม มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 30 ครอบครัวยุคใหม่ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

4.2.1 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากันและร่วมกันในการประกอบอาชีพ สมาชิกในครอบครัวบางครอบครัวที่เคยไปทำงานนอกพื้นที่ที่กลับมาบ้านเกิดทำการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน จึงทำให้สมาชิกภายในครอบครัวมีความสุข ความอบอุ่นและเข้มแข็ง และมีการสืบทอดแนวทางการประกอบอาชีพพืชอินทรีย์สู่เยาวชนรุ่นใหม่ภายในชุมชน

“ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการทำอาชีพผักอินทรีย์ที่ต้องเข้าใจและมีแนวคิดทิศทางเดียวกัน และทำการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน ครอบครัวอยู่พร้อมหน้ากันทำงานที่บ้าน ช่วยดูแลซึ่งกันและกัน” (นายพัฒน์ อภัยมุล, 2560)

“ให้คนรุ่นใหม่สืบทอดอาชีพพืชอินทรีย์ภายในชุมชนอยู่ได้อย่างมั่นคง” (นางสุพรรณ กำเพ็ญ, 2560)

4.2.2 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครอบครัว เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัว มีสุขภาพกายแข็งแรงและสุขภาพจิตดี และช่วยเหลือตนเองได้ รวมทั้งมีความมั่นคงทางอาหารทั้งภายในครอบครัว ชุมชน และสังคม

4.2.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมสมาชิกภายในกลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเน้นการพึ่งตนเอง ก่อให้เกิดการสร้างสังคมใหม่เป็นสังคมแห่งการเกื้อกูลในการประกอบอาชีพ ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร กล่าวคือ การรวมกลุ่มทำให้มีการวางแผนการผลิตเกี่ยวกับปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ ทำให้สามารถกำหนดปริมาณการเพาะปลูกที่แน่นอนให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด และสมาชิกกลุ่มสามารถกำหนดราคาผลผลิตของตนเองและมีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิต และได้ราคาที่เป็นธรรม ทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์มีทั้งคุณภาพการผลิตและการตลาดที่มีความมั่นคงและแน่นอน มีรายได้ที่ดีและเป็นอาชีพที่มั่นคงได้ ซึ่งเป็นการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีโอกาสพบปะและประชุมเป็นประจำในการวางแผนการผลิตและการตลาด และการตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เกิดความร่วมมือมีการช่วยเหลือกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่เสมอ ก่อให้เกิดการเอื้ออาทรและเกื้อกูลภายในสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์ให้ได้รับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและดูงานโดยสมาชิกกลุ่มที่มีประสบการณ์มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม และให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดความมั่นใจ และการยอมรับในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งกรณีมีปัญหาสามารถนำมาพูดคุยปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไปได้

“การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นการสร้างสังคมที่ดี ที่แบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชุมชนน่าอยู่ คนแม่ทามีอาหารดี อากาศดี สุขภาพดี และอารมณดี พัฒนาสังคม เกิดความยั่งยืน” (นายพัฒน์ อภัยมูล, 2560)

4.2.5 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เกิดทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกันได้ด้วยการเอื้ออาทรและเกื้อกูลก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนมีความรู้ และ ประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น โดยใช้ความรู้ความสามารถจากสมาชิกกลุ่มร่วมกันในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ สามารถแก้ไขปัญหาและมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและพึ่งพาตนเองเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นต้นแบบที่เข้มแข็งได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ และเครือข่ายอาชีพเกษตรอินทรีย์ด้วยกัน ซึ่งตำบลแม่ทากลายเป็นชุมชนต้นแบบที่เป็นแบบอย่างและเป็นแหล่งเรียนรู้ในการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืนโดยอาศัยกระบวนการทางสังคมภายในชุมชนเป็นหลักคือ การเกิดตัวอย่างหรือผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ทำให้ระบบเกษตรกรรมแบบยั่งยืนอยู่บนศีลธรรมที่เป็นมิตรกับธรรมชาติซึ่งเป็นวิถีคิดและวิถีชีวิตที่ทำให้พึ่งพาตนเองได้

4.2.6 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มได้ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์มีผลผลิตเป็นอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคมเนื่องจากไม่มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต และผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ได้รับความเชื่อถือจากผู้บริโภค/ผู้ซื้อมาเป็นระยะเวลายาวนาน ซึ่งกลุ่มลูกค้าที่เป็นผู้บริโภค/ผู้ซื้อ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่รักสุขภาพและมีความเข้าใจในมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

4.3 ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทากำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้มีรายได้จากอาชีพพืชผักอินทรีย์แบบเกษตรกรรมยั่งยืนอาจไม่มากในแต่ละเดือน แต่มีรายจ่ายน้อย ซึ่งการปลูกพืชผักหลากหลายชนิดสามารถสร้างรายได้ต่อปีมากพอสมควรทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ส่งผลให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น บางครอบครัวที่มีหนี้สินสามารถปลดหนี้ได้ภายใน 3 ปี และสามารถส่งบุตรหลานได้รับการศึกษาในระดับสูง รวมทั้งมีรายได้ที่ดีจากการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์สามารถนำไปซื้อที่ดินเพิ่มมาใช้ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์อีกด้วย นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการสร้างอาชีพใหม่ เช่น เลี้ยงวัว เป็นต้น เพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมูลวัวมาจำหน่ายแก่สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ทำปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงบำรุงดินในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีแนวทางการดำเนินงานให้คนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของสมาชิกกลุ่มได้ศึกษาระดับสูงทั้งด้านการเกษตรและสาขาต่างๆ และคนในชุมชนมาสืบทอดอาชีพเพื่อความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์และพัฒนาชุมชนของตนเองให้เป็นชุมชนน่าอยู่และเข้มแข็งยิ่งขึ้นต่อไป

“ทำอาชีพผักอินทรีย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จากที่มีหนี้สินจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว สามารถปลดหนี้ได้ภายใน 3 ปี ส่งลูกเรียนจนจบปริญญาตรี 2 คน สามารถซื้อที่ดินได้เพิ่มอีก 2 แปลง ประมาณ 2 ไร่ เพื่อมาทำอาชีพผักอินทรีย์เพิ่มเติม มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมาก” (นางบัวใส กันระดา, 2560)

ตัวอย่างการบันทึก รายรับ-รายจ่ายในการขายผักอินทรีย์

วันเดือนปี	ขายผักอินทรีย์	ส่งเข้า	ส่งขาย	รวม	ต้นทุน	กำไรสุทธิ
6 มกราคม 2556	3,265	25	10	225	290	2,715
9 มกราคม 2556	4,032	0	-	225	-	3,807
13 มกราคม 2556	3,856	25	65	245	1,000	2,691
16 มกราคม 2556	6,610	40	20	265	-	6,385
20 มกราคม 2556	5,423	25	100	275	1,000	4,023
23 มกราคม 2556	4,201	65	-	225	-	3,911
27 มกราคม 2556	3,540	25	100	225	1,000	2,440
30 มกราคม 2556	4,240	40	-	225	-	3,975
รวม	35,487	220	295	1,975	3,290	27,127

รวมรวม
2559
2560
2561

229,702
3,081,975

ภาพที่ 31 รายได้จากผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

“เกิดอาชีพใหม่ เช่น เลี้ยงวัว เพื่อใช้มูลทำปุ๋ยบำรุงดินในแปลงผักสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย” (นายพัฒนา อภัยมูล, 2560)

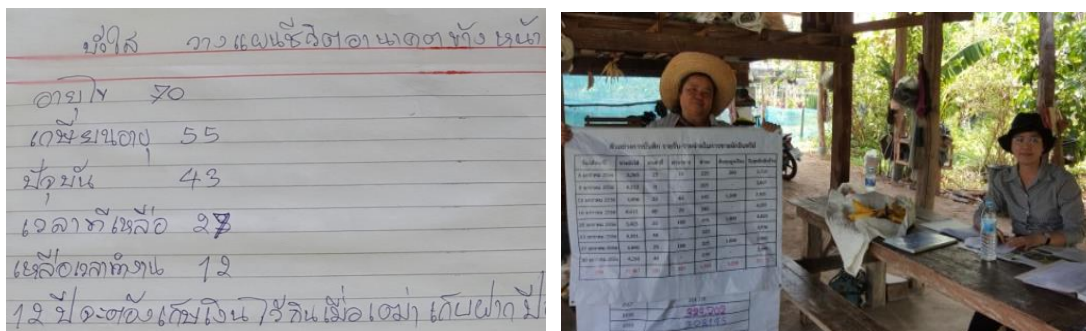
4.3.2 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความหลากหลายของชนิดพืชผักอินทรีย์และปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอทำให้มีผลผลิตส่งตลาดอย่างต่อเนื่องตามตลาดต้องการ จึงทำให้ครอบครัวทำการผลิตแล้วมีตลาดประจำเป็นตลาดที่มั่นคงและแน่นอนในการจำหน่ายผลผลิต และเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ดังนั้น ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์จึงเป็นที่ต้องการของตลาด จึงทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้ในการดำเนินชีวิต เป็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

ปี พ.ศ.	รายได้	จหนการเกษตรอินทรีย์
2553	55,837	
2554	13,158	
2557	63,127	
2558	93,975	
2559	132,000	
2560	110,032	
2561	22,118	
2562	178,988	
2563	118,918	
2564	221,500	
2565	226,988	
2566	271,203	
2567	313,376	
2568		329,702
2569		202,175

ภาพที่ 32 รายได้ที่ต่อเนื่องและมั่นคงจากอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

4.3.3 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์เพื่อการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีปฏิบัติในแปลงเน้นให้สมาชิกกลุ่มมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ของตนเองไว้ใช้ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ และใช้ปัจจัยการผลิตภายในฟาร์มมากที่สุดเพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่อง เช่น ใช้อินทรีย์วัตถุในฟาร์มทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก เป็นต้น และให้สมาชิกกลุ่มทำปุ๋ยไว้ใช้ในการเพาะปลูกของตนเอง จึงทำให้ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ลดต้นทุนในการผลิตได้เป็นอย่างมากจากการพึ่งพาตนเองได้ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมเป็นต้นทุนการผลิตโดยที่ใช้เงินลงทุนน้อยลงและมีรายได้เพิ่มขึ้น

4.3.4 กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ใช้วิถีคิดและวิถีชีวิตของคนดั้งเดิมในอดีตมาปฏิบัติทำให้พึ่งพาตนเองได้โดยใช้ทรัพยากรต่างๆ ในพื้นที่มาเป็นต้นทุนการผลิตโดยไม่ต้องใช้เงินหรือใช้เงินลงทุนน้อยลง จึงทำให้ครอบครัวที่ประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์มีรายจ่ายลดลง และลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวมีผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครัวเรือนเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวสามารถดำรงชีพอยู่ได้เป็นอย่างดีเกิดความยั่งยืนและความมั่นคงด้านอาหาร และมีการออมเงินไว้สำหรับความมั่นคงในอนาคต

ภาพที่ 33 ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทามีอาชีพที่มีความมั่นคง

5. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทํา อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่

ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทํา อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

5.1.1 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางคนไม่ถนัดการจดบันทึกกิจกรรม ฟาร์มเกษตรอินทรีย์

5.1.2 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางคนยังไม่เข้าใจหลักการมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์

5.2 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

5.2.1 การใช้ภาษาในการสื่อสารแก่ผู้บริโภคเรื่องผักปลอดภัย ผักปลอดภัย และ ผักอินทรีย์ทำให้เกิดความสับสน

5.3 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

5.3.1 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์หลายพื้นที่ขาดผู้นำและคนรุ่นใหม่ใน การดำเนินงาน

5.4 ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

5.4.1 น้ำในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอตลอดปีโดยเฉพาะฤดูร้อน

6. หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยงานภายนอกที่ให้การส่งเสริมและการสนับสนุนกับกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยหมัก เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น และการสนับสนุนงบประมาณในการอบรมและการประชุมประจำปี
2. สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ให้การสนับสนุนงบประมาณในการอบรมและศึกษาดูงาน รวมทั้งปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น
3. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ให้การสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 300,000 บาท เป็นทุนใช้ในการพัฒนาการทำงานของตลาดระบบสมาชิก CSA
4. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) ให้การสนับสนุนด้านความรู้ และงบประมาณ จำนวน 300,000 บาท เป็นการให้ทุนหมุนเวียนไม่มีดอกเบี้ย
5. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้การสนับสนุนงบประมาณ จำนวน 1,800,000 บาท ในการจัดสร้างอาคารโรงแป็คัดบรรจุพืชผักอินทรีย์
6. มูลนิธิสายใยแผ่นดิน และสหกรณ์กรีนเนท จำกัด ได้เริ่มทำงานกับกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 โดยการช่วยจัดหาตลาดให้กับสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 มูลนิธิสายใยแผ่นดินและสหกรณ์กรีนเนท จำกัดได้จัดทำโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ภายใต้การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด เน้นการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ลำไย ผักอินทรีย์ และแปรรูปชุดต้มยำสมุนไพรอบแห้งซึ่งสหกรณ์กรีนเนท จำกัด เป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) สำหรับผลผลิตที่ขายส่งให้กับสหกรณ์กรีนเนท จำกัด
7. สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน (Institute for a Sustainable Agriculture Community : ISAC) ภายใต้มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชนเป็นผู้ดำเนินการในการจัดตั้งตลาดช่วงเกษตรอินทรีย์ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 และประสานงานการดำเนินงานกับกลุ่มอาชีพเกษตรอินทรีย์ในการจัดการตลาดแก่กลุ่มอาชีพเกษตรอินทรีย์ จำนวน 3 วันต่อสัปดาห์คือ วันจันทร์ วันอังคาร และวันพฤหัสบดี และการประชุมกำหนดราคา

ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ระหว่างผู้บริโภคและสมาชิกกลุ่มอาชีพเกษตรอินทรีย์ที่นำสินค้าเกษตรอินทรีย์มาจำหน่ายในตลาดช่วงเกษตรอินทรีย์ทุก 3 เดือนต่อครั้ง เพื่อให้ได้ราคาที่เป็นธรรมทั้งต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

8. Fair Earth Farm ของ Sarah Rutherford และ Jeff Rutherford เป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการทำตลาดระบบสมาชิก CSA คือ ช่วยเหลือด้านตลาด และหาลูกค้าตลาดระบบสมาชิก CSA ให้แก่กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

7. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในโอกาสของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ในโอกาสของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

7.1 แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
มีดังนี้

7.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของให้ความรู้เรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มเติมมากขึ้นแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เข้าถึงอาชีพพืชผักอินทรีย์และเรียนรู้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ง่ายขึ้น การขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้องให้ความรู้ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้ชัดเจนแก่ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์

7.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ควรมีการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เดียวเพื่อผู้บริโภคจะได้ไม่เกิดความสับสน

7.2 แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

7.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการจัดตั้งตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์
ในชุมชน และการส่งเสริมการส่งออกผลผลิตเกษตรอินทรีย์

7.2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในการต่อยอดพัฒนาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ โดยมีการพัฒนาคุณภาพสินค้า และแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์จะทำให้มีช่องทางการตลาดของพืชผักอินทรีย์มากขึ้นได้

7.2.3 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการอบรมและให้ความรู้เรื่องกลไกและเทคนิค
ด้านการตลาดกับกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เท่าทันสถานการณ์

7.2.4 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้แก่ผู้บริโภคเข้าใจผู้ผลิตในการผลิต
พืชผักอินทรีย์มากขึ้น

7.2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคเข้าใจในความ
แตกต่างระหว่างผักปลอดภัย ผักปลอดสาร และผักอินทรีย์

7.3 แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

7.3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการอบรมการพัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์แต่ละกลุ่ม

7.3.2 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องสร้างเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่เข้มแข็ง โดยมีการอบรมเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ และขยายการรวมกลุ่มจำนวนเพิ่มมากขึ้นเพื่อต่อยอดการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์และสืบทอดระบบเกษตรอินทรีย์ต่อจากรุ่นพ่อแม่และผู้นำต่อไป

7.4 แนวทางอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

7.4.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยชีวิตเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์

7.4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต่อยอดเป็นการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ที่เป็นเกษตรกรรมยั่งยืนเชื่อมโยงไปสู่ทุกเรื่องในการดำรงชีวิตได้

7.4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำโฮมสเตย์ในการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เป็นการต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์

7.4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่งเสริมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ครบวงจรให้เป็นรูปธรรมในชุมชนเพื่อให้สมาชิกรุ่นใหม่และคนที่มีความสนใจในอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้มาศึกษาและเรียนรู้การทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น

7.4.5 นโยบายรัฐบาลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องห้ามนำเข้ายาฆ่าแมลงที่เป็นอันตรายต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. บริบทและประวัติความเป็นมา

จังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่ 5,351 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,344,375 ไร่ มีระยะทางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 82 กิโลเมตร พื้นที่ของจังหวัดฉะเชิงเทราแบ่งการปกครองออกเป็น 11 อำเภอคือ อำเภอเมือง อำเภอบางปะกง อำเภอบางคล้า อำเภอบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบ้านโพธิ์ อำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัยเขต อำเภอแปลงยาว อำเภอราชสาส์น อำเภอท่าตะเกียบ และอำเภอลองเขื่อน โดยจังหวัดฉะเชิงเทรามีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนครนายก และจังหวัดปราจีนบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และอ่าวไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปทุมธานี และกรุงเทพมหานคร

จังหวัดฉะเชิงเทรามีลักษณะพื้นที่เป็นเนินสลับที่ราบลุ่มเชื่อมต่อพื้นที่ที่ราบลุ่มกว้างใหญ่และผืนป่ารอยต่อ 5 จังหวัดกับผืนป่าแนวเทือกเขาใหญ่ในจังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นระบบนิเวศน์ลุ่มน้ำมีสายน้ำที่เชื่อมโยงจากป่าต้นน้ำผ่านที่ราบลุ่มปราจีนบุรีและบางปะกง และจังหวัดปราจีนบุรี มีลักษณะภูมิประเทศตอนบนเป็นที่ราบสูง และป่าที่บสลับซับซ้อน มียอดเขาสูง และเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำหลายสาย ทิศเหนือเต็มไปด้วยเทือกเขา และตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเหมาะแก่การเพาะปลูกคือ ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำปราจีนบุรีเกิดจากแควหนุมาน และแควพระปรังไหลมาบรรจบกันที่อำเภอบึงพระบุรี และไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราที่มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของพันธุกรรมพืชและสัตว์สูงมากเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เช่น ข้าว ไม้ผล พืชผัก ปศุสัตว์และสัตว์น้ำ เป็นต้น

จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตรอยต่อป่าสงวนแห่งชาติคือ ป่าแควระบม และป่าสิียด ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอสนามชัยเขตและอำเภอกำแพงแสน เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกง แม่น้ำปราจีนบุรี และแม่น้ำประแสร์เป็นแหล่งต้นน้ำให้กับประชาชนด้านอุปโภคบริโภค และการเพาะปลูก

อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่จำนวน 1,715 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,071,875 ไร่ มีระยะทางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 135 กิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบสลับกับพื้นที่ลาดเนิน มีที่ราบอยู่ระหว่างเนินเขา มีพื้นที่ป่าลุ่มต่ำ พื้นที่เป็นลอนสลับระหว่างภูเขา กับพื้นที่ราบ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำจากขุนเขาไหลลงสู่แม่น้ำบางปะกงเป็นแม่น้ำที่หล่อเลี้ยงระบบนิเวศน์เนื่องจากเมื่อน้ำเค็มหนุนขึ้นมาผสมน้ำจืดกลายเป็นน้ำกร่อย สภาพดินจึงมีแร่ธาตุสมบูรณ์เกิดพื้นที่การเกษตรอันอุดมสมบูรณ์ที่มีพืชพันธุ์ที่มีความหลากหลาย สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินลูกรังและดินปนทรายมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก มีลำน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ แควระบม แควสิียด หนองกระทิน อ่างระบม อ่างบ้าน กม. 7 และอ่าวคลองตาฝั่งสภาพป่าในเขตอำเภอสนามชัยเขตเป็นป่าดงดิบเนื่องจากมีฝนตกชุกจึงมีพันธุ์ไม้ขึ้นหนาแน่น และประชาชนมีการประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งอำเภอสนามชัยเขตจังหวัดฉะเชิงเทรามีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอศรีมหาโพธิ์ และอำเภอบึงพระบุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบึงพระบุรี จังหวัดปราจีนบุรีและอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอท่าตะเกียบ และอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแปลงยาว และอำเภอนมสารตาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
 จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ 4,762 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,976,476 ไร่ มีระยะทาง
 อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 136 กิโลเมตร จังหวัดปราจีนบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอคือ
 อำเภอเมือง อำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอศรีมโหสถ อำเภอประจันตคาม อำเภอบ้านสร้าง
 อำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอนาดี โดยจังหวัดปราจีนบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดนครนายก และจังหวัดฉะเชิงเทรา

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบจนถึงลักษณะภูเขาสูงชัน ตอนเหนือ
 มีลักษณะเป็นเนินสูงจนถึงภูเขามีสภาพเป็นป่าเขา มีเขตติดต่อกับเทือกเขาตองพญาเย็น ตอนใต้และ
 ตะวันออกเป็นที่ราบ มีสภาพเป็นป่า ด้านตะวันตกมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม
 แม่น้ำเหมาะแก่การเพาะปลูก ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรีซึ่งเกิดจากแควหุมนานและแควพระปรัง
 ไหลมาบรรจบกันที่อำเภอกบินทร์บุรี ไหลผ่านอำเภอประจันตคาม อำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอเมือง
 และอำเภอบ้านสร้าง ไหลเข้าสู่จังหวัดฉะเชิงเทรา เรียกว่า แม่น้ำบางปะกง และไหลลงสู่อ่าวไทย
 ที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

อำเภอกบินทร์บุรีตั้งอยู่ทางตะวันออกของจังหวัดปราจีนบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่
 ข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอนาดี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว และอำเภอสนามชัยเขต จังหวัด
 ฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอศรีมหาโพธิ และอำเภอประจันตคาม

การพัฒนาในพื้นที่อำเภอสนามชัยเขตเริ่มต้นจากการดำเนินงานโครงการพัฒนาชนบท
 แควระบบสียัดภายใต้มูลนิธิส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนไทย
 ที่ได้ทำงานพัฒนาชุมชนกับเกษตรกรในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ
 จากองค์การแตรเดอคม ประเทศเยอรมนี ซึ่งมีหมู่บ้านเป้าหมายหลักคือ บ้านยางแดง ตำบลคูยายหมี
 อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีเป้าหมายการส่งเสริมทำกิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเองใน
 การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้กับชุมชนคือ ให้ครอบครัวมีอาหารพอเพียงในการบริโภค ลดรายจ่าย
 เสริมรายได้ของครอบครัวโดยการสนับสนุนทุนหมุนเวียนการประกอบอาชีพควบคู่กับการส่งเสริม

กระบวนการเรียนรู้ และการระดมทุนภายในชุมชน และส่งเสริมให้เกิดองค์กรชาวบ้านเพื่อเป็นแกนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ชาวบ้านได้ร่วมกันคิดค้นหารูปแบบการเกษตรแบบพึ่งตนเองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตโดยชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมจะมีการรวมกลุ่มแต่ละกิจกรรม เช่น กลุ่มปลูกผัก กลุ่มเลี้ยงหมู กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มเลี้ยงเป็ด และกลุ่มอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น และในปี พ.ศ. 2529 มีการรวมกลุ่มตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาแม่บ้านอย่างแดง ต่อมามีการพัฒนาเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาบ้านอย่างแดง และมีการขยายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาในพื้นที่ทั้งหมด 11 กลุ่ม และในช่วงปี พ.ศ. 2544 ได้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์กลางเพื่อหนุนเสริมความรู้ให้กับกลุ่มออมทรัพย์ที่เป็นสมาชิก 11 กลุ่ม มีการช่วยเหลือและสนับสนุนเงินทุนให้กับสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์สำหรับการประกอบอาชีพ และมีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต เริ่มต้นจากสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาที่เป็นเกษตรกรที่มีความพร้อมจะปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตมาเป็นระบบเกษตรอินทรีย์ จำนวน 45 คน เพื่อลดปัญหาต้นทุนการผลิตและปัญหาสุขภาพเป็นหลัก

กลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราก่อตั้งโดยการสนับสนุนของโครงการพัฒนาชนบทแควระบม-สียัด และโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อยภูมินิเวศฉะเชิงเทราได้ร่วมกับมูลนิธิสายใยแผ่นดินริเริ่มจัดทำโครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ขึ้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2543 โดยเน้นการผลิตข้าวเหลืองประทิวอินทรีย์เป็นหลัก และขยายสู่การผลิตพืชอินทรีย์อื่นๆ ในการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ โดยจัดฝึกอบรมสมาชิกผู้ผลิตทั้งในเรื่องเทคนิคการผลิตและการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และยังได้ให้บริการจัดหาปัจจัยการผลิตต่างๆ ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ได้แก่ ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์ผัก เป็นต้น

กลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอสนามชัยเขตเป็นพื้นที่ที่มีการทำการเกษตร แต่เดิมเกษตรกรส่วนใหญ่ในอำเภอสนามชัยเขตมีการประกอบอาชีพทำนาเคมีและปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ยูคาลิปตัส มันสำปะหลัง ยางพารา เป็นต้น มีการใช้สารเคมีการเกษตรค่อนข้างเข้มข้นทั้งปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช แต่ประสบภาวะขาดทุนเนื่องจากราคาพืชผลตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงเพราะใช้ปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืช ดินเสื่อมคุณภาพเร็วสิ่งแวดล้อมรอบข้างเสื่อมโทรม รวมถึงปัญหาสุขภาพ ในปี พ.ศ. 2544 ชาวบ้าน 7 หมู่บ้านในอำเภอสนามชัยเขตจึงได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหาและมีการรวมกลุ่มกันมีการจัดตั้ง “กลุ่มเกษตรอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต” เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2544 เพื่อเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์เลิกใช้สารเคมีทุกชนิดบนวิถีชีวิตแบบพอเพียงเป็นการทำเกษตรแบบยั่งยืน พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ เลิกใช้สารเคมีในการเพาะปลูกเน้นการปลูกพืชหลากหลายในพื้นที่เดียวกันเพื่อลดความเสี่ยงจากโรคและแมลงทั้งข้าวพันธุ์พื้นบ้าน เช่น เหลืองประทิว มะลิแดง ตะเภาแก้ว เป็นต้น ผักพื้นบ้าน เช่น ผักหวานบ้าน ผักปลั่ง ชะมวง ดอกดิน เป็นต้น ไม้ยืนต้นไม้ใช้สอย เช่น ประดู่ ยางนา ไม้ป่า เป็นต้น รวมถึง

การแปรรูปผลผลิตต่างๆ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยให้ความสำคัญกับการเลี้ยงตนเองได้แบบพออยู่พอกินเป็นลำดับแรก หลังจากผลผลิตส่วนที่เหลือจึงนำไปขายสร้างรายได้เสริม กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราไม่ได้มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการตั้งขึ้นเพื่อทำงานทั้งระบบตั้งแต่ชุดความรู้การผลิต และการจัดการผลผลิตสู่ตลาดในระดับท้องถิ่นและระดับสากลโดยมีระบบมาตรฐานรองรับ และมีสำนักงานที่ทำการกลุ่มอยู่ที่บ้านเลขที่ 60 หมู่ที่ 6 บ้านยางแดง ตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา และต่อมาในปี พ.ศ. 2555 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ขยายพื้นที่การส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ไปยังอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี จึงได้ปรับชื่อกลุ่มฯ เป็นกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาพที่ 34 ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

2.1.1 วัตถุประสงค์หลัก

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมให้สมาชิกภายในกลุ่มได้ปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรเข้าสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืนในการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและรายได้

โดยให้ความสำคัญกับการจัดตั้งระบบควบคุมการผลิตภายในกลุ่มและการขอรับรองมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์สากลโดยใช้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

2.1.2 เป้าหมาย

2.1.2.1 การสนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนระบบการผลิตทางการเกษตรเป็นระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืนเป็นการสร้างระบบอาหารที่ยั่งยืน ให้แก่ตนเองและครอบครัว

2.1.2.2 การเป็นต้นแบบเกษตรอินทรีย์ของพื้นที่ที่เป็นหลักประกัน ด้านความมั่นคงทางอาหารให้กับสังคมไทย และทำให้คนไทยทุกคนได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยได้ในราคาที่เป็นธรรม

2.2 กฎระเบียบ / ข้อตกลงของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีกฎระเบียบ/ข้อตกลง ในการดำเนินงาน รวมทั้งมีบทลงโทษของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ขั้นตอนและรายละเอียดของการสมัครสมาชิกโครงการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้

2.2.1.1 การรับสมัคร

1. เกษตรกรที่จะสมัครเข้าร่วมโครงการจะต้องมีความสนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ และเข้าร่วมการฝึกอบรมเกษตรอินทรีย์ที่จัดโดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มฯ แล้ว ให้เกษตรกรที่สนใจกรอกเอกสารเพื่อสมัครขอเข้าเป็นสมาชิกโครงการร่วมกับกรรมการตรวจฟาร์ม ได้แก่

- ข้อตกลงเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม เอฟเอ็ม 11 (FM11) เป็นสมาชิกทั่วไปหรือสมาชิกเกษตรอินทรีย์

- ใบสมัครขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ประจำปี (FM11-1)

- ประวัติฟาร์ม เอฟเอ็ม12 (FM12)

- แผนการผลิต เอฟเอ็ม13 (FM13)

3. เกษตรกรผู้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มจะต้องปฏิบัติตามระเบียบและข้อกำหนดของกลุ่มฯ ที่เกี่ยวข้องข้อกับโครงการเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนเข้าร่วมการฝึกอบรมและการประชุมเกี่ยวกับโครงการเกษตรอินทรีย์ที่กลุ่มฯ จัดขึ้น

4. เมื่อกลุ่มฯ ได้รับใบสมัครแล้วให้กรรมการที่รับผิดชอบดำเนินการตรวจสอบเอกสารต่างๆ โดยเฉพาะการลงนามในเอกสารสัญญาข้อตกลง ประวัติฟาร์ม และแผนการผลิต แผนผังฟาร์มเกษตรอินทรีย์ และรายละเอียดพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ของแต่ละแปลง

5. ถ้าใบสมัครถูกต้องสมบูรณ์แล้วให้เลขานุการกลุ่มรับลงทะเบียนการสมัคร พร้อมเก็บเงินค่าสมัครในอัตราตามที่โครงการได้กำหนดขึ้น

6. ในการต่ออายุการสมัครประจำปี ให้ดำเนินการเช่นเดียวกับการสมัครใหม่ เว้นแต่สมาชิกไม่จำเป็นต้องกรอกเอกสารสัญญาข้อตกลง (ยกเว้นในกรณีที่สัญญาข้อตกลงได้หมดอายุลง) และประวัติฟาร์ม (ยกเว้นแต่มีการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน การเกษตรใหม่)

2.2.1.2 การมอบหมายงานตรวจ

1. เมื่อกลุ่มฯ ได้รับลงทะเบียนการสมัครแล้ว ให้กรรมการตรวจฟาร์มที่ได้รับมอบหมายดำเนินการตรวจฟาร์มของผู้สมัคร

2. การคัดเลือกผู้ตรวจเพื่อมอบหมายงานตรวจฟาร์มจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1) ผู้ตรวจจะต้องผ่านการฝึกอบรมจากกลุ่มฯ หรือจากหน่วยงานอื่นที่กลุ่มฯ ยอมรับ และได้รับการเลือกให้เป็นผู้ตรวจฟาร์มของกลุ่มฯ

2) ผู้ตรวจที่ได้รับมอบหมายงานต้องไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดโดยตรงกับผู้สมัครที่ต้องได้รับการตรวจ

3) ความสัมพันธ์อื่นๆ ระหว่างผู้ตรวจและผู้สมัครที่อาจทำให้ผู้ตรวจมีอคติทั้งทางบวกและทางลบต่อผู้สมัคร

3. ผู้ตรวจฟาร์มจะได้รับทราบข้อมูลของผู้สมัครและสำเนาเอกสารสมัครต่างๆ รวมถึงแฟ้มข้อมูลต่างๆ ของผู้สมัคร รวมถึงรายงานการตรวจในครั้งที่ผ่านมา

4. การตรวจฟาร์มปกติจะดำเนินการอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง แต่อาจมีการตรวจพิเศษเพิ่มเติมได้

5. ผู้ตรวจจะดำเนินการไปตรวจฟาร์มภายใน 15 วัน หลังจากที่ได้รับมอบหมายงานตรวจ โดยผู้ตรวจจะนัดหมายกับผู้สมัครเองโดยตรง

2.2.1.3 การตรวจฟาร์ม

1. ผู้ตรวจจะต้องสอบถามความถูกต้องของกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร และประเมินความเสี่ยงของการผลิตเกษตรอินทรีย์

2. ในแต่ละครั้งของการตรวจ ผู้ตรวจอาจจะตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์และ/หรือแปลงเกษตรเคมีบางแปลงหรือทุกแปลงก็ได้ แต่ในแต่ละรอบปี จะต้องมีการตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์อย่างน้อยแปลงละ 2 ครั้ง และแปลงเกษตรเคมีทุกแปลงอย่างน้อยแปลงละ 1 ครั้ง

3. ในการตรวจแปลงนาข้าวจะทำการตรวจในช่วงก่อนเริ่มทำนา หลังหว่านข้าวหรือปักดำและก่อนเก็บเกี่ยว สำหรับการตรวจแปลงผักพื้นบ้านและไม้ผลจะทำการตรวจในช่วงการตัดแต่งให้ปุ๋ยบำรุงดิน ระยะการบำรุงรักษา หรือก่อนการเก็บผลผลิต ในกรณีผักอายุสั้นจะทำการตรวจแปลงในระยะการเตรียมแปลงปลูก ระยะการดูแลให้ปุ๋ยและก่อนการเก็บผลผลิต ซึ่งการตรวจฟาร์มอาจทำควบคู่ไปเป็นคราวเดียวกันสำหรับพืชทุกชนิดที่ขอการรับรองของสมาชิกแต่ละราย

4. ในแต่ละครั้งของการตรวจ ผู้ตรวจอาจจะสุ่มตรวจสถานที่เก็บเครื่องมือ เก็บปัจจัยการผลิต และสถานที่เก็บผลผลิต ตลอดจนเอกสารการผลิตอื่นๆ แต่ในแต่ละรอบปีจะต้องมีการตรวจสถานที่เก็บเครื่องมือ เก็บปัจจัยการผลิต และสถานที่เก็บผลผลิต ตลอดจนเอกสารการผลิตอย่างน้อย 1 ครั้ง

5. ผู้ตรวจจะดำเนินการตรวจด้วยการสัมภาษณ์ผู้สมัคร และ/หรือสังเกตแปลงการผลิต และ/หรือ ตรวจสอบเอกสารการผลิตที่เกี่ยวข้อง

6. เมื่อทำการตรวจฟาร์มแล้ว ผู้ตรวจจะต้องดำเนินการจัดทำรายงานการตรวจฟาร์มเกษตรอินทรีย์โดยทันทีและให้ผู้สมัครได้อ่านรายงานการตรวจ ก่อนที่จะให้ผู้สมัครลงนามรับทราบรายงานการตรวจฟาร์มของตัวเอง

7. ผู้ตรวจฟาร์มจะต้องจัดส่งรายงานให้กับกลุ่มภายใน 7 วัน หลังจากที่ได้ทำการตรวจฟาร์ม

2.2.1.4 การรับรองเกษตรกรสมาชิกเกษตรอินทรีย์

1. เมื่อโครงการได้รับรายงานการตรวจฟาร์มจากผู้ตรวจแล้ว โครงการจะจัดประชุมกรรมการรับรองฟาร์ม ภายใน 30 วัน หลังจากที่ได้รับรายงานการตรวจฟาร์ม เพื่อพิจารณารับรองการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร โดยพิจารณาจากข้อมูลเอกสารการสมัคร และรายงานการตรวจฟาร์ม

2. กรรมการและ/หรือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับผู้สมัครที่อยู่ในระหว่างการพิจารณารับรองเกษตรอินทรีย์จะต้องงดออกเสียง หรือไม่เข้าร่วมการประชุมในช่วงดังกล่าว

3. ในกรณีที่มีการมอบหมายให้ผู้อื่นเป็นผู้พิจารณารับรองการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร ผู้พิจารณานั้นจะต้องไม่ใช่คนเดียวกับผู้ที่ได้ทำหน้าที่ตรวจฟาร์มที่กำลังพิจารณาในครั้งนั้นๆ

4. ผลการพิจารณารับรอง อาจมีข้อสรุปได้ดังต่อไปนี้

- ไม่มีข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจ และกำหนดให้มีการตรวจฟาร์มใหม่บางส่วน หรือทั้งหมด

- มีข้อมูลเพียงพอ แต่ไม่รับรองมาตรฐาน เนื่องจากผู้สมัครไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือระเบียบของโครงการ

- มีข้อมูลเพียงพอ และรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร

- มีข้อมูลเพียงพอ และรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ของผู้สมัคร แต่มีข้อกำหนดให้มีการปรับปรุงการผลิตในบางเรื่อง

5. ผลการพิจารณารับรองจะต้องมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรด้วย และมีการแจ้งผลให้ผู้สมัครโดยทันที

6. เมื่อได้ผ่านการรับรองฟาร์ม จึงนับว่า ผู้สมัครได้เข้ามาเป็นสมาชิกของโครงการเกษตรอินทรีย์อย่างสมบูรณ์ โดยวาระของการรับรอง (และวาระสมาชิกโครงการ) จะมีอายุ 12 เดือน นับจากวันพิจารณารับรอง

2.2.1.5 การละเมิดมาตรฐาน

1. ในการตรวจฟาร์มประจำปี ครั้งอื่นๆ ถ้าสมาชิกยังคงปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของโครงการก็ไม่จำเป็นต้องมีการพิจารณารับรองใหม่ซ้ำเติม แต่ในกรณีที่ตรวจพบการละเมิดมาตรฐาน ให้นำเข้าการประชุมพิจารณาของกรรมการรับรองฟาร์มเพื่อกำหนดบทลงโทษต่อสมาชิกที่ละเมิดมาตรฐาน

2. บทลงโทษต่อสมาชิกที่ละเมิดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

1. การตัดเตือนด้วยวาจา
2. การระงับการรับซื้อผลผลิตในราคาประกัน
3. การขยายเวลาปรับเปลี่ยน
4. การให้ออกจากสมาชิกโครงการฯ หรือ
5. มาตรการอื่นๆ

โดยที่ประชุมรับรองฟาร์มจะพิจารณาบทลงโทษที่เหมาะสมเป็นกรณีๆ ไป และมีการบันทึกผลการประชุมของสมาชิกแต่ละรายด้วย

2.2.1.6 การอุทธรณ์

1. ในกรณีที่ผู้สมัคร หรือสมาชิกไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจของกรรมการ ผู้สมัครหรือสมาชิกสามารถอุทธรณ์ได้กับโครงการ โดยแจ้งกับกรรมการคนหนึ่งคนใดก็ได้
2. ให้กรรมการบันทึกคำอุทธรณ์แล้วแจ้งต่อกรรมการรับรองฟาร์มเพื่อเรียกประชุมกรรมการรับรองฟาร์มภายใน 15 วัน หลังจากได้รับคำอุทธรณ์
3. ในระหว่างการอุทธรณ์ให้ถือว่าผลการรับรองครั้งล่าสุดยังมีผลบังคับใช้อยู่
4. กรรมการรับรองอาจยืนยันหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการพิจารณารับรองใหม่ได้ และให้แจ้งผลการตัดสินใจให้ผู้อุทธรณ์ทราบโดยทันที

2.2.2 ขั้นตอนการตรวจและรับรองฟาร์มเกษตรกรอินทรีย์สมาชิกโครงการเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้

2.2.2.1 การรับสมัคร เกษตรกรที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มฯ ให้กรอกแบบฟอร์มเอกสารที่กลุ่มฯกำหนด โดยแยกเป็นสมาชิกผู้ผลิตทั่วไปซึ่งยังไม่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์จากภายนอกกลุ่มแต่เป็นการใช้ระบบควบคุมภายในของกลุ่มและสมาชิกผู้ผลิตเกษตรกรอินทรีย์ที่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์กับหน่วยงานภายนอกเมื่อกรรมการกลุ่มฯ ได้รับใบสมัครแล้วจะตรวจดูความเรียบร้อยของใบสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงนามของสมาชิกผู้สมัครในสัญญาข้อตกลง และแผนการผลิตประจำปี แผนผังฟาร์ม ในกรณีที่ใบสมัครไม่สมบูรณ์ให้ส่งคืนผู้สมัครให้ดำเนินการให้เรียบร้อย

2.2.2.2 การมอบหมายการตรวจ เมื่อกรรมการบริหารกลุ่มได้รับใบสมัครหรือใบสมัครต่ออายุประจำปีของสมาชิกแล้ว จะวางแผนการตรวจและรับรองฟาร์มประจำปีจากนั้นจึงทำการมอบหมายการตรวจแก่กรรมการฝ่ายตรวจฟาร์มที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว โดยการจัดสรรการตรวจฟาร์ม ผู้ตรวจฟาร์มจะต้องไม่ตรวจฟาร์มของตัวเอง หรือญาติพี่น้องโดยตรง ได้แก่ สามี ภรรยา ลูก พ่อ แม่ พี่ หรือน้องโดยสายเลือด

2.2.2.3 การตรวจฟาร์ม เมื่อกรรมการตรวจฟาร์มได้รับมอบหมายการตรวจแล้ว จะต้องดำเนินการตรวจฟาร์มภายใน 15 วัน หลังจากที่ได้รับมอบหมายงาน และจะต้องจัดทำรายงานให้กรรมการรับรองฟาร์มของกลุ่ม ภายใน 7 วัน หลังจากที่ได้ตรวจฟาร์มแล้ว

การตรวจฟาร์มจะต้องดำเนินการอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ซึ่งอาจทำการตรวจพืชทุกชนิดในการตรวจฟาร์มคราวเดียวกัน หรืออาจแยกตรวจระหว่างข้าว ผักพื้นบ้าน ไม้ผล และผักอายุสั้น ในการตรวจประจำปีจะทำการตรวจแปลงการผลิตเกษตรทุกแปลงของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นแปลงเกษตรกรอินทรีย์ หรือเกษตรกรเคมี สำหรับแปลงเกษตรกรเคมีจะได้รับการตรวจ

อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ในการตรวจฟาร์มจะครอบคลุมถึงการตรวจยุงฉางที่เก็บผลผลิตที่เก็บเมล็ดพันธุ์ สถานที่เก็บวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือในการผลิตอื่นๆ ด้วย

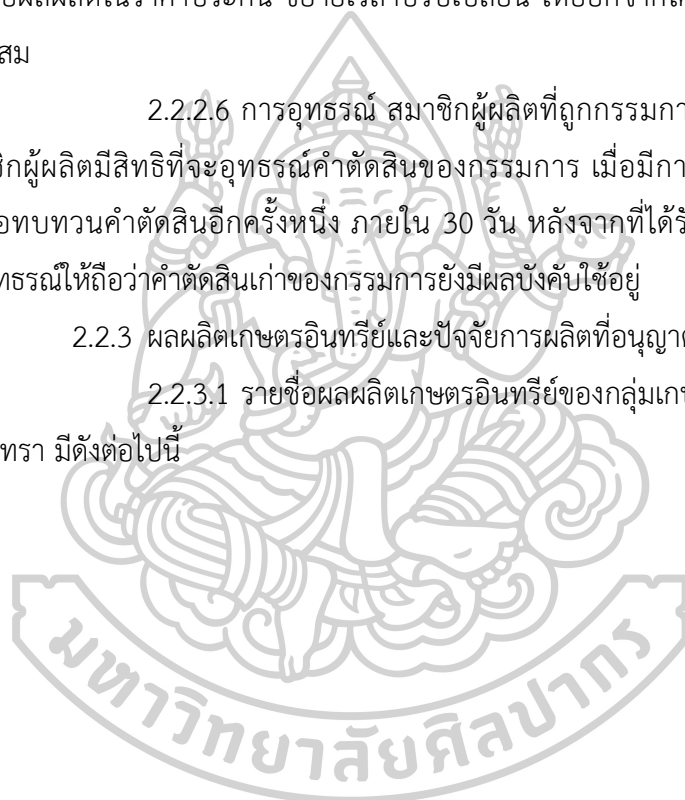
2.2.2.4 การรับรองฟาร์ม กรรมการรับรองฟาร์มจะจัดประชุมเพื่อพิจารณารับรองฟาร์มภายใน 30 วัน หลังจากที่ได้รับรายงานการตรวจฟาร์ม และจัดทำรายงานผลการรับรองแจ้งไปยังสมาชิกทุกคน

2.2.2.5 การละเมิดมาตรฐาน ในกรณีที่มีการตรวจพบว่า สมาชิกผู้ผลิตมีการละเมิดมาตรฐาน กรรมการรับรองฟาร์มจะกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสม เช่น การตัดเดือนระงับการรับซื้อผลผลิตในราคาประกัน ขยายเวลาปรับเปลี่ยน ให้ออกจากโครงการฯ หรือมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสม

2.2.2.6 การอุทธรณ์ สมาชิกผู้ผลิตที่ถูกกรรมการรับรองฟาร์มพิจารณา ลงโทษ สมาชิกผู้ผลิตมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำตัดสินของกรรมการ เมื่อมีการอุทธรณ์ ให้กรรมการจัดประชุมเพื่อทบทวนคำตัดสินอีกครั้งหนึ่ง ภายใน 30 วัน หลังจากที่ได้รับคำอุทธรณ์ แต่ในช่วงระหว่างการอุทธรณ์ให้ถือว่าคำตัดสินเก่าของกรรมการยังมีผลบังคับใช้อยู่

2.2.3 ผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์และปัจจัยการผลิตที่อนุญาตให้ใช้

2.2.3.1 รายชื่อผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังต่อไปนี้

พีชล้มลุก			ไม้ยืนต้น	
ระยะปรับเปลี่ยน 12 เดือนตามมาตรฐาน มกท. และ 24 เดือนตามมาตรฐานอียู (EU) และ 36 เดือนตามมาตรฐานแคนาดา (COR)			ระยะปรับเปลี่ยน 18 เดือนตามมาตรฐาน มกท. และ 36 เดือนตามมาตรฐานอียูและแคนาดา	
1) ข้าวขวัญชัย	31) ซะอม	56) พริกกะเหรี่ยง	84) กระท้อน	111) แต้ว
2) ข้าวตะเภาแก้ว	32) ตะไคร้	57) พริกหยวก	85) ขนุน	112) ไม้ตง
3) ข้าวมะลิแดง	33) ตำลึง	58) มะเขือพวง	86) เงาะ	113) ไม้ป่า
4) ข้าวมะลิใหญ่	34) แดงกวา	59) มะเขือเปราะ	87) ชมพู่	114) ไม้รวก
5) ข้าวหอมนิล	35) แดงไทย	ม่วง/ขาว/ลาย	88) ฝรั่ง	115) ไม้เลื้อย
6) ข้าวหอมมะลิ 105	36) แดงโม	60) มะเขือยาว	89) ทูเรียน	116) ไม้กิมซุง
7) ข้าวเหลืองประทิว	37) ถั่วฝักยาว	ม่วง/เขียว	90) มังคุด	117) เพกา
8) ข้าวเหลืองอ่อน	38) ถั่วพู	61) มะระขี้นก	91) มะกรูด	118) สะเดา
9) ข้าวไรซ์เบอร์รี่	39) ถั่วเขียว	62) มะระจีน	92) มะกอกน้ำ	119) เสม็ด
10) กล้ายไข่	40) ถั่วเหลือง	63) มะละกอ	93) มะขามเปรี้ยว	
11) กล้ายน้ำว่า	41) ถั่วลิสง	64) มะอึก	94) มะนาว	
12) กล้ายเล็บมือนาง	42) ฝักสลัด	65) มันเทศ	95) มะปราง	
13) กล้ายหอม	(กาดหอม	66) ว่านม่วง	96) มะพร้าวแดง	
14) กระเจี๊ยบแดง	กาดแก้ว คอส	67) แมงลัก	97) มะพร้าว	
15) กระเจี๊ยบเขียว	เรดโอ๊ค	68) พักข้าว	น้ำหอม	
16) กระเจียว	กรีนโอ๊ค	69) พักทอง	98) มะไฟ	
17) กระชาย	วอเตอร์เครส	70) พักเขียว	99) มะม่วงแก้ว	
18) กระเทียม	บัตเตอร์เฮด)	71) บวบเหลี่ยม	100) มะม่วง	
19) กะเพรา	43) ฝักกูด	72) บวบหอม	น้ำดอกไม้	
20) กวางตุ้ง	44) ฝักหวานบ้าน	73) บัวแดง	101) มะม่วง	
21) กระถินบ้าน	45) ฝักปลั่ง	74) โสน	โชคอนันต์	
22) กะหล่ำปลี	46) ฝักโคม	75) สาระแหน่	102) ฝักหวานป่า	
23) ช่า	47) ฝักซีไทย	76) หอมแดง	103) มะยงชิด	
24) ขจร	48) ฝักซีฝรั่ง	77) หอมแบ่ง	104) มะดัน	
25) ขมิ้นชัน	49) ฝักบั้งจีน	78) ต้นหอมญี่ปุ่น	105) มะรุม	
26) ข้าวโพด	50) ฝักบั้งนา	79) โหระพา	106) มะม่วง	
27) กระหน้า	51) ฝักบั้งไทย	80) ฮองเต้	หิมพานต์	
28) แคบ้าน	52) พริกมันดำ	81) เตยหอม	107) ละมุด	
29) ฝักกาดขาว	53) พริกชี้หูสวน	82) ย่านาง	108) ลำไย	
30) ชะพลู	54) พริกจินดา	83) ฝักไชยา	109) ส้มโอ	
	55) พริกชี้ฟ้า		110) ชะมวง	

2.2.3.2 ปัจจัยการผลิตที่โครงการเกษตรอินทรีย์อนุญาตให้ใช้ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีดังต่อไปนี้

1) ปุ๋ยหมักธาตุอาหาร กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพบ้านป่าอ้อแทน	
ส่วนประกอบ	วิธีทำ
<ul style="list-style-type: none"> - ปุ๋ยคอกขี้วัว จำนวน 20 กระสอบ - แกลบดิบ จำนวน 10 กระสอบ - น้ำหมัก จำนวน 8 ลิตร - กากน้ำตาล จำนวน 4 ลิตร - น้ำ 200 ลิตร 	<ul style="list-style-type: none"> - นำปุ๋ยคอกผสมกับแกลบดิบคลุกให้เข้ากัน - นำน้ำ น้ำหมัก กากน้ำตาลผสมกันลงไปคนให้เข้ากัน - นำส่วนผสมน้ำใส่ฝักบัวโยยบนกองปุ๋ยคอกที่ผสมกับแกลบ และใช้จอบผสมให้เข้ากันจนเปียกชุ่ม - นำส่วนผสมที่เข้ากันดีแล้ว ทำเป็นกองสูงประมาณ 50 ซม. คลุมด้วยผ้าพลาสติก - ให้ทำการกลับกองปุ๋ยทุก 15 วัน - เมื่อหมักครบ 1 เดือนก็นำปุ๋ยหมักไปใช้ได้
2) ปุ๋ยชีวภาพป่าอ้อแทน ผลิตโดยกลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพบ้านยางแดง	
ส่วนประกอบ	วิธีทำ
<ul style="list-style-type: none"> - ปุ๋ยคอกขี้วัว จำนวน 20 กระสอบ - แกลบดิบ จำนวน 10 กระสอบ - น้ำหมัก จำนวน 8 ลิตร - กากน้ำตาล จำนวน 4 ลิตร - น้ำ 200 ลิตร 	<ul style="list-style-type: none"> - นำปุ๋ยคอกผสมกับแกลบดิบคลุกให้เข้ากัน - นำน้ำ น้ำหมัก กากน้ำตาลผสมกันลงไปคนให้เข้ากัน - นำส่วนผสมน้ำใส่ฝักบัวโยยบนกองปุ๋ยคอกที่ผสมกับแกลบ และใช้จอบผสมให้เข้ากันจนเปียกชุ่ม - นำส่วนผสมที่เข้ากันดีแล้ว ทำเป็นกองสูงประมาณ 50 ซม. คลุมด้วยผ้าพลาสติก - ให้ทำการกลับกองปุ๋ยทุก 15 วัน - เมื่อหมักครบ 1 เดือนก็นำปุ๋ยหมักไปใช้ได้
3) น้ำหมักชีวภาพ สูตร 1	
วัตถุดิบ	วิธีทำ
<ul style="list-style-type: none"> - หอยเชอรี่/ปลา 1 ส่วน - กากน้ำตาล 1 ส่วน - น้ำ 1 ส่วน 	<ul style="list-style-type: none"> - นำหอยเชอรี่/ปลา มาสับหรือโขลกให้เป็นชิ้นเล็กๆ - ละลายกากน้ำตาลกับน้ำให้เข้ากัน และใส่หอยเชอรี่หรือปลาที่สับไว้ใส่ลงไป แล้วคนให้เข้ากันใส่ในภาชนะที่มีฝาปิดสนิท และเปิดคนทุกๆ 2 วัน ประมาณ 3 เดือน นำมาใช้ได้ - วิธีการนำมาใช้ นำน้ำหมัก 100 ซีซี ผสมกับน้ำ 20 ลิตรนำไปฉีดพ่นผักไม้ผลตอนเช้าหรือเย็นทุกๆ 7 วัน

4) น้ำหมักชีวภาพ สูตร 2 น้ำหมักผักและผลไม้สด	
วัตถุดิบ	วิธีทำ
ผักที่กำลังออกดอก ให้ผลสุกที่มีรสหวานให้ใช้ทั้งลูก 1 ส่วน กากน้ำตาล 1 ส่วน น้ำ 1 ส่วน	- นำผัก ไม้ผลสับให้เป็นชิ้นเล็กๆ - ละลายกากน้ำตาลกับน้ำให้เข้ากัน นำผัก ไม้ผลที่สับแล้วใส่ลงไป แล้วคนให้เข้ากันปิดฝาให้สนิท เปิดคนทุกๆ 2 วัน ประมาณ 3 เดือน เปิดน้ำหมักมาใช้ได้
5) น้ำส้มควันไม้เบญจพรรณ นายบุญยัง สุพรหม	
วัตถุดิบ	วิธีทำ
ไม้สะเดา กระถิน ยูคาลิปตัส ชีเหล็ก ไม้เงาะจากแปลงเกษตรอินทรีย์	- ใช้เตาเผาถ่านขนาด 200 ลิตร - ตัดไม้เป็นท่อนขนาด 80 ซม. นำไปเรียงในเตาเผา โดยมีไม้หมอนรอง 3 ท่อน เรียงให้เต็มถัง โดยอัดให้แน่น - ปิดฝา แล้วจุดไฟเผา จะเริ่มเก็บน้ำส้มควันไม้ได้ เมื่อควันสีเทาอมน้ำตาล นำมาใช้เมื่อวางไว้ 6 เดือน
6) ปุ๋ยกรีนเนท สูตร 1	
ปุ๋ยกรีนเนท สูตร 1	ชนิดปุ๋ยอัดแท่งเป็นเม็ดและปุ๋ยผง

2.2.4 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ซึ่งได้สรุปสาระสำคัญมาจากมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ดังนั้น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภายในของกลุ่มฯ จึงทัดเทียมกับมาตรฐานของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มมาตรฐานทางการจัดการของกระบวนการกลุ่มเข้าไปเพื่อให้กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างเข้มข้น เพื่อให้เกิดการตรวจสอบฟาร์มเกษตรอินทรีย์เป็นการภายใน อันจะช่วยให้เกิดความมั่นใจว่าการทำฟาร์มของสมาชิกผู้ผลิตที่เข้าร่วมโครงการเป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มฯ ซึ่งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีรายละเอียดดังนี้

การเตรียมการ

1. พีช (ทั้งข้าว พีชผัก ไม้ผล) ในแปลงเคมีต้องเป็นพีชคนละชนิดหรือคนละรุ่นกับแปลงเกษตรอินทรีย์
2. แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องแยกออกจากแปลงเคมีอย่างชัดเจน และอยู่ห่างกันไม่น้อยกว่า 1 เมตร
3. ถ้าแปลงข้างเคียงฉีดพ่นสารเคมี แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องมีแนวกันชน โดยปลูกเป็นต้นไม้ที่สูงกว่าพีชเคมีข้างเคียง โดยพีชแนวกันชนไม่ถือว่าเป็นพีชอินทรีย์และต้องกันพื้นที่แนวกันชนเพิ่มขึ้น โดยพีชที่กันเป็นแนวกันชนจะต้องแยกจัดการจากพีชอินทรีย์อย่างชัดเจนและตรวจสอบได้
4. แนวกันชนเพื่อป้องกันการปนเปื้อนทางน้ำคือ คันดิน คูดินระบายน้ำ หรือแนวไม้พุ่มเพื่อกรองสารเคมี โดยพีชแนวกันชนไม่ถือว่าเป็นพีชอินทรีย์
5. ห้ามเปิดป่าสาธารณะเพื่อทำเกษตรอินทรีย์
6. พีชล้มลุกมีระยะปรับเปลี่ยนขั้นต่ำ 12 เดือน, 24 เดือน และ 36 เดือน เป็นไปตามมาตรฐาน IFOAM, EU และ COR พีชล้มลุกที่ปลูกหลังระยะปรับเปลี่ยนจึงถือเป็นพีชอินทรีย์
7. พีชยืนต้นมีระยะปรับเปลี่ยนขั้นต่ำ 18 เดือน และ 36 เดือน เป็นไปตามมาตรฐาน IFOAM, EU และ COR ผลผลิตพีชยืนต้นที่เก็บเกี่ยวหลังระยะปรับเปลี่ยนจึงถือเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์
8. หากเกษตรกรมีการปลูกข้าวอินทรีย์เริ่มต้นเพียงบางส่วนของแปลง จะต้องมีการปรับเปลี่ยน ส่วนที่เหลือมาปลูกข้าวอินทรีย์ทั้งแปลงภายในระยะเวลา 12 เดือน นับจากที่สมัครเข้าร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์
9. ในพื้นที่การเกษตรทั้งหมด จะต้องมีการอนุรักษ์ความหลากหลาย ไม่น้อยกว่า 5 % ของพื้นที่
10. ในปีที่ 2 ของการร่วมโครงการฯ เกษตรกรจะต้องทำการปลูกพืชไว้บริโภคนครวเรือน อย่างน้อย 15 ชนิด

การเพาะปลูก

11. เกษตรกรต้องบันทึกข้อมูลแหล่งที่มาของปัจจัยการผลิตทุกชนิด
12. ห้ามใช้ปุ๋ยเคมี
13. ห้ามใช้สารเคมีกำจัดแมลงและหญ้า
14. ห้ามใช้สารฮอร์โมนสังเคราะห์

15. ห้ามใช้เครื่องมือที่ใช้ในแปลงเกษตรอินทรีย์กับเคมีปะปนกัน เช่น ถังฉีดยาเคมีไปใช้ฉีดสมุนไพรในแปลงเกษตรอินทรีย์

16. ห้ามใช้เมล็ดพันธุ์จีเอ็มโอ (GMO)

17. ให้ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวเกษตรอินทรีย์เท่านั้น

18. ห้ามใช้เมล็ดพันธุ์ผักที่คลุกยากำจัดศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ผักที่นำเข้ามาจากภายนอกหรือซื้อจากตลาดให้มีการจัดการก่อนนำไปเพาะปลูกด้วยวิธีการล้างด้วยน้ำเกลือให้สะอาด ก่อนนำไปเพาะกล้าหรือหว่านลงแปลง

19. ให้ใช้กิ่งพันธุ์หรือท่อนพันธุ์เกษตรอินทรีย์ หากมิใช่เกษตรอินทรีย์ให้พักกิ่งพันธุ์หรือท่อนพันธุ์ไว้เป็นเวลาอย่างน้อย 15 วัน ก่อนนำไปปลูก

20. ห้ามนำเมล็ดพันธุ์มาคลุกยากำจัดศัตรูพืช

21. ให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างผสมผสานระหว่างปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด

22. ห้ามเผาฟาง หรือตอซัง

23. ห้ามใช้จุลจากรคนเป็นปุ๋ย

24. ห้ามใช้มูลไก่จากฟาร์มที่ซังไก่เป็นตัมมาเป็นปุ๋ย ให้ใช้มูลไก่จากฟาร์มที่เลี้ยงปล่อยรวมฝูง

25. ห้ามใช้ปุ๋ยหมักจากขยะเทศบาล

26. เกษตรกรต้องมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และดินเค็ม

27. ให้ใช้สารสมุนไพรในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ โดยใช้อย่างระมัดระวัง แต่ห้ามใช้ยาสูบเป็นสมุนไพรกำจัดศัตรูพืช

28. การใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยหมัก สมุนไพรกำจัดแมลง ฮอโมน เป็นต้น ที่เป็นสินค้าห้ามนำเข้า (ไม่ว่าจะได้รับแจกฟรี หรือซื้อหามา) จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมโครงการเกษตรอินทรีย์ก่อน มิฉะนั้น ถ้าโครงการตรวจพบภายหลัง อาจยกเลิกการรับรองมาตรฐานของสมาชิกได้

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

29. ถัง กระจอบ หรือภาชนะที่นำมาใส่ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ต้องเป็นถังใหม่ และมีการแยกกระจอบผลผลิตระยะปรับเปลี่ยนกับผลผลิตอินทรีย์ ห้ามใช้ถังปุ๋ยเคมี

30. ถังและตะกร้าในการเก็บผักและไม้ผลอินทรีย์ต้องไม่ปะปนกับเคมี และไม่ใช่ถังปุ๋ยเคมี ถ้าหากใช้ถังพลาสติกเก่าจะต้องล้างทำความสะอาดก่อนนำมาใช้

31. ในการเก็บเกี่ยวข้าวอินทรีย์ด้วยรถเกี่ยว หรือเกี่ยวด้วยมือและนวดด้วยเครื่องนวด จะต้องล้างคอกสีอย่างน้อย 5 กระจอบ ข้าวกระจอบที่ 6 จึงถือเป็นข้าวอินทรีย์

32. การเก็บผักให้เก็บเกี่ยวด้วยมือหรือใช้มีด กรรไกรในการตัดหรือ ต่กร้อในการเก็บไม้ผล โดยต้องแยกต่างหากระหว่างการเก็บเกี่ยวพืชผักอินทรีย์และเคมี

33. ผักที่ปลูกและถอนจากดินให้นำมาล้างด้วยน้ำสะอาดก่อนบรรจุส่งยัง ศูนย์รวมผักของกลุ่มฯ

34. ห้ามใช้สารเคมีฉีดพ่นในโรงเก็บผลผลิต และห้ามเก็บผลผลิตเคมี ปะปนในโรงเก็บเดียวกันกับผลผลิตอินทรีย์

35. ในการตากผลผลิตห้ามตากผลผลิตอินทรีย์ปะปนกับผลผลิตจาก แปลงเคมี และห้ามตากผลผลิตในบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากการฉีดพ่นสารเคมี

อื่นๆ

36. สมาชิกโครงการต้องเข้าร่วมการประชุมของโครงการเกษตรอินทรีย์ ทุกครั้ง ภายใน 1 ปี หากไม่มาประชุม 2 ครั้งติดต่อกัน จะถูกตัดเดือน และหากขาดประชุม 3 ครั้ง ติดต่อกัน อาจถูกให้ออกจากการเป็นสมาชิกโครงการ แต่หากมีการขาดประชุม 3 ครั้ง ใน 1 ปี แต่ไม่ติดต่อกัน สมาชิกจะถูกตัดราคาการรับซื้อผลผลิต

2.2.5 การจัดการผลผลิตของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

2.2.5.1 การเก็บเกี่ยวผลผลิตอินทรีย์

1. ข้าว ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวอินทรีย์ ทางกลุ่มฯ อนุญาต ให้มีการเก็บเกี่ยวด้วยมือและนวดด้วยเครื่องนวดหรือเกี่ยวและนวดด้วยรถเกี่ยว กรณีการนวดด้วย เครื่องนวด หรือเกี่ยวและนวดด้วยรถเกี่ยวจะต้องมีการทำความสะอาดเครื่องนวดและรถเกี่ยวทุกครั้ง ให้เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มฯ

2. ผัก การเก็บผักอินทรีย์ กลุ่มฯ อนุญาตให้เก็บด้วยมือหรือ โดยใช้กรรไกรหรือมีดตัดใส่ตะกร้า หรือถุงที่ไม่ใช่ถุงที่ผ่านการบรรจุปุ๋ยหรือสารเคมีใดๆ

3. ไม้ผล กลุ่มฯ ให้ทำการตัดและเก็บใส่ภาชนะหรือถุงที่ไม่ผ่านการบรรจุสารเคมีสังเคราะห์ใดๆ ในกรณีที่ต้องทำการบ่มให้สุก กลุ่มฯ อนุญาตให้ใช้วิธีการ ทำให้สุกด้วยวิธีธรรมชาติ ห้ามใช้สารเร่งหรือบ่มด้วยแก๊สในทุกกรณี

2.2.5.2 การขนย้ายผลผลิต

กรณีของข้าวเปลือก ในการขนย้ายผลผลิตจากแปลงไปยังสถานที่ เก็บสมาชิกจะต้องทำการบรรจุผลผลิตลงในกระสอบที่ทางกลุ่มฯ จัดหาให้และมีการเขียนข้อมูล รายละเอียดผลผลิตข้างกระสอบไว้ชัดเจน

สำหรับผักและผลไม้ สมาชิกอาจบรรจุในตะกร้า ถูพลาสติกหรือ กระสอบที่ผ่านการล้างทำความสะอาดและไม่เคยใช้บรรจุปุ๋ยหรือสารเคมีใดๆ มาก่อน

2.2.5.3 การเก็บผลผลิต

ในการเก็บผลผลิตกรณีข้าวเปลือก หรือเมล็ดถั่วต่างๆ ให้สมาชิก มีการจัดเก็บผลผลิตแยกระหว่างผลผลิตอินทรีย์กับผลผลิตทั่วไปโดยการแยกสถานที่เก็บสำหรับ ผลผลิตอินทรีย์และผลผลิตอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนจะมีการแยกกองกันอย่างชัดเจน

2.2.5.4 การรับซื้อผลผลิต

กลุ่มฯ จะรับซื้อผลผลิตของสมาชิกที่ผ่านการรับรองของกลุ่มฯ ในราคาประกันตามที่มีการตกลงกันในแต่ละปีซึ่งราคาจะแตกต่างกันของแต่ละชนิดผลผลิตแต่จะเป็น ราคาประกันที่สูงกว่าราคาในท้องตลาด สำหรับราคาผลผลิตที่ไม่ผ่านการรับรองหรือผลผลิตทั่วไป กลุ่มฯ อาจพิจารณาซื้อแต่ไม่ใช่ราคาประกัน แต่จะเป็นราคาที่ตกลงกันเป็นคราวๆ ไป

2.2.5.5 การขายและการจัดการตลาด

การจัดการตลาดผลผลิตของกลุ่มฯ มี 2 ลักษณะคือ 1) การทำ สัญญาขายผลผลิตให้กับผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์คือ สหกรณ์กรีนเนท และอื่นๆ สำหรับผลผลิต ข้าวเปลือกอินทรีย์ และพืชผักและผลไม้ และ 2) การขายและแปรรูปผลผลิตขายในร้านค้าสุขภาพ ขายให้กับผู้ประกอบการรายย่อย ตลาดท้องถิ่นและตลาดสีเขียวสำหรับผลผลิตผัก ไม้ผลและข้าวสาร โดยการขายเป็นผลผลิตอินทรีย์และผลผลิตทั่วไป

สำหรับการแยกประเภทผลผลิตผักอายุสั้น ผักพื้นบ้านและไม้ผล ระหว่างอินทรีย์กับผลผลิตอินทรีย์ปรับเปลี่ยนจะแยกตามชนิดของพืชที่ขอรับรองของสมาชิก หากผลผลิตนั้นมีทั้งที่เป็นอินทรีย์และอินทรีย์ปรับเปลี่ยนพืชชนิดนั้นจะถูกปรับระดับเป็นอินทรีย์ ปรับเปลี่ยนทั้งหมดโดยจะทำการจัดการผลผลิตแยกขายผลผลิตปรับเปลี่ยนจะขายเป็นผลผลิตทั่วไป ขายในตลาดนัดท้องถิ่น

2.2.5.6 การขนส่งผลผลิต

ในกรณีการรับซื้อข้าวเปลือกอินทรีย์และขนส่งไปยังโรงสีให้แก่ สหกรณ์กรีนเนท จำกัด และผู้รับซื้ออื่นๆ ทางกลุ่มฯ จะจัดส่งไปยังโรงสีที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์ตามที่ตกลงกันในแต่ละปี ซึ่งผลผลิตจะถูกบรรจุในกระสอบอินทรีย์เรียบร้อยก่อน การขนส่ง สำหรับบรรจุทุกก่อนการนำผลผลิตขึ้นรถจะมีการทำความสะอาดรถก่อนเพื่อป้องกันการปนเปื้อน

สำหรับผลผลิตหอมกระเทียมทางโครงการทำการขายส่งเข้า ร้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ส่วนมะขามเปรี้ยวสมาชิกรับมาแกะเปลือกและเมล็ดออกบรรจุถุงส่งให้แก่ ผู้ค้าผลผลิตอินทรีย์

กรณีผัก ผลไม้ ทางกลุ่มฯ จะรับซื้อจากสมาชิก โดยสมาชิก จะต้องนำผลผลิตมาส่งยังศูนย์รวมผักของกลุ่มฯ 3 จุดคือ ที่ทำการกลุ่มฯ บ้านบางพะเนียง

ศูนย์ประสานงานบ้านยางแดง และบ้านป่าอิแค้น โดยทางกลุ่มได้จัดผู้รับผิดชอบในการรับผักไว้ตรวจสอบชนิด ปริมาณ คุณภาพของผักตามที่สมาชิกได้แจ้งขอการรับรองมาตรฐานไว้กับทางกลุ่มฯ

2.3 กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 กิจกรรมสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะร่วมกันจัดกิจกรรมสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับผู้สมัครและสมาชิกของโครงการ ร่วมกับองค์กรสนับสนุน ซึ่งผู้สมัครและสมาชิกจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องโดยขาดได้ไม่เกินปีละ 3 ครั้ง กิจกรรมสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

2.3.1.1 การฝึกอบรมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะจัดให้มีการฝึกอบรมเรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้กับผู้สมัครและสมาชิกอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง หรือตามความจำเป็นโดยการอบรมจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมาตรฐานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของสมาชิก และระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในการจัดทำเอกสารฟาร์ม

2.3.1.2 การฝึกอบรมเทคนิคเกษตรอินทรีย์

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะให้มีการฝึกอบรมเทคนิคเกษตรอินทรีย์ในหัวเรื่องสำคัญดังต่อไปนี้

- การปรับปรุงบำรุงดินในระบบเกษตรอินทรีย์
- การทำปุ๋ยหมัก
- การวางแผนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์
- การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบเกษตรอินทรีย์
- การปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ การคัดพันธุ์
- การเพิ่มผลผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์
- การวางแผนการผลิต
- การอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่น

2.3.1.3 การจัดทัศนศึกษาดูงาน

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราจะจัดให้มีการศึกษาดูงานในบางโอกาสตามความเหมาะสมเกี่ยวกับความรู้หรือทักษะการทำเกษตรอินทรีย์

2.3.1.4 การจัดหาปัจจัยการผลิต

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีนโยบายที่จะจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิก ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ กิ่งพันธุ์/ท่อนพันธุ์พืช ปุ๋ยอินทรีย์หรือวัสดุคด ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ กระจกอบ ถุง และภาชนะบรรจุผลผลิต เป็นต้น

2.3.2 การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังต่อไปนี้

1. การส่งเสริมการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์แบบหลากหลาย
2. การฟื้นฟูอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและพันธุกรรมพืชท้องถิ่น
3. การพัฒนาระบบการผลิตโดยระบบการเรียนรู้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกรอินทรีย์ที่ให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างกันเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ศึกษาวิจัย ทดลอง ติดตามและประเมินผลซึ่งทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ สามารถนำไปใช้พัฒนาผลผลิตได้ รวมถึงมีการทดสอบภาคทฤษฎีเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของสมาชิกอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำเป็นหลักสูตรการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การดูแลดิน การดูแลน้ำ การคัดเลือกพันธุ์ข้าว การอนุรักษ์และปรับปรุงพันธุ์ข้าวพื้นบ้าน การเก็บเมล็ดพันธุ์ ผักอินทรีย์ การปลูกผักอินทรีย์ การจัดการโรคและแมลง เป็นต้น
4. การวางแผนและจัดการตลาดผลผลิตโดยกลุ่มให้กับสมาชิกด้วยการประกันราคาซื้อขายผลผลิตทุกรายการที่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้ทำการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์
5. กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ร่วมกันวางแผนการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการของสมาชิกภายในกลุ่มเพื่อทำให้กระบวนการผลิตทุกขั้นตอนปลอดภัยและมีได้ผลผลิตคุณภาพสูงตามที่ต้องการ

3. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การดำเนินงานของคณะกรรมการและโครงสร้างของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

3.1.1 คณะกรรมการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

คณะกรรมการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. ที่ปรึกษา จำนวน 4 คน ให้คำปรึกษาตามคำร้องขอของกรรมการบริหาร

2. คณะกรรมการบริหาร จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ 2 คน และกรรมการ จำนวน 4 คน มีหน้าที่

- 1) บริหารงานกลุ่ม
- 2) จัดทำแผนงานของกลุ่ม
- 3) แต่งตั้งกรรมการชุดต่างๆ

3. กรรมการควบคุมภายใน ประกอบด้วย กรรมการตรวจฟาร์ม จำนวน 22 คน และกรรมการรับรองฟาร์ม จำนวน 5 คน

3.1 กรรมการตรวจฟาร์ม มีหน้าที่

- 1) ตรวจสอบ/ควบคุมการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐาน
- 2) ทำประวัติฟาร์ม
- 3) จัดทำแผนการผลิตร่วมกับสมาชิก
- 4) จัดทำแผนผังแปลง/ต่ออายุและรับสมัครสมาชิก
- 5) จัดทำรายงานการตรวจฟาร์ม

3.2 กรรมการรับรองฟาร์ม มีหน้าที่

- 1) ตรวจสอบรายงานและทำการรับรองฟาร์มของสมาชิก
- 2) จัดทำรายงานผลการรับรองและแจ้งผลแก่สมาชิก
- 3) ปรับปรุงแก้ไขมาตรฐานกลุ่ม

4. กรรมการฝ่ายจัดการผลผลิต ประกอบด้วย กรรมการฝ่ายตรวจคุณภาพผลผลิต จำนวน 6 คน และฝ่ายตลาด จำนวน 8 คน

4.1 กรรมการฝ่ายตรวจคุณภาพผลผลิต ประกอบด้วย

4.1.1 กรรมการคุณภาพข้าว

- 1) ตรวจสอบปริมาณการผลิต
- 2) ตรวจสอบคุณภาพข้าวในเรื่องการปน ความชื้น เปอร์เซ็นต์ข้าว
- 3) จัดทำรายงาน

4.1.2 กรรมการตรวจคุณภาพผักและไม้ผล

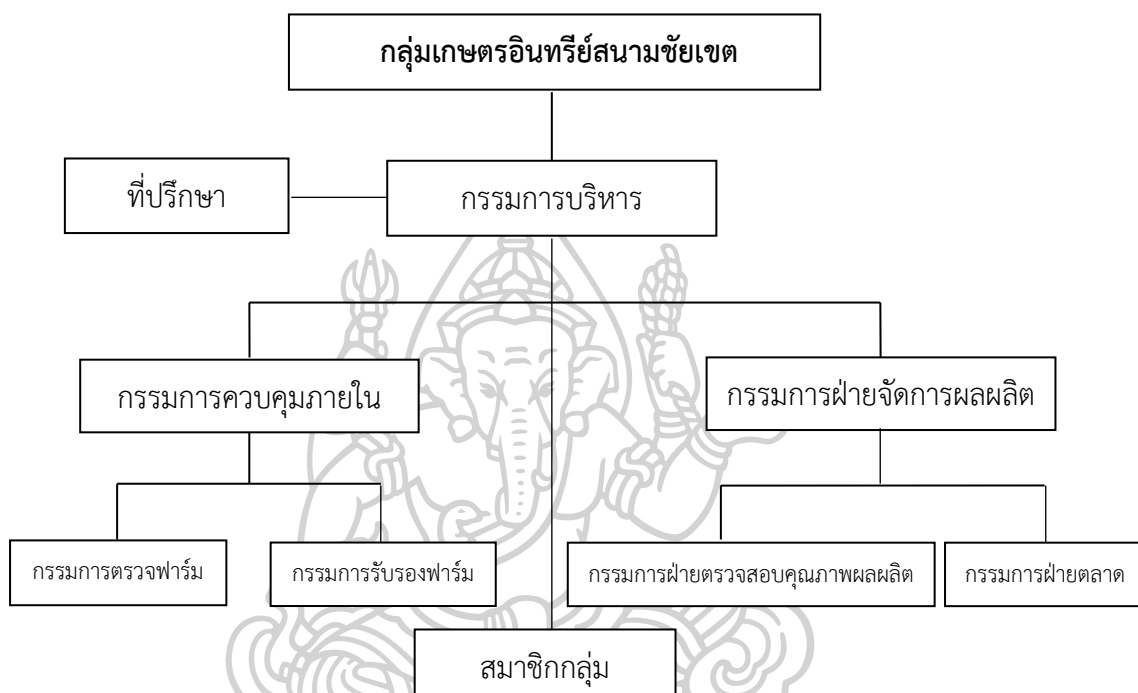
- 1) ประสานสมาชิกในการจัดเก็บผลผลิต
- 2) ตรวจสอบ คัด และตัดแต่งก่อนส่งตลาด
- 3) จัดทำรายงาน

4.2 กรรมการฝ่ายตลาด มีหน้าที่จัดหาตลาดและนำผลผลิตของ

สมาชิกออกขาย

3.1.2 โครงสร้างและระบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

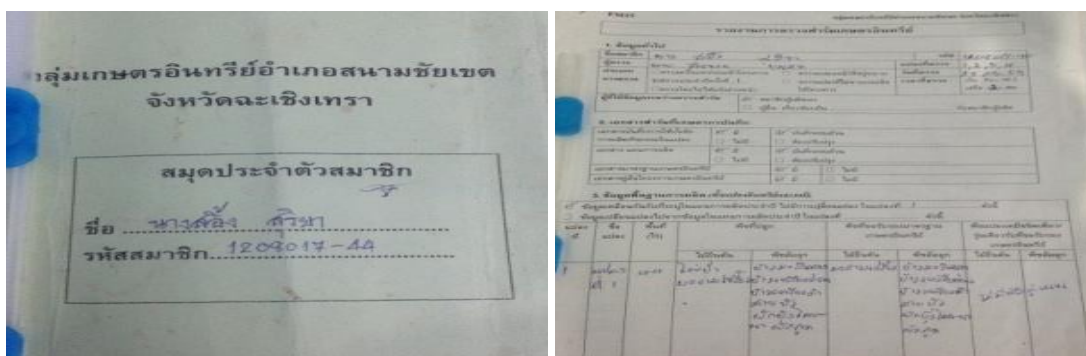
3.1.2.1 โครงสร้างการบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้

แผนภูมิที่ 6 แสดงโครงสร้างองค์กรกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่มา : คู่มือโครงการเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา, 2559: 3.

3.1.2.2 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 1) สมาชิกผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เป็นสมาชิกผู้ผลิตที่มีผลผลิตขายให้กับกลุ่มที่ต้องการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์กับองค์กรรับรองมาตรฐานภายนอก และ 2) สมาชิกทั่วไป ได้แก่ สมาชิกผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์โดยการควบคุมการผลิตด้วยระบบควบคุมภายในของกลุ่ม สำหรับสมาชิกผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์มีจำนวน 65 คน อยู่ในตำบลคูยายหมื่น ตำบลท่ากระดาน ตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลหนองแหวน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลบึงน้ำรักษ์ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำบลเขาไม้แก้ว และตำบลนนทรี อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี

ภาพที่ 35 สมุดประจำตัวสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สำนามชัยเขต

3.1.2.3 สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สำนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
 สำหรับสมาชิกกลุ่มที่ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์จะมีการประชุมประจำเดือนในสัปดาห์ที่ 3 ของแต่ละเดือนเป็นประจำเพื่อประชุมการดำเนินงาน การวางแผนการผลิต และการตลาด ตลอดจนการประชุมปรึกษาหารือในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สำนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา และการประชุมประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น แผนงานการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ แผนงานการพัฒนาพื้นที่รูปธรรมต้นแบบเป็นศูนย์เรียนรู้ แผนงานการผลิตและการจัดการตลาด และแผนบริหารการจัดการกลุ่ม เป็นต้น และการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มในปีต่อไป

ภาพที่ 36 การประชุมประจำเดือนสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สำนามชัยเขต

3.2 การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

สมาชิกผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สำนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR)

ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ซึ่งเป็นมาตรฐานการรับรองแบบกลุ่ม (Grower Group Certification) โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

3.3 การผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ในเรื่องต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะเน้นให้สมาชิกกลุ่มมีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ไว้ใช้ในการเพาะปลูกของตนเอง และจำหน่ายแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพ ซึ่งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้มีการกำหนดเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ที่ห้ามใช้เมล็ดพันธุ์จีเอ็มโอ (GMO) ห้ามใช้เมล็ดพันธุ์ฝักที่คลุกยากำจัดศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ฝักที่นำเข้ามาจากภายนอกหรือซื้อจากตลาดให้มีการจัดการก่อนนำไปเพาะปลูกด้วยวิธีการล้างด้วยน้ำเกลือให้สะอาด ก่อนนำไปเพาะกล้าหรือหว่านลงแปลง ให้ใช้กิ่งพันธุ์หรือท่อนพันธุ์เกษตรอินทรีย์ หากมีใช้กิ่งพันธุ์หรือท่อนพันธุ์เกษตรอินทรีย์ให้พักกิ่งพันธุ์หรือท่อนพันธุ์ไว้เป็นเวลาอย่างน้อย 15 วัน ก่อนนำไปปลูก และห้ามนำเมล็ดพันธุ์มาคลุกยากำจัดศัตรูพืช

ภาพที่ 37 การเก็บเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต

กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะเน้นให้สมาชิกกลุ่มมีการจัดทำส่วนขยายพันธุ์พืชผักอินทรีย์ไว้ใช้ในการเพาะปลูกของตนเอง และจำหน่ายแก่สมาชิกกลุ่มฯ

ภาพที่ 38 ส่วนขยายพันธุ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต

3.3.2 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดิน สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราจะมีการเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างผสมผสานระหว่างปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสดในการปรับปรุงบำรุงดินในการแปลงพืชผักอินทรีย์ ทั้งช่วงก่อนการเพาะปลูก และระหว่างการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์

ภาพที่ 39 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต

3.3.3 การจัดการน้ำ / แหล่งน้ำ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราส่วนใหญ่มีแหล่งน้ำในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเอง เช่น บ่อกักเก็บน้ำ เป็นต้น เพื่อมีน้ำไว้ใช้สำหรับการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ และบางส่วนใช้น้ำสูบจากแหล่งน้ำสาธารณะแต่เป็นแหล่งน้ำที่ไม่มีการปนเปื้อนจากสารเคมี

ภาพที่ 40 การจัดการน้ำ / แหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
สนามชัยเขต

3.3.4 การจัดการปุ๋ย และสารสมุนไพรที่ใช้ในการจัดการศัตรูพืช สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่จะทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองภายในครัวเรือน โดยกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้กำหนดปัจจัยการผลิตที่โครงการเกษตรอินทรีย์อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราใช้คือ ปุ๋ยหมักธาตุอาหาร กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพบ้านป่าอ้อแทน น้ำหมักชีวภาพ สูตร 1 น้ำหมักชีวภาพ สูตร 2 น้ำหมักผักและผลไม้สด ปุ๋ยชีวภาพบ้านป่าอ้อแทนผลิตโดยกลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพบ้านยางแดง ปุ๋ยกรีนเนท สูตร 1 และน้ำส้มควันไม้เบญจพรรณ ซึ่งจะมีสูตรวิธีทำให้สมาชิกกลุ่มทำใช้เอง ซึ่งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้มีการกำหนดห้ามใช้ปุ๋ยเคมี ห้ามใช้จุลจากรคนเป็นปุ๋ย ห้ามใช้มูลไก่จากฟาร์มที่ซังไก่เป็นต้นมาเป็นปุ๋ย ให้ใช้มูลไก่จากฟาร์มที่เลี้ยงปล่อยรวมฝูง ห้ามใช้ปุ๋ยหมักจากขยะเทศบาล และให้ใช้สารสมุนไพรในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ โดยใช้อย่างระมัดระวัง แต่ห้ามใช้ยาสูบเป็นสมุนไพรกำจัดศัตรูพืช ซึ่งการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยหมัก สมุนไพรกำจัดแมลง ฮอร์โมนที่เป็นสินค้าที่ห้ามนำเข้าจะได้รับแจกฟรี หรือซื้อหากมาจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมโครงการเกษตรอินทรีย์ก่อน ถ้าตรวจพบภายหลังอาจยกเลิกการรับรองมาตรฐานของสมาชิกได้

ภาพที่ 41 การจัดการปุ๋ยสำหรับการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์
สนามชัยเขต

3.3.5 วิธีการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี เช่น แนวกันชน เป็นต้น สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์โดยการปลูกต้นไม้เป็นแนวกันชนในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากแปลงข้างเคียง ซึ่งมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้มีการกำหนดให้มีแนวกันชนเพื่อป้องกันการปนเปื้อนทางน้ำคือ คันดิน คูดินระบายน้ำ หรือแนวไม้พุ่มเพื่อกรองสารเคมี โดยพืชแนวกันชนไม่ถือว่าเป็นพืชอินทรีย์ และห้ามใช้สารเคมีกำจัดแมลงและหญ้า ห้ามใช้สารฮอร์โมนสังเคราะห์ ห้ามใช้เครื่องมือที่ใช้ในแปลงเกษตรกรอินทรีย์กับเคมีปะปนกัน เช่น ถังฉีดยาเคมีไปใช้ฉีดสมุนไพรในแปลงเกษตรกรอินทรีย์ รวมทั้งถ้ามีพืชในแปลงเคมีต้องเป็นพืชคนละชนิด หรือคนละรุ่นกับแปลงเกษตรกรอินทรีย์ และแปลงเกษตรกรอินทรีย์ต้องแยกออกจากแปลงเคมีอย่างชัดเจน และอยู่ห่างกันไม่น้อยกว่า 1 เมตร ถ้าแปลงข้างเคียงฉีดพ่นสารเคมี แปลงเกษตรกรอินทรีย์ต้องมีแนวกันชน โดยปลูกเป็นต้นไม้ที่สูงกว่าพืชเคมีข้างเคียง โดยพืชแนวกันชนไม่ถือว่าเป็นพืชอินทรีย์ และต้องกันพื้นที่แนวกันชนเพิ่มขึ้น โดยพืชที่กันเป็นแนวกันชนจะต้องแยกจัดการจากพืชอินทรีย์อย่างชัดเจนและตรวจสอบได้

ภาพที่ 42 การปลูกพืชเป็นแนวกันชนในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต

3.3.6 การเพาะปลูกและระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีการปลูกพืชผักอินทรีย์ในแต่ละฤดูกาล จะใช้ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ มีดังต่อไปนี้

1. ระบบการปลูกพืชแบบผสมเป็นการปลูกผักหลายชนิดกันบนพื้นที่เดียวกัน โดยการปลูกผักที่มีระบบรากไม่รบกวนกันและการเจริญเติบโตแตกต่างกัน
2. ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนเป็นการปลูกผักต่างชนิดที่มีอายุเก็บเกี่ยวใกล้เคียงกันโดยปลูกที่ละชนิดหมุนเวียนไปบนพื้นที่แปลงต่างๆ กันอย่างติดต่อกันเป็นวงจร
3. ระบบการปลูกพืชแทรกโดยการปลูกผักชนิดหนึ่งลงไปแถวของผักอีกชนิดหนึ่งก่อนการเก็บเกี่ยวพืชชนิดแรก
4. ระบบการปลูกพืชตามลำดับเป็นการปลูกผักหลายชนิดโดยปลูกที่ละชนิดต่อเนื่องกันไปในพื้นที่ผืนหนึ่งในระยะเวลามากกว่า 1 ปี
5. ระบบการปลูกพืชสลับ โดยการปลูกผัก 2 ชนิดสลับกันไปบนพื้นที่แปลงเดียวกัน
6. ระบบการปลูกพืชชนิดเดียวกัน โดยการปลูกผักชนิดเดียวกันซ้ำๆ ติดต่อกัน

การเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่จะใช้ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์คือ ระบบการปลูกพืชแบบผสม ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน และระบบการปลูกพืชแทรก

ภาพที่ 43 ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต

การเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับพืชล้มลุกมีระยะปรับเปลี่ยนขั้นต่ำ 12 เดือน 24 เดือน และ 36 เดือน เป็นไปตามมาตรฐาน IFOAM, EU และ COR พืชล้มลุกที่ปลูกหลังระยะปรับเปลี่ยนจึงถือเป็นพืชอินทรีย์ และพืชยืนต้นมีระยะปรับเปลี่ยนขั้นต่ำ 18 เดือน เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM และ 36 เดือน เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ EU และ COR ผลผลิตพืชยืนต้นที่เก็บเกี่ยวหลังระยะปรับเปลี่ยนจึงถือเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์

3.3.7 การดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะมีการดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์โดยการให้น้ำ เช่น ช่วงฤดูร้อน จะมีการให้น้ำบ่อยขึ้น และทำตาข่ายพรางแสงให้พืชผักอินทรีย์เพื่อไม่ให้ผลผลิตเสียหาย ปลูกพืชผักอินทรีย์ในโรงเรือน การใส่ปุ๋ยตามชนิดของผักแต่ละชนิด และมีกำจัดวัชพืชในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามความเหมาะสม

ภาพที่ 44 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราทำการปลูกพืชผักอินทรีย์ในโรงเรือน

3.3.8 วิธีการจัดการศัตรูพืชในเรื่องการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะเน้นการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสม และระบบการปลูกพืชหมุนเวียนทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช รวมทั้งการปลูกดอกไม้ไล่แมลงศัตรูพืชในบริเวณแปลงพืชผักอินทรีย์ กรณีมีแมลงศัตรูพืชจะใช้การกำจัดโดยการจับออกจากแปลง และบางครั้งก็ใช้สมุนไพรกำจัดแมลง ส่วนการกำจัดวัชพืชในแปลงพืชผักอินทรีย์ใช้การถอนด้วยมือ ซึ่งกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้กำหนดปัจจัยการผลิตที่โครงการเกษตรอินทรีย์อนุญาตให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราใช้คือ น้ำส้มควันไม้เบญจพรรณ ซึ่งมีสูตรวิธีทำให้สมาชิกกลุ่มทำใช้เอง และให้ใช้สารสมุนไพรในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ โดยใช้อย่างระมัดระวัง แต่ห้ามใช้ยาสูบเป็นสมุนไพรกำจัดศัตรูพืชซึ่งการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น สมุนไพรกำจัดแมลงที่เป็นสินค้าที่ห้ามนำมาใช้จะได้รับแจกฟรี หรือซื้อหากินจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมโครงการเกษตรอินทรีย์ก่อน ถ้าตรวจพบภายหลังอาจยกเลิกการรับรองมาตรฐานของสมาชิกได้

ภาพที่ 45 การปลูกดอกไม้ไล่แมลงศัตรูพืชในบริเวณแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต

3.3.9 วิธีการเก็บเกี่ยว สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวิธีการเก็บเกี่ยวพืชผักอินทรีย์เมื่อได้เวลาตามกำหนดการเก็บเกี่ยวของพืชผักชนิดนั้น และจะเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์ทั้งตอนเช้าและตอนเย็นขึ้นอยู่กับลักษณะของพืชผักอินทรีย์แต่ละชนิด เช่น ตอนเช้าจะเก็บผักใบ ตอนเย็นเก็บผักที่เป็นผล เป็นต้น

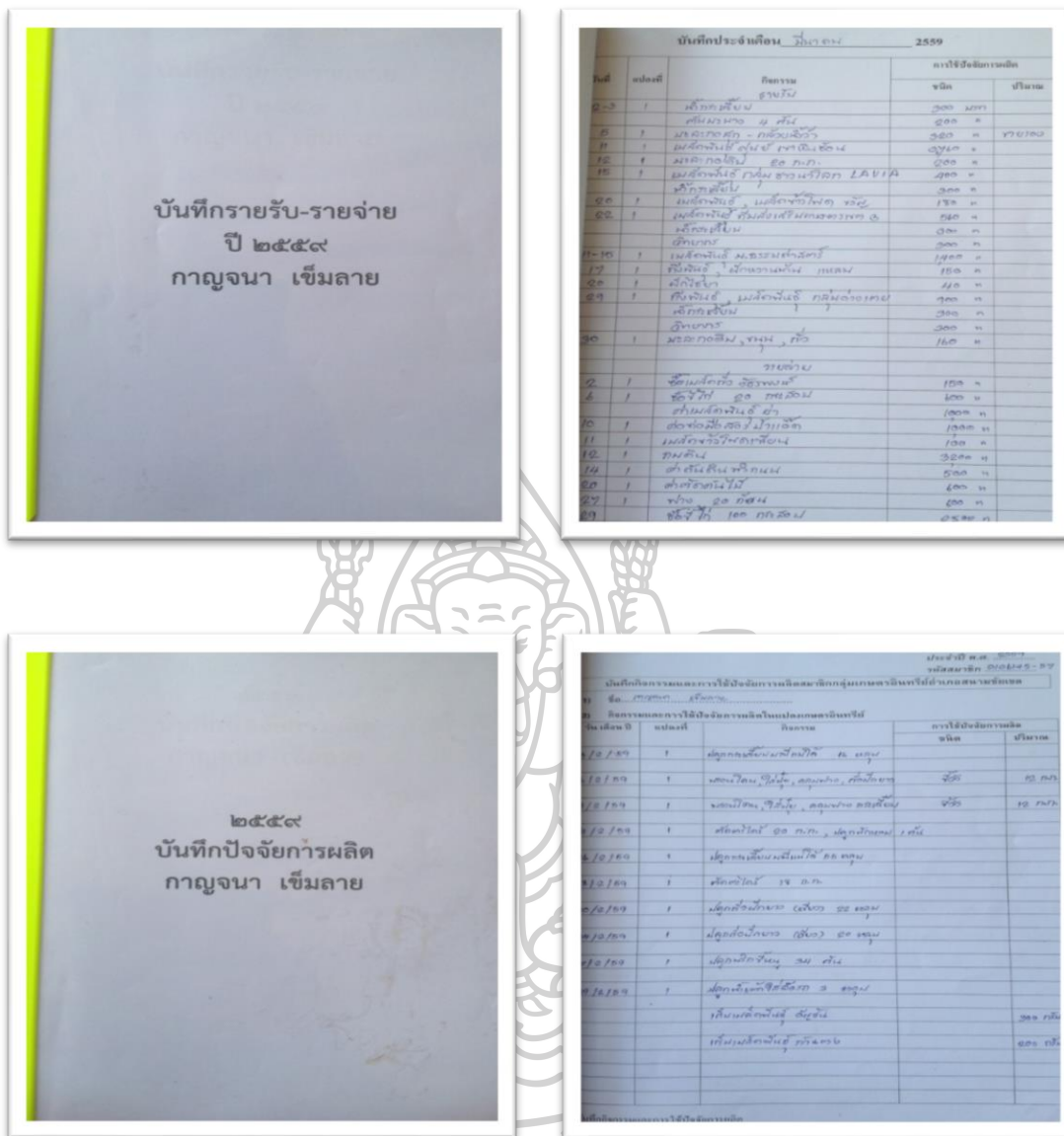
3.3.10 วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์โดยมีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิตผักอินทรีย์ให้สดใหม่ เช่น พืชผักอินทรีย์บางชนิดต้องล้างน้ำให้สะอาดก่อน

นำไปจำหน่าย เช่น ต้นหอม ผักสลัด ผักชี ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว เป็นต้น เมื่อล้างแล้วใส่ตะกร้า เมื่อแห้งแล้วเทคนิควิธีการทำผักอินทรีย์ให้สดใหม่โดยใช้ผ้าชุบน้ำแล้วคลุมผักอินทรีย์ไว้ และพืชผักอินทรีย์บางชนิดมีการตัดแต่ง มัดเป็นกำแล้วบรรจุหีบห่อก่อนนำไปจำหน่าย ซึ่งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้มีการกำหนดเกี่ยวกับถุง กระสอบ หรือภาชนะที่นำมาใส่ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ต้องเป็นถุงใหม่ และมีการแยกกระสอบผลผลิตระยะปรับเปลี่ยนกับผลผลิตอินทรีย์ ห้ามใช้ถุงปุ๋ยเคมี ถุงและตะกร้าในการเก็บผักอินทรีย์ต้องไม่ปะปนกับเคมี และไม่ใช้ถุงปุ๋ยเคมี ถ้าหากใช้ถุงพลาสติกเก่าจะต้องล้างทำความสะอาดก่อนนำมาใช้ และการเก็บผักให้เก็บเกี่ยวด้วยมือหรือใช้มีด กรรไกรในการตัดโดยต้องแยกต่างหากระหว่างกรรไกรเกี่ยวพืชผักอินทรีย์และเคมี ผักที่ปลูกและถอนจากดินให้นำมาล้างด้วยน้ำสะอาดก่อนบรรจุส่งยังศูนย์รวมผักของกลุ่มฯ และห้ามใช้สารเคมีฉีดพ่นในโรงเก็บผลผลิต และห้ามเก็บผลผลิตเคมีปะปนในโรงเก็บเดียวกันกับผลผลิตอินทรีย์ รวมทั้งในการตากผลผลิตห้ามตากผลผลิตอินทรีย์ปะปนกับผลผลิตจากแปลงเคมี และห้ามตากผลผลิตในบริเวณที่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากการฉีดพ่นสารเคมี

ภาพที่ 46 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต

นอกจากนี้ ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราต้องบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการผลิตพืชผักอินทรีย์ และแหล่งที่มาของปัจจัยการผลิตทุกชนิดเพื่อใช้ในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และในพื้นที่การเกษตรทั้งหมด จะต้องมีการอนุรักษ์ความหลากหลายไม่น้อยกว่า 5 % ของพื้นที่ รวมทั้งในปีที่ 2 ของการร่วมโครงการเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรจะต้องทำการปลูกพืชไว้บริโภคนครวเรือนอย่างน้อย 15 ชนิด

ภาพที่ 47 บันทึกกระบวนการผลิตของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต

3.4 การตลาดพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระบบการตลาดพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.1 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีดังนี้

3.4.1.1 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่เป็นผักสด จำนวน 80 ชนิดคือ กระเจียว กระเจียบแดง กระเจียบเขียว

กระชาย กระเทียม กะเพรา กวางตุ้ง กระถินบ้าน กะหล่ำปลี ข่า ขจร ขมิ้นชัน ค่ะน้า แคบ้าน ผักกาดขาว ซะพลู ซะอม ตะไคร้ ตำลึง แดงกวา ถั่วฝักยาว ถั่วพู ถั่วเขียว ถั่วลิสง ผักสลัด ผักกูด ผักหวานบ้าน ผักปลั่ง ผักโขม ผักชีไทย ผักชีฝรั่ง ผักบุงจีน ผักบุงนา ผักบุงไทย พริกมันดำ พริกชี้หนูสวน พริกจินดา พริกชี้ฟ้า พริกกะเหรี่ยง พริกหยวก มะเขือพวง มะเขือเปราะ มะเขือยาว มะระขี้นก มะระจีน มะอึก ว่านม่วง แมงลัก ฟักข้าว ฟักทอง ฟักเขียว บวบเหลี่ยม บวบหอม บัวแดง โสน สะระแหน่ หอมแดง หอมแบ่ง ต้นหอมญี่ปุ่น โหระพา ฮองเต้ เตยหอม ย่านาง ผักไชยา แต้ว ฝรั่ง ฝรั่งป่า ฝรั่งวอก ฝรั่งเลี้ยง ฝรั่งิมซุง เพกา มะกรูด สะเดา มะกอกน้ำ เสม็ด มะนาว ผักหวานป่า มะดัน มะรุม และชะมวง

ภาพที่ 48 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต

3.4.1.2 ผลิตภัณท์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราคือ เมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ เช่น อัญชัน ถั่วฝักยาว ถั่วพู น้ำเต้า บวบหอม เพกา ฟักข้าว มะเขือ เป็นต้น ส่วนขยายพันธุ์พืชผักอินทรีย์ เช่น กิ่งพันธุ์มะนาว มะกรูด เป็นต้น ผลิตภัณท์อาหารแปรรูป เช่น ผักกาดดอง เป็นต้น ผักสดที่ใส่บรรจุภัณท์/บรรจุหีบห่อ เช่น ถั่วฝักยาว ผักชี ดอกแค กวางตุ้ง เป็นต้น ผลิตภัณท์อาหารปรุงสำเร็จรูป ได้แก่ ส้มตำรวมผักพื้นบ้าน แกงส้มผักรวมผักพื้นบ้าน เป็นต้น ชุดกล่องผักที่เป็นผักสดพร้อมปรุง เช่น ชุดผักแกงจืด ชุดผัดผัก ชุดผักต้มยำ ชุดผักแกงส้มพร้อมพริกแกง ชุดผักแกงเลียงพร้อมพริกแกง ชุดผักแกงอ่อม ชุดผักแกงเปรอะ ชุดแกงป่า ชุดแกงเขียวหวาน ชุดแกงเผ็ด ชุดน้ำพริก ชุดส้มตำ ยำผัก ชุดขนมจีน ชุดสลัด ชุดผักตามต้องการ เป็นต้น

ภาพที่ 49 ผลิตภัณฑ์เมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต

ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์เป็นผักสด

3.4.2 การกำหนดราคาผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การกำหนดราคาผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้วิธีการกำหนดราคาตามต้นทุนและกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์โดยการจำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ในรูปกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะมีการประกันราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา รับซื้อผลผลิตในราคาประกันตลอดปีเป็นประจำทุกปี มีบางส่วนที่สมาชิกนำผลผลิตไปจำหน่ายด้วยตนเองจะใช้วิธีการกำหนดราคาตามตลาดและวิธีการกำหนดราคาตามลูกค้าด้วย

3.4.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

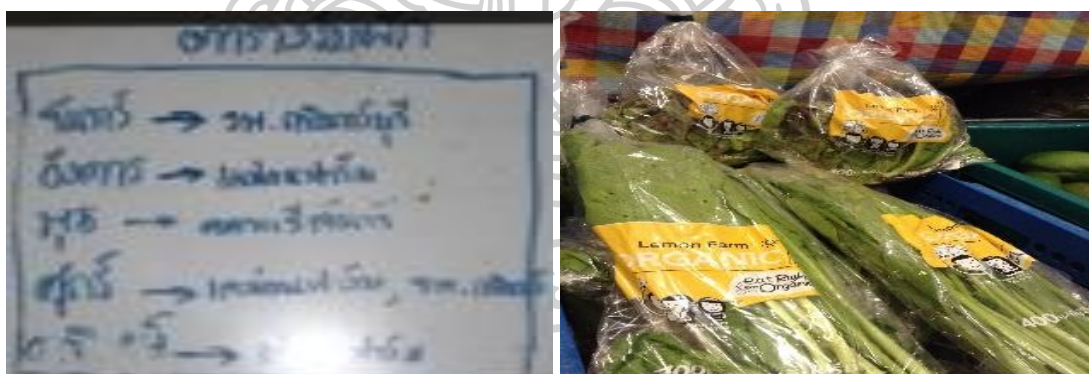
กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา รับซื้อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มและนำไปจำหน่ายในช่องทางการจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ในตลาดรูปแบบต่างๆ มีดังนี้

3.4.3.1 ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน

กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการจำหน่ายขายส่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์มีดังนี้

1. กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่จำหน่ายขายส่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์ให้กับร้านเลมอนฟาร์ม กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต

จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการขายส่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์ให้ร้านเลมอนฟาร์ม กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ซึ่งร้านเลมอนฟาร์ม บริษัทสังคัมสุขภาพ จำกัด เลขที่ 104/34 หมู่ที่ 1 อาคารอเนกนิเวศ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรของสมาชิกและผู้บริโภคที่ร่วมกันสร้างขึ้นมาให้เป็นกลไกเชื่อมโยงผู้บริโภค และเกษตรกรผู้ผลิตในชนบทถึงกัน และช่วยเหลือกันในการสร้างสุขภาพ เสริมชุมชน สืบสานวัฒนธรรมซึ่งร้านเลมอนฟาร์มเป็นตลาดทางเลือกในการให้บริการ และกระตุ้นการผลิตอาหาร และผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยจากสารเคมีเป็นพิษ โดยเฉพาะเกษตรกรธรรมชาติเพื่อสร้างสุขภาพผู้บริโภค และเกษตรกรผู้ผลิตมีชีวิตที่ปลอดภัยและดีต่อสิ่งแวดล้อมโดยร้านเลมอนฟาร์มมุ่งคัดสรรผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษ และอาหารธรรมชาติ คุณภาพสูง ซึ่งภายในร้านเลมอนฟาร์มจำหน่ายสินค้าเพื่อสุขภาพเป็นหลักโดยเฉพาะให้ความสำคัญกับการผลิตและจำหน่ายอาหารเกษตรอินทรีย์ โดยกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จัดส่งผักสดที่ใส่ถุงบรรจุภัณฑ์ของร้านเลมอนฟาร์มให้กับร้านเลมอนฟาร์มทุกสัปดาห์ละ 3 วันคือ วันจันทร์ วันพุธ และวันเสาร์ โดยร้านเลมอนฟาร์มจะแจ้งล่วงหน้าก่อนถึงชนิดพืชผักอินทรีย์ และปริมาณผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่ต้องการเป็นระยะเวลา 3 เดือน ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นผักตามฤดูกาลและผักพื้นบ้าน เช่น กวางตุ้ง ผักบุ้ง ผักสลัด ผักชี มะเขือ ถั่วฝักยาว ดอกแค เป็นต้น และร้านเลมอนฟาร์มมีการชำระเงินทุก 15 วัน ให้กับกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาพที่ 50 กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขตจำหน่ายขายส่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์ให้กับร้านเลมอนฟาร์ม

2. กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการจำหน่ายขายส่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์ให้กับโรงเรียนปัญญาไทย กรุงเทพมหานคร ทุกสัปดาห์ละ 1 วันคือ วันพฤหัสบดี

3.4.3.2 ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์

กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราขายปลีก โดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ตลาดสีเขียวซึ่งเป็นตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์มีดังนี้

1. ตลาดสีเขียวบางกอก อาคารริเจนท์เฮ้าส์ (Regent House)

ถนนราชดำริ กรุงเทพมหานคร กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ขายปลีกโดยตรง แก่ผู้บริโภคที่ตลาดสีเขียวบางกอก ณ ร้านบ้านนาวิไล อาคารริเจนท์เฮ้าส์ (Regent House) ถนนราชดำริ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ฝ่ายตลาดของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราจะนำสินค้าพืชผักอินทรีย์ไปจำหน่ายแก่ผู้บริโภค ในเมืองในทุกวันพฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา 11.00-18.00 น.

ภาพที่ 51 กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขตขายปลีกผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ที่ตลาดสีเขียว อาคารริเจนท์เฮ้าส์ ถนนราชดำริ กรุงเทพมหานคร

2. ตลาดสีเขียวในท้องถิ่น เช่น ตลาดสีเขียวของจังหวัด

ฉะเชิงเทรา มีสโลแกน “ตลาดเขียวแปดริ้ว เมืองยั่งยืน” ตลาดสีเขียวเป็นสถานที่ขายผักพื้นบ้าน อินทรีย์ในราคาเป็นมิตรจากผู้ผลิตถึงผู้บริโภคโดยตรง และเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงที่มาและ เรื่องราวของสิ่งที่กินตั้งแต่ลงมือปลูกโดยเป็นผักที่มีคุณภาพ ราคาไม่แพง พร้อมมีชุดเมนูเด็ดพร้อม เสิร์ฟของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มาจำหน่าย เช่น ส้มตำรวมผัก ออร์แกนิก มีการแนะนำถึงคุณประโยชน์ของผักจากคนขายผักทั้งผักชื่อแปลก ผักที่หน้าตาคุ้นเคย และผักตามฤดูกาลที่สดใหม่ พร้อมแถมวิธีปรุงให้ฟรี ตลาดสีเขียว โครงการอาหารเพื่อสุขภาพ โรงพยาบาลสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ตลาดสีเขียว โรงพยาบาลกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นต้น

3. ตลาดนัดสีเขียวตามห้างสรรพสินค้า และงานแสดงสินค้าต่างๆ ในกรุงเทพมหานครในบางช่วงเวลาที่กำหนด เช่น ในงานมหกรรมเกษตรปลอดภัย นำไทยสู่ความยั่งยืนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ วันที่ 6-9 เมษายน พ.ศ. 2560 ณ ศูนย์การค้าสยามพารากอน กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ภาพที่ 52 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขตขายปลีกผลผลิตพืชผักอินทรีย์ในงานมหกรรมเกษตรปลอดภัย นำไทยสู่ความยั่งยืน ณ ศูนย์การค้าสยามพารากอน กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะมีการแสดงใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แก่ผู้บริโภค

3.4.3.3 ตลาดระบบสมาชิก

ตลาดระบบสมาชิกผักแบบ CSA (Community Supported Agriculture: CSA) เป็นการตลาดระบบสมาชิกเกษตรอินทรีย์ในแบบที่เชื่อมโยงผู้ผลิตกับผู้บริโภคได้มาเจอกัน ระบบสมาชิกผักอินทรีย์แบบ CSA ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เรียกว่า ระบบสมาชิกกล่องผักอินทรีย์สนามชัยเขตเพื่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม (Community Supported Agriculture: CSA) ซึ่งชุดผัก CSA กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีชุดผักให้เลือกถึง 16 ชุด เช่น ชุดแกงส้ม ชุดต้มยำ ชุดน้ำพริก หรือเลือกชุดผักตามความต้องการ เป็นต้น จะได้ผักสดตามฤดูกาลที่สะอาด ปลอดภัย และดีต่อสุขภาพ เป็นการขายตรงให้กับผู้บริโภค

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้เริ่มมีการทำตลาดระบบสมาชิกเกษตรอินทรีย์ ในปี พ.ศ. 2553 โดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเป็นผู้ริเริ่มการทำตลาดระบบสมาชิกเกษตรอินทรีย์ ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเกิดจากความร่วมมือระหว่างศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชกับสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ได้ให้งบประมาณเพื่อการศึกษารูปแบบการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์

ระบบสมาชิก ซึ่งเป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์มาใช้ในการกระจายผลผลิตของสมาชิกที่จะต้องสอดคล้องกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชจึงได้ร่วมกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการพัฒนาเป็นรูปแบบระบบสมาชิกฝักกล่องโดยมีการจัดฝักอินทรีย์ใส่กล่องส่งให้กับสมาชิกซึ่งเป็นฝักอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) เป็นการรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหพันธ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) ซึ่งกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำหน่ายผลผลิตฝักอินทรีย์ในตลาดสีเขียวที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ทุกวันอังคารเว้นอังคาร และตลาดสีเขียว อาคารริเจนท์เฮ้าส์ ถนนราชดำเนิน ทุกวันพฤหัสบดี กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จะนำฝักอินทรีย์ที่ได้รับการจัดเป็นชุดฝักใส่กล่องโฟมปิดผนึกให้สมาชิกมารับที่ตลาดนัดสีเขียว เป็นเมนูฝักกล่องมีลักษณะเป็นการจัดฝักแยกเป็นเมนูอาหารใส่ถุงแล้วใส่ไว้ในกล่องโฟม ภายในกล่องจะมีเจลแช่เย็นเพื่อรักษาความสดใหม่ของฝัก ส่วนเมนูอาหารมีให้สมาชิกเลือกจำนวน 10 เมนูเพื่อความสะดวกและความหลากหลายของสินค้า โดยการจัดฝักเป็นชุดเพื่อนำไปประกอบอาหารตามต้องการ อาทิ ชุดฝักแกงจืด ชุดฝักแกงส้ม ชุดผัดผัก ชุดฝักแกงเลียง ชุดฝักแกงอ่อม และชุดฝักแกงเปรอะ ฝักในแต่ละถุง เช่น ชุดแกงจืดจะมีฝักสำหรับทำแกงจืดพร้อมกระเทียมและพริก ส่วนชุดแกงเลียงจะมีเครื่องพริกแกงตำสำเร็จ ทำแกงเลียงให้ด้วย เป็นต้น

ตลาดระบบสมาชิกฝักกล่องในช่วงแรกมีผู้สมัครเป็นสมาชิกจำนวน 16 ราย ดำเนินการมาได้ปีกว่าก็มีสมาชิก จำนวน 25 ราย โดยผู้ที่เป็นสมาชิกจะต้องมารับชุดฝักกล่องที่ร้านขายผักในวันที่มีตลาดนัด ซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะได้กล่องฝัก 2 กล่อง เวลาที่มารับฝักจะต้องนำกล่องฝักใบเดิมมาคืนเพื่อรับใบใหม่สลับหมุนเวียนกันไป แต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องกลุ่มผู้ผลิตมีต้นทุนในการขนส่งหากมีสมาชิกน้อยราย และผู้บริโภคบางส่วนไม่สะดวกมารับฝักที่จุดนัดหมายประกอบกับการจำหน่ายผลผลิตฝักอินทรีย์ในตลาดนัดสีเขียวที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชทุกวันอังคารเว้นอังคารมีผู้ซื้อสินค้าจำนวนน้อย ในปี พ.ศ. 2555 กลุ่มจึงไม่สามารถทำตลาดระบบสมาชิกเกษตรอินทรีย์ที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้

ในปี พ.ศ. 2555 กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราดำเนินการทำตลาดระบบสมาชิกเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดฉะเชิงเทราและกรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีตลาดระบบสมาชิก จำนวน 19 ราย อยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 9 ราย และกรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ราย สมาชิกจะจ่ายเงินล่วงหน้าเป็นเวลา 1 เดือนก่อน โดยจัดส่งผลผลิตพืชฝักอินทรีย์ตามที่ตกลงกันให้สมาชิกทุกสัปดาห์ละ 1 วันคือ วันพฤหัสบดี มีดังนี้

1. ตลาดระบบสมาชิกที่อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
จำนวน 4 ราย
2. ตลาดระบบสมาชิกที่อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
จำนวน 2 ราย
3. ตลาดระบบสมาชิกที่อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
จำนวน 3 ราย
4. ตลาดระบบสมาชิกที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 ราย

3.4.3.4 ตลาดส่งออก

กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีการจำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 5 ชนิด ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movement: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (COR) คือ ไข่ ตะไคร้ พริก ใบมะกรูด และมะนาว ซึ่งขายส่งบริษัทส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ

นอกจากนี้ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์โดยตรงแก่ผู้บริโภคในตลาดรูปแบบต่างๆ มีดังนี้

1. ตลาดในท้องถิ่น
สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีบางส่วนจำหน่ายขายปลีกผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์โดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ตลาดในท้องถิ่น เช่น ตลาดนัด ตลาดหน้าโรงงาน เป็นต้น
2. ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน
สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีบางส่วนจำหน่ายขายปลีกผลผลิตพืชผักอินทรีย์เป็นร้านค้าปลีกของตนเอง และมีสมาชิกมาฝากขายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ด้วย เช่น มะนาว ถั่วฝักยาว เป็นต้น
3. ตลาดขายปลีกตามหน่วยงาน
สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีบางส่วนจำหน่ายขายปลีกผลผลิตพืชผักอินทรีย์ตามหน่วยงานต่างๆ
4. ขายปลีกที่แปลง
สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีบางส่วนจำหน่ายขายปลีกผลผลิตพืชผักอินทรีย์แก่ผู้บริโภคที่มาซื้อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่แปลงของตนเอง

3.4.4 การส่งเสริมการขายพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

การส่งเสริมการขายพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ เช่น การขายโดยผู้ผลิตเองที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคโดยตรง การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขายเป็นการออกร้าน การจัดกิจกรรม เช่น เทศกาลอาหารในโอกาสสำคัญ จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเยี่ยมชมฟาร์ม เป็นต้น และประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ Facebook ใช้สื่อวีดิทัศน์ และแผ่นพับประชาสัมพันธ์

ดังนั้น กลยุทธ์การตลาดของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราในเรื่องผลิตภัณฑ์ (Product) เน้นการพัฒนาคุณภาพของสินค้าเกษตรอินทรีย์ และใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าเป็นอันดับแรก และมีใบรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า ส่วนราคาของสินค้า (Price) มีการกำหนดจากต้นทุน สถานที่จำหน่าย (Place) มีช่องทางการจัดจำหน่ายหลายช่องทางทั้งขายส่งและขายปลีก ตลาดระบบสมาชิก และตลาดส่งออก และการส่งเสริมการขาย (Promotion) ในการขายปลีกสินค้าเกษตรอินทรีย์เน้นมีผู้ผลิตมาจำหน่ายโดยตรงแก่ผู้บริโภคเพื่อให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์แก่ผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี และการทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขายเป็นการออกร้าน การจัดกิจกรรมรณรงค์ เช่น เทศกาลอาหารในโอกาสสำคัญ จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเยี่ยมชมฟาร์ม เป็นต้น และประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ Facebook (เฟสบุ๊ก) ใช้สื่อวีดิทัศน์ และแผ่นพับประชาสัมพันธ์ด้วย

4. ผลความสำเร็จการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลความสำเร็จการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราเน้นการดูแลรักษา ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้ครอบครัวได้อยู่กับสภาพแวดล้อมที่ดี

“มีระบบนิเวศที่ดีและมีความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ทั้งพืชและสัตว์ตามธรรมชาติ เช่น ดอกดาวกระจายล่อผึ้งให้เข้ามาผสมเกสรให้พืชผัก” (นางกาญจนา เข็มลาย, 2560)

4.1.2 อาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เน้นการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น เพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พืชผักอินทรีย์เจริญเติบโตดี ซึ่งทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสมและมีความอุดมสมบูรณ์ต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้

4.1.3 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีการรวมกลุ่มทำเกษตรอินทรีย์ เลิกใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิดอย่างจริงจังจึงเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ได้ในระยะยาวเป็นเวลานาน

4.1.4 กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีการกำหนดให้สมาชิกกลุ่มมีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์อย่างเคร่งครัดตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จึงทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม

4.1.5 สมาชิกของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องทำให้ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

4.2 ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดความยั่งยืนด้านสังคม

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดความยั่งยืนด้านสังคม มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกภายในครอบครัวอยู่พร้อมหน้ากัน ช่วยกันประกอบอาชีพ มีความผูกพันในครอบครัว และให้ลูกหลานสืบทอดอาชีพต่อไปเนื่องจากสามารถมีรายได้สม่ำเสมออยู่อย่างมีความสุข และลดปัญหาแรงงานเข้าไปทำงานในเมือง

“มีความผูกพันในครอบครัว พ่อแม่ส่งต่อรุ่นลูกหลานสืบทอดอาชีพต่อไป” (นางเอื้องฟ้า ชั่วเกตุ, 2560)

4.2.2 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครอบครัว มีสุขภาพที่ดี มีความสุขและช่วยเหลือตนเองได้จนสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวให้ดีขึ้น และพึ่งพาตนเองได้จากการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อความมั่นคงทางอาหารของครอบครัวและชุมชน

4.2.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ และสมาชิกกลุ่มสามารถกำหนดราคาผลผลิตของตนเองและมีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตได้ราคาที่เป็นธรรม จึงเป็นอาชีพที่มั่นคงได้ซึ่งการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีแรงจูงใจทำงานด้านสังคมและคุณภาพชีวิต

4.2.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพมีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำทุกเดือนในการวางแผนการผลิตและการตลาดเกิดความร่วมมือมีการช่วยเหลือกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและดูงาน โดยสมาชิกที่มีประสบการณ์มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่มรุ่นใหม่ ทำให้เกิดความมั่นใจ และการยอมรับในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งกรณีมีปัญหาสามารถนำมาพูดคุยปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม และช่วยกันหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นการสร้างสังคมใหม่แห่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

“ การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นการสร้างสังคมใหม่แห่งการช่วยเหลือและพึ่งพากัน มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น” (นายสุนทร คมคาย, 2560)

4.2.5 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา สร้างเครือข่ายสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้เป็นการเพิ่มศักยภาพการทำงานได้มากขึ้น เกิดทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกันได้ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นและมีวิธีปฏิบัติที่ทำให้สมาชิกกลุ่มเข้าถึงและพัฒนาได้ โดยใช้ความรู้ความสามารถจากสมาชิกกลุ่มร่วมกันในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและพึ่งพาตนเองเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่เติบโตอย่างเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้เป็นต้นแบบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่เข้มแข็งได้รับการยอมรับจากผู้ซื้อ/ผู้บริโภคจำนวนมาก

4.2.6 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มได้ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์เป็นการสร้างแหล่งอาหารปลอดภัยเกิดการเข้าถึงอาหารปลอดภัยในชุมชนและทำให้มีผลผลิตเป็นอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม ซึ่งมีการเชื่อมโยงผู้ผลิตและผู้บริโภคเข้าด้วยกันในการพัฒนาที่ยั่งยืน และเกิดความมั่นคงทางอาหารในสังคม

“ การผลิตผักอินทรีย์ทำให้มีอาหารปลอดภัยไว้บริโภค เป็นการสร้างการเข้าถึงแหล่งอาหารปลอดภัยในพื้นที่ได้ง่าย มีสุขภาพที่ดี” (นายสุนทร คมคาย, 2560)

4.2.7 การเข้าร่วมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา สมาชิกต้องเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนให้มีการออมเงินในรูปกลุ่มเพื่อไว้ใช้ในการดำเนินงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มทั้งเป็นเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิกกลุ่มนำไปประกอบอาชีพและการออมเงินเพื่อจัดสวัสดิการเพื่อให้เชื่อมโยงการดำเนินงานให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อีกด้วย

4.3 ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มขายผลผลิตให้กลุ่มได้ในราคาที่สูงกว่าตลาดทั่วไปเนื่องจากกลุ่มมีการประกันราคาผลผลิตให้กับสมาชิก ดังนั้น ผลผลิตทุกชนิดที่สมาชิกปลูกจะมีหลักประกันว่าสมาชิกจะมีรายได้ที่แน่นอนจากการขายผลผลิตให้กับกลุ่ม ทำให้สมาชิกกลุ่มจึงมีรายได้อย่างต่อเนื่องเป็นอาชีพที่มั่นคง ซึ่งเป็นการพัฒนาอาชีพเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน

“เป็นสมาชิกกลุ่มปลูกผักอินทรีย์มีรายได้ที่ต่อเนื่อง” (นางสาวคำพัน สุพรรณ, 2560)

4.3.2 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ได้มีความหลากหลายของชนิดพืชผักอินทรีย์และปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอทำให้มีผลผลิตส่งตลาดได้จึงทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้ในการดำเนินชีวิตเป็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

4.3.3 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา สมาชิกกลุ่มมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ของตนเอง และเน้นใช้ปัจจัยการผลิตภายในฟาร์มเพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดิน เช่น ใช้อินทรีย์วัตถุในฟาร์มทำปุ๋ยหมัก การปลูกพืชตระกูลถั่ว เป็นต้น และให้สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยไว้ใช้ในการเพาะปลูกของตนเอง จึงทำให้ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ลดต้นทุนในการผลิต

4.3.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราเน้นให้สมาชิกในครอบครัวต้องทำการปลูกพืชไว้บริโภคในครัวเรือนอย่างน้อย 15 ชนิด จึงทำให้มีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครัวเรือนมีความมั่นคงทางอาหารและเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสามารถดำรงชีพอยู่ได้

5. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐาน
เกษตรกรอินทรีย์ มีดังนี้

5.1.1 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังขาดความรู้เรื่องมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์

5.1.2 ปัญหาปัจจัยการผลิต เช่น สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางรายซื้อปุ๋ย
ที่ไม่ใช่อินทรีย์ ทำให้ตกมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ ต้องขยายเวลาการเป็นพืชอินทรีย์ เป็นต้น

5.2 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

5.2.1 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดใน
บางฤดูกาล เช่น ฤดูร้อน แล้งหนัก ฤดูฝน ฝนตกหนัก ทำให้ผักเสียหาย เป็นต้น

5.2.2 ผู้บริโภคขาดความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ ผู้บริโภคบางส่วน
ไม่เข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างผักเคมีกับผักอินทรีย์

5.3 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

5.3.1 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อพืชผักอินทรีย์
ของสมาชิกเนื่องจากการขายส่งพืชผักอินทรีย์ให้บริษัทรับซื้อและจำหน่ายพืชผักอินทรีย์ต้อง
รอการจ่ายเงิน 1 เดือน

5.3.2 สมาชิกใหม่ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อาจต้องดูแลและให้ความรู้
การผลิต และเทคนิคการปลูกและดูแลพืชผักอินทรีย์อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องไม่เช่นนั้นอาจทำไม่ได้

5.3.3 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์แต่ละคนอายุมากขึ้น และขาดคนรุ่นใหม่
รุ่นหนุ่มสาวเข้ามาทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ต่อไป

5.4 ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

5.4.1 หน่วยงานที่ส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์แต่ไม่มีความรู้จริงเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์
และไม่มีหน่วยงานสนับสนุนอย่างจริงจัง และไม่ต่อเนื่อง

5.4.2 นโยบายภาครัฐมีการส่งเสริมการทำเกษตรกรอินทรีย์ แต่ไม่มีหน่วยงานให้
การสนับสนุนการทำเกษตรกรอินทรีย์อย่างจริงจัง และยังมีการนำเข้าสารเคมี ทำให้ง่ายต่อการซื้อ
สารเคมี จึงไม่นิยมทำอาชีพเกษตรกรอินทรีย์

5.4.3 ปัญหาสภาพแวดล้อมจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมในพื้นที่ และ
มลพิษที่มาจากอุตสาหกรรมอาจเป็นอุปสรรคที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการผลิตเกษตรกรอินทรีย์และ
มีผลกระทบต่อการทำเกษตรกรอินทรีย์ในอนาคต

6. หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

1. โครงการพัฒนาชนบทแควระบม-สียัด มูลนิธิส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนไทยที่ได้ทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525

2. มูลนิธิสายใยแผ่นดินและสหกรณ์กรีนเนท จำกัด ได้เข้ามาเริ่มทำงานสนับสนุนด้านเกษตรกรอินทรีย์กับกลุ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2544 โดยเริ่มจากการส่งเสริมการผลิตข้าวเหลืองประทิวเกษตรกรอินทรีย์และพืชผักอินทรีย์ และรับซื้อผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์

3. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้มีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานโครงการปรับตัวรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศภายใต้มูลนิธิสายใยแผ่นดิน ปี พ.ศ. 2553-2556 และให้การสนับสนุนงบประมาณผ่านแผนงานความมั่นคงด้านอาหารภายใต้มูลนิธิชีววิถี ปี พ.ศ. 2557-2559

4. ปี พ.ศ. 2553-2554 ศูนย์พัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้รับงบประมาณจากสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติเพื่อวิจัยหารูปแบบการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ระบบสมาชิกที่จะต้องสอดคล้องกันระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคโดยมาทำการวิจัยทดลองรูปแบบตลาดระบบสมาชิกกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

5. องค์การแอ็คชั่นเอด ประเทศไทยร่วมกับมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืนจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพและขยายกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในวิถีเกษตรกรรมยั่งยืนแก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขตในเรื่องการปลูกผักอินทรีย์ และการเก็บเมล็ดพันธุ์ผักอินทรีย์ ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2556-เดือนธันวาคม พ.ศ. 2558

6. ปี พ.ศ. 2559 สถาบันทิศทางไทมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานการจัดประชุมการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

7. กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรามีการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก จังหวัดฉะเชิงเทรา และเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกประเทศไทย

7. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขนาดของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ในขนาดของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

7.1 แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ มีดังนี้

7.1.1 มีหน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ที่เป็นระบบและชัดเจนเป็นไป
ในแนวทางเดียวกันในภาพรวมของประเทศไทย และมีการรับรองการตรวจมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์
อย่างต่อเนื่อง

7.1.2 มีหน่วยงานที่ส่งเสริมให้มีปัจจัยการผลิตจำหน่ายในพื้นที่ เช่น ปุ๋ย
เมล็ดพันธุ์ สารชีวภัณฑ์ในการกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช เป็นต้น เพื่อมาทำการผลิตพืชผักอินทรีย์

7.2 แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

7.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสนับสนุนทุนหมุนเวียนให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
สำรองจ่ายในการรับซื้อผักให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

7.2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสนับสนุนมีช่องทางการตลาดในท้องถิ่นให้มากขึ้น
เช่น ตลาดชุมชนเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

7.3 แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

7.3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนให้แต่ละพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มอาชีพ
พืชผักอินทรีย์ที่มีความเข้มแข็งมีการบริหารและเชื่อมโยงกันในพื้นที่ ซึ่งการขยายผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์
ในระบบกลุ่มจะทำให้มีความเข้มแข็งในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

7.3.2 มีการสนับสนุนทั้งหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและหน่วยงานภาครัฐ
ส่วนท้องถิ่นแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

7.4 แนวทางอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

7.4.1 หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนทุนแก่องค์กรที่ทำงานด้านเกษตรอินทรีย์
มานานที่ตรวจสอบได้ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

7.4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนให้ความรู้เรื่องการแปรรูปผลผลิต
พืชผักอินทรีย์แก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

7.4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการส่งเสริมและ
สนับสนุนให้คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น

7.4.4 หน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมและการสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ให้
จริงจังและอย่างต่อเนื่องมากขึ้น

ส่วนที่ 3 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์
จังหวัดนครปฐม มีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

1. บริบทและประวัติความเป็นมา

จังหวัดนครปฐมตั้งอยู่ที่บริเวณลุ่มแม่น้ำท่าจีนซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่ม
ภาคกลาง มีพื้นที่ 2,168.327 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,355,204 ไร่ มีระยะทางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร
56 กิโลเมตร โดยจังหวัดนครปฐมมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอกระทุ่มแบน อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร และอำเภอ
บางแพ จังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย จังหวัด
นนทบุรี เขตทวีวัฒนา เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร และอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และอำเภอ
ท่ามะกา อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

สภาพภูมิประเทศมีลักษณะเป็นที่ราบถึงค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีภูเขาและป่าไม้
สภาพพื้นที่โดยทั่วไปลาดจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ และทิศตะวันตกสู่ทิศตะวันออกมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน
จากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ พื้นที่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ดอน
ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบลุ่ม มีที่ดอนกระจายเป็นแห่งๆ และมีแหล่งน้ำกระจาย
สำหรับพื้นที่ด้านตะวันออก และด้านใต้เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีคลองธรรมชาติและ
คลองขุดที่ขุดขึ้นเพื่อการเกษตรและการคมนาคมเป็นจำนวนมาก

พื้นที่ของจังหวัดนครปฐมแบ่งออกเป็น 7 อำเภอ ประกอบด้วย 106 ตำบล และ
930 หมู่บ้านมีดังนี้

1. อำเภอเมือง แบ่งออกเป็น 25 ตำบล 217 หมู่บ้าน
2. อำเภอกำแพงแสน แบ่งออกเป็น 15 ตำบล 204 หมู่บ้าน
3. อำเภอนครชัยศรี แบ่งออกเป็น 24 ตำบล 108 หมู่บ้าน
4. อำเภอดอนตูม แบ่งออกเป็น 8 ตำบล 69 หมู่บ้าน
5. อำเภอบางเลน แบ่งออกเป็น 15 ตำบล 180 หมู่บ้าน
6. อำเภอสามพราน แบ่งออกเป็น 16 ตำบล 137 หมู่บ้าน
7. อำเภอพุทธมณฑล แบ่งออกเป็น 3 ตำบล 18 หมู่บ้าน

จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่เกษตรกรรม จำนวนทั้งสิ้น 796,662 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.78 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เกษตรกรรมเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม ประชากรร้อยละ 16.07 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพเกษตรกรรมที่สำคัญ ได้แก่ ทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้และพืชผัก การเลี้ยงสัตว์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น ระบบการเกษตรในจังหวัดนครปฐมจัดเป็นเขตเกษตรก้าวหน้าเพราะมีระบบชลประทานที่ดีโดยอาศัยแหล่งน้ำจากลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำแม่กลอง ประกอบกับเกษตรกรจังหวัดนครปฐมมีศักยภาพสูงสามารถเรียนรู้วิทยาการแบบใหม่ๆ และมีการใช้เทคโนโลยีภาคการเกษตรที่พัฒนามากขึ้นระดับหนึ่ง พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้จังหวัดนครปฐม ได้แก่ ข้าว อ้อย ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น

แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดนครปฐมมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ แม่น้ำท่าจีน หรือในส่วนของไหลผ่านจังหวัดนครปฐมเรียกว่า แม่น้ำนครชัยศรี ไหลผ่านจังหวัดนครปฐมตั้งแต่อำเภอบางเลนสิ้นสุดเขตจังหวัดนครปฐมที่เขตอำเภอสสามพรานเป็นแหล่งน้ำสายหลัก มีแม่น้ำหรือลำธารคลอง จำนวน 724 สาย สามารถใช้งานได้ในฤดูแล้ง จำนวน 723 สาย มีหนอง บึง จำนวน 24 แห่ง สามารถใช้งานได้ในฤดูแล้ง จำนวน 23 แห่ง และอื่นๆ จำนวน 224 แห่ง ใช้งานได้ในฤดูแล้ง จำนวน 224 แห่ง

จังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นที่ 5,358 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,348,755 ไร่ มีระยะทางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 107 กิโลเมตร จังหวัดสุพรรณบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบางปลาม้า อำเภอศรีประจันต์ อำเภอดอนเจดีย์ อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภออู่ทอง อำเภอสามชุก อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอสองพี่น้อง อำเภอด่านช้าง โดยจังหวัดสุพรรณบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดชัยนาทและจังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดอยุธยา จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสิงห์บุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบต่ำติดชายฝั่งแม่น้ำสุพรรณบุรี มีทิวเขาขนาดเล็กอยู่ทางเหนือและทางตะวันตก ด้านตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่ราบลุ่มของแม่น้ำสุพรรณบุรี (แม่น้ำท่าจีน) ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มเหมาะต่อการเพาะปลูก

อำเภอสองพี่น้องตั้งอยู่ตอนใต้ของจังหวัดสุพรรณบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภออู่ทองและอำเภอบางปลาม้า

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบางเลน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอบางซ้ายและอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

กลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์พี่น้องสองตำบล+สาม จังหวัดนครปฐม ซึ่งปัจจุบันใช้ชื่อว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์เป็นกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ที่รวมตัวกันโดยมีจุดเริ่มต้นจากนางสาวอรุณี พุทธิรักษา ประธานกลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์พี่น้องสองตำบล+สาม จังหวัดนครปฐมปลูกผักอินทรีย์บริโภคเองภายในครอบครัวมาก่อน เมื่อเหลือจากการบริโภคภายในครอบครัวจึงนำผลผลิตไปจำหน่ายด้วยตนเองในท้องถิ่น ต่อมาได้เข้าร่วมจำหน่ายผลผลิตผักอินทรีย์ที่ตลาดสุขใจซึ่งเป็นตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายใต้โครงการสามพรานโมเดลของมูลนิธิสังคมสุขใจ และได้รับการติดต่อจากโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมให้ส่งผักอินทรีย์ให้ห้องอาหารของโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ ซึ่งเป็นช่องทางการตลาดที่ดีแต่ทำเพียงคนเดียวไม่ได้ จึงได้มีการหารือระหว่างเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดนครปฐมเพื่อรวมกลุ่มเครือข่ายผู้ปลูกผักอินทรีย์ เมื่อรวมกลุ่มผู้ปลูกผักอินทรีย์ได้จึงตั้งเป็นกลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์พี่น้องสองตำบลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา ภายใต้ข้อตกลงการปลูกผักแบบเกษตรอินทรีย์ทั้งหมดโดยมีการวางแผนการปลูกอย่างชัดเจน ซึ่งในแต่ละเดือนต้องประชุมระหว่างสมาชิกกลุ่มและเซฟทำอาหารของโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ เพื่อกำหนดปริมาณผลผลิตผักอินทรีย์ที่ต้องการก่อน และมีการวางแผนการผลิตให้เหมาะสมกับฤดูกาล โดยมีการเริ่มจำหน่ายผักอินทรีย์ให้โรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 กลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์พี่น้องสองตำบลมีสมาชิกเริ่มต้น จำนวน 18 คน และต่อมากลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์พี่น้องสองตำบลมีสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นจากหลายตำบลมารวมกัน จึงได้ปรับเปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์พี่น้องสองตำบล+สาม มีจำนวน 20 คน และกลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์พี่น้องสองตำบล+สาม จังหวัดนครปฐม ได้จดทะเบียนเป็นทางการเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ ตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2560 ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์มีสมาชิกกลุ่ม จำนวน 13 คน

ภาพที่ 53 ที่ทำการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์
จังหวัดนครปฐม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมี
วัตถุประสงค์เพื่อรวมกลุ่มเครือข่ายผู้ปลูกผักอินทรีย์ภายใต้ข้อตกลงการปลูกผักแบบเกษตรอินทรีย์
ทั้งหมด

2.2 กฎระเบียบ / ข้อตกลงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีกฎระเบียบ/
ข้อตกลงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมที่มาจากการมี
ส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในกำหนดกฎระเบียบข้อตกลงในการดำเนินงานภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
เกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จำนวน 6 หมวด รวมทั้งมีบทลงโทษและค่าปรับฐานตนเอง
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ มีรายละเอียดดังนี้

ข้อตกลงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

หมวดที่ 1 การเข้าเป็นสมาชิก

1.1 กรอกใบสมัครเข้าเป็นสมาชิก หลังจากที่ผ่านมากระบวนการมีส่วนร่วมกับ
เครือข่าย อย่างน้อย 5 ครั้ง (ร่วมประชุมเครือข่าย เข้ารับการอบรมในศูนย์เรียนรู้ของเครือข่าย หรือ
การเข้าร่วมกิจกรรมการตรวจแปลงเกษตรอินทรีย์ของเพื่อนสมาชิก)

1.2 มีสมาชิกรับรองอย่างน้อย 3 ราย

หมวดที่ 2 วิธีปฏิบัติในแปลง

2.1 ไม่ใช่เมล็ดพันธุ์ GMOs

2.2 เมล็ดพันธุ์หรือท่อนพันธุ์ต้องไม่คลุกสารเคมี หากหาไม่ได้ต้องมีวิธีการกำจัด
สารเคมีอย่างเหมาะสม

2.3 ห้ามใช้สารเคมีและปุ๋ยการเกษตรทุกชนิด เช่น ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า
ยาฆ่าหอย ยาฆ่าเชื้อรา ยาฆ่าหนู และฮอร์โมนสังเคราะห์ทุกชนิด โดยอิงมาตรฐานอินทรีย์

2.4 สมาชิกต้องมีการเก็บเมล็ดพันธุ์เองและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและ
กันภายในกลุ่มทุกเดือนอย่างน้อย 1 ชนิด

2.5 ต้องมุ่งเน้นเน้นใช้ปัจจัยการผลิตภายในฟาร์มมากที่สุดเพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่อง เช่น ใช้อินทรีย์วัตถุในฟาร์มทำปุ๋ยหมัก การปลูกพืชตระกูลถั่ว การไถกลบตอซัง เป็นต้น

2.6 หากนำปัจจัยการผลิตภายนอกฟาร์มมาใช้ ต้องรู้แหล่งที่มา เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ มูลสัตว์ สารกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ต้องได้รับการรับรองจากกลุ่มก่อนนำมาใช้

2.7 ห้ามปลูกพืชคู่ขนาน เช่น ปลูกพืชชนิดพันธุ์เดียวกันทั้งอินทรีย์และไม่อินทรีย์ เป็นต้น

2.8 ต้องมีการอนุรักษ์ดิน เช่น ไม่เปลือยดิน มีการปลูกพืชคลุมดิน ไม่เผาเศษอินทรีย์วัตถุ เป็นต้น

2.9 ต้องมีการป้องกันสารเคมีที่มาทางน้ำ อากาศ และดินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิเคราะห์ความเสี่ยงจากพื้นที่รอบข้าง

2.10 หากมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน ต้องตรวจวิเคราะห์โลหะหนัก และสารเคมีอันตรายตกค้างในดินและน้ำ

2.11 ต้องทำความสะอาดเครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับการเกษตรปกติ ก่อนนำมาใช้ในแปลงอินทรีย์ เช่น เครื่องตัดหญ้า จอบ เสียม เป็นต้น

2.12 ห้ามใช้ถุงปุ๋ยเคมี มาบรรจุปุ๋ยอินทรีย์ หรือ บรรจุผลผลิต

2.13 มีระยะปรับเปลี่ยน 1 ปี นับจากมีเอกสารการใช้สารเคมีในพื้นที่ครั้งสุดท้าย (หากมีการใช้ก่อนหน้ามาก่อน จะต้องวิเคราะห์สารตกค้างในดิน)

2.14 สมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมกลุ่มทุกครั้ง ยกเว้นกรณีจำเป็นต้องแจ้งเป็นหลักฐาน

2.15 มีแผนการผลิต และประวัติฟาร์มย้อนหลัง 3 ปี

2.16 สมาชิกทุกคนต้องทำปฏิญาณตนว่า จะต้องทำการผลิตตามมาตรฐานนี้ อย่างเคร่งครัด (ต้องกล่าวคำปฏิญาณทุกครั้งที่มีการประชุม)

2.17 สมาชิกต้องเข้าสู่ระบบการออมของวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์หุ้นละ 10 บาท ไม่เกิน 10 หุ้น

หมวดที่ 3 การตรวจรับรองแปลง

3.1 มีตัวแทนจากแปลงสมาชิกไม่น้อยกว่า 5 ราย ลงตรวจเบื้องต้น

3.2 ให้สมาชิกทั้งหมดเป็นผู้ตรวจรับรองตามแบบประเมินฟาร์มเกษตรอินทรีย์ แบบมีส่วนร่วมในเวทีประชุมกลุ่มเครือข่ายประจำเดือนที่หมุนเวียนไปในแปลงนั้นๆ

หมวดที่ 4 การใช้ตราสัญลักษณ์กลุ่ม

4.1 สมาชิกที่ผ่านการตรวจรับรองในข้อ 3.2 จึงมีสิทธิ์ใช้ตราสัญลักษณ์กลุ่ม

4.2 ตราสัญลักษณ์

หมวดที่ 5 การร่วมจำหน่ายผลผลิต

- นามเครือข่าย
- 5.1 สมาชิกผ่านระยะปรับเปลี่ยนอย่างน้อย 1 ปี
  - 5.2 สมาชิกต้องผ่านการตรวจรับรองในข้อ 3.2 จึงมีสิทธิ์ร่วมจำหน่ายผลผลิตในนามเครือข่าย
  - 5.3 กรณีจำหน่ายผลผลิตในนามส่วนตัวให้กระทำได้
  - 5.4 ผู้บริโภคที่เป็นนิติบุคคลให้ติดต่อซื้อขายผ่านกลุ่มเท่านั้น

หมวดที่ 6 การผิดข้อตกลง

- 6.1 ถ้าพิสูจน์ได้ว่า ผิดโดยเจตนา “ให้ออก” โดยใช้มติของกลุ่ม
- 6.2 การกลับเข้ากลุ่มใหม่นั้น ต้องเข้ารับการอบรมใหม่หรือเข้าร่วมประชุมเครือข่าย อย่างน้อย 5 ครั้ง หรืออย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติตัวใหม่ตามข้อตกลง จนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทั้งหมด จึงรับกลับเข้ากลุ่มโดยใช้มติกลุ่ม

บทลงโทษ

1. สถานเบา ต้องตักเตือนและให้ความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ 1. ตักเตือนด้วยวาจา 2. ออกหนังสือ 3. ภาคทัณฑ์
2. สถานกลาง หยุดรับการสนับสนุนจากกลุ่มเป็นเวลา ... เดือน (แล้วแต่ดุลยพินิจของกลุ่ม)
3. สถานหนัก ออกจากกลุ่ม (1-3 ปี)

คำปฏิญาณตนของวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

พวกเราวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ ใช้ระบบรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม ขอให้คำปฏิญาณว่า ..

1. พวกเราจะปลูกผัก ปลูกข้าวและผลไม้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างซื่อสัตย์และจริงใจ
2. พวกเราจะดูแลซึ่งกันและกันอย่างโปร่งใสและยินดีให้ผู้บริโภคมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและรับรอง

3. พวกเราจะมอบผลผลิตที่เป็นธรรมชาติให้กับผู้บริโภคที่เปรียบเสมือนครอบครัวของเรา

4. พวกเราจะร่วมดูแลรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติให้ยั่งยืน

2.3 กิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์จังหวัดนครปฐม

2.3.1 ศูนย์เรียนรู้พี่น้องสองตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ศูนย์เรียนรู้พี่น้องสองตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมเป็นสถานที่จัดอบรมและแปลงสาธิตให้ชาวบ้านที่มีที่ดินทำกินมีรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวของตนเองให้สามารถพึ่งตนเองได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและจัดฝึกอบรมแก่ผู้สนใจ รวมทั้งเป็นที่ศึกษาดูงานสำหรับผู้สนใจอยากทำเกษตรอินทรีย์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นถึงสังคมเกษตรแห่งการเกื้อกูล สร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างสุขภาพที่ดีให้กับทุกคน ที่สำคัญคือ การคืนสมดุลให้ธรรมชาติ

ศูนย์เรียนรู้พี่น้องสองตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 95 หมู่ที่ 10 ตำบลทัพหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่ของประธานกลุ่มเครือข่ายผักอินทรีย์พี่น้องสองตำบล ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2551 ภายในศูนย์การเรียนรู้มีพื้นที่ประมาณ 11 ไร่ แบ่งพื้นที่ทำนา ปลูกผัก บ่อน้ำ เลี้ยงสัตว์ และสี่ขาว โดยให้ความรู้เรื่องการปลูกผักอินทรีย์ มีฐานการเรียนรู้ อาทิ การปลูกพืชผักอินทรีย์ การเพาะเห็ด การทำปุ๋ยอินทรีย์ และฐานบ้านดิน กิจกรรมของศูนย์เรียนรู้พี่น้องสองตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย การทำน้ายาอเนกประสงค์ เช่น น้ายาล้างจาน น้ายาซักผ้า เป็นต้น การทำปุ๋ยอินทรีย์ การสร้างบ้านดิน ฐานคาร์บอนไม้ การทำเกษตรธรรมชาติ การจัดการเครือข่ายองค์กรการเงินและสวัสดิการ และการปลูกผักโดยใช้วิธีเกษตรอินทรีย์

การทำปุ๋ยอินทรีย์ มีการอบรมการทำปุ๋ยอินทรีย์ที่มีสูตรการทำปุ๋ยอินทรีย์ที่ให้สมาชิกภายในกลุ่มฯ ทำปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของตนเอง กล่าวคือ วัตถุดิบที่ใช้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ ประกอบด้วย มูลวัวมูลควายผสมวัสดุที่ย่อยสลายง่าย แล้วนำน้ำหมักราดลงไปช่วยย่อยสลาย โดยใช้เวลาทำ 7 วัน สามารถนำไปใช้ได้ และน้ำหมักทำเองมีสูตรการทำน้ำหมัก ประกอบด้วย น้ำหมักเร่งดอก น้ำหมักเร่งผลจะเป็นผลไม้ที่มาจากฟักทอง มะละกอ และกล้วยเป็นหลัก น้ำหมักเร่งต้นจะใช้หน่อไม้และผักบุง จะช่วยยืดใบ ยืดต้น ซึ่งสูตรน้ำหมักประกอบด้วย ผักหรือผลไม้ 3 กิโลกรัมต่อน้ำตาลทรายแดง และน้ำ 10 ลิตร

ภาพที่ 54 ศูนย์เรียนรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

2.3.2 กลุ่มเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนบ้านหลักเมตร ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

กลุ่มเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนบ้านหลักเมตร ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพื้นที่ของรองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่จัดฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์แก่สมาชิกกลุ่ม และจัดฝึกอบรม และการศึกษาดูงานแก่ผู้สนใจในการทำเกษตรอินทรีย์

ภาพที่ 55 กลุ่มเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

3. การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

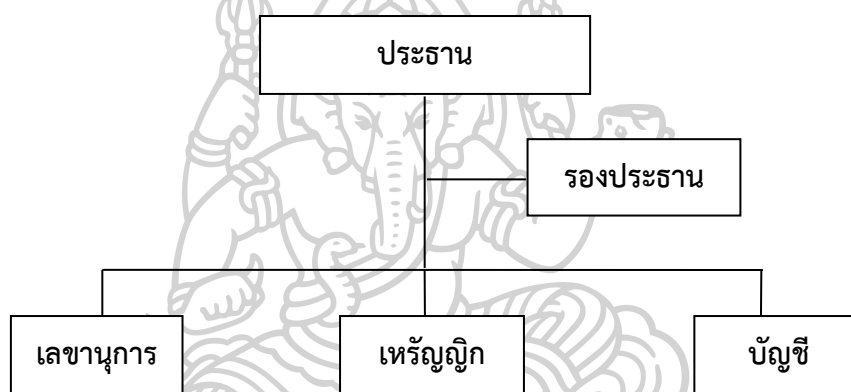
การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การดำเนินงานของคณะกรรมการและโครงสร้างและการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

3.1.1 คณะกรรมการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีจำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) ประธาน 2) รองประธาน 3) เลขานุการ 4) เกร์ญญิก และ 5) บัญชี

3.1.2 โครงสร้างและการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีรายละเอียดดังนี้

3.1.2.1 โครงสร้างการบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

แผนภูมิที่ 7 แสดงโครงสร้างองค์กรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

3.1.2.2 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมในปัจจุบัน ซึ่งจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนมีสมาชิกกลุ่ม จำนวน 13 คน อยู่ใน ตำบลทัพหลวง ตำบลหนองสูงเหนือ ตำบลวังตะกั่ว อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ตำบลห้วยขวาง ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม และตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

3.1.2.3 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีการประชุมประจำเดือนทุกวันพฤหัสบดีที่ 3 ของแต่ละเดือนเป็นประจำเพื่อ ประชุมการดำเนินงาน การวางแผนการผลิต และการตลาด ตลอดจนประชุมปรึกษาหารือใน การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม และ ในการประชุมบางเดือนอาจมีการประชุม 1-2 ครั้ง กรณีมีเรื่องที่ต้องพูดคุยปรึกษาหารือ

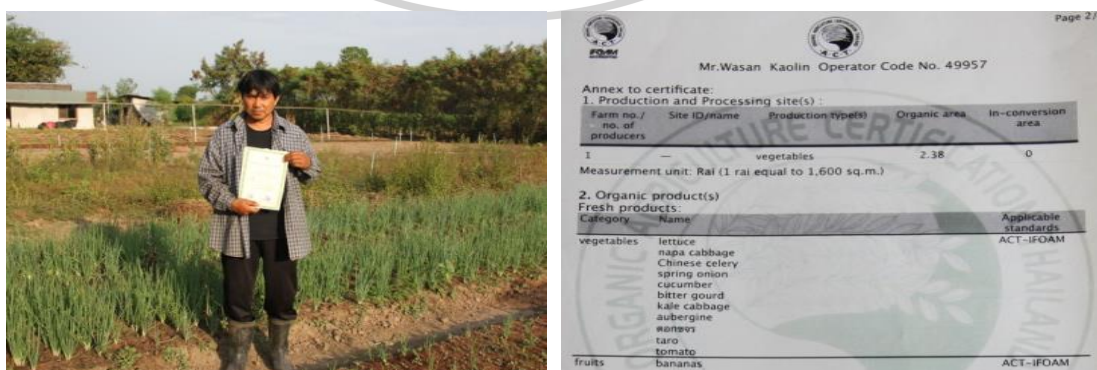
การดำเนินงานของกลุ่มฯ อีกทั้งบางครั้งจะมีการหมุนเวียนไปประชุมตามบ้านของสมาชิกกลุ่ม เพื่อเป็นการประชุมปรึกษาหารือและตรวจเยี่ยมแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มไปด้วย

ภาพที่ 56 การประชุมประจำเดือนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

3.2 การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 3 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) โดยได้รับการสนับสนุนจากโครงการสามพรานโมเดล ของมูลนิธิสังคมสุขใจ และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS) โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทยและมูลนิธิสังคมสุขใจ รวมทั้งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ของกรมวิชาการเกษตร

ภาพที่ 57 การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

3.3 การผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ในเรื่องต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ส่วนหนึ่งจะมีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ไว้ใช้ในการเพาะปลูกของตนเอง นอกจากเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์บางชนิดไม่สามารถเก็บเองได้ จะซื้อจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ที่เชื่อถือได้ และการนำเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์มาใช้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในแปลงเรื่องไม่ใช้เมล็ดพันธุ์ GMOs และเมล็ดพันธุ์หรือท่อนพันธุ์ต้องไม่คลุกสารเคมี หากหาไม่ได้ต้องมีวิธีการกำจัดสารเคมีอย่างเหมาะสม และสมาชิกต้องมีการเก็บเมล็ดพันธุ์เอง

ภาพที่ 58 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

3.3.2 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดิน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม จะมีการเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินในแปลงที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์เน้นใช้ปัจจัยการผลิตภายในฟาร์มมากที่สุดเพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่อง เช่น ใช้อินทรีย์วัตถุในฟาร์มทำปุ๋ยหมัก การปลูกพืชตระกูลถั่ว เป็นต้น จะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดินมากขึ้น เมื่อดินที่ปลูกพืชผักอินทรีย์มีความอุดมสมบูรณ์ พืชผักอินทรีย์ที่ปลูกจะแข็งแรง มีความต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูพืช รวมทั้งให้ผลผลิตสูงได้ ต้องมีการอนุรักษ์ดิน เช่น ไม่เปลือยดิน มีการปลูกพืชคลุมดิน ไม่เผาเศษอินทรีย์วัตถุ เป็นต้น ในการปลูกพืชผักอินทรีย์บางชนิดรอบใหม่ต้องมีการพักดินและตากดินประมาณ 1 สัปดาห์ ก่อนเตรียมการ

เพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ และมีการใช้ปุ๋ยในการปรับปรุงบำรุงดินในการแปลงพืชผักอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด เช่น ปอเทือง ถั่วเขียว เป็นต้น ทั้งช่วงก่อนการเพาะปลูก และระหว่างการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์

ภาพที่ 59 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

3.3.3 การจัดการน้ำ / แหล่งน้ำ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีแหล่งน้ำในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเอง เช่น บ่อกักเก็บน้ำ บ่อบาดาล เป็นต้น เพื่อมีน้ำไว้ใช้สำหรับการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์

3.3.4 การจัดการปุ๋ย สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่จะทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองภายในครัวเรือน โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมจะมีสูตรการทำปุ๋ยอินทรีย์เน้นให้สมาชิกกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของตนเอง หากนำไปจำหน่ายการผลิตภายนอกฟาร์มมาใช้ต้องรู้แหล่งที่มา เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ มูลสัตว์ เป็นต้น ต้องได้รับการรับรองจากกลุ่มก่อนนำมาใช้

ภาพที่ 60 การจัดการปุ๋ยของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

3.3.5 วิธีการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี เช่น แนวกันชน เป็นต้น สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม จะมีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด มีการปลูกต้นไม้เป็นแนวกันชน เช่น กระจับปี่ ไม้ มะขาม เป็นต้น ในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากแปลงข้างเคียง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในแปลงเรื่องห้ามใช้สารเคมีและปุ๋ยการเกษตรทุกชนิด เช่น ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าหอย ยาฆ่าเชื้อรา ยาฆ่าหนู และฮอร์โมนสังเคราะห์ทุกชนิด โดยอิงมาตรฐานอินทรีย์ ต้องมีการป้องกันสารเคมีที่มาจากน้ำ อากาศ และดินอย่างมีประสิทธิภาพโดยวิเคราะห์ความเสี่ยงจากพื้นที่รอบข้าง และหากมีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อน ต้องตรวจวิเคราะห์โลหะหนัก และสารเคมีอันตรายตกค้างในดินและน้ำ ต้องทำความสะอาดเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับการเกษตรปกติ ก่อนนำมาใช้ในแปลงอินทรีย์ เช่น เครื่องตัดหญ้า จอบ เสียม เป็นต้น และห้ามใช้ถุงปุ๋ยเคมีมาบรรจุปุ๋ยอินทรีย์หรือบรรจุผลผลิต

ภาพที่ 61 การปลูกพืชเป็นแนวกันชนในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

3.3.6 การเพาะปลูกและระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมจะใช้ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ มีดังต่อไปนี้

1. ระบบการปลูกพืชแบบผสมเป็นการปลูกผักคะน้าชนิดกันบนพื้นที่เดียวกันโดยการปลูกผักที่มีระบบรากไม่รบกวนกันและการเจริญเติบโตแตกต่างกัน
2. ระบบการปลูกพืชตามลำดับเป็นการปลูกผักหลายชนิดโดยปลูกทีละชนิดต่อเนื่องกันไปในพื้นที่ผืนหนึ่งในระยะเวลามากกว่า 1 ปี

3. ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนเป็นการปลูกผักต่างชนิดที่มีอายุเก็บเกี่ยวใกล้เคียงกันโดยปลูกที่ละชนิดหมุนเวียนไปบนพื้นที่แปลงต่างๆ กันอย่างติดต่อกันเป็นวงจร

4. ระบบการปลูกพืชแทรกโดยการปลูกผักชนิดหนึ่งลงไปแถวของผักอีกชนิดหนึ่งก่อนการเก็บเกี่ยวพืชชนิดแรก

5. ระบบการปลูกพืชสลับโดยการปลูกผัก 2 ชนิดสลับกันไปบนพื้นที่แปลงเดียวกัน

การเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่จะใช้ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์คือระบบการปลูกพืชแบบผสม ระบบการปลูกพืชตามลำดับ และระบบการปลูกพืชหมุนเวียน

ภาพที่ 62 ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์แบบการปลูกพืชหมุนเวียนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในแปลงเรื่องห้ามปลูกพืชคู่ขนาน เช่น ปลูกพืชชนิดพันธุ์เดียวกันทั้งอินทรีย์และไม่อินทรีย์ เป็นต้น

3.3.7 การดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม จะมีการดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์โดยการให้น้ำ เช่น ช่วงฤดูร้อนจะมีการเพิ่มการให้น้ำบ่อยขึ้นและทำตาข่ายพรางแสงให้พืชผักอินทรีย์เพื่อไม่ให้ผลผลิตเสียหายการใส่ปุ๋ยตามชนิดของผักแต่ละชนิด และมีกำจัดวัชพืชในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามความเหมาะสม

3.3.8 วิธีการจัดการศัตรูพืชในเรื่องการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช โรคพืชและวัชพืช สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม จะเน้นการ

จัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสม ระบบการปลูกพืชตามลำดับ และระบบการปลูกพืชหมุนเวียนทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช กรณีมีแมลงศัตรูพืช จะใช้การกำจัดโดยการจับออกจากแปลง ส่วนการกำจัดวัชพืชในแปลงพืชผักอินทรีย์ใช้การถอนด้วยมือ และกรณีนำปัจจัยการผลิตภายนอกฟาร์มมาใช้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในแปลงกรณีนำปัจจัยการผลิตภายนอกฟาร์มมาใช้ ต้องรู้แหล่งที่มา เช่น สารกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ต้องได้รับการรับรองจากกลุ่มก่อนนำมาใช้

3.3.9 วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิต สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีวิธีการเก็บเกี่ยวพืชผักอินทรีย์เมื่อได้เวลาตามกำหนดการเก็บเกี่ยวของพืชผักชนิดนั้น และจะเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์ทั้งตอนเช้าและตอนเย็นขึ้นอยู่กับลักษณะของพืชผักอินทรีย์แต่ละชนิด อาทิ ผักสลัด จะเก็บตอนเช้ามีด ทำให้พืชผักอินทรีย์สด และไม่ขม ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี

3.3.10 วิธีการจัดการหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีวิธีการจัดการหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์โดยมีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิตผักอินทรีย์ให้สดใหม่ เช่น เทคนิควิธีการเก็บถั่วพูต้องชุบน้ำให้สะเด็ดน้ำก่อน และมีการบรรจุหีบห่อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ด้วยใบตองหรือกระดาษ เป็นต้น พืชผักอินทรีย์บางชนิดต้องล้างน้ำให้สะอาดก่อนนำไปจำหน่าย เช่น ต้นหอม ผักสลัด เป็นต้น ต้นหอมเมื่อล้างแล้ว ทำการตัดแต่ง มัดเป็นกำแล้วบรรจุหีบห่อใส่ถุงที่มีรูระบายอากาศ และผักสลัดเมื่อล้างแล้วใส่ตะกร้า เมื่อแห้งแล้วใช้ผ้าคลุมไว้เพื่อให้ผักยังคงสดใหม่

ภาพที่ 63 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

นอกจากนี้ ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ต้องมีการจดบันทึกกระบวนการผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อใช้ในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

3.4 การตลาดพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

ระบบการตลาดพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4.1 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

3.4.1.1 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่เป็นผักสด จำนวน 66 ชนิดคือ ถั่วฝักยาว ผักสลัด MIX พริกสดแดง ถั่วงอก ผักบุงจีน ต้นหอม ผักกาดขาว แดงล้าน มะเขืออ่อน ยอดคะน้า มะเขือเทศ ผักกวางตุ้ง กะหล่ำปลี พริกขี้หนูแดง แดงกว่าอ่อน ถั่วพู ตำลึง ใบกุยช่าย ผักชี พริกขี้หนูหอม ใบคื่นช่าย ผักสลัดแก้ว ใบเตย ใบโหระพา มะเขือเทศราชินี มะเขือพวง มะเขือเทศสีดา ใบกะเพรา ผักคะน้า พริกขี้หนูสด ใบสะระแหน่ มะเขือยาว ข้าวอ่อนสด รากผักชี ผักสลัด รากกระชาย ผักชีใบยาว ตะไคร้ มะอึก ชะอม ผักบุงไทย ใบมะกรูด ชিংแก่ ชিংอ่อนสด ใบแมงลัก มะเขือลาย มะเขือเปราะ ดอกแค ดอกขจร ผักกวางตุ้งใต้หัว ผักหวาน ผักปลั่ง ดอกขี้เหล็ก ดอกโสน มะรุม เห็ดเป่าฮื้อ เห็ดนางฟ้า ภูฐาน แก่นตะวัน สายบัว ยอดมันเทศ ผักโขม แขนงกะหล่ำปลี ขี้เหล็ก ใบชะพลู และซอสะเดา

3.4.1.2 ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมคือ ผักสดที่ใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ เช่น ผักสลัด ถั่วพู มะเขือ เป็นต้น ส่วนขยายพันธุ์พืชผักอินทรีย์ เช่น กิ่งพันธุ์ เป็นต้น ชุดผักสดพร้อมปรุง และ เมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์

ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์เป็นผักสด

การผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์จังหวัดนครปฐมได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นเครื่องหมายรับรองความปลอดภัย จำนวน 3 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS) ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย และมูลนิธิสังคัมสุขใจ รวมทั้งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ของ

กรมวิชาการเกษตร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีการจัดทำแบรนด์ตราสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางภายใต้แบรนด์ตราสัญลักษณ์ของตนเองเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มของผลผลิตและผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 64 แบรนด์ตราสินค้าเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

3.4.2 การกำหนดราคาผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

การกำหนดราคาผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ใช้วิธีการกำหนดราคาตามต้นทุนและกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยการจำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม จะมีการประกันราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์เป็นประจำทุกปี

ลำดับที่	รายการ	หน่วยเงินบาทต่อ 2 ตัน	
		ราคาต่อหน่วย	หน่วย
1	ถั่วฝักยาว	35	ก.ก.
2	ผักสลัด MIX	75	ก.ก.
3	พริกสดแดง	85	ก.ก.
4	ถั่วงอก	30	ก.ก.
5	ผักบุ้งจีน	30	ก.ก.
6	คะน้า	55	ก.ก.
7	บวบง	20	ก.ก.

ภาพที่ 65 การประกันราคาพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

3.4.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีช่องทางการจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ในตลาดรูปแบบต่างๆ มีดังนี้

3.4.3.1 ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่จำหน่ายขายส่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์ให้กับโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมจัดส่งผักสดให้โรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ทุกสัปดาห์ละ 2 วันคือ วันพุธ และวันอาทิตย์ โดยโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์จะแจ้งล่วงหน้าก่อนถึงชนิดพืชผักอินทรีย์ที่ต้องการเป็นระยะเวลา 1 เดือน และแจ้งล่วงหน้า 3 วัน ถึงปริมาณผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่ต้องการในแต่ละครั้งอีกครั้งหนึ่ง ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นผักตามฤดูกาลและผักพื้นบ้าน เช่น คะน้า กวางตุ้ง เห็ด ผักบุ้ง ตำลึง ผักสลัด มะเขือ พริก มะกรูด ตะไคร้ เป็นต้น

3.4.3.2 ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีสมาชิกกลุ่มฯ ขายปลีกโดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ตลาดสุขใจ ซึ่งเป็นตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ หน้าโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทุกวันเสาร์ และวันอาทิตย์ เวลา 09.00-17.00 น. และขายปลีกตลาดสุขใจสัญจรที่ธนาคารไทยพาณิชย์

สำนักงานใหญ่ เลขที่ 9 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานครในบางช่วงเวลา ที่กำหนดเป็นบางครั้งในแต่ละเดือน

ภาพที่ 66 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ขายปลีกรวมผลผลิตพืชผักอินทรีย์ ที่ตลาดสุขใจทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์

3.4.3.3 ตลาดออนไลน์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัด นครปฐม ขายปลีกรวมผลผลิตอินทรีย์ในช่องทางตลาดออนไลน์ที่เว็บไซต์ www.sookjaiorganics.com จำหน่ายสินค้าอินทรีย์ออนไลน์ภายใต้แบรนด์ “สุขใจออร์แกนิก (sookjaiorganics)” สนับสนุนโดย โครงการสามพรานโมเดล มูลนิธิสังคมสุขใจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเกษตรกรจะเป็นผู้กำหนด ราคาผลผลิตเองในการขายผ่านเว็บไซต์ เป็นการขายตรงให้กับผู้บริโภคที่แสดงถึงการค้าที่เป็นธรรม การสั่งซื้อสินค้าอินทรีย์ตลาดออนไลน์ มีการดำเนินการดังนี้

1. ในแต่ละสัปดาห์เริ่มสั่งซื้อสินค้าวันเสาร์ เวลา 10.00 น. สั่งสินค้า ได้ถึงวันพุธ เวลา 15.00 น.

2. ในแต่ละสัปดาห์รับสินค้าวันศุกร์ เวลา 11.30-13.00 น.

ที่ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ เลขที่ 9 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร หน้าห้องสำราญรมย์ ยกเว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์หรือสัปดาห์ ที่มีตลาดสุขใจสัญจร

การชำระเงินค่าสินค้าอินทรีย์ มีช่องทางการจ่ายเงิน 2 ช่องทาง

ดังนี้

1. การจ่ายเงินผ่านระบบ SCB easy net ลูกค้ำที่สั่งซื้อสินค้าครั้งแรกต้อง “ลงทะเบียน” ก่อนสั่งซื้อสินค้า

2. โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในบัญชีออมทรัพย์ มูลนิธิสังคมสุขใจเพื่อโครงการเชื่อมสังคม และส่งหลักฐานการโอนเงินมาที่ Line ID: sookjaiorganics

3.4.3.4 ตลาดในท้องถิ่น

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมจำหน่ายขายปลีกผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์โดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ตลาดในท้องถิ่นมีดังนี้

- ชุมชนปฐมอโคก ขายปลีกผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ที่ร้านค้าโรงปุ๋ยของชุมชนปฐมอโคก เลขที่ 66 หมู่ที่ 5 ชุมชนปฐมอโคก ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมอยู่ปากทางเข้าจากถนนบ้านแพ้ว จังหวัดนครปฐม ในทุกวันพุธ

- โรงพยาบาลนครปฐม ขายปลีกผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์โดยตรงแก่ผู้บริโภคที่โรงพยาบาลนครปฐม ในทุกวันอังคาร

3.4.3.5 ตลาดส่งออก

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีบางส่วนจำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ขายส่งบริษัทส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ

3.4.4 การส่งเสริมการขายพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

การส่งเสริมการขายพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ เช่น การขายโดยผู้ผลิตเองที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคโดยตรง การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขายร่วมกับโครงการสามพรานโมเดล มูลนิธิสังคมสุขใจ เช่น การจัดงานมหกรรมวันสังคมสุขใจในสวนสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ภายใต้แนวคิดย้อนสังคมไทยสู่เกษตรอินทรีย์เพื่อชีวิตปลอดภัย จัดให้มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมเกษตรกรมาทำการเพาะปลูกด้วยวิธีเกษตรอินทรีย์ และผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์รวมกลุ่มนำผลผลิตของกลุ่มมาจำหน่ายและจัดแสดงเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันโดยมีกิจกรรมให้ความรู้ เช่น การปลูกพืชผักอินทรีย์ เทคนิคการทำปุ๋ย การบำรุงดิน ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีการสาธิตวิธีการทำปุ๋ยใช้เอง มีการยกวงประชุมเพื่อแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของกลุ่มด้วยการหิวปีนโตเก็บพืชผักอินทรีย์จากสวนที่ปลูกเองมานั่งร่วมวงกินข้าวกลางวันร่วมกัน ซึ่งการจัดงานวันสังคมสุขใจเป็นกิจกรรมที่ทำให้ทั้งผู้ผลิตได้เห็นความต้องการของตลาด

ที่กว้างขึ้นเพื่อนำไปพัฒนาการปลูกพืชผักอินทรีย์ในแปลง และผู้บริโภคจะได้พบปะพูดคุยกับผู้ผลิต โดยตรงจะเกิดความมั่นใจในสินค้า และรู้จักแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

ภาพที่ 67 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์จำหน่ายขายปลีกพืชผักอินทรีย์ โดยตรงแก่ผู้บริโภคที่ตลาดสุขใจ

ดังนั้น กลยุทธ์การตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมในเรื่องผลิตภัณฑ์ (Product) เน้นการพัฒนาคุณภาพของสินค้าเกษตรอินทรีย์ ใ้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการจัดทำแบรนด์ตราสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าเป็นอันดับแรก และมีรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้า ส่วนราคาของสินค้า (Price) กำหนดจากต้นทุนและกำหนดจากรูปแบบผลิตภัณฑ์ สถานที่จำหน่าย (Place) มีช่องทางการจัดจำหน่ายหลายช่องทางทั้งขายส่งและขายปลีก และการส่งเสริมการขาย (Promotion) ในการขายปลีกสินค้าเกษตรอินทรีย์เน้นมีผู้ผลิตมาจำหน่ายโดยตรงแก่ผู้บริโภคเพื่อให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์แก่ผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี และการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการขายด้วย

4. ผลความสำเร็จการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

ผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืนประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตในฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพและให้การดูแลรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติให้ยั่งยืนเป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้ครอบครัวได้อยู่กับระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีสภาพแวดล้อมที่ดี

“การปลูกพืชเป็นแนวกันชนรอบแปลงผักอินทรีย์ เช่น ไม้ กระถิน มะขาม เป็นการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” (นายวสันต์ เก้าลิม, 2560)

“สมาชิกในครอบครัวได้อยู่ในแปลงผักเป็นธรรมชาติ ไม่เครียดเด็กในครอบครัวรักสิ่งแวดล้อม” (นางภัทรนิษฐ์ ภูมมา, 2560)

ภาพที่ 68 สภาพแวดล้อมที่ดีในแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

4.1.2 อาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม เน้นการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น เพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่อง ทำให้ดินมีคุณภาพที่ดีและมีความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้พืชผักอินทรีย์เจริญเติบโตดี ซึ่งทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพ มีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้ในแปลงพืชผักอินทรีย์ที่เป็นธรรมชาติ รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวเกิดจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม

4.1.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดทักษะการคิดใน

การปรับปรุงการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ตลอดเวลา และมีความซื่อสัตย์ไม่โลภต่อการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ เป็นการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพดินที่เป็นสิ่งสำคัญในการเพาะปลูก อีกทั้งยังทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชผักอินทรีย์ได้เป็นอย่างมาก จึงทำให้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ได้เป็นอย่างดี

4.1.4 สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์อย่างเคร่งครัดตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม

4.1.5 สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

4.2 ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม เกิดความยั่งยืนด้านสังคม

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม เกิดความยั่งยืนด้านสังคม มีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากันและร่วมกันในการประกอบอาชีพ ไม่ทิ้งครอบครัวไปทำงานเป็นลูกจ้าง ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง

ภาพที่ 69 สมาชิกภายในครอบครัวร่วมกันในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

4.2.2 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครอบครัว เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้น มีสุขภาพที่ดี มีความสุขและช่วยเหลือตนเองได้

4.2.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมสมาชิกภายในกลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเกื้อกูลในการประกอบอาชีพ กล่าวคือ สมาชิกกลุ่มบางคนนัดทำปุ๋ย ทำสารชีวภาพ ทำแบ่งปันกันใช้ภายในสมาชิกกลุ่มอาชีพ การรวมกลุ่มทำให้มีการวางแผนการผลิตเกี่ยวกับปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ ทำให้สามารถกำหนดปริมาณการเพาะปลูกที่แน่นอนให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด และสมาชิกกลุ่มสามารถกำหนดราคาผลผลิตของตนเองและมีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิต และได้ราคาที่ยุติธรรม ทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์มีทั้งคุณภาพการผลิตและการตลาดที่มีความมั่นคงและแน่นอน มีรายได้ที่ดีกว่าทำคนเดียวไม่รวมกลุ่มอาชีพ สมาชิกทุกคนในกลุ่มอาชีพมีความพึงพอใจในเรื่องราคาผลผลิตที่ดีกว่าตลาดทั่วไป จึงทำให้การทำอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอาชีพที่ใช้แรงงานน้อย และเป็นอาชีพที่มั่นคงได้ซึ่งเป็นการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์บนพื้นฐานการค้าที่เป็นธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

“ การรวมกลุ่มเข้มแข็งมีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตได้ ”

(นางภัทรนิษฐ์ ภูมมา, 2560)

4.2.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพมีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำทุกเดือนในการวางแผนการผลิตและการตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เกิดความร่วมมือมีการช่วยเหลือกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์อยู่เสมอก่อให้เกิดการเกื้อกูลต่อเพื่อนสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและดูงานโดยสมาชิกที่เป็นผู้สูงวัยที่มีประสบการณ์มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กรุ่นใหม่ที่มีใจรักอาชีพเกษตรทำให้มีเพื่อนมีพี่คอยให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดความมั่นใจ และการยอมรับในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งกรณีมีปัญหาสามารถนำมาพูดคุยปรึกษาหารือกันภายในกลุ่ม ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาและช่วยกันหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น นอกจากนี้ยังมีศูนย์เรียนรู้และกลุ่มการเรียนรู้ของกลุ่มที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการพึ่งตนเองร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

4.2.5 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์จังหวัดนครปฐมสร้างเครือข่ายสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้เป็นการเพิ่มศักยภาพการทำงานได้มากขึ้นและง่ายขึ้น เกิดทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกันได้ด้วยความซื่อสัตย์ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นและมีวิธีปฏิบัติ

ที่ทำให้สมาชิกกลุ่มเข้าถึงและพัฒนาได้โดยใช้ความรู้ความสามารถจากสมาชิกกลุ่มร่วมกันในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ สามารถแก้ไขปัญหาและมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและพึ่งพาตนเองเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่เติบโตอย่างเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นต้นแบบที่เข้มแข็งได้รับการยอมรับจากเพื่อนอาชีพเกษตรอินทรีย์ด้วยกัน เช่น สมาชิกกลุ่มมีทั้งผู้สูงอายุและเด็กรุ่นใหม่ที่มีใจรักอาชีพเกษตรมีความหวังในการประกอบอาชีพปลูกพืชผักอินทรีย์แล้วมีสถานที่ขายและมีทั้งเพื่อนที่สมาชิกกลุ่มคอยให้ความช่วยเหลือกันโดยลงมือทำและได้เรียนรู้ธรรมชาติจากแปลงพืชผักอินทรีย์ตลอดเวลา เป็นต้น

“การรวมกลุ่มเกิดการมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขช่วยเหลือกัน มีความสามัคคีกัน” (นางภัทรนิษฐ์ ภูมมา, 2560)

4.2.6 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มได้ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์มีผลผลิตเป็นอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคมเนื่องจากไม่มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต รวมทั้งก่อให้เกิดความสุขแก่ครอบครัวที่ได้ผลิตอาหารที่ปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคได้

“การรวมกลุ่มทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีสุขภาพที่ดีทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค” (นางภัทรนิษฐ์ ภูมมา, 2560)

4.2.7 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการออมเงินในรูปกลุ่มอาชีพเพื่อไว้ใช้ในการดำเนินงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มและการออมเงินเพื่อจัดสวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อีกด้วย

4.3 ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ มีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพได้ บางครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 10,000 บาท แม้รายได้ไม่สูงมากแต่เพียงพอต่อการดำรงชีพได้ สำหรับบางครอบครัวที่มีที่ดินในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์จำนวนมากและสมาชิกในครอบครัวหลายคนร่วมกันประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มากพอสมควรประมาณหลายหมื่นบาทต่อเดือน

4.3.2 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความหลากหลายของชนิดพืชผักอินทรีย์และปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอทำให้มีผลผลิตส่งตลาดได้อย่างต่อเนื่องตามที่ต้องการของตลาด จึงทำให้ครอบครัวทำการผลิตแล้วมีตลาดประจำเป็นตลาดที่มั่นคงและแน่นอนในการจำหน่ายผลผลิต และเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ดังนั้น ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพ

พืชผักอินทรีย์จึงเป็นที่ต้องการของตลาด จึงทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้ในการดำเนินชีวิตเป็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

4.3.3 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมกำหนดวิธีปฏิบัติในแปลงให้สมาชิกกลุ่มต้องมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ของตนเอง และต้องมุ่งมั่นเน้นใช้ปัจจัยการผลิตภายในฟาร์มมากที่สุดเพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่อง เช่น ใช้อินทรีย์วัตถุในฟาร์มทำปุ๋ยหมัก การปลูกพืชตระกูลถั่ว การไถกลบตอซัง เป็นต้น และให้สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยไว้ใช้ในการเพาะปลูกของตนเอง จึงทำให้ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ลดต้นทุนในการผลิตได้มากพอสมควร

4.3.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ สมาชิกในครอบครัวมีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครัวเรือนก่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร และลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวสามารถดำรงชีพอยู่ได้แบบสบายเพราะมีรายจ่ายที่น้อยมาก

5. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

5.1.1 ในช่วงแรกการดำเนินการปรับด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างครบถ้วนในทุกด้านต้องใช้ทุนและศิลปะในการเจรจาสูง เช่น การมีแหล่งน้ำที่ถูกต้อง การเจรจากับแปลงข้างเคียง เป็นต้น

“ในช่วงแรกการปรับด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างครบถ้วนในทุกด้านต้องใช้ทุน เช่น การมีแหล่งน้ำที่ถูกต้อง และศิลปะการเจรจาส่งในการเจรจากับแปลงข้างเคียง” (นางสาวอรุณี พุทธิรักษา, 2560)

5.1.2 ผู้ผลิตที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังไม่มีความรู้เรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เพียงพอ

5.2 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

5.2.1 การผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรกับความต้องการของผู้บริโภคไม่ค่อยตรงกันในบางครั้ง

5.2.2 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

5.2.3 ช่องทางการตลาดผลผลิตพืชผักอินทรีย์ยังไม่กว้างเท่าที่ควร

5.3 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

5.3.1 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางครั้งไม่เข้าใจกันเนื่องจากความคิดแตกต่างกัน

5.3.2 การวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังไม่รัดกุม เช่น บางครั้งผลผลิตมีมากเกินไป บางครั้งผลผลิตมีน้อย เป็นต้น

5.4 ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

5.4.1 แรงงาน ครอบครัวมีแรงงานไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์

5.4.2 สภาพอากาศมีผลต่อการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

5.4.2.1 สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงมีผลต่อการผลิต เช่น

- ฤดูร้อน สภาพอากาศที่แห้งแล้งทำให้พืชผักอินทรีย์มีการเจริญเติบโตช้าและขนาดพืชผักอินทรีย์ต้นเล็ก

- ฤดูฝน สภาพอากาศที่ฝนตกมากมีผลต่อการทำแปลงพืชผักอินทรีย์และขณะที่ปลูกพืชผักอินทรีย์แล้วจะทำให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ตกน้ำเสียหาย

5.4.2.2 สภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตทำให้ต้องเพิ่มต้นทุนในการผลิต เช่น ฤดูร้อนต้องใช้ตาข่ายกรองแสงให้พืชผักอินทรีย์เพื่อไม่ให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์เสียหาย เป็นต้น

5.4.3 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์รับรองการผลิตพืชผักอินทรีย์มีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จำนวนมากทำให้ผู้บริโภคไม่เข้าใจ

6. หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

หน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีดังนี้

1. โครงการสามพรานโมเดลของมูลนิธิสังคัมสุขใจ ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีบทบาทให้คำแนะนำ ความรู้ และเทคนิคต่างๆ เกี่ยวกับอาชีพเกษตรอินทรีย์ในลักษณะของศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์สุขใจ รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของโครงการสามพรานโมเดลตรวจเยี่ยมแปลงพืชผักอินทรีย์ พร้อมให้คำแนะนำเป็นพี่เลี้ยงให้แก่เกษตรกรในโครงการสามพรานโมเดลอย่างสม่ำเสมอ การสนับสนุนการรวมกลุ่ม การสนับสนุนการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) รวมทั้งการประสานเชื่อมโยงหน่วยงานองค์กร และสถาบันที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาช่องทางการตลาดแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพเกษตรอินทรีย์ในโครงการสามพราน

โมเดลเป็นการเชื่อมตรงสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค และการจัดตั้งตลาดสุขใจ ศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์สุขใจเป็นตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้มีคุณภาพที่ดี เป็นพื้นที่จำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์โดยให้เกษตรกรและผู้บริโภคซื้อขายกันโดยตรง และพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยมีเจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุน ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือให้มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล และในตลาดสุขใจมีจุดตรวจสอบสารเคมีตกค้างหรือปนเปื้อน โดยคณะกรรมการตลาดอย่างสม่ำเสมอทุกสัปดาห์ รวมทั้งการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบครบวงจร

2. มุลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS)

3. กรมพัฒนาที่ดิน มีบทบาทในการสนับสนุนการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานเกี่ยวกับอาชีพเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำปุ๋ยหมัก การปรับปรุงบำรุงดิน เป็นต้น การสนับสนุนเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยการผลิต และการสนับสนุนการดำเนินการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ของกรมวิชาการเกษตร รวมทั้งการสนับสนุนให้ทำเป็นศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพเกษตรอินทรีย์

7. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในอนาคตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ในอนาคตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีรายละเอียดดังนี้

7.1 แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์
มีดังนี้

7.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้องให้ความรู้ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้ชัดเจนแก่ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์

7.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้องเข้าใจและเข้าถึงอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อนำข้อมูลมาปรับใช้ในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เข้าถึงได้ง่ายโดยที่ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ดำเนินการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้อย่างสะดวกมากขึ้น

7.1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและการสนับสนุนการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องทำการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะรุ่นเด็กได้เรียนรู้เรื่องการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยให้ความรู้ และปฏิบัติจริงในพื้นที่ เพื่อให้มีความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้

7.2 แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

7.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการประชาสัมพันธ์เรื่องเกษตรอินทรีย์ โดยให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น ผักอินทรีย์ตามฤดูกาล คุณประโยชน์ของผักพื้นบ้าน เป็นต้น จะทำให้มีช่องทางการตลาดของพืชผักอินทรีย์มากขึ้นได้

7.2.2 ให้หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยมีการสนับสนุนด้านการตลาดที่มีประสิทธิภาพและอย่างต่อเนื่อง

7.2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องเปิดตลาดเฉพาะสินค้าพืชผักอินทรีย์ให้มากขึ้นโดยต้องแยกตลาดให้ชัดเจนเป็นการเฉพาะตลาดที่มีการจำหน่ายเฉพาะสินค้าพืชผักอินทรีย์เท่านั้น

7.2.4 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์นำสินค้าผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพจำหน่ายในช่องทางการตลาดออนไลน์ในโซเซียลมีเดียมาร์เก็ตติ้ง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

7.2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่งเสริมการทำพืชผักอินทรีย์ในครัวเรือนให้มีผลผลิตพืชผักอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น

7.2.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสื่อมวลชนให้ความรู้และข้อมูลเรื่องโทษของเคมีที่ตกค้างในพืชผักให้ทั่วถึงมากขึ้น

7.3 แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

7.3.1 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันให้ชัดเจน เปิดใจ และปรับทัศนคติของสมาชิกกลุ่มให้เข้าใจในทุกๆ ด้านในการรวมกันเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น การวางแผนการผลิต การตลาด/การขาย การบริหารจัดการที่เอื้อต่อภาพรวม เป็นต้น

7.3.2 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องสร้างเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งจะต้องมีมติและความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจกัน รวมทั้งต้องมีคุณธรรมในจิตใจ

“การเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งจะต้องมีมติและความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และต้องมีคุณธรรมในจิตใจ” (ด.ต.พรชัย สระทองหน, 2560)

7.3.3 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องรวมกลุ่มกันให้เข้มแข็ง จะทำให้มีตลาดที่แน่นอนและผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์จำหน่ายได้หมด

“รวมกลุ่มกันให้ดีแล้วมีตลาดแน่นอนขายได้หมด” (นายยุทธพงษ์ กอบกาญจนา, 2560)

7.3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยตรงกับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้มากยิ่งขึ้น

7.4 แนวทางอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

7.4.1 การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์จะต้องมีใจรักในการผลิตพืชผักอินทรีย์ มีความอดทนและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีการวางแผนและปรับปรุงอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง จะทำให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์

“การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์จะต้องมีใจรักในการผลิตพืชผักอินทรีย์ มีความอดทนและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ วางแผนและปรับปรุงตลอดเวลา” (นางภัทริษฐ์ ภูมมา, 2560)

“การทำเกษตรอินทรีย์ใช้ใจเป็นตัวตั้ง” (นายวสันต์ เก้าลิ้ม, 2560)

7.4.2 การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยมีการแปรรูปพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อให้มีความหลากหลายเป็นการต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์

7.4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่งเสริมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้เป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ เพื่อให้สมาชิกรุ่นใหม่และคนที่มีความสนใจในอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้มาศึกษาและเรียนรู้การทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น

7.4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์พัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มจากอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งจะทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ที่หลากหลายในแปลงเพื่อต่อยอดอาชีพ นอกจากนี้จะส่งผลทำให้สิ่งแวดล้อมดีมากยิ่งขึ้น

7.4.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการสนับสนุนโดยตรงแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในเรื่องเทคโนโลยีการจัดการแปลงพืชผักอินทรีย์ เช่น รถไถ เป็นต้น

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 238 คน ซึ่งแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 6 ส่วน มีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ส่วนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

การนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลส่วนบุคคลสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 238 คน โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว จำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ ตำแหน่ง / บทบาทในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จังหวัดที่ทำการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว ประเภทของผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ วิธีการกำหนดราคาขายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ และสถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์

ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏรายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
1. เพศ					
ชาย	34 (14.29)	14 (5.88)	14 (5.88)	2 (0.84)	64 (26.89)
หญิง	80 (33.61)	50 (21.01)	41 (17.23)	3 (1.26)	174 (73.11)
รวม	114 (47.90)	64 (26.89)	55 (23.11)	5 (2.10)	238 (100.00)
2. อายุ					
น้อยกว่า 30 ปี	1 (0.42)	5 (2.10)	2 (0.84)	0 (0.00)	8 (3.36)
30-40 ปี	7 (2.94)	9 (3.78)	3 (1.26)	0 (0.00)	19 (7.98)
41-50 ปี	21 (8.82)	30 (12.61)	24 (10.08)	1 (0.42)	76 (31.93)
51-60 ปี	46 (19.33)	12 (5.04)	12 (5.04)	2 (0.84)	72 (30.25)
61 ปีขึ้นไป	39 (16.39)	8 (3.36)	14 (5.88)	2 (0.84)	63 (26.47)
รวม	114 (47.90)	64 (26.89)	55 (23.11)	5 (2.10)	238 (100.00)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
3. ระดับการศึกษา					
ไม่ได้เรียน	1 (0.42)	1 (0.42)	4 (1.68)	0 (0.00)	6 (2.52)
ประถมศึกษา ปีที่ 1-6	61 (25.63)	24 (10.09)	28 (11.76)	2 (0.84)	115 (48.32)
มัธยมศึกษา ปีที่ 1-3	9 (3.78)	4 (1.68)	7 (2.94)	0 (0.00)	20 (8.40)
มัธยมศึกษา ปีที่ 4-6 / ปวช.	30 (12.61)	28 (11.76)	10 (4.21)	0 (0.00)	68 (28.58)
อนุปริญญา / ปวส.	4 (1.68)	3 (1.26)	3 (1.26)	0 (0.00)	10 (4.20)
ปริญญาตรีขึ้นไป	9 (3.78)	4 (1.68)	3 (1.26)	3 (1.26)	19 (7.98)
รวม	114 (47.90)	64 (26.89)	55 (23.11)	5 (2.10)	238 (100.00)
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์					
น้อยกว่า 5,000 บาท	34 (14.29)	2 (0.84)	18 (7.56)	1 (0.42)	55 (23.11)
5,000-10,000 บาท	60 (25.21)	13 (5.46)	27 (11.34)	4 (1.68)	104 (43.70)
10,001-20,000 บาท	14 (5.88)	45 (18.91)	8 (3.36)	0 (0.00)	67 (28.15)
20,001-30,000 บาท	5 (2.10)	4 (1.68)	1 (0.42)	0 (0.00)	10 (4.20)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ (ต่อ)					
30,001-40,000 บาท	1 (0.42)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (0.42)
40,001-50,000 บาท	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (0.42)	0 (0.00)	1 (0.42)
รวม	114 (47.90)	64 (26.89)	55 (23.11)	5 (2.10)	238 (100.00)
5. ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว					
น้อยกว่า 1 ไร่	49 (20.59)	1 (0.42)	5 (2.10)	0 (0.00)	55 (23.11)
1-3 ไร่	50 (21.01)	62 (26.05)	35 (14.71)	3 (1.26)	150 (63.03)
4-5 ไร่	12 (5.04)	1 (0.42)	15 (6.30)	2 (0.84)	30 (12.61)
มากกว่า 5 ไร่ ขึ้นไป	3 (1.26)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	3 (1.26)
รวม	114 (47.90)	64 (26.89)	55 (23.11)	5 (2.10)	238 (100.00)
6. จำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์					
1 คน	16 (6.72)	12 (5.04)	17 (7.14)	1 (0.42)	46 (19.33)
2 คน	80 (33.61)	48 (20.17)	38 (15.97)	4 (1.68)	170 (71.43)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
6. จำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ (ต่อ)					
3 คน	12 (5.04)	3 (1.26)	0 (0.00)	0 (0.00)	15 (6.30)
4 คน	4 (1.68)	1 (0.42)	0 (0.00)	0 (0.00)	5 (2.10)
5 คน	1 (0.42)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (0.42)
6 คน	1 (0.42)	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	1 (0.42)
รวม	114 (47.90)	64 (26.89)	55 (23.11)	5 (2.10)	238 (100.00)
7. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์					
1-5 ปี	47 (19.75)	19 (7.98)	27 (11.34)	1 (0.42)	94 (39.50)
6-10 ปี	29 (12.18)	34 (14.29)	17 (7.14)	4 (1.68)	84 (35.29)
11-15 ปี	24 (10.08)	4 (1.68)	6 (2.52)	0 (0.00)	34 (14.29)
16-20 ปี	12 (5.04)	7 (2.94)	4 (1.68)	0 (0.00)	23 (9.66)
21 ปี ขึ้นไป	2 (0.84)	0 (0.00)	1 (0.42)	0 (0.00)	3 (1.26)
รวม	114 (47.90)	64 (26.89)	55 (23.11)	5 (2.10)	238 (100.00)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
8. ตำแหน่ง / บทบาทในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์					
ประธาน กลุ่มอาชีพ	3 (1.26)	1 (0.42)	1 (0.42)	0 (0.00)	5 (2.10)
รองประธาน กลุ่มอาชีพ	4 (1.70)	2 (0.80)	1 (0.40)	0 (0.00)	7 (2.90)
กรรมการ กลุ่มอาชีพ	18 (7.56)	6 (2.52)	9 (3.78)	1 (0.42)	34 (14.29)
สมาชิก กลุ่มอาชีพ	89 (37.39)	55 (23.11)	42 (17.65)	4 (1.68)	190 (79.83)
อื่นๆ เช่น ผู้ตรวจฟาร์ม เกษตรกรอินทรีย์	0 (0.00)	0 (0.00)	2 (0.84)	0 (0.00)	2 (0.84)
รวม	114 (47.90)	64 (26.89)	55 (23.11)	5 (2.10)	238 (100.00)
9. จังหวัดที่ทำการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์					
เชียงใหม่	114 (47.90)	-	-	-	114 (47.90)
นครราชสีมา	-	64 (26.89)	-	-	64 (26.89)
ฉะเชิงเทรา	-	-	41 (17.20)	-	41 (17.20)
ปราจีนบุรี	-	-	14 (5.90)	-	14 (5.90)
สุราษฎร์ธานี	-	-	-	5 (2.10)	5 (2.10)
รวม	114 (47.90)	64 (26.89)	55 (23.11)	5 (2.10)	238 (100.00)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
10. ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว					
ระบบการปลูกพืชชนิดเดียว โดยการปลูกผักชนิดเดียวกันซ้ำๆ ติดต่อกัน	1 (0.16)	2 (0.31)	2 (0.31)	1 (0.16)	6 (0.94)
ระบบการปลูกพืชตามลำดับเป็นการปลูกผักหลายชนิดโดยการปลูกที่ละชนิดต่อเนื่องกันไปในพื้นที่ผืนหนึ่งในระยะเวลามากกว่า 1 ปี	54 (8.44)	15 (2.34)	19 (2.97)	3 (0.47)	91 (14.22)
ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนเป็นการปลูกผักต่างชนิดที่มีอายุเก็บเกี่ยวใกล้เคียงกัน โดยปลูกที่ละชนิดหมุนเวียนไปบนพื้นที่แปลงต่างๆ กันอย่างติดต่อกันเป็นวงจร	79 (12.34)	59 (9.22)	30 (4.69)	2 (0.31)	170 (26.56)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
10. ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว (ต่อ)					
ระบบการปลูกพืชสลับเป็นการปลูกผัก 2 ชนิดสลับกันไปบนพื้นที่แปลงเดียวกัน	58 (9.06)	22 (3.44)	15 (2.34)	0 (0.00)	95 (14.84)
ระบบการปลูกพืชแทรกโดยการปลูกผักชนิดหนึ่งลงไป ในแถวของผักอีกชนิดหนึ่งก่อนการเก็บเกี่ยวพืชชนิดแรก	46 (7.19)	20 (3.13)	21 (3.28)	2 (0.31)	89 (13.91)
ระบบการปลูกพืชแบบผสมเป็นการปลูกผักหลายชนิดกันบนพื้นที่เดียวกัน โดยการปลูกผักที่มีระบบรากไม่รบกวนกันและการเจริญเติบโตแตกต่างกัน	101 (15.78)	34 (5.31)	49 (7.66)	5 (0.78)	189 (29.53)
รวม	339 (52.97)	152 (23.75)	136 (21.25)	13 (2.03)	640 (100.00)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
11. ประเภทของผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์					
ผักสด	113 (21.00)	64 (11.90)	54 (10.04)	4 (0.75)	235 (43.69)
ผักสดใส่ บรรจุภัณฑ์/ บรรจุหีบห่อ	42 (7.81)	17 (3.16)	9 (1.67)	0 (0.00)	68 (12.64)
ชุดผักสด พร้อมปรุง	20 (3.72)	0 (0.00)	3 (0.56)	1 (0.18)	24 (4.46)
ชุดกล่องผัก	1 (0.18)	4 (0.74)	3 (0.56)	0 (0.00)	8 (1.48)
ผลิตภัณฑ์ อาหารแปรรูป	38 (7.07)	13 (2.42)	14 (2.60)	1 (0.18)	66 (12.27)
ผลิตภัณฑ์อาหาร ปรุงสำเร็จรูป	22 (4.09)	1 (0.18)	5 (0.93)	0 (0.00)	28 (5.20)
เมล็ดพันธุ์	12 (2.23)	26 (4.83)	21 (3.91)	0 (0.00)	59 (10.97)
ส่วนขยายพันธุ์ เช่น กิ่งพันธุ์ หน่อ เป็นต้น	20 (3.72)	8 (1.48)	20 (3.72)	2 (0.37)	50 (9.29)
รวม	268 (49.81)	133 (24.72)	129 (23.99)	8 (1.48)	538 (100.00)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
12. วิธีการกำหนดราคาขายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์					
กำหนดราคา ตามลูกค้า	15 (3.52)	11 (2.58)	2 (0.47)	1 (0.23)	29 (6.81)
กำหนดราคา ตามตลาด	79 (18.55)	19 (4.46)	4 (0.94)	3 (0.70)	105 (24.65)
กำหนดราคา ตามต้นทุน	114 (26.76)	63 (14.79)	55 (12.91)	4 (0.94)	236 (55.40)
กำหนดราคา ตามรูปแบบ ผลิตภัณฑ์	20 (4.69)	19 (4.46)	16 (3.76)	1 (0.23)	56 (13.14)
รวม	228 (53.52)	112 (26.29)	77 (18.08)	9 (2.11)	426 (100.00)
13. สถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์					
ตลาดในท้องถิ่น	77 (16.21)	28 (5.90)	24 (5.05)	5 (1.05)	134 (28.21)
ตลาดขายปลีก เฉพาะสินค้า เกษตรอินทรีย์	68 (14.32)	16 (3.37)	27 (5.69)	2 (0.42)	113 (23.80)
ตลาดระบบ สมาชิก	1 (0.21)	0 (0.00)	5 (1.05)	2 (0.42)	8 (1.68)
ร้านค้าปลีก เฉพาะด้าน	2 (0.42)	2 (0.42)	2 (0.42)	1 (0.21)	7 (1.47)
ตลาดขายส่ง เฉพาะด้าน	4 (0.84)	63 (13.26)	52 (10.95)	0 (0.00)	119 (25.05)

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
แยกตามภูมิภาค (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)
13. สถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ (ต่อ)					
ตลาดออนไลน์	6 (1.26)	2 (0.42)	0 (0.00)	0 (0.00)	8 (1.68)
ตลาดส่งออก	0 (0.00)	5 (1.06)	4 (0.84)	0 (0.00)	9 (1.90)
อื่นๆ เช่น ขายปลีกที่แปลง ขายปลีกตาม หน่วยงาน	42 (8.84)	19 (4.00)	15 (3.16)	1 (0.21)	77 (16.21)
รวม	200 (42.10)	135 (28.43)	129 (27.16)	11 (2.31)	475 (100.00)

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นถึงข้อมูลทั่วไปของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 238 คน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพศ พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิง จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 73.11 และเพศชาย จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 26.89 และเมื่อพิจารณาสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาค พบว่าสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์แต่ละภูมิภาคมีเพศหญิงมากกว่าเพศชายซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในภาพรวมโดยภาคเหนือมีสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เพศหญิง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 33.61 และเพศชาย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพศหญิง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 21.01 และเพศชาย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 ภาคกลาง เพศหญิง จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 17.23 และเพศชาย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 และลำดับสุดท้ายคือ ภาคใต้ เพศหญิง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.26 และเพศชาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84

อายุ พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 31.93 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็น

ร้อยละ 30.25 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 26.47 อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 7.98 และลำดับสุดท้าย อายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.36 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาอายุของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 19.33 รองลงมาคืออายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 16.39 และอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 8.82 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.61 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.04 และอายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.78 ภาคกลางส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 10.08 รองลงมาคืออายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 และมีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.04 และภาคใต้ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84 และมีอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84 เท่ากัน และอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42

ระดับการศึกษา พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 48.32 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 / ปวช. จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.40 ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 อนุปริญญา / ปวส. จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.20 และลำดับสุดท้ายคือ ไม่ได้เรียน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.52 และเมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 25.63 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 / ปวช. จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.61 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.78 และปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.78 เท่ากัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 4-6 / ปวช. จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76 รองลงมาคือ ประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 10.09 มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 และปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 เท่ากัน ภาคกลางส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 / ปวช. จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.21 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.94 และสำหรับภาคใต้ส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.26 และประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวในการประกอบอาชีพ

พืชผักอินทรีย์ 5,000-10,000 บาท จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 43.70 รองลงมาคือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 10,001-20,000 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 28.15 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวน้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 23.11 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 20,001-30,000 บาท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.20 และลำดับสุดท้ายคือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 30,001-40,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 40,001-50,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42 เท่ากัน และเมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 5,000-10,000 บาท จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 25.21 รองลงมาคือ น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 และ 10,001-20,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 10,001-20,000 บาท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 18.91 รองลงมาคือ 5,000-10,000 บาท จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.46 และ 20,001-30,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 ภาคกลางส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 5,000-10,000 บาท จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 11.34 รองลงมาคือ น้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.56 และ 10,001-20,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.36 ส่วนภาคใต้ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 5,000-10,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 และน้อยกว่า 5,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42

ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว 1-3 ไร่ จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 63.03 รองลงมาคือ น้อยกว่า 1 ไร่ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 23.11 ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว 4-5 ไร่ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.61 และลำดับสุดท้ายคือ มากกว่า 5 ไร่ขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.26 และเมื่อพิจารณาขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวในแต่ละภูมิภาค พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว 1-3 ไร่ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 21.01 รองลงมาคือ น้อยกว่า 1 ไร่ จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 20.59 ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว 4-5 ไร่ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.04 และมากกว่า 5 ไร่ขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.26 ตามลำดับ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว 1-3 ไร่ จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 26.05 รองลงมาคือ น้อยกว่า 1 ไร่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42 และ 4-5 ไร่ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42 เท่ากัน ภาคกลางส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว 1-3 ไร่

จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 14.71 รองลงมาคือ 4-5 ไร่ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.30 และน้อยกว่า 1 ไร่ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10 ตามลำดับ และภาคใต้ส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว 1-3 ไร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.26 รองลงมาคือ 4-5 ไร่ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84

จำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ 2 คน จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 รองลงมาคือ จำนวนแรงงานในครอบครัว 1 คน จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 19.33 จำนวนแรงงานในครอบครัว 3 คน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.30 จำนวนแรงงานในครอบครัว 4 คน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10 ลำดับสุดท้ายคือ จำนวนแรงงานในครอบครัว 5 คน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42 และแรงงานในครอบครัว 6 คน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42 เท่ากัน และเมื่อพิจารณาจำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่มีแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ 2 คน จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 33.61 รองลงมาคือ 1 คน จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.72 และ 3 คน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.04 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ 2 คน จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 20.17 รองลงมาคือ 1 คน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.04 และ 3 คน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.26 สำหรับภาคกลางส่วนใหญ่มีแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ 2 คน จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 15.97 และ 1 คน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 และภาคใต้ส่วนใหญ่มีแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ 2 คน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 และ 1 คน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42

ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ 1-5 ปี จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 รองลงมาคือ 6-10 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 35.29 ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ 11-15 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ 16-20 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 9.66 และลำดับสุดท้ายคือ 21 ปี ขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.26 และเมื่อพิจารณาประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ 1-5 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 19.75 รองลงมาคือ 6-10 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 12.18 และ 11-15 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 10.08 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ

พืชผักอินทรีย์ 6-10 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 รองลงมาคือ 1-5 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 7.98 และ 16-20 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.94 ภาคกลางส่วนใหญ่ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ 1-5 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 11.34 รองลงมาคือ 6-10 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 และ 11-15 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.52 และสำหรับภาคใต้ส่วนใหญ่ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ 6-10 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 และ 1-5 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42

ตำแหน่ง / บทบาทในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ พบว่า ในภาพรวมมีตำแหน่ง / บทบาทในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 79.83 รองลงมาคือ กรรมการกลุ่มอาชีพ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 รองประธานกลุ่มอาชีพ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.90 ประธานกลุ่มอาชีพ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10 และลำดับสุดท้ายคือ ผู้ตรวจฟาร์มเกษตรอินทรีย์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84 และเมื่อพิจารณาตำแหน่ง / บทบาทในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 37.39 รองลงมาคือ กรรมการกลุ่มอาชีพ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.56 และรองประธานกลุ่มอาชีพ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 23.11 รองลงมาคือ กรรมการกลุ่มอาชีพ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.52 และรองประธานกลุ่มอาชีพ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80 ภาคกลางส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65 รองลงมาคือ กรรมการกลุ่มอาชีพ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.78 และอื่นๆ เช่น ผู้ตรวจฟาร์มเกษตรอินทรีย์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.84 และสำหรับภาคใต้ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 และกรรมการกลุ่มอาชีพ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42

จังหวัดที่ทำการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ พบว่า จังหวัดที่ทำการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่อยู่ภาคเหนือในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 47.90 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 26.89 ภาคกลางอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 17.20 และจังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.90 และลำดับสุดท้ายคือ ภาคใต้อยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10

ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว พบว่า ในภาพรวมระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีระบบการปลูกพืชแบบผสมเป็นการปลูกผักคละชนิดกันบนพื้นที่เดียวกันโดยการปลูกผักที่มีระบบรากไม่รบกวนกันและการเจริญเติบโตแตกต่างกัน จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 29.53 รองลงมาคือ ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนเป็นการ

ปลูกผักต่างชนิดที่มีอายุเก็บเกี่ยวใกล้เคียงกันโดยปลูกทีละชนิดหมุนเวียนไปบนพื้นที่แปลงต่างๆ กันอย่างต่อเนื่องเป็นวงจร จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 26.56 ระบบการปลูกพืชสลบ โดยการปลูกผัก 2 ชนิดสลับกันไปบนพื้นที่แปลงเดียวกัน จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 14.84 ระบบการปลูกพืชตามลำดับเป็นการปลูกผักหลายชนิดโดยปลูกทีละชนิดต่อเนื่องกันไปในพื้นที่ผืนหนึ่งในระยะเวลา มากกว่า 1 ปี จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 14.22 ระบบการปลูกพืชแทรกโดยการปลูกผักชนิดหนึ่ง ลงไปในแถวของผักอีกชนิดหนึ่งก่อนการเก็บเกี่ยวพืชชนิดแรก จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 13.91 และลำดับสุดท้ายคือระบบการปลูกพืชชนิดเดียวโดยการปลูกผักชนิดเดียวกันซ้ำๆ ติดต่อกัน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 0.94 และเมื่อพิจารณาระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวของ สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่มี ระบบการปลูกพืชแบบผสม จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 15.78 รองลงมาคือ ระบบการปลูกพืช หมุนเวียน จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 12.34 และระบบการปลูกพืชสลบ จำนวน 58 คน คิดเป็น ร้อยละ 9.06 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่มีระบบการปลูกพืชหมุนเวียน จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 9.22 รองลงมาคือ ระบบการปลูกพืชแบบผสม จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 5.31 และระบบการปลูกพืชสลบ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 3.44 ภาคกลางส่วนใหญ่มีระบบการปลูก พืชแบบผสม จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 7.66 รองลงมาคือ ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 4.69 และระบบการปลูกพืชแทรก จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 3.28 และ ภาคใต้ส่วนใหญ่มีระบบการปลูกพืชแบบผสม จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.78 รองลงมาคือ ระบบ การปลูกพืชตามลำดับ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.47 ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.31 และระบบการปลูกพืชแทรก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.31 เท่ากัน

ประเภทของผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ พบว่าในภาพรวมประเภทของผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีผักสด จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 43.69 รองลงมาคือ ผักสดใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 12.64 ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 12.27 เมล็ดพันธุ์ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 10.97 ส่วนขยายพันธุ์ เช่น กิ่งพันธุ์ หน่อ เป็นต้น จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 9.29 ผลิตภัณฑ์อาหารปรุงสำเร็จรูป จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 5.20 ชุดผักสดพร้อมปรุง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 4.46 และลำดับสุดท้ายคือ ชุดกล่องผัก จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.48 และเมื่อพิจารณาประเภทของผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่มีผักสด จำนวน 113 คน คิดเป็น ร้อยละ 21.00 รองลงมาคือ ผักสดใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 7.81 และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 7.07 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ มีผักสด จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90 รองลงมาคือ เมล็ดพันธุ์ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ

4.83 และผักสดใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 3.16 ภาคกลางส่วนใหญ่ มีผักสด จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 10.04 รองลงมาคือ เมล็ดพันธุ์ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 3.91 และส่วนขยายพันธุ์ เช่น กิ่งพันธุ์ หน่อ เป็นต้น จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 3.72 และภาคใต้ ส่วนใหญ่มีผักสด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.75 รองลงมาคือ ส่วนขยายพันธุ์ เช่น กิ่งพันธุ์ หน่อ เป็นต้น จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.37 และลำดับสุดท้ายคือ ชุดผักสดพร้อมปรุง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.18 และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.18 เท่ากัน

วิธีการกำหนดราคาขายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ พบว่า ในภาพรวมวิธีการ กำหนดราคาขายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่กำหนดราคา ตามต้นทุน จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 55.40 รองลงมาคือ กำหนดราคาตามตลาด จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 24.65 กำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 13.14 และลำดับสุดท้ายคือ กำหนดราคาตามลูกค้า จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 6.81 และเมื่อพิจารณา วิธีการกำหนดราคาขายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่กำหนดราคาตามต้นทุน จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 26.76 รองลงมาคือ กำหนดราคาตามตลาด จำนวน 79 คน คิดเป็น ร้อยละ 18.55 และกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 4.69 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่กำหนดราคาตามต้นทุน จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 14.79 รองลงมาคือ กำหนดราคาตามตลาด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.46 และกำหนดราคาตาม รูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.46 เท่ากัน และลำดับสุดท้ายคือ กำหนดราคา ตามลูกค้า จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.58 ภาคกลางส่วนใหญ่กำหนดราคาตามต้นทุน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 12.91 รองลงมาคือ กำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 3.76 และกำหนดราคาตามตลาด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.94 และภาคใต้ส่วนใหญ่กำหนดราคาตามต้นทุน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 0.94 รองลงมาคือ กำหนดราคาตามตลาด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 และลำดับสุดท้ายคือ กำหนดราคาตามลูกค้า จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.23 และกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.23 เท่ากัน

สถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ พบว่า ในภาพรวมสถานที่จัด จำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่จัดจำหน่าย ในตลาดในท้องถิ่น จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 28.21 รองลงมาคือ ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 25.05 ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 23.80 อื่นๆ เช่น ขายปลีกที่แปลงขายปลีกตามหน่วยงาน จำนวน 77 คน คิดเป็น ร้อยละ 16.21 ตลาดส่งออก จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 1.90 ตลาดระบบสมาชิก จำนวน 8 คน

คิดเป็นร้อยละ 1.68 และตลาดออนไลน์ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 เท่ากัน และลำดับสุดท้ายคือ ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.47 และเมื่อพิจารณาสถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาค เรียงลำดับ 3 อันดับ พบว่า ภาคเหนือส่วนใหญ่จัดจำหน่ายในตลาดในท้องถิ่น จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 16.21 รองลงมาคือ ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 14.32 และอื่นๆ เช่น ขายปลีกที่แปลงขายปลีกตามหน่วยงาน จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 8.84 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่จัดจำหน่ายตลาดขายส่งเฉพาะด้าน จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 13.26 รองลงมาคือ ตลาดในท้องถิ่น จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 5.90 และอื่นๆ เช่น ขายปลีกที่แปลงขายปลีกตามหน่วยงาน จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 ภาคกลางส่วนใหญ่จัดจำหน่ายตลาดขายส่งเฉพาะด้าน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 10.95 รองลงมาคือ ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 5.69 และตลาดในท้องถิ่น จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 5.05 และภาคใต้ส่วนใหญ่จัดจำหน่ายในตลาดในท้องถิ่น จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.05 รองลงมาคือ ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42 และตลาดระบบสมาชิก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.42 เท่ากัน และร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.21 และอื่นๆ เช่น ขายปลีกที่แปลง ขายปลีกตามหน่วยงาน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.21 เท่ากัน

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม

การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. ท่านได้ใช้ความรู้ในการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	4.53	0.66	มากที่สุด	2
2. ท่านมีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์	4.57	0.65	มากที่สุด	1
3. ท่านมีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูก และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการผลิต	4.44	0.71	มาก	3
รวม	4.51	0.61	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 9 พบว่า ปัจจัยด้านการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.61) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) มีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}=4.57$, S.D.=0.65) (2) ใช้ความรู้ในการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.66) และ (3) มีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมการปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูก และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการผลิต ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.71)

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. ท่านมีการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาทดลองใช้ปฏิบัติจริงและปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์	4.42	0.71	มาก	1
2. ท่านมีการนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาทดลองใช้ปฏิบัติจริงและปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์	4.21	0.78	มาก	2
รวม	4.31	0.69	มาก	-

จากตารางที่ 10 พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) มีการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาทดลองใช้ปฏิบัติจริงและปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.71) และ (2) มีการนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาทดลองใช้ปฏิบัติจริงและปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}=4.21$, S.D.=0.78)

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านปริมาณการผลิต

ปริมาณการผลิต	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. ผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงพอับความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค	3.61	0.79	มาก	2
2. ผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง	3.65	0.78	มาก	1
รวม	3.63	0.74	มาก	-

จากตารางที่ 11 พบว่า ปัจจัยด้านปริมาณการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$, S.D.=0.74) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านปริมาณการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) ผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.65$, S.D.=0.78) และ (2) ผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค ($\bar{X}=3.61$, S.D.=0.79)

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านคุณภาพผลผลิต

คุณภาพผลผลิต	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค	4.48	0.67	มาก	2
2. ผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	4.80	0.40	มากที่สุด	1
3. ท่านมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อความหลากหลาย	2.91	1.57	ปานกลาง	4
4. ท่านมีสถานที่จัดเก็บผลผลิตที่ถูกต้องลักษณะ	4.44	0.70	มาก	3
รวม	4.15	0.53	มาก	-

จากตารางที่ 12 พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพผลผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.53) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพผลผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) ผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}=4.80$, S.D.=0.40) (2) ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.67) (3) มีสถานที่จัดเก็บผลผลิตที่ถูกต้องลักษณะ ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.70) และ (4) มีการแปรรูปผลผลิตเพื่อความหลากหลาย ($\bar{X}=2.91$, S.D.=1.57)

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการวางแผนการผลิต

การวางแผนการผลิต	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. ท่านมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเอง	4.47	0.69	มาก	1
2. ท่านมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ร่วมกับกลุ่มอาชีพ	4.22	0.81	มาก	2
รวม	4.34	0.67	มาก	-

จากตารางที่ 13 พบว่า ปัจจัยด้านการวางแผนการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.67) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการวางแผนการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเอง ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.69) และ (2) มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ร่วมกับกลุ่มอาชีพ ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.81)

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. ท่านมีการคัดเกรดตามคุณภาพผลผลิต	4.52	0.61	มากที่สุด	2
2. ท่านมีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิต	4.53	0.59	มากที่สุด	1
3. ท่านมีการบรรจุหีบห่อผลผลิต	3.86	1.04	มาก	3
4. ท่านมีการแปรรูปผลผลิต	2.79	1.56	ปานกลาง	4
รวม	3.92	0.58	มาก	-

จากตารางที่ 14 พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.58) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) มีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิต ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.59) (2) มีการคัดเกรดตามคุณภาพผลผลิต ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.61) (3) มีการบรรจุหีบห่อผลผลิต ($\bar{X}=3.86$, S.D.=1.04) และ (4) มีการแปรรูปผลผลิต ($\bar{X}=2.79$, S.D.=1.56)

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความปลอดภัย ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค	4.73	0.52	มากที่สุด	1
2. ท่านมีช่องทางการจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ในการเข้าถึงผู้บริโภค	4.36	0.83	มาก	2
3. ราคาขายที่เหมาะสมของผลผลิต/ผลิตภัณฑ์สามารถสร้างกำไรได้	4.27	0.75	มาก	3
4. กลุ่มอาชีพของท่านมีการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ อาทิ การขายโดยพนักงาน การโฆษณาในสื่อต่างๆ การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขาย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	3.77	0.89	มาก	4
รวม	4.28	0.59	มาก	-

จากตารางที่ 15 พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความปลอดภัย ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ($\bar{X}=4.73$, S.D.=0.52) (2) มีช่องทางการจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ในการเข้าถึงผู้บริโภค ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.83) (3) ราคาขายที่เหมาะสมของผลผลิต/ผลิตภัณฑ์สามารถสร้างกำไรได้ ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.75) และ (4) กลุ่มอาชีพมีการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ อาทิ การขายโดยพนักงาน การโฆษณาในสื่อต่างๆ การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขาย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.89)

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม

การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ	4.05	0.86	มาก	3
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน	4.06	0.87	มาก	2
3. ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม และร่วมกิจกรรมต่างๆ	4.52	0.64	มากที่สุด	1
4. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน	3.82	0.90	มาก	4
รวม	4.11	0.69	มาก	-

จากตารางที่ 16 พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.64) (2) มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.87) (3) มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ ($\bar{X}=4.05$, S.D.=0.86) และ (4) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.82$, S.D.=0.90)

ตารางที่ 17 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านระบบมาตรฐานรับรองการผลิต

ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. ท่านมีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการบริหารจัดการฟาร์ม	4.66	0.60	มากที่สุด	1
2. ท่านมีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการจัดการผลผลิต	4.63	0.61	มากที่สุด	2
รวม	4.64	0.59	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 17 พบว่า ปัจจัยด้านระบบมาตรฐานรับรองการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.64$, S.D.=0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยด้านระบบมาตรฐานรับรองการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการบริหารจัดการฟาร์ม ($\bar{X}=4.66$, S.D.=0.60) และ (2) มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการจัดการผลผลิต ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.61)

ตารางที่ 18 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงาน

การสนับสนุนจากหน่วยงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านเงินทุน	2.20	1.29	น้อย	5
2. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์	2.66	1.18	ปานกลาง	4
3. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านวิชาการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร	3.82	1.10	มาก	2
4. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน	4.03	0.95	มาก	1
5. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน	3.41	1.13	ปานกลาง	3
รวม	3.22	0.75	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 18 พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$, S.D.=0.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับน้อยถึงมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.95) (2) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านวิชาการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X}=3.82$, S.D.=1.10) (3) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน ($\bar{X}=3.41$, S.D.=1.13) (4) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X}=2.66$, S.D.=1.18) และ (5) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านเงินทุน ($\bar{X}=2.20$, S.D.=1.29)

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 19 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี	4.82	0.40	มากที่สุด	3
2. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอยู่ได้	4.82	0.39	มากที่สุด	3
3. อาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว	4.90	0.31	มากที่สุด	1
4. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม	4.90	0.30	มากที่สุด	1
5. อาชีพพืชผักอินทรีย์ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่	4.87	0.33	มากที่สุด	2
รวม	4.86	0.30	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 19 พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.86, S.D.=0.30) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ (1) อาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ($\bar{X}$ =4.90, S.D.=0.31) (2) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ =4.90, S.D.=0.30) (3) อาชีพ

พืชผักอินทรีย์ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ($\bar{X}$ =4.87, S.D.=0.33) (4) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ($\bar{X}$ =4.82, S.D.=0.40) และ (5) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้ ($\bar{X}$ =4.82, S.D.=0.39)

ตารางที่ 20 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสังคม

ความยั่งยืนด้านสังคม	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวได้ร่วมกันในการประกอบอาชีพมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง	4.71	0.52	มากที่สุด	3
2. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้นและช่วยเหลือตนเองได้	4.76	0.43	มากที่สุด	2
3. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมของคนในสังคมมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.63	0.55	มากที่สุด	4
4. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำเกิดความร่วมมือในการพัฒนาอาชีพ	4.71	0.51	มากที่สุด	3
5. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดทุนทางสังคมเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้	4.71	0.52	มากที่สุด	3
6. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีผลผลิตเป็นอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม	4.89	0.31	มากที่สุด	1
รวม	4.73	0.37	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 20 พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.73, S.D.=0.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสังคมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีผลผลิตเป็นอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม ($\bar{X}$ =4.89, S.D.=0.31) (2) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้นและช่วยเหลือตนเอง

ได้ ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.43) (3) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวได้ร่วมกันในการประกอบอาชีพ มีความอบอุ่นและเข้มแข็ง ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.52) (4) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีโอกาสได้พบปะและ ประชุมกันเป็นประจำเกิดความร่วมมือในการพัฒนาอาชีพ ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.51) (5) อาชีพพืชผัก อินทรีย์ทำให้เกิดทุนทางสังคมเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.52) และ (6) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมของคนในสังคมมีการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.55)

ตารางที่ 21 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จใน การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
1. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอ ในการดำรงชีพ	4.15	0.74	มาก	4
2. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้ อย่าง ต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้	4.37	0.66	มาก	3
3. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดต้นทุนใน การผลิต	4.63	0.52	มากที่สุด	2
4. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดค่าใช้จ่ายใน การดำรงชีพ	4.72	0.50	มากที่สุด	1
รวม	4.46	0.47	มาก	-

จากตารางที่ 21 พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว ไทยเกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.47) และเมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิด ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ($\bar{X}=4.72$, S.D.=0.50) (2) อาชีพ พืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดต้นทุนในการผลิต ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.52) (3) อาชีพพืชผักอินทรีย์ ทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้ ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.66) และ (4) อาชีพพืชผัก อินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพ ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.74)

ตารางที่ 22 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ และความยั่งยืนโดยรวม

ระดับความสำเร็จของครอบครัวไทย ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม	4.86	0.30	มากที่สุด	1
ความยั่งยืนด้านสังคม	4.73	0.37	มากที่สุด	2
ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ	4.46	0.47	มาก	3
ความยั่งยืนโดยรวม	4.68	0.31	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 22 พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.31) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนด้านสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด และความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=4.86$, S.D.=0.30) (2) ความยั่งยืนด้านสังคม ($\bar{X}=4.73$, S.D.=0.37) และ (3) ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.47)

ตารางที่ 23 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยรายด้าน รายข้อ และโดยรวม

ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ของครอบครัวไทย	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม				
1. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี	4.82	0.40	มากที่สุด	3
2. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอยู่ได้	4.82	0.39	มากที่สุด	3
3. อาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว	4.90	0.31	มากที่สุด	1
4. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม	4.90	0.30	มากที่สุด	1
5. อาชีพพืชผักอินทรีย์ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่	4.87	0.33	มากที่สุด	2
ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวม	4.86	0.30	มากที่สุด	-
ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืนด้านสังคม				
1. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวได้ร่วมกันในการประกอบอาชีพมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง	4.71	0.52	มากที่สุด	3
2. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้นและช่วยเหลือตนเองได้	4.76	0.43	มากที่สุด	2
3. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมของคนในสังคมมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.63	0.55	มากที่สุด	4
4. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำเกิดความร่วมมือในการพัฒนาอาชีพ	4.71	0.51	มากที่สุด	3
5. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดทุนทางสังคมเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้	4.71	0.52	มากที่สุด	3
6. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีผลผลิตเป็นอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม	4.89	0.31	มากที่สุด	1
ความยั่งยืนด้านสังคมโดยรวม	4.73	0.37	มากที่สุด	-

ตารางที่ 23 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยรายด้าน รายข้อ และโดยรวม (ต่อ)

ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ	ลำดับ
ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ				
1. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพ	4.15	0.74	มาก	4
2. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้	4.37	0.66	มาก	3
3. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดต้นทุนในการผลิต	4.63	0.52	มากที่สุด	2
4. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ	4.72	0.50	มากที่สุด	1
ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจโดยรวม	4.46	0.47	มาก	-
ความยั่งยืนโดยรวม	4.68	0.31	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 23 พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.31) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนด้านสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด และความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=4.86$, S.D.=0.30) (2) ความยั่งยืนด้านสังคม ($\bar{X}=4.73$, S.D.=0.37) และ (3) ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.47)

ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.86$, S.D.=0.30) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) อาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ($\bar{X}=4.90$, S.D.=0.31) (2) อาชีพพืชผักอินทรีย์

ทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=4.90$, S.D.=0.30) (3) อาชีพพืชผักอินทรีย์ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ($\bar{X}=4.87$, S.D.=0.33) (4) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ($\bar{X}=4.82$, S.D.=0.40) และ (5) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้ ($\bar{X}=4.82$, S.D.=0.39)

ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.73$, S.D.=0.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสังคมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีผลผลิตเป็นอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม ($\bar{X}=4.89$, S.D.=0.31) (2) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้นและช่วยเหลือตนเองได้ ($\bar{X}=4.76$, S.D.=0.43) (3) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวได้ร่วมกันในการประกอบอาชีพมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.52) (4) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำเกิดความร่วมมือในการพัฒนาอาชีพ ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.51) (5) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดทุนทางสังคมเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ($\bar{X}=4.71$, S.D.=0.52) และ (6) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมของคนในสังคมมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.55)

ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ($\bar{X}=4.72$, S.D.=0.50) (2) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดต้นทุนในการผลิต ($\bar{X}=4.63$, S.D.=0.52) (3) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้ ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.66) และ (4) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพ ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.74)

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 24 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อหรือพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	Adjusted R ²	R ² Change	b	B	T	P
การวางแผนการผลิต (X ₅)	.673	.454	.451	.454	.178	.389	6.488	.000
ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (X ₉)	.715	.511	.507	.057	.099	.190	3.002	.003
กระบวนการเรียนรู้ (X ₂)	.733	.538	.532	.027	.079	.177	3.373	.001
การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (X ₈)	.744	.553	.545	.015	.070	.156	2.819	.005
Constant= 2.828			S _b = .115					

จากตารางที่ 24 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้ามาสมการ พบว่า การวางแผนการผลิต (X₅) ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 1 สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้ร้อยละ 45.40 ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (X₉) ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 2 สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.70 กระบวนการเรียนรู้ (X₂) ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 3 สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนา

อาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.70 และการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (X_8) ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 4 (ลำดับสุดท้าย) สามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยตัวแปรพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.50 ซึ่งสมการดังกล่าวสามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้ร้อยละ 55.30 และสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 2.828 + .178 (X_5) + .099 (X_9) + .079 (X_2) + .070 (X_8)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_Y = .389 (Z_{x5}) + .190 (Z_{x9}) + .177 (Z_{x2}) + .156 (Z_{x8})$$

ส่วนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยจำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ภาคเหนือ

1.1 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

1.1.1 ปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช การปลูกพืชผักอินทรีย์ตามชนิดของพืชผักอินทรีย์ ซึ่งการปลูกพืชผักอินทรีย์แต่ละชนิดจะทำได้เฉพาะตามฤดูกาลจะไม่ค่อยมีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช

“ปัญหาสำคัญส่วนใหญ่จะเป็นโรคและแมลง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1)

1.1.2 ปัญหาแนวกันชนในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีและมลพิษทางอากาศตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

1.1.3 ปัญหาปัจจัยการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เช่น เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งเมล็ดพันธุ์บางชนิดที่บางครั้งหายากในบางฤดูกาล

1.2 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

1.2.1 ปริมาณผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด และผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดเนื่องจากพื้นที่ปลูกมีไม่มาก เมื่อเหลือจากการบริโภคภายในครอบครัวจึงจำหน่าย

1.2.2 ผู้บริโภคยังไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่างสินค้าผักอินทรีย์และผักเคมี

“ลูกค้าบางคนยังไม่เข้าใจในสินค้าผักอินทรีย์ที่มีข้อแตกต่างจากผักทั่วไป”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2)

“ผู้บริโภคยังไม่เข้าใจข้อแตกต่างระหว่างผลผลิตผักอินทรีย์และผักเคมี”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3)

1.2.3 ช่องทางการตลาดผลผลิตพืชผักอินทรีย์ยังมีน้อยและไม่เพียงพอ

1.2.4 ตลาดที่จำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์มีระยะทางไกลจากบ้าน และมีค่าใช้จ่ายสูงในการเดินทาง

“ตลาดอยู่ไกลจากบ้านทำให้มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4)

1.2.5 เนื่องจากพืชผักอินทรีย์มีราคาสูงกว่าพืชผักทั่วไปจึงมีผู้บริโภค/ผู้ซื้อเฉพาะกลุ่มเท่านั้นที่ซื้อพืชผักอินทรีย์

1.2.6 ตลาดจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ยังไม่ใหญ่ และกว้างขวาง ผู้บริโภคยังไม่ให้ความสนใจ

1.2.7 ปัญหาการกำหนดราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ไม่แน่นอน

1.3 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

1.3.1 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีจำนวนมากบางครั้งมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน และเวลาไม่ตรงกันในการรวมกลุ่ม

1.3.2 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังขาดการวางแผนการผลิตร่วมกัน ดังนั้นในบางครั้งลูกค้าต้องการผลผลิตพืชผักอินทรีย์ในปริมาณมากจึงไม่สามารถทำได้

“กลุ่มขาดการวางแผนการผลิตร่วมกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3)

1.3.3 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางรายมีการผลิตพืชผักอินทรีย์มากเกินไปเกินความต้องการของตลาด

1.3.4 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางคนยังขาดความมั่นใจในการทำเกษตรอินทรีย์เกรงว่าผลผลิตพืชผักอินทรีย์จะไม่ออกงาม

1.3.5 ความรับผิดชอบในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ประธานกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

1.4 ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

1.4.1 ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร และขาดน้ำทางการเกษตรในช่วงบางฤดูกาล เช่น ฤดูร้อน น้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ เป็นต้น

“ขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5)

“ยังขาดแหล่งน้ำในการทำเกษตร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6)

“ขาดน้ำทางการเกษตรในบางฤดูกาล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4)

1.4.2 สภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมในแต่ละฤดูกาล เช่น ฤดูร้อน แดดจัดทำให้ผักเจริญเติบโตได้ช้า อากาศร้อน ผลผลิตไม่ดี อากาศแห้งแล้ง ผักเติบโตได้ไม่ดี เป็นต้น ฤดูฝนฝนตกมากไม่ดี ผักไม่โต น้ำฝนทำผักเสียหาย เป็นต้น รวมทั้งภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ลมแรง เป็นต้น ส่งผลต่อผลผลิตพืชผักอินทรีย์เสียหาย

1.4.3 แรงงานในการผลิตพืชผักอินทรีย์เป็นผู้สูงอายุส่งผลทำให้ปริมาณการผลิตได้ไม่มาก

1.4.4 ขาดแรงงานและแรงงานไม่เพียงพอในการผลิตพืชผักอินทรีย์

1.4.5 ไม่มีที่ดินทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ที่อยู่ห่างไกลจากแปลงเคมี

1.4.6 สภาพดินเป็นดินทรายดินอุ้มน้ำไม่ค่อยเหมาะสมต่อการผลิตพืชผักอินทรีย์

1.4.7 การแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์ยังไม่ผ่านการรับรองของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จึงเป็นข้อจำกัดในการนำไปจำหน่ายในตลาดระดับบน เช่น ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น และตลาดทั่วไปที่มีการตรวจสอบจากหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานสาธารณสุข สำนักงานเกษตร เป็นต้น

1.4.8 ขาดเงินทุนทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ บางรายใช้เงินทุนจากการให้กู้ยืมรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในการลงทุนโดยเฉพาะการกู้ และบางรายต้องลงทุนมาก เช่น มุ้งกันแมลง เป็นต้น

1.4.9 ขาดพื้นที่ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอ

1.4.10 การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของหน่วยงานจะมีกฎระเบียบหลายอย่างในการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีความล่าช้าในการขอมาตรฐาน เสียค่าตรวจสอบและมีความยุ่งยากในการดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

1.4.11 การทำแนวกันชนทำให้เกิดปัญหากับพื้นที่ข้างเคียงโดยไปบังแสงของพื้นที่คนอื่น

1.4.12 ภาครัฐไม่สนับสนุนอย่างจริงจัง หน่วยงานราชการบางหน่วยงานที่เข้ามาร่วมมือยังไม่ต่อเนื่อง และไม่มีการวางแผนให้ต่อเนื่องกัน เช่น อบรมเกษตรอินทรีย์แล้วไม่ติดตามประเมินผล เป็นต้น

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

2.1.1 ปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชในแต่ละฤดูกาลมีดังนี้

- ฤดูหนาว แมลงศัตรูพืช เช่น หนอน เพลี้ย แมลงผีเสื้อในผักสลัดช่วง
เดือนกุมภาพันธ์ เป็นต้น

- ฤดูร้อน โรคพืช เช่น เพลี้ยไฟ ใบไหม้ จุด เป็นต้น และแมลงศัตรูพืช

- ฤดูฝน โรคพืช เช่น โคนรากเน่า เป็นต้น และแมลงศัตรูพืช เช่น หนอน
เป็นต้น

“ปัญหาโรคและแมลงมีผลต่อการผลิตผัก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7)

2.1.2 ปัญหาปัจจัยการผลิตบางชนิด เช่น ปุ๋ยคอก ฟางที่ใช้ในการคลุมดิน
เป็นต้น ในการเพาะปลูกบางฤดูกาลหายาก

“ปัจจัยการผลิตในการเพาะปลูกบางฤดูกาลหายาก เช่น ปุ๋ยคอก ฟาง
เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8)

“ฟางที่ใช้ในการคลุมดินบางฤดูกาลหายาก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9)

2.1.3 ปัญหามีสารพิษในน้ำในช่วงฤดูฝนทำให้มีปัญหาการผลิตตามมาตรฐาน
เกษตรอินทรีย์

2.2 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด
มีดังนี้

2.2.1 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์มีปริมาณมากเกินความต้องการของตลาด
โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว พืชผักอินทรีย์มีการเจริญเติบโตดีทำให้ปริมาณผักที่ผลิตได้มีจำนวนมาก
ผักอินทรีย์ล้นตลาด และตลาดไม่แน่นอนทำให้ต้องทิ้งผลผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ และฤดูหนาว ผักอินทรีย์
มียอดจำหน่ายได้น้อยเพราะทุกตลาดจะมีผักปลอดสารพิษเข้ามาแข่งขัน ทำให้พ่อค้ากดราคาและหัน
ไปซื้อผักที่ราคาถูกกว่า ทำให้ผู้ปลูกผักอินทรีย์ไม่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ตามต้นทุนจริงที่ผลิต

“สำหรับฤดูหนาว ผักอินทรีย์มียอดจำหน่ายได้น้อยเพราะทุกตลาดมักจะมี
ผักปลอดสารพิษเข้ามาแข่งขัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10)

2.2.2 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดโดยเฉพาะ
ในช่วงฤดูฝน พืชผักอินทรีย์จะเสียหายและด้อยคุณภาพ และฤดูร้อน ประกอบกับน้ำไม่เพียงพอ
ผลผลิตพืชผักอินทรีย์จึงมีปริมาณน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดจึงทำให้ไม่มีผลผลิตส่ง
ลูกค้าได้อย่างต่อเนื่องและการผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่ทันตามความต้องการของตลาด ไม่สามารถทำผัก
ได้ต่อเนื่องเนื่องจากสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยได้ทั้งปี และบางฤดูกาลไม่สามารถปลูกให้มีความ
หลากหลายตามความต้องการของผู้บริโภคได้

“ผลผลิตผักอินทรีย์ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด” (ผู้ให้ข้อมูล
สำคัญคนที่ 11)

“ผลิตผักไม่ทันกับความต้องการของตลาด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12)

2.2.3 ช่องทางการตลาดพืชผักอินทรีย์ไม่แน่นอนเท่าที่ควรในบางช่วง

“ตลาดพืชผักอินทรีย์ไม่แน่นอนเท่าที่ควร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 13)

“ตลาดไม่แน่นอนในบางช่วง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14)

“ตลาดยังไม่เพียงพอและไม่คงที่ในช่วงเทศกาล” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 15)

2.2.4 ราคาพืชผักอินทรีย์ที่จำหน่ายในแต่ละช่วงยังไม่คงที่

“ด้านราคาพืชผักอินทรีย์ยังไม่คงที่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 15)

2.3 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม
มีดังนี้

2.3.1 ความต้องการและความเห็นของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ตรงกัน

2.3.2 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังขาดความร่วมมือและขาดความสามัคคี
ในการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

“ความต้องการของสมาชิกไม่ตรงกัน จึงขาดความสามัคคีในกลุ่ม”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12)

2.3.3 เป้าหมายในการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ชัดเจน กลุ่มอาชีพ
พืชผักอินทรีย์จึงยังไม่เข้มแข็งเนื่องจากมีตลาดเป็นของตนเองไม่ได้ขายรวมกันเป็นกลุ่ม และบางครั้ง
มีการขายตัดราคา สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังต่างคนต่างทำไม่ค่อยได้พูดคุยกัน

“เป้าหมายในการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ชัดเจน และความ
ต้องการของสมาชิกไม่ตรงกันจึงไม่มีความเข้มแข็งในการรวมกลุ่ม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11)

2.3.4 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่มีเวลาตรงกันในการแปรรูปผลผลิต
พืชผักอินทรีย์

“ไม่มีเวลาตรงกันในการแปรรูปผลผลิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 16)

2.4 ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

2.4.1 ปัญหาสภาพอากาศที่ไม่สามารถคาดการณ์ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ได้
มีดังนี้

- ฤดูร้อน ร้อนจัด ผักไม่ค่อยโต ผักโตช้า ทำให้ผักต้นเล็ก ใบลาย และ
น้ำไม่เพียงพอ ปริมาณผลผลิตพืชผักอินทรีย์มีน้อย จึงไม่เพียงพอกับความต้องการของลูกค้า

- ฤดูฝนมีปัญหา 3 เดือน รถพรวนดินลงไม่ได้ ดินเหนียวฤดูฝนดินเปียก
ทำแปลงยาก ปลูกผักไม่ได้ และแมลงศัตรูพืช เช่น หนอน และโรคพืช ปัญหาภัยธรรมชาติ ฝนตกหนัก
ฝนหลงฤดู การปลูกพืชผักอินทรีย์ที่ไม่มีโรงเรือนในฤดูฝนทำให้ผักใบช้ำเสีย ผักไม่โต ผักเสียหาย
ใบแตกช้ำ ผักเน่า ใบพurun

“ปัญหาสภาพอากาศที่ไม่สามารถคาดการณ์ในการปลูกผักได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 17)

“ปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ เช่น สภาพภูมิอากาศ เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11)

“ปัจจัยทางสภาพอากาศที่ไม่สามารถคาดคะเนได้ในการเพาะปลูกผักอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12)

“ฤดูฝนทำให้ผักเสียหาย ใบแตก ฤดูแล้ง น้ำไม่พอ ผักไม่ค่อยโต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 18)

2.4.2 แหล่งน้ำขาดแคลนโดยเฉพาะมีปัญหาช่วงฤดูแล้ง แหล่งน้ำไม่เพียงพอในการผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

“ขาดน้ำทำเกษตรอินทรีย์ที่ต่อเนื่อง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 19)

“ปัญหาเรื่องน้ำไม่เพียงพอในการทำเกษตรอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 20)

“แหล่งน้ำขาดแคลนไม่เพียงพอมีปัญหาช่วงฤดูแล้ง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10)

2.4.3 ไม่มีเทคโนโลยีเครื่องจักรในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น รถไถดิน รถไถดินคันละ 50,000 บาท ต้องจ้างร่องละ 40 บาท แท็งค์เก็บน้ำ เป็นต้น

2.4.4 แรงงานน้อย และขาดแคลนแรงงานในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์

“มีแรงงานน้อยในการผลิตผักอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 21)

2.4.5 อาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องใช้ทุนสูง เช่น วัสดุเชื้อปัจจัยการผลิตจากสหกรณ์ฯ เป็นต้น

2.4.6 ไม่มีโรงเรือนในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ในฤดูฝน ช่วงเดือนสิงหาคม-ตุลาคม ทำให้ไม่มีผลผลิตพืชผักอินทรีย์

2.4.7 ขาดแคลนแรงงานในการรวมกลุ่มแปรรูปพืชผักอินทรีย์

“ขาดแคลนแรงงานในการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 16)

2.4.8 วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการแปรรูปที่มีมาตรฐานมีต้นทุนที่มีราคาแพง

2.4.9 ขาดระบบน้ำในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์

“ขาดระบบน้ำในการปลูกผัก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 22)

3. ภาคกลาง

3.1 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

3.1.1 ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น เช่น พริกจินดา พริกขี้หนูสวน มีปัญหาใกล้สุก มีแมลงวันทอง หนอน เน่าและหล่น เพลี้ยและหนอนในถั่วฝักยาว หนอนและเชื้อราในผักกาด โรคเพลี้ยในผักคะน้า เป็นต้น ทำให้ผลผลิตไม่ต่อเนื่องด้วยโรคและแมลง และมีต้นทุนการผลิตสูง

“ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช ทำให้ผลผลิตผักไม่ต่อเนื่อง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 23)

3.1.2 ปัญหาแนวกันชนในการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีและมลพิษทางอากาศตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้องทำแนวกันชนให้มากกับแปลงที่ปลูกติดกับแปลงพืชเคมี

3.1.3 ปัญหาปัจจัยการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เช่น เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ปัญหาด้านเมล็ดพันธุ์ที่เป็นอินทรีย์บางชนิดไม่สามารถเก็บเมล็ดพันธุ์เองได้ เช่น ผักใบ เป็นต้น

3.1.4 ปัญหาปัจจัยการผลิต เช่น สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางรายซื้อปุ๋ยที่ไม่ใช่ปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้ต้นทุนมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ต้องขยายเวลาการเป็นพืชอินทรีย์ และสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางรายต้องทำปุ๋ยหมักชนิดต่างๆ ด้วยตนเอง เป็นต้น

3.1.5 เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังขาดความรู้เรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

3.1.6 เกษตรกรแต่ละคนที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีองค์ความรู้ไม่เท่ากัน

3.1.7 สภาพดินบางส่วนที่ใช้ในการเพาะปลูกยังเป็นดินกรดมาก

3.2 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

3.2.1 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด ในบางฤดูกาลปริมาณพืชผักอินทรีย์ไม่พอจำหน่ายและไม่ต่อเนื่อง เช่น ถู้อ่อน แล้งหนัก ถู้อุ่น ฝนตกหนัก ทำให้ผักเสียหาย เป็นต้น

“ปริมาณผลผลิตไม่เป็นไปตามที่ตลาดต้องการ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 24)

“ผลผลิตพืชผักอินทรีย์มีไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 25)

3.2.2 แผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ขาดความต่อเนื่องไม่สม่ำเสมอ ทำให้ปริมาณการผลิตได้ผลผลิตไม่สม่ำเสมอและไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย ทำให้การผลิตไม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด

“แผนการผลิตผักอินทรีย์ขาดความต่อเนื่องไม่สม่ำเสมอ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 26)

3.2.3 ผู้บริโภคขาดความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ผู้บริโภคบางส่วนไม่เข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างผักเคมีกับผักอินทรีย์

“ผู้บริโภคขาดความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 27)

“ผู้บริโภคบางส่วนไม่เข้าใจเกี่ยวกับผักอินทรีย์ที่แตกต่างจากผักเคมี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 28)

3.2.4 ผู้บริโภคมีความรู้้น้อยมากกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แต่ละชนิด จึงทำให้การตลาดมีความสับสน

“ผู้บริโภครู้ความรู้น้อยมากกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แต่ละชนิด ทำให้การตลาดสับสน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 29)

3.2.5 ขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ดีเกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์

“ขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มคุณค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 30)

“ยังขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ดี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 31)

3.2.6 หน่วยงานภาครัฐมีการส่งเสริมให้ปลูกพืชผักอินทรีย์ แต่ไม่มีช่องทางการตลาดให้เกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

3.2.7 ช่องทางการตลาดตั้งมาตรฐานคุณภาพของพืชผักอินทรีย์สูงมาก

3.2.8 ช่องทางการตลาดในชุมชน ซึ่งอยู่ใกล้บ้านยังไม่มีตลาดชุมชนจำหน่ายพืชผักอินทรีย์

3.2.9 สินค้าพืชผักอินทรีย์ยังไม่มีบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่า

3.3 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่มมีดังนี้

3.3.1 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ขาดเงินทุนหมุนเวียน เงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกบางช่วงไม่พอจ่ายค่าผักให้สมาชิกกลุ่มเนื่องจากการขายส่งพืชผักอินทรีย์ให้บริษัทรับซื้อและจำหน่ายพืชผักอินทรีย์ต้องรอการจ่ายเงินประมาณ 1 เดือน ซึ่งในบางครั้งสมาชิกกลุ่มต้องมีการใช้จ่ายเงินภายในครอบครัว

3.3.2 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำการผลิตได้ไม่ตรงตามแผนที่ทำได้ จึงทำให้ปริมาณผลผลิตไม่เป็นไปตามที่ตลาดต้องการ

3.3.3 สมาชิกใหม่ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อาจต้องดูแลและให้ความรู้การผลิต และเทคนิคการปลูก ดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องไม่เช่นนั้นอาจทำไม่ได้

3.3.4 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์แต่ละคนอายุมากขึ้น และขาดคนรุ่นใหม่ รุ่นหนุ่มสาวเข้ามาทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ต่อไป

3.3.5 การขยายสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลกันจะส่งผลเรื่องการขนส่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์ และการพบปะพูดคุยภายในสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

3.3.6 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางคนที่เป็นสมาชิกทั่วไปยังไม่มั่นใจในการผลิตพืชผักอินทรีย์

3.3.7 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางคนปรับเปลี่ยนแนวความคิดอยากและ ไม่มีความเข้าใจในระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ ยังมีความเชื่อเดิมเกี่ยวกับเคมี

3.3.8 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางครั้งสมาชิกกลุ่มมีพื้นฐานความคิดแตกต่างกัน

3.3.9 การรวมกลุ่มของประชาชนยังมีน้อยและไม่ค่อยร่วมมือกัน รวมทั้งยังไม่เข้าใจถึงความจำเป็นของการผลิตและการบริโภค

3.4 ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

3.4.1 สภาพภูมิอากาศและฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงเร็วทำให้การเจริญเติบโตของพืชไม่ดีเท่าที่ควรและฤดูกาลบางฤดูกาลเป็นอุปสรรคต่อการผลิตมีดังนี้

- ฤดูร้อน อากาศร้อนจัด ปริมาณน้ำตามธรรมชาติมีน้อยลง แหล่งน้ำไม่เพียงพอ โรคและแมลงมีเพิ่มมากขึ้น ต้นทุนการผลิตสูง ผักไม่งอกงามไม่โต ผักไม่ได้ขนาด ผลผลิตไม่สมบูรณ์ ผักอายุสั้นปลูกไม่ค่อยได้ และมีพายุฤดูร้อนทำให้ผลผลิตเสียหาย

- ฤดูฝน ทำให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์จะชำเสียหายได้มาก และผักไม่ได้ขนาด

- ฤดูหนาว พืชผักบางชนิดไม่ค่อยมีผลผลิต เช่น ถั่วฝักยาวรากใบ ผักชะอม ไม่ค่อยออกยอด เป็นต้น

“สภาพอากาศในแต่ละฤดูกาลมีผลต่อการผลิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 23)

“สภาพอากาศในแต่ละฤดูกาลมีผลเสียต่อการผลิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 32)

“ปัญหาสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง เช่น อากาศร้อนมีผลต่อการผลิตผักอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 33)

3.4.2 ขาดแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ น้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดปีโดยเฉพาะในฤดูแล้ง ปัญหาสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง อากาศร้อน และบางส่วนยังขาดน้ำในการผลิตพืชผักอินทรีย์

3.4.3 แรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ การขาดแรงงาน และปัญหาด้านแรงงานส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และความจำไม่ดีต้องมีการรายงานมาตรฐานในที่ประชุม และมีเวลาไม่เพียงพอในการผลิตพืชผักอินทรีย์เนื่องจากภาระดูแลบุตรป่วย

3.4.4 การขาดเงินทุน ไม่มีเครื่องจักร ขาดเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยการผลิตในการส่งเสริมการผลิตพืชผักอินทรีย์ เช่น การสร้างโรงเรือน ปุ๋ยหมักชนิดต่างๆ ต้องทำเอง เป็นต้น

3.4.5 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์รับรองการผลิตพืชผักอินทรีย์มีจำนวนมากมีหลายระดับ ทำให้ผู้บริโภคไม่เข้าใจ และหน่วยงานผู้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีน้อย การเข้าถึงของผู้ผลิตและผู้ตรวจสอบไม่สอดคล้องกัน รวมทั้งการตรวจสอบมาตรฐานบางส่วนขาดความเข้มข้น

3.4.6 ปัญหาสภาพแวดล้อม การขยายตัวของอุตสาหกรรมมีมากในพื้นที่ และมลพิษที่มาจากอุตสาหกรรมอาจเป็นอุปสรรคที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์และมีผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์ในอนาคต

“อุตสาหกรรมก่อให้เกิดผลกระทบต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 34)

“มลพิษที่มาจากอุตสาหกรรมเป็นอุปสรรคต่อการทำเกษตรอินทรีย์”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 25)

3.4.7 หน่วยงานที่ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แต่ไม่มีความรู้จริงเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และไม่มีหน่วยงานสนับสนุนอย่างจริงจัง และไม่ต่อเนื่อง

3.4.8 นโยบายภาครัฐมีการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ แต่ยังไม่มีการนำเข้สารเคมีเข้ามาภายในประเทศ

3.4.9 ช่างมาทำลายพืชผักอินทรีย์

4. ภาคใต้

4.1 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

4.1.1 ผู้ผลิตยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และไม่มีศักยภาพพอในการผลิตพืชผักอินทรีย์

“ผู้ผลิตไม่มีศักยภาพในการผลิตเนื่องจากยังขาดความรู้เรื่องการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 35)

4.1.2 ผู้ผลิตมีปัญหาแมลงศัตรูพืชทำลายพืชผัก ซึ่งผู้ผลิตยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศัตรูพืชทำให้ยากต่อการปราบศัตรูพืช

“แมลงศัตรูพืชทำลายผลผลิตยากต่อการปราบศัตรูพืช” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 36)

4.2 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

4.2.1 การผลิตพืชผักอินทรีย์บางชนิดเป็นจำนวนมากทำให้ผลผลิตล้นตลาด เช่น ผักสลัด เป็นต้น

“ผลผลิตผักอินทรีย์บางชนิดมีจำนวนมากทำให้ล้นตลาด เช่น ผักสลัด เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 37)

4.2.2 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดเนื่องจากผู้ผลิตไม่มีศักยภาพพอในการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด ในขณะที่พืชผักอินทรีย์มีราคาสูงกว่าพืชผักที่ไม่เป็นอินทรีย์

“ตลาดมีความต้องการ แต่ผู้ผลิตไม่มีศักยภาพพอในการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 35)

4.2.3 ช่องทางการตลาดยังมีน้อย ถ้าผลผลิตพืชผักอินทรีย์ออกจำนวนมากจะมีปัญหาในการจำหน่ายไม่หมดและจะแห้งเน่าเสียได้

“ช่องทางการตลาดยังมีน้อย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 36)

4.3 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

4.3.1 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางครั้งมีความคิดไม่ตรงกัน

“สมาชิกกลุ่มบางครั้งมีความคิดไม่ตรงกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 36)

4.3.2 การประสานงานในการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังมีน้อย

“การประสานงานในกลุ่มยังมีน้อย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 38)

4.3.3 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังไม่เข้มแข็ง และสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังมีจำนวนน้อย

“กลุ่มยังไม่เข้มแข็ง และสมาชิกกลุ่มมีน้อย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 35)

4.4 ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

4.4.1 สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และปัญหาภัยธรรมชาติมีผลต่อการผลิต เช่น ฤดูฝน เดือนตุลาคม-มกราคม และผ่านฤดูฝนแล้วเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม ฝนตกยังตกมากปลูกผักไม่ค่อยได้ เป็นต้น

“สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง และปัญหาภัยธรรมชาติเป็นอุปสรรคต่อการผลิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 37)

4.4.2 มีพื้นที่ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์จำนวนน้อย

4.4.3 ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

“กลุ่มยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 35)

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยจำแนกตามภูมิภาคของประเทศไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ภาคเหนือ

1.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

1.1.1 ให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการทำชีวภัณฑ์ในการกำจัดแมลงและโรคพืชแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

1.1.2 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เป็นสารสกัดจากสมุนไพรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเนื่องจากศัตรูพืชมีวิวัฒนาการตลอดเวลา

1.1.3 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมให้ความรู้การจัดการศัตรูพืชในพืชผักอินทรีย์ เช่น กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี เป็นต้น

“อยากให้หน่วยงานส่งเสริมให้ความรู้การจัดการศัตรูพืช” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 39)

1.1.4 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพเพราะเมล็ดพันธุ์ผักที่ซื้อมาจากตลาดเพาะไม่งอก เป็นต้น

1.1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและให้ความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยอินทรีย์แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพผักอินทรีย์

1.1.6 หน่วยงานภาครัฐให้ความรู้ปรับระบบเกษตรอินทรีย์และปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีความหลากหลายของชนิดพืชผักอินทรีย์

1.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

1.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสนับสนุนด้านการตลาดให้มีช่องทางการตลาดพืชผักอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมให้เกิดตลาดในชุมชนเฉพาะสินค้า

เกษตรกรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัย เช่น ตลาดในชุมชน เป็นต้น และมีการส่งเสริมให้เกิดตลาดในชุมชนอย่างต่อเนื่องจากภาคส่วนอื่นๆ โดยเป็นการสนับสนุนให้มีตลาดเกษตรกรอินทรีย์ใกล้บ้านในพื้นที่เป็นการสร้างตลาดในชุมชนซึ่งเป็นตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์ในท้องถิ่น

“หาตลาดที่แน่นอนรองรับผลผลิตผักอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 40)

“อยากให้มีตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์ในชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 41)

“อยากให้มีตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์ภายในชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 42)

“อยากให้มีตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์ใกล้ๆ บ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 43)

“ขยายตลาดเฉพาะเกษตรกรอินทรีย์ในท้องถิ่นให้มากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 44)

1.2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถนำผลผลิตที่แปรรูปไปจำหน่ายได้ในตลาดที่กว้างขึ้นเนื่องจากการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์ยังไม่ผ่านการรับรองของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เช่น แยม เป็นต้น และให้มีผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชผักอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นเป็นการเพิ่มความหลากหลายของสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ในตลาด

1.2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการปรับปรุงสถานที่จำหน่ายพืชผักอินทรีย์

1.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ถึงพิษภัยของสารเคมีกับผู้บริโภคเพื่อให้มีผู้บริโภคซื้อพืชผักอินทรีย์มากขึ้น

1.2.5 หน่วยงานควรสร้างความเข้าใจต่อผู้บริโภคในด้านความปลอดภัย และลักษณะของพืชอินทรีย์ไม่ได้สวยงามเท่าพืชเคมี

1.2.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมการตลาดให้ผู้บริโภครู้จักผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์มีประชาสัมพันธ์ให้คำแนะนำคุณภาพพืชผักอินทรีย์และแหล่งที่มากับผู้บริโภค

1.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

1.3.1 ควรมีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นวิสาหกิจหรือสหกรณ์พืชผักอินทรีย์ระดับประเทศ

1.3.2 ควรส่งเสริมให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งโดยการสนับสนุนช่วยเหลือเรื่องการวางแผนการผลิต การตลาด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพราะสินค้าเกษตรบางอย่างเมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวแล้วจะมีปริมาณมาก ราคาตกลง และเสียคุณภาพง่าย ทำให้เกิดความเสียหายในเรื่องการขาดทุน

“หน่วยงานควรส่งเสริมให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งโดยเข้ามาหนุนช่วยเรื่องการวางแผนการผลิต การตลาด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2)

1.3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเกิดความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

“หน่วยงานควรเข้ามาส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเกิดความเข้มแข็งมากขึ้น”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4)

1.3.4 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการปลูกฝังจิตสำนึก ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้อื่นของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยการรวมกลุ่มให้เข้มแข็งเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

1.3.5 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ยั่งยืนสมาชิกกลุ่มควรมีอิสระในการดำเนินงาน และนำปัญหามาพูดคุยปรึกษาหารือกัน และหาทางออกร่วมกัน

1.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

1.4.1 หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายในการส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่ให้ทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น และต้องมีใจรักในการทำเกษตรอินทรีย์ และสนับสนุนให้ความสำคัญกับคนทำอาชีพพืชผักอินทรีย์

1.4.2 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมการผลิตและการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์ในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้มากขึ้น และให้ความรู้เรื่องการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์

1.4.3 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนและส่งเสริมดูแลระบบการผลิตอย่างต่อเนื่องและตรงกับความต้องการของเกษตรกร

“ภาครัฐให้ความสำคัญและสนับสนุนเกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ให้รวดเร็ว เช่น แห่ลงทุน ปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 45)

1.4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาเรื่องน้ำทางการเกษตรให้เพียงพอ เช่น ทำระบบน้ำที่ดี ระบบชลประทาน บ่อบาดาล บ่อน้ำตื้น น้ำคลอง เป็นต้น

“อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยพัฒนาเรื่องน้ำทางการเกษตรให้เพียงพอ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4)

“สนับสนุนทำระบบน้ำที่ดีในการปลูกผักอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 46)

1.4.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนเงินทุนในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องมือในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น จอบ เสียม เครื่องพ่นน้ำหมัก ถาดเพาะเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น

1.4.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น ตาย่างกันความร้อน เครื่องสูบน้ำ โรงเรือน เป็นต้น

1.4.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีการดำเนินงานให้สะดวกสำหรับเกษตรกรที่จะขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยให้หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือแก่เกษตรกรในการทำเอกสารขอรับรองมาตรฐาน และมีการส่งเสริมเกษตรกรให้ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น และให้มีหน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นและอยากให้หน่วยงานมีการรับรองมาตรฐานเน้นการตรวจพืชมากกว่าการตรวจสภาพแวดล้อมรอบข้าง บางครั้งทำให้เกษตรกรหลายรายไม่ผ่านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพราะพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย นอกจากนี้ให้หน่วยงานสนับสนุนมีการรับรองมาตรฐานพืชผักให้เป็นระบบทั้งผักปลอดภัย ผักปลอดสาร และผักอินทรีย์เพื่อผู้บริโภค/ผู้ซื้อจะได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจน

1.4.8 นโยบายรัฐลดการนำเข้าสารเคมีโดยรัฐบาลสั่งห้ามไม่นำสารเคมีที่มีอันตรายเข้ามาในประเทศ

2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

2.1.1 การผลิตพืชผักอินทรีย์ควรทำตามข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด

“การผลิตผักอินทรีย์ควรทำตามข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เคร่งครัด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10)

2.1.2 การจัดการโรคพืชควรใช้น้ำหมักสมุนไพร

2.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

2.2.1 ต้องการให้มีคนกลางมารับซื้อพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรในราคายุติธรรมเนื่องจากเกษตรกรบางคนไม่สามารถขายเองได้

2.2.2 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำตามโควต้าที่รับมาจากกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

2.2.3 อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลเรื่องการตลาดสำหรับฤดูหนาว เพราะมักจะมีผักเคมีเข้ามาแข่งขันเรื่องราคาทำให้ผักอินทรีย์จำหน่ายไม่ได้

“อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลเรื่องการตลาดสำหรับฤดูหนาว เพราะมักจะมีผักเคมีเข้ามาโจมตีเรื่องราคาทำให้ผักอินทรีย์ขายไม่ออก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10)

2.2.4 ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีช่องทางการตลาดพืชผักอินทรีย์เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวที่มีปริมาณพืชผักอินทรีย์จำนวนมาก

2.2.5 ให้ประชาสัมพันธ์แก่ผู้บริโภค/ผู้ซื้อให้มีความเข้าใจระหว่างพืชผักปลอดภัย GAP และพืชผักอินทรีย์เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาการต่อรองราคาผลผลิต

“อยากให้ช่วยประชาสัมพันธ์แก่ผู้บริโภค/ผู้ซื้อให้มีความเข้าใจระหว่างผักปลอดภัย GAP และผักอินทรีย์เพราะมีปัญหาในการต่อรองราคาขายผลผลิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9)

2.2.6 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อธิบายให้ผู้รับซื้อและผู้บริโภคเข้าใจถึงความยากง่ายในการทำผักอินทรีย์และความแตกต่างระหว่างผักปลอดภัยและผักไร้สารพิษ

“กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องอธิบายให้ผู้รับซื้อและผู้บริโภคเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างผักปลอดภัยและผักไร้สารพิษ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9)

2.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

2.3.1 ต้องมีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าพืชผักอินทรีย์ให้เพียงพออย่างจริงจังและมีการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ร่วมกันภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อย่างครบวงจร

“ต้องมีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าผักอินทรีย์ให้เพียงพอ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11)

2.3.2 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีความเห็นไม่ตรงกันควรมีการประชุมพบปะพูดคุยทำความเข้าใจกันให้มีแนวทางเดียวกัน

2.3.3 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำตามกฎระเบียบของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ และสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องมีความซื่อสัตย์และเข้มแข็งจึงจะสามารถต่อรองราคาผลผลิตได้

“กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องมีความซื่อสัตย์และเข้มแข็งจึงจะสามารถต่อรองราคาได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9)

2.3.4 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องมีแกนนำที่เข้มแข็งและเสียสละ

2.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

2.4.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ความรู้และคำแนะนำแก่เกษตรกรในการผลิตพืชผักอินทรีย์

2.4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทุนแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อให้เกษตรกรมีทุนหมุนเวียนในการผลิต และมีต้นทุนทางการผลิตเองเพื่อลดต้นทุนการผลิต

“เกษตรกรต้องมีทุนหมุนเวียนในการผลิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12)

2.4.3 เกษตรกรต้องมีเครื่องจักรและเทคโนโลยีในการผลิต เช่น รถพรวนดิน ขนาดเล็ก โรงเรือน เป็นต้น

“ต้องการเครื่องจักรและเทคโนโลยีในการผลิต เช่น รถพรวนดินขนาดเล็ก โรงเรือน เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 47)

2.4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการพัฒนาและการลงทุนเรื่องการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตพืชผักอินทรีย์

“หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาเรื่องการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 16)

3. ภาคกลาง

3.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้

3.1.1 มีหน่วยงานที่ส่งเสริมให้มีปัจจัยการผลิตจำหน่าย เช่น ขี้ไก่ ขี้วัว ขี้หมู เป็นต้น และทำให้ง่ายต่อการซื้อหาปัจจัยการผลิตเพื่อมาทำการผลิตพืชผักอินทรีย์

3.1.2 มีหน่วยงานที่ส่งเสริมให้มีสารชีวภัณฑ์ในการกำจัดแมลงและโรคพืชจำหน่าย เช่น ไตรโคเดอร์มากำจัดเชื้อราในรากเน่า โคนเน่าในพริก บิวเวอเรียกำจัดหนอนในผัก เช่น คะน้า กวางตุ้ง เป็นต้น

3.1.3 ช่องทางการตลาดของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีมากมาย ถ้าสมาชิกปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ครบ ผู้บริโภคจะเชื่อถือในผลผลิตพืชผักอินทรีย์

3.1.4 การเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ให้ดินอุดมสมบูรณ์จะทำให้พืชผักแข็งแรงต้านทานโรค กรณีผลผลิตพืชผักอินทรีย์เสียหายไม่มากใช้น้ำหมักจากสมุนไพร เช่น ตะไคร้หอม สะเดา มะรุม กลอย หนอนตายอยาก เป็นต้น กำจัดโรคแมลง และน้ำส้มควันไม้กำจัดแมลงในถั้วผักยาว เช่น หนอน เพลี้ยอ่อน หนอนในพริก ควรใช้น้ำส้มควันไม้ เป็นต้น

3.1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเรื่องการจัดการองค์ความรู้และให้องค์ความรู้ในการจัดการโรคพืชและแมลงศัตรูพืช เช่น พริก ถั้วผักยาว ผักกาด ผักคะน้า เป็นต้น

3.1.6 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ความรู้เรื่องมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในเวทีประชุมประจำเดือนและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เกี่ยวกับความรู้เรื่องปุ๋ยหมัก ปลูกผัก ผักไม่งามต้องมีการเตรียมแปลงโดยมีการตากดิน 15 วัน แล้วใส่ปุ๋ยหมัก ขี้เถ้า รำ และน้ำ ใช้เวลาหมัก 15 วัน แล้วจึงนำไปใช้ในการเพาะปลูกผักอินทรีย์

3.1.7 กรณีแปลงพืชผักอินทรีย์มีแปลงข้างเคียงเป็นแปลงเคมีควรทำแนวกันชนเพิ่มขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

3.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอให้การสนับสนุนทุนหมุนเวียนให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สำรองจ่ายในการรับซื้อผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

“สนับสนุนทุนหมุนเวียนสำรองจ่ายในการรับซื้อผักให้กลุ่ม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 26)

3.2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีการสนับสนุนให้มีช่องทางการตลาดในท้องถิ่นให้มากขึ้น เช่น ตลาดชุมชน เป็นต้น การขยายตลาดอยากให้ผู้บริโภคสนับสนุนผลผลิตพืชผักอินทรีย์ทั่วประเทศ

“มีตลาดในท้องถิ่นให้มากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 48)

3.2.3 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้มีปริมาณผลผลิตตามความต้องการของตลาดและมีความต่อเนื่อง

“วางแผนการผลิตให้มีความต่อเนื่อง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 49)

3.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการให้ความรู้เรื่องการจัดการตลาดและบรรจุภัณฑ์ต่างๆ แก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

3.2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลความรู้กับผู้บริโภคให้ชัดเจนเกี่ยวกับระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัย

3.2.6 ต้องการให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ราคาที่ดี

3.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

3.3.1 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เป็นโอกาสของเกษตรกรอินทรีย์ในการต่อรองกับตลาดในเรื่องราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ได้

“การรวมกลุ่มเป็นโอกาสของเกษตรกรอินทรีย์ในการต่อรองกับตลาดในเรื่องราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ได้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 50)

3.3.2 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ้ามีปัญหาสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ ทำให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี โดยมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และมีแรงจูงใจทำงานด้านสังคมและคุณภาพชีวิต

3.3.3 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

3.3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนให้แต่ละพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีความเข้มแข็งมีการบริหารและเชื่อมโยงกันในพื้นที่ จะทำให้มีความเข้มแข็งในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

3.3.5 ต้องการให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ทั่วประเทศรวมตัวเป็นเครือข่ายกัน และเชื่อมโยงการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

“ต้องการให้สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ทั่วประเทศรวมตัวกันเป็นเครือข่าย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 33)

3.3.6 ให้มีหน่วยงานภาครัฐในการสนับสนุนทุนแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยตรงในการทำเกษตรอินทรีย์โดยให้ทุนสนับสนุนในรูปของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเงินหมุนเวียนแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

“ให้มีหน่วยงานในการสนับสนุนทุนในการทำเกษตรอินทรีย์แก่ผู้ผลิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 48)

3.3.7 มีการสนับสนุนทั้งหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

“มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นแก่กลุ่มอาชีพ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 30)

3.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

3.4.1 ฤดูร้อนมีพายุกทำให้ผลผลิตเสียหาย ฤดูฝนทำให้ผลผลิตเสียหายจึงต้องการให้มีโรงเรือนในการผลิตพืชผักอินทรีย์มากขึ้น

“ฤดูร้อนมีพายุกทำให้ผลผลิตเสียหาย ฤดูฝนทำให้ผลผลิตเสียหาย จึงต้องการโรงเรือนในการผลิต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 24)

3.4.2 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีความต้องการดูแลพืชผักอินทรีย์และรถส่งผักแช่เย็นเพื่อรักษาคุณภาพผักไม่ให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ชำเสียหาย

3.4.3 ต้องการสถานที่แปรรูปพืชผักอินทรีย์ที่ถูกลักษณะและได้มาตรฐาน

3.4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการต่อยอดอาชีพพืชผักอินทรีย์ในเรื่องทำโฮมสเตย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.4.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนให้ความรู้เรื่องการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์แก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

3.4.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น

3.4.7 ระดับนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมให้ทำเกษตรอินทรีย์ให้จริงจังมากขึ้นและสนับสนุนเกษตรกรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

“ต้องการให้หน่วยงานรัฐสนับสนุนเกษตรกรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 33)

3.4.8 มีหน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ที่เป็นระบบและชัดเจนเป็นไปในแนวทางเดียวกันในภาพรวมของประเทศไทย และมีการรับรองการตรวจมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

3.4.9 หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการจัดการน้ำและจัดสร้างแหล่งน้ำให้เป็นจุดๆ ไปตามความเหมาะสม เช่น ขุดสระ บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล ฝายน้ำล้น การทำระบบน้ำ เป็นต้น

3.4.10 หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนทุนแก่องค์กรที่ทำเรื่องเกษตรกรอินทรีย์มานานที่ตรวจสอบได้ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

3.4.11 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการออมทรัพย์เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตแก่ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

3.4.12 ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยห้ามนำเข้าและจำหน่ายสารเคมีที่มีอันตรายอย่างรุนแรง

“อยากให้เมืองไทย ห้ามขายสารเคมีที่รุนแรง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 25)

4. ภาคใต้

4.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ มีดังนี้

4.1.1 การจัดการระบบการผลิตที่ดีและเหมาะสมตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์

4.1.2 การป้องกันไม่ให้มีสารปนเปื้อนจากสารเคมีแปลงข้างเคียง ต้องใช้แนวกันชน เช่น ปลูกพืชเป็นแนวถี่ๆ หรือขุดคูน้ำให้รอบแปลง เป็นต้น

“ป้องกันสารปนเปื้อนจากสารเคมีแปลงข้างเคียง ต้องใช้แนวกันชน เช่น ปลูกพืชเป็นแนวถี่ๆ ขุดคูน้ำให้รอบแปลง เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 36)

4.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้

4.2.1 ส่งเสริมให้มีร้านค้าผักอินทรีย์ในหน่วยงานของรัฐและเอกชน

4.2.2 ส่งเสริมให้โรงเรียนในพื้นที่รับซื้อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ควรใช้พืชผักอินทรีย์ทำอาหารกลางวันแก่เด็กในโรงเรียน

“ส่งเสริมให้โรงเรียนในพื้นที่รับซื้อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ทำอาหารกลางวันแก่เด็กในโรงเรียน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 35)

4.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม มีดังนี้

4.3.1 ควรมีการส่งเสริมให้มีกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ที่เข้มแข็งและครอบคลุม

“ควรจัดให้มีกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ที่เข้มแข็งและครอบคลุม”
(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 35)

4.3.2 ให้ความรู้ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจผักอินทรีย์แก่ผู้ผลิต

4.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้

4.4.1 หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างจริงจังโดยจัดให้มีระบบที่สร้างหลักประกันแก่ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์

4.4.2 หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนเรื่องการจัดการโลจิสติกส์ที่เป็น การสนับสนุนการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์

“หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนเรื่องการจัดการโลจิสติกส์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 35)

ในส่วนของกรวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จำนวน 3 แห่ง ซึ่งแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน มีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถทำการวิเคราะห์ที่ได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

1. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีการปฏิบัติในฟาร์มพืชผักอินทรีย์โดยใช้ความรู้ในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ รวมทั้งมีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอ

กับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก เป็นต้น และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน และเน้นปลูกพืชผักตามฤดูกาล ทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช จึงได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้สมาชิกกลุ่มได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ขององค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ

2. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์มาประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริงในแปลงพืชผักอินทรีย์และปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มด้วยกันในการผลิตพืชผักอินทรีย์ซึ่งเป็นการจัดการความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม และมีคณะกรรมการกลุ่มฯ ไปตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์ทุก 2 เดือนต่อครั้งเป็นประจำ จึงทำให้เกิดการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มส่งผลให้ได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยเป็นที่ต้องการของตลาด

3. ปริมาณการผลิต จากการที่กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีการวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกภายในกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทาทำการผลิตพืชผักอินทรีย์หลากหลายชนิดรวมกันจึงมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดและมีปริมาณผลผลิตเพียงพอจำหน่ายในตลาดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกสัปดาห์ และการผลิตพืชผักอินทรีย์จำหน่ายตลาดขายส่งเฉพาะด้านมีการวางแผนทำการผลิตในช่วงฤดูหนาวเป็นหลักซึ่งเป็นการปลูกผักตามฤดูกาลทำให้มีปริมาณการผลิตที่หลากหลายส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง

4. คุณภาพผลผลิต กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ให้ความสำคัญกับการผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างมีคุณภาพในทุกขั้นตอนการผลิตโดยมีการตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเป็นประจำ ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค และผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้สมาชิกกลุ่มได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ขององค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ สร้างความเชื่อมั่นในผลผลิต

พืชผักอินทรีย์ที่มีความปลอดภัยแก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภค จึงได้รับความเชื่อถือและการยอมรับในผลผลิตพืชผักอินทรีย์จากผู้ซื้อ/ผู้บริโภคตลอดมาเป็นระยะเวลาานาน

5. การวางแผนการผลิต กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพโดยมีการจัดการวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกภายในกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้มีปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอกับตลาดต้องการโดยมีการแบ่งกระจายการผลิตให้สมาชิกภายในกลุ่มจึงทำให้มีผลผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างต่อเนื่องสามารถจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี

6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีการคัดเกรดผลผลิตพืชผักอินทรีย์มีการรักษาคุณภาพของผลผลิตผักอินทรีย์ให้สดใหม่ เช่น ล้างผักแล้วใส่ตะกร้าใช้ผ้าชุบน้ำคลุมไว้รักษาความสด เป็นต้น และมีการบรรจุหีบห่อผลผลิตพืชผักอินทรีย์บางชนิด รวมทั้งมีการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อความหลากหลายของผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ในการจำหน่ายในตลาด

7. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตในการเข้าถึงผู้บริโภคทั้งตลาดขายส่งเฉพาะด้านและตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งตลาดในท้องถิ่นเป็นตลาดประจำที่แน่นอนในการจำหน่ายเนื่องจากผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัยได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคโดยสมาชิกกลุ่มสามารถกำหนดราคาขายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเอง ซึ่งกำหนดราคาจากต้นทุนในการตั้งราคาผลผลิต และกำหนดราคาจากตลาด รวมทั้งร่วมกำหนดราคากับเครือข่ายเกษตรอินทรีย์และผู้บริโภค จึงมีราคาขายที่เหมาะสมสามารถสร้างกำไรให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้ที่เป็นธรรม

ภาพที่ 70 สัมภาษณ์คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

8. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีการประชุมเป็นประจำเพื่อการวางแผนการผลิตและการตลาดของสมาชิกกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ การวางแผนการดำเนินงาน การเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ การตรวจสอบ การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และปรึกษาหารือกันกรณีมีปัญหาเพื่อหาข้อตกลงและแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันภายในกลุ่มอาชีพ รวมทั้งคณะกรรมการกลุ่มฯ และสมาชิกกลุ่มฯ ทุกคนให้ความร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างดี

9. การจัดองค์กร กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีการจัดองค์กรที่มีโครงสร้างมีคณะกรรมการกลุ่มที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างชัดเจน และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานภายในสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี

10. การบริหารจัดการ กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีการบริหารจัดการที่ดีภายในกลุ่มมีการอบรมให้ความรู้ การประชุมในการวางแผนการผลิตและการตลาดของสมาชิกกลุ่มให้สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดที่กลุ่มฯ ได้รับการสั่งซื้อพืชผักอินทรีย์ และการประชุมประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงานและจัดทำแผนการดำเนินงานในปีต่อไป รวมทั้งคณะกรรมการกลุ่มมีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ในการทำงานของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

11. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการบริหารจัดการฟาร์ม และระบบการจัดการผลผลิตพืชผักอินทรีย์ 2 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ขององค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ จึงทำให้มีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นการแสดงเครื่องหมายรับประกันผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัย และเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลผลิตพืชผักอินทรีย์สร้างความเชื่อถือให้แก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภคได้

“มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เป็นเครื่องหมายในการรับประกันผลผลิตมีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จในอาชีพ” (นายพิชัย กำแพง, 2560)

ภาพที่ 71 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (COR) และ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

12. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งด้านเงินทุน ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ด้านวิชาการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน และการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานเป็นอย่างมาก จึงทำให้กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่สามารถดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ประสบความสำเร็จ

ภาพที่ 72 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

1. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้ใช้ความรู้จากทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและที่ได้รับการฝึกอบรมและการดูงาน และมีการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยมีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งมีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสม และระบบการปลูกพืชหมุนเวียน กรณีมีโรคแมลงศัตรูพืช สมาชิกกลุ่มฯ จะใช้ปัจจัยการผลิตที่กลุ่มอนุญาตให้ใช้ ทำให้ได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้สมาชิกกลุ่มได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.)

“การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มผักอินทรีย์เป็นปัจจัยแห่งสำเร็จในทำอาชีพพืชผักอินทรีย์”
(นายสุนทร คมคาย, 2560)

2. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์มาทดลองประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริงในแปลงพืชผักอินทรีย์และปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มด้วยกันในการผลิตพืชผักอินทรีย์ซึ่งเป็นการจัดการความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม และการฝึกอบรมในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงทำให้เกิดการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มส่งผลให้ได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพ และมีความปลอดภัย

3. ปริมาณการผลิต จากการที่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกภายในกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามที่ได้รับการสั่งซื้อทั้งชนิดและปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์โดยแบ่งกระจายให้สมาชิกกลุ่มหลายคนร่วมกันทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ จึงทำให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์มีปริมาณเพียงพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกสัปดาห์

4. คุณภาพผลผลิต กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างมีคุณภาพในทุกขั้นตอนการผลิต ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค และผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) เมื่อสมาชิกกลุ่มนำผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไปจำหน่ายจะมีการแสดงใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภคด้วยเสมอเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีความปลอดภัยแก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภค จึงได้รับความเชื่อถือและการยอมรับในผลผลิตพืชผักอินทรีย์จากผู้ซื้อ/ผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

5. การวางแผนการผลิต กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพโดยมีการจัดการวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกภายในกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้มีปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอกับความต้องการของตลาดโดยมีการแบ่งกระจายสมาชิกกลุ่มอาชีพมีการปลูกผักอินทรีย์แต่ละชนิดร่วมกัน และระยะเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์ให้มีผลผลิตพืชผักอินทรีย์ส่งอย่างต่อเนื่องตามกำหนดเวลา

6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการคัดเกรดผลผลิต การรักษาคุณภาพของผลผลิตผักอินทรีย์ให้สดใหม่ การบรรจุหีบห่อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ และมีการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มด้วย

“สมาชิกกลุ่มมีการคัดเกรดผลผลิตผักอินทรีย์ก่อนรวบรวมผลผลิตไปส่งกลุ่ม”
(นางนุชนารถ เข้มลาย, 2560)

7. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตในการเข้าถึงผู้บริโภคทั้งตลาดขายส่งเฉพาะด้าน ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตลาดระบบสมาชิก รวมทั้งตลาดส่งออกที่เป็นตลาดประจำที่แน่นอนในการจำหน่ายเนื่องจากผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัยได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยสมาชิกกลุ่มสามารถกำหนดราคาขายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเอง ซึ่งกำหนดราคาจากต้นทุนในการตั้งราคาผลผลิต จึงมีราคาขายที่เหมาะสมสามารถสร้างกำไรให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้ที่เหมาะสม

“มีช่องทางการตลาดที่ดีในการจำหน่ายผักอินทรีย์” (นายสุนทร คมคาย, 2560)

8. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือนเพื่อการวางแผนการผลิตและการตลาดของสมาชิกกลุ่มแต่ละเดือน สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ การวางแผนการดำเนินงาน การเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ การตรวจสอบ การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และปรึกษาหารือกันกรณีมีปัญหาเพื่อแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกันภายในกลุ่มอาชีพ และสมาชิกกลุ่มๆ ทุกคนให้ความร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงาน

9. การจัดองค์กร กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการจัดองค์กรที่มีโครงสร้างมีคณะกรรมการกลุ่มที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานอย่างชัดเจนมีทั้งคณะกรรมการบริหาร ฝ่ายตรวจและรับรองฟาร์มเกษตรกรอินทรีย์ ฝ่ายตรวจสอบคุณภาพผลผลิต และฝ่ายตลาด และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานภายในกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นอย่างมาก

10. การบริหารจัดการ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการบริหารจัดการที่ดีภายในกลุ่มมีทั้งการให้ความรู้ การวางแผนการผลิตและการตลาดของสมาชิกกลุ่มแต่ละเดือนให้สมาชิกกลุ่มวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้เพียงพอับความต้องการของตลาดที่กลุ่มๆ ได้รับการสั่งซื้อพืชผักอินทรีย์ และมีการประชุมประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงาน และทำการแผนการดำเนินงานในปีต่อไป รวมทั้งคณะกรรมการกลุ่มมีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ในการทำงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

11. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการบริหารจัดการฟาร์ม และระบบการจัดการผลผลิตคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) จึงทำให้มีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากลที่เป็นการแสดงเครื่องหมายรับรองเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัย และเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลผลิตพืชผักอินทรีย์สร้างความเชื่อถือให้แก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภคได้

“กลุ่มมีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ถึง 3 มาตรฐาน” (นางสัจฉิ์ สุริยา, 2560)

12. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งด้านเงินทุน ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ด้านวิชาการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน และ

การให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน จึงมีส่วนช่วยทำให้กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ประสบความสำเร็จ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

1. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมได้ใช้ความรู้และมีการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยมีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งมีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสม ระบบการปลูกพืชตามลำดับ และระบบการปลูกพืชหมุนเวียนทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช ทำให้ได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 3 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย รวมทั้งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ของกรมวิชาการเกษตร

2. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์มาทดลองประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริงในแปลงพืชผักอินทรีย์และปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มด้วยกันในการผลิตพืชผักอินทรีย์ซึ่งเป็นการจัดการความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่มจึงทำให้การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มส่งผลให้ได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพ และได้ปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดตามแผนการผลิตที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ได้รับการสั่งซื้อผลผลิตพืชผักอินทรีย์

3. ปริมาณการผลิต จากการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีการวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามที่ได้รับการสั่งซื้อโดยให้สมาชิกกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์มากกว่าที่ได้รับการสั่งซื้อเพื่อป้องกันความเสี่ยงของปริมาณการผลิตที่อาจไม่ได้พอกับที่ต้องการ จึงทำให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดและมีปริมาณ

ผลผลิตเพียงพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกสัปดาห์ กรณีมีผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เหลือจากขายส่งตามการสั่งซื้อแล้วจะนำผลผลิตไปจำหน่ายช่องทางการตลาดอื่นๆ ให้หมด เช่น ขายปลีกที่ตลาดสุขใจ ขายปลีกที่ตลาดในท้องถิ่น เป็นต้น

4. คุณภาพผลผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ให้ความสำคัญกับการผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างมีคุณภาพในทุกขั้นตอนการผลิต ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค และผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 3 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS) ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย รวมทั้งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ของกรมวิชาการเกษตร เมื่อสมาชิกกลุ่มนำผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไปจำหน่ายในตลาดต่างๆ จะมีการแสดงใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภคด้วยเสมอเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีความปลอดภัยแก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภค จึงได้รับความเชื่อถือและการยอมรับในผลผลิตพืชผักอินทรีย์จากผู้ซื้อ/ผู้บริโภค

5. การวางแผนการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพโดยมีการจัดการวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้มีปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอกับจำนวนพืชผักอินทรีย์ที่ตลาดต้องการโดยมีการแบ่งเกษตรกรเป็นกลุ่มเล็กๆ เช่น กลุ่มผักโขม กลุ่มผักคะน้า กลุ่มผักกวางตุ้ง เป็นต้น มีการวางแผนการปลูกผักอินทรีย์แต่ละชนิด และระยะเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักอินทรีย์ให้มีผลผลิตพืชผักอินทรีย์ส่งอย่างต่อเนื่องตามกำหนดเวลาซึ่งมีการวางแผนการผลิตล่วงหน้าเพื่อป้องกันผลผลิตล้นตลาด

6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิตผักอินทรีย์ให้สดใหม่ และให้สมาชิกกลุ่มได้มีการเรียนรู้เทคนิควิธีการเก็บผักจากสมาชิกกลุ่มที่มีวิธีการเก็บรักษาผักให้สดใหม่ได้ เช่น เทคนิควิธีการเก็บถั่วพุดต้องชุบน้ำ ให้สะเด็ดน้ำก่อน และนำไปตองรองถุงแล้วใส่ถั่วพุดและใบตองห่อไว้ ไม่ต้องใส่ตู้เย็นผักจะยังสดและผักไม่ดำซึ่งมีการบรรจุหีบห่อผลผลิตเก็บพืชผักอินทรีย์ให้สดต้องห่อด้วยใบตองหรือกระดาษ เป็นต้น

7. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีช่องทางจำหน่ายผลผลิตในการเข้าถึงผู้บริโภคทั้งตลาดขายส่งเฉพาะด้านและตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งตลาดในท้องถิ่นเป็นตลาดประจำ

ที่แน่นอนในการจำหน่าย เนื่องจากผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัยได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยสมาชิกกลุ่มสามารถกำหนดราคาขายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเอง ซึ่งกำหนดราคาจากต้นทุนในการตั้งราคาผลผลิต จึงมีราคาขายที่เหมาะสมสามารถสร้างกำไรให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้ที่เหมาะสม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์จำหน่ายให้หมด

“ การรวมกลุ่มทำให้มีตลาดที่กว้างเป็นที่รู้จักมากขึ้น ทำให้มีคนอยากได้สินค้าเกษตรอินทรีย์ เช่น บริษัท เป็นต้น ” (นายวสันต์ เก้าลิม, 2560)

8. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีการประชุมเป็นประจำทุกเดือนเพื่อการวางแผนการผลิตและการตลาดของสมาชิกกลุ่มแต่ละเดือน สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ การวางแผนการดำเนินงาน การเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ การตรวจสอบ การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และปรึกษาหารือกันกรณีมีปัญหาเพื่อหาข้อตกลงและแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันภายในกลุ่มอาชีพ และสมาชิกกลุ่มฯ ทุกคนให้ความร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

9. การจัดการกร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีการจัดการกรที่มีโครงสร้างมีคณะกรรมการกลุ่มที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม อย่างชัดเจน และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานภายในสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมได้เป็นอย่างดี

10. การบริหารจัดการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีการบริหารจัดการที่ดีภายในกลุ่มมีทั้งการประชุมในการวางแผนการผลิตและการตลาดของสมาชิกกลุ่มแต่ละเดือนให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมต้องผลิตพืชผักอินทรีย์ให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดที่กลุ่มฯ ได้รับการสั่งซื้อพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งคณะกรรมการกลุ่มมีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ในการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

11. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการบริหารจัดการฟาร์ม และระบบการจัดการผลผลิต 3 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) ของสำนักงาน

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS) ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย รวมทั้งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ของกรมวิชาการเกษตร จึงทำให้มีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นการแสดงเครื่องหมายรับรองเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัย และเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ สร้างความเชื่อถือให้แก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภคได้

12. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งด้านเงินทุน ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ด้านวิชาการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน และการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานเป็นอย่างมาก จึงทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมสามารถดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ ประสบความสำเร็จ

ตอนที่ 3 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จำนวน 3 แห่ง ซึ่งแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน มีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 2 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ส่วนที่ 3 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถทำการวิเคราะห์ได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

1. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่เป็นสิ่งที่สำคัญของการประกอบอาชีพอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การรวมกลุ่มทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำงานได้ดีมากขึ้น โดยคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มมีการแบ่งงานกันดำเนินงานในลักษณะแบบพี่น้อง และมีการกระจายการดำเนินงานแก่สมาชิกกลุ่มร่วมกันทำงานตลอด

1.2 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สามารถมีการวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างเหมาะสม เมื่อตลาดต้องการชนิดและปริมาณผลผลิตพืชผักอินทรีย์ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์จึงมาวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และสมาชิกกลุ่มทำการผลิตได้มีความหลากหลายในแปลงพืชผักอินทรีย์ทำให้แก้ปัญหาด้านการตลาดในเรื่องปัญหาผลผลิตไม่ต่อเนื่องได้

1.3 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความแน่นอนในเรื่องการผลิตและการตลาดซึ่งผลผลิตและผลิตภัณท์พืชผักอินทรีย์จากการวางแผนล่วงหน้าในการผลิตได้ตามปริมาณที่ตลาดต้องการทำให้มีตลาดที่เป็นประจำสามารถสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง

1.4 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดระบบการตรวจสอบกันเองภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เกี่ยวกับการผลิตที่ต้องมีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และปลอดภัยตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยคณะกรรมการกลุ่มฯ มีการตรวจสอบแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มฯ ให้ทำตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด

1.5 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการประชุมสมาชิกกลุ่มเป็นประจำทุก 2 เดือนต่อครั้ง ในตอนเช้าของวันประชุมกลุ่มมีการตรวจฟาร์มของสมาชิกกลุ่มฯ และในช่วงตอนบ่ายเป็นการประชุมสมาชิกกลุ่มฯ ในการวางแผนและการบริหารจัดการทั้งการผลิตและการตลาด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้สมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น และหาแนวทางแก้ไขปัญหภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

1.6 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาจากต้นทุนการผลิตโดยสามารถกำหนดราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเองและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเองได้

1.7 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้มีการพูดคุยปรึกษาหารือกัน มีแนวร่วมในการทำงานและมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคีกันในการดำเนินงานภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

“การรวมกลุ่มสำคัญมากมีการพูดคุยปรึกษา มีแนวร่วม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์” (นายพิชัย กำเพ็ญ, 2560)

2. การวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์เน้นการผลิตผักอินทรีย์ตามฤดูกาลและต้องมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์แต่ละชนิดเพื่อให้มีพืชผักอินทรีย์ส่งจำหน่ายอย่างต่อเนื่องในตลาด

ต่างๆ ซึ่งจะมีการกระจายให้สมาชิกกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้หลากหลายชนิดให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด

3. การบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ คณะกรรมการกลุ่มฯ จะมีการบริหารจัดการทั้งในเรื่องการให้ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การวางแผนการผลิตและการตลาดให้เพียงพอกับจำนวนที่ต้องการโดยแบ่งกระจายให้สมาชิกกลุ่มหลายคนรวมกันปลูกผักอินทรีย์ให้ได้ปริมาณการผลิตตามการสั่งซื้อผักอินทรีย์ในแต่ละครั้งและให้มีผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง

4. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ให้ความสำคัญกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด โดยมีการปฏิบัติในฟาร์มตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งมีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช และใช้วิธีการเกษตรกรรมยั่งยืนคือ การปลูกพืชทั้งไม้ยืนต้นผสมผสานกับพืชผักตามฤดูกาล และผักพื้นบ้านของท้องถิ่นเพื่อให้มีผลผลิตตลอดทั้งปี ทำให้ได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัย จึงทำให้สมาชิกกลุ่มของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ขององค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ

ภาพที่ 73 การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

5. การตลาดที่มั่นคงและตลาดมีหลากหลายช่องทาง กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่มีช่องทางการตลาดหลายช่องทางทั้งตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน และตลาดในท้องถิ่นที่เป็นตลาดที่แน่นอนของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่เนื่องจากการผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากลเป็นเครื่องหมายรับรองความปลอดภัยของผลผลิตพืชผักอินทรีย์ จึงทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอาชีพที่มั่นคงของสมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 74 ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์และตลาดในท้องถิ่นของกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา

6. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ทุกคนมีความรู้และประสบการณ์ในการทำพืชผักอินทรีย์จากการได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ และนำมาปรับประยุกต์ใช้ในแปลงพืชผักอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่มอยู่เป็นประจำในลักษณะของการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทำพืชผักอินทรีย์แล้วประสบความสำเร็จแก่สมาชิกกลุ่มที่ผลิตพืชผักอินทรีย์ชนิดนั้นซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและดูงานโดยสมาชิกที่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ทำให้เกิดความมั่นใจและการยอมรับในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ จนทำให้ชุมชนตำบลแม่ทาเป็นชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรกรรมยั่งยืนโดยมีกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนเป็นหลักในลักษณะเป็นมหาวิทยาลัยในการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีรายละเอียดดังนี้

1. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นปัจจัยที่สำคัญของการประกอบอาชีพอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การรวมกลุ่มช่วยทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำงานได้ดีมากขึ้น เช่น ปู่อินทรีย์ สารชีวภาพ เมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ทำแบ่งปันกันใช้ภายในสมาชิกกลุ่มอาชีพ

1.2 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สามารถมีการวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างรัดกุม เมื่อตลาดต้องการชนิดและปริมาณผลผลิตพืชผักอินทรีย์ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์จึงมาวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

1.3 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความมั่นคงในเรื่องการผลิตและการตลาดจากการวางแผนล่วงหน้าในการผลิตได้ตามปริมาณที่ตลาดต้องการ

1.4 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดระบบการตรวจสอบกันเองภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เกี่ยวกับการผลิตที่ต้องมีการรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์

1.5 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการประชุมสมาชิกกลุ่มเป็นประจำทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง ในการวางแผนและการบริหารจัดการทั้งการผลิตและการตลาด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งมีการประชุมประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงานประจำปีและกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงานในปีต่อไปของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.6 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาจากต้นทุนการผลิตโดยสามารถกำหนดราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเองและการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นโอกาสที่ผู้ผลิตจะมีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตกับตลาดในเรื่องราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ได้ทำให้ได้ราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์สูงกว่าตลาดทั่วไป และเป็นราคาประกันที่แน่นอนให้กับสมาชิกกลุ่มได้

“การรวมกลุ่มเป็นโอกาสที่ผู้ผลิตจะมีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตกับตลาดได้ทำให้ได้ราคาผลผลิตผักอินทรีย์สูงกว่าตลาดทั่วไป และสามารถประกันราคาที่แน่นอนให้กับสมาชิกกลุ่มได้” (นางเอื้องฟ้า ชำเกตุ, 2560)

1.7 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคีกันภายในสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

2. การวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถมีการวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างรัดกุม เมื่อตลาดต้องการชนิดและปริมาณผลผลิตพืชผักอินทรีย์ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์จึงทำการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์หมุนเวียนตามฤดูกาลให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโดยมีการประชุมสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราในการวางแผนการผลิตและการตลาดเป็นประจำทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง

“กลุ่มมีการวางแผนการผลิตผักอินทรีย์ให้มีปริมาณการผลิตที่ให้มีผลผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง” (นางสาวยุพิน คะเสนา, 2560)

3. การบริหารจัดการที่ดี กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการจัดการแบ่งการดำเนินงานมีทั้งฝ่ายตรวจและรับรองฟาร์มเกษตรกรอินทรีย์ ฝ่ายตรวจสอบคุณภาพผลผลิต และฝ่ายตลาดในการดำเนินงาน โดยในการดำเนินงานจะมีการอบรมให้ความรู้ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกรอินทรีย์ การวางแผนการผลิตและการตลาดอย่างครบวงจร และในการผลิตพืชผักอินทรีย์จะมีการแบ่งกระจายเป็นกลุ่มผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ให้สมาชิกกลุ่มหลายคนรวมกันปลูกผักอินทรีย์แต่ละชนิดให้มีความหลากหลายและมีปริมาณที่ต่อเนื่องเป็นการจัดการวางแผนการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกันโดยมีการประชุมสมาชิกกลุ่มเพื่อประเมินผลผลิตที่จะสามารถทำการผลิตและเก็บเกี่ยวได้ในรอบการผลิต สมาชิกกลุ่มแต่ละครอบครัวต้องประเมินผลผลิตแล้วแจ้งต่อกันถึงชนิดพืชผักอินทรีย์ที่จะขายให้กลุ่มเพื่อเป็นหลักประกันว่ากลุ่มจะจัดการผลผลิตของสมาชิกกลุ่มได้และป้องกันผลผลิตเกินความต้องการของตลาดที่กลุ่มจัดจำหน่ายอยู่และเมื่อได้ผลผลิตแล้วจะมีฝ่ายตรวจสอบคุณภาพผลผลิต และฝ่ายตลาดดำเนินการจัดจำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ส่งตลาด

4. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราได้ใช้ความรู้จากทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการดูงานและมีการผลิตตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์โดยมีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด รวมทั้งมีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์โดยใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสม และระบบการปลูกพืชหมุนเวียน กรณีมีโรคแมลงศัตรูพืชสมาชิกกลุ่มฯ จะใช้ปัจจัยการผลิตที่กลุ่มอนุญาตให้ใช้ ทำให้ได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้สมาชิกกลุ่มได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ในระดับสากล

“สมาชิกกลุ่มมีความรู้ในการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มผักอินทรีย์” (นายสุนทร คมคาย, 2560)

5. การตลาดที่มั่นคงและตลาดมีหลากหลายช่องทาง กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีช่องทางการตลาดหลายช่องทาง ทั้งตลาดขายส่งเฉพาะด้าน ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตลาดระบบสมาชิก และตลาดส่งออกที่เป็นตลาดที่แน่นอนในการจัดจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ จึงทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอาชีพที่มั่นคงซึ่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นที่ต้องการของตลาดเนื่องจากได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากลเป็นเครื่องหมายรับรองความปลอดภัยของผลผลิตพืชผักอินทรีย์

“กลุ่มมีตลาดที่เป็นช่องทางการจำหน่ายที่ดี ได้ราคาที่ดีและยุติธรรม” (นายสุนทร คมคาย, 2560)

ภาพที่ 75 ช่องทางการตลาดของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต

6. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์มาทดลองประยุกต์ใช้ปฏิบัติจริงในแปลงพืชผักอินทรีย์และปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มด้วยกันในการผลิตพืชผักอินทรีย์ในเวทีการประชุมแต่ละเดือน และการฝึกอบรมในรูปแบบโรงเรียนเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขตเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สมาชิกเข้าร่วมเป็นศูนย์กลางเป็นกระบวนการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและดูงานโดยสมาชิกที่มีประสบการณ์มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ทำให้เกิดความมั่นใจและ

การยอมรับในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ จึงทำให้เกิดการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มส่งผลให้ได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพ และมีความปลอดภัย

“เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขตได้มีความรู้ และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนสมาชิกกลุ่มในการปลูกผักอินทรีย์” (นางนุชนารถ เข้มลาย, 2560)

ส่วนที่ 3 วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม มีรายละเอียดดังนี้

1. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมเป็นปัจจัยที่สำคัญของการประกอบอาชีพอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีรายละเอียดดังนี้

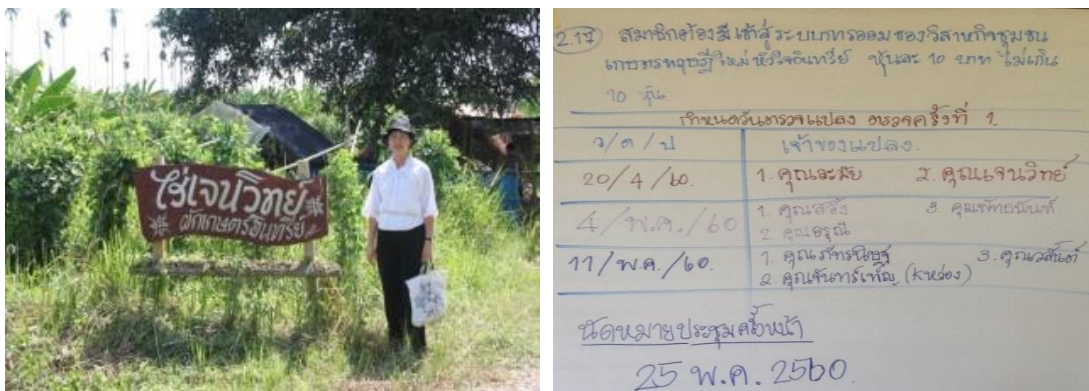
1.1 การรวมกลุ่มช่วยลดการทำงานและเสริมความถนัดช่วยให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำงานได้ดีและง่ายมากขึ้น เช่น สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางคนถนัดทำปุ๋ยอินทรีย์ ทำสารชีวภาพสามารถทำแบ่งปันกันใช้ภายในสมาชิกกลุ่มอาชีพได้ เป็นต้น

“การรวมกลุ่มช่วยลดการทำงาน ทำงานได้ดี และง่ายมากขึ้น เช่น ทำปุ๋ยอินทรีย์ทำสารชีวภาพแบ่งปันกันใช้ภายในสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น” (นางภัทรนิษฐ์ ภูมมา, 2560)

1.2 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกภายในกลุ่มสามารถมีการวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างรัดกุมและเหมาะสม เมื่อตลาดต้องการชนิดและปริมาณผลผลิตพืชผักอินทรีย์ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์จึงมาวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

1.3 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความมั่นคงในเรื่องการผลิตและการตลาดซึ่งผลผลิตและผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์จากการวางแผนล่วงหน้าในการผลิตพืชผักอินทรีย์ได้ตามปริมาณที่ตลาดต้องการ

1.4 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดระบบการตรวจสอบกันเองภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เกี่ยวกับการผลิตที่ต้องมีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยสมาชิกกลุ่มฯ จะมีการกำหนดวันหมุนเวียนไปตรวจสอบแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มฯ ให้ทำตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด

ภาพที่ 76 การตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์

1.5 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการประชุมสมาชิกกลุ่มเป็นประจำทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง ในการวางแผนและบริหารจัดการทั้งการผลิตและการตลาด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาแนวทางแก้ไขปัญหภายในในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

1.6 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาจากต้นทุนการผลิตโดยสามารถกำหนดราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเองและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตได้ ทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความพอใจเพราะราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ดีกว่าท้องตลาดทั่วไป

1.7 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคีกัน

2. การวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์จะมีการพูดคุยตกลงกับเชฟของโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมในการส่งผักอินทรีย์ว่าจะเป็นผักตามฤดูกาล โดยต้องมีการวางแผนจัดการทำตารางงานของการปลูกผักอินทรีย์แต่ละชนิดเพื่อให้มีส่งโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ตลอด ซึ่งต้องมีการกำหนดเป้าหมายของการจัดการการปลูกและระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตส่งโรงแรมให้ทันเวลา วิธีการที่ทำให้มีผักอินทรีย์ส่งตามที่โรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์สั่งซื้อคือ แบ่งเกษตรกรเป็นกลุ่มเล็กๆ ตัวอย่าง กลุ่มผักโขม กลุ่มผักคะน้า กลุ่มผักกวางตุ้ง กลุ่มผักบุ้ง เพื่อให้มีผักอินทรีย์ส่งอย่างต่อเนื่อง เช่น เมื่อโรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม กำหนดปริมาณความต้องการผักบุ้งอินทรีย์ครั้งละ 20 กิโลกรัม แต่ครั้งห่างกัน 3 วัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ต้องมาวางแผนการผลิตโดยมีการจัดสรรการผลิตให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 5 คนๆ ละ 6 กิโลกรัม ซึ่งต้องทำการผลิตให้ได้

ปริมาณมากกว่าความต้องการของตลาดเพื่อไว้สำหรับป้องกันปัญหาผลผลิตไม่ได้ตามปริมาณที่ต้องการ ส่วนผลผลิตที่เหลือสมาชิกกลุ่มนำไปขายที่ตลาดด้วยตนเอง

3. การตลาดที่มั่นคงและตลาดมีหลากหลายช่องทาง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีช่องทางการตลาดหลายช่องทางทั้งตลาดขายส่งเฉพาะด้านและตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เป็นตลาดที่แน่นอนในการจัดจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม จึงทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอาชีพที่มั่นคงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งผลผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมเป็นที่ต้องการของตลาดเนื่องจากได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากลเป็นเครื่องหมายรับรองความปลอดภัยของผลผลิตพืชผักอินทรีย์ โดยมีข้อตกลงเกี่ยวกับการจำหน่ายผลผลิต กรณีผู้บริโภคที่เป็นนิติบุคคลให้ติดต่อซื้อขายผ่านกลุ่มเท่านั้น

4. การบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมในการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้เพียงพอกับจำนวนที่โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมต้องการสั่งซื้อโดยมีการวางแผนการผลิตแบ่งโควต้าให้สมาชิกกลุ่มหลายคนรวมกันปลูกผักอินทรีย์ให้ได้ปริมาณการผลิตตามจำนวนที่โรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมสั่งซื้อผักอินทรีย์ในแต่ละครั้งและให้มีผลผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

5. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมให้ความสำคัญกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัดโดยมีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งมีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบการปลูกพืชแบบผสม ระบบการปลูกพืชตามลำดับ และระบบการปลูกพืชหมุนเวียนทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืช ทำให้ได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัย จึงทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 3 หน่วยงานคือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS) รวมทั้งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ของกรมวิชาการเกษตร

“เทคนิคการถอนวัชพืชให้ง่ายและไม่กระทบกระเทือนผักอินทรีย์ที่ปลูกใช้ขุยมะพร้าวโรยบนแปลงปลูกผัก และยังย่อยสลายเป็นปุ๋ยบำรุงดินได้ด้วย” (นายวสันต์ แก้วลิ้ม, 2560)

ภาพที่ 77 การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

6. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมทุกคนมีความรู้และประสบการณ์ในการทำพืชผักอินทรีย์จากการได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ และนำมาปรับประยุกต์ใช้ในแปลงพืชผักอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งได้หาแนวทางการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ของตนเอง เช่น การคลุมแปลงพืชผักอินทรีย์โดยโรยขุยมะพร้าวบนแปลงปลูกผักโดยเฉพาะการปลูกผักสลัดจะทำให้การถอนวัชพืชทำได้ง่ายและจะไม่ไปกระทบกระเทือนรากและต้นผักสลัด อีกทั้งยังสามารถย่อยสลายเป็นปุ๋ยบำรุงดินให้กับพืชผักอินทรีย์อีกด้วย เป็นต้น รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมอยู่เป็นประจำในลักษณะของการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ทำให้พืชผักอินทรีย์แล้วประสบความสำเร็จแก่สมาชิกกลุ่มที่ต้องการผลิตพืชผักอินทรีย์ชนิดนั้น เช่น การปลูกผักบุ้งอินทรีย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและดูงานโดยสมาชิกที่เป็นผู้สูงวัยที่มีประสบการณ์มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ทำให้เกิดความมั่นใจและการยอมรับในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีข้อตกลงว่าสมาชิกต้องมีการเก็บเมล็ดพันธุ์เองและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในกลุ่มทุกเดือน อย่างน้อย 1 ชนิด ทำให้เกิดความรู้ในการนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 3 พื้นที่ สามารถสรุปภาพรวมเปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 25 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
1. วัน เดือน ปีที่ก่อตั้ง	วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2536	วันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2544	วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2556
2. สาเหตุการจัดตั้ง กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เนื่องจากการทำอาชีพเกษตรกรรมที่เป็น พืชเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างแก่ครอบครัว ทั้งต้นทุนการผลิตสูง รายได้ส่วนใหญ่ จ่ายเป็นค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ปัญหา หนี้สิน และปัญหาสุขภาพ รวมทั้งปัญหา สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการทำเกษตร เชิงเดี่ยวที่มีการใช้สารเคมี จึงมีการรวมตัว กันจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อปรับเปลี่ยนไปทำ อาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน	การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีการ ประกอบอาชีพทำนาเคมีและปลูกพืช เชิงเดี่ยว มีการใช้สารเคมีการเกษตร ค่อนข้างเข้มข้นทั้งปุ๋ยเคมี สารเคมี ป้องกันกำจัดศัตรูพืช และวัชพืช แต่ประสบภาวะขาดทุนเนื่องจากราคา พืชผลตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงเพราะ ใช้ปุ๋ยเคมีและยากำจัดศัตรูพืช ดินเสื่อม คุณภาพเร็ว สิ่งแวดล้อมรอบข้าง เสื่อมโทรม รวมถึงปัญหาสุขภาพ จึงมี การรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อ ปรับเปลี่ยนไปทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ ร่วมกัน	การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เนื่องจากการประกอบอาชีพเกษตร อินทรีย์แล้วมีความต้องการของตลาด เฉพาะด้านสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพิ่มมากขึ้น จึงมีการรวมตัวกันจัดตั้ง กลุ่มอาชีพเพื่อทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ ร่วมกัน

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>3. สภาพการดำเนินงาน ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>1) วัตถุประสงค์</p> <p>2) กฎระเบียบ / ข้อตกลง และบทลงโทษ</p>	<p>เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านทำการเกษตรกรรม แบบยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของ ครอบครัว และพัฒนาชุมชน</p> <p>มีกฎระเบียบ / ข้อตกลงและบทลงโทษใน การดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน</p>	<p>เพื่อการส่งเสริมให้สมาชิกภายในกลุ่ม ได้ปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรเข้าสู่ระบบ เกษตรกรรมยั่งยืนเป็นระบบการผลิตแบบ เกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืนในการสร้าง ความมั่นคงด้านอาหารและรายได้</p> <p>มีกฎระเบียบ / ข้อตกลง และบทลงโทษใน การดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน</p>	<p>เพื่อรวมกลุ่มเครือข่ายผู้ปลูกผักอินทรีย์ ภายใต้ข้อตกลงการปลูกผักแบบ เกษตรอินทรีย์ทั้งหมด</p> <p>มีกฎระเบียบ / ข้อตกลง และ บทลงโทษในการดำเนินงานของ กลุ่มที่ชัดเจน</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
3) กิจกรรม การดำเนินงาน	<p>1. กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา ภายใต้ สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัดมีการ ดำเนินงานในการจัดการปัจจัยการผลิตมา บริการให้สมาชิก ศึกษาอบรม และเผยแพร่ ความรู้ทักษะการผลิตหรือเทคโนโลยี ที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรมยั่งยืน การจัดการผลผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนให้ จำหน่ายในราคาที่เป็นธรรมและเสริมสร้าง หรือพัฒนากองทุนของกลุ่มและเครือข่าย ให้เติบโตเพื่อการพึ่งตนเองและมีการ ดำเนินงานโครงการเกษตรอินทรีย์</p> <p>2. สถาบันพัฒนาทรัพยากรและ เกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทามีกิจกรรม จัดฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน อาทิ เกษตรกรรมยั่งยืน กลุ่ม องค์กร การบริหารจัดการ พืชผักอินทรีย์</p>	<p>1. การดำเนินกิจกรรมที่ร่วมกับองค์กร</p> <p>1) การฝึกอบรมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์</p> <p>2) การฝึกอบรมเทคนิคเกษตรอินทรีย์</p> <p>3) การจัดทัศนศึกษาดูงาน</p> <p>4) การจัดหาปัจจัยการผลิต</p> <p>2. การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม</p> <p>1) การส่งเสริมการผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์แบบ หลากหลาย</p> <p>2) การฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและ พันธุ์กรรมพืชท้องถิ่น</p> <p>3) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบโรงเรียน เกษตรกรเกษตรอินทรีย์</p> <p>4) การวางแผนและจัดการตลาดผลผลิตให้กับสมาชิก กลุ่มด้วยการประกันราคารับซื้อผลผลิตทุกรายการ</p> <p>5) การวางแผนการผลิต การตลาดและการบริหารจัดการของสมาชิกภายในกลุ่ม</p>	<p>1. ศูนย์เรียนรู้พี่น้องสองตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมเป็น แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ จัด ฝึกอบรมและการศึกษาดูงานตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>2. กลุ่มเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน บ้านหลักเมตร ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่จัดฝึกอบรม การศึกษา ดูงานและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำ เกษตรอินทรีย์</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>4. การดำเนินงานของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>1) คณะกรรมการ</p> <p>2) สมาชิกกลุ่ม</p> <p>3) การบริหารจัดการ</p> <p>4) การรับรองมาตรฐาน เกษตรกรอินทรีย์</p>	<p>คณะกรรมการ จำนวน 8 คน</p> <p>สมาชิกกลุ่ม จำนวน 24 ครอบครัว</p> <p>มีการประชุม 2 เดือนต่อครั้ง และมีการประชุมประจำปี 1 ครั้ง</p> <p>การรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์คือ มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แคนาดา (COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ (มกท.) ซึ่งเป็นมาตรฐานการรับรองแบบกลุ่ม (Grower Group Certification) และ มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ขององค์กรมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ ภาคเหนือ</p>	<p>คณะกรรมการบริหาร จำนวน 9 คน</p> <p>สมาชิกกลุ่ม จำนวน 65 คน</p> <p>มีการประชุมทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง และมีการประชุมประจำปี 1 ครั้ง</p> <p>การรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์คือ มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์แคนาดา (COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ (มกท.) ซึ่งเป็นมาตรฐานการรับรองแบบกลุ่ม (Grower Group Certification)</p>	<p>คณะกรรมการ จำนวน 5 คน</p> <p>สมาชิกกลุ่ม จำนวน 13 คน</p> <p>มีการประชุมทุกเดือนๆ ละ 1 ครั้ง</p> <p>การรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ คือ มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ระบบการรับรองแบบ มีส่วนร่วม (PGS) ของมูลนิธิเกษตรกร อินทรีย์ไทย และมูลนิธิสังคมสุขใจ และมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ Organic Thailand ของกรมวิชาการ เกษตร</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>5) การผลิตพืชผักอินทรีย์</p>	<p>การผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มมีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน 2. ระบบการปลูกพืชแบบผสม 3. ระบบการปลูกพืชตามลำดับ 4. ระบบการปลูกพืชแทรก 5. ระบบการปลูกพืชสลั้บ <p>กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอมะเอน จังหวัดเชียงใหม่มีข้อตกลงเกี่ยวกับพืชที่ปลูกเป็นแนวกั้นชนไม้ถือเป็นพืชอินทรีย์ และไม่อนุญาตให้ทำการจำหน่ายเป็นพืชอินทรีย์</p> <p>กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทามีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมีการจัดทำแบรนด์ตราสินค้าเกษตรอินทรีย์</p>	<p>การผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มมีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระบบการปลูกพืชแบบผสม 2. ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน 3. ระบบการปลูกพืชแทรก 4. ระบบการปลูกพืชตามลำดับ 5. ระบบการปลูกพืชสลั้บ 6. ระบบการปลูกพืชชนิดเดียวกัน <p>กลุ่มกำหนดพืชล้มลุกมีระยะปรับเปลี่ยนขั้นต่ำ 12 เดือน 24 เดือน และ 36 เดือนตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM, EU และ COR พืชล้มลุกที่ปลูกหลังระยะปรับเปลี่ยนจึงถือเป็นพืชอินทรีย์ และพืชยืนต้นมีระยะปรับเปลี่ยนขั้นต่ำ 18 เดือน และ 36 เดือนตามมาตรฐาน IFOAM, EU และ COR ผลผลิตพืชยืนต้นที่เก็บเกี่ยวหลังระยะปรับเปลี่ยนจึงถือเป็นผลผลิตเกษตรอินทรีย์</p>	<p>การผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มมีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ระบบการปลูกพืชแบบผสม 2. ระบบการปลูกพืชตามลำดับ 3. ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน 4. ระบบการปลูกพืชแทรก 5. ระบบการปลูกพืชสลั้บ <p>กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐมมีข้อตกลงเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติในแปลงเรื่องห้ามปลูกพืชคู่ขนาน เช่น ปลูกพืชชนิดพันธุ์เดียวกันทั้งอินทรีย์และไม่อินทรีย์ เป็นต้น</p> <p>กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมีการจัดทำแบรนด์ตราสินค้าเกษตรอินทรีย์</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
6) การตลาดพืชผักอินทรีย์	<p>1. ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ 84 ชนิด และผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์มีเมล็ดพันธุ์ ส่วนขยายพันธุ์ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ผักสดที่ใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ ผลิตภัณฑ์อาหารปรุงสำเร็จรูป ชุดผักสดพร้อมปรุง และชุดกล่องผัก</p> <p>2. วิธีการกำหนดราคาตามต้นทุน กำหนดราคาตามตลาด และกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์</p> <p>3. ช่องทางการจัดจำหน่ายมีดังนี้</p> <p>3.1 ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์</p> <p>3.2 ตลาดในท้องถิ่น</p> <p>3.3 ตลาดระบบสมาชิก</p> <p>3.4 ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน</p> <p>3.5 ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน</p> <p>3.6 ขายปลีกตามหน่วยงาน</p>	<p>1. ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ 80 ชนิด และผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์มีเมล็ดพันธุ์ ส่วนขยายพันธุ์ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ผักสดที่ใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ ผลิตภัณฑ์อาหารปรุงสำเร็จรูป ชุดผักสดพร้อมปรุง และชุดกล่องผัก</p> <p>2. วิธีการกำหนดราคาตามต้นทุนและกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์</p> <p>3. ช่องทางการจัดจำหน่ายมีดังนี้</p> <p>3.1 ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน</p> <p>3.2 ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์</p> <p>3.3 ตลาดระบบสมาชิก</p> <p>3.4 ตลาดส่งออก</p> <p>3.5 ตลาดในท้องถิ่น</p> <p>3.6 ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน</p>	<p>1. ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ 66 ชนิด และผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ มีผักสดที่ใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ ส่วนขยายพันธุ์ พืชผักอินทรีย์ เช่น กิ่งพันธุ์ เป็นต้น ชุดผักสดพร้อมปรุง และเมล็ดพันธุ์</p> <p>2. วิธีการกำหนดราคาตามต้นทุนและกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์</p> <p>3. ช่องทางการจัดจำหน่ายมีดังนี้</p> <p>3.1 ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน</p> <p>3.2 ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์</p> <p>3.3 ตลาดออนไลน์</p> <p>3.4 ตลาดในท้องถิ่น</p> <p>3.5 ตลาดส่งออก</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
6) การตลาดพืชผักอินทรีย์	<p>3.7 ขายปลีกตามแปลง</p> <p>4. การส่งเสริมการขาย มีดังนี้</p> <p>4.1 การขายโดยผู้ผลิตเองที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคโดยตรง</p> <p>4.2 การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขาย เช่น กิจกรรมเยี่ยมฟาร์มเกษตรกรอินทรีย์ เป็นต้น</p> <p>4.3 การประชาสัมพันธ์ เช่น ทางสื่อออนไลน์ Facebook แพนพับ เป็นต้น</p>	<p>3.7 ตลาดขายปลีกตามหน่วยงาน</p> <p>3.8 ขายปลีกที่แปลง</p> <p>4. การส่งเสริมการขาย มีดังนี้</p> <p>4.1 การขายโดยผู้ผลิตเองที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคโดยตรง</p> <p>4.2 การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขาย เช่น การออกร้านเทศกาลอาหาร กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเยี่ยมฟาร์มเกษตรกรอินทรีย์ เป็นต้น</p> <p>4.3 การประชาสัมพันธ์ เช่น ทางสื่อออนไลน์ Facebook สื่อวีดิทัศน์ แพนพับ เป็นต้น</p>	<p>4. การส่งเสริมการขาย มีดังนี้</p> <p>4.1 การขายโดยผู้ผลิตเองที่จะให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคโดยตรง</p> <p>4.2 การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขายร่วมกับองค์การที่ให้การสนับสนุน เช่น การออกร้านกิจกรรมการสาธิตกิจกรรมของกลุ่ม เป็นต้น</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>5. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>1. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นสิ่งที่สำคัญทำให้ทำงานได้ดีมากขึ้น มีการแบ่งงานกันดำเนินงานในลักษณะแบบพี่น้อง และกระจายการดำเนินงานแก่สมาชิกกลุ่มร่วมกันทำงานตลอด มีการวางแผนการผลิตและการตลาดได้ มีความแน่นอนในเรื่องการผลิตและการตลาด เกิดระบบการตรวจสอบการผลิตที่ต้องรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย รวมทั้งมีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตของตนเอง เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มอาชีพ มีการพูดคุยปรึกษาหารือกัน มีแนวร่วมในการทำงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคีในการดำเนินงานภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>1. การรวมกลุ่มเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำงานได้ดีมากขึ้น มีความมั่นคงในเรื่องการผลิตและการตลาดจากการวางแผนล่วงหน้าในการผลิตได้ตามปริมาณที่ตลาดต้องการ เกิดระบบการตรวจสอบการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การประชุมกลุ่มเพื่อการบริหารจัดการทั้งการผลิตและการตลาด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาแนวทางแก้ไขปัญหภายในกลุ่มอาชีพ ผู้ผลิตมีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตกับตลาดได้ราคาสูงกว่าตลาดทั่วไป และเป็นราคาประกันที่แน่นอนให้กับสมาชิกกลุ่มได้ เกิดการมีส่วนร่วมมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความสามัคคีกันภายในสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>1. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นปัจจัยที่สำคัญช่วยลดการทำงานและเสริมความถนัดทำให้ทำงานได้ดีและง่ายมากขึ้น มีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีความมั่นคงในเรื่องการผลิตและการตลาด เกิดระบบการตรวจสอบกันเองภายในกลุ่มอาชีพ เกี่ยวกับการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด การบริหารจัดการทั้งการผลิตและการตลาด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหาแนวทางแก้ไขปัญหา สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดราคา มีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิตได้ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและมีความสามัคคีกันภายในกลุ่มอาชีพ</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>5. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>2. การวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์เน้นการผลิตผักอินทรีย์ตามฤดูกาลและมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์แต่ละชนิดเพื่อให้มีปริมาณพืชผักอินทรีย์ส่งจำหน่ายในตลาดต่างๆ อย่างต่อเนื่อง</p> <p>3. การบริหารจัดการที่ดี คณะกรรมการกลุ่มฯ มีการบริหารจัดการทั้งการให้ความรู้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การวางแผนการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกัน</p> <p>4. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม สมาชิกกลุ่มมีการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยมีการปฏิบัติในฟาร์มตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม</p>	<p>2. การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่องโดยมีการประชุมการวางแผนการผลิต และการตลาดเป็นประจำทุกเดือน</p> <p>3. การบริหารจัดการที่ดี กลุ่มฯ มีการจัดการอบรมให้ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ การวางแผนการผลิตและการตลาด และมีการแบ่งกระจายให้สมาชิกกลุ่มหลายคนปลูกผักอินทรีย์แต่ละชนิดให้มีปริมาณที่ต่อเนื่องโดยมีฝ่ายตรวจสอบคุณภาพผลผลิต และฝ่ายตลาดในการดำเนินงาน</p> <p>4. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม สมาชิกกลุ่มได้ใช้ความรู้และมีการปฏิบัติในการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์</p>	<p>2. การวางแผนการผลิตโดยมีการจัดสรรการผลิตให้กับสมาชิกกลุ่มต้องทำการผลิตให้ได้ปริมาณมากกว่าความต้องการของตลาดเพื่อไว้สำหรับป้องกันปัญหาผลผลิตไม่ได้ตามปริมาณที่ต้องการส่วนผลผลิตที่เหลือสมาชิกกลุ่มนำไปขายด้วยตนเอง</p> <p>3. การตลาดที่มั่นคงและตลาดมีหลากหลายช่องทางเป็นตลาดที่แน่นอนทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอาชีพที่มั่นคง</p> <p>4. การบริหารจัดการที่ดีให้สมาชิกกลุ่มหลายคนรวมกันปลูกผักอินทรีย์ให้ได้ปริมาณการผลิตที่เพียงพอและให้มีผลผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>5. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของ การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผัก อินทรีย์อย่างต่อเนื่อง และการจัดการ ศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์</p> <p>5. การตลาดที่มั่นคงและตลาดมีหลาย ช่องทางที่เป็นตลาดประจำที่แน่นอน</p> <p>6. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มมี กระบวนการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่ม อาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์ได้มีการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอด ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ ประสบการณ์ให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ เกิดความมั่นใจและยอมรับในการทำอาชีพ พืชผักอินทรีย์</p>	<p>5. การตลาดที่มั่นคงและตลาดมีหลากหลาย ช่องทางที่เป็นตลาดที่แน่นอนในการจัด จำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ จึงทำให้การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ เป็นอาชีพที่มั่นคง</p> <p>6. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มมี กระบวนการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่ม อาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์ได้มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้ประสบการณ์ ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและดูงานโดยสมาชิก ที่มีประสบการณ์มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ สมาชิกรุ่นใหม่ทำให้เกิดความมั่นใจและ การยอมรับในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ จึงทำให้เกิดการปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม</p>	<p>5. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มมีการปฏิบัติใน การผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการรักษาความ สมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูก พืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับ พืชผักที่ปลูกและการจัดการศัตรูพืชตาม มาตรฐานเกษตรอินทรีย์</p> <p>6. กระบวนการเรียนรู้ มีการจัดการ ความรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มโดยการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสมาชิกที่เป็น ผู้สูงวัยที่มีประสบการณ์มีการถ่ายทอด ความรู้ให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ทำให้เกิด ความมั่นใจและการยอมรับในการทำ อาชีพพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>6. ผลความสำเร็จ การดำเนินงานของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>1. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.1 ครอบคลุมได้อยู่กับอากาศดีและสภาพแวดล้อมที่ดี</p> <p>1.2 ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้มีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี</p> <p>1.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ไม่ใช้สารเคมี การเกษตรเกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินสามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ได้อย่างยั่งยืนมาเป็นเวลานาน</p> <p>1.4 วิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์อย่างเคร่งครัดตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จึงทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม</p>	<p>1. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.1 ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพทำให้ครอบคลุมได้อยู่กับสภาพแวดล้อมที่ดี</p> <p>1.2 การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น มีความเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตได้</p> <p>1.3 การทำเกษตรอินทรีย์เลิกใช้สารเคมีทุกชนิดเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ได้เป็นเวลานาน</p> <p>1.4 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด จึงทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม</p>	<p>1. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.1 การใช้ปัจจัยการผลิตในฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพและให้การดูแลรักษา ระบบนิเวศตามธรรมชาติทำให้ครอบคลุมได้อยู่กับระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีสภาพแวดล้อมที่ดี</p> <p>1.2 การรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุอย่างต่อเนื่องทำให้ดินมีคุณภาพที่ดีเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพส่งผลให้พืชผักเจริญเติบโตดี และการดำรงชีวิตอยู่ได้ในแปลงพืชผักอินทรีย์ที่เป็นธรรมชาติ</p> <p>1.3 ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพดินสามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชผักได้</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>6. ความสำเร็จ การดำเนินงานของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>1.5 สมาชิกกลุ่มมีวิธีการปฏิบัติในแปลง พืชผักตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ อย่างเคร่งครัด และต่อเนื่องเป็น ระยะเวลานานทำให้ลดมลภาวะทาง สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้เป็นอย่างมาก</p> <p>2. ความยั่งยืนด้านสังคม</p> <p>2.1 สมาชิกในครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้า กันและร่วมกันประกอบอาชีพ บาง ครอบครัวที่เคยไปทำงานนอกพื้นที่ กลับมาบ้านเกิดทำการประกอบอาชีพ เกษตรกรอินทรีย์ร่วมกัน ครอบครัวมี ความสุข และความอบอุ่นและเข้มแข็ง</p> <p>2.2 มีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้ บริโภคภายในครอบครัวมีคุณภาพชีวิต ที่ดี มีสุขภาพกาย แข็งแรง และ สุขภาพจิตดี และช่วยเหลือตนเองได้</p>	<p>1.5 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีวิธีการ ปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ตาม มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่</p> <p>2. ความยั่งยืนด้านสังคม</p> <p>2.1 ครอบครัวอยู่พร้อมหน้ากันช่วยกัน ประกอบอาชีพ มีความผูกพันในครอบครัว ลูกหลานสืบทอดอาชีพอยู่อย่างมีความสุข และลดปัญหาแรงงานเข้าไปทำงานในเมือง</p> <p>2.2 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ได้ผลผลิต ที่ปลอดภัยไว้บริโภคภายในครอบครัว มีสุขภาพที่ดี และช่วยเหลือตนเองได้ คุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวดีขึ้น และพึ่งพาตนเองได้เกิดความมั่นคง ทางอาหารของครอบครัวและชุมชน</p>	<p>1.4 สมาชิกกลุ่มมีวิธีการปฏิบัติใน แปลงพืชผักอินทรีย์อย่างเคร่งครัด ตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์จึงทำให้ มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.5 สมาชิกกลุ่มมีวิธีการปฏิบัติใน แปลงพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐาน เกษตรกรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องทำให้ ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้</p> <p>2. ความยั่งยืนด้านสังคม</p> <p>2.1 สมาชิกในครอบครัวได้อยู่พร้อม หน้าร่วมกันประกอบอาชีพ ไม่ทิ้ง ครอบครัวไปทำงานเป็นลูกจ้างทำให้ ครอบครัวมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง</p> <p>2.2 ครอบครัวมีผลผลิตที่ปลอดภัยไว้ บริโภค คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีสุขภาพ ที่ดี มีความสุขและช่วยเหลือตนเองได้</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สวนมาชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>6. ความสำเร็จ การดำเนินงานของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>2.3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและ มีอำนาจในการต่อรองราคาผลผลิต ได้ราคาที่เป็นธรรม</p> <p>2.4 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มี โอกาสพบปะและประชุมเป็นประจำใน การวางแผนการผลิตและการตลาด และการตรวจแปลงพืชผักอินทรีย์ เกิดความร่วมมือ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>2.5 การรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายสมาชิกเข้า มามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเกิด ทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกันได้ สามารถ แก้ไขปัญหาและมีการดำเนินกิจกรรม ทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดีเป็นชุมชน ต้นแบบในการทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน</p>	<p>2.3 การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มมีการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสมาชิกกลุ่ม กำหนดราคาผลผลิตของตนเองมีอำนาจใน การต่อรองราคาผลผลิตได้ราคาที่เป็นธรรม</p> <p>2.4 สมาชิกกลุ่มอาชีพมีโอกาสได้พบปะและ ประชุมกันเป็นประจำในการวางแผนการผลิต และการตลาด เกิดความร่วมมือ มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ แก่สมาชิกกลุ่มเป็นการสร้างสังคมใน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน</p> <p>2.5 การรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายสมาชิกเข้ามามี ส่วนร่วมในการดำเนินงานเพิ่มศักยภาพการ ทำงานได้เกิดทุนทางสังคมที่ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้เป็นต้นแบบกลุ่มอาชีพพืชผัก อินทรีย์ที่ได้รับการยอมรับจากผู้ซื้อ/ผู้บริโภค</p>	<p>2.3 การรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วม ของสมาชิกภายในกลุ่มมีการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันก่อให้เกิดสังคมแห่ง การเกื้อกูลในการประกอบอาชีพ พืชผักอินทรีย์</p> <p>2.4 สมาชิกกลุ่มอาชีพมีโอกาสได้พบปะ และประชุมกันเป็นประจำทุกเดือนใน การวางแผนการผลิตและการตรวจ แปลงพืชผักตามมาตรฐานเกษตร อินทรีย์เกิดความร่วมมือ และมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์อยู่เสมอ</p> <p>2.5 สมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมใน การทำงานได้มากขึ้นและง่ายขึ้น เกิดทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกันได้ด้วย ความซื่อสัตย์และการช่วยเหลือกัน</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>6. ความสำเร็จ การดำเนินงานของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>2.6 สมาชิกกลุ่มมีผลผลิตเป็นอาหารที่มี คุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ ผู้บริโภคในสังคมเนื่องจากไม่มีสารเคมี ตกค้างในผลผลิต</p> <p>3. ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ</p> <p>3.1 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์มี รายได้ที่เพียงพอสามารถเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้ส่งผลให้มีความเป็นอยู่ ที่ดีขึ้น</p> <p>3.2 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ ทำให้มีความหลากหลายของชนิดพืชผัก อินทรีย์และปริมาณการผลิตพืชผัก อินทรีย์ที่เพียงพอทำให้มีผลผลิตส่ง ตลาดอย่างต่อเนื่องตามที่ต้องการของ ตลาดทำให้ครอบครัวมีรายได้ตัวอย่าง ต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้</p>	<p>2.6 เป็นการสร้างแหล่งอาหารปลอดภัย เกิดการเข้าถึงอาหารปลอดภัยในชุมชน และมีผลผลิตเป็นอาหารที่มีคุณภาพและ ปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม ซึ่งมีการเชื่อมโยงผู้ผลิตและผู้บริโภค เข้าด้วยกันเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน</p> <p>2.7 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการออมเงิน ในรูปกลุ่มเพื่อไว้ใช้ในการดำเนินงาน ร่วมกันให้สมาชิกกลุ่มไปประกอบอาชีพ และการออมเงินเพื่อจัดสวัสดิการด้วย</p> <p>3. ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ</p> <p>3.1 สมาชิกกลุ่มขายผลผลิตให้กลุ่มได้ราคา สูงกว่าตลาดโดยมีการประกันราคาผลผลิต ให้กับสมาชิกจึงมีรายได้ต่อเนื่องเป็น อาชีพที่มั่นคงซึ่งเป็นการพัฒนาอาชีพเพื่อ การพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน</p>	<p>และพึ่งพาตนเองเป็นกลุ่มอาชีพพืชผัก อินทรีย์ที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้เป็น ต้นแบบกลุ่มอาชีพที่ได้รับการยอมรับ</p> <p>2.6 มีผลผลิตเป็นอาหารที่ปลอดภัยต่อ สุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม</p> <p>2.7 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการ ออมเงินเพื่อไว้ใช้ในการดำเนินงาน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่มด้วย</p> <p>3. ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ</p> <p>3.1 ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มมีรายได้ ที่เพียงพอในการดำรงชีพได้</p> <p>3.2 การรวมกลุ่มอาชีพทำให้มีความ หลากหลายของชนิดและปริมาณ การผลิตพืชผักที่เพียงพอมีผลผลิต ส่งตลาดได้อย่างต่อเนื่องทำให้มีตลาด ประจำที่มั่นคงในการจำหน่ายผลผลิต</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
6. ความสำเร็จ การดำเนินงานของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>3.3 การรวมกลุ่มอาชีพเน้นให้สมาชิกกลุ่ม มีการเก็บเมล็ดพันธุ์ของตนเอง และ ใช้ปัจจัยการผลิตภายในฟาร์มมาก จึง ทำให้ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ลดต้นทุนในการผลิตได้เป็น อย่างมาก</p> <p>3.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวมี รายจ่ายลดลง และลดค่าใช้จ่ายในการ ดำรงชีพเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวมี ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่ปลอดภัยต่อ สุขภาพไว้บริโภคภายในครัวเรือนเป็นการ ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวสามารถดำรงชีพ อยู่ได้เป็นอย่างดีเกิดความยั่งยืนและ ความมั่นคงด้านอาหาร</p>	<p>3.2 สมาชิกกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ได้มี ความหลากหลายของชนิดและปริมาณ การผลิตที่เพียงพอส่งตลาดได้ จึงทำให้ ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและ พึ่งตนเองได้</p> <p>3.3 สมาชิกกลุ่มมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ของ ตนเอง และเน้นใช้ปัจจัยการผลิตภายใน ฟาร์มทำให้ลดต้นทุนในการผลิต</p> <p>3.4 สมาชิกในครอบครัวทำการปลูกพืชไว้ บริโภคในครัวเรือนอย่างน้อย 15 ชนิด ทำให้มีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้ บริโภคภายในครัวเรือนมีความมั่นคง ทางอาหารและเป็นการลดค่าใช้จ่ายใน ครอบครัวสามารถดำรงชีพอยู่ได้</p>	<p>จึงทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่อง และพึ่งตนเองได้ในการดำเนินชีวิต</p> <p>3.3 สมาชิกกลุ่มต้องมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ ของตนเอง และเน้นใช้ปัจจัยการผลิต ภายในฟาร์มมากที่สุดเพื่อหมุนเวียน ธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่องทำให้ ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ลดต้นทุนในการผลิต</p> <p>3.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีผลผลิตที่ ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายใน ครัวเรือนก่อให้เกิดความมั่นคงทาง อาหารและลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว สามารถดำรงชีพอยู่ได้แบบสบายเพราะ มีรายจ่ายที่น้อยมาก</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>7. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ 2. กระบวนการเรียนรู้ภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 3. ปริมาณการผลิต 4. คุณภาพผลผลิต 5. การวางแผนการผลิต 6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 7. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 8. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 9. การจัดองค์กร 10. การบริหารจัดการ 11. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต 12. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ 2. กระบวนการเรียนรู้ภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 3. ปริมาณการผลิต 4. คุณภาพผลผลิต 5. การวางแผนการผลิต 6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 7. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 8. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 9. การจัดองค์กร 10. การบริหารจัดการ 11. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต 12. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มพืชผักอินทรีย์ 2. กระบวนการเรียนรู้ภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 3. ปริมาณการผลิต 4. คุณภาพผลผลิต 5. การวางแผนการผลิต 6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 7. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค 8. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 9. การจัดองค์กร 10. การบริหารจัดการ 11. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต 12. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>8. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>1. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐาน เกษตรกรอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>1.1 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ บางคนไม่ถนัดการจดบันทึกกิจกรรม ฟาร์มเกษตรกรอินทรีย์</p> <p>1.2 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ บางคนยังไม่เข้าใจหลักการมาตรฐาน เกษตรกรอินทรีย์</p> <p>2. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ด้านการตลาดมีดังนี้</p> <p>2.1 การใช้ภาษาในการสื่อสารแก่ผู้บริโภค เรื่องผักปลอดภัย ผักปลอดภัย และ ผักอินทรีย์ทำให้เกิดความสับสน</p>	<p>1. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐาน เกษตรกรอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>1.1 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยัง ขาดความรู้เรื่องมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์</p> <p>1.2 ปัญหาปัจจัยการผลิต เช่น สมาชิกกลุ่ม อาชีพบางรายซื้อปุ๋ยที่ไม่ใช่อินทรีย์ ทำให้ตกมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ต้อง ขยายเวลาการเป็นพืชอินทรีย์</p> <p>2. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ด้านการตลาดมีดังนี้</p> <p>2.1 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอกับ ความต้องการของตลาดในบางฤดูกาล เช่น ฤดูร้อน แล้งหนัก ฤดูฝน ฝนตกหนัก ทำให้ผักเสียหาย เป็นต้น</p>	<p>1. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐาน เกษตรกรอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>1.1 ในช่วงแรกการดำเนินการปรับด้าน การผลิตตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ อย่างครบถ้วนต้องใช้ทุนและศิลปะ ในการเจรจาสูง เช่น การมีแหล่งน้ำที่ ถูกต้อง การเจรจากับแปลงข้างเคียง</p> <p>1.2 ผู้ผลิตที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ยังไม่มีความรู้เรื่อง มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ที่เพียงพอ</p> <p>2. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ด้านการตลาดมีดังนี้</p> <p>2.1 การผลิตพืชผักอินทรีย์ของ เกษตรกรกับความต้องการของ ผู้บริโภคไม่ค่อยตรงกัน</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>8. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>3. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่มมีดังนี้</p> <p>3.1 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์หลายพื้นที่ขาดผู้นำและคนรุ่นใหม่ในการดำเนินงาน</p> <p>4. ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>4.1 น้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอตลอดปีโดยเฉพาะฤดูร้อน</p>	<p>2.2 ผู้บริโภคขาดความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ผู้บริโภคบางส่วนไม่เข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างผักเคมีกับผักอินทรีย์</p> <p>3. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่มมีดังนี้</p> <p>3.1 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่ม</p> <p>3.2 สมาชิกใหม่ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ความรู้การผลิตและเทคนิคการปลูกพืชผักอินทรีย์อย่างใกล้ชิดไม่เช่นนั้นอาจทำไม่ได้</p> <p>3.3 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์แต่ละคนอายุมากขึ้นขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ต่อไป</p>	<p>2.2 ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด</p> <p>2.3 ช่องทางการตลาดผลผลิตพืชผักอินทรีย์ยังไม่กว้างเท่าที่ควร</p> <p>3. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่มมีดังนี้</p> <p>3.1 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์บางครั้งไม่เข้าใจกันเนื่องจากมีความคิดแตกต่างกัน</p> <p>3.2 การวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ยังไม่รัดกุม เช่น บางครั้งผลผลิตมีมากเกินไป มีน้อย เป็นต้น</p> <p>4. ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
8. ปัญหาอุปสรรคต่อ การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>4. ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>4.1 หน่วยงานส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ แต่ไม่มีความรู้จริงเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ และไม่มีหน่วยงานสนับสนุนอย่างจริงจัง และไม่ต่อเนื่อง</p> <p>4.2 นโยบายภาครัฐมีการส่งเสริมการทำ เกษตรกรอินทรีย์ แต่ไม่มีหน่วยงานให้ การสนับสนุนการทำเกษตรกรอินทรีย์ อย่างจริงจัง และยังมีการนำเข้าสารเคมี ทำให้ภัยต่อการซื้อสารเคมี จึงไม่นิยมทำ อาชีพเกษตรกรอินทรีย์</p> <p>4.3 ปัญหาสภาพแวดล้อมจากการขยายตัว ของอุตสาหกรรมในพื้นที่และมลพิษ จากอุตสาหกรรมอาจเป็นอุปสรรคเกิด ผลกระทบต่อการผลิตเกษตรกรอินทรีย์</p>	<p>4.1 ครอบคลุมมีแรงงานไม่เพียงพอใน การประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>4.2 สภาพอากาศมีผลต่อการประกอบ อาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น ฤดูร้อน พืชผักอินทรีย์มีการเจริญเติบโตช้า และขนาดพืชผักอินทรีย์ต้นเล็ก ฤดูฝน ฝนตกมากมีผลต่อการทำแปลงพืชผัก อินทรีย์ และขณะที่ปลูกพืชผักอินทรีย์ แล้วจะทำให้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์แตก ชำเสียหายต้องเพิ่มต้นทุนในการผลิต เช่น ฤดูร้อนต้องใช้ตาข่ายพรางแสง ให้พืชผักอินทรีย์เพื่อไม่ให้ผลผลิต พืชผักอินทรีย์เสียหาย</p> <p>4.3 มาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์รับรอง การผลิตพืชผักอินทรีย์มีจำนวนมาก ทำให้ผู้บริโภคไม่เข้าใจ</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>9. แนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ในอนาคต</p>	<p>1. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้</p> <p>1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เรื่อง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แก่กลุ่มอาชีพ ให้เข้าถึงอาชีพพืชผักอินทรีย์และ เรียนรู้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ ง่ายขึ้น การขอรับรองมาตรฐานเกษตร อินทรีย์ต้องให้ความรู้ความเข้าใจและ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้ชัดเจนแก่ ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์</p> <p>1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขอ รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ควรมี มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เดียวเพื่อ ผู้บริโภคจะได้ไม่เกิดความสับสน</p>	<p>1. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้าน การผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>1.1 มีหน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ที่เป็นระบบและชัดเจนไปในแนวทาง เดียวกันในภาพรวมของประเทศไทย และมีการ รับรองการตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่าง ต่อเนื่อง</p> <p>1.2 มีหน่วยงานส่งเสริมให้มีปัจจัยการผลิต จำหน่ายในพื้นที่ เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ สารชีวภัณฑ์ในการกำจัดโรคแมลงศัตรูพืช เป็นต้น เพื่อมาทำการผลิตพืชผักอินทรีย์</p> <p>2. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้าน การตลาดมีดังนี้</p> <p>2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนทุนหมุนเวียน ให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สำรองจ่ายในการ รับซื้อผักให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>1. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีดังนี้</p> <p>1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความรู้ ความเข้าใจและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับ การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้ ชัดเจนแก่ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์</p> <p>1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการขอ รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เข้าถึง ได้ง่าย และผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์สามารถ ดำเนินการขอรับรองมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์ได้อย่างสะดวกมากขึ้น</p> <p>1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการ ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะรุ่นเด็ก ได้เรียนรู้การประกอบอาชีพพืชผัก อินทรีย์โดยให้ความรู้ และ</p>

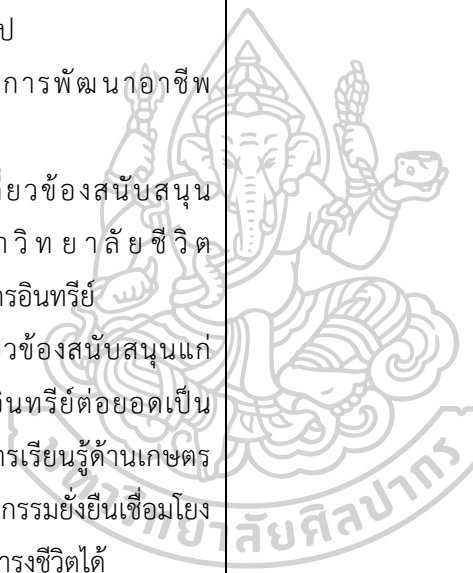
ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>9. แนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ในอนาคต</p>	<p>2. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ด้านการตลาดมีดังนี้</p> <p>2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการจัดตั้งตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในชุมชน และการส่งเสริมการส่งออก ผลผลิตเกษตรอินทรีย์</p> <p>2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้แก่กลุ่ม อาชีพในการต่อยอดพัฒนาผลผลิตพืชผัก อินทรีย์โดยมีการพัฒนาคุณภาพสินค้า และแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์ จะทำ ให้มีช่องทางการตลาดของพืชผักอินทรีย์ มากขึ้นได้</p> <p>2.3 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการอบรม และให้ความรู้เรื่องกลไกและเทคนิคด้าน การตลาดกับกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ เท่าทันสถานการณ์</p>	<p>2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนมี ช่องทางการตลาดในท้องถิ่นให้มากขึ้น เช่น ตลาดชุมชนเฉพาะสินค้าเกษตร อินทรีย์ เป็นต้น</p> <p>3. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ด้านการรวมกลุ่มมีดังนี้</p> <p>3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุน ให้แต่ละพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ที่มีความเข้มแข็งมีการ บริหารและเชื่อมโยงกันในพื้นที่ ซึ่งการ ขยายผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ในระบบกลุ่มจะ ทำให้มีความเข้มแข็งในการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์</p> <p>3.2 มีการสนับสนุนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ส่วน กลาง และ หน่วยงาน ภา ค รั ฐ ส่วนท้องถิ่นแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>ปฏิบัติจริงในพื้นที่เพื่อให้มีความรู้และ ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้</p> <p>2. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผัก อินทรีย์ด้านการตลาดมีดังนี้</p> <p>2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการ ประชาสัมพันธ์เรื่องเกษตรอินทรีย์ โดยให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงการทำ เกษตรอินทรีย์ เช่น ผักอินทรีย์ตาม ฤดูกาล คุณประโยชน์ของผักพื้นบ้าน เป็นต้น จะทำให้มีช่องทางการตลาด ของพืชผักอินทรีย์มากขึ้นได้</p> <p>2.2 หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน ด้านการตลาดพืชผักอินทรีย์ที่มี ประสิทธิภาพและอย่างต่อเนื่อง</p>

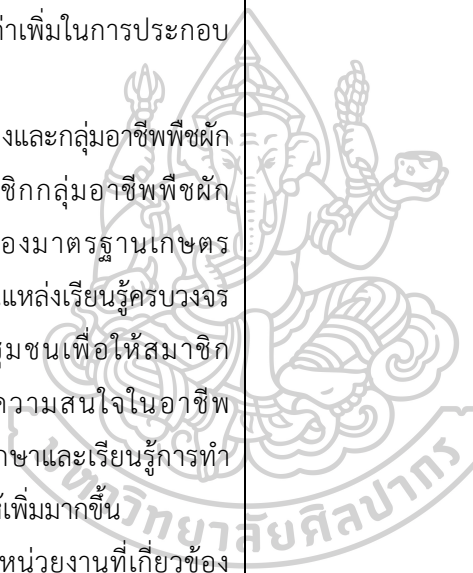
ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>9. แนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ในอนาคต</p>	<p>2.4 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้แก่ ผู้บริโภคเข้าใจผู้ผลิตในการผลิตพืชผัก อินทรีย์มากขึ้น</p> <p>2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการประชาสัมพันธ์ ให้ผู้บริโภคเข้าใจในความแตกต่างระหว่าง ผักปลอดภัย ผักปลอดสาร และผักอินทรีย์</p> <p>3. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้าน การรวมกลุ่มมีดังนี้</p> <p>3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการอบรมการ พัฒนาผู้นำและการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์แต่ละกลุ่ม</p> <p>3.2 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องสร้างเป็น กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่เข้มแข็งโดยมี การอบรมเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ และขยาย การรวมกลุ่มจำนวนเพิ่มมากขึ้นเพื่อต่อยอด การทำอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>	<p>4. แนวทางอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>4.1 หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนทุน แก่องค์กรที่ทำงานด้านเกษตรกรอินทรีย์ มานานที่ตรวจสอบได้ในการส่งเสริม และพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุน ให้ความรู้เรื่องการแปรรูปผลผลิตพืชผัก อินทรีย์แก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์มีการส่งเสริมและ สนับสนุนให้คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ทำ อาชีพเกษตรกรอินทรีย์ให้มากขึ้น</p> <p>4.4 หน่วยงานภาครัฐให้การส่งเสริมและ การสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ให้ จริงจังและอย่างต่อเนื่องมากขึ้น</p>	<p>2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ต้องเปิดตลาดเฉพาะ สินค้าพืชผักอินทรีย์ให้มากขึ้นโดยต้อง แยกตลาดให้ชัดเจนเป็นการเฉพาะ ตลาดที่มีการจำหน่ายเฉพาะสินค้า พืชผักอินทรีย์เท่านั้น</p> <p>2.4 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์นำสินค้า ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ที่มี คุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพ จำหน่ายในช่องทางการตลาดออนไลน์ ในโซเชียลมีเดียมาร์เก็ตติ้ง โดยมี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน แก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพ ส่งเสริมการทำพืชผักอินทรีย์ใน ครัวเรือนให้มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น</p>

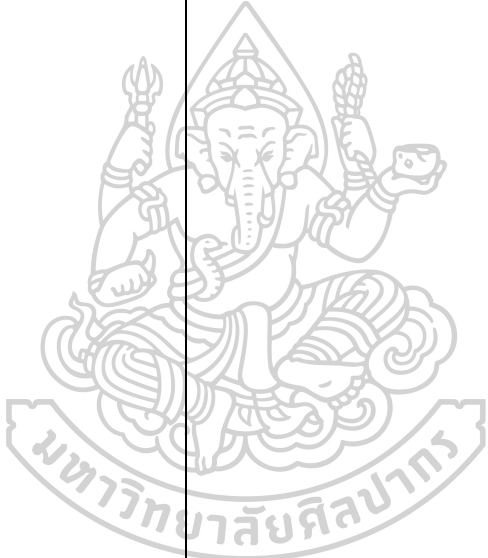
ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>9. แนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ในอนาคต</p>	<p>และสืบทอดระบบเกษตรอินทรีย์ต่อจากรุ่นพ่อแม่และผู้นำต่อไป</p> <p>4. แนวทางอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>4.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยชีวิตเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์</p> <p>4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต่อยอดเป็นการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ที่เป็นเกษตรกรรมยั่งยืนเชื่อมโยงไปสู่ทุกเรื่องในการดำรงชีวิตได้</p> <p>4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำโฮมสเตย์ในการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน</p>		<p>2.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสื่อรณรงค์ให้ความรู้ข้อมูลเรื่องโทษของสารเคมีที่ตกค้างในพืชผักให้มากขึ้น</p> <p>3. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่มมีดังนี้</p> <p>3.1 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องสร้างความเข้าใจให้ชัดเจน เปิดใจ และปรับทัศนคติของสมาชิกกลุ่มให้เข้าใจในการรวมกัน เช่น การวางแผนการผลิต การตลาด/การขาย การบริหารจัดการที่เอื้อต่อภาพรวม เป็นต้น</p> <p>3.2 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องสร้างเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งจะต้องมีมติและความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจกัน รวมทั้งต้องมีคุณธรรมในจิตใจ</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>9. แนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ในอนาคต</p>	<p>ด้านการเรียนรู้เกษตรกรอินทรีย์เป็นการ ต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มในการประกอบ อาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผัก อินทรีย์ส่งเสริมสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผัก อินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐานเกษตร อินทรีย์ในพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ครบวงจร ให้เป็นรูปธรรมในชุมชนเพื่อให้สมาชิก รุ่นใหม่และคนที่มีความสนใจในอาชีพ พืชผักอินทรีย์ได้มาศึกษาและเรียนรู้การทำ อาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น</p> <p>4.5 นโยบายรัฐบาลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ห้ามนำเข้ายาฆ่าแมลงที่เป็นอันตรายต่อ ผู้ผลิตและผู้บริโภค</p>		<p>3.3 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้อง รวมกลุ่มให้เข้มแข็งจะทำให้มีตลาดที่ แน่นอนจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์ พืชผักอินทรีย์ได้หมด</p> <p>3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการส่งเสริม และสนับสนุนกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ โดยตรงกับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผัก อินทรีย์ให้มากยิ่งขึ้น</p> <p>4. แนวทางอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา อาชีพพืชผักอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>4.1 การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ จะต้องมีใจรักมีความอดทนและเรียนรู้ สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมออย่างต่อเนื่องจะทำให้ ประสบความสำเร็จในการประกอบ อาชีพพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 กลุ่ม (ต่อ)

ประเด็น	กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่	กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่ หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม
<p>9. แนวทางการพัฒนา กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ในอนาคต</p>			<p>4.2 มีการแปรรูปพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิต พืชผักอินทรีย์เพื่อให้มีความหลากหลายเป็น การต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่ม</p> <p>4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมสมาชิกกลุ่ม อาชีพที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ให้ เป็นศูนย์เรียนรู้ในพื้นที่เพื่อให้สมาชิกรุ่นใหม่ และคนที่สนใจได้มาศึกษาและเรียนรู้การทำ อาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น</p> <p>4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการส่งเสริมให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อสร้างคุณค่า และมูลค่าเพิ่มจากอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>4.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนโดยตรงแก่ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น รถไถ เป็นต้น</p>

จากตารางที่ 25 แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดที่น่าสนใจ กล่าวคือ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดการรวมกลุ่มเพื่อทำอาชีพเกษตรอินทรีย์มี 2 ลักษณะคือ ส่วนใหญ่การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เนื่องจากการทำอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นพืชเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างแก่ครอบครัวทั้งในเรื่องต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาหนี้สิน และปัญหาสุขภาพ รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่มีการใช้สารเคมี จึงมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อปรับเปลี่ยนไปทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน และการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เนื่องจากการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์แล้วมีความต้องการของตลาดเฉพาะด้านสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น จึงมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน โดยกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีโครงสร้างการบริหารงานในรูปคณะกรรมการกลุ่ม และมีกฎระเบียบ/ข้อตกลง รวมทั้งบทลงโทษในการดำเนินงานที่ชัดเจนของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งมีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นหลักประกันในความปลอดภัยของกระบวนการผลิตพืชผักอินทรีย์

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่ามี 6 ประการ ได้แก่ การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ การวางแผนการผลิต การบริหารจัดการที่ดี การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม ตลาดที่มั่นคงและช่องทางการตลาดหลายช่องทางในการเข้าถึงผู้ซื้อ/ผู้บริโภค และกระบวนการเรียนรู้ภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม กำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลง และบทลงโทษ การวางแผนการผลิตและการตลาด การเข้าร่วมประชุม และเข้าร่วมกิจกรรม การตรวจสอบ และกำหนดราคาผลผลิตร่วมกันโดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการดำเนินงานทำให้ทำงานได้ดีและง่ายมากขึ้น

2. การวางแผนการผลิตของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในเรื่องชนิดและปริมาณการผลิต และระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยแบ่งกระจายให้สมาชิกกลุ่มหลายคนรวมกันปลูกผักอินทรีย์ให้มีผลผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง

3. การบริหารจัดการที่ดี กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการบริหารจัดการทั้งเรื่องกรอบรมให้ความรู้เรื่องการผลิตมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การวางแผนการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกันเพื่อให้มีการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพ

4. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด มีการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอ กับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

5. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีตลาดที่มั่นคงและช่องทางการตลาดหลายช่องทางในการเข้าถึงผู้ซื้อ/ผู้บริโภคที่เป็นตลาดที่แน่นอน ทำให้อาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอาชีพที่มั่นคง

6. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความรู้และประสบการณ์ในการทำพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งได้หาแนวทางการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งมีการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการดูงานให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ทำให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงจนเกิดความมั่นใจและการยอมรับในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่พบจากการศึกษามี 12 ประการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม สมาชิกกลุ่มมีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

2. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความรู้และประสบการณ์ในการทำพืชผักอินทรีย์จากการได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานและนำมาปรับประยุกต์ใช้ในแปลงพืชผักและหาแนวทางการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งมีการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพที่มีประสบการณ์ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการดูงานให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่

3. ปริมาณการผลิต กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกภายในกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดและมีปริมาณผลผลิตพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง

4. คุณภาพผลผลิต กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ในทุกขั้นตอนการผลิต ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค และผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

5. การวางแผนการผลิต กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ล่วงหน้าร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพทำการผลิตให้มีปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการคัดเกรดผลผลิต มีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิต การบรรจุหีบห่อผลผลิต และมีการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่าในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์

7. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตในการเข้าถึงผู้บริโภคทั้งตลาดขายส่งเฉพาะด้าน ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตลาดในท้องถิ่น ตลาดระบบสมาชิก และตลาดส่งออกเป็นตลาดประจำที่แน่นอนในการจำหน่ายเนื่องจากผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัยได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

8. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการประชุมเป็นประจำเพื่อการวางแผนการผลิตและการตลาด สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ/ข้อบังคับ การวางแผนการดำเนินงาน การเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ การตรวจสอบ การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และปรึกษาหารือกันกรณีมีปัญหาเพื่อหาข้อตกลงและแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกันภายในกลุ่มอาชีพทำให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี

9. การจัดองค์กร กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการจัดองค์กรที่มีโครงสร้างมีคณะกรรมการกลุ่มที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของกลุ่มอย่างชัดเจนและมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอย่างดี

10. การบริหารจัดการ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการบริหารจัดการที่ดีภายในกลุ่มมีทั้งการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการผลิต การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการผลิต การวางแผนการผลิตล่วงหน้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโดยให้สมาชิกกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์โดยมีการแบ่งกระจายการผลิตให้สมาชิกกลุ่มหลายคนรวมกันให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง

11. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) จึงทำให้มีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นการแสดงเครื่องหมายรับรองเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัยในระดับสากล

12. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งด้านเงินทุน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ด้านวิชาการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน และการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานเป็นอย่างมาก จึงทำให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สามารถดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ประสบความสำเร็จ

การดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่พบจากการศึกษามีผลความสำเร็จเกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม และความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม มีดังต่อไปนี้

1.1 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตในฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพและให้การดูแลรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติให้ยั่งยืนทำให้ครอบครัวได้อยู่กับระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีสภาพแวดล้อมที่ดี

1.2 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เน้นการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น อย่างต่อเนื่อง ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ส่งผลให้พืชผักอินทรีย์เจริญเติบโตดีทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้

1.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพดินอีกทั้งยังทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชผักอินทรีย์ได้เป็นอย่างมากจึงทำให้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

1.4 สมาชิกอาชีพพืชผักอินทรีย์มีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์อย่างเคร่งครัดตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จึงทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม

1.5 อาชีพพืชผักอินทรีย์มีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องทำให้ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

2. ความยั่งยืนด้านสังคม

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืนด้านสังคม มีดังต่อไปนี้

2.1 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากันและร่วมกันในการประกอบอาชีพทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง

2.2 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครอบครัวเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้น มีสุขภาพที่ดี มีความสุขและช่วยเหลือตนเองได้

2.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก่อให้เกิดสังคมแห่งการเกื้อกูลในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์

2.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพมีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำเพื่อการวางแผนการผลิตและการตลาดเกิดความร่วมมือมีการช่วยเหลือกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่เสมอ

2.5 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้กลุ่มเครือข่ายสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เกิดทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกันได้อีกทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นและมีวิธีปฏิบัติที่ทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เข้าถึงและ พัฒนาได้โดยใช้ความรู้ความสามารถจากสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ร่วมกันมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี

2.6 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มได้มีผลผลิตเป็นอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคมเนื่องจากไม่มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต และเกิดความมั่นคงทางอาหารในสังคม

2.7 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการออมเงินในรูปกลุ่มอาชีพเพื่อไว้ใช้ในการดำเนินงาน ร่วมกันและการออมเงินเพื่อจัดสวัสดิการของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

3. ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่ม อาชีพพืชผักอินทรีย์ เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ มีดังต่อไปนี้

3.1 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพได้

3.2 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความหลากหลายของชนิดและปริมาณ การผลิตที่เพียงพอมีผลผลิตส่งตลาดได้จึงทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้ เป็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

3.3 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทำให้สมาชิก กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ลดต้นทุนในการผลิต

3.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพได้เป็นอย่างมากเนื่องจาก สมาชิกในครอบครัวมีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคในครัวเรือน

ตอนที่ 4 รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างรูปแบบ ซึ่งต้องให้ความสำคัญต่อกระบวนการสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Keeves (1988: 559-562) ในการสร้างรูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ (Schematic Model) และรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) ที่ใช้ข้อความในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาให้เห็นองค์ประกอบอย่างมีโครงสร้างที่มีความสมบูรณ์และชัดเจน

สำหรับการประเมินรูปแบบเพื่อทำการรับรองรูปแบบที่สร้างขึ้นใช้การประเมินรูปแบบตามแนวคิด และแนวทางการประเมินรูปแบบของ Eisner (1976: 192-193); Madaus et al. (1983:

399-402); อุทุมพร จามรมาน (2541: 21-26) เป็นการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีประสบการณ์ และความชำนาญที่เป็นผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ ซึ่งในการประเมินรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในครั้งนี้เป็น การประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ในการทำวิจัยด้านการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ผู้ที่มีประสบการณ์ใน การทำงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ และผู้ที่มีบทบาทด้านการพัฒนาอาชีพ พืชผักอินทรีย์ในระดับชุมชน จำนวน 15 คน

ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่สร้างขึ้นในครั้ง นี้ เป็นรูปแบบสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงคุณภาพ สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์แต่ละแห่ง มีรายละเอียดสรุปได้ดังตารางที่ 26 ต่อไปนี้

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
1. ข้อมูลทั่วไปของ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย 2. มีอายุระหว่าง 41-50 ปี 3. มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 1-6 4. มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 5,000-10,000 บาท 5. ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ จำนวน 1-3 ไร่ 6. แรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 2 คน 7. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ 1-5 ปี 8. ตำแหน่ง / บทบาทในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ รองลงมาคือ กรรมการ รองประธาน ประธาน และ ผู้ตรวจฟาร์มเกษตรอินทรีย์ตามลำดับ 	<p>กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 แห่งเกิด การรวมกลุ่มเพื่อทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ มีใน 2 ลักษณะ มีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เนื่องจากการทำอาชีพเกษตรกรรมที่เป็น พืชเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างแก่ครอบครัวทั้ง ในเรื่องต้นทุนการผลิตสูง รายได้ส่วนใหญ่ ง่ายเป็นค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ปัญหานี้สิน และปัญหาสุขภาพ รวมทั้งปัญหา สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการทำเกษตร เชิงเดี่ยวที่มีการใช้สารเคมี จึงมีการรวมตัว กันจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อปรับเปลี่ยนไปทำ อาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐาน เกษตรอินทรีย์ มีดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ต้องให้ความรู้ความเข้าใจและ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้ชัดเจนแก่ ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้อง เข้าใจและเข้าถึงอาชีพพืชผักอินทรีย์ เพื่อนำข้อมูลมาปรับใช้ในการขอรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เข้าถึงได้ง่าย และสะดวกมากขึ้น

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>9. ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีระบบการปลูกพืชแบบผสม รองลงมาคือ ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนและระบบการปลูกพืชสลับตามลำดับ</p> <p>10. ประเภทของผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีผักสด รองลงมาคือ ผักสดใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปตามลำดับ</p> <p>11. วิธีการกำหนดราคาขายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่กำหนดราคาตามต้นทุน รองลงมาคือ กำหนดราคาตามตลาด และกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ และลำดับสุดท้ายคือ กำหนดราคาตามลูกค้า</p> <p>12. สถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์ผักอินทรีย์ส่วนใหญ่จัดจำหน่ายในตลาดในท้องถิ่น รองลงมาคือ ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน และตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์</p>	<p>2. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เนื่องจากทำการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์แล้วมีความต้องการของตลาดเฉพาะด้านสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น จึงมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน</p>	<p>1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่โดยเฉพาะรุ่นเด็กได้เรียนรู้เรื่องการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยให้ความรู้ และปฏิบัติจริงในพื้นที่ เพื่อให้มีความรู้และประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้</p> <p>1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องการจัดการศัตรูพืชในพืชผักอินทรีย์แก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น กะหล่ำดอก กะหล่ำปลี พริก ถั่วฝักยาว ผักกาด ผักคะน้า เป็นต้น</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 แห่งมีดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อส่งเสริมอาชีพการทำเกษตรอินทรีย์ 2. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีกฎระเบียบ/ข้อตกลง รวมทั้งบทลงโทษในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 3. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีกิจกรรมการดำเนินงานสนับสนุนการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งในเรื่องการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ การจัดหาปัจจัยการผลิต การวางแผนการผลิตและการตลาด และมีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในลักษณะของสถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืน 	<p>1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการทำชีวภัณฑ์ในการกำจัดแมลงและโรคพืชแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>1.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่เป็นสารสกัดจากสมุนไพรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น</p> <p>1.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนเกี่ยวกับปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ผักอินทรีย์ เป็นต้น และส่งเสริมให้มีปัจจัยการผลิตจำหน่ายให้แก่ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก เป็นต้น</p> <p>1.8 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยอินทรีย์แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>โรงเรียนเกษตรกรอินทรีย์ ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ และกลุ่มเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน</p> <p>4. การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (COR) ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.)</p>	<p>2. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด มีดังนี้</p> <p>2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการประชาสัมพันธ์เรื่องเกษตรอินทรีย์โดยให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ เช่น ผักอินทรีย์ตามฤดูกาล คุณประโยชน์ของผักพื้นบ้าน เป็นต้น จะทำให้มีช่องทางการตลาดของพืชผักอินทรีย์มากขึ้น</p> <p>2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสนับสนุนด้านการตลาดให้มีช่องทางการตลาดพืชผักอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นและการส่งเสริมให้เกิดตลาดในชุมชนอย่างต่อเนื่องจากภาคส่วนอื่นๆ</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้ง 3 แห่ง กล่าวคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีคณะกรรมการและโครงสร้างบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ชัดเจน และมีระบบการสมัครสมาชิกที่มีการกำหนดกฎระเบียบ/ข้อตกลงรวมทั้งบทลงโทษในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 2. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการบริหารจัดการโดยมีการประชุมกลุ่มอาชีพเป็นประจำในเรื่องการผลิตการวางแผนการผลิตและการตลาด รวมทั้งกรณีสมาชิกกลุ่มอาชีพมีปัญหาเข้ามาปรึกษาหารือและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และใช้เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพเพื่อนำไปใช้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ 	<p>โดยการสนับสนุนให้มีตลาดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่เป็นการสร้างตลาดในชุมชนซึ่งเป็นตลาดเฉพาะเกษตรอินทรีย์ในท้องถิ่นทั้งผู้ผลิตจะมีสถานที่ขายใกล้บ้านและผู้บริโภคเข้าถึงแหล่งอาหารที่ปลอดภัยได้ง่ายและสะดวกขึ้น เช่น ร้านค้าผักอินทรีย์ในหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานภาคเอกชน และส่งเสริมให้โรงเรียนในพื้นที่รับซื้อผลผลิตพืชผักอินทรีย์สำหรับทำอาหารกลางวันแก่เด็กในโรงเรียน เป็นต้น และต้องเปิดตลาดเฉพาะสินค้าพืชผักอินทรีย์ให้มากขึ้นโดยต้องแยกตลาดให้ชัดเจนเป็นการเฉพาะตลาดที่มีการจำหน่ายเฉพาะสินค้าพืชผักอินทรีย์เท่านั้น</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>รวมทั้งมีการประชุมประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงาน และการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพในปีต่อไป เช่น แผนงานการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ แผนงานการพัฒนาพื้นที่รูปธรรมต้นแบบเป็นศูนย์เรียนรู้ แผนงานการผลิตและการจัดการตลาด แผนบริหารการจัดการกลุ่ม แผนการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนแก่สมาชิกกลุ่ม ทำระบบน้ำ การพัฒนาความรู้ด้านเทคนิคการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น</p> <p>3. การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือ</p>	<p>2.3 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์นำสินค้าผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพจำหน่ายในช่องทางการตลาดออนไลน์ในโซเซียลมีเดียมาร์เก็ตติ้ง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการส่งเสริมและการสนับสนุนการผลิตพืชผักอินทรีย์ในครัวเรือนให้มีผลผลิตพืชผักอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น</p> <p>2.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถนำผลผลิตที่แปรรูปไปจำหน่ายได้ในตลาดที่กว้างขึ้น และ</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	ผลการวิจัย		แนวทางการพัฒนา
	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements : IFOAM)</p> <p>มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime: COR) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee Systems: PGS) ของมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ของกรมวิชาการเกษตร รวมทั้งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ขององค์กรมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ</p>	<p>ให้มีผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชผักอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นเป็นการเพิ่มความหลากหลายของสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาด</p> <p>2.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้ถึงพิษภัยของสารเคมีสร้างความเข้าใจให้ข้อมูลความรู้กับผู้บริโภคให้ชัดเจนเกี่ยวกับระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัย และลักษณะของพืชอินทรีย์โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริมการตลาดให้ผู้บริโภครู้จักผลผลิตเกษตรอินทรีย์ และสื่อรณรงค์ให้ความรู้และข้อมูลเรื่องโทษของเคมีที่ตกค้างในพืชผักให้ทั่วถึงมากขึ้น และ</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	ผลการวิจัย		แนวทางการพัฒนา
	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>4. ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>4.1 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์ ส่วนหนึ่งจะมีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์ไว้ใช้ในการเพาะปลูกของตนเอง นอกจากเมล็ดพันธุ์พืชผักอินทรีย์บางชนิดไม่สามารถเก็บเองได้จะมีข้อตกลงของกลุ่มอาชีพให้สมาชิกปฏิบัติตามข้อกำหนดและวิธีปฏิบัติของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ขอรับรองไว้</p> <p>4.2 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดิน จะมีการเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดินในแปลงที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์เน้นใช้ปัจจัยการผลิตภายในฟาร์มมากที่สุดเพื่อหมุนเวียนธาตุอาหารดินอย่างต่อเนื่อง เช่น ใช้อินทรีย์วัตถุในฟาร์มทำปุ๋ยหมัก ปลูกพืชตระกูลถั่ว เป็นต้น มีการปลูกพืชคลุมดิน</p>	<p>ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจระหว่างพืชผักปลอดภัย GAP และพืชผักอินทรีย์ และให้คำแนะนำคุณภาพพืชผักอินทรีย์ และแหล่งที่มากับผู้บริโภค</p> <p>2.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทุนหมุนเวียนให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สำรองจ่ายในการรับซื้อพืชผักอินทรีย์ให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>2.8 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูป การจัดการตลาด และบรรจุภัณฑ์เพื่อพัฒนาคุณภาพของสินค้าแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>และมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการปรับปรุงบำรุงดินในการแปลงพืชผักอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น</p> <p>4.3 การจัดการน้ำ / แหล่งน้ำมีแหล่งน้ำในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเอง เช่น ประปาหมู่บ้าน บ่อน้ำตื้น บ่อกักเก็บน้ำ บ่อบาดาล เป็นต้น เพื่อมีน้ำไว้ใช้สำหรับการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ และแหล่งน้ำธรรมชาติที่ไม่ปนเปื้อนสารเคมี</p> <p>4.4 การจัดการปุ๋ยและสารสมุนไพรที่ใช้ในการจัดการศัตรูพืช ส่วนใหญ่จะทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ และสารสมุนไพรกำจัดศัตรูพืชไว้ใช้เอง หากนำปัจจัยการผลิตภายนอกฟาร์มมาใช้ต้องรู้แหล่งที่มาต้องได้รับการรับรองจากกลุ่มก่อนนำมาใช้</p>	<p>3. แนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่มมีดังนี้</p> <p>3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ทั่วประเทศรวมตัวเป็นเครือข่ายกันจัดตั้งเป็นวิสาหกิจหรือสหกรณ์ พืชผักอินทรีย์ระดับประเทศโดยเชื่อมโยงการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อให้มีกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ที่เข้มแข็งและครอบคลุม</p> <p>3.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมและสนับสนุนเรื่องการวางแผนการผลิต และการตลาด รวมทั้งให้ความรู้ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจพืชผักอินทรีย์แก่กลุ่มผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>4.5 วิธีการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี ต้องมีการป้องกันสารเคมีที่มาทางน้ำ อากาศ และดิน เช่น การปลูกต้นไม้เป็นแนวกันชนแปลง ข้างเคียง และชุดร่องน้ำรอบแปลง และห้ามใช้ ถุงปุ๋ยเคมีมาบรรจุปุ๋ยอินทรีย์หรือบรรจุผลผลิต</p> <p>4.6 การเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่ใช้ ระบบการปลูกพืชแบบผสม และระบบการปลูก พืชหมุนเวียน</p> <p>4.7 การดูแลรักษาพืชผักอินทรีย์ โดยการให้น้ำ การใส่ปุ๋ยตามชนิดของผักแต่ละชนิด และมีกำจัด วัชพืชในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามความเหมาะสม</p> <p>4.8 วิธีการจัดการศัตรูพืช เน้นการจัดการ ศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยใช้ ระบบการปลูกพืชแบบผสม และระบบการปลูก พืชหมุนเวียน</p>	<p>3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุน งบประมาณส่งเสริมการผลิตและการแปรรูป ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ การให้ความรู้เรื่อง การแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์แก่กลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ รวมทั้งมีการพัฒนาและการ ลงทุนเรื่องการผลิตแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์ เพื่อให้มีความหลากหลายเป็นการต่อยอดและ สร้างมูลค่าเพิ่มในการประกอบอาชีพพืชผัก อินทรีย์</p> <p>3.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการส่งเสริม การรวมกลุ่มเกิดความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น และ มีการจำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ร่วมกัน ภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อย่างครบวงจร</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>กรณีมีแมลงศัตรูพืชจะใช้การกำจัดโดยการจับออกจากแปลง และใช้สารสกัดจากสมุนไพรฉีดพ่น ส่วนการกำจัดวัชพืชในแปลงพืชผักใช้การถอนด้วยมือ</p> <p>4.9 วิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิต เมื่อได้เวลาตามกำหนดการเก็บเกี่ยวของพืชผักชนิดนั้น และจะเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผักทั้งตอนเช้าและตอนเย็นขึ้นอยู่กับลักษณะของพืชผักอินทรีย์แต่ละชนิด</p> <p>4.10 วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยมีการคัดเกรดผลผลิต มีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิต การบรรจุหีบห่อและมีการแปรรูปผลผลิต</p> <p>นอกจากนี้ สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องมีการจดบันทึกกระบวนการผลิตเพื่อใช้ในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์</p>	<p>3.5 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ชัดเจน เปิดใจ และปรับทัศนคติของสมาชิกกลุ่มให้เข้าใจในทุกๆ ด้านในการรวมกันเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น การวางแผนการผลิต การตลาด การขาย การบริหารจัดการ เป็นต้น ควรมีการประชุมพบปะพูดคุยปรึกษาหารือหรือทำความเข้าใจกันให้มีแนวทางเดียวกันทำตามกฎระเบียบของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ต้องรวมกลุ่มกันให้เข้มแข็งจะต้องมีมติและความคิดเห็นเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจกัน รวมทั้งต้องมีคุณธรรมในจิตใจ มีการปลูกฝังจิตสำนึก</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>5. ระบบการตลาดของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีดังนี้</p> <p>5.1 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นผักสด และยังมีผักสดใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ ชุดผักสดพร้อมปรุง ชุดกล่องผัก เมล็ดพันธุ์ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ส่วนขยายพันธุ์ เช่น กิ่งพันธุ์ หน่อ เป็นต้น</p> <p>5.2 การกำหนดราคาผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ใช้วิธีการกำหนดราคาตามต้นทุน กำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ และกำหนดราคาตามตลาด โดยการจำหน่ายผลผลิตพืชผักอินทรีย์ในรูปแบบ กลุ่มจะมีการประกันราคาเป็นประจำทุกปี</p>	<p>ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้อื่นโดยการรวมกลุ่มให้เข้มแข็งเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ จะทำให้มีตลาดที่แน่นอน และผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์จำหน่ายได้หมด</p> <p>3.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยตรงกับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้มากยิ่งขึ้นโดยมีการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เข้มแข็งทำให้เป็นโอกาสของเกษตรกรในการต่อรองกับตลาดในเรื่องราคาผลผลิตพืชผักอินทรีย์ได้</p> <p>3.7 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องมีแกนนำที่เข้มแข็งและเสียสละในการบริหารจัดการให้กับกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
3. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>5.3 สถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์ พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่จัดจำหน่ายตลาดขายส่งเฉพาะด้าน ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตลาดในท้องถิ่น ตลาดระบบสมาชิก ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน ตลาดออนไลน์ ตลาดส่งออก รวมทั้งงานออกร้านตามห้างสรรพสินค้า ขายปลีกตามหน่วยงาน และขายปลีกที่แปลง</p> <p>5.4 การส่งเสริมการขาย การขายปลีกเน้นมีผู้ผลิตมาจำหน่ายโดยตรงแก่ผู้บริโภคเพื่อให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์แก่ผู้บริโภค การจัดแบรนด์ตราสินค้า การประชาสัมพันธ์ทางสื่อและการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการขาย</p>	<p>3.8 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถ้ามีปัญหาสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดีโดยมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มอย่างต่อเนื่องและมีแรงจูงใจทำงานด้านสังคมและคุณภาพชีวิตซึ่งการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>3.9 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนให้แต่ละพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีความเข้มแข็งมีการบริหารและเชื่อมโยงกันในพื้นที่ซึ่งการขยายผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ในระบบกลุ่มจะให้ความเข้มแข็งในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
4. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>1. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มกำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลง และบทลงโทษ การวางแผน การเข้าร่วมประชุม การตรวจสอบ และกำหนดราคาผลผลิตร่วมกัน โดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานทำให้ทำงานได้ดีและง่ายมากขึ้น</p> <p>2. การวางแผนการผลิตของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในเรื่องชนิดและปริมาณการผลิต และระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยแบ่งกระจายให้สมาชิกกลุ่มหลายคนรวมกันปลูกผักอินทรีย์ให้มีผลผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง</p> <p>3. การบริหารจัดการที่ดี กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการบริหารจัดการทั้งเรื่อง การอบรมให้ความรู้เรื่อง</p>	<p>3.10 หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนทุนแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยตรงในการทำเกษตรอินทรีย์ในรูปแบบของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์และเงินทุนหมุนเวียนแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>3.11 หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางและหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นมีการสนับสนุนทั้งด้านเงินทุน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ วิชาการ ความรู้และข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและการศึกษาดูงานแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
4. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>การผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การวางแผนการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกันเพื่อให้มีการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพ</p> <p>4. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด มีการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์</p> <p>5. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีตลาดที่มั่นคงและช่องทางการตลาดหลายช่องทางในการเข้าถึงผู้ซื้อ/ผู้บริโภคที่เป็นตลาดที่แน่นอน</p>	<p>4. แนวทางการพัฒนาอื่นๆ ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีดังนี้</p> <p>4.1 ระดับนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมให้ทำเกษตรอินทรีย์ให้จริงจังมากขึ้น และสนับสนุนเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องโดยมีนโยบายการส่งเสริมคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ทำอาชีพเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น และให้ความรู้และคำแนะนำในการผลิตพืชผักอินทรีย์ซึ่งหน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจังโดยมีการจัดระบบที่สร้างหลักประกันแก่ผู้ผลิตผักอินทรีย์ และให้การสนับสนุนกับผู้ผลิตที่มีการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
4. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>ทำให้อาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอาชีพที่มั่นคง</p> <p>6. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความรู้และประสบการณ์ในการทำพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งได้หาแนวทางการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งมีการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการดูงานให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ทำให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงจนเกิดความมั่นใจและการยอมรับในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้</p>	<p>4.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาเรื่องน้ำทางการเกษตรแก่ผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ เช่น ระบบน้ำ ระบบชลประทาน บ่อบาดาล บ่อน้ำตื้น คลอง สระ ฝายน้ำล้น เป็นต้น ซึ่งจัดสร้างแหล่งน้ำให้เป็นจุดๆ ไปตามความเหมาะสม</p> <p>4.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนเงินทุนในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องมือในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น จอบ เสียม เครื่องพ่นน้ำหมัก ถาดเพาะเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	-ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย พบว่า 1) ปัจจัยด้านการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.51, S.D.=0.61) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) มีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}$ =4.57, S.D.=0.65) (2) ใช้ความรู้ในการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}$ =4.53, S.D.=0.66) และ (3) มีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักอินทรีย์ที่ปลูก	-ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์มีดังนี้ 1. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม สมาชิกกลุ่มมีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2. กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความรู้และประสบการณ์ในการทำพืชผักอินทรีย์จากการได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานและนำมาปรับประยุกต์ใช้ในแปลงพืชผักและหาแนวทางการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ของตนเอง	4.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทุนแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อให้มีทุนหมุนเวียนในการผลิตพืชผักอินทรีย์ 4.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการสนับสนุนเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยตรงแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น ตาข่ายพรางแสง เครื่องสูบน้ำ โรงเรือน เป็นต้น เครื่องจักรและเทคโนโลยีในการผลิต เช่น รถไถ รถพรวนดินขนาดเล็ก เป็นต้น และดูแลพืชผักอินทรีย์ รถส่งผักอินทรีย์แช่เย็นเพื่อรักษาคุณภาพผักอินทรีย์รวมทั้งอาคารสถานที่แปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการผลิต ($\bar{X}$=4.44, S.D.=0.71)</p> <p>2) ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.31, S.D.=0.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งหมดอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) มีการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาทดลองใช้ปฏิบัติจริงและปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}$ = 4.42, S.D.= 0.71) และ (2) มีการนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาทดลองใช้ปฏิบัติจริงและปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}$=4.21, S.D.=0.78)</p>	<p>รวมทั้งมีการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพที่มีประสบการณ์ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการดูงานให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่</p> <p>3. ปริมาณการผลิต กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกภายในกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดและมีปริมาณผลผลิตพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง</p> <p>4. คุณภาพผลผลิต กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการผลิตพืชผักอินทรีย์ในทุกขั้นตอนการผลิต ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค</p>	<p>ที่ถูกต้องลักษณะ และได้มาตรฐาน</p> <p>4.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์พัฒนาต่อยอดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มจากอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้มากยิ่งขึ้นที่เชื่อมโยงไปสู่ทุกเรื่องในการดำรงชีวิตและมีการต่อยอดทำโฮมสเตย์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นอาหารสุขภาพ รวมทั้งจะทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ที่หลากหลายในแปลงเพื่อต่อยอดอาชีพ จะส่งผลทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	3) ปัจจัยด้านปริมาณการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.63, S.D.=0.74) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยด้านปริมาณการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งหมดอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) ผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ =3.65, S.D.=0.78) และ (2) ผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค ($\bar{X}$ =3.61, S.D.=0.79) 4) ปัจจัยด้านคุณภาพผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.15, S.D.=0.53) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพผลผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด	และผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 5. การวางแผนการผลิต กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ล่วงหน้าร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพทำการผลิตให้มีปริมาณการผลิตพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอกับความต้องการของตลาด 6. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต กลุ่มอาชีพมีการคัดเกรดผลผลิต มีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิต การบรรจุหีบห่อผลผลิต และมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า 7. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตเข้าถึงผู้บริโภคทั้งตลาดขายส่งเฉพาะด้าน	4.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น มหาวิทยาลัยชีวิต ศูนย์เรียนรู้ โรงเรียนเกษตรกรอินทรีย์ เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกรุ่นใหม่และคนที่มีความสนใจในอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้มาศึกษาและเรียนรู้การทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น 4.8 หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนในเรื่องการจัดการโลจิสติกส์ที่เป็นการสนับสนุนการประกอบอาชีพผักอินทรีย์ 4.9 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีการดำเนินงานในการช่วยเหลือแก่เกษตรกร

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) ผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ($\bar{X}$=4.80, S.D.=0.40) (2) ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค ($\bar{X}$=4.48, S.D.=0.67) (3) มีสถานที่จัดเก็บผลผลิตที่ถูกสุขลักษณะ ($\bar{X}$=4.44, S.D.=0.70) และ (4) มีการแปรรูปผลผลิตเพื่อความหลากหลาย ($\bar{X}$=2.91, S.D.=1.57) 5) ปัจจัยด้านการวางแผนการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.34, S.D.=0.67) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยด้านการวางแผนการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งหมดอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ</p>	<p>ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตลาดในท้องถิ่น ตลาดระบบสมาชิก และตลาดส่งออกเป็นตลาดประจำที่แน่นอนในการจำหน่ายเนื่องจากผลผลิตที่ได้มีความปลอดภัยได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค</p> <p>8. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการประชุมเป็นประจำเพื่อการวางแผนการผลิตและการตลาด สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ การวางแผนการดำเนินงาน การเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ การตรวจสอบ การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน รวมทั้ง</p>	<p>ในการทำเอกสารรับรองมาตรฐานและมีการส่งเสริมเกษตรกรให้ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น และให้มีหน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นโดยให้มีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เน้นการตรวจพืชมากกว่าการตรวจสภาพแวดล้อมรอบข้าง รวมทั้งมีการตรวจมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องและมีหน่วยงานรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นระบบและชัดเจนเป็นไปในแนวทางเดียวกันในภาพรวมของประเทศไทย นอกจากนี้ให้หน่วยงานสนับสนุนมีการรับรองมาตรฐานพืชผักให้เป็นระบบ</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>(1) มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเอง ($\bar{X}$=4.47, S.D.=0.69) และ (2) มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ร่วมกับกลุ่มอาชีพ ($\bar{X}$=4.22, S.D.=0.81) 6) ปัจจัยด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.92, S.D.=0.58) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุดโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) มีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิต ($\bar{X}$=4.53, S.D.=0.59) (2) มีการคัดเกรดตามคุณภาพผลผลิต ($\bar{X}$=4.52, S.D.=0.61) (3) มีการบรรจุหีบห่อผลผลิต ($\bar{X}$= 3.86, S.D. = 1.04) และ (4) มีการแปรรูปผลผลิต ($\bar{X}$=2.79, S.D.=1.56)</p>	<p>มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และปรึกษาหารือกันกรณีมีปัญหาเพื่อหาข้อตกลงและแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกันภายในกลุ่มอาชีพทำให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี</p> <p>9. การบริหารจัดการ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการบริหารจัดการที่ดีภายในกลุ่มมีทั้งการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการผลิต การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการผลิต การวางแผนการผลิตล่วงหน้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโดยให้สมาชิกกลุ่มทำการผลิตพืชผักอินทรีย์โดยมีการแบ่งกระจายการผลิตให้สมาชิกกลุ่มหลายคนรวมกันให้เพียงพอกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>ทั้งผักอินทรีย์ ผักปลอดภัย และผักปลอดสารเพื่อผู้บริโภค/ผู้ซื้อจะได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง</p> <p>4.10 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการออมทรัพย์เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตแก่ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>4.11 หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนทุนแก่องค์กรที่ทำงานเรื่องเกษตรอินทรีย์มานานที่ตรวจสอบได้ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>4.12 นโยบายรัฐลดการนำเข้าสารเคมีโดยสั่งห้ามไม่นำสารเคมีที่มีอันตรายเข้ามาในประเทศ</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>7) ปัจจัยด้านการตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ</p> <p>(1) ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความปลอดภัยได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ($\bar{X}=4.73$, S.D.=0.52)</p> <p>(2) มีช่องทางการจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ในการเข้าถึงผู้บริโภค ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.83)</p> <p>(3) ราคาขายที่เหมาะสมของผลผลิต/ผลิตภัณฑ์สามารถสร้างกำไรได้ ($\bar{x}=4.27$, S.D.=0.75) และ</p>	<p>10. การจัดองค์กร กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ มีการจัดองค์กรที่มีโครงสร้างมีคณะกรรมการ กลุ่มที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานของกลุ่มอย่างชัดเจนและมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี</p> <p>11. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) จึงทำให้มีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นการแสดงเครื่องหมายรับรองเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัยในระดับสากล</p>	<p>โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยห้ามมีการนำเข้าและจำหน่ายสารเคมีที่มีอันตรายอย่างรุนแรง</p>

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>(4) กลุ่มอาชีพมีการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ อาทิ การขายโดยพนักงาน การโฆษณาในสื่อต่างๆ การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขาย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.89)</p> <p>8) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.69) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ</p> <p>(1) มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.64) (2) มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ($\bar{X}=4.06$, S.D.=0.87) (3) มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ ($\bar{X}=4.05$, S.D.=0.86) และ</p>	<p>12. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ทั้งด้านเงินทุน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ด้านวิชาการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน และการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานเป็นอย่างมาก จึงทำให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สามารถดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ประสบความสำเร็จ</p>	

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>(4) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน ($\bar{X}$=3.82, S.D.=0.90)</p> <p>9) ปัจจัยด้านระบบมาตรฐานรับรองการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.64, S.D.=0.59) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยด้านระบบมาตรฐานรับรองการผลิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ</p> <p>(1) มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการบริหารจัดการฟาร์ม ($\bar{X}$=4.66, S.D.=0.60) และ</p>		

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>(2) มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการจัดการผลผลิต ($\bar{X}$=4.63, S.D.= 0.61) และ 10) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.22, S.D.=0.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่ในระดับน้อยถึงมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน ($\bar{X}$=4.03, S.D.=0.95) (2) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านวิชาการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X}$=3.82, S.D.=1.10) (3) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน ($\bar{X}$=3.41, S.D.=1.13)</p>		

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>(4) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X}$= 2.66, S.D.= 1.18) และ</p> <p>(5) หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านเงินทุน ($\bar{X}$=2.20, S.D.=1.29)</p> <p>สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นต่อน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า การวางแผนการผลิต (X5) ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 1 ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (X9) เป็นลำดับที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ (X2) เป็นลำดับที่ 3 และการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (X8) เป็นลำดับที่ 4 (ลำดับสุดท้าย) ซึ่งสมการสามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้ร้อยละ 55.30</p>		

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
6. ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.68, S.D.=0.31) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุดโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ	ผลความสำเร็จการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์มีดังนี้ 1. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 1.1 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตในฟาร์มอย่างมีประสิทธิภาพและให้การดูแลรักษาระบบนิเวศตามธรรมชาติให้ยั่งยืนทำให้ครอบครัวได้อยู่กับระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีสภาพแวดล้อมที่ดี 1.2 กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เน้นการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น อย่างต่อเนื่องทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ส่งผลให้พืชผักอินทรีย์เจริญเติบโตดี ทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้	

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
6. ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>(1) อาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว ($\bar{X}=4.90, S.D.=0.31$)</p> <p>(2) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}= 4.90, S.D.= 0.30$)</p> <p>(3) อาชีพพืชผักอินทรีย์ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ($\bar{X}=4.87, S.D.=0.33$)</p> <p>(4) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ($\bar{X}=4.82, S.D.=0.40$) และ (5) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอยู่ได้ ($\bar{X}=4.82, S.D.=0.39$)</p>	<p>1.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพดิน อีกทั้งยังทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชผักอินทรีย์ได้เป็นอย่างมาก จึงทำให้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว</p> <p>1.4 สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์อย่างเคร่งครัดตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม</p>	

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
6. ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.73, S.D.=0.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสังคมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีผลผลิตเป็นอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม ($\bar{X}$=4.89, S.D.=0.31) (2) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้นและช่วยเหลือตนเองได้ ($\bar{X}$=4.76, S.D.=0.43) (3) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวได้ร่วมกันในการประกอบอาชีพมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง ($\bar{X}$=4.71, S.D.=0.52)</p>	<p>1.5 อาชีพพืชผักอินทรีย์มีวิธีการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องทำให้ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี</p> <p>2. ความยั่งยืนด้านสังคม</p> <p>2.1 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกในครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากันและร่วมกันในการประกอบอาชีพทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง</p> <p>2.2 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครอบครัว เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้น มีสุขภาพที่ดี มีความสุขและช่วยเหลือตนเองได้</p>	

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
6. ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	<p>(4) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำ เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอาชีพ ($\bar{X}=4.71, S.D.=0.51$)</p> <p>(5) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดทุนทางสังคมเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ($\bar{X}=4.71, S.D.=0.52$) และ (6) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมของคนในสังคมมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ($\bar{X}=4.63, S.D.=0.55$) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46, S.D.=0.47$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย</p>	<p>2.3 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก่อให้เกิดสังคมแห่งการเกื้อกูลในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์</p> <p>2.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพมีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำเพื่อการวางแผนการผลิตและการตลาด เกิดความร่วมมือมีการช่วยเหลือกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์อยู่เสมอ</p> <p>2.5 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้กลุ่มเครือข่ายสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เกิดทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกันได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องทำให้คนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น</p>	

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
6. ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์	เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ (1) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ($\bar{X}$ =4.72, S.D.=0.50) (2) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดต้นทุนในการผลิต ($\bar{X}$ =4.63, S.D.=0.52) (3) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้ ($\bar{X}$ =4.37, S.D.=0.66) และ (4) อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพ ($\bar{X}$ =4.15, S.D.=0.74)	และมีวิธีปฏิบัติที่ทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เข้าถึงและพัฒนาได้โดยใช้ความรู้ความสามารถจากสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ร่วมกันมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี 2.6 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มได้มีผลผลิตเป็นอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคมเนื่องจากไม่มีสารเคมีตกค้างในผลผลิต และเกิดความมั่นคงทางอาหารในสังคม 2.7 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการออมเงินในรูปกลุ่มอาชีพเพื่อไว้ใช้ในการดำเนินงานร่วมกันและการออมเงินเพื่อจัดสวัสดิการของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	

ตารางที่ 26 แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ต่อ)

กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล		แนวทางการพัฒนา
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	
6. ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์		<p>3. ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ</p> <p>3.1 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพได้</p> <p>3.2 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความหลากหลายของชนิดและปริมาณการผลิตที่เพียงพอมีผลผลิตส่งตลาดได้จึงทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้เป็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า</p> <p>3.3 การรวมกลุ่มอาชีพทำพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทำให้สมาชิกกลุ่มลดต้นทุนในการผลิต</p> <p>3.4 อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพได้เป็นอย่างมากเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวมีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคในครัวเรือน</p>	

จากตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในภาพรวมพบรายละเอียดที่สำคัญและที่น่าสนใจ มีดังต่อไปนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยโดยภาพรวมพบว่า สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษา สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 1-6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000-10,000 บาท ส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ 1-3 ไร่ จำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีจำนวน 2 คน ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 1-5 ปี ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวส่วนใหญ่มีระบบการปลูกพืชแบบผสม รองลงมาคือ ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน และระบบการปลูกพืชสลับ ประเภทของผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีผักสด วิธีการกำหนดราคาขายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่กำหนดราคาตามต้นทุน สถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่จัดจำหน่ายในตลาดในท้องถิ่น รองลงมาคือ ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน และตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า (1) ปัจจัยด้านระบบมาตรฐานรับรองการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.64$, S.D.=0.59) (2) ปัจจัยด้านการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.61) (3) ปัจจัยด้านการวางแผนการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.67) (4) ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.69) (5) ปัจจัยด้านการตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.59) (6) ปัจจัยด้านคุณภาพผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.53) (7) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.69) (8) ปัจจัยด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.58) (9) ปัจจัยด้านปริมาณการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$, S.D.=0.74) และ (10) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$, S.D.=0.75)

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้ามาพิจารณา พบว่า การวางแผนการผลิต (X5) ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 1 ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (X9) ได้รับคัดเลือกเข้า

สมการเป็นลำดับที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ (X2) ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 3 และการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (X8) ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 4 (ลำดับสุดท้าย) ซึ่งสมการสามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้ร้อยละ 55.30

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยพบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.68, S.D.=0.31) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.86, S.D.=0.30) รองลงมาคือ ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสังคมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.73, S.D.=0.37) และระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.46, S.D.=0.47) ตามลำดับ

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยประกอบด้วย 3 ส่วนด้วยกัน มีดังต่อไปนี้

ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยนำเข้าในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดจากปัจจัยนำเข้า 4 ด้านด้วยกันคือ 1) ทุนมนุษย์ 2) ทุนทรัพยากร 3) ทุนทางปัญญา และ 4) ทุนทางสังคม

ส่วนด้านกระบวนการพบว่า มีรูปแบบ 4 องค์ประกอบคือ 1) การวางแผนการผลิต 2) ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต 3) กระบวนการเรียนรู้ และ 4) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ส่วนเงื่อนไขที่นำไปสู่การดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยให้ประสบความสำเร็จมี 8 ประการ กล่าวคือ 1) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 2) ปริมาณการผลิต 3) คุณภาพผลผลิต 4) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 5) การจัดองค์กร 6) การบริหารจัดการ 7) การสนับสนุนจากหน่วยงาน และ 8) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

ผลลัพธ์การดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยประสบความสำเร็จเกิดความยั่งยืน 3 ด้านด้วยกันคือ 1) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 2) ความยั่งยืนด้านสังคม และ 3) ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ สามารถนำมาสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังแผนภูมิที่ 8

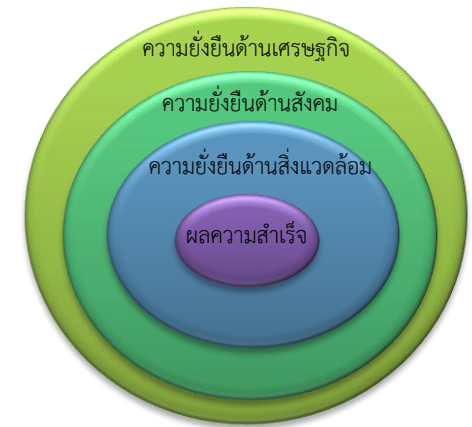
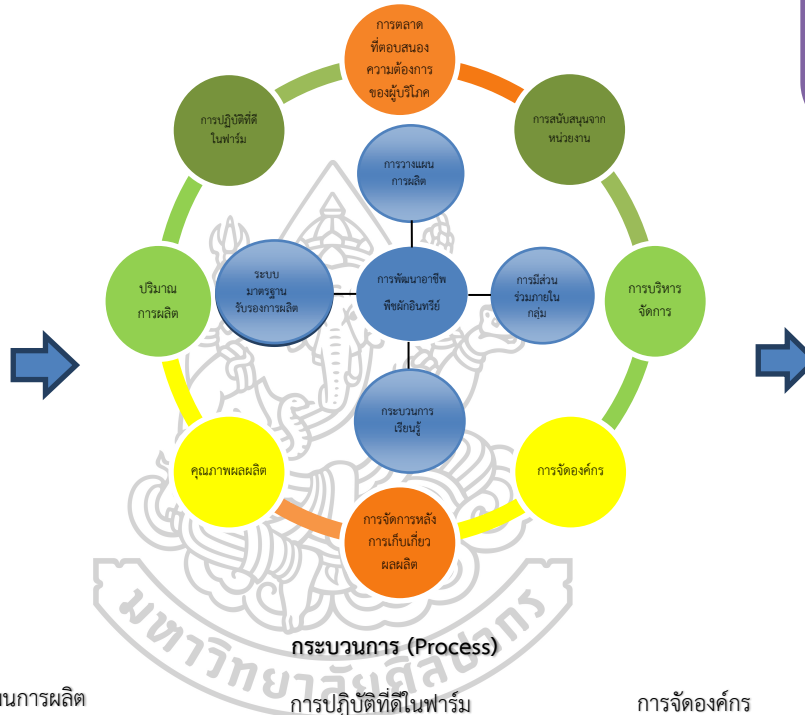
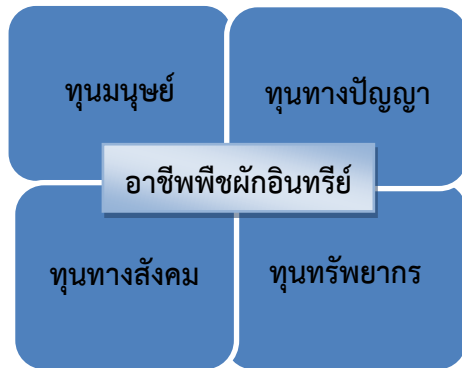

หลักการ (Principle) : การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่มเป็นพลังการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ (Objective) : เพื่อพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัจจัยสนับสนุน (Support Factors) :

1. หน่วยงานภายนอกเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. ครอบครัวไทยมีการรวมกลุ่มอาชีพด้วยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

ปัจจัยนำเข้า (Input)

- ทุนมนุษย์ (Human Capital)
- ทุนทรัพยากร (Resource Capital)
- ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital)
- ทุนทางสังคม (Social Capital)

- การวางแผนการผลิต (Production Planning)
- ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (Production Standards Certification System)
- กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)
- การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (Participation in Group)

กระบวนการ (Process)

- การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม (Good Practice in Farm)
- ปริมาณการผลิต (Production Quantity)
- คุณภาพผลผลิต (Product Quality)
- การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต (Post Harvest Management)

- การจัดการ (Organization Management)
- การบริหารจัดการ (Administration Management)
- การสนับสนุนจากหน่วยงาน (Organization Support)
- การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Consumer Needs Marketing)

ผลลัพธ์ (Outcome)

- ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Sustainability)
- ความยั่งยืนด้านสังคม (Social Sustainability)
- ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability)

แผนภูมิที่ 8 รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากแผนภูมิที่ 8 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย หลักการ (Principle) วัตถุประสงค์ (Objective) ปัจจัยสนับสนุน (Support Factors) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หลักการ (Principle)

การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่มเป็นพลังการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ปัจจัยสนับสนุน (Support Factors)

1. หน่วยงานภายนอกเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. ครอบครัวไทยมีการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้วยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์

4. ปัจจัยนำเข้า (Input)

1. ทุนมนุษย์ (Human Capital) ในการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนต้องอาศัยคนเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนา กลุ่ม และชุมชน ในพื้นที่มีคนที่มีวิสัยทัศน์ มีคุณภาพ เสียสละ มีใจรักในการพัฒนา และมีความมุ่งมั่น มีความรู้ความสามารถ มีทักษะ มีคุณธรรม ความรับผิดชอบ มีทัศนคติที่ดีต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาโดยเฉพาะการรวมกลุ่มและเครือข่ายในการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้งการทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ที่มีแกนนำที่ทำงานให้กับกลุ่มและชุมชนด้วยความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่ได้รับมา จนสามารถเป็นแบบอย่างให้กับคนในชุมชนในพื้นที่ ทำให้คนในชุมชนได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มและเครือข่ายในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ทุนมนุษย์สามารถสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงได้มากมายในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยที่ต้องอาศัยคนที่มีวิสัยทัศน์ และมีคุณภาพเป็นพลังที่สำคัญของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวยอมรับในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์
2. ทุนทรัพยากร (Resource Capital) ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์สามารถนำทรัพยากรมาใช้ในกระบวนการผลิต ได้แก่ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน และความรู้ความสามารถในการทำงานของมนุษย์ เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการประกอบการในการรวบรวมปัจจัยการผลิตต่างๆ มาดำเนินการผลิต เป็นต้น ทำให้เกิดศักยภาพในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ที่สามารถใช้ความมุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้

3. **ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital)** การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยผลักดันให้เกิดการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ และมีโอกาสในการดำเนินงานกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ รวมไปถึงกระบวนการต่างๆ ภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการสร้างคุณค่าแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ และนำไปให้อาชีพพืชผักอินทรีย์บรรลุผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้ได้

4. **ทุนทางสังคม (Social Capital)** การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้อาศัยเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีโครงสร้างทางสังคมเป็นทุนทางสังคมเกิดจากความไว้วางใจเชื่อใจกัน ความเกื้อกูลกัน มีกิจกรรมร่วมมือกัน เกิดการเรียนรู้ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทำให้เกิดคุณค่าที่สามารถยึดโยงและยอมรับร่วมกันได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ซึ่งทุนทางสังคมจะเป็นพลังสามารถเชื่อมต่อกับทุนมนุษย์ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น เมื่อมีทุนทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้ว การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยให้ประสบความสำเร็จต้องมีการดำเนินงานโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยสิ่งต่างๆ 12 องค์ประกอบกล่าวคือ 1) การวางแผนการผลิต 2) ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต 3) กระบวนการเรียนรู้ 4) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม 5) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 6) ปริมาณการผลิต 7) คุณภาพผลผลิต 8) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต 9) การจัดการองค์กร 10) การบริหารจัดการ 11) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และ 12) การสนับสนุนจากหน่วยงาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5. กระบวนการ (Process)

การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีดังต่อไปนี้

1. **การวางแผนการผลิต (Production Planning)** มีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโดยมีการจัดสรรกระจายการผลิตให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้ได้ปริมาณการผลิตเป็นไปตามความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง

2. **ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (Production Standards Certification System)** การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการบริหารจัดการฟาร์ม และระบบการจัดการผลผลิตทำให้มีใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เป็นการแสดงเครื่องหมายรับรองเกษตรอินทรีย์ที่มีความปลอดภัย และเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลผลิตพืชผักอินทรีย์สร้างความเชื่อถือให้แก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

3. **กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process)** ในพื้นที่ที่มีกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์จะมีการสร้างการเรียนรู้ในหลายวิธีการด้วยกันเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกกลุ่มทั้งในรูปแบบ

สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนที่เป็นสถาบันการเรียนรู้ของชาวบ้าน โรงเรียนเกษตรอินทรีย์ ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ และกลุ่มเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการฝึกอบรม และการศึกษาดูงานจากภายนอกเพื่อสร้างประสบการณ์ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ นอกจากนี้ในการประชุมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์แต่ละครั้งจะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอยู่เสมอ ในกรณีที่สมาชิกกลุ่มคนใดมีปัญหาจะนำมาพูดคุยปรึกษาหารือ และสมาชิกกลุ่มคนใดที่มีประสบการณ์จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือสมาชิกภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ รวมทั้งมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในลักษณะของการจัดการความรู้ด้วย

4. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (Participation in Group) กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการประชุมเป็นประจำทุกเดือนเพื่อการวางแผนการผลิตและการตลาดของสมาชิกกลุ่มแต่ละเดือน สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ และข้อตกลง การวางแผนการดำเนินงาน การเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ การตรวจสอบ การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและปรึกษาหารือกัน กรณีมีปัญหาเพื่อหาข้อตกลงและแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกันภายในกลุ่มอาชีพ และสมาชิกกลุ่มทุกคนให้ความร่วมมือกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ

การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยต้องมีทุนที่ใช้ในการพัฒนาที่ต้องเชื่อมโยงกับเงื่อนไขอีก 8 ประการ ที่นำไปสู่การดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยให้ประสบความสำเร็จมีดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม (Good Practice in Farm) สมาชิกกลุ่มได้ใช้ความรู้และมีการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยมีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งมีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยใช้ระบบการปลูกพืชหมุนเวียนทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชได้ผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง

2. ปริมาณการผลิต (Production Quantity) การวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกภายในกลุ่มอาชีพทำการผลิตพืชผักอินทรีย์ทำให้มีปริมาณพืชผักอินทรีย์ที่เพียงพอกับความต้องการของตลาดและมีปริมาณผลผลิตเพียงพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

3. คุณภาพผลผลิต (Product Quality) การผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีคุณภาพในทุกขั้นตอนการผลิต ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค และผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

มีใบรับรองมาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลผลิตพืชผักอินทรีย์ที่มีความปลอดภัยแก่ผู้ซื้อ/ผู้บริโภค จึงได้รับความเชื่อถือและการยอมรับในผลผลิตพืชผักอินทรีย์จากผู้ซื้อ/ผู้บริโภค

4. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต (Post Harvest Management) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตมีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิตพืชผักอินทรีย์ให้สะอาดและสดใหม่ มีการบรรจุหีบห่อผลผลิตพืชผักอินทรีย์ และมีการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่าด้วย

5. การจัดการองค์กร (Organization Management) เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยให้ประสบความสำเร็จได้ การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยการรวมกลุ่มเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ รวมถึงการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้ โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบและมีความคล่องตัวซึ่งคณะกรรมการมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกกลุ่ม และมีกฎระเบียบข้อบังคับ และข้อตกลงที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้จะอยู่ภายใต้การมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

6. การบริหารจัดการ (Administration Management) เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยการรวมกลุ่มเครือข่ายมีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการที่มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ มีการบริหารจัดการที่ดีทำให้การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีความคล่องตัวและเป็นไปตามแผนการผลิตที่กำหนดไว้

7. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Consumer Needs Marketing) กลุ่มอาชีพมีช่องทางการจำหน่ายผลผลิตในการเข้าถึงผู้บริโภคหลายช่องทางเป็นตลาดประจำที่แน่นอนในการจำหน่ายเนื่องจากผลผลิตมีคุณภาพที่มีความปลอดภัยได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยมีราคาขายที่เหมาะสมสามารถสร้างกำไรให้สมาชิกกลุ่มอาชีพมีรายได้ที่มั่นคง

8. การสนับสนุนจากหน่วยงาน (Organization Support) กลุ่มอาชีพได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งด้านเงินทุน ด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ ด้านวิชาการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน และการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานเป็นอย่างมาก จึงทำให้กลุ่มอาชีพสามารถดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้ประสบความสำเร็จ

การดำเนินงานต่างๆ ดังกล่าวจะต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน จะส่งผลทำให้การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดผลลัพธ์ (Outcome) การพัฒนาที่ยั่งยืนใน

3 ด้านคือ 1) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Sustainability) 2) ความยั่งยืนด้านสังคม (Social Sustainability) และ 3) ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability)

6. ผลลัพธ์ (Outcome)

1. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Sustainability) ครอบคลุมได้อยู่กับระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ได้ มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม และลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

2. ความยั่งยืนด้านสังคม (Social Sustainability) ครอบคลุมมีความอบอุ่นและเข้มแข็ง มีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครอบครัว คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้น มีสุขภาพที่ดี มีความสุขและช่วยเหลือตนเองได้ เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมมือกัน ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเกื้อกูลในการประกอบอาชีพ เกิดทุนทางสังคมที่สามารถแก้ไขปัญหาและมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดีเป็นกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ มีผลผลิตเป็นอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคมเนื่องจากไม่มีสารเคมีตกค้างในผลผลิตและเกิดความมั่นคงทางอาหารในสังคม รวมทั้งมีการออมเงินในรูปกลุ่มเพื่อไว้ใช้ในการดำเนินงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มอาชีพและจัดสวัสดิการแก่สมาชิกกลุ่มอาชีพ

3. ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability) ครอบครัวยังมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้ในการดำเนินชีวิตเป็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ทำให้ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ลดต้นทุนในการผลิต รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวมีผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไว้บริโภคภายในครัวเรือนก่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารและลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวสามารถดำรงชีพอยู่ได้

ดังนั้น การนำรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ปฏิบัติจริง จะต้องมีการดำเนินงานที่ประกอบด้วย 1) หลักการ (Principle) : การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่มเป็นพลังการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) วัตถุประสงค์ (Objective) : เพื่อพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 3) ปัจจัยสนับสนุน (Support Factors) : (1) หน่วยงานภายนอกเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ (2) ครอบครัวไทยมีการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้วยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ 4) ปัจจัยนำเข้า (Input) การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยจะต้องมีทุนในการดำเนินงาน ได้แก่ (1) ทุนมนุษย์ (2) ทุนทรัพยากร (3) ทุนทางปัญญา และ (4) ทุนทางสังคม และ 5) กระบวนการ (Process) ในการดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญ

กับการดำเนินงาน 12 ประการ ได้แก่ (1) การวางแผนการผลิต (Production Planning) (2) ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (Production Standards Certification System) (3) กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) (4) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (Participation in Group) (5) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม (Good Practice in Farm) (6) ปริมาณการผลิต (Production Quantity) (7) คุณภาพผลผลิต (Product Quality) (8) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต (Post Harvest Management) (9) การจัดการองค์กร (Organization Management) (10) การบริหารจัดการ (Administration Management) (11) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Consumer Needs Marketing) และ (12) การสนับสนุนจากหน่วยงาน (Organization Support) โดยการทำงานต่างๆ ดังกล่าวจะต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน จะส่งผลทำให้การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิด 6 ผลลัพธ์ (Outcome) คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนใน 3 ด้านคือ (1) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Sustainability) (2) ความยั่งยืนด้านสังคม (Social Sustainability) และ (3) ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability) ซึ่ง “รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้การรับรองรูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียดของผลการประเมินรูปแบบ ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ผลการประเมินรูปแบบ “รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็น	ความเหมาะสม			ความถูกต้อง			ประโยชน์			ความเป็นไปได้		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1. หลักการสร้างรูปแบบ	4.33	0.61	มาก	4.47	0.51	มาก	4.53	0.51	มากที่สุด	4.40	0.63	มาก
2. ความเชื่อมโยงของรูปแบบ	4.27	0.70	มาก	4.27	0.70	มาก	4.27	0.79	มาก	4.27	0.79	มาก
3. หลักการของรูปแบบ	4.33	0.61	มาก	4.33	0.61	มาก	4.40	0.63	มาก	4.27	0.70	มาก
4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.47	0.64	มาก	4.47	0.64	มาก	4.47	0.64	มาก	4.40	0.63	มาก
5. ปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ	4.20	0.77	มาก	4.20	0.77	มาก	4.27	0.79	มาก	4.20	0.86	มาก
6. องค์ประกอบของรูปแบบ 12 องค์ประกอบ												
6.1 การวางแผนการผลิต	4.47	0.74	มาก	4.33	0.72	มาก	4.53	0.74	มากที่สุด	4.47	0.83	มาก
6.2 ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต	4.33	0.61	มาก	4.33	0.81	มาก	4.33	0.72	มาก	4.27	0.70	มาก
6.3 กระบวนการเรียนรู้	4.67	0.61	มากที่สุด	4.53	0.64	มากที่สุด	4.67	0.61	มากที่สุด	4.53	0.91	มากที่สุด
6.4 การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม	4.60	0.63	มากที่สุด	4.60	0.63	มากที่สุด	4.53	0.74	มากที่สุด	4.60	0.63	มากที่สุด
6.5 การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม	4.53	0.74	มากที่สุด	4.47	0.74	มาก	4.40	0.82	มาก	4.47	0.83	มาก
6.6 ปริมาณการผลิต	4.40	0.63	มาก	4.20	0.67	มาก	4.20	0.77	มาก	4.13	0.91	มาก
6.7 คุณภาพผลผลิต	4.47	0.64	มาก	4.33	0.72	มาก	4.33	0.72	มาก	4.20	0.77	มาก
6.8 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต	4.33	0.72	มาก	4.27	0.70	มาก	4.07	0.70	มาก	4.00	0.75	มาก
6.9 การจัดองค์กร	4.53	0.64	มากที่สุด	4.53	0.64	มากที่สุด	4.33	0.72	มาก	4.27	0.79	มาก
6.10 การบริหารจัดการ	4.60	0.63	มากที่สุด	4.60	0.63	มากที่สุด	4.53	0.51	มากที่สุด	4.33	0.61	มาก
6.11 การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค	4.53	0.64	มากที่สุด	4.40	0.73	มาก	4.33	0.72	มาก	4.40	0.63	มาก
6.12 การสนับสนุนจากหน่วยงาน	4.07	0.70	มาก	4.07	0.88	มาก	3.87	0.83	มาก	3.93	0.79	มาก
7. การอธิบายรูปแบบ	4.47	0.64	มาก	4.27	0.45	มาก	4.47	0.64	มาก	4.27	0.70	มาก
8. ภาพรวมของรูปแบบ	4.53	0.64	มากที่สุด	4.47	0.51	มาก	4.53	0.64	มากที่สุด	4.27	0.70	มาก

จากตารางที่ 27 พบว่า ผลการประเมินรับรองรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้อง ประโยชน์ และความเป็นไปได้ มีรายละเอียดผลการวิจัยดังนี้

ความเหมาะสม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ประเมินรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นของหลักการสร้างรูปแบบ ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.61) ความเชื่อมโยงของรูปแบบ ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.70) หลักการของรูปแบบ ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.61) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.64) และปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.77) ทั้ง 5 ประเด็นอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบของรูปแบบ 12 องค์ประกอบคือ 1. การวางแผนการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.74) 2. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.61) 3. กระบวนการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, S.D.=0.61) 4. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.63) 5. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.74) 6. ปริมาณการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.63) 7. คุณภาพผลผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.64) 8. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.72) 9. การจัดองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.64) 10. การบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.63) 11. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.64) และ 12. การสนับสนุนจากหน่วยงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, S.D.=0.70) การอธิบายรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.64) และภาพรวมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.64)

ความถูกต้อง พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ประเมินรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นของหลักการสร้างรูปแบบ ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.51) ความเชื่อมโยงของรูปแบบ ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.70) หลักการของรูปแบบ ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.61) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.64) และปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.77) ทั้ง 5 ประเด็นอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบของรูปแบบ 12 องค์ประกอบคือ 1. การวางแผนการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.72) 2. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.81) 3. กระบวนการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.64) 4. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.63) 5. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.74) 6. ปริมาณการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.67) 7. คุณภาพผลผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.72) 8. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.70) 9. การจัดองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.64) 10. การบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.63)

11. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.73) และ
12. การสนับสนุนจากหน่วยงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, S.D.=0.88) การอธิบายรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.45) และภาพรวมของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.51)

ประโยชน์ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ประเมินรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นของหลักการสร้างรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.51) ส่วนความเชื่อมโยงของรูปแบบ ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.79) หลักการของรูปแบบ ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.63) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.64) และปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.79) ทั้ง 4 ประเด็นอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบของรูปแบบ 12 องค์ประกอบคือ 1. การวางแผนการผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.74) 2. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.72) 3. กระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.67$, S.D.=0.61) 4. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.74) 5. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.82) 6. ปริมาณการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.77) 7. คุณภาพผลผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.72) 8. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, S.D.=0.70) 9. การจัดองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.72) 10. การบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.51) 11. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.72) และ 12. การสนับสนุนจากหน่วยงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$, S.D.=0.83) การอธิบายรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.64) และภาพรวมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.64)

ความเป็นไปได้ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ประเมินรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นของหลักการสร้างรูปแบบ ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.63) ความเชื่อมโยงของรูปแบบ ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.79) หลักการของรูปแบบ ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.70) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.63) และปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.86) ทั้ง 5 ประเด็นอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบของรูปแบบ 12 องค์ประกอบคือ 1. การวางแผนการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.83) 2. ระบบมาตรฐานรับรองการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.70) 3. กระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$, S.D.=0.91) 4. การมีส่วนร่วมภายในกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$, S.D.=0.63) 5. การปฏิบัติที่ดีในฟาร์มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.83) 6. ปริมาณการผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, S.D.=0.91) 7. คุณภาพผลผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.20$, S.D.=0.77) 8. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.75) 9. การจัดองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.27$,

S.D.=0.79) 10. การบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.33, S.D.=0.61) 11. การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.40, S.D.=0.63) 12. การสนับสนุนจากหน่วยงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.93, S.D.=0.79) การอธิบายรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.27, S.D.=0.70) และภาพรวมของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.27, S.D.=0.70)

ดังนั้น ผลการประเมินภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีผลการประเมินด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.53, S.D.=0.64) ด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.47, S.D.=0.51) ด้านประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.53, S.D.=0.64) และด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.27, S.D.=0.70) ผลการประเมินภาพรวมของรูปแบบทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด จึงสามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ในพื้นที่ของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทยที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคือ การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)

รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นรูปแบบ (Model) ที่เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่แต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติที่มีกรอบความคิดการพัฒนาเป็นมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มีความเชื่อมโยงใช้เป็นทิศทางการพัฒนาของโลกใน 15 ปี (ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2573) ข้างหน้าต่อไปได้

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการนำรูปแบบ (Model) ไปใช้ปฏิบัติจริงในพื้นที่แต่ละภูมิภาคของประเทศไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มบุคคล และชุมชนที่ต้องการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งในเรื่องลักษณะของกลุ่มบุคคล บริบท และสภาพทางกายภาพของพื้นที่เพื่อประกอบการวิเคราะห์และประเมินความเป็นไปได้และความต้องการในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่นำไปสู่การรวมกลุ่มดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จมีความมั่นคงในอาชีพก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. หน่วยงานภายนอกที่ทำการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์จำเป็นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งในขั้นแรกต้องมีการพัฒนาจิตสำนึกให้มีใจรักในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดความพร้อมและความมุ่งมั่นในการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่เป็นแนวทางการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า และขั้นตอนต่อไปจึงให้การสนับสนุนในเรื่องความรู้ วิชาการ ทั้งการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการ ข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ เงินทุนหมุนเวียน และช่องทางการตลาด โดยหน่วยงานภายนอกมีการส่งเสริม

และสนับสนุนแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้ครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีความพร้อมและเกิดการยอมรับในการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่สามารถเป็นอาชีพหลักที่เป็นทางเลือกและทางรอดในการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ครอบครัวที่ประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์และผู้บริโภคมีอาหารปลอดภัยไว้บริโภค มีความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพดี เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยรายกรณีในลักษณะของพหุเทศกรณีศึกษา (Multisite Multicase Studies) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย และเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งเก็บข้อมูลจากครอบครัวที่ทำการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 238 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ และแบบประเมินรูปแบบ มีผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินรูปแบบ จำนวน 15 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสังเกตในพื้นที่ภาคสนาม (Observation) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเก็บข้อมูลในพื้นที่ภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ และสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Pattern

Matching) รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) ในการสร้างข้อสรุป พร้อมทั้งใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลข้อมูล และการวิเคราะห์เชื่อมโยงประเด็น และการสังเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดจากการรวมกลุ่มเพื่อทำอาชีพเกษตรอินทรีย์มีใน 2 ลักษณะคือ การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เนื่องจากการทำอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นพืชเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างแก่ครอบครัวทั้งในเรื่องต้นทุนการผลิตสูง รายได้ส่วนใหญ่จ่ายเป็นค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ปัญหานี้สินและปัญหาสุขภาพ รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่มีการใช้สารเคมี จึงมีการรวมตัวกันโดยมีการรวมกลุ่มภายในชุมชนจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อปรับเปลี่ยนไปทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน และการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เนื่องจากทำการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์แล้วมีความต้องการของตลาดเฉพาะด้านสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น จึงมีการรวมตัวกันโดยมีการรวมกลุ่มภายในชุมชน และการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชนจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมอาชีพการทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีกฎระเบียบ/ข้อตกลง รวมทั้งบทลงโทษในการดำเนินงาน และมีกิจกรรมการดำเนินงานสนับสนุนการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งในเรื่องการฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ จัดหาปัจจัยการผลิต การวางแผนการผลิต และการตลาด รวมทั้งมีรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ในลักษณะของสถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืน โรงเรียนเกษตรอินทรีย์ ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ และกลุ่มเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน โดยสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (COR) ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ซึ่งการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีคณะกรรมการและโครงสร้างบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ที่ชัดเจน และมีระบบการสมัครสมาชิกที่มีการกำหนดกฎระเบียบ/ข้อตกลง และบทลงโทษในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ รวมทั้งมีการบริหารจัดการโดยมีการประชุมกลุ่มเป็นประจำในเรื่องการผลิต การวางแผนการผลิตและการตลาด รวมทั้งกรณีมีปัญหาเข้ามา

ปรึกษาหารือและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และใช้เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพเพื่อนำไปใช้ในการผลิตพืชผักอินทรีย์ นอกจากนี้มีการประชุมประจำปีเพื่อรายงานผลการดำเนินงานและการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในภาพรวมซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากครอบครัวที่ทำการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 238 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายมีอายุระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 1-6 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 5,000-10,000 บาท ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวจำนวน 1-3 ไร่ แรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ จำนวน 2 คน ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ 1-5 ปี ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีระบบการปลูกพืชแบบผสม รองลงมาคือ ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน และระบบการปลูกพืชสลับตามลำดับ ประเภทของผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่มีผักสด รองลงมาคือ ผักสดใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ และผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปตามลำดับ วิธีการกำหนดราคาขายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่กำหนดราคาตามต้นทุน รองลงมาคือ กำหนดราคาตามตลาด และกำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ และลำดับสุดท้ายคือ กำหนดราคาตามลูกค้าสถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่จัดจำหน่ายในตลาดในท้องถิ่น รองลงมาคือ ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน และตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยพบว่า

- 1) ปัจจัยด้านการปฏิบัติที่ดีในฟาร์มโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.61)
- 2) ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.69)
- 3) ปัจจัยด้านปริมาณการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$, S.D.=0.74)
- 4) ปัจจัยด้านคุณภาพผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$, S.D.=0.53)
- 5) ปัจจัยด้านการวางแผนการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.67)
- 6) ปัจจัยด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.58)
- 7) ปัจจัยด้านการตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.28$, S.D.=0.59)
- 8) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.69)
- 9) ปัจจัยด้านระบบมาตรฐานรับรองการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.64$, S.D.=0.59) และ
- 10) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.22$, S.D.=0.75)

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า การวางแผนการผลิต (X5)

ได้รับคัดเลือกเข้าสมการเป็นลำดับที่ 1 ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (X9) เป็นลำดับที่ 2 กระบวนการเรียนรู้ (X2) เป็นลำดับที่ 3 และการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (X8) เป็นลำดับที่ 4 (ลำดับสุดท้าย) ซึ่งสมการสามารถพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยได้ร้อยละ 55.30

3. ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยพบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.31) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.86$, S.D.=0.30) และความยั่งยืนด้านสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.73$, S.D.=0.37) และความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.47)

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จำนวน 3 แห่ง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมี 12 ปัจจัยคือ การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้ ปริมาณการผลิต คุณภาพผลผลิต การวางแผนการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดการองค์กร การบริหารจัดการ การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต และการสนับสนุนจากหน่วยงาน และความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย พบว่า ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนทั้ง 3 ด้านคือ ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม และความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ

วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์มีในเรื่อง 1) การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มกำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลง และบทลงโทษ การวางแผน การเข้าร่วมประชุม การตรวจสอบ และกำหนดราคาผลผลิตร่วมกันโดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินงานทำให้ทำงานได้ดีและง่ายมากขึ้น 2) การวางแผนการผลิตของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในเรื่องชนิดและปริมาณการผลิตและระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยแบ่งกระจายให้สมาชิกกลุ่มหลายคนรวมกันปลูกผักอินทรีย์ให้มีผลผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง 3) การบริหารจัดการที่ดี กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการบริหารจัดการทั้งการอบรมให้ความรู้เรื่องการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การวางแผนการผลิตและการตลาดให้สอดคล้องกัน รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 4) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐาน

เกษตรกรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด มีการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง และการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ 5) กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีตลาดที่มั่นคงและช่องทางการตลาดหลายช่องทางในการเข้าถึงผู้ซื้อ/ผู้บริโภคทั้งตลาดขายส่งเฉพาะด้าน ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ ตลาดในท้องถิ่น ตลาดระบบสมาชิก และตลาดส่งออกเป็นตลาดที่แน่นอน ทำให้อาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอาชีพที่มั่นคง และ 6) กระบวนการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความรู้และประสบการณ์ในการทำพืชผักอินทรีย์จากการได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานและนำมาปรับประยุกต์ใช้ในแปลงพืชผักอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งได้หาแนวทางการปฏิบัติในแปลงพืชผักอินทรีย์ของตนเอง รวมทั้งมีการจัดการความรู้ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่มีประสบการณ์สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมและการดูงานให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ทำให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงจนเกิดความมั่นใจและการยอมรับในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ได้

สำหรับรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 1. หลักการ (Principle) : การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่มเป็นพลังการพัฒนาที่ยั่งยืน 2. วัตถุประสงค์ (Objective) : เพื่อพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 3. ปัจจัยสนับสนุน (Support Factors) : 1) หน่วยงานภายนอกเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 2) ครอบครัวไทยมีการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้วยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ 4. ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 1) ทุมนมนุษย์ (Human Capital) 2) ทุนทรัพยากร (Resource Capital) 3) ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) และ 4) ทุนทางสังคม (Social Capital) เมื่อมีทุนทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้วต้องมี 5. กระบวนการ (Process) โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานใน 4 เรื่องคือ 1) การวางแผนการผลิต (Production Planning) 2) ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (Production Standards Certification System) 3) กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) และ 4) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (Participation in Group) ซึ่งต้องใช้ทุนในการพัฒนาที่ต้องเชื่อมโยงกับเงื่อนไขอีก 8 ประการที่นำไปสู่การดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยให้ประสบความสำเร็จคือ 1) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม (Good Practice in Farm) 2) ปริมาณการผลิต (Production Quantity) 3) คุณภาพผลผลิต (Product Quality) 4) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต (Post Harvest Management) 5) การจัดการองค์กร (Organization Management) 6) การบริหารจัดการ (Administration Management) 7) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Consumer

Needs Marketing) และ 8) การสนับสนุนจากหน่วยงาน (Organization Support) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยประสบความสำเร็จเกิด 6. ผลลัพธ์ (Outcome) คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนใน 3 ด้านคือ 1) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Sustainability) 2) ความยั่งยืนด้านสังคม (Social Sustainability) และ 3) ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability) ตลอดจนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่อื่นๆ ได้ต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สรุปได้ว่า ผลการวิจัยมีความสอดคล้องระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สภาพทั่วไปของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ พบว่า การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ส่วนใหญ่เกิดจากการทำอาชีพเกษตรกรรมที่เป็นพืชเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมีในการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างแก่ครอบครัวทั้งในเรื่องต้นทุนการผลิตสูง รายได้ส่วนใหญ่จ่ายเป็นค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ปัญหานี้สิน และปัญหาสุขภาพ รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่มีการใช้สารเคมี จึงมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อปรับเปลี่ยนไปทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน และการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เนื่องจากทำการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์แล้วมีความต้องการของตลาดเฉพาะด้านสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นโดยมีการรวมกลุ่มภายในชุมชน และการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชนมีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อทำอาชีพเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับชนิดา พันธุ์มณี และคณะ (2554: 63) วิจัยเรื่องการศึกษา ระบบการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า รูปแบบระบบการผลิตพืชอินทรีย์ที่เหมาะสมในเขตภาคเหนือตอนบนมีลักษณะที่สำคัญคือ มีการรวมกลุ่มภายในชุมชน และการสร้างเครือข่ายภายนอกชุมชน

สำหรับวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จากการลงพื้นที่ในภาคสนามเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ พบว่า วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มี 6 ประการคือ 1) การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ 2) การวางแผนการผลิต 3) การบริหารจัดการที่ดี 4) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม 5) ตลาดที่มั่นคงและช่องทางการตลาดหลายช่องทางในการเข้าถึงผู้ซื้อ/ผู้บริโภค และ 6) กระบวนการเรียนรู้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย จากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยมี 12 ปัจจัย ประกอบด้วย การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้ ปริมาณการผลิต คุณภาพผลผลิต การวางแผนการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การจัดองค์กร การบริหารจัดการ การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต และการสนับสนุนจากหน่วยงาน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยต้องอาศัยหลายปัจจัยในการดำเนินงาน เช่น 1) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม ดังงานวิจัยของภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ (2557) เรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก กล่าวคือ เกษตรกรมีการจัดการภายในฟาร์มในเรื่องการควบคุมการเพาะปลูกที่ดีมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอนของการเพาะปลูกโดยมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรและการวางแผนการผลิตจะทำให้เกษตรกรเกิดประสิทธิภาพด้านคุณภาพชีวิตที่ดีจะทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) กระบวนการเรียนรู้ เป็นประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องพบว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรสามารถดำเนินการจัดการในกระบวนการผลิตให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เช่น งานวิจัยของยุพเยาว์ โตศิริ (2553: 220) เรื่องรูปแบบความสัมพันธ์ของการจัดการระบบนิเวศเกษตรอินทรีย์จากกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรต้นแบบ งานวิจัยของชนิตา พันธุ์มณี และคณะ (2554: 63) เรื่องการศึกษาระบบการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน งานวิจัยของบุญร่วม คำจันทราช (2554: 123) เรื่องกิจกรรมในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนในชนบท 3) ปริมาณการผลิต ปริมาณการผลิตที่เพียงพอเป็นปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จในการผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพ เช่น งานวิจัยของรุ่งนภา กำเพ็ญ (2556: บทคัดย่อ) เรื่องปัจจัยความสำเร็จในการจัดการสวนผักอินทรีย์ของกลุ่มกัลยาณมิตรด้วยระบบ Community Supported Agriculture (CSA) งานวิจัยของรุ่งฤดี รัตนวิไล (2556: บทคัดย่อ) เรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา งานวิจัยของภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ (2557) เรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก 4) คุณภาพผลผลิต คุณภาพผลผลิตที่มีความปลอดภัยตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภคเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการผลิตพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพ เช่น งานวิจัยของรุ่งฤดี รัตนวิไล (2556: บทคัดย่อ) เรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่ม

เกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา งานวิจัยของภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ (2557) เรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก 5) การวางแผนการผลิตเป็นปัจจัยที่สำคัญของความสำเร็จของผู้ผลิตผักอินทรีย์ เช่น งานวิจัยของชยาพร วัฒนศิริ และคณะ (2553: 1) เรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทย งานวิจัยของรุ่งฤดี รัตนวิไล (2556: บทคัดย่อ) เรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา งานวิจัยของภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ (2557) เรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก 6) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการผลิตพืชผักอินทรีย์ เช่น งานวิจัยของชยาพร วัฒนศิริ และคณะ (2553: 1) เรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทย งานวิจัยของรุ่งฤดี รัตนวิไล (2556: บทคัดย่อ) เรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา 7) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักอินทรีย์ประการหนึ่งที่สำคัญคือ การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เช่น งานวิจัยของชยาพร วัฒนศิริ และคณะ (2553: 1) เรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทย งานวิจัยของชนิตา พันธุ์มณี และคณะ (2554: 63) เรื่องการศึกษาระบบการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน งานวิจัยของรุ่งฤดี รัตนวิไล (2556: บทคัดย่อ) เรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา งานวิจัยของภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ (2557) เรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก งานวิจัยของพิรภาว ทวีสุข (2556: 342) เรื่องอิทธิพลของกลยุทธ์การตลาดและวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อต่อการประเมินภายหลังการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย งานวิจัยของ Zachary Schrank (2013: 297) เรื่องตลาดล่วงหน้า : การเคลื่อนไหวตลาดเฉพาะของขบวนการอาหารเกษตรอินทรีย์ของท้องถิ่น 8) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่มเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จประการหนึ่งในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น งานวิจัยของชยาพร วัฒนศิริ และคณะ (2553: 1) เรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทย งานวิจัยของชนิตา พันธุ์มณี และคณะ (2554: 63) เรื่องการศึกษาระบบการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน งานวิจัยของรุ่งฤดี รัตนวิไล (2556: บทคัดย่อ) เรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา งานวิจัยของภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ (2557) เรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม : การศึกษา

เพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก 9) ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต ระบบมาตรฐานรับรองการผลิตที่ชัดเจน และเหมาะสมเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น งานวิจัยของ ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ (2553: 1) เรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทย งานวิจัยของรุ่งนภา กำเพ็ญ (2556: บทคัดย่อ) เรื่องปัจจัยความสำเร็จในการจัดการสวนผักอินทรีย์ของกลุ่มกัลยาณมิตร ด้วยระบบ Community Supported Agriculture (CSA) และ 10) การสนับสนุนจากหน่วยงาน เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จ เช่น งานวิจัยของชยาพร วัฒนศิริ และคณะ (2553: 1) เรื่องการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทย งานวิจัยของ บุญร่วม คำจันทราช (2554: 123) เรื่องกิจกรรมในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตร แบบยั่งยืนในชนบท งานวิจัยของรุ่งฤดี รัตนวิไล (2556: บทคัดย่อ) เรื่องการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่าง กลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย พบว่า ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนทั้ง 3 ด้านคือ ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนด้านสังคม และความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจซึ่งสอดคล้องกับชนิตา พันธุ์ณี และคณะ (2554: 63) วิจัยเรื่องการศึกษาระบบการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า ความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางสังคม ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนโดยรวมในระดับปานกลาง บุญร่วม คำจันทราช (2554: 122-123) วิจัยเรื่องกิจกรรมในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนในชนบท พบว่า การดำเนินกิจกรรมในฟาร์มเกษตรอินทรีย์เกิดสัมฤทธิ์ผลอย่างยั่งยืนในด้านสังคมในเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างความมั่นคงด้านอาหารปลอดภัย ด้านเศรษฐกิจในเรื่องมีรายได้ดีขึ้น และด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการรักษาความสมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในฟาร์ม Endrit Kullaj (2007: 3) วิจัยเรื่องนโยบายเกษตรอินทรีย์สำหรับการพัฒนา ชนบทอย่างยั่งยืนของประเทศอัลบาเนีย พบว่า การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์มีผลดีทั้งในเรื่องสังคม สิ่งแวดล้อม และช่วยเหลือเศรษฐกิจในชนบท P.S.K. Sudheer (2011: 201) วิจัยเรื่องเกษตรอินทรีย์ ในทางเศรษฐกิจกรณีศึกษาในรัฐอานธรประเทศ พบว่า ข้อดีของเกษตรอินทรีย์มีประโยชน์ที่ดีต่อ เกษตรกรทั้งทางเศรษฐกิจในเรื่องได้ผลตอบแทนที่ดีขึ้นและลดต้นทุนการผลิต ระบบนิเวศที่ดีและ มีความอุดมสมบูรณ์ของดินและทางสังคมในเรื่องมีผลผลิตที่ดีต่อสุขภาพ และ Charalampos Konstantinidis (2012: 159) ทำการวิจัยเรื่องเกษตรอินทรีย์และการปฏิรูปชนบทในสหภาพยุโรป ตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง พบว่า เกษตรอินทรีย์เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาที่เกิดจาก เกษตรกรรมแผนใหม่เนื่องจากลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ รักษาความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่

ลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกในการทำการเกษตร และช่วยรักษาสภาพภูมิอากาศ ก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาชนบทที่ยั่งยืนทั้งทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

สำหรับรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องประกอบด้วย 1. หลักการ (Principle) : การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย ด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่มเป็นพลังการพัฒนาที่ยั่งยืน 2. วัตถุประสงค์ (Objective) : เพื่อพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 3. ปัจจัยสนับสนุน (Support Factors) : 1) หน่วยงานภายนอกเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 2) ครอบครัวไทยมีการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้วยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ 4. ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 1) ทุนมนุษย์ (Human Capital) 2) ทุนทรัพยากร (Resource Capital) 3) ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) และ 4) ทุนทางสังคม (Social Capital) เมื่อมีทุนทั้ง 4 ประการดังกล่าวแล้ว ต้องมี 5. กระบวนการ (Process) โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานใน 4 เรื่องคือ 1) การวางแผนการผลิต (Production Planning) 2) ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต (Production Standards Certification System) 3) กระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) และ 4) การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม (Participation in Group) ซึ่งต้องใช้ทุนในการพัฒนาที่ต้องเชื่อมโยงกับเงื่อนไขอีก 8 ประการ ที่นำไปสู่การดำเนินงานการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยให้ประสบความสำเร็จคือ 1) การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม (Good Practice in Farm) 2) ปริมาณการผลิต (Production Quantity) 3) คุณภาพผลผลิต (Product Quality) 4) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต (Post Harvest Management) 5) การจัดการองค์กร (Organization Management) 6) การบริหารจัดการ (Administration Management) 7) การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Consumer Needs Marketing) และ 8) การสนับสนุนจากหน่วยงาน (Organization Support) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเกิด 6. ผลลัพธ์ (Outcome) 3 ด้านคือ 1) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Sustainability) 2) ความยั่งยืนด้านสังคม (Social Sustainability) และ 3) ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability)

ดังนั้น กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในทุกภูมิภาคของประเทศไทยที่ต้องการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย หรือการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ขึ้นใหม่เพื่อพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยให้ประสบความสำเร็จเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดำเนินการตามรูปแบบ (Model) ดังกล่าวข้างต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะโดยแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะมีดังต่อไปนี้

1. การนำรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในภูมิภาคต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาดูบริบทเงื่อนไข องค์ประกอบ ศักยภาพด้านต่างๆ ของพื้นที่นั้นอย่างรอบด้านเนื่องจากสภาพพื้นที่แต่ละพื้นที่มีบริบทที่แตกต่างกัน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์แก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ควรจะนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งด้านการผลิตและการตลาดพืชผักอินทรีย์ เช่น แอปพลิเคชันระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกบนสมาร์ตโฟน Agri-Map Mobile เป็นระบบแผนที่บริการข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่ด้านการเกษตร ประกอบด้วย ข้อมูลทรัพยากรพื้นฐานการผลิต (ดิน น้ำ พืช) ข้อมูลด้านการตลาด ข้อมูลเกษตรกร และเศรษฐกิจและสังคม สามารถนำไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจวางแผนด้านการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรภายในพื้นที่ได้อย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์แก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ควรสนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการส่งเสริมการตลาดพืชผักอินทรีย์ให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว จะก่อให้เกิดช่องทางการตลาดใหม่และเป็นการตลาดที่กว้างขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์ และเกิดการขยายตัวของผู้ผลิตพืชผักอินทรีย์รายใหม่ที่มีตลาดรองรับการผลิตพืชผักอินทรีย์มากขึ้น

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ควรมีการสนับสนุนการดำเนินงานแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ตรงกับประเด็นที่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ต้องการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาและต่อยอดอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เป็นอาชีพที่มั่นคงในระยะยาว เช่น การสนับสนุนเงินทุนที่จำเป็น เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ อาทิ โรงเรือน ตาข่ายพรางแสง ความรู้ข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและดูงาน เป็นต้น

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ในการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ควรมีการสนับสนุนการดำเนินงานแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยให้ความรู้ข้อมูลข่าวสาร การฝึกอบรมและดูงานในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และควรมีการประชาสัมพันธ์และให้คำแนะนำปรึกษาแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ต้องการขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างกว้างขวาง เข้าถึงได้ง่าย และมีการปฏิบัติได้จริง

6. หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันในการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ขยายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานภาครัฐคือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต้องมีบทบาทในการส่งเสริมและการสนับสนุนการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์โดยบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภายในกระทรวง และหน่วยงานภายนอก เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะมีดังต่อไปนี้

1. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของประเทศไทยในลักษณะของการเชื่อมโยงกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทุกภูมิภาคของประเทศไทยเป็นเครือข่ายระดับประเทศในการพัฒนาอาชีพกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งในด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ การตลาด และการต่อยอดเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มในเรื่องการแปรรูปผลผลิตพืชผักอินทรีย์ การเรียนรู้ในลักษณะของสถาบันการเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้เกิดบูรณาการและเกิดการขยายเครือข่ายอาชีพพืชผักอินทรีย์ซึ่งจะก่อให้เกิดการเสริมสร้างศักยภาพซึ่งกันและกันได้มากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพในรูปแบบกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ทั้งในด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการตลาดแบบครบวงจร โดยให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เกี่ยวกับการพัฒนาตลาดพืชผักอินทรีย์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคในทุกภูมิภาคของประเทศไทยเพื่อนำไปปรับใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จทั้งการผลิตและการตลาดแบบครบวงจรได้ต่อไป

4. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้

วิถีเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น โดยให้กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์และชุมชนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาเพื่อการต่อยอดในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มของอาชีพพืชผักอินทรีย์

5. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ด้านนวัตกรรมการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำองค์ความรู้ไปขยายผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น

6. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำองค์ความรู้ไปขยายผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น และเป็นแนวทางแก่กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์อื่นๆ จะได้นำไปปรับใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จได้ต่อไป

รายการอ้างอิง

- Ahmed Abu Shaban. (2015). Factors Influencing Farmers' Decision to Shift to Organic Farming: The Case of Gaza Strip. *British Journal of Economics, Management & Trade*, 5(1), 78-87.
- Aman Deep Kaur. (2014). Organic Farming For Sustainable Agriculture : Global and Indian Perspective. *Global Journal For Research Analysis*, 3(2), 57-58.
- Azadi, H., Schoonbeek, S., Mahmoudi, H., Derudder, B., De Maeyer, P., & Witlox, F. (2011). Organic agriculture and sustainable food production system: Main potentials. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 144(1), 92-94.
- Badgley, C., Moghtader, J., Quintero, E., Zakem, E., Chappell, M. j., K., A.-V., & Perfecto, I. (2007). Organic agriculture and the global food supply. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 22(2), 86.
- Best, J. W. (1977). *Research in Education* (3 ed.). New Jersey: Prentice Hall inc.
- Binod Kafle. (2011). Factors Affecting Adoption of Organic Vegetable Farming in Chitwan District, Nepal. *World Journal of Agricultural Sciences*, 7(5), 604-606.
- Bruyer, V., Zaccai, E., Rousseau, C., Recht, P., Delbaere, P., & Kestemont, M. P. (2004). "Criteria and impulses for changes towards a sustainable consumption : Approach by sector." Report for the Belgian Federal Science Policy, Brussels.
- Charalampos Konstantinidis. (2012). *Organic Farming and Rural Transformations in the European Union: A Political Economy Approach*. Doctor of Philosophy. Department of Economics. Graduate School, University of Massachusetts Amherst.
- Chifumi Takagi. (2010). *Adoption of Organic Vegetable Production Practices in West Java and Bali, Indonesia*. Doctor of Philosophy in Community, Agriculture, Recreation and Resource Studies. Michigan State University, United States.
- Dangour, A. D., Lock, K., Hayter, A., Aikenhead, A., Allen, E., & Uauy, R. (2010). Nutrition related health effects of organic foods: a systematic review. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 92, 203-210.
- Denzin, N. K. (1978). *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological*

- Methods* (2 ed.). New York: McGraw-Hill.
- Eisner, E. (1976). Education Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Educational Evaluation. *Journal of Aesthetic Education*, 192-193.
- EM Hersman. (2004). *Knowledge and Dissemination of Sustainable Agriculture Practices by Country Extension Agents in Ohio and Pennsylvania*. West Virginia University.
- Endrit Kullaj. (2007). *Organic Farming Policies for a Sustainable Development of Rural Albania*. Doctor of Political and Social Sciences. University of Bologna.
- Flora, C. B. (1995). *Social capital and sustainability: agriculture and communities in the Great Plains and Corn Belt*. Iowa Agriculture and Home Economics Experiment Station, Ames Iowa.
- Food and Agriculture Organization. (1998). *Evaluating the potential contribution of organic agriculture to sustainability goals*. Environmental and Natural Resources Service. Sustainable Development Department. FAO/IFOAM meeting on organic agriculture. Rome, Italy. 19-20 March 1998.
- Foster, G. M. A. (1973). *Tradition Societies and Technological Change*. New York: Harper and Row.
- Gordon, J. R. (1999). *Organizational Behavior: A Diagnostic Approach* (6 ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Hepperly, P. (2003). *Carbon and Nitrogen Sequestration in Agricultural Systems*. The Rodale Institute.
- Hoepfner, J. W., Entz, M. H., McConkey, B. G., Zentner, R. P., & Nagy, C. N. (2006). Energy use and efficiency in two Canadian organic and conventional crop production systems. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 21(1), 60-67.
- Hulsebusch, C. (2007). *Organic Agriculture in the Tropics and Subtropics-Current Status and Perspectives*. kassel university press GmbH.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook*. Oxford England: Pergamon Press.
- Kotschi, J., & Muller-Samaan, K. (2004). *The Role of Organic Agriculture in Mitigating Climate Change*. Bonn: International federation of Organic Movements (IFOAM).
- Lionberger, H. F. (1968). *Adoption of New Ideas and Practices*. Iowa: The State University Press.

- Lotter, D., Seidel, R., & Liebhard, W. (2003). The performance of organic and conventional cropping systems in an extreme climate year. *American Journal of Alternative Agriculture*, 18(3), 146-154.
- MacRae, R., Martin, R., Macey, A., Doherty, P., Gibson, J., & Beauchemin, R. (2004). *Does the adoption of organic food and farming system solve multiple policy problems? A review of the existing literature*. Canada.
- Madaus, G. F., Scriven, M. S., & Stufflebeam, D. L. (1983). *Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation* (8 ed.). Boston: Kluwer- Nijhoff Publishing.
- Marcin Baranski, & others. (2014). Higher antioxidant and lower cadmium concentrations and lower incidence of pesticide residues in organically grown crops: a systematic literature review and meta-analyses. *British Journal of Nutrition*, 112(5), 794-811.
- McCarthy, B. L. (2014). Sustainable Food Systems in Northern Queensland. *Journal of Economic and Social Policy*, 16(1), 1-18.
- Muramoto, J. (1999). *Comparison of nitrate content in leafy vegetables from organic and conventional farms in California*. Center for Agroecology and Sustainable Food Systems. University of California, Santa Cruz: 66.
- P.S.K. Sudheer. (2011). *Economics of Organic Farming: A Study in Andhra Pradesh*. Doctor of Philosophy in Economics. Andhra University, Visakhapatnam.
- Pornpratansombat, P. (2010). *Socio-economic Analysis of Organic and Conventional Agriculture in Thailand: An Empirical Study on Rice Sector*. Dissertation, University of Giessen. Germany.
- Prathanthip Kramol. (2011). *Adoption and Performance of 'Clean and Safe' Vegetable Farming Systems in Northern Thailand*. PhD Thesis, University of New England, Armidale.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: civic traditions in modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.
- Rezvanfar, A., Eraktan, G., & Olhan, E. (2011). Determine of factors associated with the adoption of organic agriculture among small farmers in Iran. *African Journal of Agricultural Research*, 6(13), 2950-2956.

- Rigby, D., & Caceres, D. (2001). Organic Farming and the sustainability of agricultural systems. *Agricultural Systems*, 68, 21-40.
- Rogers, & Shoemaker. (1978). *Communication of innovations: A cross-cultural approach*. New York: Free Press.
- Rogers, & Shoemaker. (1983). *Diffusion of innovations* (3 ed.). New York: Free Press.
- Rogers, E. M. (1962). *Diffusion of innovations* (2 ed.). New York: The Free Press of Glence.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Santamaria, P. (2006). Nitrate in vegetables: toxicity, content, intake and EC regulation. *Journal Science Food Agriculture*, 86, 10-17.
- Sarker, M., Itohara, Y., & Hoque, M. (2011). Determinants of adoption decisions: The case of organic farming in Bangladesh. *Extension Farming Systems Journal*, 5(2), 39-46.
- Savci, S. (2012). An agricultural pollutant: Chemical fertilizer. *International Journal of Environmental Science Development*, 3, 77-80.
- Scherr, S. J., & McNeely, J. A. (2008). Biodiversity conservation and agriculture sustainability: Towards a new paradigm of "eco agriculture" landscapes. *Philosophical Transactions of the Royal Society Biological Sciences*, 363(1491), 477-494.
- Scialabba, N. (2000). *Factors influencing organic agriculture policies with a focus on developing countries*. (In IFOAM 2000 Scientific Conference Basel, Switzerland).
- Scialabba, N., & Hattam, C. (2002). *Organic agriculture, environment and food security*. Environment and Natural Resources Series No. 4. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome.
- Seyed Jamal Hosseini, & Zahra Ajoudani. (2012). Affective Factors in Adopting Organic Farming in Iran. *Annals of Biological Research*, 3(3), 601-608.
- Sustainable Organic Agriculture Action Network (SOAAN). (2013). *Best Practice Guideline for Agriculture and Value Chain*. Germany: IFOAM.
- Torjusen, H., Sangstad, L., O'Doherty Jensen, K., & Kjaernes, U. (2004). *European*

- consumers' conceptions of organic food : a review of available research.*
- Willer, H., Youssefi, M., & International Federation of Organic Agriculture Movements. (2004). *The World of Organic Agriculture : Statistics and Emerging Trends.* Germany: IFOAM.
- Worthington, V. (1998). Effect of agriculture methods on nutrition quality: a comparison of organic conventional crops. *Alternative Therapies Health Med*, 4(1), 58-69.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3 ed.). New York: Harper and Row.
- Yezi Dong. (2009). "Organic Food Benefits." University of Maryland. Accessed November 10, 2014. Available from <http://www.english.umd.edu/interpolations/1793>.
- Zachary Schrank. (2013). *An Inverted Market: Niche Market Dynamics of the Local Organic Food Movement.* Doctor of Philosophy. Faculty of the School of Sociology. Graduate College, University of Arizona.
- กมล เลิศรัตน์. (2553). "การผลิตผักตามพลังอุปสงค์." ใน โอกาสและทางเลือกของเกษตรกรบนเส้นทางสายโซ่อุปทาน, 114-126. *จันทร์จรัส เรียวเดชะ และคณะ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2549). ระบบมาตรฐานงานชุมชน *Best Practices* "ประสบการณ์การเรียนรู้จากชุมชน". กรุงเทพฯ: ปิทีเอสเพรส.
- กรมวิชาการเกษตร. (2558). ข้อมูลผลงานสำคัญของหน่วยงานระดับกระทรวงฯ. เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม. เข้าถึงได้จาก http://www.doa.go.th/main/index.php?option=com_advertisementboard&task=show_alone_category&Itemid=1&limitstart=165.
- กรีนเนท. (2557). สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ไทย. กรุงเทพฯ: กรีนเนท.
- กรุงสินทร์ ศรีไมรา. (2551). ความคิดเห็นที่มีต่อเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในตำบลถอนสมอ อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุณวัฒน์ อธิวิวัฒน์. (2559). การตลาดออนไลน์. เข้าถึงเมื่อ 27 เมษายน. เข้าถึงได้จาก http://www.ifarm.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=207:2013-02+09-09-24-75&carid=24:2013-02-09-16-53-40&Itemid=335.

คณะกรรมการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (ม.ป.ป.). คู่มือปฏิบัติการ โครงการเกษตรอินทรีย์ระดับ
จังหวัด. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน. (2553). การเพาะปลูกผักเกษตรอินทรีย์
สมบูรณ์เพื่อการส่งออกตลาดโลกของประเทศไทย. พระนครศรีอยุธยา: ห้างหุ้นส่วน
จำกัดพีพีพี.

คณางค์ คันธมธูรพจน์. (2556). “การบริโภคอาหารที่ยั่งยืนในบริบทโลกและบริบทประเทศไทย.” ใน
สังคมศาสตร์บูรณาการ, 133-147. เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล, บรรณาธิการ. คณะสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ: เปเปอร์เมท (ประเทศไทย) จำกัด.

โครงการนโยบายสาธารณะเพื่อความปลอดภัยด้านอาหารและเศรษฐกิจการค้าที่ยั่งยืน. (2549). เกษตร
อินทรีย์กับเศรษฐกิจการค้าที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จำเนียร บุญมาก และคณะ. (2553). การพัฒนาการจัดการองค์ความรู้ด้านธุรกิจเกษตรอินทรีย์เพื่อ
เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

จิรศักดิ์ สุรังคพิพรรธน์. (2554). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ทริปเพิล
กรุ๊ป.

เจตนศิริ ปุชปุณญ์ศรี. (2553). ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เศรษฐกิจตามรอยวิถีเกษตรทฤษฎีใหม่. กรุงเทพฯ: ยู
โรปา เพรส.

เจษฎา มิ่งฉาย. (2552). เกษตรอินทรีย์: การวิเคราะห์เชิงนโยบายในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
แม่โจ้.

ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ. (2554). การศึกษาระบบการผลิตและความยั่งยืนของเกษตรอินทรีย์ในเขต
ภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ชนิตา พันธุ์มณี และคณะ. (2555). ความยินดีที่จะจ่ายและความสามารถที่จะจ่ายได้สำหรับผักสด
อินทรีย์ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ชมชวน บุญระหงษ์. (2551). เกษตรอินทรีย์ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและเกษตรที่เป็นธรรม. พิมพ์ครั้งที่
2. เชียงใหม่: สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน.

ชยาพร วัฒนศิริ และคณะ. (2553). การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทย. นนทบุรี: ศูนย์พัฒนาเกษตร
อินทรีย์ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชวน เพชรแก้ว. (2547). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์ปัจจุบัน. วารสาร
ภาษาไทย, 3(3), 14-21.

ชัชวาล ชมศิริตระกูล. (2542). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการยอมรับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ:
ศึกษากรณีพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา

- บัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธ์. (2544). พัฒนาชนบทยั่งยืนสำหรับสาขาเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- ณัชชา ลูกרך และคณะ. (2556). ปัญหาและอุปสรรคในการปรับเปลี่ยนเพื่อการผลิตพืชผักอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดราชบุรีที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์. *Thai Journal of Science and Technology*, 2(2), 125-133.
- ดลกร ขวัญคำ และคณะ. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจเกษตรอินทรีย์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ตะวัน ห่างสูงเนิน. (2556). ระบบเกษตรอินทรีย์ในบริบทของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ในเขตลุ่มน้ำแม่มิ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เทียน เสร้ามัญ. (2555). รูปแบบการจัดการกลุ่มผักอินทรีย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่.
- ชนพร ศรียา. (2543). การศึกษาการยอมรับแนวคิดเรื่องวิธีการปกครองที่ตีมาใช้ในองค์กรโทรศัพท์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนรักษ์ เมฆขยาย และคณะ. (2555). การศึกษาการจัดการฟาร์มเกษตรอินทรีย์ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชนากร สังเขป. (2556). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดารัตน์ ไชยมงคล และ บุศรา ลิมน์รัตนกุล. (2556). แนวทางการขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรหมู่บ้านโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร*, 44(2), 153-156.
- ธีรยุทธ วัฒนาศุภโชค. (2548). คัมภีร์ 100 กลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- นรินทร์ สังข์รักษา และธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ. (2550). ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ 598 พริน.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญดี บุญญากิจ และ กมลวรรณ ศิริพานิช. (2545). *Benchmarking* ทางลัดสู่ความเป็นเลิศ ทางธุรกิจ.

- พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2547). การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2540). ส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2546). การวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญร่วม คำจันทราช. (2554). กิจกรรมในฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนในชนบท. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญสม วราเอกศิริ. (2529). หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. (2548). การจัดการความรู้องค์กรอัจฉริยะ : *Best Practice* ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. ม.ป.ท.
- ประเวศ วะสี. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- ประเวศ วะสี. (2544). เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางการพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มูลนิธิหมอชาวบ้าน.
- ปราณี ทินกร. (2555). "ความเหลื่อมล้ำในภาคของโลกาภิวัตน์." เอกสารประกอบโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองอธิบายความไม่เป็นธรรมทางสังคม จัดโดยคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 25 กรกฎาคม.
- ปริยานุช จุลกะ. (ม.ป.ป.). ชนิดของผักและระบบการปลูกผัก. ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปัทมา วรรณวงษ์. (2555). การยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์มาตรฐานของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2555). "ความเหลื่อมล้ำในภาคของโลกาภิวัตน์." เอกสารประกอบโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองอธิบายความไม่เป็นธรรมทางสังคม วันที่ 25 กรกฎาคม 2555 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์ธร โพธิ์พูลศักดิ์. (2554). "การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้ในชนบทของครูภูมิปัญญาไทยด้านเกษตรกรรม." ใน ชุมชนพลวัต โครงการสื่อความรู้จากคลังวิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เล่ม 3 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: ดี.เค.ปรี้นติ้งเวิลด์.

- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2536). รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับสิ่งปฏิบัติใหม่ๆ ในการดำเนินการเกษตรที่สูงของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พนิตนาฏ ลัคนาโฆษิต. (2534). ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ด้านโภชนาการและการใช้สมุนไพรกลางบ้าน. กรุงเทพฯ: ศูรสภา.
- พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ และคณะ. (2553). การศึกษาประสิทธิภาพทางเทคนิคการผลิตผักอินทรีย์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ และคณะ. (2556). การวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจและระบบการผลิตที่เหมาะสมของผักที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดี (GAP) สู่เกษตรอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- พันธ์จิตต์ สีเหนียง. (2559). เกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- พีรภาว ทวีสุข. (2556). อิทธิพลของกลยุทธ์การตลาดและวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อต่อการประเมินภายหลังการซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ. (2557). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ในจังหวัดนครปฐม : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2558). เกษตรอินทรีย์. เข้าถึงเมื่อ 11 สิงหาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.stou.ac.th/OADThailand/about.aspx>.
- มานิต กิตติงจิต. (2555). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตแห่งความสมดุล. กรุงเทพฯ: แสงจันทร์การพิมพ์.
- มูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย. (2558). ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (พีจีเอส). เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน. เข้าถึงได้จาก <http://www.organicnaturalexpo.com/>.
- มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. (2558). เครือข่ายไทย PGS เกษตรอินทรีย์+. เข้าถึงเมื่อ 1 กันยายน. เข้าถึงได้จาก <http://www.greennet.or.th/article/1661>.
- ยุพเยาว์ โตศิริ. (2553). รูปแบบความสัมพันธ์ของการจัดการระบบนิเวศเกษตรอินทรีย์จากกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรต้นแบบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชนิวรรณ กุมภาคม และคณะ. (2554). ศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์สู่มาตรฐานสากลของจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- รุ่งนภา กำเพ็ญ. (2556). ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการสวนผักอินทรีย์ของกลุ่มกัลยาณมิตรด้วยระบบ *Community Supported Agriculture (CSA)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

- สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุ่งฤดี รัตนวิไล. (2556). การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วรวิมล โรมรัตนพันธ์. (2548). ทูทางสังคม. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชน.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2547). เกษตรอินทรีย์: ทำอย่างไรจึงได้รับการรับรอง. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2549). คู่มือการส่งออกเกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2555a). เกษตรอินทรีย์กับโลกร้อน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2555b). ความรู้เบื้องต้นเกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภา.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2556). ภาพรวมเกษตรอินทรีย์ไทย 2554-2555. กรุงเทพฯ: กรีนเนท.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล และเจษณี สุขจิรัตติกาล. (2546). สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ไทยเกษตรอินทรีย์โลก. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- วิศิษฐ์ ไผ่จันทร์. (2544). การยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศุภชัย หล่อโลหการ และคณะ. (2550). ธุรกิจเกษตรอินทรีย์. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2552). การประเมินรับรองวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สถาพร ช้อนสุข. (2552). "การศึกษาศักยภาพการผลิตผักอินทรีย์และแนวทางการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ ระหว่างภาคการผลิต และการตลาดผักอินทรีย์อย่างครบวงจร." องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ ปี พ.ศ. 2552-2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ.
- สมคิด แก้วทิพย์ และคณะ. (2556). เกษตรอินทรีย์: ข้อจำกัดของการมีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์อย่างเพียงพอในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สมจิตร พรหมเทพ. (2543). รายงานวิจัยเรื่องการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านของประชาชนชนบท. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมพร เทพสิทธา. (2536). การพัฒนาแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมการค้าแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมภพ โคตรวงษ์. (2553). ตัวแบบการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เชิงนโยบาย. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

อุบลราชธานี.

- สมาพันธ์เกษตรกรอินทรีย์นานาชาติ. (2557). ระบบการรับรองอย่างมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาจากบราซิล อินเดีย นิวซีแลนด์ อเมริกา ฝรั่งเศส. แปลจาก *Participatory guarantee systems : case studies from Brazil, India, New Zealand, USA, France*. แปลโดย ดร.ณิชา แซ่ลิ้ว และคณะ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2536). “ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท.” ใน ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 1, 145-150. เสรี พงศ์พิศ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ: สหมิตรพริ้นติ้ง.
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2554). เส้นทางสายอินทรีย์. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2559). องค์การมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.). เข้าถึงเมื่อ 4 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก http://www.organic.moc.go.th/th/standard/moo_oo_noo.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). การผลิตพืชอินทรีย์ การปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข. (2558). ผลกระทบต่อสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปี 2550. เข้าถึงเมื่อ 20 กรกฎาคม. เข้าถึงได้จาก <http://envocc.ddc.moph.go.th/>.
- สุนัฐวิทย์ น้อยโสภาน. (2558). เกษตรอินทรีย์ โอกาสการส่งออกของเกษตรกรไทยในตลาดโลก. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 9(18), 83-91.
- สุพจน์ กาเซ็ม. (ม.ป.ป.). “ความรู้เรื่องผักปลอดสารเคมีและมาตรฐานการผลิต.” เอกสารประกอบ การบรรยายภาควิชาโรคพืช คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุเมธา คาราโก. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวหอมมะลิ 105 ของเกษตรกรจังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวรรณ ประณีตวาทกุล และคณะ. (2557). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการสารเคมีกำจัดศัตรูพืช สิ่งแวดล้อมและความเปราะบางสู่ความยากจนของครัวเรือนเกษตรกรในประเทศไทย. ภาควิชา

- เศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
เสรี พงศ์พิศ และคณะ. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 1. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อัญชลี ยิ้มสมบุรณ์ และคณะ. (2554). การจัดการความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารบรรณศาสตร์ มศว., 4(2), 56-66.
- อุทุมพร จามรมาน. (2541). โมเดลคืออะไร. วารสารวิชาการ, 1(2), 18-30.
- อุมภาพร อาลัย และ ชลิตา ตระกูลสุนทร. (2555). ปริมาณวิตามินซี เบตา-แคโรทีน ความสามารถในการต้านอนุมูลอิสระ และความปลอดภัยทางจุลินทรีย์ของผักอินทรีย์ ผักปลอดภัยจากสารเคมี และผักทั่วไปในจังหวัดนครปฐม. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร, 43(3), 629-632.
- เฮเลนา นอร์เบิร์ก-ฮอดจ์ และคณะ. (2545). เศรษฐกิจอาหารท้องถิ่น ทางเลือกและทางรอดของเศรษฐกิจ สังคม นิเวศ. แปลจาก *Bringing the food economy home*. แปลโดย ไพโรจน์ ภูมิประดิษฐ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย

1. ผศ. ดร.ภัทรพล มหาจันทร์
2. อาจารย์ ดร.จิตตรา มาคะผล
3. อาจารย์ ดร.สรัญญา จันทร์ชูสกุล
4. อาจารย์ พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ
5. อาจารย์ ดร.ทิพวรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรูปแบบ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบ

1. ผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์ในการทำวิจัยด้านการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์
  - 1.1 รศ.ดร.พรรณธิภา ณ เชียงใหม่ คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร
สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
  - 1.2 ดร.ธนวดี พรหมจันทร์ คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร
สาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
  - 1.3 รศ.ดร.อัจฉรา โพธิ์ดี สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
  - 1.4 ผศ.ดร.ปรีชาดิ ดิษฐกิจ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
  - 1.5 ผศ.ดร.พันธ์จิตต์ สีเหนียง คณะเกษตร ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
2. ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์
  - 2.1 ดร.ชมชวน บุญระหงษ์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
  - 2.2 นางสาวพลูเพ็ชร สีเหลืองอ่อน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมโครงการเกษตรอินทรีย์กลุ่มเกษตรอินทรีย์
อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
  - 2.3 นางสาวนันทวัน หาญดี เจ้าหน้าที่ส่งเสริมโครงการเกษตรอินทรีย์กลุ่มเกษตรอินทรีย์
อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
  - 2.4 นายชฤทธิพร มั่งเกร็ด ผู้จัดการโครงการสามพรานโมเดล ศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์สุขใจ
ภายใต้มูลนิธิสังคัมสุขใจ จังหวัดนครปฐม
  - 2.5 นายสังเวียน เอกจัน ที่ปรึกษาโครงการสามพรานโมเดล ศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์สุขใจ
ภายใต้มูลนิธิสังคัมสุขใจ จังหวัดนครปฐม
3. ผู้ที่มีบทบาทด้านการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ในระดับชุมชน
  - 3.1 นายพัฒน์ อภัยมูล แกนนำชุมชนด้านเกษตรอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่เอน
จังหวัดเชียงใหม่
  - 3.2 นายอำนาจ หมายยอดกลาง ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาของชาวบ้าน
โครงการส่งเสริมกิจกรรมไร่สารพิษอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครราชสีมา
  - 3.3 นางสาวฝากฝน หมายยอดกลาง ประธานกลุ่มกิจกรรมไร่สารพิษวังน้ำเขียว
จังหวัดนครราชสีมา
  - 3.4 นางสาวยุพิน คะเสนา ประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา
  - 3.5 นางสาวอรุณี พุทธรักษา ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์
จังหวัดนครปฐม

ภาคผนวก ค
การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย
ด้วยการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)
แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
และ
การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)
แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

การตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง
(Index of Item Objective Congruence: IOC)
แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

ตารางที่ 28 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ตอนที่ 1							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 2	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 4	0	+1	0	+1	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 5	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 6	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 7	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 9	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 10	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 11	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 12	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 13	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ตอนที่ 2							
การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม							
ข้อ 1	-1	+1	+1	+1	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 2	-1	+1	+1	+1	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 3	0	+1	+1	0	+1	0.6	ใช้ได้
กระบวนการเรียนรู้							
ข้อ 1	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 2	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ปริมาณการผลิต							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
คุณภาพผลผลิต							
ข้อ 1	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
ข้อ 2	-1	+1	+1	+1	+1	0.6	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
การวางแผนการผลิต							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 2	0	+1	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้

3

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ตอนที่ 3 (ต่อ)							
ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพที่ขฝกอินทรีย์เกิดคามยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ							
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	+1	ใช้ได้

การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
PRAC1	255.4744	497.3920	.5698	.9186
PRAC2	255.4078	494.0275	.6539	.9181
PRAC3	255.5078	504.5110	.2532	.9202
TPRAC	255.4633	498.5303	.5983	.9187
LEARN2	255.6078	508.7025	.1162	.9208
LEARN1	255.6411	511.1617	.0210	.9213
TLEARN	255.6244	509.8893	.0773	.9210
QUAN1	256.8078	496.3119	.4075	.9192
QUAN2	256.7411	495.6256	.4410	.9189
TQUAN	256.7744	495.9182	.4440	.9189
QUALI1	255.8744	500.7074	.3380	.9197
QUALI2	255.4744	491.3851	.5871	.9180
QUALI3	256.4078	479.4632	.2717	.9254
QUALI4	256.0411	501.1541	.2409	.9205
TQUALI	255.9494	491.9769	.5626	.9181
PLAN1	255.6411	494.0962	.6300	.9181
PLAN2	255.7078	497.6606	.5097	.9188
TPLAN	255.6744	495.8106	.6337	.9183
AFTER1	255.6744	493.7439	.5945	.9182
AFTER2	255.6411	497.6008	.5023	.9188
AFTER3	256.1744	499.5152	.2826	.9201
AFTER4	256.3744	471.5740	.3392	.9246
TAFTER	255.9661	489.3134	.6895	.9174
MARKET1	255.5078	492.4627	.5891	.9181
MARKET2	255.8078	482.2498	.7609	.9164
MARKET3	255.9078	484.4597	.7319	.9168
MARKET4	256.1078	495.3783	.4442	.9189
TMARKET	255.8328	488.4081	.8011	.9170
GROUP1	255.5411	502.8070	.3470	.9197
GROUP2	255.5411	501.6920	.3527	.9196
GROUP3	255.3744	504.7143	.2922	.9200
GROUP4	255.6744	503.8497	.2056	.9206
TGROUP	255.5328	503.1718	.3342	.9198
STANDA1	255.7411	492.2601	.4621	.9187
STANDA2	255.7411	492.5141	.5627	.9182
TSTANDA	255.7411	492.3526	.5197	.9184

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ORGAN1	256.4078	474.0701	.3550	.9231
ORGAN2	256.3744	463.1016	.4739	.9209
ORGAN3	256.2078	503.6101	.1635	.9213
ORGAN4	256.1411	501.0169	.2392	.9205
ORGAN5	256.1411	489.0686	.3287	.9206
TORGANI	256.2544	484.5705	.5822	.9176
ENV1	255.1744	507.1922	.3448	.9201
ENV2	255.1744	502.4336	.5224	.9193
ENV3	255.1744	507.6887	.3085	.9202
ENV4	255.1078	507.4105	.5568	.9200
ENV5	255.1744	506.3933	.4032	.9199
TENVI	255.1611	506.1913	.5126	.9198
SOC1	255.4411	493.9914	.5916	.9182
SOC2	255.3744	493.4510	.6880	.9179
SOC3	255.3744	491.8108	.7512	.9176
SOC4	255.4078	497.9804	.5633	.9187
SOC5	255.3744	492.5384	.7232	.9177
SOC6	255.2078	505.2871	.4257	.9198
TSOC	255.3944	493.8641	.7717	.9178
ECON1	255.8411	489.0389	.5345	.9181
ECON2	255.8744	495.8579	.4096	.9191
ECON3	255.5744	496.9651	.4456	.9190
ECON4	255.6078	495.6921	.4552	.9189
TECON	255.7244	494.2951	.5023	.9186

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 60

Alpha = .9205

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
PRAC1	171.2978	308.9130	.5562	.8851
PRAC2	171.2311	306.3552	.6368	.8841
PRAC3	171.3311	316.4580	.1523	.8887
TPRAC	171.2867	310.4622	.5457	.8856
LEARN1	171.4644	319.1333	.0388	.8896
LEARN2	171.4311	319.0067	.0446	.8896
TLEARN	171.4478	319.0272	.0493	.8894
QUAN1	172.6311	310.0375	.3266	.8868
QUAN2	172.5644	310.2337	.3314	.8868
TQUAN	172.5978	310.0851	.3459	.8866
QUALI1	171.6978	312.2056	.2982	.8872
QUALI2	171.2978	304.2371	.5737	.8839
QUALI3	172.2311	290.7322	.3099	.8938
QUALI4	171.8644	308.9064	.3212	.8869
TQUALI	171.7728	302.8198	.6204	.8833
PLAN1	171.4644	306.2885	.6189	.8842
PLAN2	171.5311	308.2221	.5392	.8850
TPLAN	171.4978	307.1875	.6452	.8843
AFTER1	171.4978	306.3898	.5673	.8844
AFTER2	171.4644	308.5827	.5123	.8852
AFTER3	171.9978	312.6679	.2060	.8885
AFTER4	172.1978	284.4447	.3785	.8921
TAFTER	171.7894	301.7262	.7120	.8825
MARKET1	171.3311	305.4476	.5607	.8842
MARKET2	171.6311	297.5168	.7335	.8812
MARKET3	171.7311	299.6253	.6901	.8821
MARKET4	171.9311	306.7757	.4523	.8853
TMARKET	171.6561	302.1118	.7777	.8823
GROUP1	171.3644	313.4455	.3199	.8872
GROUP2	171.3644	312.2478	.3420	.8869
GROUP3	171.1978	314.7884	.2723	.8876
GROUP4	171.4978	314.1231	.1892	.8885
TGROUP	171.3561	313.5573	.3158	.8872
STANDA1	171.5644	302.9337	.5127	.8841
STANDA2	171.5644	304.5429	.5717	.8840
TSTANDA	171.5644	303.7039	.5526	.8839

4

ORGANI1	172.2311	287.6529	.3823	.8902
ORGANI2	172.1978	275.7378	.5529	.8846
ORGANI3	172.0311	311.4888	.2175	.8886
ORGANI4	171.9644	309.3678	.3005	.8872
ORGANI5	171.9644	298.1471	.4037	.8861
TORGANI	172.0778	294.8759	.6873	.8810

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 42

Alpha = .8885

ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

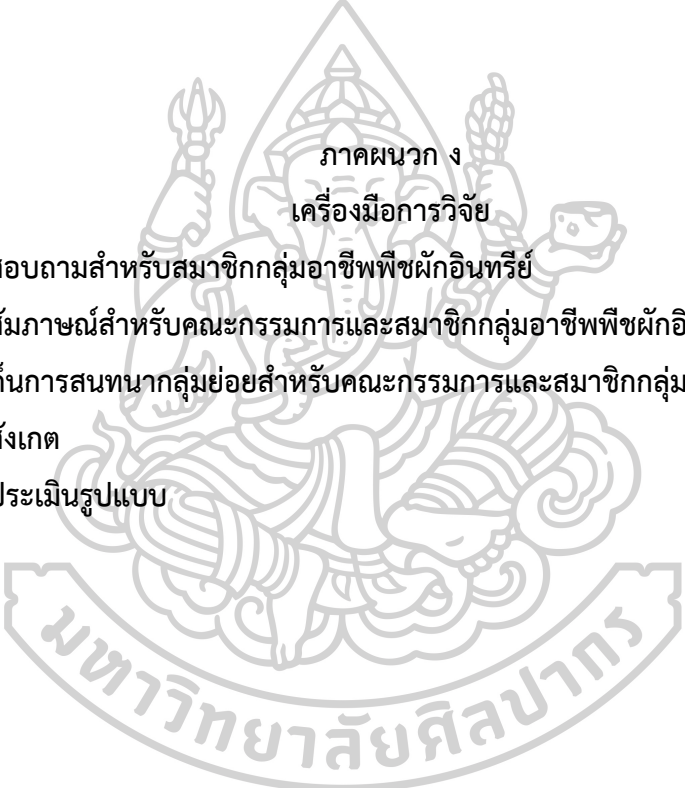
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ENV1	79.2767	50.4819	.4721	.9370
ENV2	79.2767	49.2370	.5704	.9353
ENV3	79.2767	50.6750	.4267	.9374
ENV4	79.2100	50.9740	.6193	.9369
ENV5	79.2767	50.3508	.5030	.9366
TENV1	79.2633	50.3114	.6335	.9359
SOC1	79.5433	45.7281	.7129	.9321
SOC2	79.4767	45.3294	.8645	.9288
SOC3	79.4767	46.3674	.7269	.9318
SOC4	79.5100	47.6609	.6176	.9341
SOC5	79.4767	46.1053	.7613	.9311
SOC6	79.3100	50.7099	.3640	.9381
TSOC	79.4967	46.1479	.8753	.9293
ECON1	79.9433	43.0198	.7114	.9345
ECON2	79.9767	43.2053	.7814	.9312
ECON3	79.6767	44.4977	.7781	.9306
ECON4	79.7100	43.6947	.8114	.9298
TECON	79.8267	43.5110	.8418	.9290

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 18

Alpha = .9369

ภาคผนวก ง
เครื่องมือการวิจัย

- แบบสอบถามสำหรับสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
- แบบสัมภาษณ์สำหรับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
- ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อยสำหรับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
- แบบสังเกต
- แบบประเมินรูปแบบ

แบบสอบถามชุดที่

--	--	--

แบบสอบถาม

เรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชื่อ-สกุล ของผู้ให้ข้อมูล.....
 บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัด.....
 เบอร์โทรศัพท์.....

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน มีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

ขอให้ท่านกรอกข้อมูลในแบบสอบถามให้ตรงตามความเป็นจริงเพื่อนำไปใช้ในการศึกษารูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลจากการตอบแบบสอบถามของท่านจะถูกนำไปวิเคราะห์ผลในภาพรวม จะไม่ส่งผลเสียต่อท่านใดๆ ทั้งสิ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในการอนุเคราะห์ข้อมูลเป็นอย่างสูง

นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หรือกรอกข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1) ชาย

2) หญิง

2. อายุ _____ ปี

3. ระดับการศึกษา

1) ไม่ได้เรียน

2) ประถมศึกษาปีที่ 1-6

3) มัธยมศึกษาปีที่ 1-3

4) มัธยมศึกษาปีที่ 4-6 / ปวช.

5) อนุปริญญา / ปวส.

6) ปริญญาตรีขึ้นไป

4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ _____ บาท

5. ขนาดพื้นที่ทำการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว _____ ไร่ _____ งาน _____ ตารางวา

6. จำนวนแรงงานในครอบครัวที่ใช้ในการทำอาชีพพืชผักอินทรีย์ _____ คน

7. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์ _____ ปี

8. ตำแหน่ง / บทบาทในกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

1) ประธานกลุ่มอาชีพ

2) รองประธานกลุ่มอาชีพ

3) กรรมการกลุ่มอาชีพ

4) สมาชิกกลุ่มอาชีพ

5) อื่นๆ ระบุ.....

9. จังหวัดที่ทำการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์

1) เชียงใหม่

2) นครราชสีมา

3) ฉะเชิงเทรา

4) ปราจีนบุรี

5) สุราษฎร์ธานี

10. ระบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ของครอบครัว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1) ระบบการปลูกพืชชนิดเดียว โดยการปลูกผักชนิดเดียวกันซ้ำๆ ติดต่อกัน

2) ระบบการปลูกพืชตามลำดับ เป็นการปลูกผักหลายชนิดโดยปลูกทีละชนิดต่อเนื่องกันไป ในพื้นที่ผืนหนึ่งในระยะเวลามากกว่า 1 ปี

3) ระบบการปลูกพืชหมุนเวียน เป็นการปลูกผักต่างชนิดที่มีอายุเก็บเกี่ยวใกล้เคียงกัน โดยปลูกทีละชนิดหมุนเวียนไปบนพื้นที่แปลงต่างๆ กันอย่างติดต่อกันเป็นวงจร

4) ระบบการปลูกพืชสลับ โดยการปลูกผัก 2 ชนิดสลับกันไปบนพื้นที่แปลงเดียวกัน

- 5) ระบบการปลูกพืชแทรก โดยการปลูกผักชนิดหนึ่งลงไปแถวของผักอีกชนิดหนึ่ง ก่อนการเก็บเกี่ยวพืชชนิดแรก
- 6) ระบบการปลูกพืชแบบผสม เป็นการปลูกผักคะฉุนชนิดกันบนพื้นที่เดียวกัน โดยการปลูกผักที่มีระบบรากไม่รบกวนกันและการเจริญเติบโตแตกต่างกัน

11. ประเภทของผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

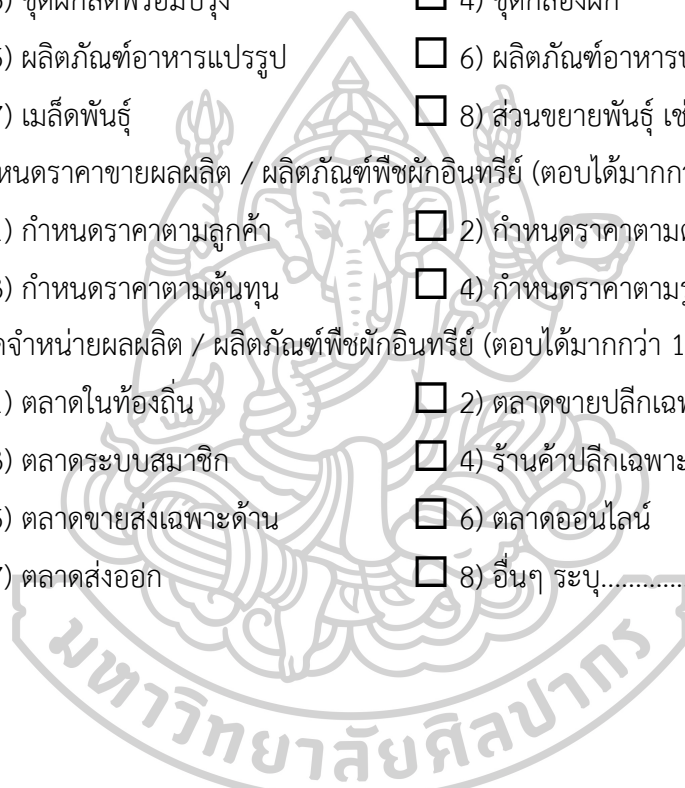
☐ 1) ผักสด	☐ 2) ผักสดใส่บรรจุภัณฑ์/บรรจุหีบห่อ
☐ 3) ชูดผักสดพร้อมปรุง	☐ 4) ชุดกล่องผัก
☐ 5) ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป	☐ 6) ผลิตภัณฑ์อาหารปรุงสำเร็จรูป
☐ 7) เมล็ดพันธุ์	☐ 8) ส่วนขยายพันธุ์ เช่น กิ่งพันธุ์ หน่อ เป็นต้น

12. วิธีการกำหนดราคาขายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) กำหนดราคาตามลูกค้า	☐ 2) กำหนดราคาตามตลาด
☐ 3) กำหนดราคาตามต้นทุน	☐ 4) กำหนดราคาตามรูปแบบผลิตภัณฑ์

13. สถานที่จัดจำหน่ายผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) ตลาดในท้องถิ่น	☐ 2) ตลาดขายปลีกเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์
☐ 3) ตลาดระบบสมาชิก	☐ 4) ร้านค้าปลีกเฉพาะด้าน
☐ 5) ตลาดขายส่งเฉพาะด้าน	☐ 6) ตลาดออนไลน์
☐ 7) ตลาดส่งออก	☐ 8) อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม					
1. ท่านได้ใช้ความรู้ในการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์					
2. ท่านมีการปฏิบัติในการผลิตตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์					
3. ท่านมีการจัดการฟาร์มในเรื่องการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงบำรุงดินในแปลงปลูกพืชผักอินทรีย์ให้มีธาตุอาหารเพียงพอกับพืชผักที่ปลูกและการจัดการศัตรูพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่เอื้อต่อการผลิต					
กระบวนการเรียนรู้					
1. ท่านมีการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาทดลองใช้ปฏิบัติจริงและปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์					
2. ท่านมีการนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาทดลองใช้ปฏิบัติจริงและปรับปรุงจนได้องค์ความรู้ที่เป็นวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับฟาร์มเกษตรอินทรีย์					
ปริมาณการผลิต					
1. ผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค					
2. ผลผลิตที่ได้มีปริมาณเพียงพอส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง					
คุณภาพผลผลิต					
1. ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ซื้อ/ผู้บริโภค					
2. ผลผลิตที่ได้ไม่ปนเปื้อนจากมลพิษและสารเคมีเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานเกษตรอินทรีย์					
3. ท่านมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อความหลากหลาย					
4. ท่านมีสถานที่จัดเก็บผลผลิตที่ถูกสุขลักษณะ					

รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
การวางแผนการผลิต					
1. ท่านมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ของตนเอง					
2. ท่านมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์ร่วมกับกลุ่มอาชีพ					
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต					
1. ท่านมีการคัดเกรดตามคุณภาพผลผลิต					
2. ท่านมีวิธีการรักษาคุณภาพของผลผลิต					
3. ท่านมีการบรรจุหีบห่อผลผลิต					
4. ท่านมีการแปรรูปผลผลิต					
การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค					
1. ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีความปลอดภัยได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค					
2. ท่านมีช่องทางการจำหน่ายผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ในการเข้าถึงผู้บริโภค					
3. ราคาขายที่เหมาะสมของผลผลิต/ผลิตภัณฑ์สามารถสร้างกำไรได้					
4. กลุ่มอาชีพของท่านมีการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่างๆ อาทิ การขายโดยพนักงาน การโฆษณาในสื่อต่างๆ การทำกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการขาย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์					
การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน การเสนอข้อบกพร่องและการให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ในการดำเนินงาน					

รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต					
1. ท่านมีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการบริหารจัดการฟาร์ม					
2. ท่านมีการรับรองฟาร์มที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์ข้อกำหนดมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยได้รับการรับรองระบบการจัดการผลผลิต					
การสนับสนุนจากหน่วยงาน					
1. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านเงินทุน					
2. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์					
3. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านวิชาการความรู้และข้อมูลข่าวสาร					
4. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน					
5. หน่วยงานภายนอกมีการสนับสนุนด้านการให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน					

ตอนที่ 3 ความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม					
1. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี					
2. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้					
3. อาชีพพืชผักอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว					
4. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม					
5. อาชีพพืชผักอินทรีย์ลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่					
ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืนด้านสังคม					
1. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวได้ร่วมกันในการประกอบอาชีพ มีความอบอุ่นและเข้มแข็ง					
2. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้นและช่วยเหลือตนเองได้					
3. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีการรวมกลุ่มอาชีพเกิดการมีส่วนร่วมของคนในสังคมมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
4. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีโอกาสได้พบปะและประชุมกันเป็นประจำเกิดความร่วมมือในการพัฒนาอาชีพ					
5. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้เกิดทุนทางสังคมเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้					
6. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้มีผลผลิตเป็นอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม					
ผลการดำเนินงานพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ					
1. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีพ					
2. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวมีรายได้อย่างต่อเนื่องและพึ่งตนเองได้					
3. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดต้นทุนในการผลิต					
4. อาชีพพืชผักอินทรีย์ทำให้ครอบครัวลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ					

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

1. ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

1.1 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

.....
 .....

1.2 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด

.....
 .....

1.3 ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม

.....
 .....

1.4 ปัญหาอุปสรรคอื่นๆ

.....
 .....

2. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย

2.1 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

.....
 .....

2.2 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการตลาด

.....
 .....

2.3 ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ด้านการรวมกลุ่ม

.....
 .....

2.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
 .....

แบบสัมภาษณ์

สำหรับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์

เรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของท่านมีจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มตั้งแต่เมื่อใด เริ่มต้นอย่างไร และใครเป็นผู้เริ่มต้น สมาชิกเริ่มต้นมีจำนวนเท่าใด และปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีจำนวนเท่าใด
2. สาเหตุอะไรจึงมีการรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ หากมีสาเหตุมาจากปัญหาเกิดจากปัญหาด้านใดบ้าง ปัญหาดังกล่าวเหล่านั้นมีความเชื่อมโยงกับปัญหาอื่นๆ อย่างไร และส่งผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างไร
3. การบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เป็นอย่างไร มีคณะกรรมการในการปฏิบัติงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในเรื่องอะไร และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างไร
4. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการดำเนินงานอะไรบ้าง เป็นอย่างไร กิจกรรมของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง มีการดำเนินกิจกรรมอย่างไร และลักษณะของกิจกรรมเป็นอย่างไร
5. ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร และมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างไร ในเรื่องต่างๆ ดังนี้
  - 5.1 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์
  - 5.2 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดิน
  - 5.3 การจัดการน้ำ / แหล่งน้ำ
  - 5.4 การจัดการปุ๋ย และสารสมุนไพรที่ใช้ในการจัดการศัตรูพืช
  - 5.5 วิธีการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี เช่น แนวกันชน
  - 5.6 การเพาะปลูกและระบบการปลูกพืช
  - 5.7 การดูแลรักษา
  - 5.8 วิธีการจัดการศัตรูพืชในเรื่องการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช
  - 5.9 วิธีการเก็บเกี่ยว
  - 5.10 วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต
6. ระบบการตลาดพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร และมีการวางแผนการตลาดพืชผักอินทรีย์อย่างไร ในเรื่องต่างๆ ดังนี้
  - 6.1 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร
  - 6.2 การกำหนดราคาพืชผักอินทรีย์เป็นอย่างไร

6.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร

6.4 การส่งเสริมการขายพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร

7. ปัจจัยสำคัญ / องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร อาทิ การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้ ปริมาณการผลิต คุณภาพผลผลิต การวางแผนการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต การสนับสนุนจากหน่วยงาน ผู้นำ การบริหารจัดการ ทูททางสังคม กลุ่ม เครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการความรู้ การวางแผน

8. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในเรื่องอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร ในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

8.1 การผลิตพืชผักอินทรีย์

8.2 การตลาดพืชผักอินทรีย์

8.3 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ อาทิ การบริหารจัดการ การวางแผนการผลิตและการตลาด

8.4 อื่นๆ (ระบุ) อาทิ ศูนย์การเรียนรู้

9. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของท่านประสบความสำเร็จอย่างไร อะไรที่แสดงถึงความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมในระดับครอบครัว กลุ่ม เครือข่าย และชุมชน จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง

10. ในความสำเร็จของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของท่านมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ ในเรื่องอะไร และอย่างไร

11. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของท่านมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของกลุ่มฯ อย่างไร

12. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีหน่วยงานใดบ้างสนับสนุน และได้รับการสนับสนุนในเรื่องใดและในลักษณะอย่างไร

13. ผลที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอกเป็นอย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ในเรื่องอะไร

14. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ของท่านมีแนวทางในการขยายความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกในเรื่องอะไรอีกบ้าง และอย่างไร

15. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายในการเชื่อมโยงการดำเนินงานของกลุ่มและขยายผลการพัฒนาไปสู่ระดับต่างๆ อย่างไร

16. ผลความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดผลที่ดีในเรื่องอะไรบ้าง ดังนี้

16.1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพออย่างต่อเนื่อง และพึ่งตนเองได้ ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว และลดต้นทุนการผลิต

16.2 ด้านสังคม เช่น ครอบครัวอบอุ่นและเข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีการรวมกลุ่ม เกิดทุนทางสังคม มีความร่วมมือกัน และมีผลผลิตเป็นอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม

16.3 ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพแวดล้อมที่ดี ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ได้ สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อมและลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

17. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต

ประเด็นการสนทนากลุ่มย่อย
สำหรับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
เรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดขึ้นจากสาเหตุหรือปัจจัยอะไร และสาเหตุหรือปัจจัยดังกล่าวส่งผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างไร
2. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพในเรื่องอะไร เป็นอย่างไร และคณะกรรมการในการปฏิบัติงานของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างไร
3. ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร และมีการวางแผนการผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างไร ในเรื่องต่างๆ ดังนี้
  - 3.1 การเตรียมเมล็ดพันธุ์และส่วนขยายพันธุ์
  - 3.2 การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดิน
  - 3.3 การจัดการน้ำ / แหล่งน้ำ
  - 3.4 การจัดการปุ๋ย และสารสมุนไพรที่ใช้ในการจัดการศัตรูพืช
  - 3.5 วิธีการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมี เช่น แนวกันชน
  - 3.6 การเพาะปลูกและระบบการปลูกพืช
  - 3.7 การดูแลรักษา
  - 3.8 วิธีการจัดการศัตรูพืชในเรื่องการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช โรคพืช และวัชพืช
  - 3.9 วิธีการเก็บเกี่ยว
  - 3.10 วิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต
4. ระบบการตลาดพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง เป็นอย่างไร และมีการวางแผนการตลาดพืชผักอินทรีย์อย่างไร ในเรื่องต่างๆ ดังนี้
  - 4.1 ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร
  - 4.2 การกำหนดราคาพืชผักอินทรีย์เป็นอย่างไร
  - 4.3 ช่องทางการจัดจำหน่ายพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร
  - 4.4 การส่งเสริมการขายพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร

5. ปัจจัยสำคัญ / องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร อาทิ การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม กระบวนการเรียนรู้ ปริมาณการผลิต คุณภาพผลผลิต การวางแผนการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต การสนับสนุนจากหน่วยงาน ผู้นำ การบริหารจัดการ ทูทางสังคม กลุ่ม เครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการความรู้ การวางแผน

6. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในเรื่องอะไรบ้าง และเป็นอย่างไร ในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

6.1 การผลิตพืชผักอินทรีย์

6.2 การตลาดพืชผักอินทรีย์

6.3 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ อาทิ การบริหารจัดการ การวางแผนการผลิตและการตลาด

6.4 อื่นๆ (ระบุ) อาทิ ศูนย์การเรียนรู้

7. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ประสบความสำเร็จอย่างไร อะไรที่แสดงถึงความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมในระดับครอบครัว กลุ่ม เครือข่าย และชุมชน จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง

8. ในความสำเร็จของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ ในเรื่องอะไร และอย่างไร

9. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของกลุ่มฯ อย่างไร

10. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีหน่วยงานใดบ้างสนับสนุน และได้รับการสนับสนุนในเรื่องใด และในลักษณะอย่างไร

11. ผลที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอกเป็นอย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอะไรบ้าง

12. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีแนวทางในการขยายความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานภายนอกในเรื่องอะไรอีกบ้าง และอย่างไร

13. กลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์มีการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายในการเชื่อมโยงการดำเนินงานของกลุ่มและขยายผลการพัฒนาไปสู่ระดับต่างๆ อย่างไร

14. ผลความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์เกิดผลที่ดีในเรื่องอะไรบ้าง ดังนี้

14.1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น ครอบครัวมีรายได้ที่เพียงพออย่างต่อเนื่อง และพึ่งตนเองได้ ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัว และลดต้นทุนการผลิต

14.2 ด้านสังคม เช่น ครอบครัวอบอุ่นและเข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีการรวมกลุ่ม
เกื้อหนุนทางสังคม มีความร่วมมือกัน และมีผลผลิตเป็นอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพแก่ผู้บริโภคในสังคม

14.3 ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพแวดล้อมที่ดี ระบบนิเวศทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการประกอบอาชีพมีความสมบูรณ์เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและ
การดำรงชีวิตอยู่ได้ สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว มีความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม
และลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

15. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
ในอนาคต

แบบสังเกต

เรื่องรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. สภาพการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
2. บรรยากาศการบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ อาทิ การประชุมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ การรวบรวมผลผลิต / ผลิตภัณฑ์พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
3. ระบบการผลิตพืชผักอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
4. ระบบการตลาดพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
5. วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้
  - 5.1 การผลิตพืชผักอินทรีย์
  - 5.2 การตลาดพืชผักอินทรีย์
  - 5.3 การรวมกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์
  - 5.4 อื่นๆ อาทิ ศูนย์การเรียนรู้
6. ผลความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้
  - 6.1 ด้านเศรษฐกิจ
  - 6.2 ด้านสังคม
  - 6.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

แบบประเมินรูปแบบ

“รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

คำชี้แจง

แบบประเมินรูปแบบฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินรับรองรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งแบบประเมินรูปแบบ ประกอบด้วย 3 ตอน มีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการสร้างรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการสร้างรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอให้ท่านกรอกข้อมูลในแบบประเมินรูปแบบให้ตรงตามความเป็นจริงเพื่อนำไปใช้ในการศึกษารูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพพืชผักอินทรีย์และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ชื่อ-นามสกุล.....
2. ระดับการศึกษา.....
3. หน่วยงานที่ปฏิบัติงาน .....
4. ตำแหน่งในหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน .....
5. ระยะเวลาปฏิบัติงานในหน่วยงาน .....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการสร้างรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณในการอนุเคราะห์ข้อมูลเป็นอย่างดีสูง

นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว

นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

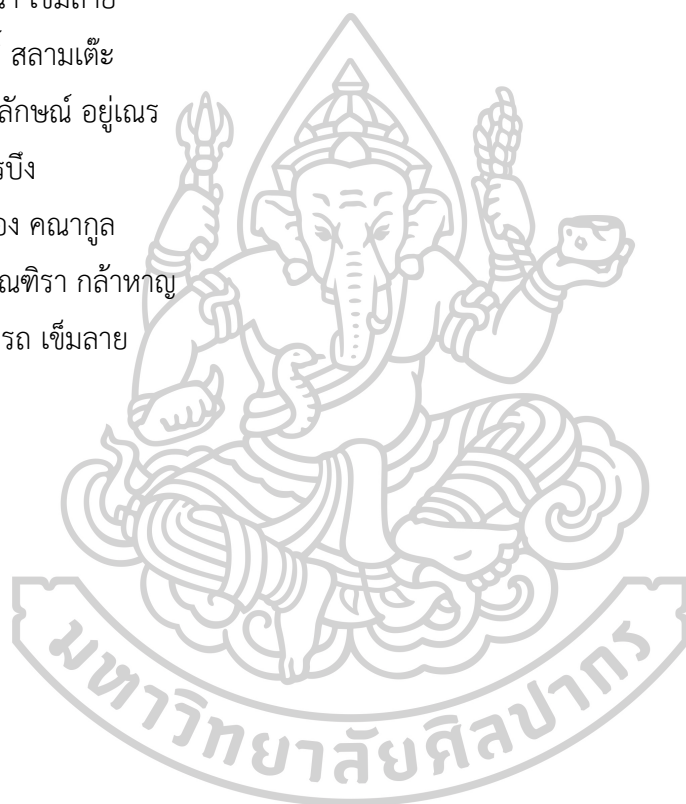
กลุ่มผักอินทรีย์ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

1. นายพัฒน์ อภัยมูล
2. นางสุพรรณ ก่าเพ็ญ
3. นางบัวใส กันธาดา
4. นางราตรี เครื่องเงิน
5. นายพิชัย ก่าเพ็ญ
6. นายอภิศักดิ์ ก่าเพ็ญ
7. นางศรีแพ ดวงแก้วเรื่อน
8. นางสาวสมจิตร์ อินตะปวง
9. นางเพ็ญศรี ปันติบุง
10. นางจันจร อภัยมูล
11. นางบาลเดือน จากพ
12. นางศรีพลอย ชัยมาศพงษ์

กลุ่มเกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

1. นางสาวยุพิน คะเสนา
2. นายสุนทร คมคาย
3. นางเอื้องฟ้า ชำเกตุ
4. นางสาวอิง สุริยา
5. นางสาวคำพันธ์ สุพรม
6. นางกาญจนา เข้มลาย
7. นายวีรศักดิ์ สลามเต๊ะ
8. นางสาวพรลักษณ์ อยู่เนร
9. นางชลิ ไพรบึง
10. นายสมปอง คณากุล
11. นางสาวมณฑิรา กล้าหาญ
12. นางนุชนารถ เข้มลาย

กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่หัวใจอินทรีย์ จังหวัดนครปฐม

1. นางสาวอรุณี พุทธรักษา
2. ด.ต.พรชัย สระทองหน
3. นางละมัย สระทองหน
4. นางสาวสง่า สวนแก้ว
5. นายวสันต์ เก้าลิม
6. นางภัทรนิษฐ์ ภูมมา
7. นายเจนวิทย์ สระทองหน
8. นางสาวพัทธนันท์ พุทธรักษา
9. นางสาวฉารินทร์ ทองยี่สุน
10. นางวันดี สระทองหน
11. นายยุทธพงษ์ กอบกาญจนา
12. นางสะอึ้ง ตีรียะ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงปริมาณ

1. นายธนากร วงศ์ใหญ่
2. นางสาวลาวัลย์ เบี้ยไรสง
3. นางสาวรัญญา ท่วมสัมฤทธิ์
4. นางกัลยา พวงสจจะ
5. นางประไพ พองคำ
6. นางแสงดาว กิตติ
7. นางกัลยา พวงสจจะ
8. นางสาวเรียม ขอสันกลาง
9. นางจิรัชญา วงศ์ทิม
10. นายสมบุญ แสนทวี
11. นางสาวศุภลักษณ์ มุขมนตรี
12. นายอารยะ อินทรปฐม
13. นางสมพิศ อุ่มกิ่ง
14. นางวิภารัตน์ อินชนะ
15. นางปฐม กิจนาสุทธิ์
16. นางสาวฝากฝน หมายยอดกลาง
17. นางสาวเกศวรางค์ เชื้อหมัด
18. นางศรีรอด ทองคำ
19. นายสนธิ ปรารค์นอก
20. นางรัตนา จันทร์ศรี
21. นางวรรณภา ณฑาลำ
22. นางทองสาร นวลพุทธา
23. นายขวัญ หอมเนียม
24. นายรัญจวน บุญมาก
25. นางกาญจนา เข้มลาย
26. นางสาวคำพันธ์ สุพรม
27. นายสุนทร คมคาย
28. นางวาสนา วาสิงหน
29. นายศิริพงษ์ โทบุญ

30. นางสาวกัณฑ์ธีรา คมคาย
31. นายพยุงค์ศักดิ์ จรูญจิตร
32. นางบุษบง มาลัย
33. นายสมปอง คณากุล
34. นางสาวอิง สุรียา
35. นางสาวเสาวภาคย์ เตียรชาคาลลี
36. นายจรินทร์ ใจสว่าง
37. นางสาวดวงเด่น เคียงวิเศษ
38. นางขวัญตา จรรยา
39. นางศรีทอง กิตติกุลชัย
40. นางสาวอัมพร สุทธิประภา
41. นายทรงเดช แก้วเขียว
42. นางรุ่งนภา จันทรทามูล
43. นางรัตนาพร พรหมวงศ์
44. นายกมล เครือคำ
45. นายวินัส สมจักร
46. นางวิไล พรหมปัญญา
47. นายสุภัทร์ สุขสวย
48. นางสมหวัง สุพรม
49. นางสาวศร พุทธิมงคล
50. นางเอื้องฟ้า ข้าเขต

ภาคผนวก จ
ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ตารางที่ 29 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบ “รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเด็น	ความเหมาะสม															$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15			
1. หลักการสร้างรูปแบบ	4	4	4	4	4	5	3	4	4	4	5	5	5	5	5	4.33	0.61	มาก
2. ความเชื่อมโยงของรูปแบบ	4	4	4	4	3	5	3	5	4	4	5	5	4	5	5	4.27	0.70	มาก
3. หลักการของรูปแบบ	4	4	4	4	4	5	3	5	4	4	5	5	4	5	5	4.33	0.61	มาก
4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4	4	4	4	5	5	3	5	4	4	5	5	5	5	5	4.47	0.64	มาก
5. ปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ	4	4	3	4	3	5	3	5	4	4	5	4	5	5	5	4.20	0.77	มาก
6. องค์ประกอบของรูปแบบ 12 องค์ประกอบ																		
6.1 การวางแผนการผลิต	4	3	5	5	5	5	3	4	4	5	5	4	5	5	5	4.47	0.74	มาก
6.2 ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต	4	4	4	4	4	5	4	4	5	4	3	5	5	5	5	4.33	0.61	มาก
6.3 กระบวนการเรียนรู้	4	4	5	5	5	5	3	4	5	5	5	5	5	5	5	4.67	0.61	มากที่สุด
6.4 การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม	4	4	5	5	4	5	3	4	5	5	5	5	5	5	5	4.60	0.63	มากที่สุด
6.5 การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม	4	3	4	5	5	5	3	5	4	5	5	5	5	5	5	4.53	0.74	มากที่สุด
6.6 ปริมาณการผลิต	4	4	4	5	5	5	3	4	4	5	5	4	5	5	4	4.40	0.63	มาก
6.7 คุณภาพผลผลิต	4	4	4	5	5	5	3	5	4	5	5	4	5	5	4	4.47	0.64	มาก
6.8 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต	4	3	4	4	5	5	3	5	4	5	5	4	5	5	4	4.33	0.72	มาก
6.9 การจัดองค์กร	4	4	5	5	5	5	3	4	5	5	5	4	5	5	4	4.53	0.64	มากที่สุด
6.10 การบริหารจัดการ	4	4	5	5	5	5	3	5	5	5	5	4	5	5	4	4.60	0.63	มากที่สุด
6.11 การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค	4	4	4	4	5	5	3	4	5	5	5	5	5	5	5	4.53	0.64	มากที่สุด
6.12 การสนับสนุนจากหน่วยงาน	4	4	5	4	5	5	3	4	4	4	3	4	5	3	4	4.07	0.70	มาก
7. การอธิบายรูปแบบ	4	4	5	5	4	5	3	5	5	4	4	5	5	5	4	4.47	0.64	มาก
8. ภาพรวมของรูปแบบ	4	4	5	5	4	5	3	5	5	5	4	5	4	5	5	4.53	0.64	มากที่สุด

ตารางที่ 29 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบ “รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ประเด็น	ความถูกต้อง																	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15					
1. หลักการสร้างรูปแบบ	4	4	4	4	5	5	4	5	4	4	5	5	4	5	5	4.47	0.51	มาก		
2. ความเชื่อมโยงของรูปแบบ	4	4	4	4	3	5	3	5	4	4	5	5	4	5	5	4.27	0.70	มาก		
3. หลักการของรูปแบบ	4	4	4	4	4	5	3	5	4	4	5	5	4	5	5	4.33	0.61	มาก		
4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4	4	4	4	5	5	3	5	4	4	5	5	5	5	5	4.47	0.64	มาก		
5. ปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ	4	4	3	4	3	5	3	5	4	4	5	4	5	5	5	4.20	0.77	มาก		
6. องค์ประกอบของรูปแบบ 12 องค์ประกอบ																				
6.1 การวางแผนการผลิต	4	3	4	4	5	5	3	4	5	5	5	4	4	5	5	4.33	0.72	มาก		
6.2 ระบบมาตรฐานรับรอง การผลิต	4	4	4	3	5	5	4	3	5	5	3	5	5	5	5	4.33	0.81	มาก		
6.3 กระบวนการเรียนรู้	4	4	5	4	5	5	4	3	5	5	5	4	5	5	5	4.53	0.64	มากที่สุด		
6.4 การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม	4	4	5	4	5	5	3	4	5	5	5	5	5	5	5	4.60	0.63	มากที่สุด		
6.5 การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม	4	3	4	4	5	5	3	5	4	5	5	5	5	5	5	4.47	0.74	มาก		
6.6 ปริมาณการผลิต	4	4	4	4	5	5	3	4	4	5	5	4	3	5	4	4.20	0.67	มาก		
6.7 คุณภาพผลผลิต	4	4	4	5	5	5	3	5	4	5	5	4	3	5	4	4.33	0.72	มาก		
6.8 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ผลผลิต	4	3	4	4	5	5	3	4	4	5	5	4	5	5	4	4.27	0.70	มาก		
6.9 การจัดองค์กร	4	4	5	5	5	5	3	4	5	5	5	4	5	5	4	4.53	0.64	มากที่สุด		
6.10 การบริหารจัดการ	4	4	5	5	5	5	3	5	5	5	5	4	5	5	4	4.60	0.63	มากที่สุด		
6.11 การตลาดที่ตอบสนองความ ต้องการของผู้บริโภค	4	4	4	4	5	5	3	3	5	5	5	4	5	5	5	4.40	0.73	มาก		
6.12 การสนับสนุนจากหน่วยงาน	4	4	5	4	5	5	3	4	4	5	3	4	5	2	4	4.07	0.88	มาก		
7. การอธิบายรูปแบบ	4	4	4	4	4	5	4	5	5	4	4	4	4	5	4	4.27	0.45	มาก		
8. ภาพรวมของรูปแบบ	4	4	4	5	4	5	4	5	5	4	4	5	4	5	5	4.47	0.51	มาก		

ตารางที่ 29 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบ “รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ประเด็น	ประโยชน์																	$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15					
1. หลักการสร้างรูปแบบ	4	4	5	4	4	5	4	5	4	4	5	5	5	5	5	4.53	0.51	มากที่สุด		
2. ความเชื่อมโยงของรูปแบบ	3	4	5	4	3	5	3	5	4	4	5	5	5	4	5	4.27	0.79	มาก		
3. หลักการของรูปแบบ	4	4	4	4	4	5	3	5	4	4	5	5	5	5	5	4.40	0.63	มาก		
4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4	4	4	4	5	5	3	5	4	4	5	5	5	5	5	4.47	0.64	มาก		
5. ปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ	3	4	4	4	3	5	3	5	4	4	5	5	5	5	5	4.27	0.79	มาก		
6. องค์ประกอบของรูปแบบ 12 องค์ประกอบ																				
6.1 การวางแผนการผลิต	3	3	5	5	5	5	4	5	5	4	5	5	4	5	5	4.53	0.74	มากที่สุด		
6.2 ระบบมาตรฐานรับรองการผลิต	4	4	4	4	5	5	4	3	5	4	3	5	5	5	5	4.33	0.72	มาก		
6.3 กระบวนการเรียนรู้	4	4	5	5	5	5	5	3	5	4	5	5	5	5	5	4.67	0.61	มากที่สุด		
6.4 การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม	3	4	5	5	5	5	3	4	5	4	5	5	5	5	5	4.53	0.74	มากที่สุด		
6.5 การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม	3	3	4	5	5	5	3	5	4	4	5	5	5	5	5	4.40	0.82	มาก		
6.6 ปริมาณการผลิต	3	4	4	5	5	5	3	3	4	4	5	4	5	5	4	4.20	0.77	มาก		
6.7 คุณภาพผลผลิต	3	4	4	5	5	5	3	5	4	4	5	4	5	5	4	4.33	0.72	มาก		
6.8 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต	3	3	4	4	5	5	4	3	4	4	5	4	4	5	4	4.07	0.70	มาก		
6.9 การจัดองค์กร	4	4	5	5	5	5	3	3	5	4	5	4	4	5	4	4.33	0.72	มาก		
6.10 การบริหารจัดการ	4	4	5	5	5	5	4	5	5	4	5	4	4	5	4	4.53	0.51	มากที่สุด		
6.11 การตลาดที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค	3	4	4	4	5	5	4	3	5	4	5	5	4	5	5	4.33	0.72	มาก		
6.12 การสนับสนุนจากหน่วยงาน	4	4	5	4	5	5	3	2	4	4	3	4	4	3	4	3.87	0.83	มาก		
7. การอธิบายรูปแบบ	3	4	5	5	4	5	4	5	5	4	5	5	4	5	4	4.47	0.64	มาก		
8. ภาพรวมของรูปแบบ	3	4	5	5	4	5	4	5	5	4	5	5	4	5	5	4.53	0.64	มากที่สุด		

ตารางที่ 29 รายละเอียดผลการประเมินรูปแบบ “รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทย
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ของผู้ทรงคุณวุฒิ (ต่อ)

ประเด็น	ความเป็นไปได้																	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่																			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15					
1. หลักการสร้างรูปแบบ	4	4	4	4	5	5	3	5	4	5	5	5	4	4	5	4.40	0.63	มาก		
2. ความเชื่อมโยงของรูปแบบ	3	4	4	4	3	5	3	5	4	5	5	5	4	5	5	4.27	0.79	มาก		
3. หลักการของรูปแบบ	4	4	4	4	4	5	3	5	4	4	5	5	3	5	5	4.27	0.70	มาก		
4. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4	4	4	4	4	5	3	5	4	4	5	5	5	5	5	4.40	0.63	มาก		
5. ปัจจัยสนับสนุนของรูปแบบ	3	4	3	4	3	5	4	5	4	5	5	5	3	5	5	4.20	0.86	มาก		
6. องค์ประกอบของรูปแบบ 12 องค์ประกอบ																				
6.1 การวางแผนการผลิต	3	3	5	5	5	5	4	5	5	5	5	4	3	5	5	4.47	0.83	มาก		
6.2 ระบบมาตรฐานรับรอง การผลิต	4	4	4	4	4	5	4	4	5	5	3	5	3	5	5	4.27	0.70	มาก		
6.3 กระบวนการเรียนรู้	4	4	5	5	5	5	3	5	5	5	5	5	2	5	5	4.53	0.91	มากที่สุด		
6.4 การมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม	4	4	5	5	4	5	3	5	5	5	5	5	4	5	5	4.60	0.63	มากที่สุด		
6.5 การปฏิบัติที่ดีในฟาร์ม	3	3	4	5	5	5	3	5	4	5	5	5	5	5	5	4.47	0.83	มาก		
6.6 ปริมาณการผลิต	3	4	4	5	5	5	3	4	4	5	5	4	2	5	4	4.13	0.91	มาก		
6.7 คุณภาพผลผลิต	3	4	4	5	4	5	3	5	4	5	5	4	3	5	4	4.20	0.77	มาก		
6.8 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ผลผลิต	3	3	4	4	3	5	4	4	4	5	5	4	3	5	4	4.00	0.75	มาก		
6.9 การจัดองค์กร	4	4	4	5	3	5	3	3	5	5	5	4	5	5	4	4.27	0.79	มาก		
6.10 การบริหารจัดการ	4	4	4	5	4	5	3	4	5	5	5	4	4	5	4	4.33	0.61	มาก		
6.11 การตลาดที่ตอบสนองความ ต้องการของผู้บริโภค	3	4	4	4	5	5	4	5	5	5	5	4	4	5	4	4.40	0.63	มาก		
6.12 การสนับสนุนจากหน่วยงาน	4	4	5	4	5	5	4	4	4	5	3	3	3	3	3	3.93	0.79	มาก		
7. การอธิบายรูปแบบ	3	4	4	5	4	5	4	5	5	4	5	4	3	5	4	4.27	0.70	มาก		
8. ภาพรวมของรูปแบบ	3	4	4	5	4	5	4	5	5	4	5	4	3	5	4	4.27	0.70	มาก		

ภาคผนวก ข
หนังสือราชการ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (ข.จ.) / 1045

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " รูปแบบการพัฒนาอาชีพพิชิต อินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (นง) | 1048

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.จิตตรา มาคะผล

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพี่ซัค อินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วิทยาลัยศิลป

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (นฐ) | 1046

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.สรัญญา จันทร์ชูสกุล

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพี่ซัพพอร์ตอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน"

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (นฐ)/104๖

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน"

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยช ไพวิทย์ศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (นร.) / 1044

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.ทิพวรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6806(๗๘) 1549

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

3 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผักอินทรีย์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

ด้วย นางสาวนภาพร บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผัก
อินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับ สมาชิกกลุ่มอาชีพ
พืชผักอินทรีย์ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นักศึกษา
ดังกล่าวได้ขอตกลงเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (พษ)/13๗๙

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

3 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ประธานกลุ่มผู้ปลูกผักอินทรีย์บ้านห้วยคันห่าง หมู่ที่ 6 ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ด้วย นางสาวนภาพร บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับ สมาชิกกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นักศึกษาค้างกล่าวได้ทดลองเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(๒๕)1380

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

3 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย

เรียน ประธานกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านคลองโยง-ลานตากฟ้า จังหวัดนครปฐม

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับ สมาชิกกลุ่มอาชีพ พืชผักอินทรีย์ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้ทดลองเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (นศ.) | 1745

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

20 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอข้อมูล ขอสัมภาษณ์ และขอถ่ายภาพ

เรียน ประธานกลุ่มศคอินทรีศคบัลแม่บท อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพ พืชศคอินทรีของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยช ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (๖๕) 1744

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

20 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอข้อมูล ขอสัมภาษณ์ และขอถ่ายภาพ

เรียน ประธานกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ด้วย นางสาวนภาพรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพ
พืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการ
ทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นัก
ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยชส ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (ขส.) / 1746

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

20 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอข้อมูล ขอสัมภาษณ์ และขอถ่ายภาพ

เรียน ประธานกลุ่มเครือข่ายศกอินทรีย์พี่น้องสองตำบล+สาม จังหวัดนครปฐม

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพ
พืชศกอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอสัมภาษณ์ท่าน เพื่อประกอบการ
ทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นัก
ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ โปวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 (๗๕) / 1๗40

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

20 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ประธานกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ลุ่มน้ำสาว อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

ด้วย นางสาวนภาพร บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืช ผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน " มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก สมาชิกกลุ่ม อาชีพพืชผักอินทรีย์ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้ง สมาชิกกลุ่ม อาชีพพืชผักอินทรีย์ ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6806(นร)/1๕๖๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

20 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ประธานกลุ่มเกษตรกรสันกำแพงเชียงใหม่ 2 อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้ง สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6806(ศ)/1741

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

20 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ประธานกลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ด้วย นางสาวนภาพร บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้ง สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้นักศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไทวิทศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6806 (นจ) / 1743

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

20 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ หมู่ที่ 4 ตำบลวังหมี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

ด้วย นางสาวนภภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืชผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้ง สมาชิกกลุ่มอาชีพพืชผักอินทรีย์ ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยศ ไทวิทศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6806(พฐ)/1742

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

20 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ประธานกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ด้วย นางสาวภาภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืช ผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก สมาชิกกลุ่ม อาชีพพืชผักอินทรีย์ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดแจ้ง สมาชิกกลุ่ม อาชีพพืชผักอินทรีย์ ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพบูลย์ศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศบ 6806 (ร.ร.) / 1444

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

20 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เกาะพะงัน ตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ด้วย นางสาวภาภรณ์ บัวแก้ว รหัสประจำตัว 57260903 นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาอาชีพพืช ผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก สมาชิกกลุ่ม อาชีพพืชผักอินทรีย์ เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้ง สมาชิกกลุ่ม อาชีพพืชผักอินทรีย์ ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยช ไพฑิธธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวนภาพรณ บัวแก้ว
วัน เดือน ปี เกิด	25 มิถุนายน 2509
สถานที่เกิด	จังหวัดเพชรบุรี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2531 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน (เกียรตินิยมอันดับ 1) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ. 2534 สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2560 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	135 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 11 แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร 10600

